

Fakir Baykurt _ Köygöçüren

Fakir Baykurt 1929'da Burdur'a bağlı Akçaköy'de doğmuştur. Köy ilkokulunu, Isparta-Gönen Köy Enstitüsünü, Gazi Eğitim Enstitüsünü bitirmiştir. Köy öğretmenliği, ortaokul öğretmenliği, ilköğretim müfettişliği, TÖS ve TÖDMF genel başkanlıkları yapmıştır. Yunus Nadi, TRT ve TDK roman ve hikâye ödülleri kazanmıştır. Başlangıçta şiirler de yazan Baykurt'un roman ve hikâyeleri yabancı dillere çevrilmiş, "Yılanların Ocü" romanı, sinema ve tiyatroya uygulanmıştır.

YÜKSEKTEN SEYRAN

Başkent, bir yanda gökdelenleri, bir yanda gecekondularıyla zor belâ sıyrılıp çıktı gecenin içinden. Başyaver Nurettin çoktan kalkmış, traşını falan olmuştu, oturuyordu.

İrikıym koruma görevlisi, mermer merdivenlerden inip geldi, selâm verdi:

«Mavi Şavrola'yı istiyorlar gomutanım!»

«Yeşil cipi de çıkaralım... köye gidecekler!»

«Bana cipi demediler efendim...»

«Demeleri şart değil. Takarız katarın arkasına. Gider gelir... Bakarsın gerek duyulur!»

Odanın penceresinden bütün Yenidoğan, Hıdırlıktepe, Etlik, Keçiören, Yenimahalle görünüyordu. Saat yedi falandı. Başkent kırırdıyor, sabahın gürültüleri başlıyordu. Ötede, Bağlum köyünün o yanlarda sis vardı. Bahar, bütün bozkırı, bozkır toprağını delip çıkmıştı.

Telefon!.. Zil sesi, odanın sessizliğini bozdu.

«Buyrun! Başyaver Nurettin ben...»

Pencereden Topraklık, Seyran Bağları, gecekondular, Abi-dinpaşa'nın oralar görünüyor. Çevre toprakları, tapulu tapusuz mülkleri yırtı yırtı, söke söke büyüyor Ankara.

«Dün size bülten gelmedi mi kardeşim? Her birinize ayrı ayrı bilgi veremem ki! Lütfen takdir edin, işimiz çok. Neyse, bekleyin... Basın Bürosu gerekli açıklamayı yapar. Hayır hayır, sadece bir inceleme gezisi. Bir açılış var. Birkaç köye uğrayacaklar. Akşama dönerler mi? Bilmiyorum. Kendileri bir şey söylemediler. Estağfurullah, rica ederim. Bir şey değil... Güle güle!» Telefonu kapatıp sövdü: «Eşşoğlu beşkulak!..»

Koruma görevlilerinden başka biri girdi: «Kahvaltılarını yapıyorlar. Kuru nane istediler...»

6 .

KÖYGÖÇÜREN

«Lop yumurtaya serpeceklerdir. Çabuk aşçıbaşma haber ver! Hemen yollasın! Yumurtaya serperler. Belki balın üstüne de ekerler. Böyle şeyler her zaman bir dolapta, naylonlar içinde hazır bulunmalı değil mi? Bin kere söylemek lâzım bizim çocuklara: Önceden tedbirli bulunuuuuuuun!»

Canı sıkıldı biraz. Bir transistorlu radyo duruyordu önünde. Çıt edip açtı.

Sarot yaylasında yaylayamadım Divane gönlümü eyleyemedim...

Afet Saribaş söylüyordu. Başyaver hatırladı: «Çok gelir gider Köşk'e. Kendileri de bu kızı çok severler. Ilık, tatlı bir sesi var. Evet, 'Divana gönlümü eyleyemedim...' Bir yoksul semercinin kızımıymış vaktiyle. Ama şimdi ünlü sanatçı!» Daldı biraz Başyaver. «Folkloru ben de severim. Folklorde kökümüzün, soyumuzun zevki, her şeyi...» Tamamlamadı cümlesini, telefon çaldı gene.

«Evet, benim! Buyrun Semih Bey! Hayır hayır unutmadık! Bizim «Anadolu Telgraf»a sempatimiz vardır, nasıl unutturuz? Yalnız bu sefer gazeteci arzu buyurmadılar. Hayır hayır, kimse katılmıyor. Anadolu Ajansı'ndan mı? Ajans, biliyorsunuz resmî kurum, o gelebilir. Ajanstan alırsınız. Bizim Basın Bürosu'ndan da bülten dağıtılacak. Ama size şu kadarını söyleyim, mahallî muhabirinize haber verin, onlar izlesinler. Hayır hayır engel olamazlar. Evet ben de katılacağım evet! Güle güle, teşekkür ederim, güle güle...»

Koruma görevlileri ellerini önlerinde bağlamışlar dikiliyorlardı. Dikilip Keçiören, Yenimahalle, Karşıyaka, Altındağ, Üre-ğil yanlarına bakıyorlardı camdan. Bir tek bulut yoktu o yanların göğünde. Dümdüz maviydi boşluklar. «Baharın gülleri açtı...» Koruma görevlisi Van'lıydı. Van'daki yoksul köyünü anımsadı. Gökleri böyle mavi olurdu. «Fakat altında sefil mi sefil köyler Allahım! Baharın gülleri açtı, gine mahzundur gönlüm!» Duvardaki guguklu saat tık tık edip duruyordu. Bir sessizliktir gidiyordu Başyaverin odasına. Sessizliği yalnız bu tık tık'lar bozuyordu. Başyaver göz etti, koruma görevlileri çıktılar. Ken-

KÖYGÖÇÜREN

7

dişi de kalktı, ileri geri dolaştı geniş odanın içinde. Daracak bir pantolon giymişti. Bir pergelin ayakları gibiydi tüylü Bünyan halsinin üstünde gidip gelen ayakları. Kendi ölçülü vücu-düne hayranlıkla baktı Başyaver. Sonra pencereye vardı, durdu orada. Başkentin sabah hallerine daldı.

Mermer merdivenlerde kıpırtılar oldu. Gelip gitmeler sıklaştı. Van'lı koruma görevlisi, tâ çıkış kapısında duran arkadaşına baktı, sağ elinin baş parmağını dudaklarına götürdü:

«Hişşt!»

Gözlerini de yumup açtı. Baş parmağını yukarı doğru götürüp getirdi. Kapıda duran görevli anladı. «Geliyor, tamam geliyor!» Başyaverin kapısına baktı telâşla. Kapalıydı. Hemen atılıp tıklattı, açtı kapıyı. Başını uzatıp baktı: «İniyorlar efendim!..» Çekti başını geri. Gene kapıdaki yerini aldı.

Başyaver fırladı. Sol elinin eldivenini giydi. Sağ elininkini sol avucuna aldı. Üstünü başını, tabancasını düzeltti. Kapıdan iki adım kadar ileri çıktı, dikilip durdu orada. Gözleri mermer merdivenin başındaydı. «Evet tamam geliyorlar! Birinci basamağa bastılar yukardan. İkinciye, üçüncüye... Evet, beyaz yazlıklarını giymişler. Üşümeseler bari. Güzel, ama biraz serince hava. Ancak 10.00'a doğru ısınacak. Beyaz eldiven takmışlar. Neşeli görünüyorlar. İyi, çok iyi bir gün olacak...» Mutlandı Başyaver.

İki basamak daha inip merdivenin dibinde durdu Başkan. Eldivensiz sağ elini uzattı. Başyaver, kendisine uzatılan eli aldı, saygılıca öptü, alnına götürdü. Sonra sağa çekilerek yol açtı. Elini kapıya doğru uzattı, «Buyrunuz!» sol geriye geçti.

Yetmişine varıyordu. Birden dik bir poz aldı. Genel Sekreter geliyordu başka bir kapıdan. İçişleri ve Tarım Bakanları gelmişler, bekliyorlardı. Vali gelmişti.

Beyaz eldivenli elini başına götürerek kapıdaki subayın selâmını aldı Başkan. Çıktı. O kadar aydınlıktı ki dışarı, gözleri kamaştı. Mavi Chevrolet merdivene kadar gelmişti. Kapıları açılmış, şoförü hazır ol'da. Yürüdü Başkan. Aşağısı kalabalıktı. Geziye katılacak olanlar, geçirmeye gelenler... Günün erken saatinde... «Tamamen özel bir gezi halbuki!..» Çok gelen olmuş-

KÖYGÖÇÜREN

tu... El sıkıyormaya başladı. Sivil, asker. Görevli, görevli, görevli. El sıkıyordu boyuna. Başyaver sol gerisindeydi. Sağını Genel Sekreter almıştı. Elini sıktıklarının yüzüne bazen bakıyor, bazen bakmıyordu. Kimisi de eğilip öpmek istiyordu ille. Kanıksamıştı artık. Bırakıyordu öpsünler. Gözü yeşil cipe takıldı birden. Brandası gıcır gıcır, lâstikleri tazecik...

«Bu ne olacak? Niçin alıyorsunuz?»

Başyaver sokuldu:

«Köylere gidileceği için efendim! Belki lüzum eder...» Baktı Başyaver, acaba bir şey söyleyecekler mi? Yok yok, söylemediler. Hımmmm, demek ki alınacak. «Alınacak yeşil cip!»

Cipin yanına doğru yürüdü Başkan. Dalar gibi oldu. Det-roit'teki bir toplantıda Otomobilciler Birliği mi armağan etmişti? Sıcak bir anısı vardı. Çok uzun bir seçim mücadelesini içinde geçirdiği emektar cipi yapan fabrikanın armağanı... Hey gidi günler hey! O kadar çok armağan vardı ki! Döndü, Mavi Chevrolet'ye yürüdü. Girdi içine. Sonra birden çıktı. Geçirmeye gelenlere baktı:

«Çok teşekkür ederim Beyler... zahmetler ettiniz!»

Yeniden girdi arabaya. Arka sağa oturdu. 'Günlük gazeteleri koymuşlardı. Başyaver öne geçti. İki Bakan solunu aldılar. Orta sıraya iki koruma görevlisi oturdu.

Yeşil cip en arkadan gelecekti. Önden polis arabası gitti. Hafif ıslak yoldan kıvrılarak yürüdü arabalar. Çıktılar köşkün bahçesinden. Sağa kıvrıldılar. Altı arabalık bir katar, tepeden aşağı hızla indi. Tarım Bakanlığı'nın, Jandarma Genel Komutanlığı'nın önünden sola doğruldular. Daha sonra Eskişehir yolundan saptılar. Kepeklibel'i aşarak Gölbaşı'na, oradan da güneye doğru akıp gittiler. En geriden gelen yeşil cipe öteki koruma görevlileri binmişlerdi. Yollar iyiydi.

Ok gibi, kaya kaya gidiyordu Başkanın katarı.

Uzanıp kolu çevirdi, camı açtı. «Oh be, oh be! Bozkır moz-kır ama ne yanık, ne temiz geliyor, oh!...» Doldurdu ciğerlerini. Gölün suları kirli kirli dalgalanıyordu. Ekinler topraktan kur-

KÖYGÖÇÜREN

tulup büyümeye çalışıyorlardı. Oğulbey'i geçtiler. Bazı tarla\ lar nadastı. Keseklerin arasında kuzular koyunlar yayılıyordu. Yağlıpınar'ı, Ahiboz'u geçtiler.

Bakanlar susuyorlardı solunda. Başkan, camı kâh açıp, kâh kapatarak dışarıları seyrediyordu. Ekinlerde çok ot görüyordu. Çok, çok ot vardı. Bazı tarlalar ot mu, ekin mi bilinmiyordu. İçişleri Bakanını geçip Tarım Bakanına sordu:

«Bu otların ayıklanması sakıncalı mıdır?»

«Değildir efendim... ama nasıl ayıklasınlar?»

«Ne demek nasıl ayıklasınlar?»

«Yani o kadar çok ki!»

«Yolsunlar elleriyle!»

«En iyisi tohumu temizlemektir efendim! Onu da esaslı bir şekilde ele almış bulunuyoruz. Tohum Islah İstasyonları projemiz tamamlandı. Gelecek yıl uygulamalara başlıyoruz...»

Daldı Başkan: «Ben de köylü sayılırım! Kökümüz oraya dayanır. Ve hâlâ ilişkim vardır. Ama bizim köy nerdee, bunlar nerde? Bizim köy Avrupa'daki bir kasaba kadar gelişmiştir...»

Van'lı koruma görevlisi, geçip gittiği köylerle kendi köyü arasında çok benzerlikler buluyordu: «Bizim köyler de heç gelişmemiştir. Çoraktır, kuru çanaktır buralar gibi! Buralardan daha beterdir!..»

Uzanıp gazeteleri aldı Başkan. Koydu dizine. Bakmaya başladı. Okuduklarını İçişleri Bakanına, Tarım Bakanına doğru aktarıyordu. Nadas tarlalarda al başlı, mavi pazen entarili kadınlar, gelinler bostan ekiyorlardı yer yer. Ellerinde ufacık çapaları, kirli tohum çıkıları. Erkekleri başlarında yok. Üçayak gölgelikleri dikmişler, çocuklarını peştemal salıncaklara yatırmışlar. Ak çarşafları gölge etmişler. Toprağın yüzünde alaca-böcek gibi görünüyorlar. Kıpır kıpır dürtünüp duruyorlar. Ve entarilerinin eteği toprağa değen kızlar, kız çocukları, düşe kalka yola doğru koşuyorlardı. Ama Başkanın katarı cızt cızt cızt geçip gidiyordu. Oklardan daha hızlı gidiyordu katardaki arabalar. «Gerçekten!..»

Gazetelere bakarken bazen dalıyordu Başkan: «Kaçınıcı yi-

10

KÖYGÖÇÜREN

İma geldik iktidarımızın? Ne fark etti köyler? Yani bura köylerinde, Doğu, Güneydoğu köylerinde nedir değişen? Hatta hatta Batı köylerinde? Bazı köyler evet, bazı köyler eskiden de iyiydi! Traktör de sorunu çözmeye yetmiyor galiba. Evet yılların, yüzyılların ihmali ama bizler ne yapıyoruz? Kaç traktör girdi, kaç kişi yararlandı? Yarın bunun da sorusunu sormaya başlar vatandaşlar. Kâfi değil, kâfi değil çabalarımız, hiç... kâfi değil!»

İl sınırında Vali bekliyordu. Çöpler köyünün öne gelenleri de yola çıkmışlardı. «Sabah sabah da ayran içilmez ki birader!» Çok kızdı Başyaver. «Bari temiz süt getirtseydi Vali! Şuna bak, adam Vali olmuş ama sadece göbek büyütmüş!» Devleti yöneten büyük memurların durumlarını ve tutumlarını çok çabuk anlamıştı Başyaver. Cin gibi bir adamdı. Aahh, politikaya falan atılmak isterdi, şöyle generalliğe kadar çıkıp... ama takılıp kalmıştı burada yaverlikte! Bu memleket böyle mi yönetilirdi be, şuna bak!..

Birden durdu katar. Koşup geldi maiyetiyfe birlikte Vali. Açık camdan uzanıp el öptüler. Sıkmak da değil, öpmek! Fırlayıp indi Başyaver. Belki çıkmak isterdi Başkan. Evet, köylüler falan bekliyorlardı. Aynı zamanda seçmendi hepsi de. Sokulup kapıyı açtı saygılıca. Vali, birkaç adım geriledi kapı açılırken. Başkan, besmele çeker gibi kıpırdattı dudaklarını, indi yere. İl Emniyet Müdürüyle Jandarma Komutanının ellerini sıktı. Sonra köylülere doğru yürüdü.

İki üç kadın, yoldan elli metre kadar içerde, başörtülerinin altında büzülüp duruyorlardı. Plastik sürahiler içinde ayranla yanaştı köyün muhtarı. Ayrarı bardağa doldurup buyur etti eliyle. Başkan durdu. Ellerini ardına bağlamıştı. Sordu ayrarı almadan:

«Nasılsınız, iyi misiniz?»

«Eh!.. Sağlığına çok dovacığız...»

«Çok ot var mı ekinlerde?»

«Çok var bu yıl... neden acabola?»

«Neden çok peki, düşünmüyor musunuz?»

«Allan bir vergisi olacak, bilmeg ki!..»

KÖYGÖÇÜREN

11

«Yolun, ayıklayın onları, yakın...»

Çöpler köyünün muhtarı ayrıanı uzattı:

«Pekey başüstüne, yolarız, emme baş molur?»

Ayrıanı alıp Tarım Bakanına doğru baktı Başkan.

Muhtar da öteki konuklara doğru geçti. Hepsine teker teker ayrıan sunacaktı. Bin yılm bir başında yoldan geçiyorlardı. Konuk sayılırlardı. Vali'nin de kaşı kalkardı biraz. Yoksa durulur muydu şu yolun tozunda dumanında? Acaba nasıldı ayrıan? Biraz ekşiydi galiba, ama ne yapsınlar? Bulunan oydu. Varını veren utanmazdı. «İşin bir de şu yanı var, onnar da bize versinler bi şey... Böyle eşgi olsun! Yarım alma, gönül alma! An beni bi gozunan, o da isderse çürüğü olsun... değil mi emme?»

İçinden içinden güldü Başkan: «Şimdi şu yolüstü köyün muhtarıyla Tarım Bakanının ne farkı var? İki de tarlaları kaplayan otların yolmakla baş olmayacağını söylüyor!» İçten içten güldü. Sonra içip bitirdi ayrıanı. Muhtarın yanma köy bekçisi, elinde tepsi, dikiliyordu. Başkan, bardağı tepsiye koydu.

«Bi tâ dolduruyum mu?»

«Sağol, kâfi!»

«Temiz ayrıandır efendim, içiniz lütfen!»

Başkan baktı ilin Valisine, bir şey söylemedi.

Muhtar da bekliyordu acaba bir daha içmez mi?

«Gel buraya bakayım! Köyünüzde traktör var mı?»

Heyecanla bakıp yutkundu muhtar: «Yog...»

«Almadınız mı? Vermediler mi?»

«Almadıg, ahıl etmedig...»

«Okuman yazman var mı senin?»

Muhtar bakıp yutkundu gene: «Yog...»

«Hiç mi yok?»

«Ezcüh varidin emme gulağasma, unuddum!»

Birden Taşkent Valisini aradı Başkan. Çağırıp elini sıktı. Sonra Başyavere döndü: «Yeşil cipin gereği yoktu, döndürün onu! Bu arabalarla gideriz köylere, gidebilirlerse... Gitmezlerse çok araba bulunur...»

Geçip oturdu Mavi Chevrolet'ye.

12 /

! KÖYGÖÇÜREN

Başyaver yeşildeki koruma görevlilerini başka arabalara aktardı. Şoförüyle konuşup cipi döndürdü. Sonra gelip yerine oturdu.

Başkan, Çöpler köyünün muhtarına el salladı:

«Teşekkür ederim, allasmarladık!..»

Muhtar eğildi, iyice eğilip selâm verdi:

«Selâmetle efendim, uğurlar olsun bakalım!..»

Kulu'da, Cihanbeyli'de zorunlu duraklamalar oldu. Çaylar, ayranlar içildi. Sonra Kurukışla köyünde duruldu.

Kurukışla köyü, yüzü gözü kayalarla kaplı •* bir arazi parçasının üstünde. Daha baharın başlarında yanmaya başlamıştı. Sokaklar bağıra bağıra yanık çaput, yanık gübre kokuyordu. Damların gölgelerine koyun kuzu eğrenmişti. Köyün yarısı ağıl, ahır, yarısı ev. Kadınlar belleri kuşaklı, etekleri yerleri süpürüyor, yoksulluğun ve bilmezliğin ağırlığıyla çirkinleşip gitmişlerdi. Erkekler de yolun bir yanma toplanmışlar, yağdalı şapkalarını çikarip ellerine almışlardı. Kulakları, boyunları kir içindeydi.

«Suları yok galiba... temizlenememişler!»

Dikilen erkeklerin ellerini sıkıyor, hepsinin yüzüne ayrı ayrı bakıyordu Başkan. «Bunlar acaba bizim mi, yoksa başka bir ülkenin köylüleri mi? Yani Afganistan'ın, Sudan'ın falan? Ne bu kadar sefillik? Çökmüş avurtları, belleri!.. Bak bak, dişleri de piyore çoğunun!..»

El sıkmayı bitirip köy içine doğru yürüdü. Sığırın sıpanın toplandığı küçük alana vardı. Bir ev; koskoca bir öküz başını gömmüşler ön yüzüne, boynuzları duruyor. Avlunun ortasında bir inek, kuyruğunu bir o yana sallıyor, bir bu yana. Boynuzları körelmiş. İp geçirmişler diplerinden. İpe de boncuk dizmişler, gök gök görünüyor. Öyle çıkmış ki kemikleri ineğin... Başkan durup baktı dikkatle.

Sordu:

«Ne bu?»

Vali atıldı:

«İnek efendim...»

«Emin misiniz?»

KÖYGÖÇÜREN

V13

«Evet efendim... dişi!»

«Ne cins inektir bu?»

Tarım Bakanı atıldı:

«Karasığır cinsidir efendim! Orta Anadolu'da yaygın!»

«Böyle midir bunlar hep... böyle zayıf, boysuz?»

Vali Bakana, Bakan Valiye baktı, bakıştılar.

«Hiç büyümezler mi, semirmezler mi yani?»

«Bakımsızlıktan böyledirler efendim...»

Muhtar, Valinin yanında duruyor, titriyordu.

«Kimin bu ev? Çağırın bakayım sahibini!»

Muhtar soluna büküldü: «Çabık Garadaban'ı bulun ulaa! Bacısıgildedir...» Bekçiyi, imamı koşturdu. «Sen de evine bir bakıver Fariiz!..»

Az sonra ineğin sahibini getirdiler.

«Senin mi bu ev?»

Adam, şapkasını çıkarıp durdu: «Benim... sayanızda!»

«İnek?»

«O da benim...»

«Niçin bakmadın bu ineğe?»

Şaşırdı adam, konuşamadı.

«Söylesene, niçin bakmadın?»

«Nazar ildi Beyim, annayamadık...»

Muhtara döndü Başkan:

«Öteki inekler iyidir öyleyse, ha?»

«Zararsızdırlar efendim...»

«Ne verirler süt... bir günde?»

«Yüz direm... İki yüz direm! İki yüz direm veren nadirdir ya, veriller işde! Bizim buranın ineklerine gulağasma

gomuta-nım! Ahan böyle tiriddirler...»

İçişleri Bakanına döndü Başkan:

«Görüyorsunuz değil mi durumları? Yarın bir savaş olsa nasıl duracağız cephede, ayakta, yıkılmadan? Nedir bu köylerin hali pür melali?»

«Siz bunların böyle göründüklerine bakmayın efendim! Bunlar çooooook çok başkadırlar göründüklerinden. Savaş zama-

14

KÖYGÖÇÜREN

nı allah bunlara bir kuvvet verir, canlanıverirler! Ve her daim böyle olmuştur efendim...»

«Demek öyle?»

«Evet... öyle!»

«Öyleyse mesele yok... ha?»

«Mesele yok değil de, bu durum başka, savaş başka!»

«İkisi arasında bir ilişki yok diyorsunuz?»

«Evet ilişki yok...»

Çok kızdı Başkan:

«Kalsın öyleyse köyler... böyle!»

«Hayır efendim kalmasın da... ama savaşta kahramanızdır, onu arz ediyorum!»

Bıraktı İçişleri Bakanını: «İzahatınıza teşekkür ederim!»

Yürüdü biraz daha ileri doğru. Çocukların yüzleri gözleri sıvacık sıvacık sümük. Çoğunluğu da irin çıban içinde.

«Suyunuz var mı?»

«Yog...»

«Ne içiyorsunuz?»

«Allah ne virirse...»

«Vermezse?»

«Virmez olur mu? Viriyor eyi kötü...»

Başkan eğdi başını, içinden içinden mırıldandı: «İşimiz Al-laha kalmış bu köyde!» Sonra durup geri döndü. Muhtarı aradı gözleriyle. Çağırıp elini sıktı: «Teşekkür ederim, allasmarla-dık!..» Yürüdü Mavi Chevrolet'ye

doğru. Geçerken gene o zayıf ineği gördü. Sahibi titreyip duruyordu yanında. «Bak buna biraz, baaak! Öyle başına boncuk takmakla falan olmaz!..»

Vali birkaç adım geriye kaldı, ellerini yere silkeleyerek azarladı Kurukışla'lı Karataban'ı: «Bırakın şu batıl batıl inançları canım! Çıkarın o boncukları çabuk! Yani öyle insanlarsınız ki! İnsanı yerin dibine batırıyorsunuz! Atın çabuk onları! Muhtar, gel buraya bakayım! İneklerin başında ne kadar boncuk varsa çıkartacaksın bugün, anladın mı? Gelip kontrol edeceğim. Bucak Müdürüne emir verip denetleteceğim! Böyle küflü şeyler istemiyorum, bir daha görmeyeceğim! İştittin mi?..»

Muhtar, yağdalı şapkasını bu elinden o eline aktardı: «Eşit-

KÖYGÖÇÜREN

15

tim Beyim, ben hemen onnarı aha bu ağşam paklatırım, sen heeç marağ itme!..» Bir de eğilip selâm verdi saçları dökülüp giden başıyla.

Başkanın katarı yürüdü. Şosenin üstünde, bir ırmakta kayıklar gibi akıp gidiyordu arabalar.

Ağabeyli, Yeniyayla, Yazıbelen, Karaömerler köylüleri de yola çıkmışlardı. Ama durmadı arabalar. Başkan, camdan şapkasını uzatıp, verilen selâmları topladı sadece: «Gör gör gör, ne var? Köylerin birbirinden farkı ne? Durma gör, sorma gör Orta Anadolu'nun köylerini. Acaba ne yapmalı, nasıl yapmalı da bu ayıbı kapatmalı?»

Kendi köyünü, o yanların iklimini, havalarını düşündü. «Tabii önce iklim geliyor her şeyin başında! Buralarda o kadar kısır ki iklim! Bir kere doğru dürüst yağmur yağmıyor. Düşmüyor damla. Ot olmuyor kırlarda. Ne yiyecek bu inekler? Ve kendi içmelerine bile suları yok! Kaynaklar da işlemiyor. Yağmur olmayınca kaynaklar nasıl işlesin? Nerden beslensin, nasıl doysun da su versin çeşmelere? Almadan vermek olur mu?»

Başkan içine kapandı. Üzgün ve dalgın, ardına yaslanmış olarak gidiyordu Mavi Chevrolet'nin içinde. Gözlerini de yumdu bir ara ve uyumuş gibi yaptı. Bir şey konuşmak istemiyordu Bakanlarla, koruma polislerinden biriyle yer değiştiren Valiyle... Bozgundu.

TOZ DİREKLERİ

Kantarma köyü, il merkezine on üç kilometre. Çumra'ya giden şosenin sağında, orta çapta bir köy. Artmıyordu bazı köyler gibi. Belli belirsiz eksiliyordu hatta. Üst yanından bir kumlu dere iniyor. Derenin düzünde ne kadar kum varsa çekip tüketmişlerdi il merkezindeki yapılara. Kurulun, muhtarın gözünü külleyip çok ucuza kapatmışlardı kumlukları. Şimdi yerler, domuz eşinmiş gibi çukur çukur. Kıştan biraz su doluyor çukurlara. Ve bahar yürüyüp yaza kavuşmadan uçuyor sular. Gelişen otlar, sazlar kuruyuveriyor.

4

Dönüp dönüp bununla öğünüyordu Kantarma'nın muhtarı Musa: «Gine de muhtarlığımda yapmış olduğum bir ey iliktir gomsularıma! Gum paralarının hatırına yıllarca heç birine salma salmadım, saldırmadım. Başka köylerin muhtarlarının eline geçseydi böyle fırsand, herif parayı guşaana gor annadm mı, her boçça zamanı avuç avuç para isterdi gomsudan. Allam gine haram lokma geçirmesin boğazımdan, nemelâzıım!..»

Kahvenin önünde ileze bir kavak. Masaları kavağın gölgesine çıkarmıştı kahveci. Musa, sandalyasını duvarın dibine çekmişti hafif. İleri geri kaykılıp duruyordu. Radyo, Türkiye saat ayarı verdi. Sonra günün haberlerini okumaya başladı.

İlk haber: Başkanın yurt gezisi.

Ayrıntılı ayrıntılı, kim uğurlamış, kim karşılamış... Yol boyunca hangi köylerde durmuş, kendilerine nasıl içten sevgi gösterileri yapılmış... hep hep anlatıyordu.

Köy bekçisinin kardeşi Hıdır, oturduğu yerden usulca kalktı:

«Bir de bizim köye gelse, biz de çok içten bir gösteri yapsak Büyük Başganımıza! Gadını gizi köyün ağzına yığsak, o ba-ğırsa: 'Meraba vatandaşlar!' Biz bağırsak: 'Sağool, varol, sağool, şak şak şak!..' Bi karşılama görse...»

KÖYGÖÇÜREN

17

Muhtar, Hıdır'a bakıp biraz daha kaykıldı ardına: «Çok havaslıysan git çağır, gırmaz hatırını...» «Köyün başında bösböyük muhtar dururkene bana söz mü düşer? Muhtar olsam gider çağırırım...»

Köyün tek kavağıydı. Bir ay sonra başlardı pamuklanmağa. Köyde başka ağaç yoktu. Cumhuriyetin ilk yıllarında il merkezinden gelen emirle kırk elli akasya dikilmişti sokaklara. Ama taşıma suyla... yılma varmadan kuruyup gitti tümü.

Hıdır düşünüyordu: «Bir ağaca yarım çilgil su! Akasya dediğin üç havuz yutar! Tee; devletten ödenek olacak ona! Ödenek; her yıl biraz daha arta arta gonacak boççaya. Birazını akasyalar, birazını mütayitler yudacak. Aksi halde gurur gider bi-zimkiner gibi...»

Tutmadı akasyalar. Kavak nereden geldi, kim dikti, nasıl tuttu? Orasını bilen, yaşma akli eren yok.

«Nası yoğumuş ula? Sizin bilmediğiniz yok demek midir? Nahiye Müdürü dikti bu gavaa! Padişahlık gününde, bir Deli Müdür varidın. Hatip nahiyesinde oturur, köylerin ağaçlanmasına garışrdm. Hanı bir garısı varidın, cin dutarıdm, işte o! Siz ler felân hep çocukdunuz o zaman. Belkim dünyada bilem değildiniz... Çok eski bir gavaktır...» İçerde peykenin üstünde yatan Çil Ümmet, dışarda konuşulanları duymuş, lafa yardım ediyordu böyle.

«Sen yat yat! Yat da ıratma bak! Damadın muhtar bilir nassı bi gavak olduğunu! Bilmezse bir bileni sesledip sorar...» Hem konuşuyor, hem gülüyordu Hıdır.

Aşağıda Çumra şosesi yassılmış yatıyordu öğle güneşinin altında. Öğle güneşi bulduğunu seriyordu. Duvarın dibinde bir köpek vardı, gölgedeydi sözde, ama dilini, günde gibi sarkıt-mıştı bir karış.

Çil Ümmet, eskinin adamıydı. Dudakları yalama. Sinekler inip konuyordu. Uçuruyordu eliyle koluyla, ama gene inip, gene konuyorlardı.

Kayınpederi içerde diye uygun bir konu aradı Musa: «Nahiyede muhtarların toplantısına gitmiştim ya eveli gün.

18

! "KÖYGÖÇÜREN

Çayırbağı'nın muhtarı annattı. Bir Cin gurdu varmış onların orada. Habire ulur gezermiş köyün sokaklarında. Beş on gün önce ne yapmış biliyor musunuz? Bir ölü ölmüş imiş. Yüyüp yıkayıp komuşlar ölüyü gabiristanlığa. Bu Cin gurdu gidip çıkar mış ölüyü. Yemiş yemiş göğüslerinin etlerini felan, ondan sona-cıma gardaşım, kemiklerini yığagomuş oracığa. Molla Üseyin Hoca demiş, bu bir zırtlan mıdır, gaplan mıdır, ötenki ölülerimizi de deşer; eyisi mi gidip başında löbet dutalım. Tüfekleri alıp gitmiş iki kişi. Haggaten de dediği gibi gine

gelmiş bu. Ay aydımlıkmiş biliyor musunuz? Beklemişler bakalım nâpacak? Gelmiş, yanaşmış bu taze mezerlerden birine. Tam eşecek, bizim-kinner nişan alıp tetiği çekmişler. Çekmeleriyle birlikte bumm etmiş tüfekleri tabi. Cin gurdu da arka ayaklarının üsdüne dikelmış bakıyor! Tüfeklerin namlularıysa, biri sağa yarılmış, biri sola. Adamların da ağızları felân eğrilmiş. Yani böyle bir iş, canaballah neler neler halkediyor görüyorsunuz!..»

Kahveci Mahmut, içerde peykede yatan Çil Ümmet'e sordu:

«Ümmet dayı, Ümmet dayı! Bunu da duydun muydu? Böyle şeyler de olur muydu senin gençliğinde, padişahlar zamanında?»

İyice doğrulup pencereye yaslandı Çil Ümmet:

«Cin gurdu demezler ona da Sin gurdu derler! Zırtlan daha başka bi şeydir. Sin gurdu kırk yılda bir gelir cihana. En çok da gocasma, gaynatasma ası duran gelinlerin mezerlerine sivaşır...»

Hıdır üst üste iki sefer öksürdü:

«Demek Cin gurdunnan Sin gurdu aynı değil ha Ümmet emmi? Emme beri baak, bunnarm ikisi ayrı şeyler olsa bizim muhtar ayırd edemez miydi?» Hıdır bir daha öksürdü.

Musa hafiften öfkeleni:

«Nooldun ula, kelebek mi duttu, öhhö öhhö? Cin gurdunnan Sin gurdunu ayırd edemeyecek kadar galin kafa değilim marağ etme! Bana öyle annattılar, ben de öyle söyledim. Cin gurdu yerine Sin gurdu deselerdi, Sin gurdu deye habar verirdim size...»

Çil Ümmet gene konuştu camdan:

KÖYGÖÇÜREN

19

«Ha Cin gurdu olmuş, ha Sin gurdu, fark etmez! Emme aralarında az bir farg vardır: Cin gurtları daha ziyade dağ köylerinde görünür, Sin gurtlarıysa ovalara enerler...»

Tam o sırada bir rüzgâr çıktı, kıvıra kıvıra koşup geldi köyün içine. Tozu toprağı topladı, kazıdı yeri kumu, dalazlayıp dikti göğe yukarı, upuzun bir direk yaptı. Tam kavağın yanına geldi, orada durdu dalaz.

Muhtar başladı okumaya:

«Yelli yelemeç, küllü bulamaç! Öte git, öte git, cini periyi götü git!..» Sonra kesti, içinden içinden bir cin duası okudu. Okuyup üfürdü toz direğine doğru.

Pencereden Çil Ümmet de okudu üfürdü, sonra elleriyle ki-şeledi: «Gelme gelme kör şeytan! Torbamızda duzumuz yok, sana yarar gizimiz yok! Sakın gelme kör şeytan!..»

Radyonun okuduğu haberler kaynayıp gitmişti araya. Spiker şimdi özet veriyordu yeniden.

Muhtar kalktı: «Oturuşumuz eyi! Emme bir işin şahabı olamadık!» Masaya iki çay parası bırakıp kalktı. Biri kendinin, biri içerdeki Çil Ümmet'in. «Eve varalım da bir bakalım ne var, ne yok?..»

Hıdır geçip muhtarın yerine oturdu:

«Yani bu adamlara çok canım sıkılıyor çok! Dört seneye bi geliyorlar, öyle söyleyerek, böyle söyleyerek, bütün oylarımızı alıp gayboluyorlar! Bir daha ara da bul Beylerimizi! Dört sene, sır olup gidiyorlar! Emme sonra gine geliyorlar, gine af-sunlayıp alıyorlar oylarımızı. Buna da çok canım sıkılıyor!»

Kimse, Hıdır'm sözü nereye bağladığını çıkaramadı. Bir. duyduğu mu vardı? Yakında seçim mi olacaktı? Köyün bildiği bir tüccar, bir avukat, bir doktor, yada bir mühendis aday mı oluyordu? Düşündüler, çıkaramadılar. Biraz daha beklediler Hıdır kendi açıklasın.

«Yani bu Başganın kalkıp bizim il merkezine gelmesi, hayır mıdır, şer midir? Biraz galacak mı, yoğsam hemen dönecek mi?» Sonra susup daldı Hıdır: «Şimdi köyün önünde böyle Cin gurdu, Sin gurdu demeyen, daşa çalsan giden, yırtık bir muhtar olacaktı, çıkıp varacaktı partiye, yada vilâyete, tek bi selâm,

20

KOYGOÇÜREN

eğilip de bi elini sıkacaktı. Öpmek yok haa! Öpmeyecek, sadece sıkacak. Ondan kerî kısa bi nutuk verecekti: 'Efendim hoş geldin, safa geldin! Yüzünü gören cennetlik! Seçimlerden beri ma-rağ ediyorduk öldün mü, galdm mı? Dahi şimdi gomsular da gara yasın içinde galmıştır. Halkçı Ramiz bir lâf çıkarmış: "Gıratm şahabı ölmüş!" Odaya gayfaya cem olup yalan diyoruz, emme Halkçılar bildiklerinden şaşmıyorlar efendim! Eğerkine zatına fazla zahmet olmayacaksa bizim köye gadar bir uzaniver, bu garınlamaz yaranlıklarını çürüdelim sayanda... Köyümüzün buna aytaçlığı çoktur efendim!' Emme hanı bu lâfları gonaşa-cak, daha vilâyetin merdimanlarmda dizleri titremeyecek, onun orasına yığılıp galmayacak muhtar?» Biraz sustu, sonra yeniden yükseltti sesini! «Zaten bizde gabat! Neden deyecek olursanız, adam diyor, 'Ben yoruldu, yeter artık!' Biz diyoruz 'Hayır yorulmadın biraz daha yap!' Her seçimde adamı seçiyoruz, o da bu gadar yapıyor! Gene ey i ki nahiyeye varıp gelirkene mühürleri düşürmüyor...»

Birden kesti Hıdır. Utandı kendi burda olmayan bir adamın ardından konuştuğundan. En çok da muhtarın kayınpederi Çil Ümmet'ten utandı. Bir anda o kadar pişman oldu ki, «Yani ben bunu köyümüzün yüzünün azıcık gülmesi için istiyorum! Muhtarımızın biraz girişken olmasını istiyorum!» Ne diyeceğini şaşırđı. «Maksadım heç de dedikodu değil yani! Gelsin bunu yüzüne de söyleyem. Netekim söyledim de az önce. Bunu sen de duydun değil mi Ümmet emmi? Sakın benim dedikodu yaptığımı düşünme yani...»

«Yüreğini selim dut yeğeniim, ben seni bilmem mi? Hemi dedikodu yapsan ne ilâzım gelir? Hakkında gonaştüğün adamları heç bilmiyor muyum? Bir gittiler mi bir daha görünmüyorlar. Bizim muhtara gelince: Damadım Allahlık! Kendi elimizle doladık bu sapıslığı başımıza. Üç şinik tohomluk ilâçlı buğdayı gapıp gelemedi köye. Halbuysam hükümet ovalarda dağlarda tohomluk dağita dağita kötürüm oldu. Ellerin muhtarları pank parası zamanı, ev başına ikişer lire cip parası ala-raktan pangacıları köye gadar getirip milletin parasını ayağında dağıtıyor, bizimki bunu bilem beceremiyor da, yavrılı tavik

KÖYGÖÇÜREN

21

gibi köyü ardına dakıp iki gün sıra bekletiyor seherde Kara Mustafa'nın handa...»

Tam o sırada yeni bir yel çıktı. Köyün ortasından, caminin önünden dalazladı geldi. Topladı tozu kumu, gübreyi samanı, kıvırdı büktü, kıvırdı büktü, dikti göğe doğru, upuzun bir toz direği yaptı. Bu sefer Çil Ümmet okudu:

«Yelli yelemeç, küllü bulamaç! Öte git, öte git, cini periyi götü git! Gelme gelme kör şeytan, torbamızda duzumuz yok, sana verecek gizimiz yok! Gözün kör olsun, gelme buraya kör şeytan!..»

Hıdır kalktı: «Şimdi köyde bir cip olmalıydı, bir otobüs fe-lan! Binip gitmeliydim sehere!..» Kızgın, küskün bir adam olup çıkmıştı. Bunalıyordu her gün biraz daha. Öfkesini de kime yönelteceğini bilemiyordu. «Muhtarı da almalydım yanıma. İkimiz bir olup bizim İl Başkanına varmalıydık: 'Getir Başkan bizim köye, köyümüz yeşersin! Öldük guraklıktan, gıtlıktan! Çağırıyoruz gendisini, var söyle!..' Eğerkine söylemek istemezse kendimiz varıp söylemeliydik. 'Çıkar bizi huzuruna, geri yanma garışma!' Huzuruna vardığımızda kendimiz annadırdık: 'Onca rahmet yağdı memlekete zatın Başkan olalı, emme düşmedi bizim köye tek damla! Gel de bir adaletini göster! Valisi malisi, müdürü müdürü, pangası mangası heç gülmedi yüzümüze. Biz senin hüdütlerinin dışından mı geldik? Göçmenlerin bilem bizden eyoldular, otu saz, guşu gaz yerlere gondular. Bizi daha nice yakıp gurutacan bu tozun gumun içerisinde? Hadi bizi de geç, gadlarımız, çocuklarımız bek irezil! inanmazsan buyur gör. İnanmazsan buyur gözünle gör!..' Böyle annadırdık.» Durdu biraz: «Emme buyurup görse ne yapacak, guş mu gon-duracak? Bir umut işte benimki! Yani ben diyorum, böyle boş oturmaylan olmaz. İlle de gıdır sapır, bi şeyler yapmalı. Körlük bönlük yeter gali Ümmet emmi...»

Musa biraz yoğurt ezdirdi, biraz bulgur pişirtti karısı Müs-lüme'ye, geçti başına. Bıyıklarını batıra batıra yedi, doyurdu karnını. Eski şapkasını attı, yeni şapkasını giydi. Ceketini falan değıştirdi. Kozalı teşbihini de aldı eline. Elini kıcına koyup şoseye doğru yürüdü. «Belki bir taşıt gelir! Bir kamyon,

22

KÖYGÖÇÜREN

bir otobüs, cip... Biner varı veririm... Madem Başkan il merkezine gadar gelmiş, yanma sokulup bir hoşgeliş etmek uygun olur. Bugüne bugün 75 hanenin temsilcisiyim. İlle çağrılmayı mı beklemek gereğir? Adam o ki çağrılmadan gider. Hemi de bir sırası düşerse davet de ederim köyüme! Eğerki-ne söz verirse, goşar gelir hazırlık gördürüm, sokakları ney süpürdürüm, teze soğan, teze marul, bizde yoğ emme olanlardan bularaktan bir de guzu kestim mi baya olur, neden olmasın?» Eli kıcında, yürüyordu yola doğru.

Hıdır, her ne kadar konuştu ettiyse de, içindeki ağıyı eritemedi. Çay parasını ödeyip kalktı. «Eve gadar bir uzanayım Ümmet emmi!.. Sunacık, çocukları alıp Kadir Buba Üyüğü' nün oraya bostan çapmaya gittiydi. Belkim gelmiştir. Gelme-diyse, iki dikim bi şey yiyip uzanayım yanlarına gadar. Hadi hoşçagal bakalım Ümmet emmi!..»

Kahveci Mahmut, elindeki yağlığı boynuna attı, gelip parayı, hem de boşları aldı. «Güle güle Deli Hıdır, güle güle yeğenim! Ağşama gine gel de, bir yimbeşlik daha alayım senden. Kısa günün kârı! Başka gelirimiz yok napalım?»

Ağılın çiti gedilmiş, kapısı devrilmiş. Koyunların kimi içerde, kimi dışarda, duvar diplerinde. Evlerde sinek savruluyor şimdiden. Yıl yıldan zor oluyor susuzlukla yazları geçirip baş etmek...

«Gııı! Geldin mi çapadan?..»

Evin kapısı açıldı, karşıdan gördü.

Elinde aş diğaniyla çıktı Sunacık. Hayatın ocağına koydu diğani. Gitti elek getirdi içerden, koydu diğanm üstüne, soğu-yuversin, hem de sinekler konmasın.

«Öyle takdir ederim ki akıllı avradı! Kafası işledi mi böyle işleyecek işte! Eferim, ulan Sunacık!..» Hızlandırdı adımlarını, çıkıp vardı merdivenlerden: «Nasettin, birez çapabildin mi bali? Çocuklar dirlik verdiler mi gıı? Yoğsam heç bir iş üredemedem dönüp geldin mi?»

«Aman Hıdııı, döllerini bilmiyorsun gibi bubam!»

«Gahbam Sunacık!.. Sormasam da sormadın dersin!»

«Doğru düzgün sor emme, doğru düzgün sor gurbanım!

KÖYGÖÇÜREN

23

Neyse, ge bakalım, sen ne yaptın? Gurtardın mı gayfanm işlerini? Ne gazandırdm Gayfacı Mamuda?»

«Yani Sunacık! Bak valla oyun moyun oynamadım gizim! Emme bi çay içtim yimbeşe, ondan keri de oturdum, muhtarın Cin gurdu, Sin gurdu gonusmalarını dinledim. İl merkezine Angara'dan Başgan gelmiş, radyonun haberlarını dinledik... gonusduk işte ireli geri! Sen bize bakar mm? Bizim oturduğumuz ahır sekisi, çağırduğumuz İstanbul türküsü...»

«Ekmek yidin mi, garnın aç mı gurbanım?»

«Kendi kendime nerde yiyem? Bi sahatı geçiyor sbyul-cannarım ötmeye başladı. Emme sabrettim. Dedim daha Sunacık gelmemiştir. Gelsin bir aş bişirsin, birez de yoğurt ezsin, çokaşıp yiyelim çoluk çocuk...»

Büyük oğlu Doğan, öküzlerle Gözlük Gediği'nde kalmıştı.

«Ot var mı bali oralarda? Ne yiyecek mallar?»

«Ne yapayım gurbanım? Götürcem dedi, götürdü. Herkes o yana sürüyor. Başka yerler hırlı mı? Bu yıl yaylımlara gu-lağasma... Gaplan Harmanı'nın oralarda kmdıralar bilem gu-rumuş. Bu yıl nallarımız küül! Ot yok, kök yok! Sular felân akıyor bunarlardan a bubam!..»

«Gönül diyor, doyur gamını, düş şöyle yola! Bi gamyon gelirse atla, var sehere, sokul İl Başganmm goltuğuna, soona dooğruca Angara'dan gelen Başganın huzuruna. Ağnat ona içinde bulunduğu nalları. Eğerkine elinden gelirse hem kendini gurtar, hem çoluk çocuğu, hem de köyü! Deyeceksin ki, 'Muhtarı yok mu bu köyün?' Var muhtarı emme görüyorsun muhtarını, sapıiliğın teki! Bi çivt sözü zor alıyorsun ağzından. Gidip de Angara'dan gelen Başgana lâf mı edebilir? De gidi Sunacık deee!.. Adamı bilmiyor gibi gonusuyorsun!..»

«De sus! Otur hele şura gurbanım! Heç seni Başganm yanma gatarlar mı? Otur da gamını doyur! Ben şimdi zufrayı gurarım...»

Küçük oğlu Duran'la kızı Yeter, çuvalın dibine kıvrılmışlar, uyuyorlardı. Terleyip batmışlardı. Hıdır baktı: «Ulan Sunacık, gün furmuş felân olmasın bu döllere?»

Sunacık'ın yüreği harp etti: «Ne günü gurbanım? Benimle

24

KÖYGÖÇÜREN ^

gittiler, benimle geldiler. Eski beki demedim, başlarını da örttüm eyi kötü. Öteki oğlana da senin eski şapkayı geydirdim. Napayım daha? Gün furursa napayım?»

«Getir hele getir zufrayı! Yoğurt felân ezdin mi?»

«Ezdim bubam ezdim, azcık sabret!..»

Koşuverdi, kabı kaçağı getirdi, kurdu sofrayı Sûnacık. Bulgurun diğanını da getirip koydu ortaya. Kaşıklıktan kaşık aldı.

«Soğan kes, soğan yok mu gıı?»

Soğan kesti, tuz getirdi. Sonra vardı çocukları uyandırdı. «Geliverin analarım, geliverin yavrularım! Yiyiverin ıscacık ıscacık!..» Tuttu birer birer başlarını boyunlarını okşadı.

Sunacık böyleydi Kantarma köyünde. «Her gancık gibi Su-nacık'm da iki memesi vardır. Emme birinden süt, birinden de bal gelir. Bir sütlüden emzirir doğurdıklarını, bir de ballıdan. Bol bolamat yemezler emme sütle balın sayısında topaç gibi olurlar... çocukları...»

YERİN YARIĞI

Gözlük Gediği'nin oralarda mallar, pazarın sonuna kalmış yoksul alıcılar gibi, bir o yana seğırtiyor, bir bu yana. Taştan başka bir şey yok. Kumlar tozlar bile yürümüş. Köyün güneyinde en rüzgârlı yer bura sanki. Yavşanların, gökbaşların, kekiklerin kökleri görünüyor. Gevenler kurumuş. Yeni otlar, ka-fillar yok. Taşların dipleri yanıyor. Ve gökyüzü o kadar yüksek, bulutlar o kadar başka bölgelerin üstünü örtüyor, sıcak; durmadan seğırtiyor mallar. Az ilerde ekinler var. Onlar da toprağın yüzünü bir örtmüş, bir örtmemiş...

Gözlük Gediği'nde bir o yana çeviriyorsun malları, bir bu yana, durmuyorlar. Yamaçlara sürüyorsun, tırmanıp çıkmıyorlar. Gözleri aşağılarda, ekinlerde!

Hıdır'm Doğan baktı olmayacak, öküzlerle ineğin yönünü çevirdi Cinligeriç'ten yana. Torbasını taktı boynuna. Su şişesi torbasının içinde. Ekmeği katığı da torbasının içinde.

«Cinligeriç'te ekinler var, bekçi görürse yandın! Gırar val-laha kemiklerini, gitme gel!..»

Hiç ardına bakmadı, sürdü mallarını.

Doğan sürünce ötekiler de sürdü birer ikişer.

Köyün çocuğu Gözlük Gediği'ne yürümüştü önce. Sonra hep Cinligeriç'e indiler Doğan'm ardından. Burda, su yoktu, ot yoktu. Ama sürülmemiş gen tarlalar vardı. Mal yese de, yemese de arsız otlar kalmıştı tek tük. Eski çayır körelmişti. Kmdıralar kalmıştı tek tük. «Emme kmdırayı da mal yemez ki bilâder!»

«Acap ekin aralarına mı soksak birer ikişer?»

«Soksak eyolur da, mal birer değil ki önümüzde! Üçer olan var, dörder olan var. Birine baksan, ötekini ne yapacaksın? İşte asıl o zaman gırar kemiklerimizi bekçi!..»

«Acaba eskiden de böyle miydi bizim köy? Ninem diyor

26

KÖYGÖÇÜREN

ki, abdas namaz kaktı, sıra saygı kaktı, büyük güccük bilinmiyor, ondan böyle gurak, çorak!.. Ninem böyle diyor, bubam da gızıyor nineme...»

Çil Ümmet'in dul kızı Teslime kendi sürüp gelmiş mallarını:

«Sizin okulda öğretmeniniz hiç konuşmaz mı le*en? Bu yerlerin altı hep gölmüş, denizmiş. Bizim öğretmenimiz, 'Yağmur dovaları faydasız!' derdi. 'Gafayı golü çalışdırıp işde bu sulan fişgirtmalı!' derdi. 'İşte böyüyünce sizi bekleyen mazife!' derdi. Gafalıydı bizim öğretmenimiz emme bir benim bubamdan başka arkası yoktu. Benim bubamm da arkalığından noolur? Koğdular adamı. Ardından teneke çaldılar. Hep o seherden gelen Gurba Nuri yaptırdı kör olası! Deşilesi, ne biçim hocay-sa! Topal Talip getirirdi ikide bir. Onun da harmanını yaktılar ya oh olsun! Halbuysam öğretmenlerin konuşmaları ne kadar yararışlıdır, bilmez eşşekler!..»

Doğan, Teslime abasının sözlerinden tat alıyordu. Kulaklarından içeri ılık ılık akıyordu sözcükleri. Teslime'nin kocası Kore'de kaldı. Bir daha kalkıp evlenmedi. Bir oğluyla, Ümmet dedeyle oturuyorlardı. Ekinden dikinden kalmıyor. Çapa çapıyor, mal güdüyor. Bazen kalkıp öteki karılarla tâ uzak derelere, bayırlara, çırpıya da gidiyor, ama bir türlü eski şenliğini bulamıyor. Dünyası ıssız, kendisi yapayalnız. Hem de kırlar kurak böyle... Öyle de körpe ki Teslime!..

Şimdi elinde kirmanı var. Kolunda yün kolçak. Çevirip kirmanı, büküyordu yünü. Köylerinin koyunu daha bolmuş eskiden. Ve Kantarma'dan bakınca uzak Toroslar'm karlı başları görünür yazları. Varılmaz kadar uzaktır Toroslar. Kirmanı elinde, bir o öküze, bir bu tosuna seğırtiyordu Teslime. Do-ğan'a kaynıyordu kanı en çok. Doğan da hep Teslime abasının yanma yanma sokuluyordu.

«Senin anan Sunacık, köyün en has gadıdır. En çok onu severim. Buban şahindir, onu da çok severim...» Elini Doğan'm başına koyup saçlarını okşuyordu.

Doğan bazen bir böcek yakalayıp geliyordu:

«Teslime aba, bunun adı ne, bu ne böcüsü?»

KÖYGÖÇÜREN

27

«Tesbig böcüsü deriz, ganadı yok, uçamaz!» «Bunun adını da biliyor musun Teslime aba?» «O da papaztakasıdır...» «Bak bi dene çekirge duttum Teslime aba!..» «Bir kmdıra bul da diz çekirgeleri! Kekliğin olursa yidi-rirsin. Keklikler bek sever teze çekirgeyi...»

Öteden bir de «arapdaşsağı» yolup geldi Doğan. İnce bir sapın üstünde mor soğan gibi sallanıyordu bir çift. Yaprakları da nane yaprağına benziyordu biraz geniş.

«Arapdaşsağı zehirlidir biliyor musun? Sakın mallar yime-sin! Eyi tanı mal güderken. Bak bi de sana ne deyecem? Bel-kim yarın öbür gün ben gelemem. Çapaya bostana giderim. Benim Şükrü'yle yollarsak malları, ona gözgulak ol. Onu gol-la, dövmesinler. En çok sana güveniyorum biliyor musun? En çok da seni seviyorum döllerin içinde...»

«Teslime aba! Başga kime güveniyorsun, kimi seviyorsun?» Gökyüzünde bir kuş, pırlana pırlana uçuyor, dönüyor, konacak kadar yaklaşıyordu yere. Sonra gene uçuyor, gene dönüyordu.

«Başga... Allaha güveniyorum, O'nu seviyorum...» İnekleri ekine girecek oluyor, Doğan koşuyor, çeviriyordu. Sonra dönüp gene Teslime abasına geliyordu. Üç yıldır sürülmeyen, üç yıldır gen bir tarladalar. «Bu tarla Babıklar'ın biliyor musun?» Gen tarlada kurumuş otlara çiçeklere basarak koşarken birden Doğan'm ayağı yarığa batıyor. Yarık bir karıştan fazla açmış ağzını. Uzuuun, belki tarlanın öte başına kadar gidiyor, uzun. Derin hem de. Ayağı batıyor, dizine, baldırına kadar iniyor. Bağılıyor Doğan:

«Goş Teslime abaaaaL»

Koşup geliyor Teslime. Bir bacağı dipte, bir bacağı gökte, burgaşıp durur Doğan. Kapıp alıyor hemen dışarı: «Amanıım, gördün mü şu yerin yarığını? Yudacak abam senii! Ge bakem, ge yanıma da şilem yüzünü gözünü. Doğaaan, aa Doğan! Kork-tun mu abam?» Doğan'm torbadan şişeyi çıkıyor. «İçiver bakem bi yudum! İçiver de geçsin korkun!.. O nasıl yarıkmış aman abam, yudacak insanı valla!..»

28

KÖYGÖÇÜREN

Dikti başını, göğe baktı Doğan. Göz akları büyüdü:

«Teslime abaa, bi de mallar düşerse biliyor musun? Çok dikkatli olmalı! Bubam gızar öyle bi şey olursa...»

Az ötede bir kuru çay vardı. Daha gündönümü gelmeden uçup gidiyordu suyu. Akmaz oluyordu bir yudum. Kumları çakılları çobanın çocuğun ayaklarını yakıyordu. Doğa'n'ın içinde çelik gibi isyanlar geliyordu ileri doğru. Seçemediği bin bir soru başına çöküyor, beyni karıncalanıyordu.

«Teslime aba gıı! Diyorlar ki cinlerin köyü varmış yerin altında. Suları emerlermiş aşşadan. Hemi de onlar yararlanmış toprağı. Belkim beni çekip alacaklardı demin biliyor musun? Alıp köylerine götüreceklerdi. Bubam en cinder hocaları bulup gurtarana gadar işkence edeceklerti burada. Bu cinlere çok gı-zıyorum Teslime aba!» Kepini başından alıp gösterdi: «Bak bunun içinde çitlik var! Alnıma gelecek yerine bir de göz boncuğu dikti anam...»

Gülüp bakıyor, elleyip geri veriyordu Doğan'm kepini: «Ben de Şükrü'ye diktim aynısından. Ellerin gözleri cavır çivisi! Çakagoyuyorlar çocukların yüzüne gözüne! Destur demeden külden geçme. Bismillâ demeden bir yudum su bilem içme, emi abam?»

Mazot barut bir savaş geçmişti sanki buralardan. Yalamış yutmuştu her şeyi. Bir daha yenisi bitmiyordu. Toprak kit-lenip kalmıştı. Döl dökmüyor, ot vermiyordu.

Malları toplayıp kindıralığa doğrulttular.

«Var yok, azcık da orda yayılsınlar. Öteki çocukları bırak, onlar oynasınlar. Onlar ayrı gütsünler. Hem de ekine felân girsin malları elleme; Bekçamat emmin de gelip hepsini döğsün. Biz ikimiz şahap olalım mallarımıza. Yarığa marığa düşürmeyelim. Girilir bacakları Allam etmesin! Kesmekten başka çare galmaz o zaman. Hemi de burda kesmek gereğir. Gırık bacağıyla nasıl gidecek malcaz köye gadar?»

Kumlu kuru bir yerine geldiler Cinligeriç'in. Teslime eğilip çekmesakız köklerini çekti. Ardarda on kadar buldu. Sakızlarını sıyırdı. Çok sakız oldu. Beş altı tane de Doğan buldu geze geze. Teslime onları da sıyırdı. Sonra kendi topladıklarıyla

KÖYGÖÇÜREN

29

karıştırıp yarısını Doğan'a verdi. Avurtlarını doldura doldura çiğnemeye başladılar. Öyle hoş tadı vardı ki çekmesakızının! Bir de parmaklarına alıp çatlatıyordu Teslime, kimse onun gibi çatlatamaz.

«Noolur, bi dââ yap Teslime aba, noolur bi dââ!..» Teslime, erinmeden, üşenmeden «bi dâ» yapıyordu. Birden bir çığlık koptu gerideki gen tarladan. Mal gütmeciler koşuştular. Tarlanın bir yerinde kümelandiler. Acıyla, korkuyla birbirlerine giriyorlar, dürülüp açılıyorlardı. Aralarından biri ölmüş gibiydi. Doğan, can havliyle haykırdı:

«Teslime aba goş! Goş Teslime abaa!..»

Teslime'nin ağız açık kaldı şaşkınlıktan. Sanki damdan düşen birini tutmak elindeymiş de, sinirleri bağlandığı için tutamıyor gibi şaşkın bakıyordu tarlaya doğru. Doğan'a da bir şey diyemedi. On beş, yirmi saniye geçti kemire kemire. Biraz durulunca, malları koyup gitmenin doğru olmayacağını da düşündü. En iyisi sürmekti gene o yana ağır ağır. Teslime o gün orada mal güdenlerin en büyüğü oluyordu. Kendinden yaşlı kimse yoktu kırdı. O yüzden biraz daha açtı adımlarını. Sürüp kın-dıralıgım ortasına soktu malları. Sonra koştu çocukların biriktiği yere.

Topal Talip'in Emin ağlıyordu:

«Bubam beni keser galiii!.. 'Neden bakmadın da düşürdün, girdin bacağının?' der der döver galiii!.. Ağşam olunca ben eve nasıl varacam galiii!.. Hü hü hü!.. Hiii hi hi hi!..» Hem ağlıyor, hem döküyor, sümüğünü de geri geri çekiyordu.

Teslime haykırdı:

«Açılın bakayım! Ne ağlıyorsunuz bunca deliganlı? Ağlamakla mal çıkacak mı yarıktan? Açılın çabuk!..»

Kızları oğlanların, kollarından tutup çekti.

Topal Talip'in sarı inekti yarıktaki. Başı bile gömülmüştü. Dilini çıkarmış, ak gözleriyle yalvara yalvara bakıyordu çocuklara, Teslime'ye.

«Şunların haline! Ne duruyorsunuz, bir urgan bulun çabuk! Fazla da yaklaşman bakalım yarığa! Malı çıkaralım derken bi-

30

KÖYGÖÇÜREN

rinizi düşürmeyelim içine! Hemen dediğimi yapın, ip gibi, urgan gibi bi şey bulun!..»

İp, urgan, nereden bulacaktı çocuklar? Ne yakında bir çiftçi vardı nadas eden, ne yolcu vardı uzak köylerin birinden eşeğine kavak sarmış, gelen! Çiftçiler öğleye kadar sürmüş, bo-şandırmışlardı boyunduruklarını. Ağaca gidenler *de tâ akşama dönerlerdi aşağı yoldan. Yoktu ip, urgan!

Sarı inek de yüreği çarpa çarpa yatıyor, hatta gittikçe gömülüyor. Topal Talip'in sulugöz oğlu da durmadan ağlıyor, haykırıyordu.

«Anacığın garı gibi ey i ağıt düzüyorsun! Ziyankâr buban heç durmadan öğretmen attırıyordu, seherden Gurba Nuri'yi getirip gonuşturuyordu... Hemi de en allah yolunda adamıydı köyün, nooldu? Bulsana bir ip şimdi? Hişşt, kendin de geri dur bakem! On sefer mi söyleyelim? İp yok, urgan yok, biraz da senin için mi gırpınalım?»

Bekçi Ahmet'in Akif, belinden kuşağını çözdü:

«Bütün guşakları birleştirip ulasak Teslime aba?»

Teslime, tutup Akif'in yanağını sıktı:

«Allam akıllı başını ağırtmasın! Ver çabuk! Hemen öteki oğlanlar da çözsünler guşaklarını, kızlar da çözsünler! Çabuk olun, çabuk olun!.. Çabukun bakayım hepiniz!..»

Kaşla gözün arasından on kadar kuşak çıktı ortaya.

Doğan güldü: «Herkes guşaağma 'bellik' fursun, sonra birbirine garişır!»

«Heç garişmaz! Gözünü yumsa gine bulur guşaağmı Kan-tarma'nın çocukları!..»

Birazdan gösteri yapacak cambazmkiler gibi işliyordu Tes-lime'nin parmakları kuşakları birbirine ularken. Hemen ekledi kuşakları bir anda. İki büyük "halat" yaptı, sağlamca. Sonra yarığa baktı, «Nasıl geçireceğiz bunları ineğin boynundan, hem de karnının altından?»

İki çocuk indirmekten başka çare yoktu. Ama ya çocuklar da gömülür kalırlarsa? Ya hiç beklenmedik kötü bir şey olursa? Tam çocuklar içerdeyken yarık biraz daha açılıverirse? «Yerin altında cinlerin köyü... Cinler yokarda gezinen insan-

KÖYGÖÇÜREN

31

lara gızıp... Tabii herkesin dabiyaı bir değil ki!.. Kimi destur demeden sabah ezanı kül atıyor tersliğe, kimi de su döküyor küllerin üstüne geceleyin! Gene iyi sabrediyor cinler! Onca çoru çocuğu eziliyor, insanların ayaklarının altında...»

Halatın biriyle bir çocuk sarkıtıp, öteki halatı geçirtti ineğin karnının altından. Kızlar hemen o sırada başka bir "halat" yaptılar. Çocuk onu da boynundan ön ayaklarının arasından geçirdi. Üçüncü halatla çektiler oğlanı. Adı Şeytan Hasan'dı. Çok ince direklere çıkardı, damların saçaklarında dolanırdı korkmadan. «Allah ona öyle bir yürek vermiş, yaptığını kimse yapamaz!» İki halatlı çekeceklerdi şimdi ineği.

«İşallah halatlar bir çekmede gopuvermez!»

«Gopuvermez işallah! Neyse, haden bakalım, yapışın! Guy-ruğundan dutman sakın malcazm! Ganrılır da bir şeye yaramaz! Hadiiin hooooop hop!.. Hadin dayanın bakem hooooop!..»

Boynunun altından geçirdikleri halat boğacaktı ineği.

Durup onu düzelttiler. Yeniden çekmeye başladılar.

Sanki Nahiye Müdürünün arabası, yok yok, Valinin otomobili, bir öze düşmüştü sulak köylerde. Hooooop güüüp onu çıkıyorlardı. Sarı inek morarıyor, kararıyor, halat olan kuşakların da hayrı kalmıyordu.

«Al malınızı teslim! Bundan kerı gözünü dört aç! Ziyankâr bubana da anlat eyice. Onun bunun alayında gezmekten vaz geçsin! Gine de işlenmiş hayırı varımış, karşı geldi... de, gurtuldu inecik! Hadin bakalım, şimdi de guşaklarımızı seçin çocuklar!..»

Çekilip yerlerine giderken Doğan, Teslime abasına daha çok sokuluyordu, sokulup sürtünüyordu elcik kuzu gibi. Hem de üzüntüsünü söylüyordu, «Malları güzelce doyuramadık!»

ŞÖLEN

Musa, parti ocağından çıkarken Hıdır'ı gördü:

«Eferim maşşallah! Narıyorsun burda adamım?»

Attı Hıdır: «Başganımızın elini öptüm, vilâyattan çıkıyordu. Ulan, ne kadar çil var ellerinde! Neyse! Binip tomafiline, Meram'a gitti! Masmavi bi Şavrola biliyor musun? Sen napdın bakalım?»

Çok bozuldu, Musa da attı:

«Ben de Doktor Zeyni Beyi gördüm. Vali, ağşam Meram' da büyük şölen veriyormuş Başganm şerefine. Bana dedi: 'Sen de gelirsen eyolur! Belkim bi firsant çıkar görürsün!' Hemen çabuk Meram'a gidecem adamım...»

«Benim de niyetim Meram! Barabar gitsek nasıl olur? Muhtar oldum deyi yükünü bu kadar yücelere yığma bakalım, gün gelir gartallar da yere iner!..»

Tartıp yürüdü alana doğru:

«Eşşemin annı sakar, gendi adını bana dakar! Madem sehere geliciydin, ne demedin barabar gideg? Sen ayrı, ben ayrı geldik bi köyden!..»

«Boşveer! Gine de barabar gideg! Bi yerde iki lokma bi şey yiyip demiryolundan ileri yürüyüverelim...»

Hem çekişiyorlar, hem gidiyorlardı.

«Sen kendin bizim köyün çamurundan çıkamadığına ne bakan adamım? Bak bu Meram'm iki yolu var! Biri eski, biri yeni! Biz hangısmdan gidelim dersin en ey isi?»

«İstersen faytun arabasına binelim paranın gittiğine bakmayıp, haa? Gamımızı da orda doyursak kötölmez! Soğuk sulu havuzların başında... Para göl nasıl olsa sende...»

«Ulan Hıdır bi gızıyorum sana adamım! Bi danlı dunlu go-nuşuyorsun! Ulan sen beni bilmiyor musun? Beş guruş köy parası geçmiş mi boğazımdan? Nerden bulacam ben parayı da,

33

annadın mı, seni faytuna bindirecem, soğuk sulu havuzların başında kebab felân yidirecem ulan?»

«Ne gızıyorsun? Başganımıza şölen var, heralda bize de bi oturumluk yer açılır, ilişiriz! Biz de aynı milletteniz, hemi de aynı partiden!..»

İki köylü, birbirlerine acıyla baktılar. Bir tuhaf titredi sesleri.

«Demin 'Meram'm iki yolu var' felân deyi emme de lâf çarptın bana? Biz aynı köyün insanı, istersek aynı köyden olmayalım köylüyüz ya, neden eşgiyip duruyoruz birbirimize? Bak ne dey ecem? Ben demin sana yalan söyledim. Elini melini öpmedim Başganm. Hemi de ağşam Meram'da olacağını senden duydum!..»

«Boşveer allaşkma adamım!..» Çekti Hıdır'ı. «Doktor Zey-ni de beni çağırmadı gel deyi. Ben de onu attım. Biz, birbirimize doğru söylesek noolur, eğri söylesek noolur? Ne gıymatı-mız hökmümüz var şu dünyada? Belkim yarın ahrette bile yerimiz en arkalar...»

Yamalı yırtık, hem de temelli yağdalı, kirli giysilerini çıkarmışlardı. Birbirlerini incelediler. Muhtar, hem kendini, hem Hıdır'ı süzüyordu. «Bunlar temiz nisbeten...» Otobüsler taksiler birbirini koğuyordu caddede. Sanat Okulu'nun önüne doğru yürüdüler. Daireler paydos olmuş, çıraklar boşalmış, kadınlar kızlar, evliler... Alâaddin'e Alâaddin'e gidiyorlardı.

Muhtar düşündü: «Haggaten bak, eğerkine paytuna may-tuna para vermeyelim diyorsan, surdan iki dikim bi şey yiyip, vakit varken yürüyüverelim. Yörümediğimiz yollar değil ya! Ne dersin adamım?»

«Valla çoğ eyolur muhtar!..»

Orduevi'nin önünden geçiyorlar.

Tepenin üstü çingı mıngı. Her basmadan giyinmiş kızlar, naylonlara sarınmış hanımlar, ne kirleri, ne tozları var. Erkeklerin de yağdalı şapkaları yok. Kısa kol gömlekleri, gözlükleri, ceketleri temiz. Masaları tutmuşlar. Tepenin her yanı bahçe. Çaylar şuruplar geliyor. Ayran bile satılıyor orasında burasında...

j^u x uuy u .kujin

Solluyorlar tepeyi. Az ilerde, aşağıda bir evin koltuğunda, kilim kadar bahçesiyle, lokanta eniği bir yer. Et kokuları geliyor.

«Yani şöyle biraz fasille, biraz pilâv, azcık da bide getir, surda bi yerde dıkmıverelim. Dıggat et, porsiyonları hesaplı goy, paramız çıkışmaz belkim...»

Henüz ovalının toz gözlü geleneğinden kopmamış aşçı, gülümsüyor: «Canlarınız sağolsun!..»

Elinde buğdayla kılıç tutan heykeli geçiyorlar.

Çığlık, çığlık... Çığlıklar taşan top alanını geçiyorlar.

İstasyonu, demiryolunu geçiyorlar. Yeni yola vuruyorlar. Eski yol solda kalıyor. Taksiler, faytonlar, burunlu burunsuz arabalar, minibüsler cızt cızt geçiyorlar. Gelenlerin ışıklarında gözleri kamaşıyor. Bazen yol arapsaçına dönüyor. İki köylü birbirlerine sokuluyorlar. Hiç çaktırmadan birbirlerinin ellerini tutuyorlar. Geniş karnıyla belki on saman kağnisı yutup daha var mı diye bakacak bir belediye otobüsü geçiyor. Benzin, mazot kokusu genizlerini tıkıyor. Terliyorlar hafif. Ağır ağır yürümek yok Meram'ın yeni yolunda. Cızt cızt gelip geçen taşıtlar, eski taşıtların ardından gelip gitmeye alışmış insanın hızını zorluyor. Cızt cızt cızt! Korkunç pat pat'larıyla kara polis motosikletleri geçiyor. Üçü, on üçü birden geçiyor. Sonra arkadan biri, biri, biri daha! Bir «As İz» cipi geçiyor. Sonra bir siyah Buick, bir mavi Chevrolet, bir Ford, bir İmpala, bir Buick daha, bir Rolls Royce, bir siyah Mercedes, bir Plymouth, bir Ford, bir Buick daha.. Sonra arka arkaya gene polis motosikletleri, biri, biri, biri, biri daha. Bir «As İz» daha...

«Hıdır! Gördün mü adamım içine düştüğümüz çangamayı?»

«Muhtar, heralım seni de beni de şeytan dürttü! Değilse ne işimiz varidin buralarda?..»

Girinceki küçük alan... Şükür daha yutmamışlar! Girince görünen değirmen... Şükür daha yıkmamışlar! Alların, mor, yeşil, pembe, sarı, bin türlü ve pırl pırl ışıkların içinde Meram! Dikilip uzun uzun seyrettiler. Takkeli dağın ardına dolanmış güneş. Derenin ağzında, kopkoyu yeşillerin içinde erken yanmış ışıklar. Karanlık çöküştü on metre ötelere. Onlar

KÖYGÖÇÜREN

35

hâlâ seyrediyorlardı yutkunarak. Az önce bir GMC dolusu asker gelmişti, görmediler. Şimdi de bir Reo geldi horlayarak. Ellerinde Tomsonları, Stenleri, çavuşlarının önü sıra yürüyüp gittiler ağaçların arasına.

«Bu şehirde Valinin üç konağı var, biri Meram'da!»

«Kaç yıl oldu Cumhuriyet gurulalı muhtar?»

«Oldu bir otuz kırk...»

«Otuz kırk yılda üç konak!»

«Allah mesnetlerini artırsın!»

Meram, yanan bozkırların ortasında toprağın yeşil ağzı! Ve taksilerin, «H» otomobillerin biri gelip biri gidiyor. Bir, iki, üç yıldızlı general arabaları geçer, geçiyorlar şimdi. Başsavcının, Ceza Reisinin, Defterdarın, büyük müdürlerin makam otomobilleri, tüccarların, Torunoğlu'nun, Hüsnü Şifa'nın, Eczacı Ramiz'in, Dr. Zihni'nin, Dr. Hıfzı'nın, Dr. Muammer Hızal'm «H» arabaları geçiyor. Hepsi de alanda dönüp içindekileri indiriyor, sonra da park etmek için ağaçların altına çekiliyorlar. Bazıları da tepenin başına çekiliyor. Değirmenin, hamamın, Tavus Baba'nın önünden geçerek yukarlarda duruyorlar. Eskiden değirmen, han, hamam... şimdi fabrika, dükkân, apartman... Çok, çok adam geliyor etekleri yeri süpüren kadınlarıyla. Bunca sıcakta solmadan ve bunca tozda kirlenmeden nasıl kaldı bunlar böyle taze, temiz ve denizden yeni çıkmış kadar diri güzellikleriyle, her yanları mercan?!. Bakıyordu Hıdır yutkunarak.

«Heç olmazsa Doktor Zeyni'yi göreydik!..»

«Sennen ben ne geldik bilmem ki buraya?»

«Ben diyorum bu gelen insanı odalar almaz!»

«Bahçada yaparlar eğlenti, şöleni!..»

Ellerinde sazları, defleri dümbelekleriyle çalgıcılar indiler salkım saçak bir minibüsten. «Türküleri söyleyecek garı az sonra gelir ayrı arabaylan!»

«Dikelişimiz eyi değil mi muhtar?»

«Heralde bizi de buyur edecek değiller!»

«Ağşam oldu davul, herkes evine savuul!»

«Biraz tâ seyredelim ucundan gıyısından...»

36

KÖYGÖÇÜREN

«Evet, gözün garnı yoğ emme, seyredelim!»

«Bak sana ne diyorum Hıdır? Çoğ olsa durdurup üstümüzü arallar... ne sende gama var, ne bende dabanca! Emme sorarlarsa napıyoruz? Ne cevap verecez?»

«Düşündüğüne bak! Cuvap goley!»

«Nasıl goley bakalım?»

«Gayıtsız şartsız milletin değil mi hakimiyet? Biz de bu milletteniz. Hemi de çoğunluğu köylüden. Dahi efendisi... Baş-gansa onun başkanı, şölense onun şöleni, yimeğe değil hoş, sadece bakmağa geliyoruz. Kaç yıldır işlerimiz ters gidiyor, görelim yüzünü de biraz rasgitsin!.. Cuvabımız bundan ibaret...»

«Çenen çekilsin candarma! Candarma, dilin dikilsin can-darma! Candarma, senin de dabanın bir köylü parçası, beni yolundan döndürme!..»

«Sen bizi asılım Doktor Zeyni'den sor Zeyni'den! Bizim ilin başganımdan! Emme biz Büyük Başganımızı tanırız, asılım onu görmek isteriz. Onu biz tâ 49'da Büyük Miting oldu ortasında seherin, Sarayın önünde, ordan tanırız. Nee? Goruma görevlisi mi? Ne goruması? Çiftçi Mallarını Goruma? Yok canım biz bu ağşam buraya yayan geldik. Benim sırtımdan sular aktı, Hıdır'm da goltukları ıslandı heralım. Heya, biz ikimiz hısım değiliz emme aynı köydeniz. Eyya işte, sen git habar ver, şöyle bi gıyidan dikelip bakalım. Valla başka bi şey istemeyiz. Elini öpmek de istemeyiz. Eğerkine öptürmek isterse öperiz tabii. Belkim Hıdır istemez, emme ben öperim. Ne de olsa Kantarma köyünün muhtarım, gararacak değil dudaklarım!..»

Bir ara Doktor Zihni geçti havuzun arkasından. Kendisinden çok önde ve açıkta gidiyordu göğüsleri karısının. Ovanın bin köyü vardı. Bazen Memleket Hastanesi'inin tek operatörü kalıyordu. Yatabilmek ve bakılmak için birer birer «ördekha-ne»den geçiyordu hastalar. Vurdu vurdu vurdu, sonra ayrıldı hastaneden. Karısı da böyle oldu. Ekmeği, şekeri, şurubu kesti ama rejim falan kâr etmiyordu zayıflasın. Kendi de kara, çopur bir şeydi. Halkın dilini bilirdi. Görür görmez anlardı hastaların, hasta getirenlerin ruhunu. Kaç yıl oluyor partinin il başkanıdır. Yani hastaneden ayrıldı ayrılalı. Ama gene de

KÖYGÖÇÜREN

37

arı kovanının önü gibidir «ördekhane»si. Yeni gelen operatörle ortak çalıştığı söylenir.

«Günahı vobalı boynuna, değilim desin! Deyemez! Bu şe-herliler var ya, hele bu okumuşlar, çok cinoğlu cin oluyorlar, dilim ilen tarif edemem Hıdır! Bak şimdi gendileri cem olup doldular şu bahçamn içine, biz giremiyoruz! Bi tene köylü var mı içlerinde eyi bak!?»

«Sen gendin bak muhtar! Ben biliyorum olmadığını!»

Fırdolayma tenteler çekmişler, bir dünya masayı dizetmiş-ler, her renkten ampulleri, ışıkları da asmışlardı. Maşalama gibi yanıyordu bahçenin içi. Bir su, Dereköy'den, Köyceğiz' den, böğürtlenlerin arasından geçerek, lıkr lıkr lıkr, sürahiden dökülür gibi ince ince akararak iniyordu Konağın bahçesine. Ağaçların güllerin dibini dolandıktan sonra çıkıp gidiyordu. Ve havuz, bahardan başlayıp kasım ayı girene kadar böyle fıski-rıyordu fiskiyesinden.

«Çifte terfiye»li bir çavuş geldi.

Hıdır tüymek istedi korkudan, muhtar tuttu.

«Ulan siz Kantarma köyünden misiniz essah?»

Muhtar, yemini billâh etti: «Ben muhtarım, ahacık mühürlerim! Bu da Hıdır, uzaktan hısımımdır! Gerçi gıymatımı bilmez başka! Yani biz zirf, Başganımız gelmiş Angara'dan, durup şöyle uzaktan seyredelim deyi geldik. Başganı furmak mı? Töbe de! Bize birer Tomson verin, biz onu furmak isteyeniyi fu-ralım. Deşelim barsağını, Konağın önüne, köpekler, pişikler yi-sin doyasıya!..»

«Sizi şöyle dolandırıp duvarın üstüne alacam. Orda böğürtlenler, guşburnu dikenleri var. Başganımız da bu yana oturacak. Paşaları muşaları da yanında. Tam garşidan seyredersiniz. Ayna gibi duracaklar garşınızda...»

«Allah razı olsun! Yavu sen nasıl çavuşsun? Memleketin nere? Vallaha gözüme gulağıma inanamıyorum!..»

Güldü çavuş: «İnan inan!» Gene güldü: «Ne varmış inanmayacak? At sizin, avrat sizin, bizi garagollarımızda

pıstırdı-nız! Eskiden candarma sizi döverdi, şimdi siz çavuş dövüyorsunuz. Ödümüz sızıyor hepinizden! Geçin oturun o dediğim ye-

38

KÖYGÖÇÜREN

re. Oturun da kusura bakmayın rica ederim. Hemi de çok güvenmeyin bakalım, ne gahba dünyadır bu, devranı çabuk döner!..»

Duvarın üstünde, bir adım aralı bir tümsek vardı. Çıkıp oraya, böğürtlenlerin, kuşburnuların dibine oturdular. Büyük Başkan beyaz giysilerin içindeydi. Çenesinin altında kelebek vardı. Sağında Vali, solunda çok büyük bir Paşa, Valinin, paşanın karıları duruyorlardı. Şehrin büyük tüccarları, Torunoğ-lu, Hüsnü Şifa, Eczacı Ramiz, İl Jandarma Komutanı, Defterdar, Ceza Reisi, Başsavcı, Müdürler...

Garsonlar rakıları, votkaları, biraları buzluklardan çıkarıyorlardı. Büyük Başkanla, büyük Paşa viski içeceklerdi. Izgara koçyumurtası, pizola, bomfile, biftek, kıvırcık salata, cacık, havyar, hardal, zeytin ezmesi, çağla badem, kuru yemiş, yeşil erik... donatılmıştı masalar. Bir kuşun südü eksikti. Motor sesleri, klakson gürültüleri kesilmişti. Bülbüller başlamıştı Tavus Baba'nın arkalarından. Ara vermeden öterlerdi sabahlara kadar. Bir de akan suyun sesi duyulurdu. Hanımeli, şekayik, fmdıkgülü, yasemin, katmer güllerinin kokuları doldururdu havayı. Takkeli dağın oralardan da serin serin eserdi bir garbî yeli. Allah için hoş olurdu Meram'ın sefası hem gündüzleri, hem de geceleri...

Kadın kız, esnaf, çırak, usta, seyre gelenler, birer ikişer geri çevriliyor, ancak sakıncasız görülenler almıyordu Hıdır'la Musa'nın yanına, duvar diplerine, tümseklere. Bir zengin evinin avlusunda düğün vardı, seyre toplanıyorlardı sanki. Gelen yığılıyor, gelen yığılıyordu.

Vali kalktı, kısa bir söylev verdi. İçki dolu camları havaya kaldırdılar. Musa Hıdır'a dürttü: «Şerefine adamım! » «En kötü günümüz böyle olsun muhtar!..» «Afiyet şeker olsun, halal olsun adamım!..» «Benim bu dünyanın adaletine aklım ermedi, senin erdi mi acaba?..»

«Gapa çeneni Hıdır, duyup iratsız olacaklar!..»

«Bakalım bu yıl ne kadar büyüyecek bizim Dalamaz'daki,

Osmanölen'deki, Gaplan Harmanı'ndaki ekinler? Eşşek gibi yanıp gavruluyoruz günün anında, heç olmazsa senede bi sefercik gadeh kaldırabilseydik böyle gomsular felân toplanıp!..» «Sus diyorum diyorum, susmuyorsun!..» «Aha konuşmuyorum, sustum hadi...»

İçişleri Bakanıyla Tarım Bakanı, iki başlarda birer masaya oturmuşlardı. Tarım Bakanı pek senli benliydi hemşerileriyle. Doktor Zihni de aynı masadaydı. Başyaver Nurettin, Başkanın masasına yakın oturuyor, ara sıra kalkıp içeri gidiyor, sonra geri geliyordu.

Hıdır baktı şaşakaldı: «Ne tez değişiyor Allam bu askerlerin üniforması! Benim Trakya'da Çakmak Hattındaki komutanıma benziyor Başyaver. O da böyle çakı gibi, hem de sert bir adamdı.» Elini sol bileğine attı, «Gine unutmuşum sahati-mı evde! Halbuysam ne eyolurdu şimdi tık tık edip dursaydı bileğimde!..»

Kızartılmış piliçler ve keklikler geliyor tepsilerde. «Âlem kazanmış gaşık gaşık, galem yiyor kepçe kepçe, görüyorsun ya!..»

«Ulan bi susmazsm ki!..»

Nane, maydanoz, kekik kokuları doluyor havaya. Ve kızartılmış et...

«Garabük'te vatani vazifemi yaparkene...» Düşünüyor Musa. «Fabrika yangını olmuştu büyük! Tabii hemen bizim birliğe alarmı geldi, hoştuk! Tam dört buçuk sahat, orası senin, burası benim, seyirttik. Şimdi bizim köylü Şeytan Hasan gibi, çıkmayacak yerlere çıktık, girilmeyecek yerlere girdik. Guyru-ğumdan guyrük sokumuma doğru oluk gibi akdi ter! Bir de düştüm o halin içinde, ölüm tevlikesi geçirmişim. Kaldırıp hasdaneye ulaştırana gadar, hem zatürre olmuşum, hemi de düşmenin etgisiyle omzumdaki incinme şişmiş. Paşa geldi görmeye, çok fedakar kahriman olduğumu söyledi yüzüme. Emir verdi dokturlara eyi bakın, besleyin. Bir aydan fazla yattım hastanede, her gün et verdiler külbastı. O sözün hatırına üç havtadan fazla yidim külbastıları, yani pirezola! Tabi et dediğin öyle olacak. Ondan kerî bi daha ne öyle yangın gördüm,

4U

JWJ X VjrKJ\ş U XVEjiN

hasdaneye düştüm, ne de öyle et yidim. Yani temelli görme-medim deyemem, gurbandan gurbana kestiğimiz mallarmki de et. Emme nerde o etleeeer, nerde bu etler? Et var, etçik var. Hani, armut var, armudun eyisi var, onun gibi...»

Saz ekibi giriyor bahçeye. Küçük bir sekinin üstüne diziliyorlar. Altlarında ufacak ufacak iskemleler. Sazların telleri gerilmiş, düzen verilmiş. Tezenelerini çıkarmışlar, gözleri konağın merdivenlerinde.

«Köye dönünce hemen bi keklik avına çıkacam! Furup fu-rup getirecem, gazanda haşladacam aha böyle. Sonra seni de çağırıp...»

«Bek severim kekliğin etini, yumuşaktır!»

«İşte türkücü gımız!.. Dünyada menendi yok...»

Elinde ufacak bir sesbüyülten, ince uzun, çok uzun bir kordon, ortadan biraz uzun, ince belli, nurdan dökülmüş gibi beyaz, tafta entarisinin gümüşleri parlata parlata, ya 16'sında ya 17'sinde, bir sülünün doyulmaz güzelliğiyle süzülüp geliyor türkücü kız. Boyluca, hem de kemiklice. Ama ipince görünüyor beyazların içinde... Çatal kaşık şakırtıları, konuşmalar, gülüşmeler duruyor birden. Dışarlardan bakanların, tümsekten seyredenlerin, Başkanın, Paşanın, Öteki paşaların, büyüklerin sesleri kesiliyor. Kadınlar falan şirp susuyorlar.

«Gecemizin sürprüzü...» Fısıldıyor Valinin hanımı.

Yürüyüp geliyor ortaya. Giriş yapmıyor, konuşmuyor. Hafif, hanım hanım bir selâm atıyor, sonra göz ediyor sazçı arkadaşlarına. Sazlar, def, dümbelek, darbuka... Başlıyor. Bülbüller susuyor. Gecenin ıssızlığında bir inilti yürüyor.

Tarlaya ektilmiş soğan Bitmedi vurdu boran Hep de güzel oluyor Hep de güzel oluyor Senin anandan doğan

Çalgılar yavaşlıyor söylerken. Ilık, şurup gibi bir ses, gecenin içine içine akıyor. Sülün boyu ışıklarda uzuyor. Beyaz

KÖYGÖÇÜREN

41

giysilerin içinde sarı buğday benzi belli oluyor. Ak sedeften dişleri, söylerken parlıyor, gülerken parlıyor. Yutkunuyor, bakıp kalıyor Başkan.

«Folkloru sevdiğinizi biliyordum!» Eline basıp Valiyi susturdu Başkan. Başyaver Nurettin, açık ağzını kapattı. «Çok müthiş bi şeyy vallahi...» İçişleri Bakanı hemen kadehe sarıldı.

Oy niye oy niye niye Öldüm yar diye diye Boynumda iki lira Boynumda iki lira Ver birini, vermem, niye?

«İlk duyuyorum... fevkalâde!»

«Gecenin sürprizi olarak hazırladım efendim!»

«Çok takdir ettim... harikulade!»

«Sağolun varolun efendim!»

Buzlu dere yatağa Yol gider gara dağa Yar ben seni alırım Yar ben seni alırım Liralar saya saya

Biraz gülüşmeler oldu. Vali gene eğildi, açıklamalar yapıyordu.

«Gördün mü Hıdır! Allam neler yaratmış?»

«Dur muhtar, ses etme, noolursun?»

«Ulan şu gizin güzelliğine bak! Şu sesin güzelliğine, inceliğine bak! Bu gızman var ya, bi gececik yatsam, ondan kerî hemen ölüme razıyım bak!..»

«Çüüüüşşş!..»

«Şart olsun kendi gönlümle ölürüm aha!»

«Çüüüüüş dedik!..»

«Tabii ölmeden bi kerecik de bu türküyü söylemesini isterim böyle yanık!..»

42

KÖYGÖÇÜREN

«Yavu muhtar sende ne çene varmış?»

Ormandan yol açarım Seni alır kaçarım Dört yanım duvar olsa Dört yanım duvar olsa Şahin olur uçarım

«Halal halal! Âlem sana gurban olsun!..»

Hıdır'dı. Biraz fazla bağırmişti galiba. Başkan başını kaldırıp baktı. Muhtar bozuldu. Dürttü dizine: «Bi de beni sıkıştırıyordun! Asıl sen yavaş! Şimdi atacaklar bak! JKK felân orda, görüyorsun değil mi? İsterse tevgif bilem eder! Yani çok dikkatli ol Hıdır!..»

«Bu giz var ya muhtar, aha bunu ovanın ortasına, geniş bir çayıra götüreceğim. Şöyle insanların başının hizasında yük-seek bir seki yapacağım. Gizi üstüne çıkaracağım. Bütün Türkiye' nin insanlarını da toplayacağım çoban çoluk, Erzulum'da, Trakya'da, Urfa Mardin'de, İsparta Buldur'un oralarda ne gadar garı giz, çocuk mocuk, fakırlar felân varsa çığırıp... gıza da de-yecem söyle gali! Millete de deyecem dinlen bunu! Ne gam galır, ne kasavet! Ne de hasdalık felân! Yani dalaklarının şişi bilem iner. Hatta muhtar bak, sadece Türkiye'yi değil, Suriye, İran, Yonan, Bulgar, komşuları felân de çağırarak, onlar da gelip dinlesin bizim gizi!..»

Zulf olak dedim de devran olmadı Beyde insaf gulda sabır galmadı Habar gitti candarmalar gelmedi Gara toprak bey ga...nıyla yağrular

«Çok takdir ettim, çok çok!..»

«Sağolun varolun efendim...»

«Yani hakikaten, sizi de tebrik ederim!..»

«Sağolun... efendim!»

Elinde sesbüyüten, çalgıcıların önünde dimdik duruyordu. Sonra geçip Hızır Paşa'yı söylüyordu. Asılanların olanca acısını topluyordu yüzüne. «Yarın hakkın divanında doğru söylen-

KÖYGÖÇÜREN

43

sin!» diyordu. Sonra bir ara, «Kak gidek çayhanaya, gönlüm eylesin!» istiyordu. Hapishaneyi söylüyordu. Hapisanelere güneş doğmadığını, akşam olup kapıların kitlendiğini, birer birer yoklamaların yapıldığını, sabahların olmadığını, arayıp soranın bulunmadığını, yoksulların acısını söylüyordu duya duya.

«Aha bu giz var ya, ben bu gizi bigaç sefer dinleyem, me-rem olurum! Yani ben böyle acı şeyleri dinlemeye heç gelemem! Yanık seslere de biterim. Sen benim görünüşüme bakma muhtar!..»

Çeek deveci develeri engine Şimdi rağbet güzel ilen zengine Develi dayldk, severler aylak Sen kimin yarisin, her yanın oynak! Şişe elinde, hançer belinde, Meram yolunda, avrat kolunda, Ellemen de ürkütmen aman işler yolundaa!..

«Bravo, bravo!.. Şak şak şak!..»

Kesmediler alkışı ki bir daha, bir daha söylesin.

Sonra camları kaldırdılar, içkileri diktiler havaya.

«Şerefine muhtar!..»

«Şerefin varolsun adamım!..»

«En kötü günümüz böylolsun muhtar!..»

«Bana galırsa bu giz bir yörük gizidir Hıdır!»

«Böyle ortada kesen söylemez yörük kızları!»

«Haha, haha!.. Neye söylemezler imiş bakalım?»

«Töreleri berktir yörüklerin...»

Elini uzatıp «beşbeş» işareti yaptı muhtar:

«Bunu görüyor musun bunu Hıdır?»

«Onun geçmeyeceği yerler vardır!»

«Töreyi möreyi dinlemez bu! Türkü de söyletir, her şey yapar... yaptırır!»

«Bana galırsa, yörüklere söyletemez! Biliyor musun Toros-

44

KOYGOÇUREN

lar'ın başı 3000 metro! O kadar yüksekte dolaşır yörükler! Pa-raylan felân türkü mü söylerler?»

«Diyordun ya, gün gelir, gartallar da yere iner!»

«Gartal başka, yörük başka, bence...»

Kör ocağa çıra gosan yanar mı? Yoksulun başına devlet gonar mı? Garşı dağlar yanıp gider köz gibi Kimse sürünmesin gali biz gibi

Üç türkü daha söyledi kız. Gene alkışladılar. Sonra Vali kalktı, elinden tutarak Başkanın yanına getirdi. Masanın önüne dikildi kız. Başkan, oturduğu yerden elini uzattı. Çilleri çarptı gözüne ilkin. Tutup parmak uçlarıyla sıktı. Öpmeydi. Sonra yer gösterdi Başkan. Kız oturmadı. Vali araya girdi: «Çok sıkılıyor efendim! Daha yeni geldi köyden! Tahsili ilkokul efendim! Başka hiç bir okula gitmemiş!..»

«Çok beğendim, takdir ettim!.. Harikulade sesi var!»

«Yetiştirilmesi için tedbirler düşünüyoruz efendim!»

Başkan, aşağıdan yukarıya bir daha süzdü kız:

«Yetişmiş bu yetişmiş! Daha nasıl yetişecek? Sanatım ifa ve icra ediyor... Afet Sarıbaş kadar güzel söylüyor...»

Doktor Zihni baktı tümsekte oturanlara.

Muhtar başını dikti, Hıdır'ı da dürttü.

«Bahçenin çevresini kadınlar, köylüler almış, Başkanımızı seyrediyorlar. Acaba Başkanımız kendilerine iki çift söz lütfetmezler mi çağırıp?»

Tarım Bakanı güldü:

«Biraz yatırım mı yapalım gelecek seçimlere?»

«Yatırım falan değil, halkla kontak lâzım...»

Tarım Bakanı göz etti:

«Türkücü kız çekildikten sonra git arzet!»

Biraz çakırkeyifti İl Başkanı, kalktı.

Karısı telâşlandı birden: «Çıkaracak mısın Zihni?»

Eliyle işaret etti: «Otur otur, kıpırdama yerinden! Sen ner-de gördün Zihni'nin çıkardığını?» Yürüdü Başkanın

masasına doğru. Türkücü kıza, Vali'nin masasından yer açmışlardı. Ha-

KOYGOÇUREN

45

nımının yanına almıştı Vali. Doktor Zihni, beline kadar eğilip selâmladı Başkanı:

«Karşıda, tâ köylerden gelmiş vatandaşlar var. Oturuyorlar böğürtlenlerin dibinde. Kadınlar gelmişler çocuklarını yatırıp... Çağırıp iki cümlecik iltifat lütfetmez misiniz? Memnun ve mesrur olurlar...»

«Çok zekisiniz Zihni Bey, sizi takdir ediyorum!..»

«Estağfurullah! Çok âlicenapsınız, lütufkârsımız!»

Yeniden eğildi, selâmladı, döndü Zihni. Hıdır'la Musa'ya işaret etti.

Hıdır şaşırıldı. Musa da şaşırıldı. Birbirlerine baktılar. Yürekleri hızlı hızlı çarpmaya başladı.

«Bir pislik çıkmasın altından?»

Hıdır'dan çok Musa'yı bir korku aldı. Titremeye başladı.

Dr. Zihni dikkatle bakıp bir daha el etti.

Sonra yürüyüp bahçe kapısına doğru gitti. Çavuşu buldu: «Bak orada iki köylü var, dolaş da onları buraya çağır!..»

«Kantarma köylüleri var, onları mı?»

«Köylerini bilmiyorum, bakıver işte! Başkanımız biraz konuşmak istiyorlar!»

«Zeyni Bey çavuşlan konuşuyor, heralım bizi yakalatacak, tüyelim adamım!..»

Hıdır, Musa'yı tuttu paçasından:

«Nâptık ki yakalatacak? Otur yerinde!..»

«Şimdi nâpdığını görürsün sen!..»

«Görürsek görelim, otur...»

Dolanıp geldi çavuş:

«Lan Kantarma'nın muhtarı, kak bakalım! Kak da yürü yanım sıra!..»

«Küt küt küt!» Göğsünü delip çıkacaktı yüreği.

«Hemen goyuverdin mi gopçaları muhtar?»

«Gopça gupça deyip durma, sen de kak bakalım!»

Kalktı Hıdır da. Kışlarının tozlarını çırpıtlar.

«Yörüün ardından! Şapkalarınızı felân çıkarın. Adam gibi birer selâm atın. 'Bir şikâtiniz var mı?' derse, 'Şikâtimiz yok, memnunuz!' deyin, yanlış sözcük kullanmayın!..» Dolanıp

4ö

KOYÜOÇUREN

kapıya geldi, içeri soktu ikisini de. Kapının dibinde bekleyen Dr. Zihni'ye teslim edip çekildi.

Hıdır, şapkasını çıkarmayı akıl etti güç belâ. Hıdır'dan gördü, Musa da çıkardı. Heyecandan ne yapacağını bilemiyordu o. Dudakları kurumuştı. Sapır sapır titriyordu kolu, dizi. Birkaç sefer valiye çıkmıştı. Başka büyük adam bilmiyordu ömründe. Hıdır'a Hıdır'a sokuluyordu. Hıdır da yanlış durdum sanıp daha sola kayıyordu.

Başkan, ikisini de süzdü yukardan aşağıya:

«Nasılsınız bakalım, ne var, ne yok?»

«Ömrün çoğ olsun Başkanım!» Şaşırdı Musa.

Hıdır'a baktı Başkan, onu süzdü ayrıca:

«Sen nasılsın, köyde ne var, ne yok?»

Dimdik bir esas duruş aldı Hıdır:

«Bu yıl gırlarda heç *ot yok Başkanım! Geçen yıl da yoktu, ondan önceki yıl da yoktu...» Gözlerini kırıştırap bekledi.

Vali başını geri yıktı, gözlerini yumup açtı, ama Hıdır anlamadı. Başkan da kendi sorduğuyla Hıdır'm söylediği arasında bir ilişki bulamadı:

«Ne otu... yok?»

«Mala yidirmeye Başkanım! Yıl yıldan gurak geliyor!..»

«Yok mu suyunuz?»

Muhtar kıpırdadı:

«Varsa da gulağasma!..»

«İçmeye falan?»

«Bi çeşme var, az bi şey akıyor...»

«Adı ne köyünüzün?»

«Köyümüzün adı Kantarma!»

«Millî Mücadele'ye katıldın mı sen?»

«Ben daha yeni doğmuşdum '21'de...»

At üstünde bir dizi çete ansıdı Başkan.

«Emme köyümüzde Çil Ümmet var, benim gayıhpeder, o girmiş harbe, harplere...»

Başyaveri aradı dönüp. Bulunca göz etti. Koşup geldi Başyaver. Kulağına söyledi: «On bire doğru Nilüfer'i bağlayın, hanımefendiyi bağlayın...» Sonra dönüp gene Musa'yı süzdü. «Bi-

KÖYGÖÇÜREN

47

rer sandalye verin bunlara, otursunlar!..» Vali'ye baktı. «Ne kadar çeker Kantarma şehre?»

Vali, Jandarma Komutanına baktı.

«On kilometre kadar efendim.»

Muhtar düzeltti: «On üç'tür Başkanım!»

«Neyle gelir gidersiniz?»

Hıdır ciddileşti gene:

«Ekseri dabanvaylarla!..»

Gene kaşları çatıldı Vali'nin.

«Açlık tokluk var mı, karınlarınız nasıl?»

Elini göğsüne götürdü Musa: «Sağolasın Başkanım, ağşam yidik Hıdır'la!»

«Acıkmadınız mı, epey oldu?..»

«Fasille pilâv yidik, dutar zabahaca...»

«Şöyle sofraya doğru yanaşın bakayım!»

Garsonlar, ayak değiştirip duruyorlardı.

«Servis koyun önlerine, kaşık verin!..»

Musa, şapkasını masaya koyacak gibi oldu, sonra dizine aldı, dizinden gene masaya getirdi.

«Alın bunların şapkalarını...»

Bir garson koştu, aldı şapkalarını.

«Ne istersiniz bakayım yiyecek?»

Hıdır, Musa'ya baktı, Musa çiğnini çekti:

«Pilâv milâv, çorba morba... az bi şey olsun!»

Garson gitmek üzereydi, Başkan çatalını vurdu porselen tabağa: «Köfte, kebab, pizola, bomfile, biftek, salata falan getirin, rakı getirin...»

Hıdır, Musa'ya diz vurdu: «Gördün mü?»

Musa bakıp göz kırptı usulca: «Şu allahm adaletini görüyor musun adamım? Üryanda felân görür müydün bunları? Şu insanlığa bak Başkanımızdaki?»

«Ömrün çoğ olsun Başkanım, haggaten insanımıştım!»

«Bir isteğiniz var mı benden, köyünüz için falan?»

Doktor Zihni atıldı, başuçlarında ayaktaydı:

«Demin bana fısıldıyorlardı efendim, sizi köylerinde görmek istiyorlar!..»

48

KÖYGÖÇÜREN

Kızım bozum baktı Vali. «Bir matah köyleri var gibi!..» Söylendi içinden.

«Sağlığından başka bi şey istemiyoruz Başkanım!»

Muhtara içinden içinden sövdü Hıdır: «Böyle düzünün yaptığı muhtarlığa sinkaf edeyim!» Toparlandı çabuk: «Heç olmazsa köye bir bunar bali getirmelisiniz Beyim! Malların içmesine de su ilâzım... Ekinlere su ilâzım...»

Başkan durup boşluklara baktı. Dalıyordu ara sıra.

Köfteler kebaplar geldi önlerine. Bol yanından bir «karışık ızgara»ydı. Geniş tabaklarda, pilâv, bezelye vardı etlerin yanında. Rakıları da koydu garsonlar.

Başkanın sağında oturan Paşa sordu:

«Sulu mu içersiniz, susuz mu?»

«Sulu... susuz... farketmez!» Uzanıp kadehi kavradı Musa.

«Sürekli içki gullanmadığımızıza...» Ekledi Hıdır.

«Bunlar ayran içerler efendim... yıl boyu!»

Dr. Zihni ekledi: «Rakıya da 'devlet ayranı' derler!»

Biraz serbesledi Musa: «O da su, bu da su... farketmez! İkisinin da aslı su!..»

Paşa güldü: «Öyle farkederek ki, biri tutar, biri tutmaz!..» Çenesini bıyığını topladı Musa: «Orası doğru!..» Başkan da peçeteyle sildi ağzını: «Yarın gelip köyünüzü göreceğim! Birer ayran içeriz köyünüzde, olmaz mı?»

Çok şaşırıldı muhtar: «İçeceğin ayran olsun, sen gel de...» Vali'nin sevinci uçtu: «Biraz yorulursunuz ama çok memnun olurlar...» Muhtarın gözlerini yakalamaya çalıştı. Ama hep Başkana bakıyordu muhtar. Hıdır'ı yakaladı gözleriyle: «Gitmeden beni görün!» anlamına göz etti. Ama anlatamadı. Sonra usulca soluna eğildi,

Jandarma Komutanını buldu. Fısıldadı kulağına:

«Ayrılmadan muhtara anlatın, çabuk ineklerin başındaki boncukları yolsunlar... bilaistisna!»

Kumandan kalktı peçetesini bırakıp. Karşındaki çavuşu buldu. Fısıldadı kulağına.

«Başüstüne, başüstüne!..» İki üç sefer tekrarladı çavuş. Sonra dönüş yapıp karakola koştu Nahiyyeye telefon etmek için.

KÖYGÖÇÜREN

49

Başkan, Vali'ye döndü birden: «O türkü söyleyen kızın adı neydi?» «Hacer'di efendim, ilkokul mezunu!..» «Ona bir şişe bira gönderin. Saz arkadaşlarına da viski, votka...» Geçirdi Başkan. Bir de hıkkak tuttu arkasından. Dr. Zihni, yelek cebinden bir tüp çıkardı: «Bir 'Alujel' takdim edeyim mi Başkanım? Hazmettirir...» Uzanıp aldı Başkan, güldü Doktora, «Mersi!» Vali eğilip yüzüne baktı Başkanın: «Afiyet olsun!» «Mersi!.. Çok teşekkür ederim...»

Hıdır'la Musa köfteleri yiyorlar, rakıyı da içiyorlardı bakınmadan.

«Traktör aldınız mı? Geldi mi köyünüze?» «Alanlar almış Başkanım, bizim köye gelmedi!» «Eee sizler de alın birer ikişer... iyidir!» «Eyidir de Başkanım, bizde su olmadığına...» «Su da olur inşaallah!» Döndü Vali'ye: «Çumra kanalı uğramıyor mu bunların köyüne? Ne yana düşüyor Kantarma köyü?»

«Aynı istikamettedir Başkanım, ama biraz uzakçadır. Kanalin kapasitesi de sınırlı, malûmâliniz...»

«Bizim hükümetimizin ve gelecek hükümetlerin önünde çok büyük davalar yatıyor!»

Sağındaki Paşa esnedi: «Çoookk!..»

«Yüzyılların ihmali Sayın Başkanım!..»

Kadehini Dr. Zihni'ye doğru kaldırdı Başkan:

«Sileceğiz o ihmalin izlerini memleketten!»

«İnşaallah Sayın Başkanım ...ceğiz!»

Başyaver Nurettin sokulup eğildi kulağına:

«On birde telefon emretmiştiniz, on dakika var?»

«On bir buçukta bağlatın, konuşuyoruz şimdi...»

Dr. Zihni sordu: «Kahvenizi nasıl emredersiniz Başkanım?»

«Orta!..»

«Siz Paşam?»

«Sade!..»

«Vali Bey, siz?»

50

KÖYGÖÇÜREN

«Orta...»

Başkan hatırlattı İl Başkanına:

«Kantarmalı arkadaşlara da söyleyin lütfen!..»

Musa: «Şekerli!»

Hıdır: «Şekerli!»

Dr. Zihni, dudaklarını kıpırdatarak kahveleri saymaya çabalıyordu. Başgarson sokuldu yandan: «Siz zahmet buyurmayın Zihni Bey, ben sayıyorum efendim...»

«Hacer bekliyor efendim, emreder misiniz üç türkü daha söylesin?»

«Repertuarı zengin mi? Çok türkü bilir mi?»

Elini salladı Vali: «Sayısız... efendim!»

Başkan, bileğindeki saate baktı: «Geç oldu! Teşekkür ederim... Yetiştirilmesi için destek olalım. Konservatuvara falan... Ne kadar içli bir kız! Çok mütehassis oldum, çok takdir ettim...»

«Lütfuâliniz efendim...»

Sağma döndü: «Çok teşekkür ederim Paşa Hazretleri! Teşrifinize memnun oldum...» Vali'ye döndü: «Zahmetlerinize teşekkür ederim Vali Bey!.. Biraz yorgunum, malûmâliniz...»

«Haklısınız efendim... İstirahat buyurun. Yeriniz hazır. Burada istirahat buyurmanızı daha uygun bulduk. Gerekli tertibat alınmıştır efendim...» Çevreyi taradı gözleriyle. «Havası pek hoştur... Sabaha kadar bülbül sesi, su sesi duyacaksınız...»

«Açıkta uyumayı severdim gençliğimde. Millî Mücadele'de ateş yakardık dağlarda. Yıldızlara baka baka uyurdum. Çeteler devriye gezerdi...»

Birden herkes kalktı.

«Çok memnun oldum!..»

«Müşerref oldum!..»

«Çok mütehassis oldum!..»

«Bahtiyarlıklar dilerim!..»

Konağın merdivenlerinden çıktı Başkan. Dönüp elini salladı. Aşağıdan el salladılar. Alkışlayanlar oldu.

Polisler, jandarmalar, Jandarma Komutanı, karakoldan dönüp gelen çavuş... kapmm iki yanını aldılar. Alana

doğru açıl-

KOYGOÇUREN

51

dılar. Önce bir Buick yanaştı. Üç yıldızı vardı önünde ardında. Paşa bindi. Hıdır bir kıyıya çekilip dikeldi. Başka bir araba yanaştı. Siyah Chevrolet. Gene bir paşa bindi. Paşa, paşa, paşa...

«Kaç yıl oldu Cumhuriyet?»

«Çok paşa yetiştirdik maşşallah!..»

«Haggaten çok!..» Fısıldadı Hıdır.

Musa bakındı. Hafif çakırkeyifti: «Paşaları mı diyorsun?»

«Yook!.. Arabaları diyorum... Kimbilir kaç bindir teki?»

Valiyle Jandarma Komutanı arkaya kaldılar, fısıldaştılar. Vali gene hatırladı muhtarını, parmağıyla işaret edip çağırırdı: «Bak, gel yanıma! Başkan Hazretleri çok iltifat etti ikinize! Çabuk köye yollanın! Sokakları, ev önlerini süpürtün sabahdan! Temiz yayık ayranı hazırlatın! Sonra da bir tek boncuk bırakmayın ineklerin başında! Bizzat kendin denetleyeceksin... bir tek boncuk, hem de çabuk, anladın mı? Hem de bilaistisna...»

Bir Buick daha yürüdü. Bakanlar gittiler.

«Okulu, camiye falan da süpürtün! Çabuk! Dur bakayım, '4-K Kulübü' var mıydı sizin köyde? Söyleyin onlar da hazırlıklı olsunlar! Belki imtihan eder, çok meraklıdır...»

Bir İmpala yürüdü. Bir Buick, bir Rolls Royce, bir Chevrolet, bir Mercedes, bir İmpala daha yürüdüler. Tüccarlar, doktorlar, Ceza Reisi, Başsavcı, Defterdar... gittiler.

Dr. Zihni, Vali'ye yanaştı:

«Bu nefis gece için teşekkürlerimi arz ederim Vali Bey! Cömert ev sahipliğiniz için karım zatiâlinize hayran kaldı. Çok minnettarız efendim...»

Vali eğildi. Tokalaştılar. Bir Buick daha kalktı.

Elini muhtarın omzuna vurdu Vali:

«Haydin bakalım, şimdi yallah!..»

Bir sürat koşusuna çıkar gibi çıktılar Hıdır'la Musa. İkinin de ayakları dolaşıyordu. Musa, Hıdır'm kolunu tutup yürüyordu. «Şu gece bize açılan bolluğun gapılarını gördün mü adamım? Herif gosgoca Türkiye'nin Başkanı, emme tüy gadar

52

KOYGOÇUREN

kibir yok gönlünde! Bize yimek getirtti, bizimlen ırakı içti, gay fa söyledi!..»

Issızlaşmış alanı geçtiler.

«Heçbiri kesesinden değil emme biliyor musun?»

«İsterse kesesinden olmasın, yaptı ya!..»

«Başkasının kesesinden ben de yaparım!..»

«Dilenciye hiyar vermişler, eğri deyi burun gıvırmış!»

«Gendi nefsim, dilenciligi heç gabul etmem, edemem! Boç-çadan çıkmıyor mu bunlar, bu bülüçler, keklıklar, içki miçki, hepsi? Ne dedik? Garşidan bakalım yeter. Çağırtmasa gitmezdik... ne gidelim?»

«İstersen eski yoldan furalım ha? Hasanköy'e doğru sapı-veriz! Yeni yolda dolanıp durmayalım gece vakti! Bi dünya yol, nasıl olsa biz yürüyecez...»

«Tok acın halinden bilmez imiş! Senin Zeyni Beyi felân gördün ya, bir tomafil çektiyem de binip gitsinler dedi mi?»

«Geceleyin tomafil çıkar mı bizim yollardan?»

«Yakıversin şavkını! İkişer dene her birinin önünde!..»

«Boşveer, yürürüz! Aşınacak değiliz heralım!»

«Hani diyordum olmuşken tam olsun...»

«Hacer gizi gördün değil mi, nasıldı?»

«Bittim!..»

«İl Başganımızm avradı nasıldı?»

«Onu da heç sorma!.. Nefsim şaştı bu ağşam orda... Dedim ulan öldüm de öte dünyada cennette felân mıyım? Baktım yanımda, sen varsın, dedim olamaz. Hıdır'lan ben aynı cennete giremeyiz. Ben olsam, o olmaz...»

Boş böğrüne dürttü Musa'nın:

«Gevenağız! Öyle bi gevenağızsm ki! Sülâlen gurban olsun bana!»

«Yani, Ronson çakmak gibi parlarsın adamım! Gonuşuyo-ruz be! Hemi de yol gidiyoruz! Gonuşma, şakalaşma, nasıl biter bunca yol? Ha, söyle bana, nasıl biter?»

«Yarın bu herif haggaten çıkıp gelecek mi dersin?»

«Sana şaka mı gonuştu? Tabi çıkıp gelecek?»

KÖYGÖÇÜREN

53

«Ee ulan bizim gaympederden felân çok hoşlanır da ağşam yemeğine eğleşir galırsa, ne goruz önüne, ne

yidiririz?»

«Allah ne verdiyse onu! Soğan bulgur, biraz da yoğurt ez-diriz yanma, tamam! Varını veren utanmaz...»

«Azıcık da teze soğan bulduralım, eyolur!..»

«Azıcık da ot mot buldursak gırlardan, daha eyolur! Emme yok! Yokluk çok belâ bir zulüm, nasıl belini çökertiyor insanın, görüyorsun değil mi?»

«Yimez otu motu canım?»

«Temelli yiyecek değil ya! Bir datmak için...»

«O gadarını buluruz işallah! Ben benim avrada söylerim, yaradır!.. Gözelce yüyüp pakladıktan sonra, yukanm arasına dürüp, sirkeye banması eyolur biliyor musun?»

«Midesinde ülser ganser varışa sirkeye banamaz!»

«Haha, haha! Ülser ganser olsa o yimekleri yiyebilir miydi? Gördün nasıl depti doldurdu? Bir dene de hap verdi Zeyni Bey, oh! Şimdi bülbülleri felân diğneyerekten üyüyor Meram'ın goynunda!»

«Onun yerine ben olsam Hacer gizi salmazdım heç adamım! Giderayak bir daha bakardım öyle buğday benizli bir körpenin dadına! Emme deyeceksin ki bakmıyor mu? Kimbilir kaç gelip geçiyor Angara'da elinden?»

Hıdır, kolunu kurtarıp iki adım açıldı:

«Yani öyle pis şeyler geçiriyorsun ki gaf andan!..»

«Bak, beni bırağıp hızlı hızlı yürüme! Valla yıkılacam! Temizi pisi senin gadar bilmeme imkân yok! Ne de olsa Suna-cık'm gocası oluyorsun, eyice paklamış seni! Emme biz böyle pis kaldık, saçıp duruyoruz yolda molda. Hemi de gece vakti, yorgun...»

«Hacer gızın plâkları çıkarsa zere satıp alacam!»

«Bi de gramofon al madem!»

«Eee tabii!..»

«Sen alınca benim almama nüzüm galmaz değil mi? Canım isteyince gelir senden dinlerim. Deriz 'Biz bunun gendini dinlemiştik Meram'da Vali'nin bahçasmda...' Meram yolunda, avrat golunda... Ellemeyin ürkütmeyin aman, işler yolunda...»

54

KÖYGÖÇÜREN

Yani ben bu Refik Başaran'ın türkülerini de severim! Onun plâklarını da al. Hacer'inkilerle aynı yere goy. Çal her gün... gülüm gülüm... O bahçadaki gülleri de gördün mü Hıdır, adamım?»

«Kimbilir kaç patlar tek goncası millete?» «Sen de hep milleti düşündün bu ağşam!..» «Başga düşüneni galmaymca nâpayım?» «Sonra da çok dokunduraklı lâflar felân!..» «Nasıl dokunduraklı? Aynı köydeniz, aynı partiden! İçinde bulunduğumuz durumu gonuşuyorum, neden dokanıyor benim lâflarım sana? İşgilli büzük

tingilder imiş. Yoğsam bi şeyler mi dönüyor gamında?»

«Parti olup da... ne hökmü var bizim particiliğimizin?» Soludu Musa: «Azıcık dur, azıcık dur istersen!»
«Nooldu, hani Hacer gizi salmıyordun?» «Bırak Hacer gizi, dıkanıp galdım!..»

Daha Harmancık'm, Hasanköy'ün oralara bile gelmemişlerdi. Bazen yoldan, bazen açık bahçelerden geçerek gidiyorlar, sonra bir büyük tarla rastlarsa ortasından yarıp geçmeye çalışıyorlardı. Gecenin içinde börtü böcü sesleri duyuluyordu. Uzaklarda tepelerin eteğinde çakallar uluyordu. Yıldızlar göz alabildiğine yüksekti ve ay dolanıp gidiyordu Takkeli dağın ardına doğru. Musa da, Hıdır da sallanıyorlardı. Ayakları taşa, keseğe değdikçe tökezleyip düşüyorlardı.

«Keşkem yatıverseydik ikişer lire verip handa!» «Başgan gelecek ya!..»

«Zabahtan bir gamyon felân rastlamaz mıydı?» «Ha sehere gadar yürüyeceğimize, köyümüzün yolunu yarılamiş oluruz ey i kötü!..»

«Seherde yatmak olmazdı canım! Belkim Meram'da bir han felân bulurduk! Var mı yok mu, bilmem emme?»
«Başgan neye sordu traktör aldınız mı?» «Almadıksa verecek sandım birer dene!» «Oturmuş oraya, bizi ne sanıyor, gördün mü? Birer traktör almamış mıyız? Nerde bizde o para, o kredi, o talih!?» «Aaah gahba garılı Kör Salih!..»

KÖYGÖÇÜREN

55

«On aya varıyor, doğru dürüs et yimiyorduk. Hele ki çağırda da ikişer lokma yidirdi. Yoğsam dökülüp galacağmısz yollarda... gece!»

«Fırınlr gapalı, ekmek alamazdık. Lokantalar gapalı, aş bulamazdık! Bak, o gadar yimişkene gine acıktım ben!..»

«Acıkdımı macıktımı bırak da yürü bakalım...»

«Sankim yollara yağmur yağmış, toprak çamurlanmış, yapışıyor lâsdiklerime. Öyle ağır ayaklarım. Vede sankim bataklık bir araziden geçiyoruz! Sırtımda ağır makineli var...»

«Sallanma bakalım sallanma, yürü ey i kötü!»

«Arkam felân da terledi biliyor musun?»

«Aman dur! Göyneğini değıştireyim! Hasda masda oluver-me! Ulan nooldun böyle birden? İsdambol kibar mısın? Yörü bakalım hadeee!.. A'a'a, yoğsam dönüp geriye faytun mu getirelim beyimiz binsin?»

«Çok acala yürüme de, şöyle ağır ağır gidelim! Keremin Guyu'nun oraya varınca durup birer cara yakalım. Ondan ker i gine yürürüz...»

«O güleri dedim ya, ben de sevdim onları bak! İnsanın işi gücü olmayacak, çeliğinden çülüğünden getirip sokacak evin önüne, dolayını da telle çevirecek. Yeşerip çiçeklenecek her yaka! Sunacık'm eline böyle firsantlar geçmeli de görmelisin muhtar!..»

«Daha bakıyorum, görüdüğü bilem yok köyün! Biz vardıkça o geri mi gidiyor yoğsam?»

«Dünyada bütün yolsuz, hem i de taşıdı olmayan köylerin çarkına yanayım! Yani bizim kalkınmamız maşara

galmış!..»

«Hıdır, adamım! Yanımızda Hacer giz olacaktı! Bir elini sana, bir elini bana verecekti! Ne yorulma, ne ırılma, guş gibi uçardık!..»

«Hacer o kadar güzel bi giz, güzel de sesi var... Yarın beş on düzü, zenginlerden felân, içirip içirip dayarlar gözüne parayı, orosbu olur deye korkuyorum biliyor musun? Valla öyle bittim ki Hacer'e! Onu, nasıl biliyor musun, goymalı bir came-kânın içine, bir sinek bile dokundurmadan, yılda bir sefer, iki sefer, harmandan harmana, bir de Hıdırellez gelince, halkın or-

56

KÖYGÖÇÜREN

tasma çıkarıp, türkülerini söyleyip, gine yerine bırakmalı. En çok marağ ettiğim bu!..»

«Hâlâ inanamıyorum! Üykü gibi, düş gibi bi şey! Biz hag-gaten Meram denen yere gittik mi? Büyük Başgammızı gördük mü? Haggaten Hacer deye bir giz gelip telli tüllü, 'Yoksullar sürünmesin gali biz gibi!', 'Ormandan yol açarım...' fe-lân deye türküler söyledi mi? Oturup Valiyle Paşaylan felân gayfalar içtik mi? İnanamıyorum!..»

«Hani datlı bir düş görürsün, uyanırsın elinde bir şey yok! Tıpkı onun gibi. Meram'dan çıktık, elimizde bi şey yok. Aha gine yayan yapıldak yollardayız. Tozun toprağın içinde... He-mi de su yok, sabun yok, beş gurus hayırlı gazaç yok, ağız doldura doldura yimekler yok, dinine kadar yanmış bi köydeyiz! Böyle bir köyde insan Başganı görse noolur, Truman'ı görse noolur?»

«Bak gine gıvradm Hıdır! Gendin yoruyorsun emme muhtar yürüyebiliyor mu deye düşündüğün yok! Yavaş git be adamım! Nasolsa zabaha daha var... Yavaş git, acalan ne? Keremin Guyu'nun orda duralım dediydim emme gine takatim kesildi, noolursun şimdi duralım. Hoca ezeni okurken varsak noolur, duralım azcık!..»

Durdu Hıdır:

«Yani seninlen ben, ikimizin halini Topal Talip, Hacı Okkalı, Hacı Yusuf felân görseler, çok eğlenirler valla, tefe gor-lar bizi!..»

«Ben gali eyice çapdan düşmüşüm adamım! Yivim şeddim silinmiş, yürüyemiyorum! Bu geçmişi kınalı köylü de beni ille de muhtar seçer gine!..»

Çöktü olduğu yere, hemen bağırını açtı:

«Hıdır!»

«Ne var gine?»

«Bi cara çıkarsan ya adamım!»

«Sen neye çıkarmıyorsun?»

«Çok üşeniyorum! İstersen gel, sok elini, benim pakedi çıkar!..»

Ay dolanıp gitmiş, aydınlık azalmıştı. Ama görüyorlardı birbirlerini. Çok yıldız vardı gökyüzünde.

«Gel istersen şöyle yolun tozundan çekilip bir tarlanın gı-yısına oturalım! Yatarız yüz yokarı!..»

«Yook, bura daha eyi!..»

«Üşenme üşenme, hadi kak!..»

«Kakamam Hıdır, zorlama adamım!»

«Üşenenin oğlu gizi olmazımış, kak!»

«Oğul giz, bi şey istemem, kakamam!..»

Tuttu kolundan, Musa'yı zorla kaldırdı Hıdır. Bir kolunu omzuna aldı. Muhtar Musa, olanca ağırlığını Hıdır'a verdi. Hıdır yürüdü. Ayaklarının biri şöyle böyle basıyor, biri de yerde sürünüyordu.

«Yoğsam bir zehirli ot mu yidin ulaa? Başganm getirttiği köfteler bayat mayat olmasın sakın?»

Bir tarlanın kıyısına vardılar güçlkle.

Hıdır sordu: «Gönlün felân bulanıyor mu yavu?»

«Cara ver cara! Hemi de gonuşma, azcık dinleneyim!»

Paketinden bir üçüncü çıkardı Hıdır. Birini de kendi dudaklarına iliştiirdi. Yaktı ikisini de. Sonra muhtarın yanibaşı-na uzandı. O kadar uzak, o kadar uzaktı ki yıldızlar, mavi gök geceleyin o kadar koyu lâciverde dönüşüyordu ki, Hıdır, Başkanın bindiği Mavi Chevrolet'yi anımsayıp güldü.

BONCUK DAVASI

İki jandarma, iki tüfek, şafak sökmeden Kantarma'ya girdiler. Yürürken yalpalıyorlardı. İki saattir yoldaydılar. Tüfeklerini aşınmışlar, şapkalarını arkaya devirmişlerdi. Koşar gibi geliyorlardı. Ter, sırtlarından çıkıyor, kuyruklarından akıyordu. Girdiler köye. Daha kimseler kalkmamış.

«Surda caminin dibinde hocayı bekleyelim. Nasıl olsa ezen okumaya gelecek. Muhtar da gelir, söyleriz...»

Öteki diretti: «Olamaz sadıcım! Bakarsın hoca köyde değildir. Boruktolu'na gitmiştir. Bakarsın muhtar da namaza gelmez. İşimizi sağlam tutalım, nenelâzıım!»

«Dövelim mi gece yarısı kapısını?»

«Noolur dövsek?»

«Herif karının koynundaysa?»

«Noolur koynundaysa?»

«Rahatsız etmeyelim...»

«Rahatsız olmaz. Biz rahatsız oluyor muyuz iki saattir yollarda? Varız şimdi evine, döveriz kapısını, söyleriz çavuşun emrini, sonra geçer sedirin üstüne, uyuruz biraz. Uyanınca kırar bize dörder yumurta, yer çıkarız yola...»

Çekti arkadaşını. Tüfeğinden tutup asıldı. «Kak bakalım, kak hadi!..»

«Öf öf!.. Öyle yorulduğum ki! Memlekette olmalıydım şimdi! Kocasını İstanbul'daki Hanife abama varırdım. Sokulup girerdim koltuğunun altına. Yatağı yorganı ısıtmıştır ne güzel! Tam bu saate kadar, alır mısın almaz mısın, yer misin yemez misin? Daha hoca caminin eşğini tıkırdatmadan çıkıp yürü-yüverirdim. Ööf, imanım gevredi abamın hasiretinden!»

Öteki çekti sertçe: «Görevi görüp dönelim, izin al git kak! Çavuş söylesin komutana. Şimdi muhtarını bulalım. Bakarsın he-

KÖYGÖÇÜREN

59

rif çeker yabana gider. Bizi geceden yola çıkardıklarına göre konu önemlidir, kak!..»

Gece yarısı bir yel çıkmış, köyün sokaklarını süpürmüştü. Yerini taşı kumu iyice kazınmıştı. Kabaralı postalları tak tak ediyordu jandarmaların. Köyün bildik sokaklarından yürüyüp muhtarın evini buldular.

«Evi burası, eyi biliyorum...»

«Vuralım kapıyı!..»

Vurdular vurdular, sonra açıp girdiler. Tam hayatın ocağında yarım harman kadar toz yığılmıştı. Kumları getirip buraya yığılmıştı geceki yel. Karşıdan görünüyordu. Ve görünürde, köpek falan yoktu. Nelerini bekleyecek köpek? Ahırın önünde, duvarda biraz tezek vardı işte, çarpıp çarpıp yapıştırmışlar; onu mu çalsın hırsızlar?

Çıktılar merdiveni. Köy bir ıssızlık içindeydi. Ahırını, mallarını sür götür, yar ambarını, arpayı buğdayı boşalt, ruhlarını duymayacaktı. İçerden horultular geliyordu. Duvarını delip çıkıyordu horultu. Derken bir de yellenme duyuldu. Güldü jandarmalar.

Biri varıp tak tak etti namlunun ucuyla. Öyle dalmışlardı ki ağır bir uykuya, üstlerine diri yılan atsan haberleri olmayacaktı. Bir daha, bir daha vurdu jandarma. Neden sonra bir kıpırtı oldu işerde.

«Herif kak! Kak herif gelen var!»

Saat biri geçiyordu Musa gelip yattığında. Ölü gibiydi. Nasıl yatmıştı yüzyukarı, öyle kalmıştı. Ve ağzını ayırıp horlamaya başlamıştı. Hâlâ horluyordu.

«Gidersin sehere, girersin lokantaya, içersin içersin ırakı-ları, ondan keri gelir zıvarsın! Beş guruşun yoğu yok evde! Benim de çolum çocuğum mu var, garım gizim mi var demezsin! Üstleri başları mı eski, yazlar baharlar geliyor ayaklarına bir çift lâstik mi alayım, heç düşünmezsin, anca içersin! Kak!..»

Jandarmalar dinleyip dinleyip gülüyorlardı.

«Kak, birinin evine hırsız mı girdi?»

Bu sefer eliyle tık tık etti jandarma.

«Kaak! Gardasın oğlu İramazan boynuzlarını bir evin mer-

60

KÖYGÖÇÜREN

teğine felnâ mı çarptı?» Göğsünden, çenesinden tutup tutup sarsıyordu kocasını. «Kak deyince bi kakmazsm ki! Kak da bi bak, kapı doğuluyor!..»

«Gördün mü? Keşke bekçiyi bulsaydık önce!»

«Fur yahu, fur iki daha, uyansın!»

Birkaç sefer daha vurdu jandarma.

Karısı birkaç sefer daha sarstı Musa'yı.

Sıçrayıp uyandı muhtar: «Haah? Ne diyorsun gıı? Bi şey mi var?» Derin bir düşe dalmıştı. Başkan Maşkan, Vali mali çekip gitmişlerdi bahçeden. Hıdır uyumuştı. Hacer çıkıp gelmişti. Bir at duruyor havuzda. Sıçrayıp bindi ata Hacer, kıçında donu yok! Naylon entari giymiş. Paraları dökülüyor şmgırda-yıp. Çok parası var. «İyi ki Hıdır üyüyor! Görse üzülürdü. Emme eyidir, üzülün! Daha bu üzüntüler az o düzünüye!. Uyan uyan ey Hıdır sersemi! Uyan da gör bak Hacer giz orosbu olmuş! Uyan da gendi gözünle gör! Uyansana ulan Hıdır! Ulan ne eşşek uykusu varımış sende adamım?» Hacer'in buğday benzi gülüyordu. Bakmıyordu dökülen paralarına, onluklara, elliliklere. Kolları burma burma bilezik doluydu. Boyna yekiniyordu atın üstünde. Hem de sırtıyordu. Birini altın kaplat-mıştı köpek dişlerinin. Sarı sarı sırtıyordu durmadan.

Bir daha sarstı karısı: «Gapi doğuluyor, kaak!»

Fırlayıp kalktı muhtar. İç donunun önü açılmıştı, düzeltti. Göğsünü gömleğini de düzeltti. Yürüdü kapıya. Sordu tok tok: «Kim ulan ooo?»

«Aç!.. Yabancı değil... candarma!..»

İçerisi karanlıktı. Sadece bacadan inen ışık vardı. Cama perde çekmişti karısı. Söylendi Musa: «Yabancı değilmiş, can-darmaymış gördün mü? Kak kak kak... göğerttin böğrümü dürte dürte!»

Hemen ayaklandı Müslüme. Çabuk fesini başını düzeltti: «Sen çık hayata, eyleye goy, ben geyinip ötevi açayım... goş!»

Perdeyi sıyırmayı akıl etti muhtar. İçerisi seçilir gibi oldu biraz. Poturunu şapkasını arandı çabuk çabuk. Çoraplarını giydi oturup. Karısı hazırlanıp çıkmıştı bile. Jandarmalara baktı hayatta, sonra kumu gördü:

KÖYGÖÇÜREN

61

«Vay anacım vay! Gördünüz mü olanları? Her yaka batmış gumulan! Tüüüh! Kusura galman candarmalar, size oda açayım...»

Bir hayatın ocağına doğru yürüdü, bir ötevin kapısına.

Az sonra muhtar çıktı hayata. Gülerek baktı jandarmalara:

«Baya özlediydim sizleri yavu! Hoş geldiniz bakalım! İşal-lah eyi habarlar getirdiniz! Daha şafak sökmeden bittiğinize göre heralda mühüm! Mal hırsızlığı felân mı gine? Yoğsam eş-giya takibine mi çıktınız?»

Müslüme seslendi:

«Odayı açtım, geçin,, buyrun...»

Musa, çekti jandarmaları kollarından:

«Geçin... geçin de içerde ağnadm!»

Jandarmanın biri tüfeğini direğe astı, kendini de attı sedire: «Bildiğin gibi değil muhtar, çok yorulduk!» Öteki de astı tüfeğini, odadaki ufacık masanın başına oturdu: «Neyin nesi bilmiyorum! Çavuş dedi 'Çabbuk!' Büttün ineklerin başındaki boncuklar yolunacakmış! Bilâistisnaa!.. Hemen gün doğmadan, siğir hergele çıkmadan... Vali Bey çabbuk demiş. Eğer-kine bir tek inekte boncuk görürse köyü zopaya çekecekmiş. Telefon etmiş... 'Aynan böyle habar ver muhtara!' dedi çavuş. Çok da selâmı var zatına...»

«Haha haha!» Güldü muhtar. «Dün ağşam Hıdır'lan ner-deydik? bilin bakalım. Avraaat, çay bişir çaay! Dün ağşam Hıdır'lan seherde Meram'daydık. Angara'dan Büyük Başgan gelmiş, Vali'nin şölenindeydik. Yavu siz ne biçim candarmasmız, Büyük Başganın geldiğini duymadınız mı?»

Bakındı, cık etti jandarma: «Duymadık!»

«Neyi duyduğunuz var zati? Sizi millet boşuna besliyor candarma deyi! Vay gibi yavrum vaaay! Vay gibi benim bu-bam vaay! Dün öğlen acansını da mı dinlemediniz? Yavu sizin dünyadan habarmız yok be! Pekey siz nasıl candarmasmız oğlum? Dün öğlen Büyük Başgan geldi Angara'dan. Ağşam da Meram'da şölen varidin. Sizin Kumandandan tut, İkinci Ordunun Büyük Paşasına, Ceza Reisine, büyük tüccar Hüsnü Şifa' dan Eczacı Ramiz'e kadar herkes oradaydı. Hacer deye bi giz

62

KÖYGÖÇÜREN

türküler söyledi bittik! Hadım'ın bir köyünden bulup gelmiş Vali Bey. Böyle devirleri bize gösteren mevlâya hamdolsun! İş-te bu gördüğünüz garip Musa, Büyük Başgan ilen iresmi gadeh tokuşturdu dün! Eğerkine yalanım varışa gözlerim yere aksın! Hatta gayfa ismarladı bize. Doktor Zeyni Bey, tüccar To-runoğlu felân hep oradaydılar. Garıları... tehoooo! Orda olup görecektiniz garıların felân! O yidiklerini, içtiklerini, Vali'nin bahçasmdaki gülleri görecektiniz! Bugün buraya geliyor Baş-ganımız! Bundan da mı habarmız yok? Yazık size çekilen masarif a! Ben de sizi bi şey sanırdım!..»

Sedire uzanan jandarma uyumuştı. Öteki de esniyordu, kalktı: «Biz şimdi çavuşun emrini sana bildirdik mi? Bildirdik. Çıkar bakalım mühürleri! Bas şu ilmabarm altına...»

«Acalası ne? Dönereniz mi çabuk?»

«Dönmesek bile... getir sen mühürleri!»

Musa gidip ceketini aldı öteki odadan. Mühürleri çıkardı. Önce köyün koca mühürünü, kendininkini, sonra üyelerinkini bastı. Yeniden çıkısına koyup bağladı mühürleri.

«Şuraya bir yatak ser bakalım...»

«Nolacak?»

«Uyuyacaz!..»

Muhtar baktı, ikisi de bitik jandarmaların. Kalkıp yatak serdi usulca. Sedirdekinin üstüne de bir eski kilim örttü. Kapıyı çekip çıktı.

«Ses etme bakalım Müslüme, uyuyorlar! İki sahata anca uyanırlar. O zamana bir yemek gayırırsın değil mi?»

Elinde süpürge, kürek, bir o yana, bir bu yana koşuyordu Müslüme. Duymuyordu bile Musa'nın dediğini. «Gördün mü neler olmuş heriiiiif? Nere goyacam da nasıl gaybedecem bunca gumu? Nedir benim çilem böyle iki güne bir gum temizliyorum hayattan, avludan?»

Musa, ırbığı alıp helaya doğru yürüdü birden: «Bak, demedi deme! Önce sana habar veriyorum: İneklerin başında boynuzunda ne kadar boncuk varışa yolacaksın! Vali Beyin emridir. Büyük Başgan geliyor bugün buraya. Ondan kerı, ayran mayran bi şeyler gayır. Birez de ot bul. Gerçi Hıdır'm felân

habarı var, emme biz kendimiz üzerimize düşeni bilsek daha eyi olur. Yürüdü damın ardına. Karısını dinleyecek hali yoktu. Hoca ezan okuyordu. Sokakta İslı Cemal'i gördü muhtar, çağırdı.

«Bekçamada habar ver, çabuk yanıma gelsin! İki takka gecikirse idam! Ona göre çok mühim!..»

Jandarmalar uyuyorlardı. Sabah da oluyordu. Bir uçtan köy uyanıp kapıya bacaya çıkıyordu.

On dakika sonra Bekçi Ahmet geldi.

«Çabbuk bir dellâl çığır: Herkes ineklerinin başındaki boncuğu yolsun! Evinin önünü, sokağını süpürsün. Angara'dan Büyük Başgan geliyor! Yapmayana büyük ceza var... Ondan kerı da bütün Gurul üyelerine habar ver: Ev ev dolaşıp, boncuklar yolundu mu, konturol etsinler. Ben de sığır hergele çıkarken bakacam. Eğerkine tek boncuk görürsem, hem boncuğu yolarım, hemi de bıçağı gamma gamma dokandırırım ineğin! Aha candarmalar içerde! Annat ona göre dürzülere!..»

Gözlerini oğuştura oğuştura gitti Bekçi. Daha adamlar yeni durmuşlardı namaza. Caminin taşma çıktı, elini kulağına attı:

«Gomşulaaaaaaaaaaaa!..»

İbrahim Hafız, yenice el bağlamıştı:

«Bu oldu mu şimdi?» Sokurdandı içinden. Sonra düşündü: «Belkim çoğ önemli bi şey var! Böyle sabah sabah, daha garga bokunu yimedem...»

«Bakın ben ne deyyooooom eyi gulak verin haaaaa!..»

Tam da topluluğun kulağının dibinde! «Kasten mi yapıyor acaba?»

«Nahiyeden iki candarma geldi! herkez! ineklerinin! başın daki! boncukları! yolacaktı haaaaa!.. Angara'dan! Büyük Başgan! gelecekti haaaaa!.. Herkez! evinin önünü! avlusunu! helasını! süpürsün haaaa!.. Sabahtan ağşama kadar! kimse! köyden! ayrılmasın haaaaa!.. Gurul üyeleri de! çabbuk muhtarın! evinde! toplansınlar haaaaa!.. Bunları! yapmayanların! ağır! cezası! Varımış, haaaaa!.. Sonura! duyduk! duymadık! demen haaaa!..» Öksürüp indi cami taşından.

Namaz surelerini çabuk çabuk okumaya başladı Hafız.

Topluluk da belli bir ivedinin içine düştü.

İki dakika sürmedi sabah namazı.

İmamı beklemeden dışarı fırladılar. İlk çıkan Topal Talip oldu.

«Gel ulan gel! Gel bi de gulağıma annat bakayım! Kim gelecekmiş dedin kiiim? İneklerin başındaki boncukları neden yo-lacakmışız? Kim diyormuş yolun? Say bunları bakayım kelem kelem!..»

«Saydık ya dellâlda!?»

«Ne saydın?»

«Böyük Başgan geliyor dedik, Angara'dan dedik!»

«Evet dedin emme boncuklar nooluyor?»

Tam caminin kapısmdaydılar. İmam çıkacak çıkamıyor:

«Açılın, biraz nefes alayım komşular! Boğacanız mı beni? İneklerin başındakileri diyorsun dellâlında, Öküzlerin başmda-kinleri de yolacak mıyız?»

Hepsi birden yöneldiler Bekçi Ahmet'e:

«Öyle ya, öküzlerin başındakiler noolacak?»

«Goyunların başındakiler noolacak?»

«Garmagarışık! Ağnayabilene aşkolsun!»

«Maksat gaya ne? Böyle emir olur mu?»

«Söz temsili insan der ki 'Şurayı gaz! Depo olacak, içine yem girecek!' Emme bu öyle demiyor. 'Gaz burayı!' gazacak-sın. Takla burayı!' paklayacaksın. 'Doldur burayı!' dolduracaksın. Neden gazdım pakladım, neden doldurdum, bilmeyecem, sormayacam. Bi de diyorlar ki askeri idara değil imiş başımızdaki!»

«Acaba ne gaya var boncukları yolmada?»

«Dedik ya, ağnayabilene aşkolsun!..»

«Muhtar gendi ağnayabilmiş mi, bi sormalı!»

«Gelsin de soralım...»

Topluluk caminin kapısından kopmaymca Musa merak etti, kalkıp geldi:

«Ne var be? Ne soruyorsunuz bakalım? Ulan bu bizim köyün sofu dakımı, insanı ince ince öldürür! Ulan yolacaksınız di-

KÖYGÖÇÜREN

65

yorlar ineklerin başındaki boncukları! Yok öküzlerinkini de yo-lacaz mı? Goyunlarinkini de yolacaz mı? Ulan öküzlerden go-yunlardan size ne? Herif diyor ki, ineklerinkini! Sen yol inek-lerinkini, gerisini gurcalama! Herifin aklına gelmedi belkim emir verirken. Ne hatırlatıyorsun öküz deye, goyun deye?»

«Eyi emme maksat gaya ne?»

«Ne maksat gayası? Maksat gaya ne ulan? Valinin emri! Ben bilir miyim maksat gaya ne? Bana dedi ki çabbuk, bilâ-istisnaa yolduracaksın. Hıdır'lan yürüyüp geldim canım çıktı. Beklerim ki sabah olsun. Aha bi de baktım, iki candarma, iki tüfek gapıda! Vardır bi gayası ki bu gadar sıkıştırıyor herif -cez! Söyler mi sana gayasını? Belkim gizli bi yanı vardır. Belkim ince bi dümendir. Büyük Başgan Kantarma köyüne geliyor Angara'dan, tarihlerde görülmüş mü?»

Topal Talip of pof edip duruyordu. Patladı birden. Sağ elini başının üstüne kaldırıp yürüdü: «Boncuk moncuk yolmayorum muhtar! Demedi deme, habarm olsun!..» Yürüdü geriye bakmadan.

Musa koştu ardından: «Bunca derdin belânın arasında Ta-liba! Bak, dosdoğru Taliba diyorum, topal'ı felân garıştırmı-yorum, bunca derdin belânın arasında, fırkacılık felân çıkarıp yeni dertler doğurma adamım! Belim omurum galmadı çekecek. Olur yanından bak önümüzdeki belâya. Ne diyor adam? 'Yol ineklerin başındaki boncukları! Çabbuk! Yoluver sen de. Emme atıp ney etme, goy bi duvarın kovuğuna. Büyük Başgan daim olarak mekân dutacak değil ya bizim köyde! Şimdiki mayısının yanına bi mayış daha versen gine eğleşmez. Öğlen gelir, ikindin gider çok çok. Bizim gibi deli olmalı ki, ge-berene gadar siftinsin Kantarma'nın pisliğinde. Haa, ne diyordum, çeker gider ikindin. Sen de çıkarır dakiverirsin boncuklarını...»

Sağ elini başının üstüne kaldırdı gene Talip:

«Olmaz! Mürayilik âdetim yoktur, yapamam!» • Muhtar haklı konuşuyordu, imamın falan akli yatmış gibiydi:

«Yapamam deyi yükünü yüceldip durma Taliba! Bak ne

66

KÖYGÖÇÜREN

uygun söylüyor muhtar: 'Yol da, sona gine dakiver!' Bak şimdi bütün gomşular yolacak, sen yolmayacaksın.xVali Bey de gelip seninkileri görecek. O zaman çık bakalım belânın içinden! O zaman bütün Kantarma'nın notunu gıracak Başgan...»

Topal Talip kasılıyor, hem de dellenyordu:

«Dünyada olmaz, sahtecilik yapamam!..»

Çil Ümmet daha kolay bir öneri attı ortaya:

«Varman canım Talip'in üstüne! Topal Talip'i bilmez değilsiniz ya! Lâf anlayan bir tek adam yoktur sülâlesinde. En eyisi, Talip yolmasın boncukları, emme, ahırdan da çıkarmasın! Başgan gidene gadar tutsun içerde. Talip diyor ki, 'Boncukları yolarsam mallarım ölür!' Heç yüklenmen, yolmaz...»

Muhtar tutmadı bu öneriyi:

«Ya bir de ahır gezeceği tutarsa Başganm?»

«O gadar da değil gali! Nerde görülmüş bösböyük bir Başgan, kaksın da ahıra girsin? Belkim köye bile girmez de, alt baştan Delibaş'm köyüne doğru geçerir...»

«Yoooo yoo! Böyle deyip zeynimi garıştırma bubalık! Bakarsın ahırları gezer, hem de aksilik bu ya, Talip'in ahırını gezer! Deniz ataş alır mı? Almaz emme, iş ihtimal, bakarsın alı-verir. Onun gibi, girmez emme giriverir!..»

«İsterse girmesin, ahıra da gapatamam mallarımı! Madem demokraasi var, ne boncuk yolarım, ne de ahıra gaparım. Salarım gün doğunca sığıra, başının boncuMariyla felân giderler günün altında, gelirler günün altında. Ne Büyük Başgandan korkarım, ne de Validen maliden...»

Muhtar, sırtını tıptısladı Topal Talip'in: «Efferim! Teke dediğin bu gadar inat olabilir!» «Eferim meferim! Dokanman keyfime! Üç sığırı onüç yılda dört edebildim. Cinler anamı dinimi ağılattı. Ambarda buğday gomadım Hatunsaray'm hocalarına daşıldım. Daha fazla daşıyamam, o yolları yeniden gidip gelemem muhtar, heç gücenme bana! Vali Bey de gücenmesin! Büyük Başgan da ineklerimin boncuğuna moncuğuna garışmasm...»

SABAHIN ERİ

Sunacık, yürüdü, avlu kapısına geldi:

«Teslime gııı!..»

Karşı evde Çil Ümmet'in Teslime, ayak yolundan geliyordu.

«Dediklerinin tekini anlayamadım gadm abam, ne dedi o dellââl? Sen anlayabildin mi?»

Saçığın ucunda elini yüzünü yumaya durdu Teslime!

«Biri geliciymiş, emme kim olduğunu ben de anlayamadım Sunacık aba! Ondan kerı, ineklerin başındaki boncukları saklayın dedi. Ondan kerı, heç kimse bi yana gitmesin dedi. Ondan kerı, avluyu gapıyı süpürün dedi. İşte bunları dedi Sunacık aba... Nişledin, eyi misin?»

«Amaaaan gadm abam! Bi datlı düşler gördüm, bi datlı düşler gördüm! Emme bu ölüzgerin yaptıkları da ne? Her yakayı dolduragomuş gine! İşin yoksa biraz da gum yığmlarıylan uğraş. Pekey emme nere küreyecez bunları?»

Teslime, elini yüzünü yuyup doğruldu:

«Bizim evin önü daha beter a Sunacık aba!»

O sırada Çil Ümmet, değneğine dayanmış, camiden geliyordu:

«Yani bu bizim köyde ne dürzüler var, annamıyorum! Herif diyor ne yolarım, ne da gaparım! Pekey muhtar ne bok yi-sin buna? Yani damadım deye ben muhtarı çok arkalamam, emme biraz da insaf var, insaf dinin yarısı be gizim! Neyse, hadi bakalım, eli golü siva gözölce. Avlunun her yanları, gapının önleri, damın arkaları, gübrelıklar, çocuk pislikleri hep kakacak. Hadi göreyim seni! Ben de yardım ederim ya, sen asıl kendine güven. Anan nasıl, kaktı mı? Kakıp namazını gıldı mı? Müslümeğilde de candarmalar varımış ha?..»

Sunacık geri geldi, baktı odanın içine, çocuklar uyuyor.
Doğan, Duran, Yeter... serilmişlerdi. Yeter, yorganın üstüne

68

KOYGOÇUKEN

çıkmişti. Doğan, bacağının birinin babasının üstüne atmış. Hı-dır yüzaşağı kapanmış, ağzını da hafif aralamıştı. Bıyığı dudaklarını dişlerini örtüyordu. Derin, dalgın uyuyordu.

Sunacık, çekti kapıyı usulca. Bir kürek buldu ahırdan. Bir süpürge aldı kuzuluğun oradan. Başladı temizliğe. Çeyrek sa-atm içinde avluyu, sokağı süpürdü. Götürüp gübrelığın üstüne attı süprüntüleri. Kum yığınları kaldı öylece.

«Hıdır uyanınca...»

Koca kum yığınlarına bir daha baktı:

«Bu afatları ben ne yapayım? Yarın da alır başka yere da-
şır ölüzger!»

Çıkıp ellerini yudu hayatta. Testiyi, çingili aldı, biraz su bulup geldi köyün içindeki tek çeşmeden. Hele ki başı kalaba değildi. Tekneyi, senidi çıkardı hayattaki ocağın önüne. Eleği getirdi. Un getirdi ambarın dibindeki çuvaldan. Sıçan gibi hiç çıtırdatmadan yapıyordu bunları. «Aman çocuklar uyanmasın, aman Hıdır uyanmasın... Uykularına gamversinler azcık daha!..» Bir yandan da, bugün yarın temelli bitiverecek olan çuvaldaki una üzülüyordu. «Nere gideriz, kime varır da bir şinik un isteriz? Daha gündönümü bilem olmadı, ekinlerde keklilik saklanmaz. Bu yılın ekinleri de heç böyümüyor a bubam! Şu nâlet köyün uğuru bi gaçtı ki...»

Eleği yepe yepe eliyordu unu.

Bitirince kalktı tuz buldu. Su ırbıgını buldu. Kollarını sıvadı, yağurmaya başladı. Eğildikçe saçları önüne dökülüyordu. Ama sol elini sokmamıştı daha, saçlarını onunla toplayıp atıyordu arkaya.

«Unutmadan boncukları da yalayım aman! Unutuveririm de Hıdır'a lâf gelir aman! Belkim ceza bilem keserler...»

Hıdır, horlamadan, yellenmeden, rahat rahat uyuyordu. Birden Duran, fırlayıp kalktı. Baktı anası yok, çıktı dışarı. Kaşınarak koştı saçağın ucuna. Eteğini kaldırdı, ayırdı bacaklarını. Sunacık bağırdı:

«Destur de gurbanım! Besmele çek Duranım!..»

Her zaman unutuyordu. İyi ki hatırlattı anası. Toparlanıp destur çekti. «Eüzü»yü söyledi. Sonra gene ayırdı bacaklarını.

KÖYGÖÇÜREN

69

Daha gün doğmamıştı. Daha temelli uyanmamıştı köy. Hiç bir bacanın dumanı dikilmemişti daha. Hamuru yoğurup bitirdi Sunacık. Koştı çırpı getirdi, üç tezek getirdi sonra. Yaktı ateşi. Duran geldi gözlerini oğarak.

«Uyandın mı bubam?»

«Uyandım...»

«Azcık daha uyucan mı?»

«Uyuycam...»

«Azcık ekmeği yimeden mi uy uy can? Isıcacık bak!» «Yiycem...»

İlk ekmeği vermedi oğluna. «Garısı ölür...» İkinciye aktarıp dönderdi çabuk. Onu verdi. Kalkıp koştı, keşlik getirdi deriden. Dürüm yaptı. Ucundan azcık da kendi aldı. Duran yedi dürümü.

«Anaa! Uyumak istemiyorum...»

«Uyuma bubam... kim dedi uyu!»

«Anaa! Tekerim yook?»

«Aşşada gördüm, git de bakı ver gurbanım!»

Duran gitti, tekerini buldu. İçeri girip bıçağı aldı. Dallar bulmuştu. Bir çürük tahta bulmuştu. İçeri girip bir şeyler aradı ambarın üstünden.

Kalkıp ardından koştu Sunacık:

«Tıkırdatma gurbanım! Buban uyuyor... Azcık daha uyu-yuversin... Bak gardaşların da uyuyor... gansmlar uykularına...»

Kolundan tutup çıkardı Duran'ı. Pisti, gelip oturdu tekerinin başına çocuk.

Dördüncü, beşinci ekmekleri pişirdi Sunacık. İlk ekmeği karıştırdı ötekilerin arasına. Bir yandan hamuru açıyor, bir yandan saçta pişiriyordu. Az sonra Hıdır uyanıp geldi:

«Bereketli olsun Sunacık...»

«Allah razı olsun bubam!..»

«Acıkım gıı! ötüyor solucanlarım...»

«Elini yüzünü yu da geliver!»

«Bu oğlan yudu mu elini yüzünü?»

«Ekmeğini bilem yidi bubası. O oğlan oğlanların paşası!..»

70

KÖYGÖÇÜREN

Gidip Duran'ı okşadı Hıdır: «Ulan, büyümüşün! Şunun tekerine de bak! Ne yapıyorsun o tekeri ulan?»

Duran, babasına bakmadan konuştu:

«Gağnı!»

«Gağnı mı, ne gağnısı?»

«Öküz gağnısı...»

Oğlunun başını bir daha okşadı Hıdır:

«Ne olacak öküz gağnısı ulan?!.. Tren yap, teyyare yap! Gağnıdan imanı gevredim milletin, oğlum!..»

İrbığı alıp ayakyoluna gitti Hıdır.

Az sonra çıkıp geldi, ocaktan kül avuçladı, önce elini, sonra yüzünü yumaya koyuldu.

«Duran! Kak anam, kak su dök bubaan eline. Goşuver!..»

Duran kalktı. Bıraktı tekeri. Teker, hayatın merdivenine kadar yuvarlandı. Hıdır baktı tekerin ardından. Durduğunu gördü. Bir yandan külle ellerini oğarken, bir yandan konuştu

oğluna:

«Tren yap tren! Sana teker getireyim seherden. Bir tren yap, ikincisi üçüncüsü olmasın! Binenler maçup olmasın...» Oğ-du ellerini. Yüzüne çarptı suyu. Çarptı çarptı, boynunu, kulaklarını sildi yaş elleriyle. Saçları seyreliyordu. Sürdü ıslak ellerini başına. Bitirdi.

«Goş anam!..» Bağırıldı Sunacık. «Peşkir getir bubana...»

Duran koştu, peşkir getirdi, tuttu babasına. Çok mutlandı Hıdır:

«Bir tren yap, sekiz vagonu olsun, birbirinin aynı. Köylüler felân heybeleriyle binsin ıratcana...»

Sunacık bazılarını işitiyor, bazılarını işitmiyordu dediklerinin. Ama kavramıştı kocasının anlattığı treni: «Bir de düdük daktır oğlum trenine, dü-düüüüüüt dü-düüüüüüt ötsün ovaları geçip giderken!..»

«Daktırayım... ötsün!»

«Çok teker aliver buba... çok!»

«Kerestecilerde biçtiririm seherde...»

Sunacık bir şepit yaptı kocasına:

«Geliver gurbanım! Keşlik felân var. Sen uyurken tellâl

KÖYGÖÇÜREN

71

çağırıldı, ineklerin başındaki boncuklar yolunacakmış. 'Yolun da saklayın, Vali mali gelecek...' diyormuş. İki candarma gelmiş Hatıp'tan...»

Güldü Hıdır:

«Ağşam öyle şeyler oldu ki seherde! Böyük Başganın önüne oturduk. Pırzola eti getirtti bize, yidik. O bolluk, o temizlik zufradaki! Hemi de semizlik avratlardakü Neyse, bunları an-latmasam daha eyolur hatunum sana... Gayfasını varanaca içtik Başganımızm! Herif ne gadar alçakgönüllü biliyor musun? Çıkarken Vali tembehledi muhtara, İneklerin başındaki boncukları yolun çabuk!..' Tabii ben de varım yanında. Emme gaya nedir, anlayamadım. Heralım muhtar da anlayamadı. Yani bunlar boncuğa çok ziddolmuşlar Sunacık!..» «Çok mu şişgo Başgan?» «Çoook!..»

«Hep öyle pırzola eti mi yiyor?» «Tabbi!.. et yiyor, şurup içiyor!»

«Bak, nâparız bubam? Alırız boncukları ineğin düvenin başından. Herif gelip gittikten keri gine dakiveriz! Zabahlaym kaktım avluyu, gapının önlerini süpürdüm...»

«Altınlarını dak Sunacık. Yeni geysilerini de çıkar sandıktan. Geyin çık güzelce. Ben de sahatımı geçirem

bileğime. Dün unutmasam eyiymiş! Neyse! Bugün dakarım gali. Doğan oğlanı da geydir gözelce. Yeter gızın saçını da dara olmaz mı hatunum? En tertipli çocuk bizimkiler olsun köyün içinde...» Kulaklarının ardını, içini sildi peşkirle, kuruladı. Sonra peşkiri verdi Duran'a:

«Götür içeri!»

«Aman anam tıkırdatma, gardaşların azcık daha uyusunlar!..» Sonra Hıdır'a baktı Sunacık: «Ne zaman gelir dersin senin Başgan?»

«Belkim öğleni bulur... geç yattı!»

«Ben de biraz tezek kesem diyordum...»

«Keseriz gine... barabar keseriz!»

«Yenileri geyinince olmaz emme?»

«Yarın kesiveriz... Allan günleri kaçıyor mu?»

72

KÖYGÖÇÜREN

Tekneden uğra alıp bezeye serpti Sunacık:

«Sana kötü bi habarım var a Hıdır, demeye korkuyorum!»

«Söyle korkma!»

«Un bitiyor çuvalda... ambarda buğday yok!»

Baktı Hıdır. Daha gündönümü bile değil. «Değmenci Ab-dullah'dan ödünç alırım, korkma! Daha olmadı muhtardan alırım, heç korkma!»

«Korkmuyorum da... gine irezil olduk!»

«Heç korkma, ben Allaha güveniyorum!»

Duran gelip boynuna dolandı babasının:

«Bugün gidecen mi sehere?»

«Yook... gitmeyecem!»

Buruşturdu yüzünü çocuk: «Giiit!..»

«Git olur mu bubam? Daha dün geldim. İşimiz yok mu

bizim?»

«Ne zaman gitcen öyleyse?»

«Havta içinde işim düşerse...»

Birden Hacer'i anımsadı Hıdır. Okşadı oğlunun başını. Kucağına alıp öptü saçını: «Bek de güzel oluyor, senin anandan

doğan!..»

Kocasının oğluna sarılışına baktı Sunacık:

«Doğan oğlanı da uyarsak mı gurbanım?»

«Uyarayım da malları çıkarsın bali!»

«İneğin başmdakileri de alıversin...»

«Ener ben kendim alırım, marağ etme.»

«Sehere enince Yeter'e de beşik al, emi?»

Güldü Hıdır. İçeri gitti, keşlik derisini aldı oymadan. «Doğan onbaşı! Heey Doğan onbaşı! Kak gali ulan gara efe!..» Ayağıyla dürtecekti, vazgeçti. Eğilip eliyle okşadı, öptü oğlunu. «Doğan onbaşı! Kakıver bubam!..» Bir daha öptü oğlunu,

uyardı.

Doğan gözünü açar açmaz fırladı.

«Kak ulan öğlen oldu! Angara'dan Başgan geliyor!»

«Başgan... Başgan...» Anlamaya çalıştı Doğan.

«Böyük Başgan ya... tâ Angara'dan...»

«Ben de görece mi buba?»

KÖYGÖÇÜREN

73

«Sen de görecen, Yeter de, Duran da, anan da...»

«Okul dağılmasaydı bütün çocuklar dizilirdik.»

«Dizilir, el çırpardmız...»

Doğan kalktı. Hıdır keşlik derisini aldı.

«Çabuk elini yüzünü yu, ekme yiyelim.»

Sunacık, şepidi sacın üstünden aldı. Sofra bezinin bir köşesine koydu. Bir şepitlik daha hamur çıkardı teknedden. Doğan gitti çişini etti. Sonra geldi, elini yüzünü yudu saçakta. Duran ona su döktü. Babasıyla şepite keşlik dürüp yediler. Duran tekerini aldı, bıçağı aldı, oyuna gitti hayata.

«Yani, ekme de ediyorsun emme, sana Hacer deye bir gizi anladayım Sunacık! Meram'daki Vali gonağmın

bahçasmda Böyük Başğana türkü söyledi, orda olup duyacaktır!..»

Sunacık, hamurları çabuk çabuk açıp döndürüyordu sacın üstünde. Sonra da sofraya bezine yığıyordu yufkaları. Sokaktan gelip geçenler belirmeye başladı. Bacalarda dumanlar çoğaldı.

«Böyük Başğan hep böyle garı mı oynadıyor Hıdır?»

«Yok gıı! Bu öyle gaşıkçı garı değil, ciddi!»

«Öyle de neden türkü söylüyor âlemin içinde?»

«Çok güzel sesi var! Ak buğday benizli. Gendi de güzel. Hem de çok ciddi! Heç sırtarmıyor. Elinde şeyi... Dikelip söylüyor. Yani o gizi sen de dinlemeliydin! Dünya dinlemeliydi. 'Ormandan yol açarım, seni alır geçerim. Dört yanım duvar olsa, sahan gibi uçarım...' Böyle söylüyor.»

Sacın üstündeki yufkayı çevirdi Sunacık:

«Nasıl uçarımış? Düşsün köy yerine de... uçsun bakalım? Giz iken ben de uçardım emme şimdi görüyorsun halimi!»

«Yani çok acıydı söyledikleri! İrezil mapusları söyledi. Hızır Paşa düzüsünü söyledi! Yarın hakkın divanında nasıl durulacağını söyledi. Yoksulun başına devlet gonmaz ki! dedi. Çok hazzettim. Çok da korktum, seherin çakalları gıza bi kötülük etmesin!» Durdu biraz. Sunacık'a baktı. Sunacık da güzeldi evlendiklerinde. O da boyluca, o da ak buğday benizliydi. O da ak taftayı giyse ne güzel olurdu.

«Hemi de aslı köylüymüş, beşe gadar okumuş!..»

Sunacık, son bezeyi aldı tekneden:

74

KÖYGÖÇÜREN

«Eyi okumuş köy yerinde! Ya heç okumasaydı... biz gibi?»

«Köylerden böyle zekâlı gızların çıkmasına seviniyorum!»

Sunacık, son yufkayı aktardı sacın üstüne:

«Böyük Başğan dediğin ne iş yapıyor Hıdır?»

«Nasıl iş gıı? Böyük Başğan iş mi yapar?»

«Köy buğası gibi yir içer, gezer mi?»

«Yir içer emme milletin başını da bekler!»

«Padişah gibi bi şey mi bu, gurbanım?»

«Onun gibi emme Mavi Şavrolaya biniyor.»

«Köye gelince muhtar ne isteyecek kendisinden?»

«Valla bilmem! Ayran içirelim, ot gazdıralım diyordu...»

«Abuuu!.. Büyük Başgan ot mu yir?»

«Yani, datmak için. Çünkü çok alçak gönüllü. Yani millet ne yiyor, ondan yiyecek. Masaldaki padişah gibi, hanı tebdil gezer ya bazan?»

«Biliyor musun, dün Topal Talip'in oğlu Cinligeriç'te yarığa inek düşürmüş. Su yok, sel yok, kızlar gavruluyor. Ekinler dersen, büyümüyor. Uyuttuğumuz unlar yeni harmana ulaşmıyor. Bunları deseniz ya Büyük Başgan olacağı! Ganallar istesenez ya Çumra'daki gibi!..»

«Onu muhtar bilir Sunacık! Muhtar kızar ben söylersem. Emme, dedim dün. Ot yok köyde dedim. Yeri gelince söyleyi-verdim. Yani ben bu bizim muhtar gibi hamsalak görmedim. Susulacak yerde susmuyor da, susulmayacak yerde susuyor! Herif seni çağırılmış, masasına oturtmuş, pizula etini köftesini getirtmiş, ne güzel değil mi? Konuşsana! Hayır, bizimki ağzını açmış, devenin nalbanda baktığı gibi bakıyor! 'Şu lâzım, bu lâzım...' Konuşmuyor. Ondan keride bana diyor, 'Şu Hacer kız-ılan bi sefercik yatem, bir de türkü söylesin benim için, hemen ölmeye raziyim!..' Dedim ya, tam hamsalak!..»

Kapı açıldı. Yeter geliyordu ağlayarak.

Sunacık da tekneyi, senidi topluyordu. Baktı, kızının eteği ıslak, hemen gördü. Bıraktı elindekileri, koştu: «Korkuttular mı anam? Gine mi korkuttular seni gara gizim? Heç ağlama, ben onların ağızlarına sıçarım! Ben onlara bir üzerlik tütüte-yim de görsün onlar!..» Saçağa alıp gitti kızını. «Doğan! Gel

KÖYGÖÇÜREN

75

anam! Gel dök bakayım şu suyu...» Doğan ırbığı aldı, döktü suyu. Sunacık kızının eteğini yuyup sıktı. Sonra elini yüzünü sildi Yeter'in. «Oturup kakarken dikkat et, kirletme. Hemen çabuk guruyuverir...» Getirdi, sofranın yanına oturttu kızını. Şepitle keşlik koydu önüne. «Bubası! Dürüver de gizim yisin!..» Kendi de öteberileri topladı. «Bubası gızıma seherden beşik alacak. Eee, eee, eee... sallayacak bebeğini benim gizim!»

«Şu allaha da heç sözüümüz geçmiyor Sunacık! Yani kakıp gittik, dere depe, dovalar ettik, aşlar döktük, bir damla yağmur veriyor mu gördün mü?»

«Umudunu kesme... Yağdırır işallah...»

Elini başının üstünde salladı Hıdır:

«Yağdırsa da olur, yağdırmasa da... simden keride!»

Çoban çıktı köy içine, «Hooooooha, hooooooha!»

Aşağı mahalleden bir karı ineklerini getiriyordu.

«İneyim ahıra da malları çıkarıp, boncuklarını yolayım...»

KAVAĞIN GÖLGESİNDE

«Öğlen oluyor, hâlâ yoklar!»

Güneş gene dikildi köyün üstüne.

Otları yudurup siniye koydurdu, üstüne de kalbur kapattırdı muhtar. Ayrıları falan hazırlattı, sürahilere koydurdu. Tepsilerde billur bardaklar dizili. Kırk kadar da yumurta haşlattı. Soydurmadı. «Kendileri soysunlar, bek hoşlarına gider öyle! Biraz da çökelek peynir çıkartırım... Topal Talip buna da hayır demez heralda!..»

Hıdır'ı çağırtdı muhtar:

«Hıdır! Git şu düzüyle bir de sen gonuş adamım! Eğer-kine malları gıra sürmediyse, ağnat sürsün! Gaplan Harmanı'n-dan öte aşırdiversin oğlanların biriyle. Koca köy yoldu, bir o yolmadı boncukları! Böyle komşuluk olur mu? Onun yaptığını Halkçı Ramiz yapmıyor be! Yani biz ona gözelliklen söylüyoruz. Onun yaptığı gibi eşşekliğe galsa, depdim mi ağzını dağıtırım ben onun! Emme depmiyorum. Korkumdan değil, zirf insanlığımdan... aynan böyle söyle!»

Hıdır söz tuttu, gitti Topal Talip'e.

«Yavu bu muhtar aklını benimlen mi bozdu?» Parlayıver-di Talip. «Çıkardım malları ahırdan, gattım oğlanın önüne, tâ Yasinin Mezer'in oraya aşırtdım, Gaplan Harmanı'ndan da öte! Büyük Başđan oralara da uzanamaz heralım?»

«Elçiye zeval olmaz Taliba!..»

«Zeval olmazsa git bunu da söyle!»

Dönüp geldi Hıdır, anlattı muhtara.

Kolunda saati vurup duruyordu tık tık. Akılı gerilere, İkinci Dünya Savaşı yıllarına gidiyordu. Trakya'da, Çakmak Hat-tı'nda, Alman Yunan'a girişmiş. Avrupa darma dağın, bize de hücum ya etti, ya edecek, gece gündüz nöbetler tutuluyor, büyük komutanlar vızt vızt gelip gidiyorlar. Manevralar yapılı-

KÖYGÖÇÜREN

77

yor. Keşan'a, Malkara'ya, Enez'e gidip geliyor birlikler. Bu saat ordu komutanının armağanı. Çok gözüpek, canını esirgemez bir askerdi Hıdır. İki sırması vardı, çavuştu. İhtiyatlığm-da da hiç erinmeden bekledi kaç koca yıl sınırları. Fakat...

«Ahacık ahacık geliyyyoor!..»

Muhtarın evin hayatında bekliyorlardı.

Dört motosiklet, Keremin Kuyu'nun oralardan tozularak yürüdü. Daha gerilerde uzun bir otomobil kervanı. Tesbihbö-ceği gibi birbiri ardına dizilmişlerdi.

Çil Ümmet:

«Ha bubam deeeh, şuna bak şunaa!.. Böyle saf ayı İramet-lik Gazi sürmedi!..»

Çil Ümmet:

«Çok toz, çok ısıcak... gine de safa!..»

Çil Ümmet:

«İrametlinin Cepe'de bi tek tomafili varidin. Onu da biraz gendi biner, biraz İsmet'e verirdin. Hattâ Fevzi de daklaşırđı ben de binecem!..»

Çil Ümmet:

«Şimdikinner ise...»

«Gavaah dibine ensek, hatta biraz da yörüşek fena olmaz haa? Kakin bakalım!»

«Kadınları da sesleyelim öyle ya?»

«Kadınları, adamları... herkesi!»

Çil Ümmet:

«Herkesi görsün... eğerkine gözü keskinise!»

Çil Ümmet:

«Daş devri, tunç devri, cilâlî devir... Bi de bu devir var değil mi? Kim derdi bizim köye Başgan gelecek, padişahımızın vekili!!..»

Kadir Baba Hüyüğü'de yağmur duasına gidiyor gibiydiler. Yediden yetmişe örelenip aktılar yola doğru. Sıcak daha da bastırıyordu. Toz, imanına kadar yakıyordu insanı. Köpekler geliyordu dilleri dışarda. İnadı falan bırakmış Topal Talip geliyordu oğlu Salim'le, oğlu Emin'le, karısıyla, geliniyle -gelini gebe!-

78

KÖYGÖÇÜREN

KÖYGÖÇÜREN

79

Kum çukurlarının orada polis motosikletleri duruverdiler: «Harr, harr, harr!.. Pat pat patt!..» Kuduruyorlardı sepetli sepetli...

Muhtar önden yürümeye, önde bulunmaya dikkat ediyordu: «Değilse ne acarlar var köyümüzde, basıp geçecekler!»

Polislerin ikisi muhtarla, köylülerle kaldı. İkisi köye girdiler. Boş sokakları dolanıp geldiler. Çocuklar korktu. Çor harlıyordu motorlar. Sunacık Yeter'in elinden tuttu: «Korkma anam burdayım, heç korkma hatun gizim!..» Yüreklendirdi kızını.

Cinligeriç'in oralardan bir dalaz çıktı.

En öndeki otomobille İl Jandarma Komutanı, Doktor Zihni, hem de Tarım Bakanı girdiler. Elli metre kadar geçip durdular. Sonra Mavi Chevrolet geldi. Başkan içindeydi. İçişleri Bakanı, Vali, Başyaver... Kalabalık yığılıyordu. Ayak altında kalıp eziliyordu yolun iki yanındaki ekinler.

Muhtarı, Çil Ümmet'i aralarına aldılar ilk arabadan inenler. Başkanı hep birlikte karşıladılar. Durdu Mavi Chevrolet. Şoför atlayıp kapıyı açtı. Elinde hasır şapkayla çıktı Başkan. Beyazlarını giymişti. Çilli, kumlu bir

boyunbağı bağlamıştı. Gözlükleri parlıyordu. Gülerek birkaç adım attı sıcakta. Ayaklarında beyaz pabuçlar vardı. Çorapları beyaz! Bir kendisi biraz karacaydı.

Uzaktan Çil Ümmet'in karısı Selverce, kızı Teslime'ye sordu:

«GmL Bu milletin goca sabahtır beklediği?»

Teslime bilemedi kim kimdir, eniştesinden sordu.

«Budur işte Başganımız, geldi ayağımıza!..»

«Cenaballah bunu nurdan mı yaratmış?»

«Ne de parlıyor baksana garşidan?»

Muhtara sorular soruyordu: «Önce nasılsın?»

«Sağlığına dovacıyım, sağol, varol!..»

«Hamsalak dürzüye bak! Ulan anlatsana halini köylünün! Dovacıymış sağlığına! Ne eytacı var onun sağlığının senin do-vana felân? Umum tokturlar eczaneler emrinde...»

«İşiniz yok mu sizin? Bütün köylü indi mi?»

«Zatını sevdiklerinden hoşgelişe endiler!» «Tarlalar, bahçeler onları bekliyor ama?» «Gaçmıyor ya tarlalar bahçalar!..» Doktor Zihni kaçırmıyor fırsatı: «Bu köy böyle günü tarihinde ilk görüyor!» Çil Ümmet:

«Bizim köy, zatından başka büyük adamı ne gördü, ne işitti! Bir de işte Delibaş'ın adını duyduk. Kendi bizim surda Ali-beyhüyüğü var, ordandır da...»

«Resul köyü de yakındır Başganım bize!»

«Resul köyünden kim yetişti?»

«Ordan kimse yetişmedi, kurak bir köydür!»

Hıdır atıldı boynunu uzatıp:

«Köyümüzün damla suyu yok Başganım!»

Topal Talip karısını oğlunu bırakıp fırladı:

«En birinci isteğimiz bir gorstur!»

«Ne kursu istiyorsun bakayım?»

«Guran Gorsu istiyorum efendim.»

Vali, birkaç kişiyi kolundan tutup çekti:

«Daha merhaba demeden istemeğe başlamayın!..»

Başkan geniş bir adama benziyordu:

«Çıkalım yukarı, bunları orda konuşuruz...»

Hasır şapkasını sallayarak yürüdü.

Başyaver Nurettin eğildi kulağına:

«Arabaya binecek misiniz efendim, köy yukarda?»

«Sıcak falan ama yürüsek daha iyi olur...»

Gözlük Gediği'nin oralardan bir dalaz daha çıktı.

«Türkiye'deki 40 bin köyün 38 bini böyle!»

«Yılların, yüzyılların ihmali dedik Başkanım!»

«Zihni Beey, uzuyor bizim de yıllarımız...»

«Ama bakın siz, köylüyü ardınıza alıp yürüyorsunuz!»

Hıdır, yutacak gibi dinliyordu konuşulanları: «Elli gün içimizde galsa, elli gün yürüse ne fark eder?» Düşündü: «Ekin ler kavruluyor, su yok!..»

Kavağın dibine su serpmiştii Kahveci Mahmut:

«Yani, bulaşık sularını sepi verdim!..»

80

KÖYGÖÇÜREN

KÖYGÖÇÜREN

81

«Ne de olsa serinlemiş... ey'etmişsin!»

«Heya, gelirlerse oturuverirler dedim!»

Başkan muhtara soruyordu durmadan:

«Kaç kilo süt verir sizin burda bir inek?»

«Yüz direni, iki yüz direm Başkanım!»

Çil Ümmet, öndekilerin hızına katılmıştı. Kolunu tutup ona sordu Başkan: «Katıldın mı Millî Mücadele'ye?»

«Ben efendim, tâ Trablus'tan galmayım! Yalnız Alaman Harbına almadılar 'çağdışı' çıkarıldığım için. Kore'ye de kendim gitmedim. Öteki harpların hepisine girip çıktım. Madalyamı çaldılar. Köyden bir dürzü götürüp Zaman Amat'a verdi. Günahı vobalı boynuna, şimdi o dakmıyor. Halbuysam Millî Mücadele'ye bir gün bilem katılmadı o. Urumlarla alışveriş etti. Nerden olacak madalyası? Şimdi heç geçirmeden beş vaktimi gılıyorum gali!..»

«Senin var mı ineklerin falan?»

«Benim bir ineğim var! Damadımın biri de Kore'de galdı!»

«Ne kadar süt verir günde?»

«Yüz direm, iki yüz direm işte...»

«Boncuk var mı başında? Muska falan?»

«Gece iki candarma gelmiş Hatıp'tan, Vali habar salasıy-mış, bizim muhtar da tellâl çağırttı, yoluverdik hepimizi!»

«Ne? Ne haberi, ne tellâli?»

Muhtar da çok kızdı Çil Ümmet'e. Tutup çekti kolundan. Vali bozum oldu. Ama içi rahatladı Çil Ümmet'in: «Bir gün bile beş vaktimi aksatmıyorum, yalan mı söyleyecem durduğum yerde? Habar salmışlar. Muhtar da tellâl çağırttı! Candarmalar da yumurtalarını yiyip daha yeni gittiler!..»

Gazeteciler her konuşmayı not ediyor, foto muhabirleri her pozu çat çut çekiyorlardı. Çok gazeteci takılmıştı bugün peşine. Çil Ümmet'le de çekildi birkaç pozu. Ama sekiz on adım sonra yaşlı adam kalıverdi. Köy, Başkanın ardı sıra koşuyordu.

Kavağın dibine camiden çıkarılan kilimleri serdirmişti muhtar. Üstüne de kepenekler, yün döşekler, halı yastıkları dö-şetmişti. Sandalyeleri de halka gibi dizmişlerdi kilimlerin çevresine.

«Başka yok mu, bir tek bu ağacınız mı var?»

Hıdır gene atıldı, fırsat çıktı diye:

«Su olmayan köyde ağaç olur mu Başkanım?»

«Anladık su yok! Ama gene ağaç olabilir! Meselâ akasya!»

«Dünyada en ziddolduğum iki şey var Başkanım! Biri mü-tayit, biri akasya!.. Doymak bilmez ikisi de...»

Başkan, elini Hıdır'm omzuna koydu:

«Sen akşam Meram'daydm değil mi?»

«Meram'daydım Başkanım, sayanda...»

«Bak, dinle: Size su bulacağız. Yerlerin altı su dolu. Çıkaracağız. Yılların, yüzyılların ihmalini birden gidermek zor. Her şey sırayla. İhtiyaçları sıraya koyuyoruz. Ele alıp teker teker yapacağız...»

Sesi sopa yer gibi dövüle dövüle çıkıyordu gırtlığından. Ama inandırıcıydı. Olumlu etki yapıyordu dinleyenlere. «Bakıyorum, görüyorum halinizi. Ekinleriniz daha toprağı örtmüyor. Bizim Bursa köylerinde biçilecek boya geldi şimdi tarlalar. Kırılarınızda ot yok. inekleriniz iskelet. Hepsini görüyorum. Ama dediğim gibi, sırayla... Cumhuriyet hükümetlerinin bütçeleri sınırlı. Halkın ihtiyaçları ise çok. İmkânlarımızı santim santim kullanmak zorundayız...»

Konukları getiren arabalar caminin önüne dizildiler. Polisler ve koruma görevlileri, kalabalığı çevirdi.

Görevlilerden ikisi Çil Ümmetgil'in dama çıkmıştı. Gözetliyorlardı durmadan. Şoförler arabaları köy çocuklarından korumak için başlarından ayrılmıyorlardı. İkişer yanlarından kapılarını da açmışlardı. Serinletiyorlardı.

Çocuklar konuklara boşvermişler, gözlerini ayırmadan arabalara bakıyorlar, kılı kırka yarararak her birinin içini dışını inceliyorlardı. Hıdır'ın oğlu Duran, belki bir otomobil yapmalıydı tren yerine! Ama o kadar çok gereç isterdi ki bir otomobilin yapılması!

«Duran'dan gözünü ayırmıyordu Mavi Chevrolet'nin şoförü: «Vereyim mi bunu sana?»»

Duran, gülüp yıktı boynunu: «Hm gandırıyorsuun!..» «Kandırmıyorum! Ciddî! Vereyim mi?»»

82

KÖYGÖÇÜREN

«İstemiyorum... ben kendim yapacam!»

Güldü, saçlarını okşadı Duran'm:

«Çoğaldı, sürü kadar oldu mühendislerimiz! İnşallah sen yaparsın da gâvura para ödemekten kurtulur milletimiz!..»

«Bubam seherden teker getirecek, tren yapacam!»

«Yap!.. Trene de ihtiyaç var!..» Okşadı Duran'ı.

Hıdır: «Cumhuriyetimiz çok iş yaptı, farkındayız. Ne kalmıştı padişahlardan? Emme köylünün sehemine düşen ne? İnsan bunu da marağ ediyor Başkanım?»

«Yani sen ille diyorsun ki, su su su!..»

«Evet Başkanım, çölde garga gibiyiz!..»

Başkan, döndü çevresindekilere:

«Öyle mi? Siz de su mu diyorsunuz?»

Birkaçı fısıldadı: «Ne suyu diyor ulan bu?»

Kahveci Mahmut: «Tabii su diyoruz... Su olursa ekip bol olur!» Destekledi Hıdır'ı.

Topal Talip çıktı. «Ekin bol olur emme, eğerkine diniyeyi biraz daha gevşedirsek milletimiz batar. Kalkan ekinlerin bereketi olmaz. Senin bize büyük eyiliğin, diniyemizi guvatlen-dirmek için bir Guran Gorsu!»

Gene kalabalığa döndü Başkan:

«Fikirler ikileşti şimdi: «Su mu, kurs mu?»»

Beş altı kişi fısıldaştı: «Su tabiii, su, su!..»

Topal Talip'i destekleyenler daha çoktu:

«Yarın kim okuyacak ölülerimize Gurani Kerimi: Gors!»

İçişleri Bakanı kahvenin kapısının önünde dikiliyordu. Tarım Bakanı da Dr. Zihni'nin yanındaydı.

«Bunlar uzmanların kesip biçeceği konular değil mi ama Başkan Hazretleri?»

«Halkımız bazı konuları uzmanlardan iyi bilir kanaatindeyim!» Sesi gene öyle doğulmuş gibi, fakat inandırıcıydı.

«Çumra kanalının uğradığı köylerde durumlar bizden çok eyidir! Gerçi duyuşumuza göre suyu bahalıya veriyorlarmış. Emme bizim su temelli kendimizin olur işallah! Öyle şirkete mirkete gaptırmayız gali!..»

Sordu Başkan Vali'ye:

KÖYGÖÇÜREN

83

«Çumra kanalı ne kadar buraya? Bu yönde mi?»

«Bu yönde, otuz kilometre kadar...»

«Vakit kalırsa bir görelim istiyorum.»

«Emredersiniz, isabet olur...»

Çil Ümmet gelmiş, soluğunu da almıştı:

«Ganala gadar varmışken Delibaşı'nın köyünü de görüven gali bi!»

«Bu 'gali' sözünü bakıyorum çok kullanıyorsunuz, aslı 'gayri' değil mi bunun?»

Muhtar mahcup oldu:

«Muhitimizin lisanıdır, 'gali' deriz...»

«Madem kullanacaksınız, 'gayri' deyin...»

Çil Ümmet: «Sayanda bundan keri 'gari' deriz gali!»

Topal Talip: «Ha 'gali', ha 'gari', ne fark eder?»

Başkan: «Doğrusu 'gayri'dir, 'gali', 'gari' değil!»

Hıdır baktı, konudan çok uzaklaşıyor: «Bizim zatından en önemli isteğimiz, eğerkine bir himmetiniz olursa, köyümüzün suya gavuşturulması!»

Hemen Topal Talip'e döndü Başkan, gözlerini aradı.

Topal Talip: «Bilen bilmeyen her şeyi ister Başkanım! Gine en eyisini gendin bilirsin. Dök düşün, hangisi daha mühüm ise onu lütfediver bize. Şimdi burda huzuru âlinde münakaşa abes geçer!»

«Bilâkis çok memnun oluyorum! Sizi böyle ülkenin başkanıyla konuşur görmek beni son derece bahtiyar

ediyor. Bakın burada Tarım Bakanı arkadaşımız var. Bir de onu dinleyelim ne diyor?»

Tarım Bakanı eğildi:

«Arzedeyim Başkanım! Biz bu sulama developmanı konusunu ele almak niyetindeyiz efendim. Bazı yerlerde pilot proje etüdlere başlamış bulunuyoruz. Etüdlere tamamlanır tamamlanmaz bazı teşebbüslerimiz olacak...»

Başkan açıkladı: «Yani bu su işlerini ele almış bulunuyoruz. Bakın size ben anlatayım. Şimdi birazdan çekip gideceğiz. Arkamızdan birbirinizle çekişmeyin. Kantarma köyünü çok sevdi. İnsanlarını çok konuksever, çok uyanık bulduk. Köyünü-

84

KÖYGÖÇÜREN

zün sulama işlerini ele alacağız. Ve burası örnek bir köy olacak. Vali Bey, söylediklerimi lütfen not edin. Bakan arkadaşım, siz de not edin. Buraya en mümkün olan sürede, bir teknik eleman gelecek, gerekli etüdlere yapacak. Susuzluğa hemen çare bulunacak. Böyle istiyorum. Münakaşa yok... Öteki konuya gelince, malum, din işiyle devlet 'iş' ayrılır bizde. Amma layiklik, dinsizlik demek değildir!..»

Topal Talip'in «taraf»mda bir gürüldeşme oldu:

«Haşaaa!..»

«Nüfusunun % 99'u Müslüman olan bir memlekette din işlerinin düzenlenmesi, yeni nesillerin dinî yönden eğitimi, asla başıboş bırakılamaz. Okul var, cami de olacak, Kuran Kursu da olacak. Bunu ele alacağız elbet! Bu bakımdan size derhal bir kurs hocası da gönderilecektir. Vali Bey, lütfen yazınız efendim, Kantarma köyüne bir kurs hocası!..»

«Allah ömrünü uzatsın, güzel başın ağrımasın, Allah anaan ataan mezerine nur yağdırsın!..» Çok mutlanmıştı Topal Talip. Çok dualar etti. Sonra çıkıştı muhtara: «Hani oğlum ayranlar? Hani hazırlıkların? Böyle ağızları bağlı mı oturtacaz konuklarımızı?»

Muhtar, Kurul üyelerine göz eti. Siniler tepsiler peşi peşine getirildi. Ayranları sürahilerden bardaklara bölüştürdüler. Tuzlukları da bardaklarla birlikte gezdirdiler. Yufka ekmeklerini, haşlanmış yumurtaları, yıkanmış karakavuk, kuşekmeği, yemlik otlarını dolaştırdılar.

«Bugün hava çok sıcak, köyünüz yanıyor!» Cebinden mendil alıp silindi Başkan. Tam o sırada bir yel çıktı. Bir dalaz toparlandı caminin önünden. Kıvırtta kıvırtta geldi saniyenin içinde. Kavağın dibine sokuldu. Mahvoldu her şey. Siniler tepsiler battı. Otlar, yufkalar battı. Tuzluklar devrildi, su kapları battı. Arabaları otomobilleri süpürdü, kahvenin içini dışını toza boğdu, sonra gene kıvırtta kıvırtta göğe çekilmeye başladı. Kavağın dalları titreyip kaldı.

Topal Talip, elini kaldırdı, dua ediyordu; sonra da, «Yelli yelemeç, küllü bulamaç! Öte git, öte git, cini periyi götü git! Torbamızda duzumuz yok, sana verecek gizimiz yok, çabuk bur-

KÖYGÖÇÜREN

85

dan defol git kör şeytan!» Üflüyor, «Tü tü tü!..» tükürüyordu. İmam İbrahim Hafız da okuyup üflüyor, «Tü tü tü!..» tükürüyordu.

«Yavu noolduk?» Vali, fırlayıp kalktı. Hemen elini cebine attı, çıkardı mendilini. Başkanın başını gözünü silecek oldu. Sertçe çırpıttı elini Başkan: «İstemez! İstemez rica ederim! Olur böyle şeyler... yok zararı!»

Dr. Zihni topladı kendini:

«Sağolun Başkanım! Biz bir gün, köylü her gün içinde!» Çil Ümmet: «Bubana ırakmat!..» Topal Talip: «Adam evlâdını görüyor musun?» Muhtar: «Gine de olmasa eyiydi bu dalaz!» Hıdır: «Aksilik işte! Var mı çare?» Başkan: «Neysel! Boş verin!..» Gülümsedi. Muhtar: «Durun gali adamım, getirmen onları! Zini mini battı yem yiyecek toz oldu. Çabuk eve götürün, gadmlar silip paklasınlar. Çabuk, temizini goysunlar. Otu motu yeniden sudan geçirsinler. Çabuk yapın dediklerimi!..» Başkan: «Hiç gerek yoktu bu zahmetlere!..» Topal Talip: «Ne demek? Bin yılın bir başında?» Muhtar: «Uzamaz! Beş takkada olur dediklerim!» Başkan: «Zararı yok, konuşuyoruz, memnun oluyorum!» Vali: «Çok temiz olsun getirecekleriniz amma!» Çil Ümmet: «Paklanır gelir! İşallah bir daha çıkmaz!» Çil Ümmet: «Bunun asıl zamanı arpa oraklarıdır! Emme neden şimdi çıkıp geliyor anlamıyorum?»

Çil Ümmet: «Arpa oraklarında tarlaya bi girdi mi, deste demet bırakmaz, güğümleri felân alır aşırır!..» Başkan: «Nereye aşırır?»

«Yoksulların tarlasından, varsılların tarlasına!» Başkan: «Neysel... yok zararı! Mesele yok!» Başkan gözlüğünü çıkarıp temizledi. Başkan: «İçelim de gidelim!..» Topal Talip: «Yani bugün çok memnun olduk!..» Topal Talip: «Yani metini çok duyardık, gördük!..» Topal Talip: «İsmet felân, yönünü mü döner buralara?»

j

86

KÖYGÖÇÜREN

Topal Talip: «Buralı olduğu halde Garabekir'i de heç görmedik!»

Vali: «Şu yiyecekleri getirin çabuk!..»

Topal Talip: «Öyle bi yimek felân değil canım! Yimek olsaydı goçları guzuları devirir, çifte gurbanlar sunardık Başga-nımıza! Şöyle bir uğrayıp geçeceğinizi söylediler. İşallah bi daha sefere! Yatmaya da galırsınız o zaman. Yani bu gors işine çok memnun olduk!..»

Başkan, taktı gözlüklerini yeniden:

«Dikkat et yalnız: Sadece kurs değil, su da var! Hem su, hem kurs... Daima ikisini birlikte düşünecek, birlikte konuşacaksınız...»

«Ömrün çoğ olsun! Haggaten ikisine de memnun olduk!»

Kurul üyeleri, sinileri, tepsileri koşturup getirdiler.

Muhtar: «Noolursunuz, kusura bakman!»

Topal Talip: «Kusura bakman!..»

«Alalım, hemen gidelim!» Vali.

Başkan: «Gidelim artık!..»

Başkan: «Ayran yayık ayranı mı?»

«Yayıklarımız vardır, her gün irkeriz!»

Başkan: «Cidden çok nefis!..»

Muhtar: «Temizdir yani...»

«Kadınlarımız yedi kere yurlar ellerini!»

«Ah bi de su bol olsa, dahi kırklarlar!..»

«Memnun ve mütehassis oldum...»

«Yumurtalardan al bi dene! Muhtarımız çok görgülü olduğuna heçbirini soydurmadi. İğrenirsiniz felân deyi... Bazı mamiranlar iğreniyorlar da... Bak bu otlar da köyümüzün bir gıdasıdır. Çeşni olarak minasip gördü gomşular. Tabii şimdi başka şeyin mevsimi değil. Köyümüzde kiraz miraz bulunmadığından... kusurumuza bakman gali!»

Başkan, üst üste iki üç ayran içti. Yayık ayranı ekşi, keskin ve tazeydi. Otlardan aldı bir iki tane. Fakat yumurtadan yufkadan yemedi. Midesinin biraz rahatsız olduğunu söyledi, özür diledi.

Çil Ümmet: «Yani bu dalaz her şeyi mahvetti!»

KÖYGÖÇÜREN

87

Doktor Zihni: «Yok zararı!..»

Muhtar: «Olsa da geçip gitti artık!»

Başkan: «Mesele değil, üzölmeyin...»

Şoförlerden biri Kurul üyelerine fısıldadı:

«Getirin oğlum, bize getirin! Otomobillerdeki konukları unutuyorsunuz! Şoförler de nefis sahibi, onların da canı var, nefsi var, değil mi ama?..»

Siniler tepsiler otomobilleri dolaşmaya başladı.

Muhtar bir ara baktı, dün akşam Meram'daki çavuş. Yufka almış, içine yumurta tıkmış, ot döşemiş, bir elinde de yayık ayranı, yeyip yutuyordu. Muhtarın baktığını gördü, göz etti: «Nene lâzım! Yemek buldun mu ye, dayak buldun mu kaç!» Ekledi sonra: «Hacer gibi kızları da gördün mü seyret doya doya, hemi de dinle şakımalarını..»

«Hacer'i allam kendi mi yarattı acaba çavuşum?»

«Meleklerine havale etmemiş, kendi uğraşmış...»

«Böyle gizi görmüş duymuş değilim ömrümdel..»

«Hadim'in Sorgun köyünden, babası taşocağmda ölü!»

«Aşkolsun sesine, boyuna boşuna...»

«Şimdi bir anası var...»

Büyük Başkan sordu: «Caminiz var mı?»

«Var.»

«Okulunuz var mı?»

«Var... şimdi tatil!»

«Eh, suyunuzla kursunuz da olacak... şimdi bize müsaade! İlginize teşekkür ederim. Çok memnun oldum, mütehassis oldum...»

Muhtar kalktı ayağa, elinden tutmak istedi. Toparlanıp kendi kalktı Başkan. Başyaver Nurettin yol açtı. Koruma görevlileri dört yanını aldılar. Sıkı güvenlik içinde tutuyorlardı Başkanı. Kadın kız açıldılar. Çocuklar otomobillerin yanından çekildiler.

Başkan, Hıdır'ın da, Topal Talip'in de ellerini ayrı ayrı sıktı. Doldular otomobillere. Sıcaklığın en yakıcı saatiydi. Güneş kama gibi iniyordu köyün üstüne. Gölgede bile yanıyordu in-

88

KÖYGÖÇÜREN

sanlar. Konuklar kapattılar otomobillerin kapılarını. En son binen Doktor Zihni'ydi- Muhtarla, Topal Taliple ayrı ayrı konuşuyor, ikisiyle de ayrı ayrı tokalaşıyordu. Birbirlerine karşılıklı teşekkür etmekten bir türlü ayrılamıyorlardı.

Kantarma köylüleri konuklarını geçirdiler. Ve Çumra yönüne doğru gözden kaybolana kadar baktılar arkalarından. Arabalar uzaklaştıkça birer kara noktaya, noktacığa benziyordu.

«UN BİTTİ NAPSAK?..»

İkindin oluyordu, Sunacık kalktı: «Bir işin şahabı olmadık! Enip iki tezek keseyim bubam! Çarpayım duvara, guru-sun. Yarın zemheriler çıv dedi miydi yakacak bi şeyimiz olsun. Öbür gün de bostanın çapasına gideriz hayırlısıyla...»

Hıdır da kalktı:

«Ben de gidip şu bizim hamsalağı göreyim diyorum, emme neyse; köy dâvasına yelmenin bize ne yararı var hatunum? Galayım da seninlen tezek keseyim eyisi. Yani sen tezek keserken, ben ellerimi ardıma bağlayıp gezmeyi gendime yakıştıramıyorum açığı...»

«öyle bir adamsın ki Hıdır! Deme böyle. Bir gonusacağm varsa git gonus. Ben keserim. Zaten ne var kesilecek? Kemre mi birikiyor? Ne yiyor ki mallar ne çıkarsınlar?»

Sunacık'la avluda tezek kesti, dizdi duvarın diplerine, çarptı duvarlara. Uğraştı epeyce. Battı bitti elleri. Sonra silindi kurundu, çıktı köy içine. Mahmut'un kahveye vardı. Kavağın dibinde oturuyordu dört beş kişi.

Mahmut, görür görmez oturduğu yerden kalkıp bir sandalye koşturdu:

«Bugün eyi mücadele verdin Hıdır! Böyük Başganımızlan direkleştin, görülmüş işitilmiş değil. Fakat ne

yapacaksın ki köy eşşek! Gors da gors, tutturdular... gördün!»

Hıdır oturmadı: «Tuttursunlar! Hele şu suyu bi getirtelim de... Nerde muhtar? Uğramadı mı?»

«Az önce burdaydı, evine gitti heralım...»

«Ben ona bi gideyim, sona gine gelirim...»

«Ağşam uğra istersen, yarenlik çoğ olur...»

Muhtar evindeydi. Evinin hayatında oturuyordu. Tütün sarıyor, bir yandan da düşünüyordu koyu koyu.

90

KÖYGÖÇÜREN

Kalktı toparladı Hıdır varınca. Tabakayı da sürdü önüne, «Yak!»

«Cara içmeyi bırak da... bugün olacaktı şöyle bir ufaklığımız, ırakı içecektik seninlen. Yani sana çok gızıyorum emme, gine de yanma geldim... gelmeden edemiyorum!»

«Ne var, ne gızıyorsun bana?»

«Öyle bi adamsın ki, 'Sağlığına dovacıyız... dovacıyız! Heç bilem dova edemem böyle adama! Hani Başganımız felân emme, nasıl goltukluyordu Topal Talip'i bugün? Yok % 99'u 'Müs-lümanmış da, din işi ayırmış da... % 99'u Müslüman emme bizim köyün de % 100'ü gavruluyor, naber? Asıl sen gonaşa-caktın su meselesini! Dova ettin, sustun...»

«Yani sen heç siyaset bilmen mi adamım?»

«Nasıl siyaset?»

«Ulan benim susmam, senin gonaşman demek! Bu siyasetim, senin böyümen içindir gonaşunun içinde! Deyeceksin ki böyüycem de noolacam? İşte buna aklın ermiyor. Benim neyim galmış şunun şurasında ulan? Yapsam yapsam iki yıl daha yaparım, ondan kerî? Ondan kerî Topal Talip'in oğlu Salim olacağına, sen muhtar olursun, fena mı?»

«Düşündüğün işlere bak!»

«Eyidir benim düşüncelerim Hıdır! Hemi de görüyorsun, heç kimseciklerin rufu duymadan ne işler çevirdik? Gosgoca Başganı alıp köyümüze getirdik. Gulak ver gali bugün ağşam acansma. Neyse, bak gine 'gali' dedik. Bundan kerî 'gali' demek yok gali! Bi gayfa içer misin?»

«Dedim ya, ırakıdan başga bi şey içmem! Pirzula etinden başga da bi şey yimem...»

«Kak öyleyse Meram'a gidelim! Nasolsa öğrendik yolunu...»

«Neyse! Bugün galsm, başga bi gün gideriz. Yani benim hâlâ inanasım yok olanlara. Aaah, her şey çoğ eyidyin de, şu Topal Talip dürzüsünün ettikleriyle dalazm ettikleri! Yani tam ayranları vereceğimiz sıra! Otu motu vereceğimiz sıra... Aksi şeytan!.. Yelli yelemeç, küllü bulamaç... Öte git, öte git, cini periyi götü git... Otlar batıp çıktı!»

KÖYGÖÇÜREN

«Sorma gali adamım, oldu bi kere!..»

«İşte bu ikisinden neşem sönük!..»

«Sağlık mağlık olsun, nâpalım?»

«Bu işin en eyisi, kimse gonuşmayacaktı, köy namına sen gonuşacaktın, muhtar olaraktan, hem de yalnız suyu gonuşa-caktın... başgası garişmayacaktı. Topal Talip felân sokmayacaktı burnunu...»

«Neyse dedim ya! Gelse bi gors hocası gelir. O da alır önüne beş on çocuk, okudur. Sen de vermeyiverirsin, zorlan değil ki!..»

Hıdır düşündü: Duran'a teker getirecekti. Yeter'e beşik alacaktı. «Bunları hemen alayım ilk gittiğimde. Alayım emme hani para? Neylen idara edecez harmanı galdırana gadar?»

«Düzelir bee! Garabük'te gol gibi demirler düzeliyor, bu da düzelir be adamım!»

«Tabi... Başga dertlerimiz de var. Köy yerinde insanın başı dertten gurtulmuyor ki! Bugün Sunacak çuvalın dibini çırptı: Un yok muhtar! Nâpacaz harman sonuna gadar?»

«Marağ etme dedim ya! Her şeyin çaresi bulunur, yalnız ölümün çaresi yok!»

«Yazırlı Abdullah'a mı gitsem, yoğsam senden mi istesem? Düşünüp duruyorum...»

«Açık gonuş açık! Madem ayran istemeye geldin gabini saklama... Kime gidersen git, fark etmez. O da verir, ben de verim, tasalanma...»

«(Bu adama hamsalak felân diyorum!)» Söyledi: «Ben var ya, valla çok kötü bir arkadaşım! Heç güvenilirmez bana. Öyle kötü fikirler geçirdim ki senin hakkında! Başgana öyle dova mova gonuşunca, senin çok hamsalak biri olduğunu düşündüm. Emme şimdi bakıyorum, bana un veriyorsun...»

Güldü muhtar: «Düşündün madem, içinde galsın!»

«İçimde galırsa dert olur, söyleyim çıksın...»

«Siyasetin zayıf!..»

«Siyasetinin içine tüküreyim!..»

Gene güldü Musa: «O zaman siyaset de senin içine tükürür! Bilmediğinden böyle gonuşuyorsun? Bu dünya bir siyaset-

tir adamım! Bak ne güzel siyaset yürüdüyor Topal Talip! Aman ile, zaman ilen gorsu gaptı Başgandan. Hemi de senden benden önce alacak dediğini. Bizimki ayları, altayları bulacak. Benim muhtarlığım, senin köyü

gayırmalarm, milleti düşünmelerin sökmeyecek. Büyük Başğani da bi daha ya görecek, ya göre-meyecek. Topal Talip ise varacak Vali'ye, çıkacak müftüye... Yamuk Şeytan, zaten düdüğün biri. Zaman Amat'ın düğğâna da girecek. Ondaki keri gors hocası şirp burda! Emme ne geçecek eline. Ne geçer köylü kısmının eline? Hava! Yaptık çattık deyip şehirdekinler kazanacaklar. Onların siyaseti de bizimkinden baskın çıkacak...»

«Bir de bir...»

«Bir de bir, biz, cansız, yoksul insanlarız işte. Yok el ga-dar malımız. Yok başımız, ağamız, seherde adamımız. Gözel sesli gızlar da bizden çıkmıyor ki baksınlar yüzümüze!»

İçini çekti Hıdır:

«Hacer gizin hangi köyden olduğunu öğrenebildin mi?»

«Meram'daki çavuş söylüyordu, Hadim'in bir köyündenmiş. Bubası daşocağında ölmüş, bir anası varmış, neyse, çok güzel gızıdm!»

Kalktı Hıdır: «Yani şu un derdimi görmene sevindim. Ne zaman getireyim çuvalları? Bir gün önce alayım ki Sunacık eleyip paklasın. Hemen üyüdüp geleyim, çocuklar ekmeksiz galmasın... gali!»

«Hani 'gali' demek yoğudun! Deme gali!»

Siğır sıpa geliyordu kırdan. Akşam çöküyordu köyün üstüne. Aşlar keşler hazırlanıyordu evlerde. Yanık yağ kokuları geliyordu. Bulgurun tatlı kokusu. Acı soğan, kuru yavan akşamlar geliyordu.

Sunacık, çatma kapının önünde kara ineği görür görmez boncukları ansıdı. Hemen gidip aldı duvardaki oymadan. Tapir tapir indi merdivenleri. Koşup açtı kapıyı. İneği danayı içeri soktu. Bağladı boncukları başlarına. İneğin alınının ortasından sarkıttı gök boncuğu. «Amanın!..» dedi, okşadı. Bir de öptü güzelce. Nazar filân değemezdi artık. Dananın boncuğunu da bağladı. Buzağıninkini zaten çıkarmamıştı. Duran oğlan

KOYGOÇUREN

93

onu alıp ekin arasına götürmüştü öğleden sonra. Nerdeyse gelirdi. «Bubaları da bir an önce gelse de, oturup ekmeçimizi yisek!» Çıktı yukarı. Üfüdü ateşin altını. Aşın tuzuna baktı. Fıkırdayıp duruyordu bulgur. Nerdeyse suyunu çekecekti. «Biraz da yoğurt ezerim, olur!» Ansıdı: «Ot da var azcık!..»

Hıdır gelip buğdayın haberini verdi.

Uçtu sevincinden Sunacık:

«Bir daha hamsalak deme adama! Bu köyde en birinci Müslüman o! Topal Talip felân tafra satsın anca. Buban gardasın yapmaz şu eyiliği. Düşün, Musa senin gapına gelse, gelmez ya, sende de buğday bol olsa, olmaz ya, onun sana verdiğini sen ona verebilir misin?»

Hiç gözünü kırpmadı Hıdır:

«Aşkolsun Sunacık! Demek beni tanımamışın! Sadece Musa değil, daha yoksul biri gelsin, bi şinik zerem varsa gine böler verim yarısını. Vermezsem eşşeğim. Az çok ben de insanım bu dünyada...»

«Emme o lâfı deme bi daha...»

Lâmba camını aldı silmek için. Kirman okunun ucuna tûlbent eskisini doladı. Hohladı cama. Sildi. Hohladı, bir daha sildi. Ağarttı iyice. Koydu lâmbaya. Bir de baktı gaz yok. «Lâmbanın gazı bitik Hıdıır!..»

Kılını kıpırdatmadı Hıdır: «İçiyor musun gazları gıı?»

Güldü Sunacık: «İçip keef oluyorum...»

Sordu Hıdır: «Doğan onbaşı nerde?»

«Deyzesigile gitti, azcık sirke isteyecek.»

«Ver şişeyi, ben gidip alı vereyim...»

Aldı şişeyi, çıktı. Caminin önünden geçti. Topal Talip'in oğlu Salim işletiyordu dükkânı. İçerisi karı kız doluydu. Salim' in karısı da inmiş, alışverişe yardım ediyordu. Topal Talip yoktu kendisi. Sevindi Hıdır: «Eyi ki yok!» Sonra bağırdı dışardan: «Salim Efendiii, az çık hele gardaşım!..»

«Bi takkaaa, bir takka müsadee!..»

Hep böyle söylerdi... Çağrılınca çıkamazdı.

Epey bekledi Hıdır. Sabırsızlanıyordu. Çıkıp geldi Salim.

i !

94

KOYGOÇUKEN

«Sen misin Hıdır ağa? Emret!..» Şişeyi gördü. «Gaz mı istiyorsun?»

«Gaz istiyorum, doldur şunu...»

Salim şişeyi alıp kapının yanındaki bidona eğildi. Litre kullanmaya gerek görmedi. Hortumu takıp doldurdu. Bir ivedinin içindeydi. Kaşla göz arasında verdi şişeyi.

«Yazıver deftere Salim Efendi...»

«Sen git, ben yazarım...»

«Unutup sonra iki şişe yazma... sakın!»

«Yok... her zaman yapmam o hileyi!»

Köyün öne gelenleri, yaşlıları akşam namazından çıkıyorlardı. Muhtar yoktu aralarında.

«Eeee, hayırlı akşamlar Hıdır Efendi!»

«Sana da hayırlı akşamlar Talip emmi!»

«Bugün çok gözüme girdin, eferim maşşallah!»

«Eee yetişiyoruz sayanda Talip emmi!»

«Biliyor musun, sen bir baştan, ben bir baştan direte dire-te iki eser gazandırdık köye. Baya büyük eser ikisi de. İşallah suya da gorsa da çabuk gavuşuruz. Yalnız su deseydik, yalnız gors deseydik, çok çok birini alırdık. Böylesi daha eyoldu, ne dersin?»

«Senin daha evi akim erer emmi...»

«Eeeh, hadi bakalım uğurlar olsun!»

«Sana da uğurlar olsun... düzü!» Yürüdü.

Doğan'la karşılaştılar kapıda. O da sirke şişesini almış geliyordu. «Napiyor deyzengil?»

«Eyiler buba...»

«Öksürüyor mu enişden?»

«Deyzem bubaşça gaynatmış...»

«Şunu al da önden git, ben malları gatayım.»

Şişeyi verdi oğlunun eline. Malları kattı ahıra. Bağırды yukarıya: «Buzayı ayıracam mı gıı?»

Sunacık gürpedek çıktı: «Ayır ayır! Ben gelir ayırırdım, ne acale ediyorsun?»

«Sen yorulma... ben gatar çıkarım!»

Sunacık lâmbaya gaz kattı. Yaktı hemen. Sofrayı da serdi.

KÖYGÖÇÜREN

95

«Haden bakalım harbe!»

Hıdır da bağırды çocuklara:

«Boğazlar Marebesine!..»

Muhtar, hayatın tahtalığımda oturuyordu. Kurul üyesi İd-ris vardı yanında. Karısı Müslüme içerde bulaşık yuyordu. «Bulaşıkları bitireyim de ondan kerı yapayım gayfalarınızı!» Ama hâlâ uzatıyordu.

İçinden içinden kızıyordu muhtar: «Sanki bu eşşek köylü benim böyle sinir süpür bi avradım olduğunu bilmez de her seçim getirir getirir kakar mühürleri üstüme. Uyuversem, her gün bir belâ!..»

«Canını fazla sıkma bakalım muhtar! Gors işinin fazla za-ralı olmaz bize. Hem dur bakalım, verecekler mi? Büyük Baş-gan dedi deye, hemen oluverecek sanma. Bu memlekette Goca Gazi'nin dedikleri bilem olmadı. İlle olacak derlerse Goca Oda' mn bi gözünü böldürür, gel gardaşım otur deriz hocaya. Evli biri gelirse de oraya oturturuz. Gors işi de camide oluverir. Okulda desek olmaz da camide olur...»

Tam o sırada köpek ürdü aşığıdan.

«Hakkın, köpek ürüyor, aşşaya bak!»

Oğlu Hakkı, Şapkasını alıp kalktı. Köpek habire ürüyordu. Bir iki sefer de kocakapı vuruldu. «Ooooo, ha bekleyverin biraz, varyoor!» Bağırđı Musa. «Yabancı heralım! Değilse bu ga-dar ürmez köpek...»

Az sonra Hakkı'nın ardından Bekçi Ahmet'le Tahsildar Tahsin çıkıp geldiler. Musa'yla İdris kalktılar. Bekçi, halı heybeyi koydu tahtaların üstüne. «Ben gidip atı içeri alayım, saman yem vereyim...»

Tokalaştılar tahsildarla.

«Biz yabancı sandıydık, emme değilmişin...» Elinden tutup tahtalığa doğru çekti tahsildarı. «Geceleyin yolda soyarlar fe-lân deye korkmadın mı adamım? Böyle para dolu heybfcyleh yollar tevlikedir Tahsin Efendi!»

Tahtalığa çıkmadı tahsildar:

«Elimi yüzümü yuyayım bir! Sonra çıkarım. Hemi nerde

JtUJYUUÇUKEN

buldun para dolu heybeyi? Hatunsaray'dan beri yele yele geliyorum, üç bin lire yapamadım...»

«Eeeh gine eyi, nerde Şimdi köylüde para?» «Haggaten yavu Tahsin Efendi, bizim köyün de tam cıbil zamanı! Bugün Büyük Başganımız da gördü gözüyle! Para ma-ra arama gomsularda adamım!»

«Onun orası benden sorulmaz! Bana git dediler geldim, topla dediler toplayacam. Arama olur mu? Havayla civayla mı dönüyor goca devlet garada? Onar onar topladığını biner biner saçıyor hükümetimiz. Duydum, bir gors ile bir su dâvasının sözünü almışınız bugün. Sanki habarlaŐmış gibi ben de damlayı verdim işte!»

«Safa geldin, emme bu sefer zor...» .

«Ne zaman goley zaten?»

«Harman kakanda gelsen belki...»

«Bu sefer biraz toplarız da, harman kakanda gine gelirim.»

Bekçi Ahmet, ırbığı sabunu alıp geldi içerden. Su döküp

elini yüzünü yudurdu tahsildarın. Hakkı, koşup peşkir tuttu. «Söyle oğlum, olanından yimek çıkarsın anan!» «Hazırılıyor buba...»

«Çabuk hazırlasın... ölüyor adam açlıktan!» «Yok canım, ölmüyorum... sıkıŐtırma yengemi.» «Elleme sıkıŐsın. Ee başka ne var, ne yok?» «Ne olsun? Habarlar sizde... Radyoyu dinleyemedik akşam

acansmda. Bakıyorum Büyük BaŐganlan felân konuŐuyorsunuz

gali! En güççüğu Vali mali. AŞsa çeŐmelerden su içmiyorsunuz

gali!»

«Su dedin de... söz verdi gitti. Biliyorsun söz vermek başka Şey vermeye benzemez! Bakalım nerden bulduracak bizim köyde suyu?»

«Oh'hooo!..» Elini salladı Tahsildar. «Kendi bulacak değil ya. Emir verir müyendizlere. İster Çarşamba çayından getirirler, ister Beyşehir gölünü boşaldırlar. Deyeceksin ki çok uzak. Parası kesesinden mi çıkacak? Avlonyalı Ferit Paşa nasıl getirtmiş Beyşehir gölünün suyunu Çumra'ya? Hem de ta

.'V^-'

KÖYGÖÇÜREN

97

Çumra'nın Garkın köyüne? Bu da getirtir. Yeraltından bile çıkartabilir sizin köy için...» Durdu biraz: «İsterse tabii...»

«İstiyor istiyor, heç olmazsa gösteriş için istiyor! Yani, hem Vali'ye bağırdı, hem Tarım Bakanına. Dedi, not edin!..»

«Ederler notu da...»

«Unutuverirler öyle mi?»

«Unutuverirler... işlerine gelmez... cayarlar...»

«Nasıl işlerine gelmez ula Tahsin Efendi?»

«Bindikleri beygirin güçlü olmasını istemez bunlar! Güçlü olursa fırlatır atar sona! Onun için istemez, cayar... Osmanlının işleri böyledir hep...»

«Bunlar Osmanlı değildir!»

«Ne fark eder? Onlar İstanbul'da oturuyordu, bunlar An-gara'da...»

«Yavu Tahsin Efendi, bir tahsildar olduğun halde, hükü-meti garıyorsun! Anlaşılmaz birisin adamım!..»

«Tahsildarım emme dabanım köylü...»

«Bırak yavu... Daha herif bugün söz verdi! Bu gara düşünceleri söyleme bize. Gomsulara felân söyleyip işdahını ga-çırma köyün. Belkim imece ney nüzüm eder. Yani bizim köyün gür bi suya eytaçlığı var, ekinleri sulamak için... Neden deyecek olursan, var bilmeden, yok bilmeden, çıkıp çıkıp geliyorsun. Sana garşı maçup oluyoruz. Gendi yaşamamız için gerekeni bile zor alıyoruz kıraçlardan. Su gelirse elimiz beş on guruş para görür belkim...»

«Hadin bakalım, işallah görür...» «îşallah...»

Hıdır dışarı çıktı. Saçağın ucuna dikilip küçüksü döktü karanlıkta. Ötelerden, Boruktolu'ndan yandan bir yel ılık ılık esip geliyordu. İslî Cemal önündeki eşeğe paat küüt vurarak Hatip değirmeninden geliyordu. Topal Talip abdesini tazeleyip yatsıyı kılmaya gitti camiye. Sunacık, ocağın başında bulaşığa oturmuştu.

Hıdır önünü kapatıp içeri geldi:

«Yarın on şinik buğday alayım Musagil'den de oturup pak-

98

KÖYGOÇÜREN

layiver Sunacık! Gidip üğüteyim Hatip değirmeninde. Çocukları ekmeksiz gomayalım...»

Sininin üstündeki kaplara teker teker sürüyordu elindeki küle bulanmış bezi Sunacık. Sonra da küllediklerini ayırıyor, bu sefer de siniyi küllüyordu. «Eyi madem. Ben de bostanı çapıp geleyim diyordum emme neyse... bostana öbür gün giderim

gali...»

Duran bağırdı boş ambarın dibinden:

«Anaa, üyküm geldi!..»

Elini durlayıp kalktı Sunacık. Yatağını yaptı çocukların. Yeter'i de, Duran'ı yatırdı. «Doğan, sen de yat anam üykün geldiye?»

Kalkıp kardeşlerinin yanma uzandı Doğan.

Küllediği kapları, birbirine ve siniye vurmaktan durladı Sunacık. Kaldırıp ambarın tahtalarına dizdi hepsini.

Hıdır kendini yatağa attı o sıra.

Lambayı üfleyip Sunacık da sokuldu yanma. «Neden bilemiyorum a gurbanım, kemiklerim zızlıyor bugün? İşe mise de gitmediğimiz halde çok yoruldu...» Omuzlarına omuzlarına çekti yorganı.

Hıdır döne döne ayarını bulmaya çalıştı yatakta:

«Bu gece yattığın yeri beğenirsin hatunum! Bugün, neden bilmem, ben de çok bitginim...» Karanlığa alışan gözlerini açıp kapadı, açıp kapadı. Damın merteklerinde gezinen sıçanların gırtlıklarını dinledi. Dışarının seslerini, çocukların soluklarını dinledi. «Her gün biraz daha büyüyor bizim sıpalar. Tarlaları-mızsa olduğu gibi duruyor!»

MAYMUNCUK

Elinde bir sepetle Çumra şosasma doğru iniyordu Topal Talip. Doğuştan aksak olan sol bacağı yürümesini hafif bozuyordu. Ama hızında bir düşme olmuyordu. Kendini bildi bileli neşesine etki etmiyordu topallığı. Varlıklı bir adamın oğlu sayılırdı köyde. Bacılarına hisse vermedi babası ölünce. Karısı da getirdi biraz. Bir dönüm 50x50'dir Kantarma'da. İki yüz dönümü bulur ekip biçtiği. Yarisini nadasa bırakır zorunlu. Ama yarisini eker. Dükkânı da var. Ne bozulsun neşesi? Babasının mülkü sayesinde, köyün en varlıklı, hatta en güzel kızını aldı. Tek parti zamanının işlerine o karışırdı Nahiyedeki Pehlivan Mustafa'yla birlikte. Elli'den sonra hemen Demokrat oldu. Almadı Amerikan Yardımı'ndan bir traktör henüz. Ama 45'ten beri kendindedir tütün bayiliği Tekel'in. Onunla birlikte üçüncü bir el gibidir köyün ortasındaki dükkân. Toplar her evden 'demir' paraları, 'kâat' paraları... durmadan. Ne bozulsun neşesi? Ne düşünmüşse, ne istemişse, az çok erişmiştir bugüne kadar. İstese üç sefer hacı olurdu. Şehirden iki tane daire aldı. Artar durur «sermiya»sı. İstese kalkıp temelli şehire göçebilir. Şehirde bunun onlusunu başka bir dükkân açabilir. Ama ce-naballah, «Ekserüt tamâh-i şerrün!..» buyurmuştur. Fazla tamah iyi değildir!

Yürüye yürüye şosaya vardı. Duracağına, yürüdü yol boyunca. Sepet elinde, sallamadan, sallanmadan gidiyordu. Yumurta vardı sepette. Taze köy yumurtalarıydı. «Çok makbule geçecek»ti. Kafasında türlü düşünceler cirit dönüyordu. Muhtar Musa'ya baktı bir an. «Annadın mı adamım?» Sövdü içinden: «Annadım düzül!» Hıdır'ı koluna alıp şehre götürmesine, Meram'da Başkanın önüne dikmesine bozulmuştu. «Ondan başka adam bulamadın mı götüreceksin... adamım?» Yürüdü. «Neyse, düzde gitsinler bakalım biraz, yokuşa varınca dökülür galır-

KÖYGÖÇÜREN

lar. Ne de olsa akılsız köylüdürler... Yek başlarına aşalım derler dumlu dağları!»

Keremin Kuyu'ya kadar gitti, gelmedi bir araba, kamyon. Yavaş yavaş bindirmeye başladı sıcak. Bir gölgecik yoktu ki sinsin. «Şu gosgoca ovaya, şu ulu yola bi tek alıç ağacını çok gören mevlâma ne deyim?» Durdu orada. Başını döndürüp köyden yana baktı. «Neyse, yakında su getirirler de işallah, ağaca yeşile gavuşuruz...»

Gözünü Çumra yönünden gelecek bir karaltıya bağıladı. Bir toz bulutu kabarıp çıkmalıydı. Ama çıkmıyordu. «Bir işin olunca gelmez cavırlar!.. Emme işin olmasın, otur da sayıver gali! Geçerler gatar gatar, sankim İkinci Ordu manevra yapıyor!»

Öğleyi buldu taşıta binmedi, binip şehre varması.

«Namaza mı gitsem, Zaman Amad'a mı?» Öğle zamanı dükkân تنها olurdu. «Tenhalıkta göreyim efendiye, eyi değil mi? Günah yazmaz cenaballah. 'Er-rızk kable's salâtL' Rızık namazdan önce gelir, gendi diyor!»

Vurdu İstanbul Caddesi'ne.

«Esselâmün aleyküm ve rahmatullah!»

«Vaa aleyna aleyküm selââm!.. Safa geldin Talip!»

«Allah ömürler versin, varol, nuro!.. Hayırlı işler olsun bakalım!..»

Zaman Ahmet, geniş mağazanın bir köşesinde, masanın başında oturuyordu. Ardındaki duvarda resimli bir halı asılıydı. Çölde develerle giden bir şeyh, çevresinde adamları. Bir yanda şeyhe şurup sunan Arap güzelinin yandan görünüşü. Uzakta dağlar çingileniyordu. Yolunmuş yapraklarıyla palmiye ağaçları resmin boşluklarını dolduruyordu.

Fırlayıp kalktı Zaman Ahmet. Kucakladı, öptü.

«Buyur buyur, şöyle sağ canibime buyur! Kaç gündür seni düşünüyordum, nerde bizim Talip? Hasta mı, sayrı mı? Görüş-türene hamdolsun! Gel şu mindere otur, dur dur, minderi sandalyeye goyalım, müsade et allaşkına!..» Kendi altındaki minderi zorla Talip'in sandalyesine koydu. Omuzlarından basıp oturttu dostunu. Göğsünde bir madalya sallanıyordu oturup kalkarken.

HUYCrUÇUKEN

101

«Bak yani, hani gaip gaibe garşıdır derler, haggaten öyle vallahülâzim! Zabahtan şu gazatayı okuyunca marağ ettim. Dedim ne mutlu, artık Büyük Başgan kalkıp Kantarma köyüne gidiyor, bakımsız köylülerimizden hemhal oluyor. Bilemezsin ne kadar mutlandım. Bir gors vadediyor, su getirtelim diyor, soruyor cami mami... Bugünleri gösteren Allaha hamdolsun...» Vurdu elini Talip'in dizine. «Önce inanasım gelmedi. Bu zina dölleri uydurur yazar bunları. Açtım telefonu Hüsnü Şifa'ya. O da marağ etmiş, Doktor Zeyni'den sormuş. Demiş nasıl aslol-maz? Demiş doğru dosdoğru! Ben de barabardım. Eee bir de sen anlat bakayım, anlat hele Talip, biraz daha haz dolsun de-runuma!»

Yumurta sepetini yerden alıp masaya çıkardı Talip. «Önce bunu al bakalım! Benim eşsicketek yolladı: 'İlle bunu Amat ağamın hanımına götür, tezecik yiyiversinler, gabi ayrı olanın dadı ayrı olur, köy yerinde başga bi şey bulunmuyor malum...' Çok çok da selâmi var, ellerinizden öpüyor. Başganın gelme işi aynan öyle oldu.

Aklımızda aynımızda yok efendim. Bir de baktık tellâllar çığırıyor, ineklerin başlarından boncuklan yolunuyor, avlular sokaklar süprülüyor, garılar sandıkları deşiyorlar, bebelerin sümükleri siliniyor... ulan çelişik çülüşük işler! Efendim, bizde iki hamsalak arkadaş var, biri Musa, biri Hıdır... Musa'yı tanır mısın? Muhtar... Bunlar acansı dinleyip goşmuş-lar sehere. Başgan nerde? Senin zibidi Zeyni demiş ağşam Me-ram'da olacak. Sen yok muydun Meram'daki şölende?»

«Çığırmadılar! Ceza Reisi gitmiş, anlattı biraz...»

«Bunlar goşmuşlar Meram'a! Çavuşu gandırıp, böğürtlenlerin dibine oturup, zibidi zibidi seyrediyorlar. Başgan Zey-ni'ylen fısıs edip çağırmişlar bunları. Oturmuşlar büyük masaya, pırzula getir, köfte getir, iraki getir... Hacer deye bir gizi da salmışlar ortaya, çal ha, çağır ha, gece yarıyı bulmuşlar! Köye çıkıp geldiklerinde düşüyorlarmış yorgunluktan. İşte orda demişler Başgana ki köyümüze gel. O da sürmüş tomafilleri, çıkıp geldi Amat Efendim! Neyse! Gine bereket ki zırf delibo-zuk değil Başganımız. Akıllı izanlı, yani kiminle nerde nasıl

102

KOYGOÇÜREN

gonuşulacak biliyor. Gors meselesini hemen attım önüne ki çevresinde bir dünya gazatacı var, alıp dillendirsinler. Hakiki Türk vatandaşları ne istiyor, dedim bilsinler. Yani öyle bir iş ki, Hı-dır denen ayı tutturdu: 'Su! Ekinlerimize su! Guraklıktan ölüyoruz!' Su emme, diniyeye boş verirsek bereketi olur mu kalkan mahsulâtın? Anlattım hepicini...»

«Dillerini sevem, mevlânı öpem! Gayfayı nasıl içersin? Yoğ-sam, gayfayı bırağalım, şurup mu söyleyem, ha?»

Sağ elinin orta parmağındaki şövalye yüzüğünü vurdu masanın camına. Mağazanın köşesindeki kutuları, torbaları yerleştiren çocuklardan biri koşup geldi. «Selânikli'ye git, çok gıy-matlı misafirim var, şurup yollasın! Al şu parayı, gendinize de gazoz al, çabuk!..» Çocuk gitti.

«Şimdi mesele, bu gors hocasını hemen almak! Musa'ya dedim hocanın yerini hazırla! Evli felân olur adam, ona göre te-dariğini yap. Gors deye hafife alayım deme. Goca odayı içerden ikiye üçe felân deyip duruyordu. Müftüyle mi konuşcaz, Valiyle mi... konuşup hemen goparalım. Bunları gendi hallerine bırağırsak seneye ancak çıkar, hatta çıkmaz, unudurlar, bilmez değilsin, govalamak ilâzım!..»

Elini kaldırıp sırtına vurdu Talip'in:

«Goley goleeey! Hoca meselesi beş takkalık iş! Hüsnü Şi-fa'ya habar vereyim, yimek yimediye Havuzlu'ya gidip bi yi-mek yiyelim, hem de bunları konuşalım barabar...» Elini telefonun kara kulpuna koydu. Kaldırdı. Çevirdi numaraları. «Hüsnü Bey orada mı oğlum? Haa ben Zaman Amat! Veri ver bakayım! Haa Hüsnü Bey, hay diline gurban! Haa bak hele, öğlenneyin eve gitme! Misafirimiz var. Havuzlu'da yiyelim. Haa ben oraya telefon ederim. Hadi bubam görüşürüz. Toma-f iline bin, uğrayı ver buraya. Barabar geçer gideriz...» Koydu kara kulpu. «Heç nazlanmaz... Esas Bakan olacak herif budur emme istemiyor. Garısı da hasda ya... onun da çok etgisi var. Bi de çok köylü galıyor arkadaş garıların yanında. Bakan garısı dediğin örtünmeyi de bilecek, açınmayı da. Yeri geldiğinde dans etmeyi de bilecek Talip! Eee bizim Hüsnü'nün Asiye, Deliverenli Kel Amad'm gizi, maşşallah, köyündeki gibi du-

KÖYGÖÇÜREN

103

ruyor hâlâ! Neyse, gine de her daşm bi nüzümlü yeri vardır derler, Hüsnü de öyle. Görüyorsun, her gapıyı açan maymuncuk. Vali'ye sür, müdüre sür, dahi eskeriyeden bitecek işler için paşaya maşaya sür, herif dozer! Lisan bunda, nezaket, mame-le bunda. Neyse, hadi kak bakalım. Sepet galsm...» Sesledi çocuklardan birini:

«Bunu al da bize birağiver! Kantarmalı Talip Ağa getirdi de. Çok hörmetleri, selâmları varımış hanımının... de! Haa dur, şurup söylediydik ulan! Git bak bakayım nerde galdı bu macroğlu?»

Şuruplar girdi kapıdan.

«Geti geti geti çabuk!..»

Aldı zembilden. Karlı. Birini Talip'e verdi hemen. Ötekini kendi önüne aldı. Karıştırdı. Karıştırdı kaşıkla. Eritti çabuk karları. Dikti. «EyiymişL» Dikti bir daha. «Bek güzelmiş!.. Macır mucur emme dürüs iş yapıyor. Hile mile bilmiyor daha...» Dikti, «Ooooo!..» Bir daha dikti, «Hadi sen de bitir çabuk! Bitir, şimdi Hüsnü Şifa gelir...»

Mağazanın köşesinde küçük bir çevrik vardı. Yarı kontrplak, yarı cam bölme, 2x3 bir yerdi. Yerden bir adam boyu ancak yükseltilmişti. İçinde büyücek bir kasa, bir de küçük masa vardı. Bir de paralel telefon. Zaman'm şapkası, ceketi oradaki askılıktaydı. Gidip aldı. Geldi, gene ellerini vurdu Talip'in omuzlarına:

«Mal götüreceksin misin bu sefer? İstersen ayırdayım neler istiyorsan. Resül'e felân giden gamyonlardan biriyle yollayive-rim ben. Vite mite, bak habar vermedi deme, Vite yağları kakacak, biraz alıp koysan eyolur. Seksen yüz teneke gadar goy bi yere. Şeker? İstedğin gadar. Duz? Gani. Ayçiçeği yağı diyorsan ondan da vereyim. Züccaciye için bizim bilâdere gideceksin. Yeni geldi İstanbul'dan. Basma kesme dersin büyük oğlumdan ikramlı alırım. Bak Hüsnü Şifagil'de güzel radyolar var. Komşulara söyle Halkçılara gitmesinler, veresiye felân alırız. Bana yolla, kefil olurum hepsine. Tabii bana garşı da sen kefil olursun. Çürük dürzüleri yollama sakın. Neyse bunları sona gonuşuruz...»

Talip, her gelişinde bu sözleri dinler, böyle mahcup olurdu

104

KÖYGÖÇÜREN

Zaman Ahmet'ten. Ne kadar adamlıklı, tokgöz biriydi. Sıkmazdı müşterisini.

«Götü git, götü git, heç düşünme, ne zaman istersen o zaman getir, eline para geçince getir!..»

Mağazası da gösterişsiz falan, ama içi, ardiyesi her zaman doluydu. Bir yandan dolar, bir yandan boşalırdı. Köylerin bakkallarını takviye ederdi. Köy bakkallarının öteki tüccarlarla, toptancılarla arasını bulur, gerektiğinde kefil olurdu.

«Yani senin Salim'i de çok beğeniyorum ha! Maşşallah çok terbiyeli, ganaatkâr, hatırmaz, hesabı guvatli, hem de zekâlı! Salim'in dükkâna yerleştirmen eyolmuş... Aaah, sana her zaman diyorum gel sehere, böyült elindeki işi, valla üç seneye gal-maz Meram'da yazlığın, seherde gışlığın olur! Emme geliniyorsun, neyse...»

Mağazanın önünde bir «Taunus» durdu, korna çaldı. Zaman, çekti Talip'i. Yürüdüler. İstanbul Caddesi, faytonlarla, bisikletlerle, yük arabalarıyla, hammal, çırak, kucağında kutu, sırtında sandık adamlarla doluydu. Uzanıp arabanın kapısını açtı Hüsnü Şifa. Zaman Ahmet, öne Talip'i itti, oturttu. Kendi arkaya geçti. Taunus yürüdü. Halıcı Gazi'yi, Philips Dağıtıcısını geçtiler. Hükümet Sarayının önüne çıktılar. Oradan Alâad-din'e doğru sürdü, göbekten döndü Hüsnü Şifa. Saray Sinemasının önünden geçip Havuzlu Lokanta'ya doğru kaydılar. Şehir sıcak. Lokanta ise, havayı döğen fiskiyelerle serindi bu saatlerde.

Hüsnü Şifa, arabayı bir akasyanın altına eğledi. Ceketini arabada bıraktı. Kısa kol bir gömlek giymiş, kelebek kravat takmıştı. Saçlarını da alaburus kestirmişti. Hafif de sarışın, gökgözdü. Sivil giymiş Amerikan çavuşlarına benziyordu. Gerçekte Yüksek Fizik Mühendisiydi. Amerika'da Michigan State University'den lisans diploması almıştı. Fakat devlet işine girmemişti. Buzdolabı, çamaşır, dikiş makinesi, çeşitli metal eşya üzerine toptancılık

yapıyordu. Topal Talip'i kolundan çeke çeke götürdü, havuzun kıyısındaki boş masaya oturttu.

Önce birer lahmacun getirttiler. Sonra birer buçuk porsiyon etli ekmeğe söylediler, bol salata getirttiler.

KÖYGÖÇÜREN

105

«Tomatisler felân çıkmış mı yavru Amat Efendi?»

«Oh'hoooo, çoğ oluyor çikalı!..»

«Valla hayret!..»

«Amma bunlar turfanda, Finike'den geliyor...»

«Tomatis biber... şu mevlâmın işlerine baak!..»

«Eee! Mevlâm deryaları damla yapar, damlaları derya! Saniyelerin içerisinde yılları yüzyılları deper sığdırır. Haggaten gadir mevlâdır mevlâm...»

«Haggaten! Mevlâm büyük...»

10

DÜNYA BİR SİYASET

Üç gün sonra Hüsnü Şifa, Kantarma köyüne bir kurs hocasının verildiğini telefonla Zaman Ahmet'e bildirdi:

«Kadro yokmuş hazırda. Eşef ettim Vali Beye: 'Bir Başga-nm vaadi, böyle bürokratik bahanelerle geri bırakılmaz. Rica ederim bir çaresini bulun!' Bir çıktım buna. Neyse, Kız Öğretmen Okulunda bir kaloriferci kadrosu varmış, oraya bir atama yaptılar. Kantarma Kuran Kursu hocası güya bir okul kalorifercisidir şimdi. Bu yüzden maaşlarını gidip Kız Öğretmen Okulundan alacak aybaşlarında. Gönülleri olunca nasıl buluyorlar yolunu görüyor musun? Fakat imam kadrolarının böyle uydurma usullere bağlanması ne acı! Neyse, gene de tebrik ederim bu iş bitti. Saygılar...»

Hemen o gün bir kamyon mal doldurup Kantarma ve Re-sül'e gönderdi Zaman Ahmet. Bu haberi de yolladı şoförle:

«Beş on güne galmaz hoca gelir, ona göre yerini yurdunu hazırlasınlar. Tabîî şimdi yaz zamanı, çocuklar işte olurlar, gors toplanamaz. Fakat harmanlar kakınca dova ile vede asrî bir tören ile açılışını yapmaya geliriz işallah!.. Gözlerinden öperim...»

Bu haberi aldı, dükkânın önünde, topal bacağını sağlam bacağının üstüne attı Talip. Küçük oğlunu Kahveci Mamut'a gönderdi, bir az şekerli yaptırdı.

«Haşşöyleee haşşöyle! Kına gibi un oldu şimdi! Goca Odayı böldürdü mü acabola muhtar? Sıkıştırılmayınca böldürür mü irezil? Hadi gine usta parasını ben vereyim. Bu hayrı da ben yapmış olayım köye. Geldiği zaman kilimi keçesi yoğusa onu da caminin kilimlerinden idara ediverelim. İmam İbram Havız gendi köyümüzün adamı. Okusun ezenini, gıldırsm namazını. Bu da bebeleri derslesin. İkisini İbram Havız yapamazdı. He-

KÖYGÖÇÜREN

mi de, gem furma demişler eşşeğe, gendini at sanır. Gors için ayrı bi.hoca nüzümlüydü; eyoldu...»

Hıdır, Hatip değirmeninden geliyordu. Değirmende bir gün sıra bekledi, Abdullah'la konuştu, kaynattı, ununu da üğüttü, paat küüt vura vura geliyordu.

«Gözün aydın Hıdır! Köye bi hoca verilmiş, çocuklara gors okudacakmış! Topal Talip'le muhtar evini hazırlıyorlar şimdi. Demincek Garagızın Aşşeli söylüyordu, duyuverdim...»

Cukcuk Ali de eşşesine iki çuval sarmış, değirmene gidiyordu. O da söyledi. Haber yayılvemiş...

«Eeee nooluyor böyle? Bizim sucu ne zaman geliyor allah kısmet ederse?» Vurdu sopayı eşşeğe Hıdır. Sonra kızdı kendine: «Malın ne gabatı var oğlum? Ne füyüyorsun paat küüt? Sür! Sür çabuk da, var anlat hamsalak Musa'ya, böyle oturmaya olmaz...»

Eve geldi, yükü yıktı, çıkardı çuvaları yukarı. Sunacak bostan çapasına gitmiş. Eşşesi Duran oğlana verdi: «Götür anaan yanına, güt oralarda...» Bundan sonra hiç eğleşmedi, doğru Musa'ya gitti, evine.

Müslüme çıktı:

«Musa evde yok, Goca Odaya gitti. İçine usta gattılar. Gors hocası geliciymiş. Hazırlık görüyorlar...»

«Gors işi dedin mi goşa goşa gider!..» Döndü. «Gors hocası bunlara bereket getirecek. Derelerden gümüş sular akıdacak... Gider, hamsalak Musa goşa goşa gider!..» Dolanıp Koca Odaya vardı:

«Selâm muhtar!»

«Aleykümselam adamım, hoş geldin!»

Koca Oda köyün eski odasıydı. Rahmetli Barnik yaptırmıştı. Altı ahır, üstü iki göz üzerine, sağlam bir yapıydı. Bir gözünde hatırlı konuklar eğlenirdi, bir gözüne de gariban yolcular alınırdı eskiden. Hekimhan'dan, Darende'den gelip geçen toplayıcılar bu gözde kalırlardı. Yemlerini, samanlarını, çorbalarını, ekmeklerini bir süre Koca Barnik kendi kayırdı, sonra oğlanlarına kaldı. Oğlanları bir süre baktılar. Bir süreden sonra hakkından gelemez oldular. Olanağı mı vardı? Koca Odaya

KÖYGÖÇÜREN

bakabilmek için Koca Barnik olmak gerekiyordu. Hem onun günündeki bereket ekmekte aşta, yemde, samanda... şimdi ner-de? Şimdi oğullar boğazlarını ancak beceriyorlar. Belki on yıl var, köreldi Koca Oda. Bakılmaya bakılmaya gelmez uğramaz oldu o eski «dokuz kısmet getirip sekizini yiyip birini gene oda sahibine bırakan» konuklar. Ara sıra gene düşüyordu, ama daha çok şöyle tekerleme ediliyordu:

Yolcu, iyi bak geldiğin yere Su içmek istersen uzak dere Ekmek yemek istersen Allah vere Yatıp uyumak istersen geldiğin yere!

Tanışlar, bilişler yada gene duyulmuş işitilmiş utanılacak konuklar olursa birkaç kişi vardı, Topal Talip, Hacı Okkalı, Hacı Yusuf gibi, götürüp evlerinde konuk ediyorlardı. Ama genellikle, «Akşam oldu davul, herkes evine savul...» Evliler gidiyor, konuklar ortada kalıyordu. Karanlıkta kapı dövüyorlardı: «Biraz yem, biraz saman, biraz da ekmek, allah rızası için...» Çok sürmedi, kesildi konuklar. «Sehere yakın olduğuna, seher edetleri çabuk pençesine aldı Kantarma köyünü!» Yaşlıların elinden üzülmeğe başka bir şey gelmiyordu. Gençlerse,

bu durumun ayıbını üstlerine bile almıyorlardı. Onların başka, değişik sevdaları vardı, filizlenip filizlenip geliyordu yeni yeni.

«Napiyorsun bakalım muhtar?» _

«Şu odayı böldürüyorum adamım! Bilmem duydun mu, gors hocası verilmiş, bigaç güne gadar geliciymiş, hazırlık gördürüyorum. Ustaları gattım, parasını Topal Talip verdi, muhtar olduğum için ben de başlarında duruyorum...»

«Oda böldürmen, usta çalıştırman, kerpiçlerle çamurlarla uğraşman bek güzel! Emme bizim sucu düzüsünden bi habar yok, buna ne diyorsun?»

«Eee yaz var gış var, evecek ne iş var demişler be adamım! Sabret, o da gelir engücü! Nasılsa sözünü verdi Başgan. Bak birini duttu, onu da dutar... işallah!»

«Topal Talip gitmiş Zaman Amadı, Hüsnü Şifayı görmüş, habarın yok mu? Gendiliğinden mi oldu sanıyorsun olanları?»

KÖYGÖÇÜREN

109

Herifler vızır vızır, tap burda, tap seherde! Biz de oturuyoruz köyde, yada gors hocası gelecek deye oda böldürüyoruz! Hal-buysam düşünsen ya bi muhtar, ne faydası var gors hocasının bize, kafa ağrırtmasından başga? Bize nüzümlü olan asıl sucu değil mi?»

«Yavu adamım, sana güzel güzel anlattım dünya nasıl bir siyaset! Şimdi herif çıktı istedi, Başgan da verimker oldu. Köyün içinde, 'Biz istemiyoruz!' diye garşı durulur mu? Topal Talip duttu, hocayı getirtti, sen de yerini hazırlarsın. O bir işdahlıysa, sen iki işdahlı görünürsün. İçinden gine söver sin-kaf edersin de, heç değilse dışından Topal Talip'ten fazla ister görünürsün. Yani bi bunları anlayamadım gitti, ellehem anlayamayacaksın da adamım!»

«Yok öyle, yok muhtar! Anlıyorum olanları ben. Onlar gidip hocayı nasıl gopardılsa, biz de varacaz sucuyu goparacaz. Ağlamayan çocuğa meme yok! Eğerkine heç sesimizi çıkarmazsak beş yıl gelmez bizim sucu! Öyle Başganımış maşganımış, unuduuur giderler. Hemi de beş yıla gadar ya ayı ölür, ya-, ayıcı!..»

«Yok canım! Not ettirdi Bakana, Valiye! Bakarsın bugün yarın bi ses çıkar, emme biz gine yoklayalım. Fakat elimizdeki işi bitirmeden olmaz. Birini bırakıp ötekine bulaşmayalım adamım. Ne demiş Hazratı Peygamberimiz, ümmetim armıdı birer birer yisin. Biz de birer birer yiyelim adamım! Sabırlı ol. Şimdiye gadar ölmedin susuzluktan, simden kerı de ölmezsin işallah!»

Hıdır durdu: «Ne zaman gideriz pekey?»

Muhtar hesapladı kafasından. Önündeki işe de baktı:

«Havtaya gideriz... nasıl?»

«Geç... çok geç!»

«Öyleyse on güne! Anca on güne gideriz? Sana böyle demeliydin ki sözümü anlamalıydın. Yani goçum, heç yorma beni, havtaya gideriz. Hadi bakalım, bak ne güzel cuvap veriyorum, ne açık, ne selis!..»

«Çok geç muhtar! Sen gine bi düşün, yarın-yarıncıdan kerı gidelim biz! Gidip gulaklarmdan gebe edelim

herifleri. Sucu

110

KÖYGÖÇÜREN

deyelim. Belkim bu yaz hayırlısıyla bi yerlerden bulurlar da şu bostanları sularız gana gana. Arpaların yerine gökmısır, gök-fasille ekeriz...»

«Ek, gine ek! Emme bunu bitirmeden gidemeyiz. Daha bak, benim de gendime göre düşüncelerim var. Şimdi bu Topal Talip kakıp gitti gors ayırttı, hoca getirtti, bizim buna gar-şılık bi şey yapmamız ilâzım!»

«Sucu getirtiyoruz ula, yetmiyor mu?»

«Hayır! Diniye cihetinden bi şey yapmamız şart! Bu dür-zünün altında kaldık mı, temelli tepeler bizi! Daha baskın bi şey yapmalı...»

Baktı Hıdır bön bön: «Ne gibi bi şey!»

Ustalar dalmış çalışıyorlardı. Üç kişi almışlardı yanlarına «amele»: Kurban, Refik, Gediğin Osman... Onlar da dalmışlar çalışıyorlardı. Bugünkü yemeklerini Müslüme hazırlayacaktı. Yarın Topal Talipgil'deydi sıra. Muhtar, biraz köşeye çekti Hıdır'ı:

«Ben düşünüyorum ki, bunun karşısına biz de bir minare yaptıralım usulca! Bir de camiye onarttık mı, ancak başgelebi-liriz bu düzüyle!»

«Neyle yaptıracan ula minareyi?» Sarardı Hıdır.

«Heç korkma, düşün edenle yapı yaptıranın yardımcısı al-lahtır. Gum paralarından biraz var. Biraz da salma salarız gomşuya. Daha olmadı bigaç bin de vilâyetten furuz! Olur biter. Bunlar gaygu değil de, caminin onarımına gider biraz. Boyası moyası, içinin yazıları, baya ciddi usta ister. Usta ki, belkim Eskişehir'den getirtmek ilâzım!»

Hıdır'm bönlüğü daha da artıyordu:

«Eyi ya, ne faydası var bunların? Bunlar ezen, dova, fakat ekinler gavruluyor gırlarda! Suyumuz olmadığına ot da olmuyor, ineklerin kemiklerini say, öküzler sabanı çekerken yıkılıyor. Çocuklar dersin perişan, ağaran yok, göğeren yok. Bi dene pehlivan çıkmıyor kaç senedir köyümüzden, daha da çıkamaz epey zaman...»

«Çıkmasın adamım! Şimdiye gadar çıkmamış çıkmamış da, hemen bi havtanm içinde pehlivan mı doğuracaz? Ulan bir de

KÖYGÖÇÜREN

111

Trakya'da Çakmak Hattı'nda askerlik ettin. Onun orası ne olsa Avrupa sayılır. Köyümüzden Avrupa görmüş bir adamsın emme, gine de siyaseti bilmiyorsun. Sabret bak, sucuya da, suya da sıra gelecek. İş ki bu Topal Şeytan'm oyunlarına gelme-yelim, annadın mı?»

Kafasının içinde kurula kurula zemberek olmuştu muhtar. Gittikçe sabrının sınırına varıyordu. Çıkarıp bir sigara yaktı. Bir tane de Hıdır'a tuttu, ama yüzünü eğri gördüğü için almadı Hıdır. «Eyvallah!» Elini kaldırıp salladı başının üstünde. «Sucu mucu hacat değil bizim köye, galiversin! Napalım, bizden keri gelenler

mezerlerimize işesinler, hemi de yedi silsilemize sövsünler. Benden başka goşturan yok bakıyorum. Madem öyle, ben de birağırım, daha ey olur, hadi eyvallah muhtar!»

«Darılma, gücenme Hıdır!»

«Darılır mıyım?»

«Darılma adamım!..»

Çekip yürüdü Hıdır. Sabahtan bir kül gömbesi yemişti değirmende. Onunla duruyordu. Açlıktan kazmıyordu içi. Çabuk eve çıktı. Kedi deliğinden elini sokup anahtarı aldı. Açtı kapıyı, girdi. Keşlik de bitmişti deride. Tencereyi diğani yokladı. Yoktu bir katık. Bir baş kuru soğan buldu. Yumruğunu vurup yardı soğanı. Ayıkladı kabuklarını, zarlarını. Koydu yufkanın arasına. Tuz ekte. Dürüp yemeğe başladı. Hemen bitirdi bir yufkayı. Baktı doymadı, bir yufka daha dürdü soğanla. Aldı eline, çıktı. Kitledi kapıyı. «Varayım usul usul ineyim Sunacık'ın yanma, bakayım nâpıyor?» Elinin dürümüyle yürüdü.

Kadir Baba Hüyüğü'nün oralar nadasa yatırılmıştı bu yıl. Bostanı oraya ekmişlerdi. Biraz kavun, biraz karpuz, bolcana da kabak! Biraz yağmur düşüverirse, yemelerine yeterdi. Dün gitmişti Sunacık çapmaya, kurtaramamıştı. Bugün de çapıyordu. Yürüdü Hıdır.

11

VALİ KAPISI, BEY SOFRASI

Hükümet konağında, Valinin kapısının önünde bekliyorlardı Hıdır'la Musa. Sabahtan beklemişler beklemişler, sıraları gelmemişti. Öğleden sonra gelmişler, gene bekliyorlardı. İki jandarma duruyordu kapıda. Bir de polis vardı. Polis, «Sen ne konuşacaksın, sen ne diyeceksin?» soruyordu gelenlerden.

«Nasrettin'in kürkü! Bizimkiler de bek kötü değil emme yüzlerimiz berbat! İnsanm yüzü azcık ak olacak. Bizimkiler gibi yağlı aş görmemiş bakır olmayacak. İşte bak adamım, kadın öğretmenler bilem girdiler, biz bekliyoruz. Daha ne gadar bek-leyecek, belli değil. Büyük Başganı değil ya, Hazratı Peygamberi görsek gine bizimki bu! Değil mi ki dabanımız köylü, yüzlerimiz yanık, şapkalarımız yağdalı!..»

Hepsini böyle bir sıra içinde konuşmuyordu Musa. Birazını kafasından geçiriyor, birazını da Hıdır'a söylüyordu. «Deee, herkesleri alacak alacak, ondan kerî gönü olursa bizi alacak. Ölme eşşem ölme! Tam öyle adamım!..»

«Bi daha söylesek pulise! Ne bu yavu? Herkesin işi gay di var, gendi işimiz için de dolaşmıyoruz buralarda, guyacaksa guysun, guymayacaksa söylesin, çekip gidelim hayırlısıyla!..»

«Çekip'nere gideceksin? Köye! Köyden de bura gelmek için gıvradıydun!»

«Canım şart mı köye dönüp gitmek? Düşünürüz bir çare...»

«Gideriz Angara'ya çıkarız Başgana, haa? Yala gali avu-cunu! Valinin gapısını iki candarma bi pulis dutmuş, onunkini kaç kişi dutuyor kimbilir? Acala etme, bekle biraz daha. Sıramız gelir, bugün gelmezse yarın gelir, girer annadınız işallah!»

İkindiler okundu minarelerden. Yeniden gelip gidenler oldu. Jandarma Alay Komutanı girdi. Koltuğunda dosyalar, dosyalarla Emniyet Müdürü girdi. İl yollarıyla ilgili işler için Bayındırlık Müdürü girdi. Her giren yarımşar saatten fazla ka-

KÖYGÖÇÜREN

lıyordu. Arada telefonla çalıyordu. Ereğli, Karaman, Iğın, Sa-rayönü, Cihanbeyli belediye başkanları giriyor, onlar kalıyorlardı. Kantarma köyünün muhtarı Musa'yla, aynı köy halkından Hıdır'a sıra gelmiyordu.

«Size gelin dedi miydi Vali Bey?»

«Demediymi emme gendinin habarı var. Büyük Başganla bizim köye geldiğinde dedi Başgan gendine, o da not etti defterine...»

«Anlaşıldı... Bunu siz Bayındırlık Müdürüyle konuşsanız olmaz mı? Hadin onunla konuşun eyisi!..»

«Yok efendim, Bayındırlık Müdürünün heç habarı yok! Bu işi Vali Bey biliyor. Gendine de Büyük Başgan söyledi, ondan biliyor. Değilse ne kafasını ağrıtalım?»

«Ama Vali Beyin de ne kadar meşgul olduğunu gözünüzle görüyorsunuz!»

«Biz bu iş için tâ sabah ezeninde yola çıktık efendi! İki sahat Çumra yolunda bekledik, iki sahat sabahtan burda bekledik, iki sahattır da, annadın mı, şimdi bekliyoruz, gitti goca gün burnunu dikip! Eğerkine, çeker Bayındırlık Müdürüne fe-lân gidersek, emeklerimiz ziyan olur efendi. Eyisi mi bekleyelim azcık daha. Belkim bize beş takkasmı ayırır Vali Bey. Yani her gün, her hafta gelip eşiğini aşındıranlardan değiliz biliyorsun. Ayda âlemde, ne ayda âlemdesi, bin yılın başında bir... işimiz düşmüş de, gelmişiz! O da ha deyince görölmediği gibi, bırak heç olmazsa beklediğimize garışma efendi!»

Bakanlık müfettişleri geliyordu. Kandmhanı'nın Toprak Mahsulleri Ofisi'ndeki yolsuzluktan ötürü, Genel Müdürlükten koğuşturmacılar geliyordu. Saat beşten sonra Üniversiteli Kadınlar Derneği'nin çayı vardı, onun temsilcileri çağrı bırakıyorlardı. Aladağ'ın başındaki radardan Amerikalı binbaşıyla yardımcısı ve çevirmeni geliyorlardı. Meram'ı Güzelleştirme Derneği temsilcileri geliyordu. Hıdır'la Musa bekliyorlardı.

Hıdır birden pişmanlık duydu:

«Kusura bakma yavu muhtar: Yani gine gendime gızıyo-rum bak! Sen bekleyelim diyorsun, ben gidelim deye dutturuyorum! Evet madem bekledik, sonunaca bekleyelim haggaten!»

KÖYGÖÇÜREN

Çıkarıp bir sigara daha yakıyor Musa: «Bekleyelim adamım!» Veriyor bir tane de Hıdır'a. «Acı acıyı, su sancıyı... nasıldın o söz? savar demişler, öyle mi? Savar savmaz, yak bakalım!»

«Vali Beyin, beşte, Kadmlar'ın çayına gitmesi gerek. Bence bugün sizi kabul edemez. Boşuna beklemeseniz...»

«Yavu pulis efendi gardaşım, âlim unuttur galem unutmaz, yaz adımızı tevttere, goy önüne: Kantarma köyünden su işi için deye de belli et. Galınca da bir cızık çek. Eğerkine, 'Hayır ga-bul etmiyorum, görüşmem!' derse, napalım, küseriz gaderimi-ze, döner gideriz. Dünyaya bi daha gelişimizde, yada Büyük Başganı bi daha görüşümüzde deriz ki, oldu olacak, birer vali daha goyun seherlere, o da köylülerin işine baksın!»

Hıdır, kulağına tutup dinledi tık tık'mı saatinin. alıyordu düzenli. «Ne kaldı şunun şurasında beşe yavu? Valla billâ insan punt olacak. Ulan heç mi insafınız yok? Hep şehirlinin işlerini görüyorsunuz, dahi gabuklu Amerikanların işlerini! Ha noolursunuz, beş takkacık da köylünün işlerine döndürün yönünüzü. Yemin mi

içtiniz bakmamaya?»

«En eyisi bizim de goca göbekli Zaman Amat'a gitmemiz-di peşin! Ordan kalkıp Hüsnü Şifa'ya gitmemiz, yalvarmamız-dı! O zaman belkim bizim işimizin de bir çaresi bulunurdu. Deyeceksiniz ki bizden ne çıkarı olacak Zaman Amat'm, Hüsnü Şi-fa'nm? Daha olmazsa birer dükkân da biz açardık, alırdık yarımşar kamyon mal. Vede getirirdik gelişte gidişte köylülerden topladığımız yumurtalardan kırkar ellişer. Hemi de azcık daha menfatımız olurdu sonunda, Havuzlu Lokanta'da birer yimek-lerini yirdik guşun südü eksik!..»

«Neysel, yimeği batsın dürzülerin de, işimiz görüleydi!»

Duruyorlardı orada öyle. Birden jandarmalar toparlandılar. Polis toparlandı. Kapıcı, hademe; birkaç sivil görevli sürekli olarak oralarda dolanıyorlardı, toparlandılar. Dizilip bir koridor yaptılar oracıkta. Birden Vali Bey görüldü. Ama hayret, bekledikleri kapıdan değil, onun yanındaki kapıdan çıktı. İki genç «maiyet memuru» vardı peşinde. Dosyaları, çantaları kucaklamışlardı. Dosyalı, çantalı başkaları da vardı yanlarında.

KÖYGÖÇÜREN

115

Ok gibi, oktan daha başka bir şey, kurşun falan gibi yürüdü çıktı konağın salonundan. Kıyıda köşede kaç adam varsa, dikilip put oldular. Eğdiler başlarını. Bu sefer aklarını giymiş, vapur dumanı gözlüğünü takmış, kumlu kravat bağlamıştı Vali Bey. Musa baktı. Hıdır baktı. Vali çekip gitti sanki kumlu kravatının borcunu ödememiş. Hıdır'la Musa bakıp kaldılar bir süre. Sonra Musa dürttü Hıdır'a:

«Git...ti... adamım!»

«Git..ti!..»

Polis çırpı pantolonunu sanki toza oturup kalkmış gibi: «Allah için ey i beklediniz, ama çıkıp gitti! Dedim ya size, saat beşte Kadmlar'ın çayı var. Ondan sonra da çeker Meram'a gider, çocuklarını alır, oynar biraz. Siz bakman böyle çekip gittiğine, çok eyidir, hem, de çalışkandır Valimiz. Sabahları sekizde gelir. Öğlenleri az yer. Akşamları altıya, hatta yediye ga-dar çalışır genel olarktan. Fakat bugün dedim ya, Kadmlar'ın çayı var. Yani Üniversiteli Kadınlar Derneği'nin!»

«Gaç senedir bu kapıdasın pulis efendi?»

«On iki, on üç...»

«Hep bu vali mi?»

«Çok vali gördüm!»

«Çok da şişmişsin...»

Baktı polis Musa'ya, alay var mı, yok mu gözlerinde.

«Benim yerime olsan sen de şişerdin otura otura...»

«Otura otura, yiye yiye...»

«Efendim? Annamadım... ne dedin?»

«Haklısın dedim. Yani senin bi gabatın yok. Biz Vali Beyi görecektik, o da çıktı gitti... Sana ne deyebiliriz?»

Musa'nın dikliği Hıdır'm hoşuna gidiyordu. Ama korkuyordu, kaşırken kaşırken başına bir iş bulacak. Usulca çekti kolundan, sürükledi. Polise de el salladı Hıdır: «Hoşcağal em-şerim!» Yürüdüler.

Konaktaki bütün memurlar, bütün müdürler, yazıcılar çıkıyorlardı. Solup gitmiş bayanlar vardı. Ensesi kat kat, göbeği polisinkinden daha çok şişmiş, pabuca pantolona sığmayan yaşlanmış memurlar, kimileri de çok zayıf, hiç yememiş, içmemiş,

116

KÖYGÖÇÜREN

yeyip içtiğini göstermeyip inkâr etmiş memurlar vardı, çıktılar. Hıdır'la Musa karışıp aralarına, indiler konağın tâ padişahlar gününden kalma merdivenlerinden. Polis baktı arkalarından. Çok kızmıştı Musa'ya nedense: «Eşşoğlu beşkulak!.. Çok şımdılar durdukları yerde!..»

Hıdır, Musa'nın, kolunu bir süre bırakmadı. Döndü konağın önünde. Dağ gibi taş yapıya bir daha baktı. Sonra yukarı, İş Bankası'nın önünden İstanbul Caddesi'ne doğru yürüdüler.

«Ne diyorsun, gidelim mi Zaman Amat'a?»

«Ciddi mi söylüyorsun?»

«Ciddi söylüyorum tabii adamım! İşimizin görülmesi için gerekiyorsa Zaman Amat'a da, Hacı Şavkı'ya da gidecez. İşte gördün, bekledik ağşama gadar, almadı gapısından içeri. Beyin çok işi var, tabii bizimki iş değil. Gidelim teslim olalım, öpelim elini eteğini. Dedik ya, Arap eli öpmeyle dudak gararmaz!»

Tuttu Musa'nın kolunu, sıkıca çekti Hıdır, «cık» etti usulca: «Gitmeyelim! İstemez... Belkim Doktor Zeyni'ye uğrasak daha eyolur. Hüsnü Şifa'ya doğrudan gitsek de olur. Ne gidiyoruz Hacı Şavkı'ya, Zaman'a? Öpeceksek bir kişinin elini öpelim, o da doğru dürüs biri olsun!»

«Pekey adamım... gabul! Ne dedin de olmaz dedim şimdiye gadar? Bak hep senin dediklerini yapmaya çalışıyorum. Gidelim sehre dedin, geldik. Gidelim Valinin gapısına dedin gittik. Şimdi de eğer diyorsankine gidelim Doktor Zeyni'ye, hay hay gidelim. İşallah bulabiliriz de bizi gabul eder, dinler derdimizi, hemi de yüreğimize biraz su serpilmiş olarak döneriz köye...»

Yürüdüler İstanbul Caddesi'nden biraz. Bir vitrin gördüler, yatak koymuşlar. Yorganlar kırmızı carseden. Karyolasını da akkavak ağacından yapmışlar. Belki de kaplamaydı, kimbilir? Yürüdüler. Halıcı, mobilyacı... Mobilyacının önünde durdular. Alçacık boylu koltuklar, divanlar, kanepeler, portmanto, komodinler, vestiyer çeşitleri, aynalar... Ve puflar, çek altına otur, ama Hıdır da, Musa da bilmiyorlardı çoğunu, çoğunun adını. Bunların döşendiği evlerden birini de görmemişler, girmemişlerdi kapısından. Fakat koltukların her biri bağınıyordu teker

KÖYGÖÇÜREN

117

teker ben koltuğum. Varıp- oturmak istiyordu Musa'nın canı. Ve yemek takımları vardı. İnce cam geçirilmiş gibi cilâlıydı üstleri... Sonra çocuk arabaları vardı. Ufacık yorganını örtmüşler, oyuncaklarını önüne koymuşlar, mavi boncuk asmışlar bir yanlarına... koy çocuğunu sür öyle.

«Görüyorsun değil mi adamım safaları?»

«Görüyorum..»

«Emme bizde talih yok!..»

«Gahba garılı Kör Salih!..»

Döndüler İstanbul Caddesi'nden. Vakıf Hanı'nın önüne geldiler yürüye yürüye. Hava serinlemiş, faytona koşulu atların sinekleri dağılmıştı. Hana girip çıkanlar çoktu hâlâ. Avukatların, doktorların yazıhanelerini, muayenehanelerini arı kovanlarının önleri gibi işletiyorlardı.

«Zeyni Beyi burdan mı yoklayalım, partiden mi?»

«Gelmişken bi bakalım, yoksa partiye gideriz.»

Girdiler büyük betonarme yapının içine. İkinci kata çıktılar. Sora sora gidiyorlardı. Musa birkaç sefer gelmişti buraya, ama unutmuştu hangi kapı onunkisi.

Bakınca levhasını gördü Hıdır, «Aha burası!» Durup altını da okudu: «Birinci Sınıf Hariciye Mütahassısı... Kadın Doğum Bevliye...»

«Çok birinci levhası var!..» Musa bastı zile. Bir daha bastı.

Bir kadın çıktı ak gömleklî: «Gelmedi Doktor Bey!» Kapattı.

Hıdır çekti Musa'yı: «Partidedir! Hemen gidelim, kaçırca-yalım...» Birden bataklıktan kurtulmuşlar, kumsala çıkmışlar gibi hafifledi Hıdır. Bir şevk geldi içine. Partiye bir an önce varmak istiyordu. Muhtarın elinden tuttu usulca. Yürüdüler.

Yalpalamadan gidiyorlardı. Aynı hafifleme Musa'ya da gelmişti. Dosdoğru yürüyüp otobüs duraklarını falan geçerek, PTT' nin, Torunoğlu mağazasının önünden ilerleyip saptılar.

Parti binasına da girip çıkanlar vardı. Daldılar hemen içeri. Çıktılar ikinci kata. Kapıcı... burada da kapıcı! Sordu ne istiyorsunuz? Musa söyledi: «Biz Zeyni Beyi arıyoruz emşerim!»

118

KÖYGÖÇÜREN

«Gözeeeeel!.. Demek Zeyni Beyi arıyorsunuz?» Küçük bir oda gösterdi içi boş. «Geçin oturun! Arayan demişler mevlâsı-nı da bulur, belâsını da... haa öyle değil mi? Geçin de biraz oturun bakalım...»

Alay etmiyordu ya kapıcı? Çünkü artık «ulan herkes bi-zimlen eğleniyor adamım, kimin doğru, kimin yampiri gonuş-tuğu belli değil gidinin seherinde!..»

Altlarına birer sandalye verdi, «Oturun oturun!..»

Kendi de kapının ağzındaki sandalyeye çöktü yeniden. Çıkarıp bir sigara yaktı. Musa hâlâ soran gözlerle bakıyordu: «Nerde Zeyni Bey?»

«Zeyni Bey toplantıda! Bakın sesi geliyor... İdara Hiyyeti toplantısı derler buna. Bugün ne günlerden? Cuma... Hayırlı mübarek cuma... Cuma günleri toplanır partimizin İdara Hiyyeti... Bir iki konuşup dağılırlar. Esasında Angara yapar çatar her şeyi..r burası da uyar!»

Tıpkı kendileri gibi bir köylüydü kapıcı. Ama paketinden tek sigara çıkarmış, sadece kendi yakmıştı. Ne çabuk şehirli olmuştu. «Bir şehirli teklifi» bile yapmamıştı. İçiyordu ve konuşuyordu makine gibi gır gır gir.

Muhtar, elini cebine attı, paket çıkardı. O da kendi yaktı, koydu paketi yerine, göz etti Hıdır'a.

Hıdır attı elini cebine. Paket çıkardı. Bir sigara çıkardı. Paketi yerine koydu. Kalkıp kapıcının yanına gitti: «Yavu em-şerim atasını versene...» Uzattı sigarasını kapıcı.

Hıdır sordu:

«Zabahberi Vali'nin gapısmda bekliyoruz! Gocca gün bizi orda beklettiler, sonra dediler Vali Bey Kadınlar'ın çayına gidiyor! Dönüp geldik ellerimiz böğrümüzde. Yavu emşerim öğ-süz oğlak gibiyiz bu seherde. Yoğsam Zeyni Bey de Vali gibi bekletir bekletir, sonra çeker gider mi?»

«Cık» etti kapıcı: «Gabili mi var? Zeyni Bey yoksul buba-sı! Gariplerin adamı. İşte bak şu sahatta mayenehanesine gitmiyor da gelip partide çalışıyor. Toplantı yapıyor. Sizin gibi garibanların derdini dinliyor. Heç korkman çıkıp gitmez, gidemez. Vede Vali'ye bakman siz. Onnarda idaranın bürok-

KÖYGÖÇÜREN

119

rasi-si-si var, deyemedim, bürokraa-si-si var! Zeyni Bey mis gibi adam. Paraya felân eytaçlığı yok. Çünkü vaktiyle gazanmış, şimdi yiyor tıklar tıklar...»

Onayladı kapıcıyı Musa:

«Sular akarken doldurmuş gabini!»

«Doldurmuş deee, ne dersin de!..»

«Biraz uzayacağa benzer toplantısı, ha?»

«Eee uzar, amma mutlaka konuşur sizinlen!»

«Emme biz daha burdan çıkıp köye yetişelim diyoruz?»

«Yetişirsiniz! Gaçmıyorkine köyünüz yerinden!»

Sordular, sora sora bitirdiler sigaralarını. Hıdır kalkıp biraz dolandı odanın içinde. Pencerenin önüne durdu. Torunoğlu' nun mağazasına emprime giymiş, ak göğüs, beyaz gerdan, etekleri esip savuran kadınlar giriyorlardı alışverişe. Durup biraz seyretti. Camlardan içerisi olduğu gibi görünüyordu. Genç genç tezgâhtarlar kadın müşterilere soruyorlar, bir o topu, bir bu topu indiriyorlar, istedikleri toplardan da kesiyorlardı. Genç tezgâhtarların kız yüzüne benziyordu yüzleri.

«Sen, yani, orayı ey i buldun! Seyret biraz, sinema gibidir. Vaktin nasıl geçtiğini bilemezsin yani!..»

«Hemi de çok hissalı! Geyemez bu toplardan bizimkinler ömürlerinde bir deffa! Gırat da geçse. Halk da geçse, bizimki hep aynı değil mi?»

«Eee orası öyle! Eğerkine sen bunu yeni öğrenmişsen, biraz geç kalmamış mısın?»

«Bizimki... köylerde başakçılar vardır hani, biçilen ekinin galan başaklarını toplayıp geçinirler... zenginlerin döküntülerini toplayıp geçiniyor gibiyiz...»

«Gibi'si fazla hatta...»

«Şuna baksana, bir aldılar mı kaç metro alıyor hasbala-rım?»

«Almayıp nâpsmlar? Para dersen var... Sağlık dersen var. Yiyip içiyorlar öğün sektirmeden, güzellik dersen o da var. Gezmek için cadda sorarsan susağan makineleriyle sulayıp serinletip duruyor belediye. Almayıp da nâpacak haspalarım? Tabii alacaklar. Hemi de geyinip düzüşecekler, soyunup düzüşecek-

120

KÖYGÖÇÜREN

ler. Düzüşmek için alacaklar, almak için düzüşecekler! Tehooo, seher avratları bunlar!..»

Musa, oturduğu sandalyeyi gıcırdattı:

«Heralım burdan da hava alcaz adamım! Ağşam oluyor!»

«Oluyor değil, oldu, amma şimdi çıkarlar!»

Birden toplantı salonunun kapısı açıldı. Doktor Zihni yarıp çıktı dışarı. Koridoru adımlayıp karşı odalardan birine geçti. Bir klasör aldı, içinde beş on evrak. Tam dönecekti, Musa'yla Hıdır'ı gördü: «Ooöoo! Burda mısınız?» Görüp durdu. «Hoş geldiniz! Nasılsınız? Maşşallah yavuş, vefalı arkadaşlarımışınız! Çok memnun oldum...» İvedilikle ellerini sıkarken bunları sordu. Ama karşılık almadan yürüdü içeri. «Kusura bakmayın, oturun biraz. İçerde bi toplantımız var. Siz yabancı değilsiniz...» Kayboldu gözden.

Şehirde kapılar hiç açık durmuyordu. Giren kapatıyordu ve kayboluyordu. Gene de ılıdı içleri. «Herifin bal akıyor dilinden. 'Siz yabancı değilsiniz!' 'Çok memnun oldum!' Yalanışa da bravo! Bravo Arap Zeyni'ye! Ya Vali olacak ne yaptı? Bakmadı bilem yüzümüze. Dinine imanına Hıdır, baktı mı adamım?»

«.....bakmadı!»

«Emme gördün bunu! Sanarsın ki kadın! Sanarsm ki evinde garşılıyor bizi, daha fazla paramızı almak için bu dilleri... Emme dâva, para dâvası değil. Dâva insanlık dâvası heralım Hıdır?»

«Eee herkesin bi mesleği var tabii. Bununki de bu. Bu da oy alacak. Herkesin gayası ayrı, napsm parayı?»

«Alsın, Vali'ye de verelim oy! Emme baksın yüzümüze!»

«Bakalım bu ne gadar bekletecek, görecek mi işimizi?»

«İsterse zabahaca bekletsin! Beklemezsem adam değilim. Hemi de görür işallah! Görmeyecek olsa bu dilleri döker mi? Hemi de bu görmeyecek ki bizim işi... Bizim işi gine Vali görecek. Bununki zırf bize bir delil olmak. Delilsiz türbelere bile girilmiyor gali şimdiki zamanda adamım!..»

Beklediler, akıp geçti zamanlar.

Beklediler, ışıkları yandı caddelerin.

ÎCÖYGÖÇÜREN

121

Beklediler, hâlâ sesleri geliyordu içerdekilerin.

«Partinin içinde biraz garişiklik var biliyor musunuz? Üyelerin bazıları direliyorlar. Zeyni Bey de çabalyor ki toplu durun efendiler!»

«Öyle ya, dağılırsanız gurt yir, tükedir kökünüzü... Zeyni Beye eferim!»

Beklediler, bitti toplantı. Çıktılar çok şükür. Bıyıklı gözlüklü Beyler. Önünü açmış, kravatını gevşetmiş Beyler. Saçlarını uçurmuş, göbeklerini öne sürmüş, elleri mendillerinde, terlerini sile sile yürüyen Beyler.

Doktor Zihni de çıktı kucağında dosyalar, klasörler. Fıs fıs etti birkaçıyla. Birkaçıyla tokalaştı. «Siz gidin kusura bakmayın, benim biraz işim var. Kantarma'dan arkadaşlar gelmiş. Onlarla konuşacağım azcık...»

Bir anda içi yundu yıkandı, mutlu falan bir adam olup çıktı Musa. «Buğday ekmeğın yoğusa, buğday dilin de mi yok lan düzü! demiş adam adama...»

Dosyaları kapıcıya verdi, koşup geldi Doktor Zihni. Ellerini çabuk çabuk birer daha sıktı. Tutup kollarından çekti ikisini de. «Geçin! Kusura bakmadınız ya? Geçin, benim odaya girelim...» Çekip karşı odaya götürdü ikisini de. «Gave çay bi şey içelim mi? Yoğsam şurup falan mı içersiniz?» Odanın ışığını da yaktı. Dardı ama büyüüük koltukları vardı. Camlı masası vardı. Büyük bir kadife koymuştu kendi koltuğunun ardına çerçeveletip. Bayraklar asılıydı. Gazi'nin ve Başkanın resimleri vardı duvarda. Musa da, Hıdır da bir bakmada tanıdılar. Eski bilişlerden birinin oğluna konuk gelmiş gibiydiler. Bilişleri ölmüşü, oğullarından biri babasının adını ve anısını yaşatıyordu gelenin gidenin önünde.

«Buyrun oturun, dikilmeyin yabancı gibi!»

Hem de gülüyordu bunları söylerken.

Geçip oturdular koltuklara. Hıdır gömüldü, şaştı gömülüşüne. Biraz doğrulmak istedi, ama olmuyordu. Bu koltuklar böyleydi. Oturdun mu kaybolup gidiyordun. Kaybolmamak için biraz biçimli olmalıydın... biçimli ve besili!

«Sabri Efendi! Gel bakalım yahu! Gel bize şurup getir! Al

122

KOYGOÇUREN

şu parayı... Bir iki üç, kendine de al, dört şurup getir. İyice olsun, misafirim var. Söylersin Şevket'e. Hem de çabuk gel, biş-dim sıcaktan!»

Kendi de geçip oturdu. Ama gene kalktı, bir pencere açtı. Oturdu gene. Paket çıkardı cebinden. «Sigara içiyordunuz değil mi? Birer tane de benden yakın bakalım. Kusura bakmayın, çakmağın benzini bitmiş?»

Musa, kendi çakmağına davrandı çabuk. «Eyi ki bir bu çakmağımız var! Maçup olmadık...» Zihni Beyin sigarasını yakr ti, kendininkini, Hıdır'mkini yaktı, oturdu yerine.

Hıdır da saatini tuttu kulağına. İşliyordu tık tık.

«Bizim partinin içine de epey eşşek karışmış! Yani öyle adamlar var ki... neyse, hiç açmıyalım bu konuyu... nasılsınız?»

«Sağool sağol!..»

«Öyle sağol ki, Allah ömrünü uzun etsin!»

«Yani haggaten çok sağol!.. Hayran olduk...»

«Estafurullah estafurullah... ne yaptık ki?»

«Biz yapılanı, yapılmayanı görüyoruz!»

«O sizin iyiliğiniz...»

«Neyse! 'Neyse' goyalım adım Zeyni Bey! İnsan heç olmazsa dilinen, dilinen bir insannık gösterir. Bugüne gadar biz bu insannığı ilk sayanda görüyoruz, ister inan, ister inanma! Za-bah çıktık Kantarma'dan, iki sahat Çumra şosasmı bekledik. Geldik sehre, durduk Vali'nin gapısmı, öğlene gadar! Öğlenden sonra ağşama gadar! Bekle bekle bekle, ayaklarımıza gara sular endi. Emme beş olunca çıkıp gitti, bakmadı bilem yüzümüze!.. Bir de ineklerin başındaki boncukları yolduruyordu Başganm köye geleceği gün! Aha köylü hepicini gine daktı... Ne suçı varidin boncukların?»

«Üzülme! Bunların heppicini, heppicini, birer eski çarık gibi çıkarıp atacaz milletin ayağından! Hiç üzülme. Şimdi siz bana kısa yoldan, çünkü Meram'a gidecem, siz yabancı değilsiniz, hanımı çocukları götürecem, arkadaşlardan da gelen olacak, akşam yemeğini orda yiyecez... bekletmeyelim! Kısa

KÖYGÖÇÜREN

123

yoldan derdini anlatın, ben de ne yapılacaksa düşüneyim şuruplar gelene kadar...»

«Sağol! Allah razı olsun! Bizim derdimizi kısaca deyim sana. Birinci derdimizi Topal Talip söyledi, gors hocasıydı. Gelip gitmiş, Zaman Amat'ı, Hüsnü Şifa'yı gıvratmış, hocayı ayırtmış. Şimdi yerini hazır ediyoruz. İkinci derdimiz sucu mese-lesiydi. On gün geçti Başgan gelip gideli, bir habar çıkmadı, onu diyoruz. Bu yıl bir hayırlı sonuç alınırsa, sularız bostanları. Arpaların yerine gökmısır, fasille ekeriz. Yani bu sucu hemen gelsin diyoruz. Öteki derdimiz, tabii, camimizin içinin onarımı, dışının onarımı, sıvası... Bir de minare dikelim diyoruz. Goca köy, minaresiz olmuyor. Gelip geçen lâf çarpıyor... gınıyor! Tabii elimizde azcık para var emme yetmez. Senin bildiğin bir yerlerden biraz yardım. Yani partimizin şerefini de artırmak için diniyeyi elden bırakmamak ilâzım. O gün Başgan da söyledi köyün önünde. Bizim derdimiz bunlar Zeyni Beyim. Eğerkine bir olur yanını görüyorsan yap. Görmüyorsan heç üzülme. Gözel canın sağolsun, dönemli gidelim. İküç gün-denden kerı Vali Beyimize bi daha gelir, nooldu bizim sucu? köye Başgan geldiğinde firt firt atıyorsun, o Başganı bi daha görüz işallah... buna benzer bigaç lâf söyler çıkarız. Tabii senden çok memnunuz. Bunu diller ilen tarif zor Zeyni Beyim!»

Partinin kapıcısı şuruplarla birlikte çıkıp geldi. Ziyne'ye, Musa'ya, Hıdır'a birer tane koydu önlerine. Kendininkini de dışarıya koridora aldı, kapattı kapıyı.

«Çok yorulmuştum, oooh! Susamıştım, ooh! Sizin işleri birer birer düşüncem. Cami onarımına yardım ederiz bak. Minarenin yapımına da yardım ederiz. Elimizde biraz ödenek var. Daha olmadı telefon ederim Ankara'ya, gönderirler... gönderirler! Fakat sucu meselesi var ya, bu çok zor. Nedeni de şu: Pilot projeye mi

alınmış ne? Bütün Türkiye'de etüdler yapılacaktı. Umum olarak düşünüyorlar yokardan. Ne zaman başlar, ne zaman biter? Tabii tutmuşken ciddî tutmak istiyorlar. Bu arada biraz da oyalama yapabilirler Ankara'dan. İpe un serebilirler. Eski memurlar, müdürler sık sık sabote ediyorlar işlerimizi. Gene de bir çare düşünürüz. Yazı yazarız. Vali'ye

124

KOYGOÇUREN

söylerim, o da yazar. Diyeceksiniz ki Başkan emir verdi. Başkan söyler, emir de verir, fakat mesele teknik meseledir. Teknik yönden olgunlaşp imkân dahiline girmeden olamaz. Bu bakımdan sucu meselesinde biraz sabırlı olacaksınız.»

«Sağol...»

«Çok sağol da... biz bu yıl da idarayı dengeîdemeyeceiz Zey ni Beyim! Yani nasıl bitginiz bilemezsin. Ahacık ben on şinik buğdayı valla bu Musa'dan aldım. Vardı da verdi, olmasa ne yapacaktım? Bu haldayken bizim ne faydamız olur devlete millete? Sen de bizim yabancımız değilsin, halimizi sana söylüyoruz, başgası bizi gonuşturmaz bile bu gadar!»

«Neyse, gene adını 'neyse' koyalım sizin dediğiniz gibi. Fakat o kadar üzölmeyin bakalım. Bütün köylerde durum aynı değil mi?»

«Boruktolu, Resul, Alibey Hüyüğü hep aynı. Fakat içlerinde en kötüsü bizimki. Yani biz bir an önce yırtıp çikalım diyoruz biraz da. Senden saklamayalım, biz ikimiz gayrat ediyoruz, komşulara önayak olalım diyoruz...»

«Yemeklik zahire için endişe ediyorsunuz öyle mi?»

«Eee geldiğinde gördün ekinlerin halini! Başgammız da gördü. Daha toprağın yüzünü örtmediler. Ne zaman büyüyecek-ler de evinleşecekler simden keri? Şu gün oldu, bi damlacık yağmur düşmedi. Korkumuz bu...»

Düşündü Doktor Zihni: «Eğer yemekliğiniz kısa gelirse Amerikan Yardımı'ndan biraz buğday alırsız. Başkanın gezisi iyi etkiler yaptı. Amerika'da çok müspet bir hava var lehimizde. Kore'deki kahramanlıklarımızın da çok yararı oldu. Neyse, 'neyse' koyalım adını dedik ya...»

Gene düşündü Doktor Zihni: «Şimdi kalkalım sizinle. Binelim arabaya. Benim çocukları alalım. Hep birlikte gidelim Meram'a. Bir yemek yiyelim orda. Arkadaşlardan gelecekler var dedimdi ya, Torunoğlu falan, onlarla da bir konuşuruz sizin meseleyi, bir çare araştırırız...»

«Sağol...»

«Çok sağol da, biz senin şurubunu içtik bak, caranı da yaktık, Meram'a gitmeyelim gali! Galabalık etmeyelim çoluk çö-

KÖYGÖÇÜREN

125

çuğun yanında. Emme bu sucu işimizin düşünölmesini de senin yünsek vicdanına havale ediyoruz. Sen bizim halimizi anlamış bulunuyorsun. Biz de senin dediklerini anladık. Ne gidelim daha Meram'a?»

Başını arkaya devirdi Zihni Bey. Gözünü yumup açtı. «Gitmemizde maksat var. Caminin, minarenin parasını

konuşuruz Torunoğlu'yla. O da az çok söz sahibi partide. Desteklerse daha kolay olur! Değil mi ama? Bir işi yapacaksak usuliyile yapalım. Sonra, Ankara'ya gidip gelmesi eksik değil. Bakarsın bir yetkiliyle konuşurken gıtlatıverir. Onun da kulağında kalır. Zor olacak işimiz kolaylanıverir. Gidelim Meram'a. Yük oluruz falan demeyin. Ne yük olacaksınız? Garsonlar hizmet edecek, etsinler. Para da var eşle dostla yiyecek kadar. Gider oturuz, çoluk çocuk da oturur. Sizler terbiyeli arkadaşlarınsınız. Benim hanım sizin bir bacınız...»

Ne diyeceğini, ne yapacağını bilemedi Musa. Neler konuşuyordu bu adam böyle? «Sizler terbiyeli arkadaşlarınsınız.» «Benim hanım sizin bir bacınız.» O göğüsleri önden önden giden hanımı anımsadı Hıdır da. «Ne tatlı dilli adam bu böyle?» «Çok sağol! Bacımız tabii... de!» «Helbet, sen böyle davranınca o da bacımız!» «Sayanda her görgüleri öğrenecez, en ince insanlıkları...» Kalktı Dr. Zihni: «Öyleyse hemen gidiyoruz!» Musa toparlandı. Hıdır oturuyordu. Kalkamıyor gibi bir hali vardı. Ayakları ağırlanıyor, yalpalanıyordu sanki. Zihni Bey tuttu kolundan, zorla kaldırdı. «Hadin, hadin bakalım, gidiyoruz! Bekletmeyelim çocukları, arkadaşları...»

«Eğerkine bizim su işinin bir olur yanını bulabilirsen yok mu ya Zeyni Bey, valla senin kazanacağım sevabı trenler çekemediği gibi, Vabis gamyonları da çekemez!»

Kapıcı Sabri'ye el salladı, «Allasmarladık!» Önden önden yürüyüp merdivenleri indi Zihni Bey. Giriş kapısının solunda bir sokağa eğlemişti arabayı. Çeke çeke oraya doğru götürdü iki köylüyü. Anahtarlığını buldu cebinden. Açtı otomobilin kapısını. Girdi, yaktı lambalarını. Motoru da çalıştırdı. Arka ka-

I

126

KÖYGÖÇÜREN

rıyı açtı sonra. 'Geçin geçin geçin' işareti yaptı eliyle. Çaresiz kaldılar Musa'yla Hıdır. Girdiler arabaya.

«Yani bu bizim gelmemiz heç olmadı Zeyni Bey! Daha öteygün çıkıp vardık, en büyük şereflere nayil olduk. Başganm zufrasma oturduk paşasıynan maşasıynan. Bu aşşam da gidiyoruz, zatının ve giymatlı arkadaşlarının yanma oturacaz. Süm-düklük gibi bi şey olacak!»

«İşte bunu demeyin! Bunu dediniz mi darılırim! Bakın, geçen gün biz geldik, sinilerle taşıdınız. Yufkalar, yumurtalar, otlar, ayranlar... Hem de birinciyi dalaz batırdı, gidip bir daha getirdiniz! Biz nazlandık mı? Sizinle bizim aramızı açmışlar yıllar yüzyıllar boyu. Bundan sonra kaynaşacaz. Vede birbirimizin ekmeğini yiyecez işallah! İnsanlık böyledir...»

«Senin yüksek insanlığına bizim çıkabilmemize... çıkabilmemiz için, bizim fırınlar dolusu ekmek tüketmemiz ilâzım. Emme ne var? Şu var ki bak Zeyni Beyim, köyde bizim her şey gendi mahsulümüz. Yumurtaya para vermeyiz, yukaya para vermeyiz, ota, ayrana heç para vermeyiz. Emme seherde her şey tereziye giriyor, vede paraylan. Biraz da bu yüzdendir bizim çekinmemiz...»

«Yanışınız var! Benim param dostlarıım için kazanılmış. Sizler de benim en iyi dostlarıımsınız. Köylüyüz diye kendinizi hakir görmeyin. Hakkınız yok buna. Benim de arkadaşlarıım var şehirde, yüzüme çok iyi konuşurlar, çok iyidirler, fakat ardımdan söverler! Bunu nerden bilirim? Demin bir arkadaşı yüzüne karşı övdüklerini görmüşümdür. Övdükleri arkadaş kalkıp gidince adamın karısından başlamışlardır. Hani az önce övüyorlardı? Adamlık bu mudur? Adamlık köylülükte, şehirlilikte midir? Ben sizin terbiyenizi, insanlığınıza beğeniyorum. Lütfen çekinmeyin. Bu akşam beraberiz, misafirimsiniz...»

Muhtar yüreklendi birden: «Pekâlâââ...»

«Pekâlâ Zeyni Beyim! Emme biz bunu böyle bırakmayız. İşallah bir minasıp zamanda, abılayı, çocukları,

Torunoğlu arkadaşını, onun çocuklarını felân da alaraktan bizim köye bi geleceksin, tomafisini öddüre öddüre... Arkadaş nasıl garşıla-nırmış, biz de insanniğımızı göstermeğe çalışacaz sana, hemi

KOYÜOÇUREN

127

de senin çocuklarına. Vede şerefimiz artacak senin gelmenden. Kesecez guzuları, patlatacaz şişeleri...»

Kolunu arkaya atıp Hıdır'ın omuzlarını okşadı, sırtını yep-ti: «Sağol, çok sağol!..»

Zihni Beyin evi Kız Enstitüsü'nün oralarda, elinde kılıç ve buğday tutan heykelin bulunduğu alana bakan büyük bir yapıdaydı. Bir apartmanın dördüncü katmdaydı. Önüne gelince orada eyledi arabayı.

«Siz bekleyin, ben çocukları alıp geleyim!»

Fırladı arabadan. Hızlıca gitti. Tapur tupur çıktı merdivenleri. Karısı bekliyordu.

«Nerdeydin Zihni? Çok bekletmedin mi şekerim?» Çıkışacak oldu biraz, fakat ağzını kapattı Doktor:

«Sus! Hiç ses etme! Köylü misafirlerim vardı. İş konuştuk iki tanesiyle. Bitiremedik, bizimle gelecekler şimdi. Sıklmazsın değil mi? Lütfen sıkılma. Yani benim işleri biliyorsun. Ben bu siyasetin uğruna mesleğimi bıraktım, yani bıraktım sayılır, kapıldım gidiyorum, bakalım nereye kadar gideceğim, seni de sürüklüyorum peşimden? Bunu biliyorsun, katlanıyorsun, takdir ediyorum, ediyorum hoooop ediyorum, hoop, billur toop, cumbur lop!» Kucakladı kızını, ikinci çocuğunu. «Öyle değil mi kızım? Öyle değil mi anam? Hadin bakalım!» Döndü ötekilere: «Hadin bakalım şinanay şinanay hop!»

İki çocuğu vardı. İki de kızdı. İkincisini kucağına aldı, ötekinin elinden tuttu, merdivenlere yürüdü. «Ceket, kazak al, üşürsünüz!» Bağırdı karısına. «Bana bir paket de subay sigarası! Hadi canım Melâhat... bekliyoruz!»

İki üç dakikanın içinde indiler aşağıya. Küçük kız tutturdu ille de öne binecek. Öne bindi anasıyla. Hacer'i de arakaya, 'amcalarının yanına' verdiler. «Melâhat, bak sana arkadaşları tanıştırayım. Bunlar Kantarma köyünden oluyorlar. Biri köyün muhtarı. Adm neydi bakayım? Kusura bakma, isim hafızam zayıftır..»

«Adım Musa, Zeyni Beyim!»

«Evet, Muhtar Musa Efendi... Öteki de...»

«Hıdır!»

«Hıdır Efendi...»

«Kantarma köyü halkından...»

«Evet... köyü halkından Hıdır Efendi...»

Arkaya dönüp gülümsedi Melâhat Hanım. Araba istasyona doğru yürüdü. İstasyona varmadan Gedikli Okulu'nun yanından sağa saptı, yeni yoldan Meram'a doğru aktı. İki üç dakikanın içinde tükendi o yürüye yürüye, terleye terleye tükenmeyen yol! O giriverinceki alanda döndü araba. Bir ağacın altına eğlediler gene. Çıktılar hemen. Yürüdüler Aile Gazinosu'na doğru. Garsonlar kapıda karşıldılar Zihni'yi, karısını, çocuklarını. Onlarla birlikte Musa'yı, Hıdır'ı.

Hıdır'la Musa, arkadan arkadan yürüyorlardı. Zihni, bir adım durup tuttu ikisinin de kollarından: «Çekinmeyin

allaşkı-na! Melâhat, bak bir de sen söyle şunlara, vallahi kaçıp gidecekler...»

Melâhat Hanım durdu:

«A'a'a'aaaa!..» Beyaz çantasını salladı elinde. «Ne varmış çekinecek? Üstümüz başımız felân diye sakın utanmayın! Sizin bu hallerinizden asıl utanması gerekenler utansın! Sizi yıllarca ihmal edenler...»

«Bunların bir lâfi...» Hıdır'm koluna dürttü Musa. «Essah-tan mı konuşuyorlar, yoğsam engastan mı? Bunların her bir lâfi, bir büyük mânâ! Yor yorabildiğin gadar!.. Siyasetin tâ göbeğine gömülmüşler garı goca, görüyor musun adamım?»

Tam ortaya, piste yakın bir yere oturdular.

Başgarson geldi hoşgeliş etmeye. Zihni Bey yemekleri sordu hemen. Listeyi bir Musa'ya, bir Hıdır'a tuttu. Âma ikisi de, «Yemek seçilir mi, sen buyur, biz ne olursa yiriz, gayamız konuşmak değil mi?» Listeyi Zihni Beye sürdüler.

«Çorbalardan ne var?»

«Düğün çorba, yayla çorba, mercimek, şehriye, Ezogelin, sebze çorba...»

«Önce birer sebze çorba... Çocuklara birer biftek, dövülmüş olsun güzelce... Bize birer buçuk pırlola... Ortaya bir ka rışık salata, bir kıvrıcık... Melâhat, rakı içer miyiz anam? İçe-

KÖYGÖÇÜREN .

129

riz... Bir de ufaklık önce! Yani gerisini sen ayarla. Hadi bakalım... Bakın misafirlerim var, beni mahcup etmeyin...»

Hıdır'la Musa, en çok birer buçuk porsiyon pırlolalara sevindiler. «Allahm işine bak! İşimiz bek görülmedi emme, bir sefer daha et yidik! Ne eyi gadermiş bizimki?»

Çorbalar geldi. Çorbalarla birlikte Torunoğlu geldi karısıyla çocuklarıyla... Kadastrocu Bektaş Bey, Avukat Sadi Ar-dalı geldiler kanlarıyla... Garsona her biri için ayrı birer masa hazırladılar, yanaştırdılar birbirlerine. Torunoğlu'yla Zihni Bey yanyana oturdular. Onlara da çorba geldi, yemekler ısmarlandı. Torunoğlu söz arasında, arabasını Zihni Beyin arabanın yanma eğlediğini söyledi.

Tüccar İsmet Kalfa, Doktor Muammer Hızal, Altioklar'dan Samim Bey geldiler eşleriyle.

Musa'yla Hıdır hiç konuşmuyorlardı. Musa, ara sıra Melâhat Hanıma bakıyordu. Ne kadar temiz, kırmızı, ne kadar sağlıklıydı yüzü! Hem kendi karnını doyuruyor, hem çocuklarının yemeleriyle ilgileniyordu. Sonra da lâfa söze katılıyordu. Kocasıyla birlikte rakı alıyor, konuklarıyla ilgileniyordu.

Torunoğlu'nun karısı Kübra Hanım, ayrı bir âlemde. Çok süslüydü. Takmış takıştırmıştı. Çok da sürünmüştü. Melâhat' in sadeliği yoktu onda. Kara dolgun, baygın balık, saçları da kıvrıcık, Girit göçmenlerinden birinin kızıydı, ama çölden gelmiş gibiydi. Donuktu. Az konuşuyordu. Ve bakmıyordu Hıdır' la Musa'nın yüzlerine. Bakarsa hemen çeviriyordu.

Torunoğlu'nun teneke gibi bir sesi vardı:

«Kaça çıkar bir minare dur bakayım? Yani çok para tut-maaaz! Hatunsaray Kavağı'na yaptırdık bir taneee, 16

bine mal olduuu. Kantarma'nınki de o kadar çkkaaar. Bilemedin 20 bi-nee... Varmış ellerinde dört bin, daha ister 15 biiin... Caminin onarımı, sıvası, 8-10 bin, hepsi eder 25!.. Yirmi beş bini bulmak için çok yol vaaar. Bir kere, alırız birazını Özel İdare'nin büt-çesindeen. Şeker Fabrikası'yla Sümerbank'a da asılırız üçer beşer biiin! Biraz da öteki bankalardaaan... Fakat karşılamaz gene bunlaaar... En iyisi nedir bakıın? Arkadaşlar birer başış makbuzu bastırırllaar, birer lira, ikişer lira, ikişer buçuk lira...

130

KÖYGÖÇÜREN

Koruz nazımızın geçtiği arkadaşların dükkânlarmaaa. Birazını da bizim dükkânaaa...»

Kübra Hanım bağırdı birden:

«Şirp kesilsin müşterilerin ayağı tükândaan!»

«Öyle değil Kübraa! Tanıdık müşterilere veriiiz! İsteyen alır, istemeyeni zorlamayınız. Zaten dinde zorlama yoktuuur...»

«Müşteri der mi ben istemiyorum? Cami işi, minare yardımı... nasıl der?»

«Eh, demezse demesiin, kesilirse kesilsün...»

«O zaman başka!..»

Hıdır düşünüyordu: «Camiyle minareyi ne güzel gonuşu-yorlar! Ama kırlar mı acaba cuma'ları, hiç değilse bayram'la-rı? Bir de bizim sucuyu gonuşsalar da azcık neşem açılrsa?..»

Torunoğlu, belli belirsiz bir öfkeyle kaldırıyordu kadehini. Zihni iyiydi... Zihni Bey kızmıyordu hiç bir şeye ve sanki çalışmıyordu sınırları karısının ve konuklarının yanında. Karısı da kendi âlemindeydi çocuklarıyla. Küçük kız 'Coca-Cola' tutturdu. «Oooo! Bak, tokadı yersin Figen! Olmaz artık...» Ustalıkla susturdu onu da. Ondan sonra konuşmaya başladı To-runoğlu'nun karısıyla:

«Şekerim, eskiden ne iyiydi? Her gün akardı sular. Şimdi öğlenden sonraları kesiliyor bizim mahalleninki. Halbuki evlerin işi de öğlenden sonraları biliyorsun. Bizim efendiye kırk oldu söylediğim. Vatandaşın işi dedin mi ölür, kendi evinin işine koşayım demez!..»

Ağır Ceza Yargıcı Dünder Bey, Veteriner Turgut Bey geldiler eşleri ve çocuklarıyla.

Hıdır: «Bunlar bu ağşam bizim su işini gonuşmayacaklar!» Umudunu kesiyordu.

Torunoğlu'nun ortanca oğlu bomfileyi bitirmiyordu önündeki. Anası şikâyeti bastı babasına: «Söylüyorum inanmıyorsun, gör iş,t,e, yemiyor!»

Torunoğlu, baktı ortanca oğluna:

«Aa'a'a'aaa! Yemezsen kuvvetlenemezsin oğluuum! Yersen sana dondurma alacağının, hadi bakayım...» «Biliralık alacaksın ama?»

KOYGOÇUREN

131

«Bi liralık alacaaam...»

«Gördün mü? İşte böyle bizimki! Dondurma alacak, bi liralık olacak... Sonra da boğazı şişecek, hastalanacak, öhho öhhoo!.. Bari elli kuruşluk al, yirmi beş kuruşluk al...»

«Şişmez şişmeeeez! Burda doktor var, şişecek olsa söyleeer!» Dr. Zihni arka çıktı: «Yemek üstüne zarar vermez...» Torunoğlu başka konu düşünüyordu kafasında: «Hüsnü Şifa, gerici burjuvaziye oynuyor bizim partideee. Çok okşuyor köylerin, köylülerin din duygularının. O yüzden biz de aynı köke takılıyoruuuz. Fakat ne zaman geçeceğiz orta derecede tatmini işine küçük çiftlikleriiin? Ve tarımın reorganizasyonu geciktikçe gecikiyor memleketteee!..» Konuştu Zihni Beye:

«Doktorcuğum, küçük motorlar, motopomplar almak lâzım Amerikan Yardımı'ndaan. Büyüklerini zaten vermezleer. Bunu anlatmak lâzım Tarım Bakanmaa. Amerika'dan buğday almanın gereği yok benceee. Bak şimdi bu işler ne kadar birbirine bağlın...» Ama vazgeçti, sonunu söylemedi. Hemen çekildi içinin kuyusuna: «Hiç olmazsa birazcık canlandırmak lâzım köylüyüüü! Köylü canlanmazsa açılmaz ticaret işleriii...» Büyük oğlu tutturdu bu sefer: «Ben de bi liralık isterim annee!..» «Gördün mü? Bak büyük oğlun da istiyor!..» «Alacaaam, alacaaam ona daa... küçüğüme de, Nilgün'üme de alacaaam... Hacer'le Figen'e de alacaaam... Hepsine birer liralık alacaaam!» Çatalını vurdu tabağına, garson koşup geldi çabucak. «Çocuklara birer dondurmaa!» Göz etti garsona, garson eğildi. «Ellişer kuruşluk olsuun!» Yükseltti sesini biraz: «Bize de kürdan getiir...» Duydu Torunoğlu'nun ortanca oğlu fisıltıyı: «Yaaaa kandırıyorsun bizi! Ellişer kuruşluk diyorsun dondurmaların!..»

«Ellişer kuruşluk söylemiyorum, kürdan istiyoruum!» «Ben de gider bakarım, bi liralıklardan yap derim!» «Peki peki...» Bağırdı garsona: «Yetmiş beşlik olsuun!» Tepindi oğlan: «Bi liralımk!..» Anası solunu dönüp hışındı: «Çarparım haaa!..»

132

KOYGOÇUREN

Dondurmalar yetmiş beşerlik gelecekti...

«Sonra bu arkadaşların su işine gelinceee: Bence çok müspet bir girişim! Kırmamak lâzım. Bilâkis desteklemeeek, cesaretlendirmek gerekiiir. Yalnız, o Çarşamba suyu, Beyşehir gölü hikâyesini bırakmalı bence. Onlar eski sitildir irrigasyon konusundaaa. Şimdi eğilim daha çok yeraltı sularına doğru-duuur. Geçenlerde bir Amerikan dergisinde okumuştum, nasıldı dur bakayım? 'Yeraltı sularının modern tarıma etkilerin...' Ve biliyor musun, bütün ana ve tali eküpmanlar da buna göre yapılyoör. Kesin olarak karar vermek lâzım ki konu yeraltı suyu konusudur Kantarma içiinin. Asla kanal meselesi değıldiir. O kafa Alman kafasıydı. Şimdi dünyaya Amerikan tekniğı ege-meeen. Yani egemen olmak üzereee... Acaba bizler de alır mıyız birer dondurmaa?»

Biraz daha kararmıştı karısının yüzü:

«Ben istemem!..»

«Sen istemezsen isteme, biz isteriiz!»

Melâhat:

«Ben isterim... Ama sen de sinirlenme şekerim! Alalım birer dondurma hadi...»

Kübra sinirlenmişti bir kere:

«Dünyada almam!»

«Amaaan! Sen de çabuk parlıyorsun Kübra'cığım?»

«Çocuklara ne dersem, aksini yapıyor, sinirleniyorum...»

«Bundan sonra dikkat ederim, tamaaam, keees!..» Sesi birden değişmişti. «Bu arkadaşların su işini buna göre koğuştur-mak lâzıım. Bizim Vali Bey de bilmez bunuuu. Araya girerken bunları hatırd tutarsak iyi oluur...»

Hıdır anlamıyordu Torunoğlu'nun konuştuklarını. Ama su işinin büyük bir iş olduğunu söylüyordu galiba. Buna da memnun oluyordu. Rakının da etkisiyle, şenelir gibi olmuştu biraz. Bir ucundan söze karışmak istiyordu, fakat neresinden karışacağını bilemiyordu. Bir fırsat kolluyordu, bir pot kırarım diye çekiniyordu.

«Şu türkücü kızın işini söylüyordun ikindiin?»

KÖYGÖÇÜREN

133

«Yaşını küçülteceklermiş. Hastanedeki Nuri Amca'yı tanık yazdırmışlar.»

«Neden gerek görmüşler bunaaa?»

«Başkan Hazretleri konservatuvara girmesini istemiş. Yaşı büyük...»

«Sadece yaşını küçültüp girebilir miymiş konservatuva-raaa?»

«Bir de diploma lazımmış ortaokuldan... Onu da Vali Bey sağlayacakmış. Birkaç öğretmen sınava hazırlıyormuş kızı...»

«Bakıyorum bizim başkan sanata destek oluyoor...»

Dondurmalar geldi. Sadece Dr. Zihni'ninki sadeydi, karışıkta ötekiler. Birer tane de Hıdır'la Musa'nın önüne koydu garson. Krome tabaklar içindeydi dondurmalar. Ve dondurma kaşıkları tuhaftı. Yemeğe başladılar. Vişnelinin, vanilyalınm, kakaolunun, sakızlının ayrı ayrı renkleri vardı. Ayrı ayrı tatları... Luna Park gibi bir şey hayal etmeye başladı Hıdır. Çocuklar çığışıyorlar, birbirlerini kovalıyorlar, göklere çıkıyorlar, babalarının boyunlarına sarılıyorlardı parkın dolaplarında.

«Aman unutma sakın Hıdır! Sen gelene gadar üyümez bu! Beşiği unutma...»

«Ey...vaaaah! Beşiği de, tekerleri de unuttum, gördün mü? Gördün mü? Gördün mü?» Başının içinde ince bir burgu dönmeye başladı. «Gördün mü?» Beyni oyuluyordu. «Gördün mü? Gördün mü?» Alnı ter içinde kaldı birden. Dondurma soğuktı ama teri kesmiyordu. Usulca Musa'ya baktı, dondurmasını yiyordu o. Ve hayran hayran Torunoğlu'nu dinliyordu. Ara sıra da Melâhat'a bakıyordu. «Gördün mü?» Dondurma kaşığı Hıdır'ın elinde kalakaldı. «Şimdi bütün dükkânlar kapalıdır! Bütün çarşı toplanmıştır. Kerestecileri de ara ki bulasın şimdi!» Oyup yiyip bitiriyordu kendini. Biraz mutlanır gibi olmuştu, biraz açılmıştı... birden aklına geliverdi! «Nasıl yüzüne bakarım Duran'ın? Nasıl yüzüne bakarım Yeter'in? Asıl mühümü nasıl yüzüne bakarım Sunacı'ım? Doğan'a bi şey almasam da olur, ona harman kakınca ceket pantol söz verdim. Emme Du-ran'la Yeter'e almalıydım, kesin...»

Birden Musa dürttü koluna:

KÖYGÖÇÜREN

«Sahat kaç geldi adamım?» «Bi bakayım: Geçiyor on buçuğu...» «Biz Beylerden izin isteyelim gali!..» Melâhat de baktı kolundakine: «Daha erken ama...» «Erken değil şekerim! On buçuk: Gittik gidiyoruz on bir olur! Biz de gidelim...» Kocasına baktı Torunoğlu'nunki.

Doktor Zihni: «İzin sizin amma beraber kalksak daha iyi olurdu. Götürürdük sizi şehre kadar...»

«Yoook, biz surdan, Harmançık'm, Hasanköy'ün altından fu-rur yürürüz...»

«Peki öyleyse, siz bilirsiniz...» Kalktı ayağa. «Çok memnun olduk gelişinize. Fakat bütün konuşacaklarımızı konuşamadık, îki üç gün sonra bir daha uğrayın. Ben Vali Beyi de göreyim. Cami onarımıyla minare yapımını da kesin karara bağlayalım. Makbuz bastırma işini falan..»

Torunoğlu da kalktı ayağa: «Evet çok iyi oluur...» Uzattı Hıdır'a, Musa'ya elini. «Çok memnun oldum sizlerle tanıştığı-maaa, görüştüğümeee...»

Hıdır'la Musa, şapkalarını çıkarıp ellerine aldılar. Doktor Zihni'nin de elini sıktılar. Sonra eğildiler hanımların önlerinde. Geri geri açılırken bir iki sandalye devirdiler. «Allasmar-ladık allasmarladık..» Çıkıp gidene kadar ter içinde kaldılar. Musa biraz çakırkeyifti. Hıdır ise çok bitkin. Tuttular hemen birbirlerinin kollarından. Musa, ileri ileri kaktı Hıdır'ı: «Yörü adamım, gaf am pırlanıyor, sen önden yörü, yoğsam düşecem...» «Buldun öne kakacak adamı! Biliyor musun ne bok yidim?» Yüreği harp etti Musa'nın: «Ne bok yidin ulan?» «Çocuklara bi şey alacaktım unuttum!..» «Ne alacaktın unuttun?» «Gıymatlı bi şey değildi, emme mühümdü...» «Ne gibi mühüm?»

Düşündü: «Söylesem alay eder mi? Ederse bozarım...» Ök-sürdü; biraz cesaret buldu: «Oğlana teker biçtiracaktım, kıza da bir beşik alayım dediydim...» «Bunlar mıydı?» «Bunlardı...»

KÖYGÖÇÜREN

«Napacaktı oğlan tekeri?»

«Tren yapacaktı... çocuk değil mi?»

«Unuttun demek?»

«Unuttum...»

«Allah akıl dağıtırkene sen ahırda felân miydin?»

«Sorma gali!..»

«Yarın gelir alırsın!»

«Bu ağşama söz verdim, bekleyecekti çocuk!»

«Çok mu mühüm sence?»

«Çook!»

Ufacık bir sevinç duydu: Musa alay etmiyordu.

«Ben böyle şeylere çok gıymat verim, unutulunca gızarım!»

«Eyi düşünüyorsun emme, bi çare bulunmaz ki geceleyin!»

«Dükkânlar gapalıdır haa? Keresteciler felân?»

«Hepsi, tam tüm gaplıdır...»

Hıdır elini başına vurdu: «Kafa değil ki bu!» Vurdu.

«Bırak şimdi gafa dövmeyi!»

«Eeee?»

Yürüyüp Meram'm eski yoluna girmişlerdi.

«Bu gece köye gitmeyelim...»

Sordu Hıdır: «Galalım mı seherde?»

«Yatalım handa. Zabahlaym alalım unuttuklarını, ondan kerı gidelim. Hemi de bir daşıit buluruz belkim... Simden kerı yayan gideceğimize!»

Musa'nın kolunu sıktı, sıktı Hıdır: «Çok sağol! Yani çok... çok seviyorum seni... Esgisi gibi içimden hamsalak felân demiyorum gali!..»

«İstiyorsan de adamım, heç çekinme... Birbirimize o gadar-cık da mı nazımız geçmesin? De istiyorsan..»

«Yoook, demem... dilim şişer!»

«De sen, şişerse doktura bakıdınız!»

«Doktur adamımız değil mi?»

«Adamımız ya...»

«Yavu muhtar?»

«Buyur Hıdır...»

«Biz bugün handa yatamayız?»

136

KÖYGÖÇÜREN

«Neden yatamayız adamım?»

«Han... para, biliyorsun?»

«Ee para olsun?»

«Yatamayız, ben yatamam... gıza beşik alacam!»

«Oyuncak bi beşik değil mi bu?»

«Oyuncak bi beşik...»

«Ne dutar?»

«Çok dutmaz belki, emme teker de biçtirecem...»

«O da dutmaz, biçtireceğin dört teker!..»

«Kırk teker biçtirecem, tren yapacak!»

Durdu Musa: «Nerde yatacaz öyleyse?»

«Kırk teker, ağaç mağaç, emme para dutar!»

«Evet dutar... nerde yatacaz?»

«Valla sen bilirsin, öl de ölem!»

«Hıdır be?»

«Emret!»

«Yani diyorum ki hava iyi...»

«Hamdolsun çok iyi...»

«Harmancık'm bağ evlerinde... ha?»

«İnsan minsan yok mudur?»

«Olursa olsun... nâpacaklar bize?»

«Yakalarlar hırsız felân deyi...»

«Yakalayamazlar, kaçarız!»

«Gurşun atarlar?»

«Eeeee, sen de! O gadarına gatlanırsız!»

Sıktılar birbirlerinin kollarını. Gülüştüler. Ve büktüler yollarını Harmancık'm bağ evlerinden birine doğru.

«Bak hele sana ne deyecem: Bizim Döktürün gariya da bittim Hıdır! Ne güzel, ne geniş garı! Ötekine de tam bir hastir, benden! Melât Hanım bi içim suyudun adamım!..» Durdu, bir su döktü Musa, sonra ekledi: «ŞevtaliLYime de yanında yat!..»

Hıdır da su döktü: «Yalnız dikkat et, Zeyni Beyin hanımı, ne de olsa bacımız... düşünme kötü!»

«Kötü düşünmüyorum... Gatiyen... 'Gözel gadındı, halal olsun!' diyorum sadece...»

Bağ evinin oralar ıssızlıktı. Girip uzandılar.

12

CAFER İLE TÛLİN

Müslüme kocasına dürttü: «Kak adam!»

«Ne var gıı? Biraz yavaş dürt bakalım...»

«Kak çabuk, Topal Talip göğre fırlıyor, gors hocası gelmiş!»

Akşamdan gelmişti. Bir kamyonu pırtılarını yüklemiş, karısıyla kendi de öne oturmuş, sürüp gelmişti. Topal Talip yukarda pırtıların başındaydı. Doğru kendi çift kapılı evine indirmişti hocagili. «Kak!..»

Ama muhtar yatıyordu...

«Kak herif!.. Gors hocası gelmiş!..»

«Annadık yavu, gelmişse gelmiş!..»

«Gelmişse gelmiş olur mu? Kak köyün hocasına şahap ol! Yarın kakinç ederler başına. Kak, al gel evine. 'Hele önce bizde bigaç gün misafir olsun da size gine gelir, uygunu budur!' de Topal Şeytan'a, kak...»

«Kakarım, evdirme! Bi gayfa yap bakayım...»

«Kak, başka habarlarım da var: Bamiğin Hasan'm avrat Çil Fedime göçükde galmış. Höllük gazıyormuş, göçmüş! Zorlan çekip çıkarmışlar, baygmımiş, kak!»

«Goley mi çocuk böyütmek, o gadar olur...»

«Bi adamsın ki Musa... kak!»

Musa kalktı. Elini yüzünü yıkadı. İki lokma bir şey yedi, sonra Topal Talipgil'e koştı kurs hocasına hoşgeliş için. Ve söyleyip getirecekti kendi evine. Akşam gene şehirden gelmişti, geç uyumuştı. Torunoğlu'nu, Doktor Zihni'yi görmüştü. 'Ankara'ya yazalım'a karar vermişti Vali. Yazacaktı. Doktor Zihni de telefon edecekti. Hıdır gitmemişti bu sefer. Hocanın geldiğini görememişti. Müslüme de sabah başkalarından duymuştu hocayı.

Karayağız, kısa boylu, otuzunda falandı kurs hocası. İnce bıyığı vardı. «Ermenek'ten eyi adam çıkmaz emme du baka-

138

KÖYGÖÇÜREN

hm!» Hocayı görür görmez bunu düşündü Musa. Hocanın karısı, karıların yanındaymış ötevide. Çocukları memleketteymiş. Güzün alıp geleceklermiş. Şimdi hem pırtı getirmişler, hem de köyü şöyle bir görelim, komşuları tanıyalım demişler. Aylığı 400 olacakmış. Hükümetten alacakmış. Gittiğim köylerde bana arpa buğday, bostan büber eker komşular. Fazla tamahkâr ol madığımдан az ektirim tabii!» Kuşkusunu büyültüyordu muhtarın.

Kurs hocasını baş köşeye oturtmuş, altına döşek atmıştı Talip. Başına yeşil takkesini giymiş, bir dizini dikip bir dizini bükmüş, öyle oturuyordu önünde hocanın. Din açısından siyasete siyasete çekiyordu konuyu. Fakat hoca direniyordu. Gelir gelmez, hem de muhtarın önünde açılmak istemiyordu. Sönük, küt bir konuşması vardı, öyle sürdürüyordu.

«Köyümüz eyidir hocam! Daha gendin de göreceksin, Talip Efendi varolsun, sen de varol, çoğ eyettin geldiğine!..»

«Allah razı olsun cümlenizden!»

«Ben hem zatına şöyle bi hoşgeliş edeyim, hem de Talip Efendi izin verirse seni fakirhaneye götürüyüm'e geldim. Bigaç gün bizde misafir olun abılayla, sona gine gelirsiniz. Gendi gıy-matımız yok, emme adımız var, hasbelgader Kantarma'nın muhtarıyız. Heralda beni gırmazsm. Talip Efendi de izin verir işallah...»

«Misafiri gongduğu yerden hemen gıpırdatmak eyolmaz emme uygun gonguşmalara bi şey deyemem! İnsanlıklı insanlıklı gonguşur bizim Musa. Zaten gendini bunun için sever desteklerim. Diniyesi guvatlıdır. Camiyi onartacam, bir minare yaptı-racam demene çok memnun oldum öteygün caminin önünde. Kör olayım göğsüm gabardı!»

O sırada koca kapı döğüldü, çıkıp baktı Topal Talip: «Hı-dır geliyor!» Bekleyip karşıladı...

«Önce senin eve uğradım muhtar... Söylediler, bura geldim. Düneyin sehre gittim, marağ ettim nooldu bizim sucu? Gors hocamızın geldiğini de Müslime söyledi. Eee, hoşgeldin, safa geldin bakalım hocafendi!» İki elini uzatıp hoşgeliş etti

1

KÖYGÖÇÜREN

139

Ermenekli hocaya. Sonra Talip'in, sonra Musa'nın ellerini sıktı. Ellerini birleştirep burnunun altına götürdü.

«Hocam, bu da köyümüzün uyanık adamı Hıdır!»

Hıdır, iğne gibi baktı Talip'e: «Estafurullah!»

«Köyü çok düşünür, milleti düşünür...»

«Köylerde uyanık arkadaşlar bolarıyor!»

«Haggaten...»

Musa kalktı biraz sonra:

«Ben şimdi bi gideyim, birazdan gine geleceğim. Gelip hoca-gili götürücem...»

Hıdır da kalktı muhtarla.

Muhtar, önce dükkâna uğradı, helva aldı yarım kilo.

Hıdır'la birlikte yürüdüler.

«Zeyni Bey de gitmiş, Torunoğlu da; söylemişler Valiye. Yazacakmış Angara'ya. 'Vilâyet olarak elimizde çare yok, yazalım yokarıya!' demiş. Eh gine hepıcinden allah razı olsun. Biraz gecikecek emme ucu bir hayıra bağlanacak işallah...»

«Beriki işleri nasıl dutuyorlar görüyorsun?»

«Beriki işler goley! Su zor...»

Dutsalar bu da goley olur...»

«Dutarlar işallah... Tâ yer altından çıkacak!»

«Yani ekinler erişmeden, gidip bi de gendim göreyim bali Zeyni Beyi, Torunoğlu'nu... Daha olmadı durayım bi daha, bi daha, zabahtan ağşama gadar Vali'nin gapısmda. Bi de gendim gonusayım...»

«Eeee fena olmaz adamım, arzın bilir!»

Kurs hocası bir gün muhtargilde konuk oldu, iki gün Topal Talipgü'de. Sonra pırtılarını Koca Oda'nın bölünen, sıvanıp kuruyan gözlerinden birine yerleştirdi. Bir gün de Hacı Yu-sufgil'de kaldı, karısını alıp giti. İşte göreve başlamıştı. Gelmişti köye kadar. Şehre varıp haber verdi. Güz olunca gelecekti. Gitsin de memleketine, tarhanasını, bulgurunu, kakını, kurusunu hazır edip gelsindi. Müftü, gitmesinde bir sakınca görmedi. Zaten 'gayri resmî' yani 'kaçak' bir kurstu. Güzün açsa noolurdu, yazın açsa nolur...

Muhtar çıkıp tarlalarını dolaştı. «Azıcık da gendi işimize

140

KÖYGÖÇÜREN

bakalım...» Vurdu elini kığına. «Köy işine çok yeldik... Yeter bu gadarı...» Ekinler kısa mısa, kıvranıyordı. Yağmur yoktu. Ama olsa da, olmasa da, ereceklerdi. Erip ne vereceklerdi bakalım?

Hıdır, iki sefer gitti şehre. İkisinde de çıkamadı huzuruna Vali'nin. İkisinde de Zihni Beyi, Torunoğlu'nu gördü. Caminin, minarenin koçanları basılmış, tanıdık dükkânlara verilmişti. Torunoğlu'nun mağazasında falan tıklar tıklar birikiyordu paralar. Yorulmak yoktu, ırılmak yoktu. Acap bir koçan da su işine bastırılrsa, veren olur muydu para? Din işine olunca hay hay deyip atıyorlardı. İkişer, ikişer buçuk...

Dolandı gündönümü oldu. Kuzular büyüdü.

İlkin arpalar erişti. Biçtiler. Gümüller ufak. Her gün da-laz çıktı, saçtı, savurdu sapları. Anızları falan kazıdı çanakku-rutan yelleri. Geceleri fırtınalar çıktı, kum yığınları oldu tarlalarda, avlularda... evlerin köşelerinde, damların diplerinde. Ahırlar samanlıklar doldu bazen. Sonra buğdaylar erişti, 'kısa mısa' onları da biçtiler. Köyün merasında, yaylımında kmdı-ralar kurudu. Öldü ağılıktan çayırcıkirgeleri... Boncuklar falan kâr etmedi, biraz daha kurudu kabukları, memeleri ineklerin. Kesildi sütleri.

Güzün Kadmham'ndan iki usta geldi, biri minare yapımına, biri cami onarımına başladı. Yaptılar bir liste Musa'yla Topal Talip, komşuyu imeceye, ekiplere ayırdılar. Günde dörder yardımcı veriyorlardı. Yemekleri de ev ev... Muhtar, Topal Talip'i, Topal Talip muhtarı övüyordu komşunun önünde. Ama ayrılıp evlerine giderken işlerinden, bazen de dalgınlıkla açıktan sövüyorlardı birbirlerinin sülâlesine, karısına.

Güz gelince kurs hocası döndü. Üç gün sonra dua ile, âlâ-vâlâ ile başlayacaktı kurs. Topal Talip şehre gitti. Zaman Ahmet'i, Hüsnü Şifa'yı, Müftü'yü, Gurba Nuri'yi çağırıldı. Gurba Nuri Efendi -köylüler arasında büyük

ünü vardı- çıkıp geldi, doldu cami. İçinin dışının onarımı yetişmişti açılışa ve az bir işi kalmıştı minarenin. Resül'den, Hatip'tan, Boruktolu'ndan, Dedemoğlu'ndan, hatta Çarıklar'dan gelenler oldu. Çok ünlü hocaydı, namazı gümbür gümbür tekbirlerle kıldırdı. Bir de

KÖYGÖÇÜREN

141

vaaz etti yukardan. Attı tuttu din düşmanı Halkçılara, hatta «gökgözlü gâvur dönmesi, adını söylemek icap etmez, ezanı Türkçe okutacam diye tutturmuştu bilirsiniz hep» O'na; ve kut-sadı bugünlerin doğru yollarına milleti sokanları, çoluk çocuğumuzu düşünenleri... Attı tuttu şehirde açık gezen kadınlara, komünistlere, din ve mukaddesat düşmanlarına; kutsadı çocuklarını yeni açılan İmam-Hatip Okulları'na verenleri, Kuran Kurslarına yazdıranları; kutsadı kocasının sözünden çıkmayan kadınları ve beş vaktini düzenli olarak kılan müslümanları... Attı tuttu köylerde din düşmanlığını yaygınlaştıran öğretmenlere, fesat yuvası Köy Enstitülerine, Yücel diye, Tonguç diye birilerine ve kutsadı cami yapımına, minare dikimine yardım edenleri, hatta yayınlarıyla İslâmın güneşini parlatan gazeteleri... Ve dahi, İlim Yayma Cemiyetleriyle, Komünizme Karşı Mücadele Derneklerine nasıl yardım edileceğinin yollarını sayıp döktü. Hep birlikte yeniden kelimeyi şahadet getirmeye çağırdı cemaati. Yıkıldı caminin içi dışı iniltilerden, gürlemeler-den. Aziim bir vaaz oldu, aziim bir tören, böylesi ne unutulurdu, ne silinirdi belleklerden... Namazdan sonra şerbetler içildi. Açıldı kursun kapısı bismillah ve allah allah'larla... Ve al-lah razı olsun bütün verenlerden çok yardım yapıldı minarenin kalan işi ile şerefesine bağlanacak hoparlör için. Yepyeni bir batarya satın alınacaktı Hüsnü Şifa'dan.

Yoktu bir haber sucudan.

«Anlıyorum ne kadar üzülüyorsun, gine de sabırlı ol adamım! Sabreden derviş, muradına ermiş! Sabır ile koruk pütür pütür helva olmuş. Yani bakarsın adı güzel mevlâm bunun da çaresini verir, heç aklından ayırında yoğuken, bir su usdası, bir müyendiz çıkar gelir. Üzülme, üzülmenin yok yararı...»

Kimi zaman Musa'yla birlikte, kimi zaman tek başına çıkıp çıkıp gidiyordu şehre. Gidip başını ağrıtıyordu Doktor Zihni' nin ve... babasının oğlu gibi Torunoğlu'nun. Gidip bekliyordu işleri bitsin, bekliyordu toplantıları bitsin, bekliyordu iki lâf etsinler, bir haber versinler...

Ne ekinlerden ekin oldu, ne bostanlardan bostan. Gene öyle dolmamış ambarla, yarı boş samanlıkla gireceklerdi kışa, çok

'« MI

142

KÖYGÖÇÜREN

kötüydü! Muhtardan aldığı on şinik zahireyi verdi harmanları kaldırdıktan sonra. Sunacık yudu kuruttu, Hıdır da Hatip'a gidip ununu öğüttü, tezeleri örtme'nin altına aldı. Çok uzaktan, Çukurkavak, Avşar köylerinin ötelерinden biraz çırpı bulup geldi, ama akli fikri sucudaydı hep.

Bir gün bir otomobil çıkıp geldi, yeni... Yeni çekilmiş âcen-tadan. Otomobilde 23-24'ünde bir adam, bir de genç, tini mini bir hanım vardı. Adamın burnu eğri ve bir tuhaftı yüzü. Bir gözü aya, bir gözü çaya bakıyordu. İbili'nin Baki gibi şaşıydı. Hanım da sarı kuru, ne yemişse inkâr eden, kısa kol, açık baş, kollarının derisinin altından sinirleri mikanın altında tel gibi tek tek görünen, gök göz, sarı saç bir şeydi. Hem de boyamıştı gözlerini altını üstünü yeşile, karaya. Bir acayip, karayip olmuştu... Adam indi, hanım inmedi.

İlk iş olarak, yüksekten bir bağırdı çocuklara, adam:

«Arabama dokunmayın!» Durdu: «Burası mı Kantarma?»

«Geç bakalım efendi, hoş geldin... burası!»

Altma sandalye verdi, saygılıca elini sıktı Mahmut. «Gay-fayı nasıl istersin?» Sordu.

«Kave içmem... sağol!»

«Çay yapayım?..»

«Çay da içmem!»

«Ayran?»

«Köyde bi şey içmem, mersi!»

Musa yoktu, Hıdır vardı. Küsmüş gibi yatıyordu içerde köşede. Dışardakiler kalkıp teker teker hoşgeliş ettiler, içerdeki-ler de kalkıyorlardı. Adam kızılıyordu gelip gelip eline sarılmalarına, ama diyemiyordu dokunmayın. Sıkıyordu çaresiz kendisine uzanan elleri. Bir yandan da çok eviyordu, bir an önce muhtarla konuşacağını konuşsun, kalkıp gitsin. Çünkü bekliyordu otomobilde karısı.

«Muhtar nerde? Hanginiz muhtar?»

«Muhtar Hatıp'a değmene gitti, ağşama gelir...»

«Dünyada bekleyemem! Gider gene gelirim, yada o gelir beni bulur, Selçuk Oteli'nde kalıyorum...»

Mahmut, elini yüzüne alıp sordu:

KOYGOCUREN

143

«Ayıbolmasm ama, niçin arıyorsun muhtarı, Efendi?»

«Ben mühendisim, köyünüzün su meselesi varmış, onu konuşacağım. Ama madem yok, bekleyemem uzun...»

Adamı tepeden tırnağa, tırnaktan da tepeye süzdü, bir daha süzdü Mahmut. «Yani sen... şu bizim beklediğimiz sucu... musun sormak ayıp olmasın?»

«Su mühendisiyim ben...»

«Yani, yerin altından çıkaracaksın?»

«Bakacağız, araştıracağız... Esasen ben ön etüdüleri yapacağım, gerekirse sondaj ekipleri gelecek sonra...»

«Desene uzun iş?»

«Evet, biraz...»

Adamı bir daha süzdü Mahmut. Sonra içeri varıp Hıdır'a seslendi:

«Hıdır! Kak yeğenim, kak adamın geldi!»

Tam değil, alabuçuk bir uykunun içindeydi Hıdır. Söylenenleri yarı duyuyor, yarı duymuyordu. «Haa, ne dedin Mamut emmi?»

«Kak adamın geldi, müyendizin geldi!»

Fırladı kalktı o zaman. Hemen koştu kapıya. Ama eşiğe varınca durdu. Baktı arabaya, arabada tini mini hanımı gördü önce. Sonra kavağın dibine getirdi gözlerini. Sandalyede oturan şaşı Beyi gördü. Baktı adama derin boylu. Mahmut, yanı-başında duruyordu. Döndü usulca: «Bu mu?»

«Buyumuş... müyendizimiz!»

«Bu mu bulacakmış suyu?»

«Arayacakmış...»

İçeri girip ellerini dizine vurdu: «Görüyor musun Mamut emmi, ne gadersizim? Bir düşün: Acap şu Türkiye'de benden gadersizi var mıdır?»

«Seninkinden eyi kimin gaderi var ulan; git tokalaş! Bak avradı bilem var! Arabada oturanı görmedin mi? Akşamları köyün içinde yakın birer maşalama, zabahlaraca teyatora oy-nadm! Gidin Resül'e, Hatıp'a, Boruktolu'na, tâ Alkaran'a ga-dar gidin, harman edin parayı, kötü mü? İtti ardından Hıdır'ı.

İster istemez çıktı, kavağın dibinden oturan adama hoşgeliş

144

KÖYGÖÇÜREN

etti Hıdır. Sonra arabada oturan hanıma vardı, arabanın açık camından iki elini birden sokup, «Hoşgeldin, safa geldin abıla!» Ona da hoşgeliş etti. «Ne enmedin? Eneydin..»

Tini mini hanım elini uzattı. Sıktı Hıdır'm ellerini, pütü-rekli.

«Ben Tülin! Memnun oldum...»

Hıdır hemen topladı kendini:

«Ben de Hıdır'ım hanım abıla! Eneydin şöyle?..»

«Ayyyh! İyi böyle...»

«Çay içer misin? Ayran, çalkama yaptırayım mı?»

«İstemem efenim, teşekkür ederim!»

«Pekâlâ... yani arzın bilir!»

Dönüp kavağın dibine geldi. Bir sandalye çekti altına. Ya-nıbaşma oturdu şaşı Beyin. «Efendiye bi şey yap!» Göz etti Mahmut'a. Mahmut, biliyordu ama kalkıp gitti, iki çay getirdi. Hiç gülmeden birini konuğa, birini de Hıdır'a verdi.

«Ama ben az önce söyledim size! İçmiyorum... Yani çok affedersiniz köyde bi şey içmiyorum!»

Hıdır: «Olur mu canım? İç iç...»

Hıdır: «Köyümüze gadar gelmişsin, bir çayımızı içmeye-cen mi?»

«Ama ben yeminliyim? İçemem...»

«Boz yeminini! Gâvur köyü mü?»

«Ayh! Çok ayıbolur, içmicem demiştim bi kere!»

«Olmaz olmaz... İç bakalım!» Durdu Hıdır: «Bizim köyde adamı dövüp yollayıverirler! Hem adın ne senin? Adını söyle bakayım!»

«Adım Cafer efenim! Ay çok affedersiniz, siz Muhtar Bey misiniz?»

«Muhtar Bey mi? Ne Muhtar Bey'i? Ben Hıdır'ım, halktan!»

«Affedersiniz, çok memnun oldum...»

«Eh, biz de memnun olduk! Yani memnun olduk diyelim de memnun olalım!» Uzağmdaymış gibi bağırdı Mahmut'a: «GavעיiiL Bak bakayım buraya!» Koştu Mahmut. Bağırdı gene: «Bir bardağı gaynar suyla yıka güzelce, dök üstüne gaynar

KÖYGÖÇÜREN

145

suyu, ondan kerı çay doldur, götür arabadaki abılaya! Bi şey ikram etmeden olur mu konuğa? Ayıptır...»

Tülin, kıpırdandı arabada.

Mahmut, çabuk çabuk içeri girdi. Bardak seçti güzelinden. Ve kaynar su döktü gerçekten. Sonra çay doldurdu. Şekerleri dışına koydu, tabağı falan sildi iyice. Askıya koydu çayı tabağı. Dikkatle yürüdü otomobile doğru.

Tülin, bir daha kıpırdandı yerinde.

«Buyur abılam! Gözel çaydır! İçmeyenin ya parası yoktur...» Durdu, «ya aklı!»

«Ama benim bazı prensiplerim var!» Baktı Tülin.

«Eyi ya, ne zararı var pırensıbıne çayın? Çay olsa olsa biraz sinir yapar, o da doğru mu, yanlış mı bilmem, öyle derler, öyle gider. Halbuysam Erzulum'da 50 bardak içen vardır günde. Vatani vazifemi orda yaptım da...»

Uzadı çayı iyice.

Almasa üstüne dökülecekti, aldı Tülin. Koydu yanı başına, Mahmut dikiliyordu. Tülin baktı çaya yan gözle. «Çok affedersiniz, içmesem olmaz mı?»

«Olmaz! Bu ısmarlayan adam var ya, deli gibi bi şeydir, bunu içmezsen bu sefer yimek yidirmeye kalkar. Parasını da alır çayın... yimeğın... çok delidir yani!»

Gene korkuyla baktı çaya Tülin.

Cafer içiyordu. Ama titriyordu elleri.

«Zorlamayla olmaz ki? Zorlamış oluyorsunuz beni! Ben alışkın değilim fors yoluyla bir şey yaptırılmaya!»

«Ne zararı var? Köyümüzün göreneği böyle. Şordan bi konuk gelince, şehirli gibi arkamızı dönüvermeyiz. Eskiden daha eyiydik. Çok hörmət ederdik konuğa. Atının yemini samanını, gendinin gamını felân gayırırdık. Şimdi sadece çay ısmarlıyoruz...»

«Kaç hane bu köy?»

«Var bi yedi sekiz...»

Şaşırdı Cafer: «Daha kalabalık görünüyor ama?»

«Görünüşe bakma! Yedi sekiz hane bile yoktur, çok çok dört beş hane! Üst yanının yimelik buğdayı yetişmez!»

10

146

KÖYGÖÇÜREN

KÖYGÖCÜREN

147

Sustu, anlamaya çalıştı Cafer.

«Senin memleket nere Cafer Efendi?»

«Benim mi? Bursa-Gemlik! Ben Bursa'lıyım...»

«Oooooo!» Hıdır parladı.

«Oooooo!» Kahveci Mahmut parladı.

«Sen yabancı değilmişin yavu!»

«Siz de mi ordan geldiniz?»

Hıdır güldü: «Yooooook, Başkanımız oralı!»

«Hangi Başkan?»

«Baya Büyük Başkan...»

«Hep böyle şaka mı konuşursunuz?»

Başını sert sert salladı Hıdır: «Yoooo...»

«Ben bunları şaka buluyorum...»

«Şakanın yeri mi şimdi Cafer Efendi?»

Mahmut boşu aldı usulca: «Bi daha doldurayım...»

«İstemem, çok merci! Teşekkür ederim...»

«Doldurayım, bi de benden iç!»

«İçmem, teşekkür ederim...»

Otomobile gidip hanımı yokladı: «İçtin mi abla?»

Tülin boşu uzattı: «İçtim, çok merci!»

«Yalan demiyorsun ya, dökmedin ya?»

«A'a'a'aa! Yoo! Ha-hayır, kafiyen!..»

«Nasıldı, eyi miydi çayım?»

«Güzeldi... evet... güzeldi!»

«Bi daha doldurayım mı?»

«Yooo hayır, hayır teşekkür ederim!»

«Sen bilirsin!» Aldı boşu çekildi. Çekilirken bakıyordu kadının derisine, derisinin altındaki mor damarlara, tel gibi tel gibi sinirlere.

«Cafer Efendi, hangi okulda okudun yeğenim?»

«Ben mi? Ben liseyi İstanbul'da bitirdikten sonra Amerika'ya gittim. 'Field Service' bana burs verdi skdlarşip, orada Keliforniya Teknikli Yuniversiti'yi bitirdim. Mastırımı yaptım, döndüm yurda!»

«Yani su müyendizi olaraktan?»

«Evet, yani genel olarak encineyring, fakat yeraltı suları konusunda tecrübeler kazandım...» «Anan buban sağ mı?»

«Babam yok... annem de vefat etti ben Keliforniya'day-ken.»

«Vah vah... gelemedin cenazesine, öyle ya?» Salladı başını Cafer: «Gelemedim, uçak tikit pahalı!» Saati gene kolundaydı Hıdır'm. Kulağına tutup dinledi. «Açlık tokluk var mı Cafer Efendi? Hanım falan aç mıdır? Yi-mek yir misiniz?»

«Meram'da yemek istiyoruz karımla.» «Şimdi toksunuz yani?» «Evet... tokuz!»

«Nobalmız boynunuza yani?..»

«Bir tepe var şehirde, çok güzel bir yer, güzel restoranlar var, öğleyin orada yedik.»

«Cafer Efendi, bu hanımı Amerika'dan mı aldın?» «Yok ben burda evlendim. Tülin Amerikalı değil. Ama o da bulundu Amerika'da. Hem de Amerikan Kız Koleji'ni bitirdi İstanbul'da. Sonra üniversite bitirdi Boston'da...» «Şimdi kısmet olursa bize su bulacan değil mi?» -«Tabii çalışıcam. Yani ben ön etüdler yapacam, jeolociktl haritalar inceleyecem. Yağışların yıllık dağılımını, bitki örtüsünü, klima, vecetasyon vesair araştırmaları yapıcım...» Öteki köylüler pek karışmıyorlardı söze. Mahmut: «Buraya heç yağış düşmez, onu geç! Bitgi olarak da sadece arpa buğday... o kadar! Yani bunların incelenmesi goleydir!» Bilgi verdi mühendise.

«Öyle değil! Bunların dağılımı söz konusudur, yıllara aylara dağılımı, yani teknik olarak... İşin bu yanı biraz karışık, anlatmam güçtür...»

«Neyse!» Kıpırdandı Hıdır. «Anlar gideriz...» Bakındı çevresine. «Eyi ki Topal Talip felân yok... kimse yok sülâlesinden! Mars olup gittiydik!» Ayağa kalktı usulca: «Şimdi seninlen bize gadar gidelim. Hanım abılayı da alalım. Gerçi evde kimse yoktur. Bizim çocuklar burçak yolacaklardı bugün. Bir hafif

148

KÖYGÖÇÜREN

gavaltı yapalım. Belkim o zamana Muhtar Bey gelir. Gelmezse siz evde istirahat edersiniz, ben gider çağırım. Hadi, arabayı da çekelim benim evin önüne...» Elini vurdu mühendisin omzuna.

Cafer sıçradı kalktı: «Yooook, böyle şakalar olmaz her zaman! Yani benim halimde ne var tuhaf? Ben kavaltı falan demiyorum size! Yani biz karımla geldik Muhtar Beyi görmeye. Otomobilim var. Etüdlerime başlamadan önce göreyim istedim. Vali Bey de söyledi, çok merak eden varmış, geldim. Şimdi gitmem lâzım, geç oldu!»

Bozuldu Hıdır: «Çok yanlış gonaştun Cafer Efendi! Heç şaka değil dediklerim. Sana gendi lisanımızı gonaşuyorum. Ters türs anlama. Tâ- seherden gelmişin, bir yimemizi yimeden gitme. Emme sen bilirsin. Muhtarı da hava telefonuyla getirte-mem Hatip'tan. İstersen sür arabanı Hatip'a, değirmende gör gendini. Hatip'a kadar kötüdür emme Hatip'tan sehre gadar eyidir yol. Yani sen bilirsin...»

Elini havaya kaldırıp salladı mühendis:

«Karım banyo^ alır beşlerde. Sonra çay içer. Mutlaka gitmem lâzım!»

«O zaman haklısın! Yalnız çay olsa goley emme banyo meselesi zor! O zaman gitmek elzem...»

«So long! Bize müsade! Hoşça kalın!..»

Uğurladılar Cafer'i. Araba döndü köyün içinden. Çocuklara çıkıştı Mahmut. Koşmadılar ardından. Çumra şosasma, oradan da şehre doğru aktı gitti mühendisin arabası. Mahmut Hıdır'a baktı, Hıdır Mahmut'a. Sonra kahvedekiler bakıştılar. Hıdır'm yüzünde acı bir gülme dolaşıyordu. Ne diyeceğini bilemiyordu. Şaşkınlıktan gelişgüzel konuştu:

«Bütün bunlarla uğraşmak bize mi düşüyor acaba?» Sonra Mahmut'a baktı: «Ne dersin Mahmut emmi? Bu adamdan sucu olur mu?»

En kötü durumda iyimser kalmayı becerir Mahmut:

«Sıkma canını! Şaşı maşı emme bakarsın daha eyi çıkarır! Eğerkine su varsa tabii yerin altında... Yoksa

Amerika'daki hocası gelse çıkardamaz!..»

Yukarı Mahalleden Barniğin Hasan geldi: «Fadime'nin ha-

KÖYGÖÇÜREN

149

li kötü! Belini başını dutup duruyordu. Doktora götürelim diyoruz Hıdır Ağa. Sen Zeyni Beyi tanıyorsun... Biz araba goşa-caz, barabar gidiversek?»

«Zeyni Bey benim lâfımnan mı bakacak, çekin varın!»

«Valla bilmem, bubam öyle diyor...»

«Eh... Git söyle madem... çabuk goşsunlar arabayı. Eyice ağşam olmadan varalım. Hem beri baak, Zeyni Bey gendi bakmaz, hastaneye telefon ediverir... ona göre! Ben evdeyim, hazır olurum. Siz geldiniz mi gideriz...»

13

ÇATAL KAZIK

Hıdır, höllük kazarken göçükte kalan Çil Fadime'yi hastaneye yatırdı Zihni Beyin yardımıyla. Ama bu iş için o gece şehirde yatıp ertesi gün on bire kadar uğraşması gerekti. Kara Mustafanın Han'da tahtakurusundan uyumanın olanağı yoktu. Uykusuzluktan başı ağrıdı durdu şehirde koşarken. On ikiye doğru çıktılar şehirden. İki saate kalmadan geldiler arabayla. Muhtar hâlâ dönmemişti.

«Ne lan bu? Ordu unu mu üğüdüyor?»

Meğer Hatip değirmeni doluymuş. Üç gün sıra beklemiş Musa. Bir araba zahirenin üğünmesi dört güne mal olmuş beklemekten.

Geldiğini duyar duymaz koştu Hıdır. Anlattı olanı biteni. Mühendis Cafer'i, karısı Tülin'i... Ve şehirde otelede arayıp bulamadığını... Köye gelen bu mühendisin «etüd-tikit» deyip durduğunu... Bu konuşmalardan iyi bir şey anlamadığını...

«Annarız adamım! Marağ edip durma bakalım! Bakarsın bugün yarın gine gelir, açık açık annarız her şeyi!»

Ama o gün, ertesi gün, daha ertesi gün gelmedi Cafer.

Beklediler hafta geçti... gene gelmedi:

Kuran Kursu harıl harıl öğretim yapıyordu.

Hıdır kalktı, köyün okuluna gitti. «Biraz dert yanarım öğretmen Sefer'e... o da bana serinletici bigaç söz söyler... bunalıp durmaktan bıktım...» düşünerek vardı okula.

«Derdim var seninki yanında sıfır!» hesabı, öğretmen de adam arıyordu dert dönecek. Adam arıyordu kendine teselli verecek. «Muhtar gelip sormuyor, ben varıp söylüyorum, ciddi dinlemiyor. He hıı, kafa sallıyor. Müdür müfettiş dersin onlar da kusurumu çıkarmaya çalışıyorlar. Dernekte görev aldım. Şehire yakın bir köyde çalışıyorum diye yüklendi arkadaşlar, hatırlarından çıkamadım. Duymuş müdürün başyardımcısı. Bir

KÖYGÖÇÜREN

'mim' koymuş adamın önüne. Bu da kaygı değil de... çocuklar gelmiyor, kesildi öğrencilerimin ayağı. Noolacağım ben? Kime halim şu diyeceğim? Hadi beni başka ana doğurdu, hısım akrabanız da değilim, ama bu çocuklar sizin; bunlar noolacak?»

Çocukların arasında iki oğlu vardı Hıdır'm. Duran da gidiyordu okula. Başını çevirip onları aradı usulca. Buldu ikisini de. Eğmişler başlarını, iyice sinmişlerdi babaları gelince.

«Çocuklar bizim Sefer Efendi! Başka sahipleri çıkmazsa, helbet bizim... Emme ben senin derdini tam anlamadım. Nool-muş bizim çocuklara?»

«Doğrudan doğruya çocuklara bir şey yok. Fakat işin içinde iş var. Bu okul sizin, bu çocuklar sizin. Bir sorsanız ya derdimi?»

«Ohhoooo! Ben sana geliyorum derdimi sorasm! Diyorsun önce sen benim derdimi sor! Pekeey, bizim derdimizi kim soracak Sefer yeğen?»

Elindeki tebeşiri attı yere Sefer öğretmen: «İyi madem! Siz salmışsınız bu köyün, bu okulun yakasını, ben de salarım olur biter! İnceldiği yerden kopar, nâpayım?»

«Goparsa Topal Talip'len Ermenekli hoca ular, tasalanma!»

«Ben de bunu diyorum. Böldü çocuklarımin yarından çoğunu! Devam falan kalmadı. Danasını deyim: Çocuklar Alafabe' deki bütün resimlerin başlarını boyunlarını kesmişler öteygün, gözlerini de kalemle bastıra bastıra kör etmişler!»

«Neye?»

«Bu resimler şeytanı temsil ediyormuş! Resim yapmak, resim bakmak günahmış! Okulda ben onlara gâvurluk öğreti yormuşum. Muhtara anlatayım dedim, elini salladı: 'Düzeliir bee! Garabükte gol gibi demirler bile düzeliyor. Bu da düzelir!.. Dü-zelmezse de üzülme... napalım bunu da çekeriz. Gökten ne yağdı da yer gabıl etmedi?' Muhtarinki bu. Gidip tartışsam kendisiyle: 'Yavu kardeşim hocafendi, benim okulumdan ne istiyorsun? Kanuna göre sen benim okuttuğum yaşların çocuklarını okutamazsın. Aleyhimde atıp tutmaktan da amacın ne? Halkımız okuya okuya kör mü oldu? Niçin okumanın bu kadar aleyhinde konuşuyorsun? Bırak çocukların devamı aksamasın...'

KÖYGÖÇÜREN

Adam beni gördü mü domuz görmüş gibi bozuluyor... hemen kavgaya dönecek konuşmamız. Yani Hıdır, bulduk bir belâ kardeşim, yetirmezsem çok iyi! O benim aleyhimde konuşuyor, ben onun aleyhinde konuşamıyorum. O yeni okumayı kötülüyor, ben eski okumayı kötüleyemiyorum. Köylülerin çoğu ondan yana. Habire maşşallah çekiyorlar okuttuğu çocuklara. Daha benimkilerin bir kerecik başını okşamadıkları gibi, kitaplarında şeytan var diye şevklerini kırıyorlar temelli gelmesinler okula!»

Sabırla dinledi Hıdır:

«Varsa derdin gonus daha Sefer Efendi!»

«Ne güzel gidiyordu işimiz önceleri! 'Sağa çark!..' Nereden geldiye bir komut geldi, millet bu yana

donuverdi. Sekiz on yıldır durmadan horlanıyoruz. Camilerde açıkça aleyhimize konuşuluyor. Tuttular bir de bu kursları açmaya başladılar, çeki ver bundan sonra köy okullarının kuyruğunu! Güya kısa zamanda halkın tamamını okutacaktık. Tarım okulları, teknik okullar açacaktık. Toprak Reformu falan yapılacaktı. Şimdi he-piciği komünistlik!»

«Başganımız ne dedi geldiğinde, 'Okul da olacak, kurs da! İkiisi yanyana yürüyecek!..' Siz de yörüdün be gardaşım! Kızmayın birbirinize...»

«Bi dakika, bi dakika!..» Sordu Sefer Yılmaz: «İkisini yanyana yürüten hangi millet var dünyada?»

«Bunun örneğini Amerika'da görmüş Başganımız!»

Elini alınca vurdu Sefer: «Hey...vaaaah! Bu Amerikan sevdası bizi batıracak!»

«Batmaya batmayız... da!»

«Eeeee?»

«Batmıştan beter oluruz... korkum bu! Bak gors dediler şirp! Cami onarımı şirp! İçinin boyası şirp! Dışının sıvası şirp! Minare şirp! Minarenin âlemi, şirp! Şerefesine hoparlör, şirp! Hoparlörüne dinamo, şirp! Emme ben altı aydır su deye ötüyorum, tıss yok! Başgana gabıl ettirdiğim halde, peşine düşen yok. Bir sugu geldi, ömrümde öyle şaşu adam görmedim, o da çekti gitti. Öldü mü galdı mı, on gündür habar yok! Sana bi lâf gonaşacam: Orosbunun çocuğu olamazmış, neden?»

KÖYGÖÇÜREN

153

«Neden?»

«Biri gelir yaparımış, öbürü gelir yıkanmış... ondan! Daha ne oldu memleketi hurafattan temizlemeye başlayalı? Hooop gine geldiler! Hooop eskisinden hızlı geldiler!..»

«Asıl bizim işler zoraldı Hıdır Efendi!»

«Tabii! Onlara göre siz birer düşmansınız... dinimizin düşmanı! Yeni yazıyı getiren siz, medreseleri gapatan siz, hocaların yeygisini kesen siz, siz Millî Mücadelecilerin öğretmenleri, halkın gözünü açmak için çalışan, muskayı üfürüğü beğenmeyen, sülüğe sömürgene düşman güzel öğretmenler...»

«En çok da gelecekte yaratacağımız uyanıklıktan korkuyorlar! Bütün sömürücü tutumlarına direnince yeni kuşaklar, nasıl ayakta durur egemen sınıflar? Şimdi uzadı, biraz daha yokuşa sardı yolumuz!..»

«Yokuştan beter oldu, diklendi, dikenlendi! Aynan şu duvar! Eliniz kolunuz bağlı. Bilmem nasıl çıkacaksınız? Sizin işler, bizim işler, yani yoksulların işleri... zor!»

«Ama zor da olsa çıkacaz, aşacaz o duvarı!»

«Evet, işallah!..»

«Yüzde yüz!»

Birden Hıdır'a sordu Sefer Yılmaz:

«Peki bu muhtara nooluyor? Para diyorum yok, araç diyorum yok? Ama camiye gelince şirp, minareye gelince şirp!..»

«Öyledir o...»

«Çocukların devamı diyorum, dilinin ucuyla...»

«Öyledir... İki ucu da idara edeyim deye çalışır emme asılım o yanın adamıdır. Sen bakma, bana çok eyiliği var, on şinik zere verdi geçen yıl, harmanı buldum, emme hamsalağın tekidir, bi daha demeyecektim bu lâfı, gine dedim. Emme desem de, demesem de görüyorsun...»

«Seninle benim işler kül...»

Sordu Hıdır: «Pekey benim Şaşı Bey nere kayboldu dersin?»

«Çok asri bir hanımı varmış hani?»

«Evet...»

«Gitmiştir Ankara'ya, İstanbul'a, basmıştır istifayı! Duy-

154

KÖYGÖÇÜREN

duğuma göre gendisi Amerika'da okumuş. Karısı da Amerikan Kolejni, bitirmiş. Çevirmenlik yapsalar gene çıkarırlar devletten alacakları parayı. Ne sürünsün buralarda?»

Gene yolu bir bataklığa uğramış gibi çıkıp yürüdü Hıdır.

Yalpaladı gene. Köy içinden geçti. Evine vardı. «Sunacık gııı! Ah ben olmaz olaydım Sunacık! Hâlâ bi habar yok Şaşı Beyden! Napacamı bilemez oldum. Gözlerimin kökü gurudu baka baka yollara gııı!..»

Sunacık gene yamalık yamıyordu evin hayatında. Hasırın üstüne eski çarşafı sermiş, seleyi sepeti getirmiş, bütün çamaşırı giysiyi dökmüş, çıkı, çıkın, ne varsa açmıştı. Akları Hıdır' m donuna, karaları Doğan'm carına, gökleri Yeter'in entarisine, karaları Hıdır'm çağşırına, alları Duran'm yeleğine... Yanında Çil Ümmet'in dul kızı Teslime oturuyordu.

«Aaaah Teslime ah! Geysiden geysiye böyle uğraşıyorum... Sankim alla garanm Allahı ayrı! Köyün garıları eğsik yazıcı. Halbuysam yünü yüne, pamığı pamığa uydursaz da ötesini fazla incelemesiz ne var? Köreldim yemin olsun... aah Teslime ah!..»

«Bu Şaşı Bey bir yerde öldü galdı mı gı Sunacık? Gopuğun biri bi lâf attı yanındaki tini mini'ye, o da buna gatlanamadı, garşılık verdi. Garşılık verince çekip furdu. Sonra sürüdü bunun ölüsünü gopuk. Götürüp çook uzak bir yazıya, kuru kın-dıraların felân dibine bırağiverdi. Gartallar dolanıp endi, ak-bubalar felân... yiyip, bitirdiler düzünün oğlunu. Onun için gelemiyor. Yoğsam neye ırasın bu gadar? Bak Teslime, sen de dinle gomşum: Benim gaderim gibi kötü gader var mı şu ba-tası köyde? Keşkem ben de eller gibi Guran Gorsu deseydim. Caminin sıvası badanası deseydim. Minarenin dinamosu deseydim. Kalktım gittim de su dedim. Bir Şaşı Beyin eline galdı işim, o da gayıp!»

Teslime kalkıp yer verdi Hıdır ağasına. «Geç buyur Hıdır Ağa!» Otuzunda falandı Hıdır ağası. Gözünü kaldırıp bakmaya üşenir. «Belkim üzenir, belkim yılar Sunacık'tan. Belkim de, ben Çil Ümmet'in giziyim ya, ar eder bubamdan. Aaaah, asıl

ben olmaz olaydım! Vardım gittim de gepegenç herifi duymadığım bilmediğim Korelere saldım... salmaz olaydım! Akılsız garı, ne bıraktın elindeki gocayı? Bi selâmı bilem okunmuyor gali ıradiyolardan! Oh olsun sana, yutgun şimdi ellerin gocala-rının önünde!.. Akılsız garı!.. Genç yaşında dul galdm, galmaz olaydın... Geç buyur Hıdır Aşam... Geç! Nassm bakalım, eyi misin? Biz de... ne eyi, ne kötü işde... Biz nasıl oluruz... çekiyoruz işde! Ya çekecen, ya çökecen... biz ise hem çekiyoruz, hem çöküyoruz Hıdır Aşam... yüzümüze bakan yok!»

Sunacık kalkıp bir minder getirdi, attı çulun ucuna. «Otur gurbanım, otur, gendine bu gadar buğuz etme... hem de dinle beni. Dinle bak, sana ne diyorum? Ağzına sıçarım müyendizi-nin, ondan keri Şaşı Beyinin, tini mini avradının! Kakıp gidip bir Şaşı Bey mi doğurem sana bu çilenin içinde Hıdır? Senin evin yok mu, işin yok mu, malın yok mu, çolun çocuun yok mu Hıdır? Alsan mallarını önüne de ikişer darak fursan sırtlarına, kene mi var, göve mi var, uğraşsan olmuyor mu? Kakıp gidiyorsun da elin sucusunnan uğraşıyorsun bre gurbanım! Dört yanma bak, senden başga gavranan var mı? Gayranmayiver sen de! El nerde, sen de orda oluver. Camiye mi gidiyorlar, sen de camiye, dahi bi fazla gidiver. Eller gors hocasına maşşallah mı diyorlar, sen de maşşallah diyiver, dahi bi fazla. Eller aş döküp, mevlütler okudup hocaları mı çağırıyorlar, sen de çağrı-la, dahi bi fazla! Bak şu gün oldu, daha bazara gidip iki metro gaput almadın bre bubam! Benimse gözüm körelidi esgi yamaya yamaya. Bu yıl bi Söke'ye bali gideydin. O gadar dedim git Hıdır, git Hıdır, hep seherlere goştun, Meramları dolaştın. Arap Zeyni'nin, Torunoğlu'nun gapılarını aşındırdın. Aşındırdın da ne geçti eline gurbanım?» Hıdır'ı bırakıp bu sefer Teslime'ye geçiyordu Sunacık: «Kör olası pank paraları da verilmedi ay abam! Verilse de beş gurusluk çapıt alsaz... da hep böyle çöküp durmasam şu yamaların başında... ölecem ay abam!»

Teslime, Hıdır'ı bırakıp Sunacık'a bakıyordu: «Ne ölmesi gıı? Sen ölür müsün Sunacık? Sen ne yedi canlı gancıksın, sen ne yedi canlı! Sen ölünce Hıdır Aşam garısız mı galır sanıyorsun gıı? Onca dullar var, dahi dul olmayanlar, gocalarını bı-

löö

KOYGOÇUREN

"

w"l\

rağırlar da goşa goşa gelirler Hıdır Aşama!» Bakıp yutkunuyordu. Başka ne yapabilirdi?

Mindere oturup karısının dizine vuruyordu Hıdır. Sonra dönüyordu Teslime'ye: «Teslime hatun, bak vallaha bu öğretmene de canım yanıyor. Çok içime dokanıyor hali. Sana nasıl annadayım: Almış elindeki çocukları Ermenekli hoca, bir bizim çocuklarlan, senin Şükrü galmış desem yeri! Bi de beş on döküntü çocuk işte! Bütün zekâlıları bölmüş deşilesi Topal Talip! Buna da bi çare bulacam ben. Verip gafa gafaya Sefer öğretmenle, köy okulunu destekleyecem gorsa garşı!»

«De sus allaşkma! Zaten namaza gitmiyorsun deye adını çıkarıp duruyorlar. Bi de bunu dolatma dillerine itin olayım!..»

«Tasalanma Sunacık! O Şaşı Beyi de gidip arayacam. Eğer-kine, haggaten ölüp galdıysa, Zeyni Beye, Torunoğlu'na, Hacı Şavkı'ya felân deyip bi Şaşı Bey daha bulduracam. Sokacam tarlalara, gırlara: 'Bul ulan suyu, dürzü!' Suyu buldurunca, arpanın yerine gökmısırlan fasille ekecem, yisin sülâlen. Artanını da götür son turfanda niyetine sat seherde, kuşağın para dolsun. Ertesi yıl da göbekli göbekli harmanları sırala Uzunçayır'a... öff!»

«Allahm saf gulu, noolacak? Yeler böyle zevdalara!»

«Talaşlanma dedim Sunacık! Talaşlanıp canımı sıkma. Zaten sıggm! Kak bi su ver bakayım gendi elinlen. Sen

ver, ben içerim. Ulan bu garı millete biraz yetgi verdin mi, hemen adama köstek furuyorlar be! Bütün garılar böyle midir yavu gomşuu?»

«Bütün garılar... bütün garılar... Ben bütün garıları ne bilirim a Hıdır Aşam? Ben anca...» Yumuyor hemen gözlerini Teslime, «Ben anca... gendimi bilirim. Ben ne köstek furayım erkeğe?» Yumuyor gözlerini, açmıyor. «Ben daha destek olurum...»

Sunacık kalkıyor. Billur bardağı alıyor raftan. Kim bilir ne zamanın bardağı? Ninesinin ninesinden mi kalma? Gelir develerle dolaştım dolaştım satarlardı yağa peynire. Dışı oyuklu-dur, içi pürüzsüz. Alıyor o bardağı raftan, bir yıkıyor oğa oğa, sonra gidip dolduruyor bakırdan. «Bakırdan doldurduğum ıscak

KÖYGÖÇÜREN

157

olur...» Düşünüp döküyor hemen geri. Varıp testiden dolduruyor. İlgin testisinden. Bakıyor güne tutup, böcü börtü var mı? «Hazzetmez Hıdır!» Bakıyor, yamadan körelmiş gözleri, ama gene görüyor, dupduru su. Alıp götürüyor dökmeden. Sol elini göğsünün üstüne koyup, hafif de eğilerek, sunuyor dolu billuru kocasına, usulca fısıldıyor ondan sonra:

«Buyur bubam!»

Hıdır alıp şapır şupur içiyor:

«Huyum gurusun çok ivedi içerim evde suyu, gavede çayı! Alışmışım da, ırakıyı bilem diki-dikivedim öteygün Me-ram'da.»

Şapır şupur içiyor, bakıyor karısına. Karısı öyle sol eli göğsünde, hafifçe öne eğik, sağ elini de sallayıp sol elinin üstüne koymuş, bekliyor boşalan bardağı versin...

İçip bir Sunacık'a, bir Teslime'ye bakıyor Hıdır. Sonra kalan suyu serpiyor karısının yüzüne:

«Eferim ulan Sunack! Gine gözüme girdin!» Gülüyor. «Emme bi de şu Şaşı Beyin neden gelmediğini hileydin!»

14

YİTİĞİN BULUNMASI

«Ay Cafeer, ne manyaksııın!..»

Cafer'in şaşı gözleri donuverdi:

«Ne dedin, ne dedin bakayım kuz?»

«Ne diyecem, manyaksın dedim işte!..»

Fırladı ayağa birden: «Al sana öyleyse, al sana, al... sana!» Kıçına başına, sırtına, yüzüne vurdu karısının. Şap şap öttürdü yukarıları. Aşçı Emin'le hizmetçi Şehriban, birbirlerine göz edip sordular: «Noluyor?»

«Ben manyak dedirtmem kendime anladın mı?» Bir daha, bir daha vurdu. Vurdukça hep şap ettiriyordu.

Tülin ansızın bir çığlık attı:

«Ayyyyyyyyy!.. Acıttın... Yapma! Bak yapma Cafer, yapma diyoruum! Bir de manyak deyince kızılıyorsun, yapmasa-naaa!» Birden fırladı kapıdan. Koridorda Şehriban'la burun buruna geldi. Aşçı Emin ikinci parti şap şap'ları duyar duymaz sıvışmıştı. Tuttu Şehriban'ı yakasından Tülin: «Vaaay!.. Bir de kapı dinliyorsun öyle mi? Tuuu sana, tu tu tuuu!..»

Duvara doğru attı Şehriban kendini:

«Gözüm kör olsun değil hanımcım! Valla değil hanımcım!» Aha burdan geçiyordum! Canım çıksın değil! Bavul odasına geçiyordum hanımcım, ayyyy, Aşçı Emin'e de sor istersen, ayyy!..»

Hıncını alamadı, tap tap indi merdivenleri Tülin. Ağaç saksıdaki margirit çiçeğine çarptı kendini. Toparlandı, sütuna çarptı. Toparlandı, doooğru yemek salonuna daldı. Balkonda şezlonga uzanmıştı annesi. Kremleri sürmüş, bigudileri takmış, ayaklarının bileklerine havlular dolamış, güneşleniyordu. Koşup vardı yanma.

«Tamam anne, kararımı verdim!»

Belinleyip kalktı Şeyma Hanım:

«Ne kararı kız, hayırdır işallah!?»

KÖYGÖÇÜREN

159

«Kararımı verdim anne, boşanıyorum!»

Elleriyle başını tuttu, aşağı aşağı bastırdı beynini Şeyma Hanım:

«Neee? Boşanıyor musun? O nerden çıktı?»

«Boşanıyorum, dövdü beni!..»

«Kim dövdü?»

«Amaaan anne, çok geri zekâlısın, kim döver? Kimden bo-şanabilirim?»

«Cafer mi?»

«Afferiim benim canım anneciim!» Eğilip öptü: «Cafer!»

Şezlong sağa sola yamuldu, çatırdadı, kırılacak gibi oldu. Pembe hırkasının içinde dikeldi Şeyma Hanım: «Ne yaptın da dövdü, ne dedin oğlana?»

«Tamam! 'Ne yaptın da dövdü, ne dedin oğlana?' Mutlaka benimdir kabahat. O bir şey yapmış olamaz. Ben yapmışımdır bir şey!» Oturdu üstünde gazeteler yığılı koltuğa: «Senin beni bir defacık olsun anladığını ne zaman göreceğim anne? Çok değil, sadece bir defacık anladığını?»

«Anlıyorum kızım, anlamaz olur muyum? Ama niçin dövdü Cafer seni? Ne yaptın?»

«Uuuuff! Bak gene! Anne beni çıldırtacak mısınız?»

Şeyma Hanım da çekti uuuf: «Ne var bunda uf çekecek? Ne var bunda çıldıracak Tülin? Soruyorum güzelce.

Yoksa dilimi beğenmiyor musun? Ne yaptmdı, neden dövdü Cafer?»

«Neden dövecek, manyaklığından...»

«Sust, sust bakayım! Koca manyak olamaz! Öyle mi dedin yoksa?»

«Evet manyak dedim, gene derim, çünkü manyak!..»

«Çok şımarıyorsun Tülin! Kaç defa tembihledim sana şımarma kızım!».

«Şıarmak mı bu? Bana değer vermiyor! Dediğimi yapmıyor!..»

«Ne diyorsun da tutmuyor sözünü? Neden tutmuyor?»

«Neden olacak, manyaklığından!»

Çabuk çabuk ellerini cırpı Şeyma Hanım:

«Şehribaaan, aaa Şehriban! Çabuk bana ilâcımı getir! Bir

1DU

İVU Y UUÇ U KÜJN

de kahve yap...» Dönüp yeniden uzandı şezlonga. «Anlat bakayım nooldu? Manyak demeden anlat!»

Sayı sayar gibi parmaklarını birer birer açıp kapamaya başladı Tülin: «Anlatayım peki, bak! Diyorum ki kendisine, bırak artık, gitme diyorum! Ellerin köylerinde yeraltı su etüd-leri yapmak sana mı kaldı bırak, ver istifanı, otur burda diyorum. Daha olmadı çalış babamın yanında diyorum. Babamın dünya kadar işi var diyorum. Konuş babamla... Arna konuşmaktan hoşlanmıyor babamla ki! Diyor diyor istifa etmem. Hep bunu biliyor!..»

«Bırak etmesin kızım! Niçin istifa ediyor? Çalışmak istiyor madem, çalışsın. Böyle şeyler aile arasında sinirlenilmeden konuşulur, hem de kocanın dediği olur. Ne varmış köylerde yeraltı su etüdleri yapmakta? Eğer orayı beğenmiyorsan, anlaşın aranızda, daha uygun bir yere aldırısm babanız. İstanbul'a bile aldirtir. Ama isterseniz İzmit, Adapazarı da olur. Ne istese yaptırıyor görüyorsun. Kırmıyor Genel Müdür Bey. Bir telefon edip izin alıyor. Bir telefon edip Cafer'in terfisini getiriyor. Aman kızım, yapma allahı seversen! Bunlardan falan insan takışır mı kocasıyla?»

Derisinin altında damarları ufak ufak atıyordu. Mikanın altında imişler gibi görünen sınırları civrişip duruyordu: «İstemiyorum, sevmiyorum!..» Sarardı, karardı, domaştı iyice...

«Bak sana ne tavsiye ediyorum? Acele karar verme! Bu işler çocuk oyuncağı değildir kızım! Senin gibi yapsaydım ben şimdiye yüz kere boşanmıştım. Barajı aldığı yıl, Rahmetli Atatürk de sağ, eve kadın getirdi! Eve eve, baya kendi oturduğumuz eve getirdi, boşanmadım ben! Havaalanını aldığı yıl, gene bir kadın meselesinden dövdü beni, kemiklerimi kırdı, gene boşanmadım. Hava Hastanesini yapıyor, topladı öte berilerini, üç ay eve uğramadı. Otel Gamgam'dan bir oda tutmuş, yanında gene bir kadın Ankaralı, hahaha, hihihi... gene mesele yapmadım, gene ağzıma almadım boşanma sözünü. O beni boşayacak oldu, razı olmadım: 'Benim kocamın bir kusuru yok, erkek değil mi, istediğini yapar, ben memnunum geçineceğim!' dedim. Yaa, böyle böyle korudum bu yuvayı, sizi büyüttüm. Sen

dikkatli baksana, senin kocan melek gibi, nurdan dökülmüş melek gibi, yok bir kusuru!..»

«Sevmiyorum: Çirkin, şaşı! Herkes alay ediyor!..»

«Sust! Neresi şaşıymış? Neresi çirkinmiş? Erkeğin çirkinini olmaz! Eğer araya başka kadın sokup da karısını aldatmıyorsa ondan iyisi yoktur. Var mı arada biri?»

Burnunu kıvırdı Tülin:

«Kim bakar onun yüzüne?»

«Bak Tülin, baban duyarsa çok üzülür! Aksar üzüntüden işleri... Çok da düşkün ikinize...»

«Evet ama ben de hayatımı bu görgüsüzle geçiremem!»

«Aman Tüliin! Oğlan yedi yıl Amerika'da okumuş. Mastırı bile var. Hem daha yaşı ne, başı ne? Dur sen, baban onu alır, biraz Asya-Avrupa gezdirir, daha da artar görgüsü... Mecburi hizmetim falan diyordu, bırak yapsın hizmetini. Erkeğin memlekete hizmet etmek isteyen avanağı iyidir... sen beni dinle!» Eğilip okşadı kızının saçlarını. Öptü, boyalarını gözyaşlarının bozduğu yüzünü. «Hadi kalk bakayım, git yukarı, özür dile, barışın güzelce...»

Omuzlarını oynattı Tülin:

«Hayır! O barışsın! Benim gururum var!»

«Şımarıyorsun! Onun yok mu gururu?»

«İşte hep böyle diyorsun!.. Ben de kendimi öldüreceğim! Göreceksin öldüreceğim, vallahi billahi, gözüm kör olsun öldüreceğim!..»

Şeyma hanım kalktı: «Delisin diyorum da kıızıyorsun! Kız sen bir düşünsene, şimdi senin ne derdin var? Boşuboşuna ağlıyorsun. Üzüyorsun kendini de, beni de, Cafer'i de... sersem! Bak, kırarım senin kafanı haa! Kız senin aklından zorun mu var? Eğleniyor musun yoksa benimle? Kalk diyorum, kalk bakayım, çabuk! Manyakmış da, görgüsüzmüş de, kendini öldüre-cekmiş dee... öldür hadi! Kalk öldür! Vallahi babana söylerim! Bakırköy'e yatırır seni! Bak, gözüm kör olsun söylerim, daha hiç birini bilmiyor bu yaptığın deliliklerin...» Tuttu saçlarından çekti Tülin'i, çekip sürükledi balkondan içeri.

Evin sofra işlerine bakan Kerimhan koşup geldi:

11

162

KÖYGÖÇÜREN :

«Abla dur, abla yapma noolursun?»

«Çekil bakayım Kerimhan!..»

«Ayyyyyyyyyyyyyy!-»

Marlon havlayıp kalktı çığlığa, gezindi kapının önünde.

Genişçe bir bahçenin içinde, bahçenin ortasında, ağaçların, böğürtlenlerin, tâ Endonezya'dan, Japonya'dan gelme güllerin, türlü çimlerin çiçeklerin arasında, dışı derzli, içi plastik boyalı, doğramaları natürel cilâli, bazı duvarları lambri kaplama, bazı pencereleri vitraylı, fayansları, kiremitleri Avrupa, salonunun bir duvarı boydan boya kitaplık, bir duvarı ayna, ayrıca salonu sofası bir sürü antika eşya ile dolu evden yükselen çığlık tâ yollardan duyuldu. Müteahhit Sadık Çan'ın villası, Suadiye'de Bağdat Caddesi'ne otuz metre kadardı. Kadıköy'den gelirken sağ kolda, bakımlı bir sokağın içindeydi. Saparken sağda stor-ları yarı açık bir kuvafor vardı. Kadınlar başlarına 'tas' geçirtmişlerdi. Çığlığı duyular. Taniyanlar, «Sadık Beyin Deli coştı gene, dinleyin dinleyin...» güldüler. Bayan Berberi Süha, «Bu Cafer, hak edemiyor Tülin'iii!..» söyleyiverdi içindekini.

Çığdem Karlı; «Hihihi!..» güldü, «Karı isterik! Nasıl hak etsin?»

«Koskoca mütahit, Türkiye'nin parasını vuruyor, ama bir kızma bak, bir damadına! Ağzına tüküreyim böyle kaderin!»

Afife Ergene, Çerçi Limited'te bir muhasebecinin karısıydı: «Kader değil Süha'cığım, herif karı kız peşinde koşmaktan, kızına oğluna vakit mi bulabildi? Anca bu kadar olur! Çok güvendi parasına, zenginliğine...»

«Bakın öteki kızı iyi çıktı ama! Allah için...»

«Evet, çok da iyi işler çeviriyor damadı!..»

«Bunu o Amerika bozdu Amerika! Bir kızı bu kadar ser-bes bırakmak iyi olmooor! O Şaşı'yı da Amerika'dan bulmuş!..»

Nisa Hamurcu: «İyi ki onu bulmuş! Bir kabuklu takıp gelmemiş!..»

«He valla, ne de olsa Türk! Şaşı maşı, gene bir Amerikalıdan iyidir!»

Süha, sımsıkı bastırdı Çığdem Karlı'nın saçlarını: «Bir Türk bütün cihana bedeldir!..» Boyun damarlarını oğ-

5

J.ÖÖ

du bastırdı, tamamladı masajını. «Gene de ben o Cafer düm-büğüne acıyorum!»

Evde ana-kız birbirlerine girmişlerdi. Sular sürahiler devrilmiş, vazolar kırılmış, ortalık sele bürünmüştü. Cafer çıkmıyordu odadan. Tülin, bulduğunu savuruyordu annesine. Şehri-ban bir yandan. Tülin, bir yandan, Kerimhan bir yandan, ana-kızı ayırmak istiyorlardı ama beceremiyorlardı. Dövüş, yatışacağına kızışıyordu gittikçe.

Tülin, bir yolunu bulup merdivene tırmandı. Bir gelinali saksısı geçirdi eline, savurdu annesinin başına. Neresine gelirse! Saksı kadının tam da beline! Haydiiii! Yıkıldı Şeyma Hanım. Ondan sonra Tülin koştı Cafer'in kapanıp çıkmadığı odaya:

«Cafer!.. Ooh... Caferciim!..»

Sarıldı Cafer'in boynuna: «CaferciimL»

Cafer itti: «A'a'a'aa nooluyorsun be?»

«Caf ercim kalk! Burdan hemen gidelim! Kalk Caf ercim! Kalk otele gidelim! Kalk telefon et İpek Palas'a,

Divan'a, odamızı tâ yedinci kattan ayırsınlar anladın mı? Kalk Ceyfocum!..» Öptü kocasını: «Noolursun Caf ercim, kalk diyorum, kalkiver, işitmiyor musun?»

Kolunu yakasından boynundan söküp savurdu Cafer:

«Kalkamam!.. Telefon orda, kapı da orda... Hiç kalkamam, kendin kalk, kendin ayırt, kendin git, kendin yat otelde, ben gidemem! Ben şimdi düşünüyorum...»

«Cafer, Ceyfocum, ne düşünüyorsun?»

«Söylemem, ama düşünüyorum...»

«Noolursun, söyle beraber düşünelim!»

İtti Cafer: «Seninle hiç bir iş yapamam artık! Bir hata yaptım, yeni hatalar yapamam! İnsan bir kere yanılır... Dur bakayım, lisede çok sevdiğim bir şiir vardı, inaan... inaaan... inan Halûûûk... ezeli bir şifadır al... aldan... aldanmak! Bir defa aldandım, şifayı buldum!»

«Aman Cafeer! Sen de hep böyle yapıyorsun! Annemle atıştık, beni yapayalnız bırakıyorsun! Yapma böyle, çocuk olma şekerim!»

164

KÖYGÖÇÜREN

Gene itti Cafer, gene söküp attı kollarını. «Şimdi bu yaptığın iş mi ama Cafer? Beğeniyor musun?» Başını kaldırıp dışarlara, bahçeyi dolduran ağaçlara, güllere baktı Cafer. «İş... iş değil... orası beni ilgilendirir!» «İyi yapmıyorsun ama şekerim!» «İyi... kötü, dedim ya, beni ilgilendirir!» «Düşüncesizlik etme Cafer! İrrasyonel olma!» «Hadi be sen de... canımı sıkma fazla!» «Bak iyi düşün ama?» «Düşünüyorum...» «Mahvolacaksın sonra...» «Olmamış mıyım zaten? Daha ne olacağım?» Tülin, bir anda gözlerini yumdu, atıldı kocasının üstüne. Başladı öpmeye, ısırma. Cafer atik davrandı. Doğruldu, savurduğu gibi attı karısını. Yarısı yere, yarısı karyolaya gitti Tülin'in. Ayağıyla da pas verir gibi, kışına dokunarak itti karısını. Tülin kapandı yere.

Geçip oturdu masanın yanına. Geniş odanın içinde hava tükenmiş gibiydi. Açtı pencereyi. «Ulan nerden buldum, nasıl çattım, ne benim çektiğim burdan? Ben senin kölen miyim serseri? Ulan bana bak, vallahi boğarım seni! Boşamam falan da boğar atarım! İneğe bak, ulan sen beni ne sandın be? Senin babanın zenginliği sökmez bana. Benim elimde sanatım, gider eşek gibi çalışır, paşa gibi yerim, anladın mı? Daha olmadı mecburi hizmetim bitince gider Amerika'da devam ederim doktorama...»

Tülin, yüzüne yapışan saçları ayırdı:

«Zaten biliyordum beni sevmiyorsun! 'Seviyorum, çok seviyorum!' diyordun. Yeminler ediyordun, yalanmış hepsi! Sen beni şeyim için aldın... biliyordum zaten!»

Birden kalktı Cafer: «Haa? Neyin için aldım?» Tuttu Tülin'in kolundan, yüzünü yüzüne döndürmek istedi, ama birden kapandı Tülin. Tutup gene döndürdü Cafer: «Söyle bakim, neyin için aldım seni?»

Kapandı Tülin, hıçkırığını yükseltti: «Diyordum da kabul etmiyordun! Sen beni sevmiyordun, işte çıktı söylediklerim!..»

KÖYGÖÇÜREN

«Kız söylesene, niçin almışım? Babanın parası için mi?»

«Hayır, ama prestij için... aldın; yalan mı?»

«Aman ne prestij... ortada!..»

«Ortada tabii, az mı? Bir telefon ediyor babam, en iyi işe tayinin... Bir telefon...»

«Hakkım! Diplomam var. İhtiyaç da var!..»

«Bir telefon, terfiin...»

«Yüksek tahsilim var, herkes terfi ediyor!»

«Bir telefon, iznin...»

«Sen istiyordun, 'Annecim annecim...' İşte annecin, gör!..»

«Seni sevmiyor, sen de sevmiyorsun, nâpim?»

«Sevilecek halini bırakmıyorsun ki!»

Birden kalktı Tülin: «Cafer! Cafercim, noolursun bırakalım! Bırakalım hepsini, unutalım şekerim! Noolursun zehir etmeyelim hayatımızı! Bak bir daha yapmicam, üzmicem seni! Bak bak bak, bak ne diyorum şekerim, benim bir tane Cafercim, affet beni! Affet hayatım beni! Hadi gel, gel barışalım, hadi bak!.. Bak buna!.. Bak seviyordun...»

Yumdu gözlerini Cafer: «Hayır istemiyoruum!»

«Bak ama Caferciim, baksana hayatım...»

«Hayıır! Ben senin hayatın değilim!..»

«Benim hayatımsm, Ceyfocumsun!..»

«Hani manyak diyordun az önce?»

«Ağzımdan kaçtı affet!» Öptü Tülin! «Hiç manyak mı olursun sen? Sana manyak diyen dilim kopsun! Ağzımdan kaçiver-di, demem bir daha!»

«Yaa, her zaman demem diyorsun, gene diyorsun!»

«Özür dilerim sevgilim, hadi... bak şuna...»

«Hayır olmaz... olmaz dedim!..»

«Bir def acık bak noolursun!» Göğüslerini de açtı: «Bak ama, bak şunlara... Bak hep senin... Bak, oldu bir kere, ağzımdan kaçtı, başısla beni! Bak çok ayıp ediyorsun, beni çok mahcup ediyorsun Caferciim! Ay Cafeer, ne lâf anlamaz şeysin böyleee!»

«Evet lâf anlamam, ben manyağım!..»

Çıkardı üstünde ne varsa, atıldı kocasının üstüne: «Cafer-

166

KOYGOÇUKEJN

ciim! Bak özür diledim! Gene dilerim cicim! Sen de bir şeyi tutturuyorsun, hiç unutmuyorsun. Unut onu şekerim, lütfen... hadi canıım!..»

«Ben senin için arkadaşlarımı bıraktım, çevremi bıraktım, mesleğimden de fedakârlık ediyorum. Sen bana manyak diyorsun!»

«Cafercim ooo, gözüm kör olsun demem bir daha! Sen güzelsin, sen iyisin, sen benim bir tanemsin! Noolursun bak, hadi Caferciim!»

«Ağzından kaçtığına yemin et!» «Kur'an çarpsın, annem ölsün!» «Bir daha demeyeceğine de yemin et!..» «Yemin şart olsun, beybam ölsün!..» «Bak bir daha dersin çok fena olur...»

«Hiç der miyim? Ağzımdan kaçtı. Sen dünyanın en akıllı insanısın, benim erkeğimsin, yakışıklı, kudretlii.. gel!» Cafer kalktı, pencereyi kapattı, storu çekti. Tülin de komodinin üstündeki ilâçlı su fincanına 'Lens'le-rini çıkardı gözlerinden. «Cafercim, kapıyı da kitle hayatım!» Aşçı Emin radyoyu açtı. Şehriban birden güldü, ağzı kurumuştı. «Nooldun, efkâr mı bastı Emin Ağa?» «Yok be Şehriban, biraz maç dinleyelim dedim...» «Dinle, iyi kulak ver! Yalnız dikkat et, bizim Fenerbahçe'ye gol olmasın!»

Kerimhan, Şeyma Hanımı kaldırdı, götürüp odasına yatırdı. Elini yüzünü kolonyayla oğdu. Sonra gidip ortalığı topladı. Kırılanları kaldırdı. Şehriban'ı çağırdı. «Çabuk bir süpür şuraları! Gelen falan olur, görmesinler böyle...»

Şehriban: «Biz maç dinliyoruz Emin Ağamla!» Kerimhan: «Ben de gidip camcı getirecem! Kırılan vazoların, saksıların yenilerini alacam! Akşama Sadık Bey geliyor, her şey yerli yerinde olsun. Abla öyle söylüyor, kalk lütfen...»

«Aman Kerimhaaaan! Bir bozarsın ki insanın keyfini! Tam da gol olacaktı... serssem!»

Camcı ikindiye doğru işini bitirdi. Gelinali çiçeği yeni sak-

KÖYGÖÇÜREN

167

siya yerleştirildi. Yeni vazolar yerlerine konuldu. Şeyma Hanım da kalktı iyi kötü:

«Kalk Şeyma kalk! Kalk da topla evin elini yüzünü! Kalk, sen kalkmayacaksın da kim kalkacak? Kalk bütün işler sana bakıyor! Bakalım Aşçı Emin yemeklerden ne yaptı? Bakalım Şehriban çamaşırları ne yaptı? Kalk Şeyma... kalk!..»

Ahlaya oflaya kalktı. Hâlâ sırtında duran sabahlığı çıkarıp attı. Yünlü bir entari giydi.

«Güz gelince ötmeye başlar romatizmalarım! Diyorum diyorum dinletemiyorum Sadık Beye. Hemen gidelim, hemen gidelim Termal'e... Ama, ha bugün, ha yarın, erteleye erteleye... kalıyor! Zaten benim sözüm mü geçiyor bu evde?»

Çıkacaktı, Kerimhan kapıyı vurdu. Gidip açtı usulca. «Sen misin Kerimhan? Söyle evlâdım, nasıl oldu işler? Bitirdin mi? Oldu mu dediklerim?»

«Hepsi bitti Hanımım, bitti de!..»

«Eeeee?»

«Camcı para diyor!..»

«Haaa, camcı para diyor, peki... verelim!»

Komodinin gözünü açtı: «Al, bundan ver! Ama pazarlık et, istediğini veriverme hemen!»

«Etmiştim zaten, seksen verecem!»

«Vazolar, saksılar ne tuttu?»

«Saksıları bırak da, vazolar batırdı bizi... Çok tuttu!»

«Nâpim? Tutarsa tutsun! Ama batıramaz, Sadık Can bunlardan falan batmaz! Canı sağolsun!..» Durdu: «Haa bak Kerimhan, parayı verdikten sonra Şoför Selim'e telefon et çabuk! Altı buçukta Yeşilköy'de olcaz. Yedide geliyormuş uçak...»

«Haber var Hanımım, söyledim...»

«Aferim Kerimhan... haa bak!»

«Buyur Hanımım!..»

«Nâptı onlar?» Gözüyle yukarıyı işaret etti.

«Bilmem, yatıyorlar galiba...»

«Yatıyorlar mı daha?»

«Sesleri gelmiyor...»

«Sesleri kısılın!» Dönüp komodinin gözünü kapattı. «Git

168

KÖYGÖÇÜREN

Kerimhan, bekletme camcıyı...» Terliklerinin birini bulmuş, birini bulamıyordu. «KerimhaaaanL» Bağırdı. «Kerimhan!..» Kerimhan dönüp geldi. «Bak bakayım şu karyolanın altına, terliğimin teki orda mı?»

Kerimhan, dolandı karyolanın öte yanına. Bulup aldı terliğin tekini, koydu Şeyma Hanımın önüne, koyup çıktı.

«O kadar dedim de dinletemedim. 'Gel Sadık, bu kızı bu kadar şımartmayalım!' 'Yok! Zarar etmez, şımartmaz!..' Al işte^ çarp başına! Havaalanının bütün kazancını bu şıllığa harcadın,, böyle oldu!..»

Salona çıktı. Şehriban mutfağın kapısındaydı. «Gel buraya Şehriban!» «Buyur Hanımım, beni mi çağırdın?»

«Yok başkasını! Kim var karşımda başka?» «Affedersin, başla Hanımım!..» «Nâpıyor onlar, daha kalkmadılar mı?» «Kalkmadılar, gelmiyor sesleri!» «Yıkadın mı çamaşırı?» «Nasıl yıkayım, onlarmkini alamadım!» «Git tıklad kapılarını... akşam oluyor!» Şehriban yukarı çıktı, vurdu Tülin'in kapısını. Usulca kalktı Tülin. Ayaklarının ucuna basa basa geldi, açtı kapıyı.

«Hanımım! Çarşafları verin de yıkayım...» Parmağını ağzına götürdü: «Yavaş konuş, Cafer uyuyor!» «Kendinizinkileri de verin, makineye sokuvereyim...» «On dakika sonra gel, Cafer uyuyor!..» «Peki... Ha ben yıkayıvereyim dedim...» Çekildi. Gelip Cafer'in başucuna çömeldi Tülin: «Heey Ceyf! Ceyfocuum!» Eğilip öptü. «İmi!..» Döndü, buruşturdu yüzünü Cafer. «Ceeeyf! Uyandın mı Ceyfocuum!?.» Kalkıp storları açtı, ısıttı odayı.

«Ceyfocuum, kalk! Şofbeni yaktırayım, bir banyo al! Kalk Ceyfocum, ben de alayım... Beraber alalım kalk! Kalk Şehriban da çarşafları, çamaşırları istiyor, yıkayacakmış, kalk!..» Tw~

KÖYGÖÇÜREN

169

tup bir daha öptü, çenesinin altından, ağzından öptü kocasını. Kulağından da ısırdı: «Kalk!»

Can acısıyla kalktı Cafer: «Bir uyutmazsm ki!» «Akşam gene uyursun Ceyfocum! Şehriban çamaşırları istiyor!»

«İstiyorsa ver, beni ne uyandırıyor?» «Ama sen kalkmadan nasıl vereyim... yatakta?» Kalktı Cafer, pijama altını aradı. Bulup taktı bacağına. «Çok acıktım... söyle bir şey hazırlasınlar! Ama çay değil. Bu «evde çaydan bıktım, tih dedim! Yumurtalı, peynirli bir şey istiyor canım...»

«Sen banyoya gir, ben hazırlatayım...» Kalktı, Şehribanı çağırdı kapıdan. «»Önce şofbeni yak Şeh-ribaaan! Kafasız Şehriban! Şampuan var mı? Yoksa koy... Ceyf yıkanacak! Sonra gel çarşafları toplu. Emin Ustayı da çağır yanıma...»

«Hangi birini şimdi?» Düşündü Şehriban. Çarşafları toplamaya başladı.

«Hayır, önce şofbeni yak! Sabun çıkar, şampuan koy!..» Cafer, kapının ardındaki bornozu alıp yürüdü: «Onları ben yaparım, sen işine bak Şehriban!..»

Şehriban çarşafları topluyordu. Yastığın yüzünü falan alıyordu. Tülin de çıkıntı çamaşırları verdi. Sonra gidip banyodan Cafer'in çıkardıklarını getirdi. «Al koy bunların hepsini makineye! Temiz havlu getir banyonun kapısına. Ben de giriyorum, çabuk... Haa bak, Emin Ustayla görüşecektim... Haa, sen söyleyiver: Yumurtalı, peynirli, domatesli... omlet gibi bir şey yapsın tereyağlı... şöyle bolcana, hani Ceyf seviyordu, anlat

Emin Ustayla, ben de yerim!»

;

Akşam yemeğinde mantı yediler. «Bey seviyor...» diye yap tirdi Şeyma Hanım. Emin Usta da çok iyi yapmış. «Eline sağlık!» Oturup konuştular, uzadı yemek.

Kerimhan, Marlon'u getirdi sofraya yakın. Ona da bom-file verdiler bu akşam. Çatal bıçakla kesip kesip veriyordu Ke-i. Fakat lokmaları normal köpek lokmasıydı, iri...

170

KOYÇjOÇUKJKJN ,

Sadık Can çok mutluymuştu. Amsterdam'da, 'Hollandse Sig-naal Apparaten' şirketiyle çok kârlı anlaşmalar imzalamıştı uzun görüşmelerin sonunda. «Bakın, aramızda kalsın, Marshall Planı, Truman Doktrini, Kuzey Atlantik Paktı ve sair ikili anlaşmalar gereğince, bunlar şimdi gizlidir, belki açıklanır on beş yirmi yıl sonra, on dört tane radar üssü yapılacak Türkiye'de: Nadge Radar Üstleri! Nato'nun bir sistemi bu. Öteki ülkelerde de böyle tesisler kurulacak. Kırk milyon katıyor bizim hükümet. Toplam giderlerin % 1,Tidir bu ancak. Amerika % 31'ini, Almanya % 20'sini, İngiltere % 11'ini katıyor, anlayın. Çok para var bu işte. Büyük şantiyeler kuruyorum. Büyük inşaat makineleri getiriyorum. Çok işçi çalıştırıyorum. Onarım yerleri falan... Sık sık da geziler... hep birlikte gidiyoruz!..»

«Cici babacım, televizyon için çok teşekkürler!..»

«Rica ederim, bir şey değil! Bir şey değil nonoş kızım! Fakat yok ki yayım! Çok geri memleket Türkiye, daha bir te-leviza yok bak! Ne zaman kurtulacağız bakalım yanbaşımızda-ki Bulgarların bile arkasına kalmaktan? Yavu, eller aya hazırlanıyorlar!..»

«Babacım ben de teşekkür ederim, o elektrikli traş makinelerini duymuştum, fakat görmemiştim. Almanlar önde gidiyor bazı işlerde!»

«Ohhoooo!.. Uyuyorsun!.. Caponlar bunun pillisini yaptılar!.. Ama ben alamadım, unuttum geçen gittiğimde... Bir daha gidersem alırım!..»

«Ses makinelerinden bir tane daha almışsın, nâpacaksın bunları alıp alıp Sadık Bey? Sat birazını bari... evin içi depoya döndü!»

Uzanıp bir sarma aldı Sadık Can:

«Oralarda en çok neyi özlüyorsunuz biliyor musun Şeyma?»

«Kahveyi mi?»

«Hayır... rakıyı!» Bir yudum daha aldı. Sonra Cafer'in başına koydu kocaman sağ elini: «Seni de göndermiyorum artık o yazıya yabana! Oturur benim işlerin bir yanından tutarsın... Sami'yi de alcam yanıma, bıraksın o da kanalet işlerini! Bu

KÖYGÖÇÜREN

171

Nadge Radar Üstleri Projesi öyle iş ki sülâlemize yeter. İt sürüsü kadar mühendis, usta kalifiye işçi lâzım!..»

«Ama babacığım, biliyorsun Cafer'in mecburi hizmeti var? Ortayı liseyi yatılı okudu... Hem Cafer memleketine hizmet etmek istiyor, değil mi Ceyfocum?»

«Bırak bırak!..» Rakısından bir yudum daha aldı Sadık Can. «Memlekete hizmet istiyorsan devlet kapısını bırakacaksın! Tâ rahmetli Atatürk gününden beri bakarım, nice mühendisler, makinistler, cin gibi delikanlılar ziyan olur giderler! Ne bir buluş yapabilirler, ne de yarım santim yükseliş kaydedebilirler! Ziyan olurlar sadece! Rahmetli'ye çok dedim, 'Bırak bu devletçiliği, deli olma!' Tam bırakacaktı, ömrü vefa etmedi. Hiç bizde devletçilik söker mi? Zaten sökmedi ya, neyse! Sonra İsmet geldi, temelli ağzına yüzüne bulaştırdı... İşte Avrupa, işte Türkiye! Onlar nerde, biz nerde? O kadar, o kadar ilerlemiş ki herifler, habire bizi sömürüyorlar! Biz kimi sömüreceğiz peki?»

«Benim düşünceme göre, Türkiye kendi tekniğini yaratmak zorundadır baba! Yani böyle Avrupa'nın, Amerika'nın kığına takılmakla olmaz!»

«Nasıl kendi tekniğini ulan? Yani Avrupa penisilin'i buldu, Türkiye ayrı bir penisilin mi bulacak?»

«O anlamda değil! Kendi tarıma bağlı çalışma tarzını kırıp köylerden kuvvet alan bir ağır ve hafif sanayi organizasyonu... Birden traktör yapmasın bence belki, ama pulluğu mutlaka kendisi yapsın! Binek otomobili yapmasın, ama kamyonları falan mutlaka kendisi yapsın!..»

«İş mi bu? Bu kafayla yürürse Türkiye, yani kamyon yapa-cam falan derse, on yıla varmaz batır! İsmet'in batıramadığı memleket bu yolla beş yılda, hem de kolaylıkla batır!..»

«Ama baba, o zaman da şu oluyor ki...»

«Bırak yahu!..» Bir yudum daha aldı Sadık Bey.

Şeyma Hanım dürttü Cafer'i: «Dinle evlâdım babanı!»

«Yani anne görersen, şu köylüler öyle ilkel insanlar! Bana zorla çay içirdiler! Bi dolu geri zekâlısı var!..»

Sadık Can, hem mutlu, doygun, hem de üzgün baktı karısı Şeyma'ya. Dokuz gün yeniden yeniden cennetlere gidip gidip

172

KÖYGÖÇÜREN

gelmişti en son sevgilisi daha otuzuna basmamış Nalan'la. Na-lân, Haski Limited'in genel müdürlerinden birinin yarı vaktini Avrupalarda geçiren karısıydı. Gelecekti artık yurda iki gün sonraki uçakla.

Kerimhan'a seslendi Şeyma Hanım: «Sabunlu bez hazırla evlâdım, sil ağzını yüzünü Marlon'un!..»

«Tabî benim sana söylediğim, ancak bu yaşta düşünebil-diğimdir! Senin de benim yaşına kadar vakit kaybetmeni istemem! Terket bir an önce devlet kapısını. Dağlarda ovalarda su aramaktan bir şey çıkmaz! Suyun yerini buldun diyelim. Etüdleri falan da tamam. 'Vurun sondayı buraya, buradan çıkacak! diyorsun. Hani sonda'n? Yok! Nerden alacaksın sondayı? Almanya'dan, Amerika'dan. Vermezse Amerika sondayı,, çıkaramazsın suyu! Takılmayıp da nâpacaksm kuyruğuna?»

«Peki yok dünyada Amerika diye bir millet, sondayı falan da bulmamış, nolacak Türkiye'nin hali? Biz insan değil miyiz kendimiz? O nasıl buldu ilerlediyse, biz de ilerleriz. Penisilini yeniden bulmak başka, bu başka!..»

«Geç bunları, geç de... ayrıl! Ben seni yanıma alayım, bak ne kadar ilerleyeceksin kısa zamanda!..»

«Yok baba, darılma ama, herkes benim gibi yaparsa ne olur sonu? Devlet yoksul, millet yoksul, bizler de bu yoksul milletin parasıyla okuduk, hiç olmazsa mecburi hizmetlerimizi ödeyene kadar çalışalım...»

«Peki Tülin napacak oralarda?»

«Tülin de gelecek benimle...»

«Bu sefer bari gitmesin, noolur zorlama oğlum!»

«Ama isterse kalabilir, zorlamıyorum anne...»

«Sen gideceksin Tülin kalacak?»

«Tabii, kalır isterse...»

«Fazla ihmal ediyorsun karını oğlum?»

«Daha hiç bırakıp gitmedim ki anne!»

Sadık Can: «İşte şimdi kahvemi isterim! Şehribaaaaan! Ner-desin Şehriban?» Karısına döndü: «Yok canım, telefon ederim Genel Müdürüne, sık sık izin alır gelir.» Kızma döndü bu sefer; «Nasıldı, rahat mıydı bu sefer uçak? Bizim Hava Yolları'nın iç

KÖYGÖÇÜREN

173

hatlarındaki uçakları hiç sevmem, dökülürler. Fakat Hollanda Kraliyet Havayollarının uçakları nefis! Bu sefer nasıl geldim tâ Amsterdam'dan onca yolu, bilemedim! Gerçekten çok nefis uçaklar canım!..»

«Babacım, bak az önce söz verdin, unutma! Bizi de götüreceksin bir dahaki geziye. Götüreceksin değil mi?» «Tabii! Bu işleri bir başlatayım, hemen...» «O zaman Kraliyet Havayollarına bineriz değil mi?»

«Ona!.. Ondan daha iyilerine...»

* * *

Cafer, Türk Hava Yolları'nın gerçekten külüstür bir uçağıyla Marmara üstünden içerlere doğru uçuyordu. Camın kıyısına, sağa oturmuştu. İznik gölüne bakacaktı, uçağın altında kalıyordu galiba. Gemlik'i falan aradı. Buldu bir yer ama havadan iyi seçilmiyordu. Belki orasıydı, belki değildi. Solunda bir adam oturuyordu, en aşağı 100 okkalıktı! Abanıp duruyordu sağına sağına. Zaman Ahmet gibi eski beğeniyle, sallapati giyinmişti. Boynunda yakasız bir gömlek, başında fötrü vardı. Dişleri sarıydı. Birkaç tane de altın kaplatmıştı; ama onlar hangisi, ötekiler hangisi, zor seçiliyordu.

Uçak Marmara'yı geçince, Hostes Nuriye kek getirdi. Birer bardak da limonata. Adam Hostese bakarken limonatayı dökecekti az daha. Cafer yardım etti. «Ulen yiğenim, bu kızları yi-me... yanlarında yat! Yani öyle gevrek lokumlar ki, nerelerden bulurlar da dıkarlar bunları uçaklara bilemem. Eeee, ahacık şimdi gine gidiyoruz gırların ortasına. Bi on gün galdım İsdam-bol'da, haggaten bol, çok eyi vakit geçirdim! Bu ilimonata veren gibisini felân bulamadım emme, benim bulduğum da za-ralsızdı! Eeee, sen de mi bizim oraya gidiyorsun?»

Kekini yedi, limonatasını içti Cafer. Aşağılara, artık gide gide kırraran topraklara, onların üzerindeki balçık köylere bakmaya başladı. «Evet oraya!..» Tepeler tepeler tepeler, ot yok, çöp yok... nasıl da kuru kalmış bir ülkeydi aşağıdaki? Uçaktan daha iyi belli oluyordu.

«Ben gendim Garabmarlı'yım! Yağ pennir üstüne iş yaparım. Gendimin mandıram var. Biraz daha büyöldeyim işi diyo-

174

KÖYGÖÇÜREN

rum bakalım. Gamyonlarla gelip alacaklar, soğuk hava deposuna goyacaklar. Agsaray'da bir yer duttu

arkadaşlar, gomis-yon üzerine iş yapacaklar... sen?»

«Ben Su İşleri'nde çalışıyorum. Yeraltı su etütleri yapacağım. Esasen bütün Türkiye'de ele alınması, uzun perspektivli planlama yapılması düşünülüyor. Ben sadece küçük bir alanda çalışacağım. Pilot proje niteliğinde bir şey. Bir köy verdiler...» Bazı arkadaşlarından duyardı, anımsadığına göre birkaç da yazı okumuştur Orta Anadolu köyünün durumu üstüne. Zaten çok merakı yoktu kitaba, edebiyata. Biraz vardı, o da Amerika'da kurudu.

«Suyun eyisi asılım bizim Garabmar'a ilazım! Çünkü gu-rudu temelli otların kökü bile! Emme nerde onu bulacak mü-yendis, hem de çıkardacak hükümet?» Karapmarlı peynirci, başını geri geri çekip Cafer'e, Cafer'in birbirinden kaçıyor gibi duran gözlerine bakıyordu. Düşünüyordu: «Senin her yanın temsil müyendiz olsa şimdi, nasıl su çıkardırın ulan sen?»

Afyon'dan öteye, Sultan Dağları'nın kuzeyinden uçuyorlardı. Neden bu kadar güneye kaymıştı motorlarından su mu, benzin mi, bir şeyler sızan uçak? Fakat güç halle indikleri zaman bozkırdaki o varlığı yokluğu belirsiz alana, Karapmarlı peynircinin alabildiğine büyümüşü içindeki alay duygusu. Uçağın kapısında biraz durup yol verdi Cafer'e, baktı taşkalayla ardından: «Senin...» sövdü, «Senin çıkaracağın suyun ben...» söverken bir de Hostes Nuriye'ye baktı, «Suyun ben...» Daha kötü bir şey demek gereğini görmedi: «Tüküreyim içine!» İçine tükürmekle yetindi. Yolcuları alandan şehre götürecek minibüse yürüdü.

Pilot ve mürettebat ayrı bir arabayla gidecekti. Yolcular 12 kişilik minibüse rahat sığıyorlardı. En gerilerde bir yere ilişti Cafer. «Yani şimdi Tülin olsaydı, mutlaka alıp dolaştırmam gerekirdi Alâaddin'i, Meram'ı. Ama yok madem, istersem Öz-can Tekgül'e giderim, striptiz yapıyor Saray Sinemasında, istersem vurur kafayı yatarım. Sonra kalkıp bir şeyler yerim gene o gazinoda tepenin üstündeki...» Düşündü: «Veya... alırım otomobili otelin garajından, ver elini Kantarma! Bulurum o

170

bana zorla çay içiren, dur bakayım neydi adı, neydi adı, çok hoş bir adı vardı, ama dur bakayım neydi adı, neydi adı? Adı mı hoştu, yoksa kendisi mi? Dur bakayım kimdiii? İşte giderim ona... İstanbul ki incisidir bütün şehirlerin, orda kalmamışın, burda ne kalacaksın a Cafer, Ceyfo, Ceyf!..»

«Ulan sen nerelerdeydin? Valla adını felân unuttuk, hem de öldün mü, kaldın mı, leşini kurtlar mı, kartallar mı yidi, çok marağ ettik... Sahi nerelerdeydin ulan?»

Kısaca aklından geçirdi ama demedi:

«Cehennemde!»

I !'

KÖYGÖÇÜREN

177

15

ANIZ AVI

Artık her gün gelip gidiyordu. Çayı içrenmeden içiyordu. Aç kalınca yemek ekmek yiyordu. Yemindi, içrenmeydi, sökmüyordu. Kısa zamanda attı bunları, hayret, nasıl attı, Hıdır şaşıyor, kendi de şaşıyordu.

Kafasının içinde, tâ diplerde, çok derinde, bir ayrı iklim vardı, oralara indikçe ferahlık duyuyordu. Birkaç sefer

muhtarın evde yemek yedi. Müslüme çorba, kabak, gözleme, ayran koyuyordu. Kabağı yemek zor geliyordu biraz. Pekmezele bir de helva yapmıştı, nasıl helvaydı? Onu seviyordu. Musa, «Yavu adamım, senin bu nallarını gören...» durup söylediği sözün sonunu getirme gereği duyuyordu, «...başga bi memleketten fe-lân gelmişin, anan buban ölmüş, galmış gidememişin, öyle bir öksüz çocuk felân sanır yavu! Yani aklın fikrin gendi memleketinde... gidecem gidecem çabalayıp duruyorsun... emme gi-demiyorsun... felân sanır!»

Gülüyor: «Kimin? Benim mi? Yok canım, sen bakma bana! Ben bugün biraz çıkıp kırları dolaşacam. İster bekçiyi ver yanıma, ister yalnız gideyim...»

«Ne yalnız gidecekmişin adamım? Bekçiyi de vermeyim, Hıdır duysun, can atar seninle gelmeye...»

Daha Hıdır'a haber gitmeden Topal Talip geliyordu.

«Müyendiz Bey oğlum, safa geldin! Yani seni bi bulup bi yitirdik! Depemizden fesimiz fırladı, nere gayboldun be oğlum? Fakat şükür mevlâya ki gavuşturdu gine! Zaten nâparmış adına gurban olduğum, zenginleri sevindirmek için mal verirmiş, yoksulları sevindirmek için de... eşşeni yitirtir buldurmuş... hamdolsun!»

Sunacık, eğilmiş ocağa, üflüyordu. Tezeğin ucundaki ateş, üfledikçe Meram'daki güller gibi kızarıyordu. Sonra çekiliyor, külleniyor, bir daha üfleyince bir daha gülleniyordu. Bir kül-

lene, bir güllene, çırpı tutuşuyordu. Hıdır da bakıyordu karşıdan. Bakıp düşünüyordu: «Eğer bugün de gırlara su aramaya çıkmazsa bu adam ya delidir, yada delinin köylüsü! Kaç gün oldu, hâlâ su arayacak, bulacak, çıkaracak... biz de ekin sulaya-caz! Meğerim ne zorumuş hükümetimizden iş bitirmek?»

Topal Talip:

«Evini, garını getirmedi, bir akşam bize de buyur, sefil olma! Musa! Bak sana ne diyorum, bi gün zabahtan habar ver de bizim küldökene deyim halva garsın. Bi de horoz kessin. Muhtaar! Köy için çalışan bir konuktur, lokanta yok, aşçı kebabçı yok. İrezil etmeyelim Cayit Beyi -dur! neydi adı?- Cafer Beyi! Eğerkine temelli burda galacak olursa, yani demem, işi uzayacaksa, Goca Oda'nin öteki yanını da buna hazır edelim, getirsin avradını. Bunların görgüleri ne olsa bizim görgülere benzemez, bişirip daşırsmlar gendi görgüleri uyarınca... Gendi çekinir deyemez, bizim düşünmemiz ilâzım bunu...»

«Bak Sunacık, Hıdır demedi deme! Ben bu su işinden ya abâd olacam, ya berbâd! Üyküme düşüme giriyor. Fakat bu dürzünün oğlu Şaşı Bey, ne eviyor, ne gıvrıyor! Bak ne diyorum, sen bugün şöyle yumurtalı peynirli bi şey hazırla da, öğlen bunu bi daha alıp geleyim, gözelliklen olursa gözelliklen, olmazsa, öyle ya, herkes gibi .benim de iki yüzüm vardır, biri it yüzüm, biri insan yüzüm, dakmayım it yüzümü, Allah ya ona versin, ya bana...»

«Yani eğerkine bu iş biraz uzayacak gibiyse, bence Goca Oda'nın öteki gözünü bölmek en eyisidir. Yani her ne gadar bu işin bana bi gireri çıkarı yoğusa da, gine köyün bir işidir, bi gomsu olarktan gine az çok elâgadar olmam ilâzım!»

«Yavu Talip, adamım, sen gidip Ermenekli hocaylan elâgadar olsan daha yavız olmaz mı? Yaz var, gış var, evecek ne iş var dediği gibi, bizi ne gıvradı duruyorsun be gardaşım? Senin eve ağşam yimene gelme meselesini de paşa gönlün bilir, ben bi şey diyemem. Bugün gara yazılı Kantarma köyünün muhtarı olmuşum, nâpar eder, aç gomam müyendizimizi, emme ille dersen ki mutlaka gelin, eh olur, bir ağşam gelelim, ben sana habar iletirim, annaşıldı mı sözüm... adamım?»

Rafadan yumurtayı yiyip bitirdikten sonra, kalkıp pencereye gidiyor, cimnastik yapar gibi kollarını kaldırıp indirerek bir iki nefes alıyor, sonra dönüyor muhtara: «Bugün en iyisi Çumra Bölge Sulu Ziraat Deneme İstasyonu'na kadar gideyim. Orada mühendis arkadaşlarla bir görüşeyim. Gerçi, kıra falan çıkmam lâzım. Ama bu da önemli. Daha sonra bir de Bozkır' m yaylalarına uzanacağım. Toroslar'daki düdenleri görmek için...»

«Keef senin, köy Memed Ağa'nım adamım! Nasıl canın istiyorsa öyle yap. Bi yandan da azcık yağmur yağsa eyolacak. Neden dersin, güzlükleri ekmemiz ilâzım. Guruya ekecek olursak çok ot getirir. Tarla ot mu, ekin mi, bilemezsin! Ekmeden bi yağmur yağarsa ya vız olur... Bunun için de ne yapmalı bilmem ki adamım?»

Topal Talip:

«Eskiden köyümüzün bir hocası vardı, şimdi oldu iki hocası. Eskiden bir sefer çıkar idik yağmur dovasma, şimdi çıkarız iki sefer. Cenaballah bizden memnundur, daha da memnun olacaktır Musa. Dağ daş dova ile duruyor, bunu sen de bilirsin değil mi adamım?»

Okulda çocukların haline bakıp bakıp kederleniyordu Sefer Yılmaz. Çifte öğretim yapıyordu. Dörtler, Beşler, Üçler ken-dindeydi. Otuz dört çocuk oluyordu hepsi. Birle İkiyi de İvriz' den yeni çıkan Yusuf öğretmen okutuyordu. Boyunbağı bağlamayı seviyordu. Ne olmuştu daha çikalı, «Bekârlık zor hocam, köyde öğretmenlik dersin daha zor!» gelip Sefer'e dert yanyor, belki evlenmek, belki gönül eğlemek için sık sık şehre inip, Kız Öğretmen Okulu'nda gündüzlü okuyan İlginli tapucunun kızı Meral'in peşinde dolaşıyordu. Zorlukların altında tek başınaydı Sefer. Kızlar iki, oğlanlar yedi kişiydi son sınıfta. Daha yıllık planda Roma tarihine gelmemiştir sıra. Ama neden bilmiyor, sık sık Grakhüs Kardeşler'in encamını anlatmak istiyordu öğrencilere. Tabii Beşlere anlatırken Dörtler de, Üçler de duyuyor, kimi az, kimi çok anlıyor, kimi de içinde alevler parlayarak dinliyordu bin yıl önceki reformcuların öyküsünü:

«Yaa, işte böyle bir durummuş o zaman! Varsıllar çok var-

KÖYGÖÇÜREN

179

sil, yoksullar da her yıl geri geri gidip daha yoksul oluyorlarmış. Reform yapmaktan başka çare yokmuş. Yeniden dağıtmak gerekiyormuş toprakları. Senatörler hep varsıl. İçlerinden tek tük bile çıkmıyor yoksullardan yana konuşan. Böyle bir ortamda Tiberius Grakhüs seçilip çıkıyor. Diyor toprakları yeniden dağıtacağım ilk iş olarak, herkesin toprağı eşit olacak, ne artık, ne eksik... Ama ne yapıyorlar Tiberius Grakhüs'ü biliyor musunuz? Yandaşlarıyla birlikte öldürüyorlar. Böyle namussuzdur bu tutucu milleti! Ve niçin tutucudur? Çünkü çok tarlası vardır, yoksulların ölüsünü gömecek toprağı yokken... Neyse öteki kardeşinin başına gelenleri de başka zaman anlatayım. Şimdi bu anlattığımı yazın defterlerinize. Yazılı yaparken soracağım, çok önemlidir. Bilenlere beş veririm. Bende orta lise tarihleri var, bu konuyu onlardan da okuturum size, isteyen gelir alır...»

En iyi not beşti. Özendirip güvendirip güç veriyordu Sefer Yılmaz. Sonra Üçlere geçiyordu. Onlarla da problem çözümleri yapıyordu. İğne ile kazar gibi fiske fiske kazıp delmeye çalışıyordu geleceğin şafağına açılan tünelin geçirimsiz kayalarını. İğnenin ucuyla geçmeye çalışıyordu önüne çıkan granitleri...

«Pekey emme adamım, burada su arayacak adamın ne işi var Toroslar'daki düdenlerde, felânlarda? Eğerkine yaylaya çıkmak ise meramın şimdi yayla zamanı değildir! Eğlen nisan mayısta barabar gidelim. Ben zatını gezdireyim... Hem gör, ne soğuk sularımız var... mestolursun! Yani zatına karşı her hızmatı yaparım...» Böyle 'zatına' falan diye yüceltiyordu ki bir an önce kalkıp işine baksın!

«Tabii şimdi siz, -ben sizin kusurunuzla bakamam- siz ma-şaallah, Talip Efendi amca, başta Hıdır Efendi falan, siz ma-şaallah, okumadan bilgin, gezmeden gezgin! Meselâ hiç bilmediğiniz halde jeolojiyi, jeomorfolojiyi... derin fikirler yürütüyorsunuz! Vede fikirlerinizin doğru sayılmasını istiyorsunuz! Ama bunun hiç bir yanı yoktur rasyonel! Yeraltında geçirimli geçirimsiz tabakalar vardır, dağların yaylaların kar suları birikir,

düdenlerden iner aşağılara, girer bir geçirimsiz tabakanın altına, kapanır kalır orada yerin altında. Akar sağa, akar sola

180

KÖYGÖÇÜREN

bazan, ama genel olarak büyük bir basınç altında hapsolür, çıkamaz yerin üstüne. O kadar yükseklerden süzülüp indiği halde, bekler biri gelip kapı açsın. Benim Kelijorniya Teknikli Yuniversiti"deki tecrübelerime göre sizin buradaki durum da öyle olabilir. Çünkü arzın tamamı bir bütündür. Sonradan çizilmiştir bu bildiğiniz, yada bilmediğiniz sınırlar... falan!»

«Hişt Talip Ağa, ne diyor bu efendi, annadın mı?»

«Onun orasını tabii herkesten önce Cenaballah bilir. Bir de kitaptaki yerini bulabilirse bizim Ermenekli Gors Hocası Nu-riddin! Ben gine bi yokladırım gendisine. Benim gendim bir şey diyemem, çünkü bir şey bilmeden konuşmak hem bana ayıptır, hem de günahdır dinimizde!»

«Hişt Hıdır! Sen annadın mı adamım?»

«Valla muhtar, ben maraktan çatladım evde, onun için çıkıp geldim Cafer Efendi bilâderimize bir bakayım! Gözü mü ağrıyor, yoğsam gine İstanbul'a gidip gayıp mı olacak? Yoğsam ben de gidip gendimin bir işine şahap mı olayım? Bu annatik-larma gelince muhtar, heç annamadım emme Cafer Efendi gendi annadıysa mesele yok! Hemi de bizim köyde biraz galır da bigaç sefer annadıverirse müyendiz olamasam bile galfa olabileceğime senet vereyim. Çabuk gaparım böyle şeyleri, çünkü can gulağıyla dinlerim. Çünkü duymamışım ömrümde bir kere bile tek sözcük bilimden fenden, fena meraklıyım!»

«Oturuşumuz eyi!» Kalktı Topal Talip önce. «Ben varayım iki hocanın ikisine de birer kitap açtırayım, bakalım ne var ne yok yerin altında? Ondan kerı dükkâna bakayım, gelip gidecek var mı seherden? Varsa enip alayım, hemi de Zaman Amat ağıamı göreyim, köyde ne var, ne yok marağ eder... Ondan kerı de Cayit Beye -dur! neydi adı?- Cafer Beye yerin altında olanları söylerim...»

Muhtar kalktı, anlayıp Cafer de kalksın.

«Gelişine memnun oldum Taliba! Gine uğra ara sıra misafirimiz sıkılmasın. Hemi de maşşallah, işleri ilerlettin, bi He-caz'a niyetlensen eyolur gali! Heç düşünmüyor musun?..»

«Sen de böyle dipli yarenlikleri tam ben gitmeye davranırken açarsın Musa! Ben namaza niyaza düşkün bir insanım ham-

KÖYGÖÇÜREN

181

dolsun, emme öyle bidakım gericiler gibi gösteriş yanlısı değilimdir. İstesem üç kere, beş kere gider gelirdim Hecaz'a. Te-caret gayasına da maraklı olmadığımın gitmedim. Olursa beş gurusum, memleketimin galkınmasma harcamayı severim. Öteygün yüzer liralık goçanlar kestirdim 'İlim Yayma Cemi-yeti'ylen 'Komünizim Mücadala Derneği'ne. Hüsnü Şifa ilen Doktor Hıfzı dediler 'Verenlerden allah razı olsun, sağol Taliba!..' Duyuşuma 10.000 lire de Böyük Başganımızdan gelmiş, posta havalesiyle...»

«Pekey... ayağına sağlık adamım, güle güle!»

Hıdır saatini kulağına tutup dinledi: «Onu geçiyor, su gibi akıyor, tren gibi dü-üüüüt dü-üüüüt! goşuyor

zamanlar! Durup dinlendiği yok. Eeee, senin niyetin vede gararm ne, sormak ayıbolmasm Cafer Efendi? Yani benim öyle Gurul'da bir görevim felân yok, üye müye değilim, fakat havaslıyım su bulunmasına tarladaki ekinlerimiz için. Gafamı hep buna yoruyorum. Eğerkine bana eytaçlığm olursa çekinmeden söyle, ne görev verirsen yaparım...»

«Ben bugün 'Bölge Sulu Ziraat Deneme İstasyonu'na gide-cem Çumra'da... az önce muhtara da söyledim...»

«Eeee çıkalım yola, bekleyelim bir taşıt. Yolda canın sıkılır, gelip zatına yoldaş olayım. Hani bi türkü var, 'Bacısı göze-le yoldaş olayım!' Meram'da Hacer de söylüyordu, hatırladın mı muhtar?»

«Hatırlamam mı adamım? Acap nerdedir şimdi?

«Kim?»

«Hacer... Hacer deye bir giz vardı sesi güzel. Hıdır onu diyor, barabar dinledik Meram'da...»

«Ne diyorsun Cafer Efendi, çıkalım mı yola?»

«Yola inmeye gerek yok, biliyorsun arabam var?»

«Araban var, güzel... ben de geleyim mi?»

«Yoksa işin, gel tabii...»

«İşimin yokluğundan değil de, senin canıym sıkılmaması için. Bir de, belkim iki hissa gaparım yanında gezerken gıy-matlı sözlerinden...»

182

KÖYGÖÇÜREN

KOYGOÇUREN

183

«Estafurullah... buyur!»

«Hadi kak madem, kak bakalım arkadaşım...» Tutup elinden çekti Cafer'i. Çekip kaldırdı ayağa. Ardından da iteledi hafif. Çıktılar hayata. Müslüme hayatın ocağında bir kazan kaynatıyordu. «Hatıplılardan biraz gara erik aldım, guruttum da külden geçirecem gurtlanmasın!»

«Eeee Hıdır, madem öyle, sen Cafer Efendiyle git, ben de galip bir iş şahabı olayım adamım! Bak bu gün oldu, daha pan-gacıları da getirmedim. Bu yıl diyorum, ikişer lire verip bi cip dutalım, alıp gelelim müdürü masebeciyi, versin herkesin parasını ayağında. Ağşama gadar caminin dibinde beklesin cip, olmaz mı?»

«Neye olmasın? Bana ne danışyorsun? Senin GuruPunda üyelerin yok mu? Onlara danış. Biz şimdi gidiyoruz Cafer Efen-diylen. Kismet olursa ağşama geliriz, gelemezsek marağ etmen. Cafer efendinin yanında ben varım...»

Otomobili muhtarın avluya, örtme'nin altına almıştı. Ama önünde kağını vardı. Cafer motoru çalıştırırken, Hıdır kağınıyı çekti. Sonra kocakapıdan çıkardılar otomobili. Çil Ümmet'in Teslime, dikilmiş kapıya, güya kirman çeviriyor, ama gözlerini Hıdır'dan ayırmadan, «Usul boylarına gurbanlar olayım, bastığın tozlara gurbanlar olayım, ha başını kaldır da bi bak, ca-vır mısm ula Hıdır! Hıdır gibi olmaz olası!..» Hıdır'a bakıyordu. Hem de

izliyordu otomobili. Araları epey vardı ama dürbün gibi görüyordu ne kadar uzak da olsa. Hıdır'm olduğu yerleri daha açıkça seçikçe görüyordu kaç zamandır. Ama bakmıyordu kör olası Hıdır! «Madem şöyle bi kaldırıp bakmaya-can, ne dakındm o güzel gözleri alnının altına, mevlâm verseydi ya bir kör guluna!..»

Cafer, açtı ön kapıyı, «Gel sağıma otur!»

«Tâ ilk gördüğünde Tülin'in oturduğu yere oturdu Hıdır. Çil Ümmetgil'in, Hıdırgil'in evlerin önlerinden hızla geçtiler. Çıktılar yola. Çabuk sağa büküldüler. Sağda anızlar, solda kurumuş dikenleriyle kındır alıklar... Çıvıp gidiyordu otomobil.

«Av olur mu sizin buralarda?»

«Ne avı? Davşan, keklik?»

«Keklik... kaz, ördek?»

«Hem de birincisi olur! Benim bi çivtem var biliyor musun? Fakat senin gözlere uyar mı uymaz mı bilemem! Şimdi keklikler çok eyi etlenmiştir Cafer Efendi! İnsanın vakti olmalı, kafa dengi arkadaşlarla ava çıkmalı. Anızlarda ekinlerin döküntülerini yiye yiye yağlanmıştır bubalarım!»

Birden eğledi arabayı Cafer:

«Sıkılı mı çiftten?»

«Eee tabii... sıkışız çivteyi nâpacam evde?»

«Dönüp alabilir miyiz? Çok severim avı!»

«Emme bi dünya yol geldik Cafer Efendi! Nerdeyse Kaşm-hanı'na varıyoruz, dönme olamaz!..»

Büktü direksiyonu. «Bi dakkada varıp alırız! İyi nişancı-yımdır uçara da, kaçara da... göreceksin! Attım mı hiç boşa çıkarmam!»

Sefer Yılmaz, dönüp gene geldi Beşlere. «Yazdınız mı Tiberius Grakhüs'ü? Şimdi size bazı sorular soracağım. Bizim memleketin de böyle reformlara ihtiyacı var mıdır? Tabii vardır. Anlattım biliyorsunuz, ama çok zor reform yapmak! Tarlası çok olanlar, tutucu olur, hem de güçlüdürler. Bırakmazlar reform yapılsın. Bırakmazlar yeniden bölüştürülsün topraklar. Fakat biliyorsunuz mutlaka lâzım reform. Şimdi siz de okuyorsunuz. Okuyup adam oluyorsunuz. Sanıyor musunuz böyle gelmiş böyle gidecek? Kiminiz vali, kiminiz vekil yarın. Siz büyüyene kadar çok şeyler değişecek. Değişmezse siz değiştireceksiniz. Değiştirmeyecek olduktan sonra niçin okuyorsunuz? Haa, şimdi söyleyin bakalım, Beşlere soruyorum, kim yapacak içinizden bu dediğim reformları? Kim bölüştürecek toprakları adaletle yeniden?»

Baktı:

«Çocukları bir şey sanmaz büyükler, hatta öğretmenler!» Ama Sefer öğretmen sanıyordu, sanmıyor biliyordu. Kalktı dokuz kişilik Beşinci sınıftan 19 el havaya, oğlanlar, kızlar, hep! Baktı Sefer öğretmen başka eller de var: Dörtlerden Nazım, Kemal, Doğan... «Doğan, Nazım, Kemal! İndirin evlâdım, siz Beş değilsiniz. Size gelecek yıl soracağım...» Sorsa da, sormasa da,

184

KUYUOÇUREN ;

toprakların yeniden bölüştürülmesi konusunu dinlerken kapıp kapıp alıyorlardı öğretmenin ağzından sözcükleri...

«Hepiniz yapacaksınız demek? Güzel, çok güzel. İndirin bakalım. Demek reform yapmak istiyorsunuz? Şimdi bir soru daha soruyorum!»

«Bana sor, bana sor örtmenim!»

«Bana, bana, bana örtmenim.»

«Hepinize soracağım: Acaba düşündünüz mü, öldürürler sizi de, reform yapmaya kalkarsanız? Bakın öldürdüler Tiberius Grakhüs'ü? Niçin okuyoruz tarihi ders almayacaksak öldürülenlerden? Canınız değersiz mi? Acımayacak mısınız kendinize?»

«Acımayacak örtmeniiiiim!..»

«Halkımız için örtmenim!..»

Biri ikisi değil, konuşuyordu çocukların korusu.

«Olmuyor! Bu cevapları beğenmiyorum. Biraz daha düşünün, en uygun cevabı bulun, ne yapacaksınız? Ben sizden ne istiyorum bakın: Hem reformu yapın, hem de Tiberius Grakhüs gibi öldürülmeyin. Çünkü eğer öldürülürseniz yapamazsınız... değil mi?»

«Evet örtmeniiiiim!..»

«Siz bunu düşünün, düşündüklerinizi defterlere yazın, toplayıp okuyacağım. Gayüs Grakhüs'ün nasıl öldüğünü de gelecek derste anlatacağım.»

Hıdır, evinin önünde indi, çıkıp koştu otomobilden. Bir solukta vardı, öteviden çiftelyi aldı, torbasıyla birlikte barutu saçmayı aldı, dönüyordu, Sunacık'm haberi oldu: «Allah yolunu versin Hıdır! Ben de sandım evi soyuyorlar! Valla yüreğim ağzıma geldi, insan bir öksürür a gurbanım!..»

Güldü Hıdır: «Eee, hep ağzını açacağına biraz da gulağını aç sen de! Evi soymaya gelirlerse habarın olsun...» Karısı ne diyecek, bir karşılık beklemeden çıktı avludan, girdi otomobilin içine. Teslime, otomobil gürültüsüne gene dışarı çıkmış, elinde kirman, bakıyordu Hıdır'm inip binişine. «Acap böyle nere gidiyor elinde tüfek, Şaşı Bey'in tomafiline binip?» Cafer, bir anda Çumra yoluna çıkıp sürdü gene.

I

KÖYGÖÇÜREN

185

«Bana gösterirsin keklıklar en bol nerde? Hemen nişan alır sıkarım!»

«Olur; emme bak ne deyecem? Şimdi keklıklar üyküde-dir, ıscak çöktü biliyor musun? İkindine anca çıkarlar. Benim sahat da on biri gösteriyor. En eyisi o dediğin deneme yerine varalım, işimizi görüp dönüşte yapalım avımızı, haa?»

Durup düşündü: «Peki, iyi fikir! Yalnız çiftelyi göstermemek lâzım arkadaşlara. En iyisi korus bagaja. Kirma mıdır bu senin çifte?»

«Girmalar ateş pahası Cafer Efendi! Bizler felân yaklaşa-mayız yanma! Emme gine de sıgar heralım, bi deneriz...»

Mavzerin kurşunu gibi gidiyordu otomobil.

«Çok üzüldüm Hıdır! Ne kadar üzüldüm bilemezsin...»

«Neye?»

«Kekliklerin bu saata uykuda oluşuna!»

«Haa, uykudadırlar, emme ikindiye uyanırlar. Dönüşte avlarız dedim ya. Şimdi gidip işimizi görelim...»

«Çok işimiz yoktu ki! Konuşacaktık arkadaşlarla... neyse!»

Kaşmhanı'na varmadan durdurdu arabayı. «Koyalım şu çiftiyi bagaja...» Sonra fikrinden caymış gibi yeniden işletti motoru. Arabayı sağa aldı iyice. «Bak ne diyorum, telefon edeyim Tülin'e, yollasın benim çiftiyi uçakla. Barut, saçma, fişek, kapçık... Toroslar'a beraber gidelim, alalım seninkiyle benimkini, güzel avlar yapalım olmaz mı? Hem benimki kırmadır, gör ne kıрма!» İndi yere, dolanıp bagajı açtı, çiftiyi sıdırmaya çalıştı. Yerleştirdi zorlukla. Torbayı da koydu oraya. Geçti öne. «Büyük mü bu Çumra?»

«Ne deyim bilmem ki? Çumra bizim gazamız olmadığına işimiz düşmez. Bazarı felân da sapa gelir. Heç gelip gitmiş değilim, bilmem. Fakat ganal şirketi vardır, büyük bahçaları vardır devletin, bakıcıları mayışlı... duyarız!»

Kaşınhanı'nın oradan demiryolunu geçtiler. Vardıkları yer İçeriçumra'ydı. Köy gibi bir yerdi. Bölge Sulu Ziraat Deneme İstasyonu Çumra'daydı. Sola saptılar, girdiler kasabaya. Deneme İstasyonu bir büyük bahçeye benziyordu. Büngüldeye büngüldeye akan kanalın suyu kırmızıydı. Regülâtör üçe bölüyor-

186

KÖYGÖÇÜREN

KUYUOÇUREN

187

du koca suyu. Bir köprüden geçtiler. Kanalın kıyısından çit boyunca gitiler. Kızılırmak gibi bir suydü. Hıdır'ın bildiği, gördüğü su arklarına hiç benzemiyordu. «Nasıl gırmızı! Gudurtur ulan bu tarlayı! Aaah ah, olmalı da salmalı... şimdi!»

Şehirdeki belediye bekçileri gibi resmî çuha giymiş adamların beklediği bir kapıdan geçtiler. Yerlerde ağaçların güz yaprakları, daha tam döşememişler diplerini ama, dökülüyorlar hızlıca. Ve akasyalar... Hıdır bakıp kıvırdı burnunu. «Bütün resmî yapılarda, resmî ağaçlar, olmaz olası!..» Deneme İstasyonu idare binası küçük bir yapı... ve başka yapılar. Pötikare ceketini giydi Cafer. Yakasını paçasını düzeltti. «Sen istersen bekle arabada, istersen gel, yani nasıl istersen!.. Cebinden tarağını çıkarıp bir de taradı saçlarını. Bir günlük falan sakalı vardı, üzülüyordu. «Neyse!» Yürüdü. Hıdır takıldı peşine.

Kapıdaki görevli,, ilk önce gözlerine baktı, sonra boynunu boşunu süzdü Cafer'in. Mühendisliğine inanmak o kadar zor geldi ki! «Sen dikil burda, ben gidip Amet Beye habar vereyim. Adını bi daha söyle bakayım?»

«Cafer...»

«Pekey Cafer Efendi, bekle burda!..»

Bekliyordu Hıdır'la.

Mühendis Ahmet Beyin, il merkezindeki müdürlerin odalarına benzeyen bir odası vardı. Koltuklar Dr. Zihni'nin partideki odasının koltukları gibiydi. Cafer birine, Hıdır birine geçti. Ahmet de camlı masasının başındaydı. Hal hatır soruldu. Hoşbeş ettiler. Sigara tuttu Ahmet kalkıp. Hıdır'ın anlamakla güçlük çektiği terimlerle falan bir konuşma başladı. Duvarlar harita, grafik, levha doluydu. Dolaplara da dosyalar doldurulmuştu. Ordunun okuryazar çavuşu Hıdır okuyordu, daha doğrusu okumaya çalışıyordu levhalarda yazılanları. Levhalar iri harflerle yazılmış, her zaman bakılıp hatırlansın diye göz önü yerlere asılmıştı.

Ahmet -o da Cafer'in yaşında, iki yaş büyük belki, yakışıklı, gürbüz, iri kemik bir mühendisti- zile bastı, kapıdaki adam geldi, «Kahveler nasıl olsun?» Bakındı konukların yüzüne. Cafer az şekerli istedi, Hıdır şekerli. Ahmet de bir ihla-

mur söyledi kendine. Kapandı gene kapı. Ve devam etti Hıdır' in anlamadığı konuşma iki meslekdaş arasında oldukça teknik bir çizgiden.

Okuyordu Hıdır levhayı: «Çumra Sulu Ziraat Deneme İstasyonu, çalışmalarını aşağıdaki sekiz bölüm halinde yürütür:

- a) Hidroloji ve sedimentasyon araştırmaları
- b) Drenaj ve çorak ıslahı araştırmaları
- c) Toprak ve su muhafaza araştırmaları ç) Sulama araştırmaları
- d) Verimlilik ve bitki adaptasyon araştırmaları
- e) Laboratuvar araştırmaları
- f) Yem bitkisi araştırmaları
- g) Âlet ve makine araştırmaları...» Okuyor, okuduklarını anlamaya çalışıyordu: «Araştırma ve deneme sonuçlarını yıllık raporlar ve broşürler halinde yayınlar... Meyveli ve meyvesiz fidanlar yetiştirir. Bunların Tarım Bakanlığı dağıtımında dışındaki kalanlarını bedeli karşılığında isteyen çiftçilere dağıtır...»

Kahveler gelince Cafer'le Ahmet'in konuşmaları bir an için kesildi, sonra gene başladı:

«Bu sizin 6200 sayılı kanun...» Ahmet konuşuyordu, «Tabii çok iyi ama, Su İşleri Teşkilâtının kuruluşunda Birleşik Amerika'daki sistem model alındığı için bize uymayan yanlar çok! Gerçi merkezî idarenin otoritesi dışında kalmak iyi, fakat, birbirinden bağımsız bir sürü ünitenin sakıncaları da ortada. Bunların nasıl önleneceğini kimse düşünmüyor. Bakın burada biz ayrı bir örgütüz, kanal şirketi ayrı bir örgüt, sizin idarenin iki üç ayrı ünitesi var, hiçbirimiz çiftçiye varamıyoruz, varıp nüfuz edemiyoruz. Aramızda bu koordinasyonu kim sağlayacak? Birden Hıdır'ın yüzüne baktı Mühendis Ahmet.

Hıdır, bir uygun lügat bilip bulamadığına ve bu yüksek düzeydeki konuşmaya katılamadığına üzüldü. Ayrıca, ceketi çok eskiydi, pabuçları bir şeye benzemiyordu. Yenisini giydiği halde dizinin üstünde tutup durduğu şapkası yağdalydı. Kınanma korkusu altında eziliyordu. Belki muhtar olsaydı katı-

İtftf

KÜYÜOÇUREN

İrirdi konuşmaya. «Kim sağlayacak olur mu efendi? Hökümeti-miz her işin bir çaresini bulur evellallah!..»

Yada Topal Talip olsaydı: «Canaballah nelerin farkında değil adına gurban olduğum, heç üzülmen, bunun da bir çaresini bulur işallah!..» Ama Hıdır, bu iki karşılığı da sevmez, Cafer'le Ahmet'in sevmeyeceklerini de bilirdi. Bu yüzden bu tür karşılıklarla konuşmaya katılmayı aklından geçirmezdi. Katılmışken Cafer'le Ahmet'in kiler gibi yeni görüşler, yeni sözcükler bulmalı, onları konuşmalıydı. Bunlar olmadığına göre susmak en iyisiydi. Fakat temelli altta kalmamak için kaşla göz arasında kolunu kaldırıp saatine baktı o da. Sonra başını gene duvardaki levhalardan birine çevirdi.

Ahmet, İstasyon'u gezdirmek istedi Cafer'e. Çıkıldı hep birlikte. Avlonyalı Ferit Paşa'nın resmi kaldı kocaman çerçeve içinde duvarda...

Ovanın ortasında gerçekten güzel bir yeşillikti. Selvi kavaklar uzayıp göğe göğe gidiyorlardı. Daha fidan yaştaki zerdaliler de iyi geliyordu. Her türden elma ağaçları... Güz elmalarının çoğu duruyordu daha dallarında. Ve kümesler, ahırlar... Arazinin yarısını fidana, yarısını ota yoncaya, yem bitkilerine ayırmışlardı sanki. Hem geziyorlar, hem Ahmet'in yaptığı açıklamaları dinliyorlardı. Sekiz mühendis, yirmi bakımcı çalışıyordu Deneme İstasyonunda. Ekim, dikim, biçim ve toplama zamanlarında geçici işçi tutuyorlardı. Ayrıca ahır ve kümes hayvanlarının bakımı için sürekli çalışan on sekiz işçileri vardı. Denemelerden elde edilen ürünler, «görevli arkadaşlar arasında» kurulmuş bulunan bir kooperatif aracılığıyla değerlendiriliyordu. Tabii piyasa fiyatlarından hayli ucuza satıldığından meslekdaşlar ev ihtiyaçlarını hep burdan karşılıyorlardı.

«Şimdi nerede bulunuyorsunuz Cafer Bey?»

«Şimdilik şehirde Selçuk Oteli'ndeyim...»

«Münferit bir çalışma için gelip gidiyorsunuz köye?»

«Evet gelip gidiyorum...»

«Araba kendinizin mi?»

«Kendimin...»

«Evli misiniz Cafer Bey?»

KOYGOÇUREN

189

«Evet evliyim... eşim henüz İstanbul'da, bir sefer geldi gördü il merkezini, köyü... izne gitmiştik, kaldı ailesiyle.»

«Eşinizi getirirseniz şehirden ev tutarsınız tabii. Biz dört beş yıldır buradayız, alıştık artık. Çumra küçük yer. Ama memur arkadaşlar arasında iyi bir ahenk var, sıkılmıyoruz. Zaten şehre 46 kilometre, sıkıldık mı gidebiliyoruz. Müessesenin taşıtlarından yararlanmamıza izin veriliyor, ama sık gitmiyoruz. Arada bir sinemaya falan... Geçenlerde Özcan Tekgöl'e gitti arkadaşlar...»

Yemek zamanı geçiyordu. «Siz yediniz mi?» Sordu Mühendis Ahmet. «Yemedinizse haber gönderelim lokantalardan birine. Etlili pide falan yaparlar. Benim, maalesef eve kadar gitmem gerekiyor. Hazırda bir şey yoktur diye çekinirim, değilse sizi evime götürmek isterdim. Neyse, başka sefere inşallah!»

«İnşallah, mersi!..»

El sıkıştılar Mühendis Ahmet'le.

Çabuk çabuk, Cafer'den önce arabaya doğru yürüdü Hıdır.

Okulun tek dersliğı vardı, öğleden sonraları Birler, İkiler okuyordu. Durangil'in sırası öğleden sonraya geliyordu. Doğan, okuldan sonra iş olursa bakıyor, iş olmazsa kapanıp dosya yazıyordu. Öğretmen, derslerin özetlerini, ev ödevlerini dosyaya yazdırıyordu. Öyle güzeldi ki Doğan'ın yazısı! Yere kapanıp dilini çıkararak, özene özene yazıyordu. Gün gidip sığır hergele gelene kadar yazıyordu. Sınıfındaki kızlar ondan çekiyorlardı. Oğlanlar da ondan alıp yazıyorlardı. Herkesin çocuğuna veriyordu.

Ama kızıyordu Sunack: «Ne veriyorsun o Topal Talip'in Salim'in oğluna? Verme hıyanetin dölüne! Bubası dedesi bek akıllılar ya, söylesinler çocukları da akıllı olsun! Almasın benim oğlumun özetini neyini!..» Sonra oğlunu böyle kıskançlığa yönelten bir öğüt verdiğine pişman oluyor, utanıyor, değiştiriyor usulca sözünü: «Gine de sen benim dediğime bakma, öğretmenin ne derse onu yap gurbanım!» Geçip başka konu düşünüyordu, başka söz konuşuyordu. «Çok eriyor gibi aklım, karışıp duruyorum oğlanın işine, canım durmuyor...»

Teslime çıkıp geldi gene. Bu sefer elinde bir çorap vardı.

Altı eskimiş bir yün çoraptı, kesmiş sökmüş, aşı yapıyordu dört şişle. «Hıdır Ağam çiftesini aldı, nere gitti goştura goştura Sunacık aba? Hıdır Ağam çok eyi sardırdı Şaşı Beyle! Allah muhabbetlerini artırsın...»

Sunacık senidin üstünde erişte kesiyordu. Kesip kesip siniye döküyordu. Doğan da yazıyordu. Gene dili dışardaydı. «Gı... ra... küs!» Heceleyerek yazıyordu. «Gıra küs, dağa küs, köye küs, Gıraküs!.. Ana, bu dediğim Graküs var ya, öyle gıra-küs ney değil, bu herif, tarlaları yeniden üleştirmek istemiş, varsıllar asmışlar!»

«Allah belâcıklarımı versin o varsılların!»

«Gendinden sonra gardaşı seçilmiş, o da toprakları yeniden üleştirmek istemiş, varsıllar ona da gafa dutmaya başlamışlar, demişler 'Tek dur ulan! Tek dur!..' Durmayınca çok dövmüşler, yerlerde ne sürümüşler, o da gendini öldürmüş. Yani bu da gardaşı gibi yanış yapmış ana. Doğrusu neyimiş biliyor musun? Bil bakalım...»

«Neyin doğrusu?»

«Yaptığı işin doğrusu?»

«Dosdoğru bir iş, ondan daha doğrusu olur mu? Toprakları yeniden üleştirmek istemiş...»

«Emme gendi ölmüş, asmışlar... Gardaşı da gendini öldürmek zorunda galmış, doğru mu?»

«Değil, öyle ya... değil!»

«Pekey, söyle bakalım doğrusunu!»

«Ne bileyim ay anam? Ben okula mı gittim sen gibi?»

«Teslime deyme sen söyle?»

«Neyi?»

«Doğrusunu...»

«Doğrusunu gendin söyle Doğan, ne söylemiyorsun?»

«Yalnız başına bu işlere girişmeyeceğidi! Halkı yanına alacaktı. Halkı yanına almayınca heç kimse reform yapamaz. Çün-küm zordur. Halk olunca öldüremezler. Halk arka çıkar.»

Düşündü Sunack: «Eyi...» Düşündü gene: «Madem doğrusu öyle, sen de öyle yap! Gardasın Duran'la anlaşın yapın...»

KÖYGÖÇÜREN

191

«Oldu olacak, benim Şükrü'yü de alın deyzem, sizden gal-masın!»

Gün eğildi gidiyor. Meram'ın ötesindeki Takkeli dağın ardına çekildi çekilecek. Hıdır'la Cafer geldiler. Tam avlu kapısının önünde durdu otomobil. Önce Hıdır indi. Elleri keklük doluydu.

«Doğaaaan!..» Bağırıldı. «Doğan, ge bubam!..»

«Kak yavrım! Buban çağırıyor! Bırağiver yazıyı!»

Cafer de çıktı arabadan. Arka kapıyı açtı.

«Doğaaan! Geliyor musun bubam?»

Evin hayatına baktı, Teslime'yi gördü Hıdır. Görmezlikten geldi. «Goş oğlum, şu keklüklerden dördünü Çil Ümmet deden-gile ver gel. Sonra gel, başka deyeceklerim var. Sunacıık; Duran felân yok mu gıı? Duran yoğusa sen gel, şunlardan beş denesini al, pakla, fur tencereye, bişsin ağşama, Cafer Efendiyle yiyelim. Çocuklar felân doysunlar bolcana!»

«Doğaaan! Şu dördünü de Musa emmingile ver gel bubam! Dört daha ayırıyorum, onları da Aşeli deyzengile iletirsin! Bak, Çil Ümmet dedengile de vereceksin. Galanları da Cafer Efendi sehre götürüp satsın isterse!..»

«Allah yolunuzu vermesin Hıdııııı! Nâpdınız siz gurba-nım?» İndi Sunacık merdivenleri. «Oğlanı Çil Ümmet emmigile yollama, yokarda Teslime var, giderken götürür. Nerden fur-dunuz bu gadar keklüğü?»

«Sorma gali hatunum! Bizim bu Cafer Efendiyi görüyor musun? Bitirim! Herif bi sıkıyor, güm! Lapır lapır lapır, keklük! Hem de uçara! Bi daha sıkıyor, gine lapır lapır. Tâ Apasaray-cığın oralara vardık...»

«Abuooovv! Tâ oralara, tâ Apasaraycığaa?» «Altında araban olunca goley! Anızlarda yimişler yimişler teneyi biliyor musun? Çok yağlıdır bu gahbanalılar şimdi! Ney se, al pakla, fur ocağa! Bi şişe de ırakı olacaktı ki! Neyse! Sen bize başka ne hazırladın bakalım? Birez halva felân garaydın! Neyse, haşla çabuk! Suyuna pilâv yaparsın. Teslime gııı! Sen bizde misin? Ne bakıyorsun el gibi? Al da gendinizinkileri ayır,

192

KÖYGÖÇÜREN

bizimkinlerin yolunmasına yardım ediver... Hadi bakalım, nasıl gomsusun sen gıı?»

O akşam yemeği yediler, Cafer hemen kalktı:

«Gidiyorum Hıdır, hemen telefon edeceğim Tülin'e! Versin kırmamı kargoya, beni de merak etmesin, iyiyim!»

«İyisin..»

«iyiyim, çalışıyorum sahada!»

Sıkı sıkı tembihledi Hıdır:

«Aman gözünü seveyim Cafer Efendi, bak görüyorsun, keklik bol, 'Gel... bubam telefon eder, Genel Müdürden izin alır!' derse, sakın pekey deme! Gidersen on beş günde gelmezsin gi-ne! Elini ayağını öpeyim, bastığın tozlara gurbanlar olayım, bak gözlerine de gurban olayım, sakın pekey deme, gitme...»

16

CİN KENTİ

«İnsanın gardaşı olsa bunu dutmaz! Çok seviyorum Cafer Efendiyi! Emme insanı mahcup ediyor a Hıdır! Baksana, Doğan oğlana, Duran oğlana çantalar, trenini tamamlasın deyi teller tenekeler, teneke gutular, hemi de nedir o bissürü alet eda-vat, keski, kerpeten!.. Paraya bunun gendinin heç eytaçlığı yok mu gurbanım?»

«Olmaz olur mu? Var! Emme herif zengin! Herifte para göl! Gaympederi Türkiye'nin birinci mütayidi. Benim en gızdı-ğim dürzülerden. Garısı da, tam annattığım gibi, tini mini! Emme gendi bulunmaz adam! Bi kusuru var, şu bizim işe tam sa-rılamadı henüz! Oğlan trenini tamamlasın. Tabii, çok memnun oldum. Çantalar da güzel. Yeter'in beşiğine bebek, o da güzel. Emme bizim su işine ne zaman sıra gelecek? Yazıp bir sondaj makinesi getirecek sözde. Bubalığına telefon edip, 'Bir de sen söyle Genel Müdüre, çabukdursun sondayı!' Etti mi, etmedi mi? Garısmı deyecekti, desin bubasma. Dedi mi, demedi mi? Hâlâ yerinde saymada bizim iş!»

Anızlarla keklik avı çok eyi! Yani o kadar iyi ki, bağıyor adamı buralara! Geldi ne güzel kırması uçakla, gidip aldı alandan, ne güzel! Otomobili biraz bozuldu, verdi onarımcıya, onu da yaptırdı, ne güzel! Cebi dolu bi yandan da, elini attı mı geliyor, ne güzel! Bugün yarın karısı kaynanası çıkar gelir, yan gelirler Başak Palas'a, Şahin'e, Saray'a, Saray'ın turistik bölümüne, ne güzel! Ama daha ne zaman başlayacak kazmaya toprağı? Daha ne zaman başlayacak açmaya araştırma kuyusunu? Öyle diyordu, «İklimini, en başta iklimini...» diyordu, «saptamam gerek!» Saptasan ya efendi! «İl merkezinin yıllık yağış ortalaması 33,5 santimetredir. Bunun 10,8 santimetresi ilkbaharda, 3,4 santimetresi yazın, 7,6 santimetresi sonbaharda, 11,7 santimetresi de kışın düşer. Donlu günler toplamı 225'tir...»

13

194

KÖYGÖÇÜREN

Alıp yazıyordu Ziraat Müdürlüğünden, Meteoroloji'den... ama ne çıkıyordu? Sıfıra sıfır, elde sıfır!..

Komşuların yarısı kuruya ekiyordu. Çünkü düşmüyordu yağmur. Toprağın yüzündeki yarıklar adam yutuyordu. Çünkü büyüyordu gittikçe çatlaklar. Dalazlarm sonu, dibi yoktu, boyuna süpürüyordu kumu, tozu. Sabahları evlerin önünde yığınlar oluyordu. Tarlalar batıyordu. Ot yoktu, kuruyor kuruyordu kırlarda kirpiotları, gevenler, yavşanlar, düzlerde kın-dıralar. Ve ilerledikçe ilerliyordu güz, sonda dediğin bugün gelse kaç gün çalışabilir? Bırak ekimi, kasımı; ağustos dedin mi yarısı yaz, yarısı kıştır buralar. Ağustostan sonra gelen makine ferıştah olsa ne yapar? Yarın surda saplanır bir yere, çıka-rabilirsen çıkar!.. Fakat gine de allan razı olsun da o deli ga-rıdan gurtulsun! Habire telefon, habire telefon, habar üstüne habar, habar, habar: Cafer, Ceyfocum, gel artık, niçin geliniyorsun? Eşine, ailene karşı hiç sorumlüğün yok mu senin? 'Memleket'ten başka bir şey bilmez misin sen? Yeter allaşkma, bıktık senin memlekete hizmetinden! Gel artık geleceksen, gelmeye-ceksen biz seni getirtmesini biliriz... Bak babam da çok bozuluyor, vallahi bozuluyor, gözüm çıksın bozuluyor Ceeeeeyf!..

Bazen yalnız, bazen Hıdır'la birlikte, bazen kırmasıyla, bazen kırmasız, elinde düzey ölger araçlarla çıkıp, tek tek bütün ekenekleri, düzleri, tepe önlerini, artlarını, belenleri... geziyordu. Gözlük Gediği, Cinligeriç, Kaplan Harmanı, Kadir Baba Hüyüğü'nün oraları, kmdıralıkları, yavşanlıkları, gevenlikleri... bir bir dolaşiyor, bakıyor, dönüp dönüp oraya varıyor, dönüp dönüp orada, bir yerde, bir tarlada duruyordu:

«Araştırma kuyusunu burada açtıracağım, buradan vurduracağım sondayı! Evet haklısın Hıdır kardeşim, iyice ilerledi mevsim, haklısın ama gelmedi sonda, ben ne yapayım? Yani ben istedim tam vaktinde gelsin, gelmedi! Muhtar Bey, çok rica ederim, lütfen sen de kızma... Bu yıl olmazsa bahara en erkenden başlarız. Nâpalım, biraz daha gecikir ama biz de amacımıza erişiriz mutlaka!»

«Yok canım, yok adamım! Heç gızar mıyım? Ne gızaım? Çok doğru söylüyorsun, benim de ganaatım aynı, bekledik bek-

195

ledik şimdiyece ölmedik, bir gış daha beklemeylen mi ölecez? Bunda da vardır heralım bir hayır! Heralım değil, mutlaka vardır, bekleriz bir gış daha, asıl sen üzme datlı canını...»

«Bugün yarın bir telefon daha gelir, çeker gidersin! Senli sensiz çıkar gelirse sonda, başındaki ustalar bilebilir mi nasıl gazılacak? Senin başında bulunman elzem değil mi? Şayet bulunmazsan, hele sen şu yeri bize bir daha göster sağlamca da, biz de işimizi bilelim. Göster, muhtar felân da görsün. Bunlar, ne olsa hükümet işidir, belkim bizim ağalara şaka gelir. Darılmak gücenmek olmasın sonunda, hele bi daha göster!..»

Alıyordu Musa'yı yanma, Kurul üyelerini alıyordu, Hıdır da katılıyordu, bir süre gidiyorlardı. Cinligeriç'i geçiyorlardı. Kaplan Harmanı'nın oralarda duruyorlardı. Bir yer vardı, gök-baş otları çıkıyordu, çıkıp göğeriyor, sonra kuruyordu yazları. Kurumuş kökleri, kazıkları vardı, orayı, tam orayı gösteriyordu ayağının ucuyla...

«Eee burası Topal Talip'in yavu adamım?»

«Heya valla onun! Bu düzü bize duman attırır!»

«Yavu nasıl olur? Vardı vardı da... emme bi yandan da çok eyi tabii, bak su da o düzünün tarlasından çıkacak! Görüyor musun, nere gitse dört ayağının üstüne düşüyor namussuz! Emme anlamaz ki! Bilmez ki bu ne büyük bir devlettir, ne bö-yük bir saadettir! Daha kalkıp bize gafa tutmaya bulaşır: 'Siz-gulağına fısladınız daa, siz şaşlı gözlerinize soktunuz daa... siz olmasanız onun gendi, mümkünü mü var, orayı bula mı bilirdi de...' Fakat bizi daha fazla elâgadar etmez. İş bizim işimiz değil, köyün işi, bir ucunda da hükümet!..»

«Beri bak Cafer Efendi! Yani bu sondalar furulurken hö-kümetin bir ganunu vardır tabii değil mi adamım?»

«Ne gibi bir kanunu Muhtar Bey?»

«Yani bir ganun... herif deyemesin tarlamdan açtırmam!»

«Numarası 6200 olacak...»

«Şayi mi söylüyorsun?»

«Gayet tabii!..»

«Bir daha söyle bakayım kaç idin?»

«6200!..»

ıyo

xv\j x wrwv v xvj

«Hem de 6200!.. İşte buna memnun oldum! Bu çok eyü Hade şimdi gıpırda bakalım Topal Şeytan!.. Delerler burayı yarın sonda makinesi gelince, hem de ossurda ossurda... heç marağ etmen! Hıdır, heç marağ etme, 6200 imiş, bu işin de goleyi bulundu, korkma adamım!..»

Hıdır iki gidiyor, bir duruyordu:

«İsterseniz bir de dutanak dutalım. Cafer Efendi bir rapor felân yazsın, daha sağlam olur... tabii gine de siz bilirsiniz emme...»

«6200 sayılı kanuna göre otomatikman kamulaştırılmış sayılır, karşı duramaz, ister büyük, ister küçük çapta olsun su araştırma işlerinde kamu yararı vardır, engel olamaz kimse!»

Hıdır: «İşallah olamaz...»

Musa: «İşallah olamaz adamım...»

Cafer: «Olamaz olamaz...»

Cafer: «Olamaz...»

Dönüp köye geldiklerinde Hıdır'm içine kedere benzer bir şey çöküyordu: «Vardı vardı da öyle bir adamın tarlasına dürttü ayağının ucunu, biraz öte yanı Kahveci Mamut'un tarlasıydı, beri yani muhtarın kaynının, onun beri yanı gendinin, sağ başında Ümmet emmigilin var, sol başında bizim... Neden onunkine vardı da bizinkine varmadı? Yoktur emme bir gasti garezi... fen böyle gösterdi. Keliforniya Teknikli Yuniversiü'deki tecrübeler böyle gösterdi. Tecrübeler gösterince ne bok yisin Cafer, ne bok yisin Musa, ne bok yisin Hıdır?»

Hıdır evine saptı, muhtar Kurul üyelerini ardına takıp köy içine doğru gitti. Hıdır gitmedi Mahmut'un kahvesine akşamdan önce. Konuşmadı Sunack'la da. Sustu, hep sustu. Sonra aldı Duran oğlanın yaptığı ikincisi üçüncüsü olmayan treni önüne, oynadı biraz oğluyla. «Bir de insanlar yap sırtlarında heybeleri, ellerinde sepetleri olsun. Sepetlerini felân çekinmeden soksun garılar. İnsanlar korkmadan otursun koltuklarına bu-balarmm malı gibi... anniyor musun?» Duran'ı bırakıyor, Ye-ter'i alıyordu. Boyalı beşiğin içindeki bebeğe don dikmişti anası!

«Ah Sunack aaah, ah hatunum ah! 'İkişer lire verdik iki-

KOYGOÇUREN

197

şer yüz lire aldık pangadan, bütün köy birbirine müteselsil kefil, yer misin, yalar mısın? Otuz kile zere gattık, un mu yaparsın, bulgur mu, tarhana mı, erişte mi?' deye yarılıyordun tasadan, şimdi de buna yarıl bakalım, hadi söyle borca mı vere-cen, haraca mı? Güccük oğlana büyüğün carını geydirsek de, büyüğe yeni car alsak ayıp molur? Hele ki gızım bebeğinin ayağına bi don dikmişin sağol! Fakat gendi ayağına da ister don. Benimkine bi yama daha fur zararı yok. Fakat noolursun gine ak bi şey bulmaya çalış gözünü seveyim. Bir gün icap etti de seherde yattıydım ya Cafer Efendiyle, çağsırımı çıkarırken çok utandım, göklü gırmızılı basma gomuşun, ayıboldu... Tabii haklısın, madem sabun alamadık bol bolamat, ilk işimiz bol bolamat kil almak olmalı. Haklısın, alırsız be Sunack, üzülme hatunum! Hoş, üzülse de faydası yok ya!»

Gelmedi kör olası sonda! Cafer Efendi tüydü.

Kasım çıkıp gitti, zemheriler geliyor. Saman azaldı, tezek azaldı. Çıra çırpı kalmıyor. Çatırıyor ova ayazdan. Ulan ne zorlu girdi bu yılın kışı gene! Sular erken buzlandı. Çok kar attı Toroslar'm başına. Buralara da vuruyor azdan az, yufkadan. Bazen üğünüp yatıyor toprağa, bazen boran olup savruluyor. Geceleri evlerde, geceleri kahvede, masal masal maniki, oğulu uşağı on iki, on ikinin yarısı, Şepirli'nin karısı, anla, minha... Yavruağzı otları giriyor rüyalarına minna minna yaprakla-rıyla!

Köy okuluna götürsün çocuk tezek.

Kuran Kursu'na götürsün çocuk tezek.

«Bu asırda çocuk okutmak da bir felâket a gardaşım! Ney-len çıkarcaz biz gendimiz gışı pekey? Bacaklarımızı mı yakalım evde galanları ısıtmak için? Yorganların altına girin de büzülün bali ulan, girin de çıkmayın hele! Çıkanlar ölüyormuş, bakın kaç oldu ölüp ölüp giden?..»

«Demek baharla birlikte burada olacakmış? Başında iki dene ustası, çalıştırmaya dört işçisi, «Nisan-1» der demez tarlanın ortasında durup, efendime söyledim, tam da benim tarlanın ortasından sondayı furacağmış! Pekeey, allah akıl dağıtır-kene, bunlar ahırda mı eğleşiyormuş? Bi deyiver hele Ca-

193

KOYGOÇUREN

maaaa! Aha şimdi camiden çıktık, abdasımlan duruyorum, Er-menekli Gors Hocası Nuriddin Efendi kitap açtı, gendi gadim hocamız İbiram Havız da kitap açtı, ne gördülerse gendileri söylesinler, dinleyin!.. Ben söylesem tevatür olur... dinleyin!» Yürüdü gitti total total.

Böyle sinirli bir kıştı, gelmişti, gitmek bilmiyordu.

Cafer çekip gitmişti... gelmek bilmiyordu.

Ne kendi ne haberi, ne mektubu...

Bir tebriği bile gelmiyordu.

Musa:

«Ulan nerden bi bulaştık bu işe? Daha toprağa tek gazık çakmadık, ağzının dadı kaçtı köyün! Bir Total Şeytan gattı garıştırdı ortalığı! Hele Hıdır, dinle gali adamım, neler neler ötüyorlar, eskiden birinin hakkından gelemiyorduk, şimdi iki hoca birden, dinle neler ötüyorlar köyün içinde!..»

«Üç İhlâs, bir Fatiha okudum, ondan kerî başladım. Hata gonusursam Cenaballah üstümüzde. Tam Gaplan Harmanı mevkiinin oralarda, yerin epeyce altında, cinlerin böyüüüük bir seheri var! Şimdi o seher gaynıyor... Şimdi zaman ahir zaman: Bu dediklerime inanacak var, inanmayacak var! İnanmayacaklara bir şey deyemem. Sözüm inanacak olanlardır anca. Aha size söylüyorum, yerin altındaki bu cinlerin seheri gaynıyor. Cinler duyunca bu sonda habarmı, çabuk bir cem kurdular, münazara, müzakere, ant içtiler sıradan. Çok çetin mücadele edecekler! Gatliyen eşdirmeyecekler seherlerinin üstünü. Çünküm bin milyon çoru çocuğu var cinlerin. Eğerkine sonda orayı de-lerse küllisi ölecek. Kitap benim değil, Allahm. Ben sadece gördüklerimi söylüyorum. Ben köyünüzün Gors hocasıyım. Adım Nuriddin, Ermenek'tenim. Kendiniz çağırınız da geldim, Vali Beyin emriylen buraya tayin olup atandım... ilime hömeti olan din gardaşlarımızı uyarmak hemî görevim, hemî de vazifem! Hemi haggim, hemî yetgim!..»

«Benim de adım İbiram! Köyün gadim hocasıyım. Ölenleri yuyup gömdüğüm gibi, doğanların gulaklarına Ezanı Muham-mediye de ben üflüyorum. Ben kıyıyorum evlenenlerin nikâhlarını. Giden askerlerin dualarını ben ediyorum, ben oku-

KÖYGÖÇÜREN

199

yorum hastalarınızı... Yedi kere «Ayetül Kürsü» okuyup başladım. Köyün kiblesinden biraz aşağıda, haggaten tam Gaplan Harmanı'nın oralarda, cinlerin büyük seheri olduğu gibi, seherle bizim köyün arasında da böyüüük bir mağara var. Mağaranın gendi büyük bir tonel. Bir ucu cin seherine varıyor, bir ucu bizim köyün altına açılıyor. İşte bu mağarada bir büyük yılan var, yılan değil bir evran. Bin kırk metro boyu, iki ucunda birer başı, her bir başında da tam yedişer gözü var. Gözlerinin içine bakmak şöyle dursun, önünde durabilmenin mümkünü yok! Nar gibi ataş saçıyor evranın gözleri! Cenaballahm en sı-nangılı mahlûğu evran, hemi bizim köyü, hemi cinlerin seherini bekliyor. Eğerkine bu evran olmasın, cinler bi takkada bizim köyün altını üstüne getirir. Biz cinlere bi şey yapamayız amma cinler bizi uçurur. Şimdi bu mesele cinlerin tarafından duyulunca, münazara müzakere mevzuu da olunca, bu evranın da durumdan habarı oluyor tabii. Diyorkine evran, 'Şimdilik heç bi şey yapmam icabetmez. Emme bir dokansmlar toprağın gabuğuna, sonda mıymış neymiş, onu da sırtımın derisine az-cık bir değdirsinler, işte o zaman yapacağımı ben bilirim. Hemi sadece gendilerine yapmakla galmam, gendilerinden sonra geleceklere de... gendi köylerine yapmakla galmam, aynısını Resul köyüne de, Boruktolu köyüne de, Evdireşe köyüne de, dahi Çarıklar'a da yaparım. Alkaran'a gadar giderim!..' Evran böyle diyor. Şimdi ne suçu var öteki köylerin de çekiyorlar bu zulmü Kantarmalılarla birlikte? Gendilerini geç, ne suçu var yarınki çocuklarının, bugünkü çocuklarının?»

Hacı Okkalı, bastonunu yere yere vuruyordu:

«Bre hocalar, siz, 'Ne suçu var öteki köylerin, ne suçu var yarınki çocukların?' deye soruyorsunuz. Ulan şunun doğrusunu sorsanız ya azcık: Ne suçumuz var bizim? İki üç gendini bilmez yüzünden, bizim başımız neden araya gitsin? Neden yanalım onların narına bre hocalar? Eyi bakın bakalım daha akla yat-gm bi şeyler demiyor mu o baktığınız kitaplar?»

İsli Cemal, cukcuk kuşu gibi öttü:

«Heya valla, Hacı Okkalı emmim doğru söylüyor! Bizi neye düşünmüyorlar? Yorganları alıp Manisa'ya, Aydm'a mı gi-

200

KÖYGÖÇÜREN

decez temelli çoluk çocuk? Suyu batsın, istemiyoruuuz! Tastamam bir sözcük, anlaşılmayacak ne var?»

Hacı Okkalı, şapkasının gölgeliğini ardından önüne döndürdü:

«Hele şunların tedbirsizliğine! İnsan dabiatsız olursa bu gadar molur? Az çok bizim de ekimiz dikimiz var. Biz diyor muyuz sonda vurun, yeri delin? Cenaballah aciz miydi, gendi delemiyor muydu? Gafayı çalıştırın, yeraltı suları yerin al-tmdakilerindir! Bize gereken suyu Gadir Mevlâm gökten versin. Yatalım kakalım devamızı edelim, namazımızı niyazımızı aksatmayalım...»

Çekirgen Hasan da yedekledi hemen:

«Heya valla! Cinlerin seherini yıkmaya haggımız yok, değil mi emme? Sularına da göz dikmeyelim nenelâzmm! İnsan kötü olursa bu gadar da olmaz. Uyuyan yılanı ne uyandırıyoruz arkadaş? Birağalım bu

zevdaları: Sondası da batsın, suyu da! İlâzım olduğu gadarını cenaballah gendi verir bize! Zaten de veriyor. Besmelesiz ekip dikenler, galdırđıđını ambarına besmelesiz gatanlar, çoluk çocuğuna gudümsüzlük edenler, gendi kusurlarını köyün sırtına yüklemesinler. Yatalım kakalım Büyük Allaha şükredelim, höyüklerimizin, hocalarımızın dediklerinden çıkmayalım...»

«Ulan Hıdır yürü gidelim, yürü bu bizim köy uçmaklık olmuş adamım! Yani bunlar seni beni cavır belleyip daşa duta-caklar, hemi de ganimizi içecekler inan! Eğerkine böyle giderse biz vallaha su, mu, çıkardamayız! Senin Şaşı Beyi felân bunlar vallaha gaşıklarma gorlar da atarlar Koçasar'dan aşağı! Bunlarlan başolmaz adamım!..»

Tuttular bir de Gurba Nuri'yi getirdiler. Bir vaaz verdi.

Hamsin savuruyor, soğuk kavuruyordu. Yoksullar yorganların altından çıkamıyordu. Tezek bitmişti. Saman azalmış, ekin azık kısalmişti. Herkesin içi köz dolu, derdi gamı fakır fakır, fakat dışı üşüyor, buyuyordu. Kalkıp koştular camiye. Namaz vaktinden önce içerisini doldurup ısıttılar nefesleriyle. Nuri Hoca çıkıp geldi....

«Allah allah allah...» Bir ölgün seda gitti. Bir yanında Nu-

KÖYGÖÇÜREN

201

riddin Hoca, bir yanında İbrahim Hafız, ardında da Hacı Okkalı, Hacı Yusuf, Topal Talip... girdi geldi. Bol ceket, bol pan-tol giymiş. Yakasız gömleği çizgi çizgi. Sakalını da biraz çembere benzeterek kestirmişti bu sefer. Sakalının uçları gömleğinin yakasızlığını kapatıyor. Başına yeşil takke oturtmuş. Gülümser gibi bakıyordu. Çok içerlere çekilmiş tilki gözleri vardı. «Esselâmün... esselâmün aleyküm va rahmatullaaaaah!..» Uza-ta uzata yürüdü. Ön sıranın sağına, mihraba yakın bir yere oturdu. Gene sağma soluna selâm verdi. Dudakları kıpır kıpır kıpırdı. Arada başını kaldırıp yukarlara, duvarlara, yazılara, süslere bakıyor, bir daha bir daha bakıyor, hayranlık ve takdir anlamına tavırlar takmıyordu.

Gelen geliyor, cami biraz daha doluyordu. Evlerin odaların yoğunlaşmış ter kokusu, tezek kokusu geliyordu. İçerisi gittikçe ılıyor, ısınıyor, ağızlarından burunlarından çıkan soluklar camları buğulandırıyor. Girenlerle açılan kapı, otomatik gibi birden kapanıyor, bir daha açılmıyordu. Her halde bütün gelecekler gelmiş, dolacağı kadar olmuştu Kantarma'nın camisi. Derken yeşil boyalı kapı bir daha açıldı. Gözünde gözlükleri, elinde değneğiyle Çil Ümmet girip geldi. Yürüdü yürüdü, önlerden, mihrabın epeyce solunda, duvar dibine bir yere oturdu. Kahveci Mahmut, Muhtar Musa, Hıdır falan oradaydılar.

Ermenekli hoca «kamet» etti. Çiğ, et gibi bir sesi vardı. Arabistan'da eğitilmiş seslere benziyordu. Aynı gaymı çatlata patlata okuyordu. Yükseliyor, yükseliyor, belirli bir yükseklikte takılıp kalıyordu. Bir zaman inmiyordu sesi. Nuri Hoca, ilgiyle dinliyordu.

Sessiz bir süre geçti. Öksürükler hapsirıklar durdu başladı, durdu başladı. Terden herkesin sırtının kiri yumuşuyordu yavaş yavaş.

Usulca sallandı Nuri Hoca. Kuranı Kerim'den bir sure okudu önce. «Sadagallahül-azfîm» çekti. El açtırdı, elleri yüze çaldırdı. Sonra kalktı usulca, mimbere yürüdü. Her basamağı dualar okuya okuya çıktı. Bazen sesli, bazen sessiz okuyordu. Derin hocalar, dehriler zincirinin büyük halkalarından biriydi. Denenmiş, pişmiş sesiyle etki yapıyordu. Hasta köylüler, ba-

202

KÖYGÖÇÜREN

karken yutkunurken öksürüyorlardı. Onlara o kadar zor gelen duaları ve devinimleri nasıl kolaylıkla yapıyor, yürütüyordu! Besbelliydi, Tanrı yardım ediyordu işte! Çünkü kendi sözünü değil, Canaballahm yüce kelâmını, kutsal Kelâmı Kadim'i söylüyordu. Öyleydi...

«Ey Cemaati Müslimin, Ey Ihvani Dîn!.. Hutbemiz haddini bilmeye ve cemiyetimizin içinde bulunduğu ahvalâta dairdir!» Gözleriyle önde, arkada, hasta, sağlam, küçük, büyük, ne kadar adam varsa bir anda hepsini taryor, hepsini etkisi altına alıyordu. Çoğunlukla Türkçe sözler kullanıyor, Arapça sözleri bilgisinin derinliğini kanıtlamak, topluluğu daha çok etkilemek için arada bir harcıyordu... «Her mümin, her müs-lüman, tâ çocukluğundan beri bilir ki, müslümanlığım beş şartı vardır. Ama kendi aramızda 'Altıncısı da haddini bilmektir!' diye konuşuruz. Esbabı mucibesi açıktır. Cenaballah Ku-rani Azimüşşanmda beş şart ileri sürmüştür, ama her ayetinde, Kurani Kerim'in her sahifesinde haddini bilmenin önemine de sık sık i'ma ve işaretlerde bulunmuştur. Dünyada insanoğlunun haddi, Canaballahm izni ve müsaadesiyle sınırlı olup, o iznin başladığı yerde başlar, müsaadenin bittiği yerde hitam bulur. Bir ağaçtan erik, başka bir ağaçtan ceviz almak, denizlerden balık istihsal eylemek, bağlarda üzüm, çöllerde hurma yetiştirmek hep Cenaballahm kullarına verdiği izin ve müsaadenin hudutları içindedir. Bize ihsan buyrulan bütün nimetler, avladığımız kuşlar, ehlileştirdiğimiz hayvanat, ağaca vurduğumuz aşı dahi, onun yüce izinleriyle bizim emirlerimize ram olmaktadır. İnsanoğlu her muvaffakiyetinin onun yüce izinlerine bağlı olduğunu bilmelidir. Aksi halde, her yıl daha çok ürün elde etmek, dilediği kadar para kazanmak ve servet cem eylemek mümkün olurdu. Halbuki olmuyor, olamıyor. Neden? Çünkü, 'ben-i âdem'in gayretleri Cenaballahm çizmiş olduğu sınırın ucuna varıp dayanmaktadır. İnsanoğlu bu sınırı tanımalı, bu sınıra razı olmalıdır. Olmayacak olursa bundan kendisi, evlâdü ayali, anası atası, akrabayü taallûkatı, daha sonra da konu komşusu zarar görür.

«Ey Cemaati Müslimin! Bilmiş olalım ki, içinde yaşadığı-

KÖYGÖÇÜREN

203

mız kâinatın bir ilâhi nizamı vardır. Bu nizamı, Cenaballah. doğrudan doğruya kendisi tayin ve tanzim eylemiştir. Nasıl ki biz gökleri yere indirmek, yerleri göğe çıkarmak gibi hayâl ve hevâs ile bu nizamı tebdil, tağyir ve ilgaya kaadir değil isek, âciz organlarımızı takviye babında keşif ve iycat eylediğimiz birtakım âlât ve edavât ile bu nizamın unsurlarını kısmen veya tamamen tebdil, tağyir ve ilgaya da teşebbüs edemeyiz! Haddimizi bilmemiz lâzımdır! Hemen şuracıkta hatırıma hutur etmiş bulunan bir misali dikkatlerinize arz etmekle iktifa edeceğim. Beyninizde, yeraltından bir su çıkarma münakaşası bulunduğunu biliyorum. Ey Cemaati Müslimin! ilim yolunda ilerlemek, her türlü teknik terakkiye vasıl olmak hususunda Cenaballah insanoğluna herhangi bir mania tesbit etmemiştir. Her türlü keşif ve iycat, her türlü arama ve bulma, tamamen serbest olup, ancak, sadece Cenaballahm emir ve müsaadesiyle sınırlandırılmıştır. Bunu şu şekilde anlamamız mümkündür: Bir unsurun tabiisi var ise, sun'isini iycada mahal yoktur. Bir unsurun mevcudu var iken, ona yenilerini eklemeye çalışmak abestir. Şimdi sormak isterim Ey Muhterem Cemaat! Acaba yerin üstündeki sular tükendi mi ki, içimizden bazılarımız yerin altından sular arayıp bulmaya ve onu yer üstüne çıkarmaya çalışıyor?..»

Çil Ümmet: «Ula bu ne biçim vaaz?» İçinden sordu. «Bu adam düdüüük!.. Düüüt düüt ötüyor Topal Talip'in nefesiyle! Bu yaşa geldim böyle vaaz duymadım, dinlemedim!..»

«Evet, Muhterem Cemaat, diyelim ki arzın üstündeki sular bitti, bak bak, bitmedi ya...»

Hoca devam ediyordu, ama Çil Ümmet başını kaldırıp baktı hocanın konuştuğu yere doğru. «Nerde bre, nerde hani arzın üstünde su?» Hoca gördü bunu. Açıklama gereği duydu: «Birtakım köy, kaza vesair beldelerde mevcut olan sular ziyan olup gitmekte iken, birtakım köy, kaza vesair beldelerde, gerek içmek maksat ve gayesiyle ve gerekse ziraat işlerinde kullanılacak su darlığı çekildiği doğrudur. Fakaat, bu suları dahi derleyip toplamak ve birtakım kanalâtı fenniye ile ihtiyaç mahallerine nakleylemek insanoğluna düşen vezayiftendir. Hadi di-

KÖYGÖÇÜREN

yelim ki bunlar da yapıldı, fakat gene soruyorum Muhterem Cemaat, yerin üstündeki sular tükendi veya kifayet etmiyor, gözlerimizi semavata çevirelim, göklerden gelecek sular da kurudu mu? İstedik de Cenaballah vermedi mi? Çıktık mı her yıl muntazam olarak rahmet duasına? Yağmurlar yağar iken bereket okuduk mu? Başta Halil İbrahim Hazretleri olmak üzere, gelmiş geçmişlerimizi, ölümlerimizi rahmetle ve gerekli hayır hasenat ile andık mı? Aç gördükse doyurduk, açık gördükçe giydirdik mi? Fitre ve zekâtlarımızı her yıl muntazam olarak verdik mi? Dahi, namazlarımızı kıldık, oruçlarımızı tuttuk mu? Bunların hiç birini tam olarak yapmayıp, daha fazla zirai gelir elde etmek emeliyle kürrei arzm yüzünü zedelemek ve yeraltı suları çıkarmaya teşebbüs eylemek, bir kelimeyle haddini bilmemektir. Cenaballah cümlemizi haddini bilen, büyüğünü sayan, küçüğünü seven, anasına babasına, hocasına hörmetskâr, hem de amali salih kullarından eylesin, âmin!..

«Muhterem cemaat, gelelim bahsimizin ikinci nısfına: Görmekte ve işitmekte olduğunuz gibi, kâinatımızın nizamına göz dikenler olduğu gibi, cemiyyetimizin nizamına musallat olan unsurlar da son zamanlarda zuhur etmeye başlamıştır. Bunlar bir yandan mukaddes dinimizi tahkir ve tezyif eylemekte, bir yandan da Kurani Azimüşşanı ayaklar altına alarak çiğnemektedirler. Nizam düşmanları Kuran Kurslarına giden çocuklarımızın yollarını kesmekte, cüzlerini ellerinden alarak yırtmakta, parçalamaktadırlar...»

Çil tjmnet: «Ulan vay hainler, kimmiş bunlar?» «Bunlar... her yerde, mülk ve servet müsavatsızlığı üzerinde konuşmalar açıp, müslümanların zihinlerini bulandırmaktadırlar. Toprakların yeniden tanzimi taksimini telkin etmekte ve devletimizin dostları ve müttetikleriyle olan münasebatını tahrif eylemek suretiyle, istiklâli milliyemiz üzerinde bulut ve bühtan husule getirmektedirler. Bütün bunlar, cemiyyetimizin ezeli ve ebedî düşmanlarından olan komonistlerdir! Bunlar ile fikren ve fiilen mücadele aşikâr surette şart olmuştur. Bu amaçla kurulmuş bulunan millî teşkilât 'Komonizmle Mücadele Cemiyeti' yurdun muhtelif yerlerinde sohbet toplantı-

KÖYGÖÇÜREN

lan tanzim etmekte olup bu hususta tenvir edilmek ihtiyacında olan din kardeşlerimizin hizmetlerine girmiş bulunmaktadır. İlimiz merkezinde de böyle bir cemiyyet üç yıldan beri faaliyette olup, yakında Karaman, Iğın, Cihanbeyli, Akşehir, Beyşehir kazalarında dahi şubeler açmak üzeredir. Her türlü bağışlar, kurban derileri, fitreler, Teyyare Cemiyeti'ne verilebileceği gibi, beriki cemiyyetin temsilcilerine de makbuz mukabilinde teslim edilebilir. Biri vatanın semalarını muhafaza ve müdafaa maksadıyla tesis edilmiş bulunan bir cemiyyet, öbürü de milletin i'man kararlarını tahkim için tesis edilmiş bulunan başka bir cemiyettir. Hayır hasenat ve millî müessesatı tak-viyye babında yekdiğerlerinden hiçbir farkları yoktur...

«Muhterem cemaat, geçen gelişimde Kuran Kursunuzun açılışını görmek bahtiyarlığına ermiş idim. Canaballah bu âciz kuluna, şimdi de, sizleri sıhhat ve neşe içinde sağ salim ve büyümüş, müttehid ve mütesanid bir cemaat halinde görmeyi ihsan eyledi. Lütuf ve inayetlerine hamdolsun!» Çil Ümmet: «Olsun olsun...» Hıdır: «Bu ne biçim hutbe, ne biçim hoca?» Musa: «Bu düzüler köyü garıştırıyorlar!..» Hıdır: «Hökümetin bunlardan habarı yok mu?» Hıdır: «Bir memleketin hocaları hutbelerde böyle konu-şursa o memleket hâpı yutmuştur! Yutmasa bile yutma derecesine düşmüştür. Bunlar insanın nargını, hem de şevkini giriyorlar... bu nasıl hutbe?»

Sonra yeniden el açıldı, yeniden «tövbe» edildi. Karadaki trenlere, denizdeki gemilere, gökteki uçaklara, devleti milleti yönetenlere, anaya, ataya, şehitlere, üstatlara dualar edildi. Sonra Nuri Hoca öne düştü, cuma kılındı. Eller yüze çalınıp çıkıldı camiden. Ne Hıdır Topal Talipgil'e baktı, ne onlar Hıdır'a, Musa'ya, Kahveci

Mahmut'a... Herkes kendi yoluna yönüne doğru çekilip gitti. Nuri Hoca'nın çevresini de «gendi adamları»ndan başka saran olmadı. Topal Talip ardi sıra dikiliyor, ardi sıra yürüyordu. Öne çıktığı, öne durduğu yoktu. Biraz sabretti, çevresindekiler açılın. Sonra Nuri Hoca'yı onunla birlikte öteki hocaları alıp yemeğe götürdü.

206

KÖYGÖÇÜREN

Gurba Nuri gittikten sonra günahıtı, sevaptı, yılandı ev-randı, cinlerin seheriydi, çocuklarıydı, ateşleriydi... yakıştırımlar, yalanlar uzadı uzadı. İki başlı yılan gibi geceleri Hıdır'ın uykularını kaçırdı yalanlar. Cafer Efendi çekti gitti, her halde yapacak iş yok diye gelmiyordu. Kış beline beline vuruyordu kendinin, komşularının. Kış vurdukça yalanlar daha etkili oluyordu. Topal Talip, Talip'in oğlu Salim, İslı Cemal, Çekirge Hasan, Çapaklı Bayram, nerdeyse üstüne gelecekler, döveceklerdi, Hıdır'ı, Musa'yı tenhalarda kıstırıp dövdürecekti Topal Şeytan. «Vallahı, billahii...»

«Gözünü korkutmuş olmayım emme adamım, sen gine beline bi bıçak daksan, hemi de geceleri felân, yalnız dışarlara çıkmasan ey olur! Aha bak, ben de bunu çokdaaaan asdım belime!..» Elini vurup kış cebinin üstündeki tabancayı gösteriyordu. Sonra Bekçi Ahmet'i çağırıp, «Gardasın Hıdır'ı golla, yalnız gezmesin, yolda belde bakarak ol...» tembih ediyordu.

«Çıvıvıvı, çıvıvı!..»

Esiyor, tozuyordu kış...

Hamsinler savuruyor, ayazlar kavuruyordu. Donmuş tarlalar, donmuş yollar, sokaklar çatlıyordu. Çok zor geçiyordu, zor geçti kış. İnsanlar, hem soğuktan, hem yokluktan, hem de birbirlerinden çok çektiler, çabalayıp durdular çamurları gittikçe ağdalaşan ve gittikçe kötüleşen batakların içinde.

Mart geldi, gün ışıandı. Kırıldı ayazı ovanın.

Gün çıktı, yer ısındı. Düştü tek tek cemreler.

Gurba Nuri bir daha geldi, gelmedi Cafer Efendi.

Nisan geldi, kar çamur kalmadı,, tek tük otlar yürüdü, köye biraz tat geldi, ama Cafer Efendi gelmedi. Hıdır kalktı, Musa'ya gitti. Bir gün, iki gün uğraştı kandırmak için. Musa'yı önüne düşürüp şehre gitti, Doktor Zihni'yi gördüler. Zihni, Torunoğlu'yla konuştu, Avukat Sadi Ardalı'yla konuştu, bir de gidip Vali'yle konuştular. Vali, Hüsnü Şifa'yı çağırdı, Müf-tü'yü çağırdı: «Gidip Kantarma köyünü de göreceğim!» Belki içten, belki ağızdan... Ama nisanın sonu geldi, Vali de, Cafer de, sonda da gelmediler.

«Eeeee, nooldu bu böyle?»

KÖYGÖÇÜREN

207

«Noolacak? Besleyemedi öldü!»

«Demek öldü haa?»

«Evet öldü... bence öldü adamım!»

«Bence ölmedi, ölmeyecek, heç ölmeyecek işallah! Ölürse biz de öldük! Şaşşı maşı, Cafer Efendi bi gelsin,

onların hepici-nin çanına ot dikadığı gibi, sonda makinesi de tümünün avradına sinkaf edecek! Gaibime öyle doğuyor!.. Hemi de Allah onları mı, yoğsam bizi mi seviyor, görecekler!..»

Çocuklar sonda makinesini bir an önce bekliyordu. Çünkü sıçrayıp sıçrayıp kalkıyorlardı uykularından. Bin kırk metre boyundaki evran, bir gecenin içinde bütün damların altını dolaşiyor, bütün çocukların karnına kafasına giriyor, örtüleri, döşekleri, uykuları su içinde bırakıyordu. Cinler de sabahlara kadar davul zurna çalıyor, işemeye çıkan çocukları alıp alıp kaçırıyorlardı. Çocukları evranm, hem de cinlerin elinden o sonda kurtaracaktı. Sonda makinesi, okullu çocukların tasarladığına göre, trenden daha büyüktü. Her yanı çeliktendi, eli kolu, insan elinden kolundan daha çevik, hem de ağırdı, vurduğu yeri çökertiyordu. Onu kullanan ustalar uzun boyluydular. Bu mühendis şaşıydı, kısa boyluydu, ama olsun. Allah onu boya değil, akla yöneltmişti. Apasaraycık'ın kırlarında, hem de To-roslar'daki yaylalarda nasıl keklik vurmıştu, arabanın içini nasıl keklikle doldurmuştu, gördüler, yi yi bitmez! Gelecek, gene öyle akıllar fenler düşünüp bütün o Topal Talip'i de, Hacı Ok-kalı'yı da, Hacı Yusuf'u da, Gurba Nuri'yi de, hepici-ni de fen yoluyla yere serecek, gebertecekti! Hem de toprağa akım vererek, Kaplan Harmanı tarlalarının altındaki büyük evranı öldürecek, cinleri de ayna tutarak bir bir kıracaktı. İşte o mühendis, sonda ustalarıyla birlikte gelip yerin altından çok güzel sular çıkaracaktı... Hem içmeye, hem de ekinleri sulamaya dupduru sular... çıkaracaktı!

Ama gelmiyordu!

17

YÜREK TİTRETEN

Baharın küçük yoksul otları yürüdü. Kuş lokması kadar yapraklarıyla güne çıktılar. Yol kıyılarını, anları, sürülmemiş tarlaları, bazı ekinleri süslediler. Aralarında arsızları da vardı. Arsızları dalıp dalıp giriyorlardı canlarının çektiği yere. Ekinle, sabanla, öküzün ağızıyla, ayağıyla, ineklerle, eşeklerle savaşıyorlardı. Arsız otlar toprakların öz evlâtları olduklarını unutmışlar, unutturmuşlar, sonradan türeme arpalar, buğdaylar, kim bilir nerelerin, hangi kuytuların kızlarıydı, toprağın öz evlâdı gibi her yıl, yıl aşırı çıkıp geliyorlardı. Bütün düzlemi kaplıyorlardı. Arsız otlara çek git düşüyordu. Arsızlarıyla birlikte bütün yoksul otlar bir daha yürüdüler.

Kardeşi Duran okulda olduğu için, okul da henüz kapanmadığından, öküzleri alıp Doğan götürmüştü gütmeye. Yeter de anasıyla evdeydi. Anası evin işinde, aşın keşin peşindeydi. Gene Teslime vardı Kaplan Harmanı'nın oralarda. Başka gütmeci çocuklar, malları, sürülmemiş buzluklara bırakmışlar, «Uzun Eşek» oynuyorlar, çığılık çığığa doldurup taşıyorlardı kırları. Teslime de kolunda yün, elinde kirman, biraz oturuyor, biraz Doğan'a lâf atıyor, Doğan'm topladığı çekirgeleri bir kmdıraya dizişine ve asıl onun babasmmkine benzeyen gözlerine dalıp gidiyordu.

Hıdır kalktı uzandığı yerden. Çiftten geldikten sonra uyumuş kalmıştı. Sunacık, üstüne namazlayı örtmüş, kızma da, «Yeteeer!.. Ses etme gurbanım, bak buban üyüyor, ses etme üyüyüversin!» uslu durması için tembih etmişti.

Yeter gürültü etmezdi, ama bir koşulu vardı, bebeği uyursa! Uyumazsa neen neen nen söylerdi. «Üyü gizim neen neen... Nen gizim neen neen nen! Üyüyüver gı ziligırık! Üyü bakayım, aaa furarım valla!.. Benim öyle uslu durduğuma bakma!

KÖYGÖÇÜREN

209

Valla furarım bak! Üyü hadi, üyü, neen neen neen! Nen bi de-necik gizim neen neen, nen!..»

Bebeğini beşiğin içine koyup üstünü başını örtüyor, sinekler konmasın diye peşkirini sallıyor, yanmasın diye rüzgârlan-dırıyor, sallaya sallaya, uyutmaya çalışıyordu. Sonunda uyuyordu bebeği. Bir koşulu daha oluyordu

Yeter'in. Duran ağasının treniyle biraz oynamak! Oynamazsa ağlardı. Yok yok hiç kırmadan, hiç zedelemeyen, tekerlerini dağıtmadan, içinin yolcularını düşürmeden oynayacaktı. Düdüğünü kurcalamadan oynayacaktı. Ağasının geldiğini karşıdan görür, görünce hemen kaçırdı ağasının trenini içeri. Ambarın üstüne bırakıverirdi.

Sunacık, her nasılsa bir çıkında kalmış fasulyeyi buldu, vurdu ocağa. Biraz da erik hoşafı yapacaktı akşama. Hayatın ocağına yakmıştı ateşi. Uğraşıyordu ikide bir: «Yeteer! Bozma ağan trenini gurbanım! Kurcalamadan oyna, sakm bozma emi anam! Bozarsan ağlar, sana da, bana da küser biyol! Bozarsan bebeğin de hasta olur aman gizim! İneğimiz de hasta olur, öküzümüz de hasta olur, buban bile hasta olur, ben de hasta olurum, aman gizim!..»

Yeter okşadı Duran ağasının trenini: «Heç bozulma! Heç bozulma emi! Tıkır tıkır yürü, gapmın önünden dolan, saçığın ucuna gadar yürü, ondan kerri ocağın önüne gel, bi daha dolan, bi daha yürü, heç bozulma... Bozulursan bebeğim hasta olur, inemiz hasta olur, bozulma bak...»

Hıdır kalktı geldi:

«Neler neler diyor bu keme?»

«Demez olsun da, demelerden gitsin o! Kaç sefer tembeh-ledim, Yeteer! Sus gurbanım!' Emme sustu mu? Vır vır vır, durmadan konuşur gancık! Uyandırdı mı bubam? Neyse, bunun da adını 'neyse' goyalım bakalım Hıdır! Nasıl olsa ağşam yakın, galanımı da ağşam üyürsün, hadi yetiversin gali gurbanım, gücenme gali!..»

«Geçen sene miydi o gıı? Büyük Başgan gelmiş de 'gali' demeyi yasak etmişti biliyor musun? Emme insanın dili alışıncı unutamıyor. Bak gine gali deyiverdik...» Karşıya, Çil Ümmet'in

14

210

KÖYGÖÇÜREN

evin hayatına baktı, köy içine baktı. Sonra Sunacık'a döndü Hıdır: «Bak Sunacık, sana ne diyorum?»

«Söyle gurbanım!..»

«Acıktım ben!..»

«Acıktımsa git al zufradan bubam! Ekmeemiz var, git al...»

Hıdır gitti, bir yufka aldı. Bir soğan vardı. Ayıkladı, ayırdı, yaydı yufkanın ortasına soğanı, üstüne tuz ekti, «Biraz keş-lik yok mu gıı?»

«Ah Hıdır, keşlik var emme az bi şey galdı, yarın bakarsın bi utanılacak konuk gelir, pilâva yoldaş olur...»

«Soğanın yanında eyolur dedimdi ha gıı!..»

«Keşliksiz yiyive bubacım, boğazda bostan mı bitecek?»

Yufkayı dürüm yaptı, tıkmarak gıktı hayata Hıdır:

«Oğlan nere götürdü malları?»

«Gaplan Harmanı'na gidecekti!»

«Kim vardı yanında?»

«Teslime deyzesiyle gidiyordu...»

Hıdır, birden koşuşmalar gördü karşıdan, İsligil'in evin oralardan. Aşağı doğru koşuyorlardı. Acaba gene höllük kazarken göçük oldu da biri mi kaldı altında? İlk düşündüğü bu oldu. Sonra geçti... Bir de gürültü duyuyordu, büyük bir gürültü! Koşanlar çoğalıyordu. Uzaktan, uzağa damlardan, hayatlardan, kapılardan birbirlerine seslenerek bir şeyi haber veriyorlar, evden eve, insandan insana uçuruyorlardı haberi. Kavağın dibinde Mahmut'un kahve boşaldı birden. Musa koşuyordu, Bekçi Ahmet koşuyordu.

«Hıdıır! Eniversen ya, ne duruyorsuun?»

Kahve halkı koşuyordu.

Tâ Kaplan Harmanı'nın oradaki çocuklar söküldüler. Doğan koştu. Teslime teyzesi koştu. Çumra şosasmdan Kantarma köyüne doğru, alâmet kıyamet bir şey, yürüyen bir «dağ» geliyordu. Homurdana homurdana geliyordu. Adamlar, çocuklar, kadınlar, kızlar oraya oraya koşuyorlardı. Hıdır, atladı saçaktan, koştu! Atladı, Sunacık da koştu! Ocaktaki öylece kaldı. Yeter, treni, beşiği öylece bıraktı, koştu... Haber bir anda okulu yaladı, Sefer öğretmen, Yusuf öğretmene göz etti: «Sal çocuk-

KÖYGÖÇÜREN

211

lan!» Çocuklar koştular. Kuran Kursu, akşamüstleri çalışmıyordu. Başıbağlı, başıboş, işte kayıтта ne kadar çocuk varsa döküldüler şosanın köye doğru saptığı yere. Topal Talip, damının başına çıktı, oğlu da dükkândaydı. «Saliim!.. Var bakalım ulan bu gelen neyin afatı, bak da bi habar getir!..»

Şosadan köy yoluna doğru zorlukla kıvrıldı trayler. Çifter çifter olmak üzere on tekeri, on sekiz lâstiği vardı. Kocaman bir kasaydı. Kasanın üzerinde «dağ» gibi bir sonda makinesi duruyordu. Ter içinde ufak tefek bir sürücü, trayleri sürüyor, yanındaki arkadaşı da sigara içiyordu. Koca alâmeti getiren işte bu iki kişiydi, hem de ufak tefekti ikisi de. Şaştı çocuklar.

Fakat tıs yoktu kimsede. Kimse yaklaşamıyordu yanma, yakınma. On adım, on beş adım gerilerde duruyorlar, gerilerden bakıyorlardı. Doğan, babasının yanma geldi hemen. Körük gibi inip kalkıyordu ufacak göğsü. Teslime'nin Şükrü de Doğan'm yanma dikildi nedense. Musa da Hıdır'm yanma geldi usulca. Konuşmadı. Topal Talip'in Salim, Salim'in oğlu Behçet gerilerden bakıyorlardı. Köy yolunda biraz yürüdü trayler. Onunla birlikte kalabalık da kırırdıyordu ağır ağır. Sonra birden durdu. Sürücü yerinin kapısını açıp çıktı sürücüler. Önce, sigara içip duran ve ötekine bakarak biraz irice olan bıyıksız indi. Şapka giymiyordu bıyıksız sürücü. Yağa grese pek batmamış iş giysilerinin içindeydi. Ufak tefek olanı da yeni tulum giymişti. Onun da şapka yoktu başında. Sarı saçları savrulup duruyordu. Bıyıkları sarkıktı. İndi traylerden, bileğinin içiyle alınının terini sıyırdı. Sonra belinin kemerini düzeltti. Ve yürüyüp arkadaşının yanında durdu, bekliyordu o konuşsun.

Muhtar da kendi bıyıklarını burdu usulca.

Yavaş yavaş halkayı daraltmayı denedi kalabalık. Çocuklar hesaplı hesaplı yaklaştılar. Kadınlar, erkeklerin de ardmday-dılar. Az insan kalmıştı evlerde. Kirlarda falan tek tük. Çoğunluk buradaydı. Hâlâ solukları hırıltıları, hâlâ göğüsleri inip kalkıyordu. Musa Hıdır'a biraz daha yanaştı, bedeni bedenine değdi. Doğan, babasının elinden tuttu. Teslime'nin Şükrü de yapıştı aynı ele. Hıdır bir adım kadar yürüdü, ilerledi sürücülere doğru, bekledi.

KÖYGÖÇÜREN

Bıyiksızı: «Selâmünaleyküm!..»

Bıyıklı ufağı: «Selâmünaleyküm!..»

«Aleykümselââm adamım...»

«Aleykümselam, aleykümselââm..»

«Aleykümselam, aleykümselam, aleykümselam...»

«Hoş geldiniz!..»

«Hoşbulduk, hoşgördük...»

«Eee hoş geldiniz bakalım adamım!»

Hıdır, ilk iş olarak her ikisinin de gözlerine baktı iki metre kadar aradan.

Kalabalıktan bazıları sokuldular.

Kahveci Mahmut varıp toka etti: «Hoş geldiniz, nassmız?»

«Hoşgördük, eyyiz...»

«Eeee gine hoş geldiniz bakalım...»

«Hoşgördük, gine hoşgördük...»

«Hoş geldiniz!..»

«Bura değil mi Kantarma? Hoşgördük...»

«Kantarma bura...hoş geldiniz!»

«Hoşgördük, sondaj için...geldik!»

Hıdır Musa'yı itti öne: «Aha muhtarımız...»

Musa varıp toka etti sürücülerle.

«Benim de adım Hıdır...» Toka etti.

Doğan toka etti... Şükrü de etti o etti diye.

Traylerin tekerlerini, kasaındaki alâmeti inceliyorlardı kaçamak. İki metre aradan bakıyorlardı. Çocuklar, yukarı doğru uzayıp giden delgi kulesine korkuyla, ürpertiyle bakıyorlardı.

Düşe kalka, sanki çamurlara bata çıka, sırtında eski bir yaralıyı taşıyormuş gibi yalpalayarak Çil Ümmet çıkıp geldi:

«OoooL Hoş geldiniz yeğenlerim! Eyi ki geldiniz! Gelmeseniz guduracaktı dürzüler! Azcık başımız doğrulur gali, azcık diriliriz...»

«Eeee... Hep burda mı duracaz adamım? Hadi buyrun köye çıkalım. Nasıl olsa bizim için geldiniz, safa geldiniz...»

Bıyıklı ufak sürücü: «Sağolun! Yani biz şimdilik iki kişi geldik, bunu getirdik... Belki bugün, belki yarın Cafer Beyle yardımcı arkadaşlar gelecekler, merak etmeyin... Yani epey-

1

KÖYGÖÇÜREN

213

ce yorulduk Ankara'dan beri, fakat geldik şükür! Cafer Bey Ankara'da. Belki bugün gelir, onun arabası var. Bir araştırma kuyusu açacağız burada, çok düşünüyor peşine, o da olmasa soran izleyen yok! Hiç alâkadar değilsiniz... Su istemiyor musunuz yoksa?»

Boynunu büktü muhtar, Hıdır'a baktı. Hıdır sustu.

Çil Ümmet: «Ne diyor bu genç arkadaş Musaa?»

«Soruyor yoksa su istemiyor muyuz?»

«Biz mi istemiyoruz?» Güldü Çil Ümmet. «Eee doğru soruyor. Ayna dürbün gibi biliyor içimizi: İsteyen var, istemeyen var! Köyde ikicilik olmadan olur mu? Parası bi yere gitmiş de sözü bi yere gitmemiş köyün, köylerin!..» Ciddileşti birden: «Tabii, istediye, istemediye bakmayacak, doktor nasıl furuyor inneyi, o da furacak sondayı! Altüst edecek cinlerin seherini, yılanı, evranı!.. Hemi de beni dinle Musa, silecek, kafaların içine Gurba Nuri ne gadar doldurmuşsa safsatayı yalanı!.. Silip pampak edecek, herkesler görececek, heç korkman!..»

Musa, Çil Ümmet'i çekti biraz:

«Dur hele şöyle bubalık! Daha vaktimiz var, gonuşursun. Yörüün madem arkadaşlar. Köye mi çıkaracaksınız, yoğsam bir tarlaya felân mı goyacaksınız bu afatı? Goyalım bi yere, gendimiz de gidip oturalım. Heralda bugün vakit geçti, sonda felân furulmaz...»

«Bizim esasen...» Bıyıksızı, muhtara konuşuyordu, «ardımızdan bir kamyonu bağlı olarak üç ufak vagonetimiz gelecek, variller, bidonlar gelecek. Vagonetlerin birinde yataklarımız, birinde mutfağımız, birinde de yiyeceklerimiz içeceklerimiz var. Arazide geçireceğiz gecelerimizi. Bizimki buna göre... vagonetler yarın gelecek!»

Anlamaya çalıştı muhtar:

«Neyse, hele bi yokarıya varalım da...»

«Tabiii tabiii... Bunu da ister burda bi yere bırağalım, ister götürelim, köyün içine, nasıl isterseniz...»

«Götürsek daha eyolur adamım! Eşeğini sağlam gaziğa bağla ondan kerî Allaha havale et demiş herif. Köy bunun burası. Bakarsın bir daklaşan felân olur...»

KÖYGÖÇÜREN

Güldü bıyiksız olanı, Bahrî'ymiş adı: «Haha! Haha! Dak-laşacaklar da çalıştırabilecekler mi? At arabasına benzemez, gamyona heç benzemez!.. Parçaları da gamyonların parçalarına uymaz. Tekerleri bile başgadır! Heç bir makineninkine uymaz!»

«Alalım köy içine güvenli bir yere! Senin dediğini gabıl ederim, emme seherlerde felân uymaz. Eli yüzü düzgün, ağzı bir köylerde uymaz... Bizim köyde uydururlar!..»

Hıdır da destekledi muhtar:

«Alalım zor şer, burda gomayalım... bence de!»

Kalabalık, «afat»m çevresini biraz daha sarmıştı. Ufak sürücü, adı Şahin'miş, tırmanarak çıkıp yerine oturdu, çalıştırdı motoru. Düzgün yolda zor yürüyordu, inişli çıkışlı köy yolunda sarsıla sarsıla dönmeye başladı tekerleri. Direksiyon titriyordu. Şahin, dişlerini sıkarak, kaslarını gererek, «afat»a egemen olmaya çalışıyordu. Muhtarla Hıdır önden önden gidiyorlar, koşarak, durup elleriyle kollarıyla işaretler vererek yol gösteriyorlardı.

İsligü'in çeneye gelince durdu muhtar:

«Burdan geçemez adamım! Geçse bile dönemez! Dönerken bigaç merteği gırar, bigaç kerpici de endirir...» Dönüp Hıdır'a baktı: «İsli Camal'ı da biliyoruz, mahana arar şimdi, eyisi mi bi çare düşünelim!» El etti Şahin'e: «Oooooop! Dur bakalım, dur adamım!..»

Kahveci Mahmut koşup geldi:

«Yavu Musa, yokarı alsak nere sığacak bu?»

«Ha benim evin önüne felân?»

Güldü Mahmut: «Sığmaz ki!»

«Nâpalım öyleyse?»

«Surda bi boş tarlaya birağalım...»

«Dilkiye tavuk mu emanet edilir be adamım? Bi gecenin içinde garnma bir avuç gum atıp, yada bi yanma bir çomak so-kagorlar!»

«Onlar çomak sokarsa biz de sokarız beee!..»

«Başında löbet dutalım diyorsan, onu gabıl ederim! Sorumlu iştir, goca makineyi açıkda birağamam adamım!»

KÖYGÖÇÜREN

Sonda makinesini Musa'nın eniştesinin tarlasına aldılar. Hıdır başta, üç kişi nöbete kaldılar.

Sürücüleri alıp evine götürdü Musa.

Doğan, babasına aş ekme getirdi.

Sunacak, Teslime'yle oturdu hayata. Uzaktan uzaktan, 'afat' in başında nöbet tutan herifleri seyretti uykusu gelene kadar.

Topal Talip, oğlu Salim'le konuştu, sonra kalkıp Hacı Yu-sufgil'e gitti:

«Şimdi bunlar bizim tarlayı deleciler akılları sıra! Emme yalasinlar avuçlarını! Ben ölmeden tarla felân deldirtmem adama! İsterlerse candarma doldursunlar köyün içine!.. Bu iş ırza bazarlıdır. Irzam olmadan mümkün yok! Hemi de durun bakalım, cinlerin gralı ne garar verecek yarma gadar?»

Hıdır, Doğan'ı eve yollarken, «Anana söyle, bişirdiği erik goşafmdan bi gaba goysun da muhtargile götürüver! Misafirlere ikram olur. Ondan kerî bizim çivteyi getir yanıma. Gelirken korkmazsın değil mi yalnız?» Durdu: «Korkuyu felân at gali Doğan, annadm mı bubam?»

Doğan koştu: «Annadım buba, şimdi gelirim çabuk!..» Koştu. Öyle koşuyordu ki büyük işlere karışmanın sevinciyle, koşmadı, uçtu. Aynı zamanda kafasındaki çok büyük bir adı mırıldandı evlerinin merdivenini çıkarken: «Gı...ra...küsL»

Usuldan usuldan akşam basıyor, karanlık çöküyordu.

Hıdır kalktı, İsligil'in damın dibine işedi. Yönünü sonda makinesine doğru dönüp bir de yellendi. «Ağzına tükürdüğümün çakalları... çakalları! Gelin de bi dokanın sıkıysanız!..» Yürüdü traylere doğru. «Bizim Şaşı Bey gine de sözünün eriy-miş, daşşaklı çıktı! Yarın da vaktinde çıkar gelir işallah!» Durdu önünde. «Tam da baharın ağzmdayız. Böyle bi sondaya ne dayanır? Gaç gün sürer suyun bulunması?» Elini sürdü koca tekerlere. Sürdü okşadı. «Gecikti mecikti emme sonunda geldi gine, geldi gali!» Sıktı okşar gibi. Sertti lastikleri. Askerliğinde bile böyle lastik görmemişti, anımsamıyordu. Başını eğdi lastiğin yüzüne doğru, dudaklarını değdirdi.

Ardında bir çıtırtı oldu, köpek sandı, seçemedi.

216

KÖYGÖÇÜREN

«Buba! Çivteyi getirdim. Anam biraz da sıkı verdi. Ayırıp saklamışmış... aha bunun içinde!» Av torbasını uzattı Doğan.

«Gapçık da getirdin mi bubam?»

«İçinde... torbanın!»

«Eyi... Şimdi ben onları deper doldurum! Eğerkine palta-larla felân saldıracak olurlarsa gece, Allah ya onlara verir, ya bize! Fururum kim olursa!..»

«Fur buba...» Dönüp gidecekti çocuk, durdu birden. Elini koynuna soktu. Bir şey çıkarıp uzattı: «Anam bunu da verdi, dakmacakmışm...»

Aldı oğlunun uzattığını. Alır almaz bildi. Yanar gibi oldu parmakları. Yedi kat muşambaya sarılı hameylisiydi! İpiyle falandı. Bilmiyordu çoktandır nerelerde olduğunu. Ilık bir yel dolaştı içinde. «Neysel! Neyse Doğanım! Bunun da adını neyse goyalım... Söyle anana emi bubam?»

Doğan bekliyordu. «Başga bi şey deyecen mi buba?»

«Deyecem Doğan onbaşı! Eyi dinle: Ananla gardaşlarını ganadmm altına al, hep barabar yatın güzelce. Ben evde yoğum. Yoğum deye korkman... korkmadan yatm bubam...»

«Yatarız buba... marağ etme...» Gitti Doğan.

Ay çıkıyordu, yığma harman gibi göbekli bir ay...

18

SONDA BAŞINDA

Erkenden Doğan geldi. Sordu: «Gece uyumadın mı?»

«Cık!» etti Hıdır: «Uyumadım... sen?»

«Biraz uyumuşum heralım...»

«Hep bunu mu düşündün?»

«Hep... hep buba!»

«Ah... gücüm yetse de seni bi müyendiz yapabilsem!» Gözlerine baktı oğlunun. «Şöyle dik dur bakayım! Bana çevir gözlerini! Eferim! Öyle anasının gözü bi müyendiz olursun ki!.. Gelip geçmiş dürzülerin heç birine benzemeyen!..»

«Buba yavu! O ufak herif nasıl sürüyor bunu?»

Az sonra Duran geldi koşarak. Daha günün doğacağı yerler yeni alarıyordu. Sığır hergele falan yoktu ortalarda.

«Duran yavu?»

«Buyur buba...»

«Oğlum yatıp uyumadın mı sen?»

«Uyudum kaktım buba...»

«Anan hamuru yuğurdu mu?»

«Yoğuracaktı buba...»

«Ha bak, yuğurunca sekiz on gatmer yapsın, git söyle. Yağ yok felân demesin. Temiz bir peşkirin içine sarsın, ısıcacak götürü ver konuklara!..»

Başka evlerin çocukları sökün ettiler. Üçer beşer geliyorlar, gözlerini büyülte büyülte seyrediyorlardı «afat». Bildikleri makinelerle kıyaslayarak hem onları, hem bunu anlamaya çalışıyorlardı.

Total Talip kalktı. «Git çabuk Hacı Yusuf'u çağır!» Yolladı oğlunu.

Salim gitti, Hacı Yusuf geldi az sonra.

Topal Talip, topal bacağına oturmuş, susuyordu.

Çöküp Hacı Yusuf da susmaya başladı.

Zİö

KOYÜrOÇUREN

Salim sordu: «Birer sütlü gayfa yaptırem mi?»»

Baktı Salim'e, tam anlamadı dediğini. Sordu işaretle ne dedin?

«Birer sütlü gayfa yaptırem mi dedim?»»

Çiğnini çekti Talip, yaptır yaptıрма...

Duvar halısının üstündeki develer gidiyorlardı hâlâ. Süslü develerdi. Palmiyelerin görüntüsü çöle gariplik veriyordu. Uzaaak, çok uzak bir çöldü. Resmin gerisinde kızgın kayalar... Güzel güzeldi saçlarını başlarını kiskançlıkla örtmeyen Arap kadınları. Düşündü bir ara «Hem neresi Arap bu gaymak göğüslü gancıklar?»» Tabii, birazdan iyice akşam olacaktı vahanın sularında. Kimbilir kimler saracaktı bu emsali cihana gelmemiş hatunları. Bakıp hayallere dalıyordu Hacı Yusuf.

Yutup yutkunup susuyordu Talip.

Hacı Yusuf da susuyordu.

«Oturuşumuz fena değil Hacı!»»

«Zaman ahir zaman Taliip, nâpabiliriz?»»

«Hem oturacaz mı eli kolu bağlı?»»

«Gözlerine görükecek var, getirdiler son sonu!»»

«Eeee getirdiler Allah için...»»

«Bugün de sokacaklar tarlaya heralım?»»

«Bana da öyle geliyor Taliba!»»

«Sordum ettim, 6200 nümrolu ganun varımış, nâpalım?»»

«Bubalarımız Delibaş'ını gmarlardı! Hatırlarım...»»

«Olacak elinde guvatin, hadin deyip yörüyeceksin!»»

«Emme hani demiş o günler?»»

Sustular gene. Hacı Yusuf halıdaki develere döndü çaresiz.

«Bugün de bi gamyon geliyormuş, ardında mutfağı. Ya-takanesi, ambarı... hem de beşlik bir ekip!»»

«Gonuşuyorlardı... Şaşı Bey de geliyormuş!» «Getirirler... Vali'yi bilem getirirler!» «Böyük Başgan dahi getirdikten kerî!» «Herif çivteyi almış goluna, başında devriye gezmiş zaba-ha gadar! Birimiz oralardan geçelim de çekip fursun!..» «Cahil cesur olurumuş... biliyor musun?»

KOYGOÇUREN

219

«Eeee hemî de yoksul hepiciği! Öyle zibidiler ki, unları yok yimeye!»

«Yoksulluk yaptırıyor mu diyorsun?»

«Ya ne?»

Sustular bir nöbet daha.

«Bak ne deyecem Hacı?»

«Buyur Taliba, öl de öleyim!»

«Berhudar ol... git o muhtar olacak Yonan'a!»

«Eeeee?»

«Anlat birem birem. De ki...»

«Ne diyem gardaşım?»

«De ki, 'Ağımız çivimiz bu köyde! Gurşun da sıksak birbirimize, ölümüz felân bu köyde! Madem gaf ay a goydular delecekler toprağı, arının ocağını gurcalar gibi gurcalayacaklar cinlerin seherini, heç olmazsa benim tarladan yapmasınlar bu işi! Edirafta çok tarla var... bunu rica ediyorum... yani efelik bakımından değil de, insanlık bakımından! Eğerkine bir pulitikey-len bunu gabil ederlerse memnun olurum...' Böyle deyiver...»

«Elçiye zeval olmaz gider söylerim!»

«Git söyle buban hayrına!»

«Gider söylerim de, gülmezler mi? Biraz erken pes etmedik mi?»

«Peş değil bu! Gülmezler, gülemezler! Bunun pes olmadığını bilir onlar. Pulitikedir bu. Şimdi firsant onlara geçti, sabredelim azcık. Yarın da bize geçer... hemî öyle geçer ki!»

«Gider söylerim ben...»

Hacı Yusuf gitti. Sürücüler daha evden çıkmamışlardı. Müs-lüme hayatın ocağına saç vurmuş ekmek ediyordu. Musa, yattıkları odadaki sandığı kapının önüne çıkarmış, deşerek dide-rek, içinden bir şeyler arıyordu. Kuş ciğeri, kara, kırmızı eski boncuklar çıkıyordu. Çakmak taşları, düven dişleri, kartal kemikleri çıkıyordu.

«Bi müracatım var, avluya gadar insen ya Musa!»

«Geç yokarı Hacı! Geç, konuklar kakmadılar daha!»

«Taliba'nın selâmı var, diyor ki...»

«Dur öyleyse ineyim, böyle galeden galeye olmaz...»

İndi Musa. Hacı Yusuf'u örtmenin altına çekti. Kendi kağınının üstüne oturdu. Hacı Yusuf'un da elinde baston vardı, ona dayanıyordu.

«Ne diyor Taliba?»

«Yani diyor ki, 'Madem bir delilik yapıyorlar, elleme zer-hoşa yıkılana gadar gitsin, emme benim tarladan balı .yapmasınlar, oralarda çok tarla var, kendi tarlalarından yapsınlar!' diyor. 'Benim olmazlanmam köyün umum çıkarı için, asla gendi çıkarım için değil!' diyor. Çok da selâmı var sana...»

«Aleyküm selââm adamım! Getiren gönderen sağolsun! Hay hay! Tabii ben Taliba'yı çok severim. Emme bu işleri Cafer Efendi bilir değil mi adamım? Benim yetgim sığmaz buna. Emme nâparım, çeker bı gıyıya söylerim, er geç bugün çıkıp gelecek, işallah gabıl eder, edeceğine umudum vardır!..»

«Sen dersin eder...»

«Derim ben de!»

Savdı Hacı Yusuf'u. Hıdırgil'den katmer geldi hemen. Sıcacıktı. Temiz bir peşkire sarılmıştı. Duran oğlanın elleri yanıyordu. «Şu Sunacığın insanlığına bak, ne yollamış!» Bağırıldı aşşağıdan. Duran'ın elinden aldı peşkiri. «Buban gelmedi mi sondanın başından?»

«Daha gelmedi, ben gittim...»

«Kakmış mı? Üyümemiş mi?»

«Cık... heç üyümemiş...»

«Nâpmiş... nâpıyor?»

«Tüfeğini tutuyor... oturmuş!»

«Ekmek götürdün mü?»

«Götürececem...»

«Goş öyleysem!»

Bekledi peşkir boşalsın. Boşalınca alıp koştu Duran. Sokaktan yel gibi gidiyordu. Sığır hergele yeni toplanıyordu. Muhtarın hayatına gelmiş sürücüler eli yüzlerini yuyorlardı. Müslüme sofralarını hazırlamıştı. Biraz da süt koymuştu sahana. Şeker, kaşık, süzgeç, hepsini çıkarmıştı. Çaylarını da demlemişti. «Guruluğuna bakman, buyrun! Buyrun soğuma-

221

sın!» Sunacık'ın yolladığı katmerleri seriyordu önlerine: «Buyrun!..»

Hıdır öyle oturuyordu. Yanındaki Kurban'ı, Mestan'ı yolladı evlerine. Kaldı tek başına. Duran geldi az sonra. Ağızını katmerini getirdi. Çocuk, sokuldu «afat»m yanına, sürdü elini. Okşadı lastiklerini. Az sonra Doğan geldi.

«International S-170...» Okuyordu. «Ne demek buba?»

«Markasıdır bubam...»

«Cardner-Denver...» Okuyup bakıyordu babasına.

«O da markası heralım...»

Fırdolaymı gezdi Doğan. İsteddiği yerlerine elini sürdü. Ama kurcalamadı. Bastırmadı elini. «Denver-Colarado!.. Marka ne demek buba?»

«Markaaaa? Marka, ustasının adı! Bir de makinelerin pirinin adıdır, hepçine yazarlar. Tüfeklerin de markaları vardır... yazarlar!»

Gün doğdu Kadir Baba Hüyüğü'nün arkalarından, Hayır-oğlu, Bakırtolu köylerinin oralardan. Çil Ümmet, damadı, Musa' mn evine, kızı Müslüme'nin adını sesleyerek geldi: «Nasettin Müslümeeee? Kaktı mı konuklar? Garmlarını doyurdun mu?» Sonra çıktı yukarı. Hayata, tahtalığa oturdu. Sunacık'ın yolladığı katmerden «hatır için» bir lokma aldı. Sürücüler karınlarını doyurduktan sonra, saçağın ucunda ellerini sabunlayıp dönmelerini bekledi. Müslüme kokulu sabun çıkarmıştı, «Eferim!» Temiz peşkir de çıkarmıştı. Sürücüler gelip habaya oturdular gene. Çil Ümmet, saygısından kıpırdandı. Yerlerine yerleşmelerini bekledi. Yarım doğrulup bir daha hoşgeliş etti ikisine de. Hatırlarını sordu. «Eyi üyüdünüz mü? Köyümüzün suyu yoktur emme, havası zaralsızdır!..»

İyi uyuduklarını söylediler.

«Pire felân yoktu ya?»

«Yoktu, uyuduk...»

«Şimdi galmadı gali, Dede-te çikalı! Eskiden bi pire olurdu bu köyde, bilmezsiniz! Millî Mücadele'de, bi gün Bolatlı'nın Garahamzalı köyünde çadırlarımızı gurduk. Bizi de Fahri Pa-şa'nın karargâhına vermişler, atlara bakıyoruz. Ulan bi gir-

dim idim, ebeh ebeh ebeh, ulan gapgara sardı pireler bacağımı! Sıvana galdı gara bekmez gibi namıssızlar! Heç unutmam, unudamam!..» Girdi Kurtuluş Savaşı anlatısına, tek başına ileriye at süren savaşçı gibi... gidiyordu!

Musa, merdivenleri indi usulca. «Gidip Hıdır'a bi bakayım... Nâpıyor, nâpıyorlar?» Yürüdü usulca. Köy içinden geçerken belinde tabancasını yokladı, duruyor mu? Okşadı usulca eliyle. «Taliba»mn evden yana baktı. Dükkânın da kapısı açıktı. Hacı Yusuf oradan çıkıyordu elinde paket. Yürüdü. Bir ara gözlerini Keremin Kuyu'nun oralara çevirdi. Bir otobüs şehre gidiyordu, ak bir toz kümesi dürülüp kalıyordu ardında. Kum kamyonları çalışmaya başlamışlardı gene. Bir kere küçük araba şehirden çıkmış, belki Çumra'ya, belki Karaman'a, yada Mersin'e, Adana'ya doğru gidiyordu. Yürüdü. Hıdırgil'in evin önünden geçti. Sunacık malları sığıra sürüyordu. «Öküzleri de gatıyor musun sığıra Sunacık?» «Gatıyorum Musa Ağa... Hıdır bigaç gün gelemez gali! Nadas galiversin azcık...»

«Eee hayırlısı olsun da Sunacık, iki gün er, iki gün geç...» İsligil'in evin önünden geçti. Cemal yeni kalkmış, elinde ırbık, ayak yoluna gidiyordu.

«Nassın Camaaaal? Anan nasoldu adamım?» Şaşırıp ırbığı elinden öbür eline verdi Cemal: «Sağol Musa Ağa... Anam eyoldu... sen nassın?» «Eeeh, benim de zaralım yok, işle güçle uğraşıyorum...» Geçti.

Küçük kara otomobil Kantarma ayırımında durdu, sağa saptı. Tabancasını bir daha yokladı Musa. Sesini başını denetledi h kendinin. Sonda orada boş tarlanın içindeydi. Yirmi beş otuz çocuk sarmıştı başını gene. Önünde ardında dönüyorlar, başıra başıra koşuyorlar, cinpazarma döndürüyorlardı orayı. Hıdır, çiftesi elinde, on adım geri çekilmiş, İkinci Dünya Savaşında Çakmak Hattı'ndaki gibi bekliyordu. Muhtarın geldiğini gördü. Muhtar da yoldan gelen arabaya bağlamıştı gözünü. Hıdır farkında değil. O hep köyden yana bakıyordu doğal olarak, o yandan gelecek bir «tevlıke»ye göre ayarlamıştı kendini.

KOYGOÇÜREN

223

Baktı, Cafer'in sarı başını, sonra da gözlerini gördü. Muhtarın ayakucunda durdu otomobil. Sert bir fren yaptı. Bir cayırtı koptu orada. Başını çıkarıp bağırdı Cafer:

«Önüne baksana vatandaaş! Dağda mı geziyorsun?»

«İn bakalım, eyi ki gelebildin... in!»

Cafer çıktı otomobilden, elini uzattı.

«Eee hoşgeldin bakalım, nassın adamım?»

«Ben iyiyim... siz?»

«Sen eyi olunca biz de eyi oluruz canım! Gel Hıdır'm yanma varalım biraz...»

Yürüdüler. Çocuklar gene çağıl çoğuldular. Cafer'i, Musa' yi gördükleri yoktu. Hıdır beş on adım koştu. Çiftely elinden bırakmadan atıldı Cafer'in kucağına. Bir eliyle tokalaştı, çifte tutan koluyla da sarmaştı.

«Gayboldun gittin beee! Gomsular umudu kestiler. Emme ben kesmedim. Dedim 'Cafer Efendi erkektir gelir er geç!' Geldin!..» Geri çekilip bir daha baktı Cafer'e, atılıp bir daha sarmaştı: «Daşşaklıymışm!..»

Gerı çekilip Cafer de ona baktı:

«Bu tüfek falan ne elinde?»

«Eeee, -gösterdi- bunu bekledik!» Çekti kolundan iki üç adım. «Köy yerinde... dos var, düşman var... belli molur?»

«Eşşeğimizi sağlam gazığa bağlayalım da ondan kerı Al-laha havale edelim dedik Cafer Efendi! Sütlerden ağzımız yandı da adamım!..»

«Sürücüler neredeler?»

«Evdeler... gayfaltıların felân yaptılar.»

«Öğleye doğru ekip gelecek! Yatacakları vagoneti, mutfağı/kileri getirecekler. Delgiler melgiler, su taşıma varilleri... hep geliyor!»

Göğsünü şişirip boşalttı Hıdır.

«Bekâr olmalıydın adamım!» Muhtar da boşalttı göğsünü. Nolacaktı bekâr olsam?»

Musa: «Gocası Kore'de galdı biliyor musun, benim bir baldız var Teslime... verirdim sana!» Musa: «Tam da sana minasıpti!..»

ZZ-İ

1MJ X UUy U KttJN

Musa: «Çok da yavuz olurdu...»

«Yani gücüne gitmesin emme adamım, nerden varıp dak-laştın o tını mini hanıma? Bir adamın garısı, o adamın yarısı! demiş adam adama. Sormak ayıbolmasın, nasıl geçiniyorsun?.. Hıdıır, bunun da adını 'neyse' goyuver gali adamım!»

«Goyalım emme lâf yok Cafer Efendiye! Gendine yok, ga-rısına da olamaz!»

«Lâf yok da... bir çıkar içindi sözüm biliyor musun? Baldızım gurudu otura otura! Gendin görmüyor musun nallarını zabah ağşam?»

«Neyse dedik ya! Nerlerdeydin Cafer Efendi, yeyip içtiğin senin olsun...»

«Gittim geldim Bölge Müdürüne, Şube Müdürüne, Genel Müdüre... yok sonda! Verdik veriyoruz, Erzurum'dadır getirttik getiriyoruz, Malatya'ya gitti döndü dönüyor, Maraş-Osman-cık'ta geldi geliyor, az daha işi varmış bitti bitiyor, en sonunda, bizim kayınpeder girdi araya da öyle alabildik... yoksa? ben de umudumu kesmiştim! 'Yattı bizim sonda işi artık kalkamaz' diyordum...»

«Müteyatti senin gayınpeder öyle ya?»

«Evet...»

«Sevmem mütayitleri emme eyiliği dokandı bize!»

«Şimdi Hıdır, Cafer Efendi! İkiniz de beni dinlen adamım! Topal Talip Hacı'yı göndermiş, 'Madem deleceniz toprağı, benim tarladan delmen, ben köyün umum çıkarı için çabaladım, bari benim tarlama daklaşman!' diyormuş. Yani şimdi nasıl bir fikriniz var bu fikre garşı?»

«Çocuklar bekliyorlardı ne zaman çalışacak?»

Hıdır Cafer'i gösterdi:

«Orasına ben garışamam muhtar! Gendi bilir!»

«Ne diyorsun Cafer Efendi, olur mu?»

«Nereyi deleriz demiştik? unuttum. Gider gene bakarız. Sanırım fazla farketmez. O tarla, bu tarla, yakınında başka bi tarlayı delsek de olur!..»

«Eğer böyle bir eyilik yaparsan ben de memnun olurum! Sıçratmayalım bu düzüyü üstümüze. Hem topal, hem de gıcı

KOYGÖÇÜREN

225

yere yakın. Çekmiyorum bir hileli iş açar köyün başına! Bak Hıdır, bir kere bu -afat'ı gösterdi- ne kadar burda, sen de hep bur-da olacaksın! O düzülerden biri felân gelir, çalışırken bir çomak sokar, biraz gum

mum atar, galırız ovanın yüzünde. Bekle gali ustasını bulup onartacaz. Bakarsın gendileri yapmazlar, bir adama, bir çocuğa, dahi gariya, gıza yaptırırlar. Yani bunların hepisini gözün önüne al, ona göre tetik bulun. Hamsala-ğın biri olmadığını bilerekten çok güvenirim sana, emme gi-ne de tembehliyorum, ne olur, ne olmaz! Yarın ekip gelecek diyor Cafer Efendi. Sürücülerle ekibin şefine mefine de fısla, kimin kim olduğunu bilmezler! Bunu sen gözeceksin adamım! Bak, gendi üyelerime felân güvenmiyorum, önce Allaha, sona sana güveniyorum...»

«Doğru bu dediklerin muhtar! Ayrılmam başından! Nadası madası yıkarım Sunacığm üstüne. Burdan ayrılısam da içim irat olmaz zati. Emme sen de bulun ara sıra. Heç olmazsa günaşırı eve gideyim!»

«O gadarmı düşünürüm, heç marağ etme! Bazı ağşamlar gelir löbedi devralırım iki üç saat, sen de varır gelirsın. Yaparım o gadarcıgımı...»

Cafer bakıyordu ikisine de, bakıp şaşıyordu.

«Eğerkine bu Topal Şeytan'm tarlasından olmasın, heç kimseye müdane etmeden gendi göbeğimizi gendimiz keselim diyorsan, gidelim Cafer Efendi bi görsün, gabıl ederse benim tarlayı delsin. Benimki hemen Topal Şeytan'mkinin yanında. Yani ben buna da varım muhtar!»

«Sağolasım! Beni bi guduza dalanmaktan gurtardığm için çok sağolasm adamım! Bak bi şey daha diyorum sana, gerek sürücülere, gerek ekip arkadaşlarına, sakın ki bu dürzülerden bir şey de yidirmeyeceksın! Dahi gabıklı yumurtalarını! Haş-lanık yumurta gelse yidirmeyeceksın!»

«Yok yok!» Atıldı Cafer. «Ekip zaten kendi parasıyla yiyecek. Bir aşçılar olacak. Gidip alırlar şehirden. Onlar köyden yemezler!..»

«Eyi de... ikram deyerekten felân getirirler, bunlar da hatırlarından çıkamazlar. Bizim dürzülerin içini bana sor sen.

15

226

KOYGOÇUREN

Duz gadar fare zehiri gorlar, tamam, diker nalları bizim adamlar. Adamların öldüğüne yanmam, yenilerini vermez hükümet. Hemi de haklıdır, çünkü verdiklerine şahap olmadık!»

«Pekey muhtar... bütün bunlar gabılım. Bunları sen bana bırak. Şimdi Cafer Efendiye götür git, bi garnmı doyur. Haa, bir de şunu de bana bakayım, acaba ne zaman geliyor ekip?»

Güldü Cafer: «Bilemedin ikindiye...»

Ellerini toka ettiler birbirlerinin. Cafer arabaya gitti. Muhtarı da çekti yanma. «Hıdır'm burda canı sıkılır, şu gazeteyi vereyim okusun!» Dönüp bir gazete götürdü.

Hıdır oturdu. Tüfeği kucağına koydu, gazeteyi de açtı. Gözleri bir yazılarda, bir sondada... okuyordu.

«Amerika'da seçim savaşı hızlandı...»

Birden gazeteyi bıraktı. «Ulan yeterin gali!.. Çekilin başından!..» Çok ciddî bağırdı. Çocuklar düğmelerine basılmış gibi kalakaldılar. «Bakın ne diyorum, dinleyin! Herkes on adım açılacak. On adımdan fazla yaklaşmak yok. Hadin bakayım... Ölçün gendi adımlarınızla! Hile yapmak da yok...»

Çocuklar geri geri giderek adımlarını saymaya başladılar.

«Milyarder Fullbright senatörlük için henüz karar vermedi...»

«Alabama Valisinin demeci tepkilere yol açtı...»

«USA Senatosu Kore savaşı için ek ödenek kabul etti...»

«Denizaşırı ülkelerde Amerikan ticareti...»

«Amerikalı atlet Nelson başta gidiyor...»

«Olimpiyatlara yirmi gün kaldı...»

«Uşak'm Banaz ilçesini sel bastı...»

«Amerika'da evlilik dışı ilişkiler artıyor...»

«Doğan! Bubam buraya gel! Gardaşını sesle! Teslime dey-zenin Şükrü'yü de sesle. Yanıma toplanın hepimiz...» Durup baktı çocuklara. «Ulan hani fazla sokulmayacaktınız? Hadin madem, doooğru evleriniz!..»

«Valla ben sokulmadım bu sokuldu!..»

«Bir daha heç sokulmayalım Hıdır emmi!»

«Hadiin, bak daha duruyorlar!..» Tüfeğini alıp doğruldu. Gazeteyi de attı yere. Baktı gazetenin başlığına... «Sankim

Amarikan gazetesi itoğlu it!..» Baktı. «Bi daha sizleri bunun başında görmeyecem! Benden habarsız kimse sokulmayacak yanına!..»

Doğan'ı, Duran'ı, Şükrü'yü topladı başına, anlatmaya başladı. Nasıl gözlerini dört açacaklar, nasıl bir «tevlake» dolaşiyor suyu çıkaracak, hem de cinlerin defterini dürececek makinenin çevresinde... anlattı. «Sadece çocuklara değil, bubalarma, analarına da dikkat edin, dört açın gözlerinizi gurbanlarım!..»

Duran oğlan korkmaya başladı. Bir tuhaf vuruyordu yüreği. Doğan ise, açtı açtı, horozlu cep aynaları kadar yaptı gözlerini.

19

MOTOR ÜSTÜNDE MOTOR

Gerçekten öğleyle ikindinin arasında çıkıp geldi ekip. Bir koca kamyon. Üstünde variller, numara numara delgi uçları, borular, mukavva kutular içinde araç ve gereçler... Ardında üç de vagonet... Ekibin adamları ikinci vagonetteydi. Vagonetin içinde yataklara uzanmışlardı. Kamyon durunca gürültüden anladılar geldiklerini... çıktılar.

«Heç buraya inmesin bunlar! Doooğru Gaplan Harmanı'na, Hıdır'm tarlaya! Bekçi, hadi gösteriver adamım! Çık arkadaşın yanına, süre süre gidin dediğim yere!..»

Seyir için birikenleri uzaklaştırdı muhtar: «Hoş burda ayı oynatmıyoruz! Ne var? Görmekse gördünüz, daha ne bakıyorsunuz? Bakmayı verin!.. Gözün garnı yok ki zaten!..» Karılar , kızlar, çocuklar uzakta durup baktılar

baktılar, sonra çekilip geldiler köye. Erkekler de muhtarın sözü üzerine fazla kalamadılar. Yalnız Çil Ümmet, «Ulan oğlum, aynan Hatıp'taki ga-ragol gibi sıkman insanı! Ne ziyanımız olur, durup bakalım nasıl çıkaracak, nasıl fıskırdacak?»

«Olmaz bubalık! Şimdi sen geldin mi herkes gelir! Arkadaşların da zeyinleri dağılır! Goley iş değil bu! İnce iş, hesap işi! Tâ yerin altından su bulacak...lar!» Yanma sokulup kulağına fısıldadı Çil Ümmet'in: «Yavu bubalık, sen çağ görmüş adamsın, nasıl anlamıyorsun? Birinin gözü mözü iler bozuluv-e-rir makine! Yakın duracaklarına uzak dursunlar daha ey i değil mi?»

«Haa evet, tabii tabii! Bak bunu aklıma getirmemiştim! Emme benim gözüm felân ilmez! Benden korkman... Ben maş-şallah'sız gonusmam ki! Ben bakayım da, ötekileri goğ gine sen... Goğ, goğ eyi edersin!..»

Ekip ertesi gün başladı çalışmaya.

Bidonları doldurmak gerekiyordu. Doldurup getirmek, açıl-

KOYGOCUREN

229

miş çukurda mil karmak, milden şerbet yapmak gerekiyordu. Bir buçuk iki metre gittikten sonra delgi taşta geldi hemen. Taş, hep taş gidecekti belki. Taş ısıyor, kıpkırmızı ediyordu delginin ucunu. Milli şerbeti basıyorlardı soğuşun. Ekip şefi, «Maggap» diyordu. «Darbelisi var, rotarisi var!» diyordu. «Dar-beli demek furan demek! Rotari de dönen demek!..» Yerin altı granit kayalarla kitlenip kalmıştı.

«Neden dönerli demiyor da rotari diyorsunuz?» «Eeee, cavır öyle demiş! Bizim elimizde değil ki!» Bir saat kadar çalıştıktan sonra el değiştiriyorlardı. Biri bırakıp öbürü alıyordu. Öğlen oluyor, öğlenden sonra gene çalışıyorlardı. Yemek ekmek orada, 'uyku-istirahat' orada... Arada köylerden gelenler oluyordu. Evdereşeli Alâaddin Ağa geldi. Atını alıp gezdirdiler. Sonra götürüp Musa'nın örtme'nin altına bağladı bekçi. Bir gün kuşluk vaktinden ikindine kadar dikilip seyretti. Musa götürüp yemek yedirdi evde. Sonra uğurladı. «Vallaha akıl alacak iş değil. Daş daş daş, boyna daş, eğer-kine çıkarsa bravo!..»

«Çıkar diyor gendileri!»

«Hani biz de sanırdık ki buralar hep topraktır, ova olduğuna...»

«Gine de toprak vardır da, tabaka tabaka oluyor demek... Arada bir daş tabakasına raslıyor böyle...» «Yerin altı sır desene?» «Eeeeh, üstü sır değil mi adamım?»

«Hani bir de diyorlardı ki, cinlerin seheri, yılan, evran, mağara var? Keşke yılan evran olsaydı! Seher olsaydı! Çabucak deler eniverirdi!..»

«Eeee sizin ganaatinizce kaç gün sürecektir bu?» «Belli molur? Bakarsın işlemez, bırağıp başka yerden denemek lâzım gelir, hep böyle taş giderse!.. İnsan elli yüz metre taş delemeyebilir ki böyle! Ne diş dayanır, ne tırnak buna?» «Emme hâlâ daş mı acap?» «Hâlâ daş... şimdilik!»

«Ulan bu Şaşş Bey var ya, herifin dediğini dutmak varı-mış! İlkın Topal Talip'in tarlayı gösterdi ne güzel! Emme biz

230

JtVVJ X U\J V U it£JIN

geçip Hıdır'm tarlayı eşdiriyoruz. Orda daş yoğumuşdur bu gadar!.. Dürzü bir de köyün umum çıkarını düşünüyordu!»

Caminin gölgesinde oturuyordu Topal Talip. Bazen İbrahim Hafız'la, bazen Hacı Okkalı'yla, Hacı Yusuf'la, Ermenekli Nuriddin Hocayla fıs fis! Öğleden sonra ikindini, ikindiden sonra da akşamı ediyordu fıs fis'larla. Gökten bir uçak geçse kalkıp bakıyorlar, ilerden bir kamyon çıksa kalkıp bakıyorlar, geceleri de yerlerin altından çıkıp gelecek ateşli orduları bekliyorlardı durmadan. «Bugün yarın... bi yandan deper... deper gelir...» Bekliyorlardı.

Cafer gidip şehirde yatıyordu. Bir gün bozuk çalarak geldi.

«ISLooldun adamım? Hasmın varsa furalım, borcun varsa verelim, öl de ölelim! Aman böyle sorudup durma! İşimiz uz gitmez biyol!..»

«Özel bir meseledir, bununla ilgisi yok!» «Ne demek özel?» «Yani benim kendi işim!..» «Yani hanım tarafından felân?» «Ne kurcalıyorsunuz bu kadar?»

«A'a'a'aa!.. Tabii kurcalarız! Sen bizim elimiz misin ulan? Senin canın sıkkın, bizimki de sıkkın! Sen gülüyorsun, biz de güleriz. Ayrı gayrımız mı galdı? Bak biz nasıl marağ edip başını bekliyorsak şunun, sen de bizimlen barabarsm maşşallah!»

«Gene Tülin yavu! Söylemeyecektim amma!.. Tutturmuş Ceyfo gel, Ceyfo gel!.. Annesi babası da Termal'e gidiyorlarmış... hemen gideymişim ben de! Annesinin biraz romatizmaları var biliyor musun? 'Ceyfocum, Termal'de benim canım sıkılır, çabuk gel!' Kız benim seni eğlendirmekten başka işim yok mu?»

«Heya valla! Garı dediğin azcık sınırını bilmeli canım! Go-casmm ayağına duşak olmamalı!»

«Canım sen bu tini mini hanıma, evelinden dersini vermemişin! Daha ilk gece, yavru ödünü alacaktın ki! Şimdi böyle Ceyfo gel, Ceyfo gel! emir verip duramasmdı! Garı dediğin go-caya nasıl deyebilir gel gel? Sona gardaşım, iki güne bir vırt

KÖYGÖÇÜREN

231

telefon, zırt telefon! Yani bak haggaten diyorum, benim baldızı alalım sana? Teslime onun gibi on deneyi cebinden çıkarır. Bakma öyle kirli felân gezdiğine! Yununca pampak olur. Dat-larma doyamazsm baldızımın! Yime de yanında yat derler, aynan öyle olur... Hele bi de gömme banyolara gatarsan... ebeh ebeh ebeh...»

«Eeee muhtar, bu yararlıklar çok çok eyi de, neye görünmüyor bu suyun ucu? Gaç gün oldu ne bir nemerme var, ne bir teperme?»

«Sağlam iş altı ayda çıkarmış, sabret adamım!» «Altı ay!.. Altı ay sabrolur mu yavu?» «Eee dokuz ay on gün nasıl sabrettin?» «O başga, bu başga!» «Esasına bakarsan bu ondan da zor...»

Ermenekli Hoca gene kitaba bakıyordu. Gelip konuşuyordu caminin önünde. O bakınca İbrahim Hafız da bakıyordu. Biri bırakıp öteki alıyordu sözü. Namaz önceleri, namaz sonraları toplanıp dinliyordu cemaat.

«Bir kere şu çevremizdeki köylere bakın. Bizden başga heç 'Yeraltı suyu! Yeraltı suyu!' deye dutturana var mı? Biz kalkı-verdik maşşallah, seherde ödül verseler yeri! Bek eyi görünmüyor bunun sonu! Kara bulutlar dönüyor köyün göklerinde. Gaplan Harmanı'nın oralardan su bulacaz deyi, köyün barmak gadar bi çeşmesi var, onu da gurudacaz ellehem! Kitap diyor ki, 'Gomşular iğfale gapılmasm!' Daha da bissürü remizler, rumuzlar, hepiciğini anlamağa ilmim kâfi gelmiyor...»

«Yeraltında sade cinlerin seheri vede evran yılanlar değil, aynı zamanda yeraltı devleri, ejderhalar da mevcut. Bunların büyüklüğünü dünyadaki nesnelere kıyaslamak mümkün değil. Size nasıl tarif edeyim, farzedelim başı Koçasar'da falan bunun, kuyruğu da tâ bizim Ermenek'te, Mut'ta... hattâ Silifke'ye felân aşıyor. Gövdesini derse'niz, işte bizim buralarda. Şimdi bunların 'Daş tabakasına geldik!' dediklerinin esası, yeraltı devinin omurgasına tesadüf etmek olabilir. Emme bunu şimdi onlara söyleyen, bize gerici derler. Herifler çocuklarını Guran Gorsuna bilem yollamıyor. Ben de baktım kitaba, köyden bazı

232

KÖYGÖÇÜREN

komşular torba takınıp Gadmhanı yanlarına doğru gidiyorlar. 'Bu yıl idaramız kâfi gelmedi, bize biraz arpa, biraz buğday, un, bulgur, göçe...' yalvarıyorlar. Ne demek bu? Tabii bunu yorumlamak gereğiyor. Bunun anlamı çok ağır: 'Bu köyün insanı, eğer hatasından dönmezse, böyle torbalar takınıp birbiri ardından buraları terk edecek. Dutmalar duracak dinibütün köylerde, namazında niyazında adamların gapırlarında...' demek! Gayet açık bunun anlamı!»

Bir Çil Ümmet çıkıyordu yamaçlarına: «Siz hocasınız! Hoca adam böyle lâf eder mi? Terakkiye havasınız yok. Halbuysam noolur yeraltından su çıkarmaylan? Ha yeraltından, ha yerüstünden, hepsi de Allahm suyu değil mi? Sizinki gomşunun şevkini gırmak, başga değil!» Karşılık veriyordu hocaların ikisine de.

«Eeh, bizimki gaibimizden geçeni söylemek! O da belkim bir faydası olur gayasma. Değilse terakkiye mani olmak aklımızdan geçmez. Terakki edeceksen camiler, medreseler, külliyeler, çeşmeler, saraylar, kervansaraylar yaparsın. Terakki atalarımızın yaptıklarıdır. Atalarımız koca cihana egemen oldular, heralda yerlerin yüzünü dırmalayarak değil!..» «Birakın çalışsın adamlar...»

Çalışıyorlardı. Musa da, Hıdır da başlarından ayrılmıyor, ekmeklerini aşlarını çoğun orda yiyorlardı. Evden gelenlerle, orda pişenleri aynı sofralara koyup birlikte yedikleri de oluyordu. Hıdır'm çocukları sabah akşam, yemek ekmek taşımaktan bıkmıyor, yorulmuyorlardı. Bazen komşular da yemek ekmek yolluyor, suyun hemen çıkmasını istiyorlardı. Sabahları çifte giderken adamlar, ota giderken kadınlar, öğle sonraları öküz gütmeye çıkarken çocuklar durup bakıyorlar, ne olup bitiyor, «Daha delinip bitmedi mi bu daş tabakası?» kahırlanıp gidiyorlardı.

Cafer geldi: «Tülin iyice kızdı bana! Gitmedim diye küstü. Gittiler bugün Termal'e. Kalacaklar bir ay. Ben de dedim iş bitince belki gelirim. Bitmeden gelmem, hiç küsme... Kaçmıyor ya Termal!»

KÖYGÖÇÜREN

233

«Cafer Efendi, anlatsana adamım, nedir bu Termal?»

«Duymadın mı? Termal, Yalova'da sıcak su. Kaplıca gibi bir şey. Yani şifalı. Otelleri falan var. Otelin içinde, odada falan akıyor, sıcak... Girip banyonu yapıyorsun. Kayınvalide için gidiyor bizimkiler. Anlattım ya, romatizmaları var...»

«Sende de var mı bu romatizma?»

«Yok canım, neden olsun bende?»

«Bende var da onun için diyorum. Bereket bizim burda yağmur fazla yağmıyor da çok zılamıyor barınaklarım, bacaklarım... kolum, belim...»

«Öyleyse hemen gitmelisin Termal'e!»

«Hemen gidemem adamım!..»

«Neden?»

«Suyun çıkması ilâzım! Su çıkacak, ganalları açcaz, suyu tarlalara ulaştırıp ekinleri sulaycaz, ürün bol olacak, fiyatlar da hesaplı gelecek... satacaz buğdayları... çekecez paraları... birazıyla eytaç görecez, birazıyla da Müslüme yengeni alıp gi-decez o dediğin yere, Termal'e... Sen gine da adiresini ver, biye re goyum, bakarsın yolumu bulamam o zaman!»

Hıdır güldü.

Cafer daldı: «Sizin Kantarma topraklarını sulayabilmek için bu açtığımız gibi 18-20 kuyu açmamız gerekiyor. Her birinin başına birer motor, motopomp, santrfüj... kayışı taktın mı pat pat pat... gece gündüz sular akacak, sizler de sulayacaksınız. Daha pek çok sorunları gelecek tarımın. Toprakları yıkamanız, hem de traktörle sürmeniz gerekecek o zaman...»

Güldü Musa: «Tamam! Büyük Başgan da böyle istiyor he-ralım ki sorduysun traktör aldık mı? Emme bu senin anlattıkların nedir biliyor musun? Ölme eşşeğim ölme, yonca yakın hesabı... Gaç yıl oluyor Cumhuriyet? Gaça alınır o dediğin mo-turlarm teki? Gaça patlar o fuj dediklerin? Ne veriyor panga bize biliyor musun? Ben aldım 298 bu yıl, Hıdır'a da 198 verdiler. Bizim onmamız, hem de Termallere gitmemiz maşara galmıştır Cafer Efendi adamım! Tabii maşarda da Topal Talip

234

KÖYGÖÇÜREN

ile Ermenekli hocadan, Gurba Nuri'den vede senin analık bu-balık gibilerden sıra gelirse...»

Hıdır, lâfa fazla dalmış gibi fırlıyor, koşup sondaya bakıyordu. Tepenin başındaki delginin yuvarlak kolu büküle büküle iniyor, çıkıyor, bir hortum, aşağıdaki çamurlu suyu hiç durmadan yukarı çekiyordu. Bir yandan da mil şerbetini aşağı veriyordu başka bir hortumla. Hıdır uzun uzun, «Madem taş var, niye kırıkları çıkmıyor, hep böyle çamur geliyor?» buna şaşıyordu. Ama işte böyle çamur geliyordu, taşlar eritilerek, üğütülerek çıkarılıyordu.

«Ben senin işleri bilebilir miyim?» Soruyordu ekip şefi. «Farzet inek hastalandı. Ne verilecek? Bilebilir miyim? Bilemem, çünkü anlamam. Çünkü benim işim değil. Sen de bunu anlayamazsın...»

«İnek hastalandı ne verecez, bunu ben de anlamam. Hep Aşsa Mahalle'den Buran Gadı'yı çıkarız. O, yatırır insan tersi akıtır boğazına. Bazan da yakar gızgm demirlen gamının yanlarını...»

«Kim Buran Gadı? O da bir çifçi değil mi? Bak o anlıyor. Ama ben heç anlamam... Siz de- bunu anlayamazsınız...»

«Goyalım bunun da adını 'neyse!' Emme suyu bi çıkaralım, onu anlarız değil mi?»

«Eee tabii, suyu herkes anlar...»

«Kısmet olursa ne zaman çıkar dersin?»

«Nasıpte varsa çıkar, yoksa çıkmaz. İş nasıpte... Her şey Cenaballahm elinde. Nasibe yazmışsa çıkar...»

Hıdır bir makineye bakıyordu, bir de şefe.

«Ulan bir de yazmadıysa mat olduk! Malamat olduk köyün içinde! Taliba'nın elinden kimse gurtaramaz bizi!..»

«Yazmıştır işallah!..»

«Yani şimdi sen bu suyu başka yerlerde çıkardın, bu sondayı başka yerlerde furdun değil mi?»

«Furdum...»

«Çıktı değil mi?»

«Çıktı...»

«Ee bizim burda da çıkar işallah!»

KÖYGÖÇÜREN

235

«İşallah dedik ya?»

«Senin esas memleket nere Emin Efendi?»

«Angara-Ay aş...»

«Mahmud efendi nereli?»

«O da Ayaşlı bizim...»

«İkiniz de aynı memleketli mi?»

«Hısım oluruz biraz. Erenler var Nallıhanlı. Onlar dıktı-lar bizi bu işe. Sayalarında girdik. Değilse mümkünü var mı?»

«Mayış ne gadar?»

«Eh, dokuz yüz, bin... çalışmamıza göre!»

«Yıldı mı?»

«Ne yılda'sı? Ayda!..»

«Eeee, eyi para! Bizim yıllığımız gelmez bu gadara...» Sordu: «Nerde öğrendin sonda çalıştırmayı?»

«Girdik, yardımcılık, yamaklık ederken, öğreniverdik! Şimdi her bi şeyini anlıyorum maşşallah!»

«Bozulsa onarabilir min?» <

«Ağzından yel alsın... bozulmaz işallah!..»

«Mühendisler hep Amerika'da mı okur Emin Efendi?»

«Amerika'da, Alaman'da, İngiliz'de... Bizim İsdambol'dan yetişenler de var yani...»

«Sen şimdi müyendiz olaman mı isdesen?»

«Ben müyendize değişmem gendimi!»

«Bu Cafer Efendi nasıl? Anlıyor mu bi şeyler?»

«Fena değil, anlıyor bi şeyler... emme?»

«Emme'si?»

«Çalıştıramaz bu sonda'yı benim gadar...»

«Esgerlikte de öyledir; çavuş vardır subaydan çok bilir...»

«Onun gibi...»

«Bu bizim köylük işleri... biliyor musun Emin Efendi?»

«Köylük işleri... mülkün olursa, motorun olursa, köyünün de yolu olursa, seherde tokturlar da tanıdığın olursa... eyi! Değilse gulağasma köylük işlerine!»

«Önce mülkün... içinde suyun... motorun!»

Yeniden makinenin tepesinde dönüp duran delginin koluna bakıyordu. Çamurlu suyu yukarı çeken hortuma, milli şer-

236

KÖYGÖÇÜREN

1

beti aşığı veren hortuma bakıyordu. Gözenekli borular vardı, Doğan'la Duran giriyorlardı içine... «Daha bunlar ne? Bunlardan büyükleri de var! Emme çok sıra var bunlara...» Emin Efendi anlatıyordu. «Şimdi 17j'lük maggabı salıyorum. Ondan keri 12'liği salacam. Bunlar ne biliyor musun? 12'lik demek 12 inç! İnç demek bir ölçü demek. İngiliz iycadı heralım. Gralları bulmuş...»

«Heriflerin gralları akıllı... başta!»

«Eeee, Allah için öyle!..»

Cafer, akşamüstü gidiyor, kuşluklaym geliyordu. Bazen çevredeki ekinlerin anlarından ballıbaba toplayıp emiyor, bazen her gün biraz daha ısınan toprağa uzanıp göğün yüksekliklerine bakıyordu.

«Ah ulan aaaah! Delineceksen deliniver gali ibne daş! Ham-salak daş!..»

Bazen bıkip usanıyor, Musa gelse acık da o beklese... yola bakıyordu. Saçı sakalı da uzamıştı kaç gündür!.. Gidip bir tıraş olmalıydı... Üstü başı kir içindeydi. Sırtını yumasa bile, başını, ayaklarını yumalıydı.

«Köyün bekçisi değilim emme bekçinin gardaşırım...» Düşünüyordu. «İşte böyle, elimde tüfek, zabaha gadar, ağşama ga-dar bu afatın başını bekliyorum. Bi de sonu fos çıkarsa yidik ayvayı! Ayva... yani ayva deyelim... ayvaya gurban ol!..» Yatağını bir hasıra dürüp koyuyordu gündüzleri. Geceleri güvenilir biri nöbetçi olursa uyuyordu. Değilse kalkıp dolaşıyor, ertesi güne saklıyordu uykusunu. Bazı gündüzler eve gidip kıvrılıyordu. Sunacık, öküzleri ve Doğan'ı alıp nadasa gitmiş oluyordu. Duran ota, Yeter oyuna gitmiş oluyordu.

«Sunacık abaaa, evde misin?» Teslime çıkıp geldi birinde. Her halde eve geldiğini görmüştü. Kantarma köyünde kapı vu-rulmazdı ki. Saklısı gizlisi olmazdı ki insanların birbirlerinden. Kapıya basıp girdi Teslime. «Sunacık abam yok mu Hıdır Ağa?»

Kaldırdı başını hafifçe: «Sunacık aban yok gomşu! Ben de sondanın başından şimdi geldim...»

«Haaa, öyle mi? Sunacık abam varışa dedim, gidem de dedim, azcık... şey... isteyem dedim.»

KÖYGÖÇÜREN

237

«Valla Sunacık yok Teslime...»

«Azcık artmtı ip var mı deyecektim? Bir duz torbası dokuyacak oluyorum da... Sunacık abamda vardır deye geldiy-dim...»

«O işleri ben bilmem ki Teslime!»

«Senin bildiğin iş hep o afatın başını beklemek mi Hıdır Aşam?» İçeri girip duvara yaslandı Teslime.

«Eee öyle say, başga say...»

«Ondan eveli de öyle mal mal bakıyordun...»

«Nâpayım Teslime, nallarımı görmüyor musun?»

«Azcık da sen görmüyor musun, kör müsün?»

«Değilim emme gomşuyuz şunun şurasında...»

«Gomşusunun Allah belâsını versin gali!»

«Olmaz gomşu, olamaz, heç olamaz!..»

«Sabır sabır, ardı gabir... yeter!»

«Olmaz dedim ya, dur orda!»

«Olanlar nasıl olduruyor pekey?»

«Sen bu işten bana darılma gomşu! Ayıplama da beni... Ellen de bir dutma... Ben az çok... görüyorsun halimi, bissürü düşmanım var, say ki hadımım, nefsim felân da uyanmıyor, onun için de senin datlı dillerinin, güzel bakışlarının anlamını heç bilemiyorum. Anlamını bilemediğim gibi değerini de bilemiyorum! Bilemiyorum, öyle say!»

Teslime oturdu duvarın dibine, uzattı ayaklarını.

«Heç oturma, heç uzatma ayacıklarını. Bir an evel çık git. Sen gitmezsen, ben çıkar giderim. Hatır gönül goma bana gomşu...»

«Yani şimdi oturtagoyacak mısın beni bokumun üstüne?»

«Çarem, mümkünüm yok! Say ki ölüyüm, deliyim!..»

«Hep köyü düşün bakalım sen. Yarın türbe yaptırır köy sana. Mezerine sıçmasın döllere de!»

«Türbe yaptırırsınlar deye değil!»

«Ya?»

«Elin arı... Herifleri işitmiyor musun? Her gün cinlerle topa dutuyor dürzüler bizi...»

«Bir seneden fazladır ardımda dolanır Topal Talip'in Sa-

238

KÖYGÖÇÜREN

lim! Dükkânına adım atmaya korkarım da... çocuğu yollarım! Emme sen de şu duvardan sağırsın!»

«Öyleyim... emme sen gine yüz verme Talip oğluna!» «Heç mi beğenmedin beni, heç mi yarar yanım yok?» «Olmaz olur mu güzel yanın, nerelerini sayayım?» «Ya?»

«Söyledim ya'smı, söyledim saydığım yanları?» «Binin yarısı kaç? Beş yüz! O da bizde yok...» Doğruldu dirseğinin üstüne: «Kak gapıyı gapat da gel yanıma... istersen gapatmadan gel... farketmez!» «Gapadıp geleyim...» «Gapat gel... bi şey deyecem!»

Fırlayıp kapattı kapıyı, sürgüsünü de sürdü, dönüp geldi, çöktü.

Az bir aydınlık geliyordu küçücük camdan. Gözleri seçiyordu Hıdır'm. Tuttu Teslime'nin elini, kendi göğsünün üstüne koydu: «Bak nasıl furuyor! Yüreğimdir bu! Emme biliyor musun, Kore denen bilmediğin yerde kaldı gocan! Orayı ben de bilmiyorum. Bizim Bekçi Amat'm arkadaşıydı. Yani seni ben gardaşımın garısı gibi severim gomşu! Bir de buban Ümmet emmiyi çok severim. Sevdiğim için de elimi sana süremem. He-mi de Sunacığı biliyor musun? Var mı dili ağzı? Sana bakarken gitmez yüzü aklımdan. Darılma bana. Ben senin halini de anlıyorum. Anlamaz olur muyum? En çok seni düşünmüyorsam gözüm kör olsun! Zabah ağşam görüyorum, düşünüyorum... emme sen beni bu işe zorlama gel. Zorlamasan eyolacak yani. Çok memnun olacam. Belkim bir başgası olaydın, heç sanıp ban-mazdım, heç heç heç... Belkim o zaman Sunacık abanı bilem düşünmezdim!»

«İki elini de yüzünde, saçlarında gezdiriyordu Hıdır'm. Kulaklarını tutup sıkıyor, çenesiyle, burnuyla oynuyordu. «Annadm mı dediklerimi?»

«Annamadım... annamayacam! Sen de bunu annadm mı?» Tutup elini sıkı, sonra öptü Teslime'nin. «Anlasan eyolur!» Sıkı bir daha. Sonra usulca doğruldu, kalktı ayağa. Teslime'yi de kaldırdı. «Hadi!..» Çekti kapıya doğru açtı kapıyı. «Hadi gü-

KÖYGÖÇÜREN

le güle gomşum!..» Yepti sırtını. «Gadersiz gomşum!.. Benim sana erinde geçinde gine bi eyiliğim olacak. Kesme umudunu gomşu. Emme şimdi yapamam... şimdi elimde bi şey yok!..»

«O zamana da benimki benden geçer, sen de bunu unutma bakalım... Hıdıra!»

«Belkim bunu bile gördü maraklılar...»

«Bi şey yapmadık ki!..»

«Bi şey yapmadık... derler mi?»

«Eee olmuşa marak, olmamişa marak, yeter!»

«Hadi uğurlar olsun...»

Teslime'yi savdı, ama uyuyabilir miydi bundan sonra? Uyumaya çalıştı. Yumdu sımsıkı, sımsıkı gözlerini. Gitmiyordu Teslime gözünün önünden. Sunacık da öyle çift sürüyordu. Os-manölen'in oralarda. Hayalinin birazında da o vardı.

Gün kuşluğa çıkmıştı. Yapışmıyordu toprak, ama gene de ağırdı saban. Erkek gücü gerekiyordu kaldırıp atmak için. Gidip geliyordu ağır ağır. Bir eli sabanın tutağında, bir eline de övendereyi almış, en çok dönerken zorluk çekiyordu. Çarıkları çekmişti ayaklarına...

Doğan geliyordu, «Ana yardım edeyim!» Takılıyordu ardına. «Çekil azcık da ben süreyim! Ben sürebilirim ana!..» Omuzlarını kaldırıp şişinmeye çalışıyordu çocuk. Gözlerinin altı mo-rarıyordu, kemikleri ireliyor, sesi de çatallanıyordu artık. Büyü-yordu oğlu... veriyordu sabanı. Kendi de yürüyordu yanı sıra. «Sen gelme, ben giderim, ben gider... döner gelirim ana!»

Öküzler duruyorlardı. Övendereyi kaldırıp dürtüyordu, ama kolu zor dayanıyordu övenderenin ağırlığına. Bağırıyordu, sesini biliyordu öküzler. Yunuyorlardı Doğan'dan. Sonra bir «gö-ven» konuyordu kara'nın kuyruğuna. Güven ısırınca yürüyordu. O zaman çok hızlı yürüyordu, yıkılıyordu Doğan, yuvarlanıyordu çizginin arasına. Ardına dönüyordu Sunacık, toparlanıp kalksın. Kalkıyordu. Kalkınca hemen bakıyordu. İyi, anası görmemişti, iyi! Bağırıyordu daha deli. Vuruyordu övendereyi sırtlarına. Vurup yürütüyordu öküzleri. Tarlanın başına kadar yıkılmadan gidiyor, oradan can belâsına dönüyordu. Döndürüp getiriyordu çifti, göğsü körük.

KÖYGÖÇÜREN

Mutlanıp öpüyordu oğlunu Sunacık:

«Hadi, ver gali! Ver gali, bak öğlen oldu! Azcık daha sü-» relim de gidelim gurbanım! Şu buban da hep o afatın başında a Doğan! Nerelerden girdi bu heves onun gamma ay oğlum?»

Hıdır hâlâ direniyordu, açmıyordu gözlerini. «Açmayacam, açarsam eşşeğim! Dönmeyecem sözümden! Teslime gancığına da yüz vermeyecem! Giderse gitsin Topal Talip'in oğluna! Gitsin... gitsin... gitsin!..» Daldı.

Dışarda bir dalaz çıktı. Düşünde ekinler biçilmişti. Kır tarlalardan kağniyla sap getiriyordu Musa. Teslime'nin oğlu Şük-rü'yü Öküzlerin önüne, boyunduruğa bindirmişti. Değilse ardına devrilip gidecekti kağni.

Bir adam geldi sondanın başından. Nişancı Muzaffer'e benzemiyor muydu? Ta kendisi! «Yavu Muzaffer,

nerelerdesin adamım? Yavu bekledirim bekledirim baldızımı, 'Dur Teslime dur, azcık daha dur, bugün yarın çıkar gelir Muzaffer!' valla zor sabretti gancık! Neyse, geldin ya, hoş geldin! Annat bakalım deyecem emme vakit yok, şu sapı boşaldıvereyim bizim harmana da geleyim, hadi yeğenim! Hadi hoş geldin...» Çürük dişini göstererek gülüyor Muzaffer. Musa'nın içinde gülmeler uyandırıyor.

«Yavu Musa Ağam, öyle ilgisizsin ki! Yavu sen bu köyün muhtarı değil misin? Davulu zurnayı goştur yavu! Çabuk bekçiyi çıkar caminin dışına, dellâl çığırın! Topal Talip, Hacı Yusuf felân da çatlasın dürzüler! Çabuk, çabuk yavu, su çıktı, Gap-lan Harmanı'nın ordan su çıktı! Ne? Duymadın mı? Habarın yok mu? Hay senin... huyların gurusun... düzü!»

Davul zurna, çalgı çengi, kadın kız... Düğün mü var? Sunacık büyüüüük bir peştemala sarınmış, iç gömleğini de ne çıkarır acaba, memesinin biri görünüyor, halayın başını çekiyor, köyün çocukları çokaşmışlar, Hacı Okkalı gülüyor, Hacı Ok-kalı'nın gelini de oynuyor: «Ben bu köyün insanı değil miyim, neden sevinmeyecek misim?» «Öyle daşşaklı gelinler var ki , köyümüzde!» Bir arabayı süslemişler, Cafer Efendi oturmuş önüne. Beygirlere birer boncuklu namazla örtmüşler. Tini mini hanım yüzünün boyalarını silmiş, hemi de yiyince köyün arpalı

KÖYGÖÇÜREN

241

ekmeğini azcık güzelleşmiş! «Gözelleş biraz gözelleş gıı sarı çıyan! O gopası sinirlerini de bırak azcık! Guru gabuğunda gu-rudup durma Cafer oğlanı!» Köyün kocakarıları da bilip bilip söylerler kitabın ortasından ellerinin hamuruylan! Yürüyüp caminin çevresini dönüyorlar. Davul önde, zurna yanda çalışıyor. Kızlar hep Hacer kızın çağırıldığı türküyü çağırıyorlar:

Ormandan yol açarım Seni alır gaçarım Dört yanım duvar olsa Dört yanım duvar olsa Şahin olur uçarım!

Hıdır damın saçağına çıkmış bağıyor: «Uç gizim uuuuç uç! Gaplan Harmanı'nın ordan su çıktı, uç! Ulan ne zorumuş beklemesi! Yavu yirmi günden çoğ oldu, ne çıkmaz suyumuş bu! Valla umudu felân kesmiş idim! Emme bak görüyor musun Topal Talip'i, önce ben sulayacam deye tutturdu düzü! Eeee hakkıdır, elleme sulasm! Sülâlesi sulasm, bir de çimsin içinde! Öyle bol, öyle gür ki! Aman şunun çıkışma bak, aman şunun akışına bak, şar şar! Yavu muhtar, nerelerdesin be gardaşım! Yok mu senin eşin dostun? Ne çağırmadın böyle günde Doktor Zeyni'yi? Belkim garısmı alır gelirdi... Ne yavuz garıydı... bir daha görürdük! Bize arka çıktıydı Meram'da, unutmadin ya! Heç gözümün önünden gitmiyor ne gadar gırmızıydı derisi? Yani ben senin baldızına da bu hakareti yapmazdım, bakardım yüzüne emme, senden saklamanın gereği yok, azcık Sunacık' tan çekindim! Sezerse ayıbolur dedim. Kore more masaldı. Kore'yi de düşündüm emme asıl çekindiğim Sunacık'tı. Hem sonra senin baldızın bir dadarsa arlaştıramam deye de korktum. Tabii korktum. Korku bilmez misin sen? Ben bilirim. Ara sıra korkarım. Ara sıra Topal Talip'ten de korkarım. Neyse, bunun da adını «neyse» goyalım, hemi de bir daha açmayalım gali!..»

Başyaver Nurettin çağırıyordu Musa'yı. Bir telgraf uzatıp «Kusuruna bakmayın, kalkıp Termal'e giti, arttı romatizmaları biliyor musunuz? O kadar diyoruz naneyle yemeyin şu yumur-

16

242

KÖYGÖÇÜREN

KÖYGÖÇÜREN

243

<L

talan, bırakın bu yaştan sonra kuru nane, yaş nane yemeyi, Efendi Hazretleri? Tabii nanenin iyisi Gemlik'ten gelir...»

«Yoooo yooo! Bilmediğin işleri biliyormuş gibi konuşma adamım! Nanenin eyisi Bozgır'da olur. Bizim seherin zenginleri oradan getirirler, gurusunu da, yaşını da... Tabii ağızlarının dadını biliyorlarsa. Haa bak, o Hacer gıza da eyi şahap olun, döşemenin üstüne düşerse girilir. Iraki felân da içirmen, dokanır! Yaver Efendi, çok şişmişin, pirinci biraz az yi adamım! Hemi de selâm söyle Başganımıza, çillerinden tiksinsenem ellerinden öperdim... benim sıramı da düşünsün Termal'den... Benim romatizmalarım da aızıştılar... Bilmiyordum, Cafer Efendi anlattı, azıcık da ben gireyim o ısıcak sulara ölecem! Garım Müslüme' nin zızaları da aızıştılar, gayri dayanamıyor. Gelirken bir kese Bozgır nanesi getiririm. Söylemem söylemem, heeeç kimseye söylemem, Avukat Sadi'ye, Dişçi Şükrü'ye deye yaptırır, Başganımıza getiriveririm! Selâm söyle! Mavi Şavrola'yı niçin bıraktı? Bek yakışıyordu... neyse... neyse! Hıdır'a söylen, bunun da adını "neyse" gosun!»

Çil Ümmet'in eline makası verdiler. Kırmızı kurdeleyi o kesti. At dişi gibi oluyor buğdayın tanesi sulanınca. Çok çok büyümüş harmanlar, toprakları sulanınca kızları da göbekte-niyor Kantarma köyünün! Neyse, susun susun, bakın Ay aslı Buran'a bir guzu veriyorlar armağan. Bakın, Emin Usta'nın önüne de bir haba getirdi kızlar. Şuna bakın şeytanlarım düşünemez, Cafer Efendiye de kepenek veriyor, naha gözün kör olmasın Ümmet emmi! Bunu nerden düşünürsün? Susun susun, şimdi nutuğunu okuyor bakın. Sefer Yılmaz yazmış özene özene. Kahattan okuyor, okuyamadığı yerleri kafadan söylüyor: «Gazi bizee!.. Biz bu memleketin!., efendisü!.. Afyon cepesinde giderkene düşünürdüm... eğerkine... sağolur köyüme gavuşur-saam... yeniden bağ dikiiip... meyve yetiştireceem çocuklar yi-sin!.. Şırasından bir destiye dolduruup Gazi'nin gendini sala-cam golünün çıbanlarına eyi gelir! Biterse gine yollarım!.. Ben ona şıra yapar yollarım deye düşünürkenee... o da oturmuş Beylerleen... ırakı içiip kebab pırzula yiii!.. Selâmetliik... bek severdii içgiyii... Neyse, ben zatii...» Boşverdi burada kâğıdı,

sadece sallıyordu elinde, «Ben zatii bildim onuun... Beyler-leen... içli dışlı olacağını daa... bu gözlükleri astım gözlerime... harbi bizimlen yaptığı haldaa!.. gitti Cumuriyeti Beylerlen gur-duu!.. Tabii Cumuriyeti Beylerlen guruncaaa!.. Beyler de milletin canına okudu... ondan kerii... gendi de ölüverincee... tabii hal var hale malûm... derdim var derdini şeyeder hesabı... kırk yıla varıyor, bizimki bu! Gurba Nuri'yi de getirmiyorlar mı ikide bir, cinlerim depeme birikiyor, halbuysam ne kadar çok kesmişti bunlardan İrametlik! Esgisinden beter süydüler ginee... Haa bir dee... bir de şunu diyorum kinee... oğlum Ama-rikanlarılan bu gadar gucak gucağaa oturman bakalım!.. Tee herifler ne yüzüz, oturuyorlar, ortaya zuffa gelsin, hindi yi-sinler, bili yisinleer... Bizim askeer, ayağına potin, günde de iki tayın buldu muu çok eyi harbedeer! sonunda Cumuriyeti kiminle gurarsa gursuun!.. anası daa, giyamete gadaar ağlasın istersee... köylünün anasını kim tamir, bubasını kim tamir? Yani biz bu suyu da çok bekledik, daha çok sular isteriz... çok büyük sandallelere oturuyorlaar, kendi sandallelerimizi alııp annadm mm... neyse, siyaset garıştırmıyorum Topal Talip!., biz su çıkacak deye diredirkenee senin gendin caminin dibine oturmuş, çıkmaz işallaah çıkmaz işallah deye tesbig çekiyordun, siyaset deye biz bunnalara itiraz etmeyorduk emme?.. Açtırma gutuyu, söyletme kötüyü Topal Şeytaan!.. Ulan düzüü, senin garın Kel Kevser... neyse... gine adamlık bende galsın...»

Terleyip kalkıyordu Hıdır. Evin içi karanlıktı. Dışarda bir yelin gürültüsü. Dalaz kumu tozu süpürüp gitmişti az önce. Varıp kapıyı açtı. Teslime su doldurmuş, çeşmeden geliyordu.İçe-ri girdi ocaktan ırığı alıp ağızını çalkaladı.

«Daha yatıyor musun bu zamana gadar Hıdır?» «Üyümüş galmışım gomşu, şimdi kaktım!» «Guru guruya ha yat, ha yat! Halbuysam ki...» Güldü... Dönüp geldi, sofraya bezini açtı. Bir yufka alıp katladı ikiye. Ambarın üstündeki sepetten soğan buldu. Tuz buldu. Düdü yufkayı, aldı eline. Köy içinden, Mahmut'un kahvenin önünden ısıra ısıra geçti, İsligipin evin önünden geçti, sondanın başına vardı gene.

KÖYGÖÇÜREN

«Yavu adamım ne severmişin üyküyü?» «Terlemişim muhtar, hastolacam!..» «Yavu bu bizim Cafer Efendi yok?» «Gelir korkma... su çıkmadan gitmez Termal'e...» «Biraz nemermiş güya, Emin Usta söylüyor...» «Çok garışık düşler gördüm, bi çıksın da işallah adaklar üleştireyim! Sunacık'ı da çivte yolladım... seninki de galıyor öyle ya?»

«Gendimizi köy yoluna gurban ettik adamım!» «Halal olsun, şu su bi çıksın da...»

«Sağol bakalım! Eee iznin olursa şimdi biraz da ben gideyim eve!.. Bakayım ne var, ne yok... Buralar sana teslim gali!.. Su çıkarsa bir habar saliver, hemen gelirim...» Durdu. «Acabola bulanık mı çıkar ilk suyu? Bulanık mulanık, ilk ben içecem ona göre, çarparsa beni çarpsın cinler!..» Güldü: «Sakın tamahkârlık edip gendin içme, bekle beni!..»

20

COŞKUN SU

Tam ikinci zamanıydı. İbrahim Hafız ezan okuyordu. Minareye falan çıkmamıştı. Caminin içindeki mikrofondan okuyordu. Minarenin şerefesindeki iki hoparlörden taşıyordu ses. Çelik duvarlara çarpa çarpa ovanın düzüne yayılıyor, beşikteki bebeleri korkutuyordu.

Hıdır'm Doğan koşarak köye gidiyordu. Yanında Teslime' nin Şükrü vardı. Öncülüğü ona kaptırmamak için canı dışında koşuyordu Doğan. Yorgundu ama, Şükrü'den önce varacak, ondan önce yumruklayacaktı muhtarın kapısını. Köy içinden tazı gibi geçti. Düşmedi. Kahvenin önünde beş altı kişi vardı. Caminin önüne adamlar birikiyordu. Abdes almışlar, kollarını indirerek geliyorlardı. Koştu Doğan, çift kanatlı kapıyı açıp girdi. Şükrü gerilerde kalmıştı şükür. Koşup çıktı merdivenleri. Köpek, örtme'nin altında, bakıp tanıdı Doğan'ı, sonra gene koydu başını ön ayaklarının ucuna.

«Ne ulan bu halin,, ne goşuyorsun?»

Doğan bakmadı Müslüme'nin yüzüne:

«Musa emmi! Kak Musaa emmi!..»

Kapıyı vurup girdi: «Kak Musa emmi!»

«Ne diyorsun ulan, nooldu, bubanı mı furdular?»

Yataktaydı, zor uyanıyordu muhtar.

«Su çıktı Musa emmi! Kak, su çıktı!..»

Musa hoplayıp kalktı. Müslüme'nin başındaki örtü fırladı. Musa da başını tuttu eliyle. Koştu merdivenlerden. Teslime'nin Şükrü kocakapıdan giriverdi: «Su çıktı eniştee!..» Çocuğu çevirip koştu Musa. Caminin önündekiler bakıştılar. «Bakışın dür-züler, çatlayın! Su çıktı!..»

Selâm bile atmadı hiçbirine. Kahvenin önünden de yel gibi geçti. Mahmut, silgi bezini omzuna atmış, askıyı elinde sal-

KÖYGÖÇÜREN

layarak içeri gidiyordu, durup baktı: «Heralda sondaya bi ziyan oldu! Belkim maggap girildi!..» Başka bir şey düşünemi-yordu. Akli kesmiyordu o kayalar delinsin. Cinlerden de korkuyordu az buçuk...

Suluk soluğaydı Musa. Hıdır'm önünde durdu.

Emin Usta bakıyordu: «Çıktı şükür... çıktı nâyet!»

Hıdır gözlerindeki sevinci saklıyordu.

Bulanık bulanık akıyordu su.

«Çıktı be muhtar!..»

«Gel bi sarmaşalım adamım!»

Hıdır'm atılmasını beklemeden atıldı kucağına, sarmaştı, sıktı. Sonra çözdü kollarını. Başını da biraz ayırıp baktı: «Cu-v'ap ver adamım, içtin mi, içmedin mi? Bak dinine imanına, dosdoğru cuvap ver!..»

«İçmedim muhtar!..»

«Ben içecem önce değil mi?»

«Sen iç emme...» Arkadan çocuklar geliyordu gene koşarak. «Çocuklara birer yimbeşlik ver mücüde olarak...»

«Liralar veririm, liralar!..» Eski ceketinin cebinde cüzdanını aradı. İçinden liralar çıkardı, sıktı avucunda.

Çocuklar soluya soluya geldiler.

«Doğan, al emmim!.. Şükrü, sen de al!.. Şeker alın yin...»

Köyden adamlar söktüler. Koşarak, bağışarak geliyorlardı. Kadınlar falan sökülmişlerdi. Sunacık geliyordu. Teslime, Müslüme geliyorlardı. Hıdır baktı, Nişancı Muzaffer geliyordu. «Yavu düşümdede gördüm adamı! Aslı çıktı!..» Şaştı. «Biz onu eyleşip kaldı Menemen'de sanıyorduk!.. Eee silâdır bu! Çeker adamı!.. Eyi ey i, çok eyetti geldiğine!.. Dişlerini felân da yeniletmiş. İşallah bi dakmtısı yoktur da aralarını yaparız Tesli-me'yle. Varsınlar evlensinler...» Dalıp gitti. Kalabalık geldi yığıldı. Musa tutuyordu hepsini. Böğët gibi idi insan selinin önünde. Çocuklar geliyorlardı.

Tâ gerilerden Çil Ümmet geliyordu.

«Bi davul zurna olmalıydı haggaten!» Düşünüyordu Hıdır. «Bir arabayı süsleyip Ümmet emmiyi bindirmeliydi öne. Cafer Efendiyi de sağ yanma oturtup, benim Doğan'la Şükrü'yü fe-

I

KÖYGÖÇÜREN

247

lân da üstüne çıkarıp, bigaç dene de giz, ağşama gadar gezdir-meliydik köyün içinde...»

«Eeee gözleriniz aydın bakalım gomsular! Mamut, gözün aydın adamım! Yol verin, yol verin, bizim bubalık geçsin! Gözün aydın adamım! Yol verin, yol verin, bizim bubalık geçsin! Gözün aydın bubalık! Yani bugünü gördük çok şükür! Gözün aydın bakalım Hıdıır!..»

Hıdır sordu Emin Usta'ya: «Duruluyor mu?»

Boynunu yıktı Emin Usta: «Az daha var...»

«Bekleriz az daha... şimdiyece bekledik!»

«Sunacık gadmn, gözün aydın bakalım!..»

«Aydınlar içinde gaal, allah razi olsun...»

«Yani bu işe çok keef oldum! Şimdi bir bakracın içine go-yun bakalım. İçeyim gana gana...» Emin Usta'ya dönüp sordu: «Soğuk mu çok?»

Yıktı gene boynunu Emin Usta: «Soğuk biraz...» «Eee bi düşünsene kaç metrodan çıkıyor!» Çil Ümmet değneğini kaldırıp baktı Usta'ya: «Cinlerin gralı felân görünmüyor mu?» Kalabalık gülüştü. Sondaya ve Usta'ya baktılar. «İki gafalı yilandan da habar yok haa?» Mahcup mahcup güldü Emin Usta: «Yok...» «Belkim bu gece bi yandan çıkarlar, biraz el yüz eğerler köyün içinde! Aman besmelesiz çıkmayın! Euzü'yü okuyun durmadan...»

«Emin Usta okuyuverdi gali hepimizin yerine...»

Hıdır, yıkmış pehlivanlar gibi duruyordu. Baktı Emin Usta'ya: «Durulmamış mıdır daha?»

«Eeeh bi bakalım...»

Emin Usta'yla birlikte yürüdü Hıdır. Su kaplarından birini aldılar. Alüminyumdan ak bir su kabıydı. Büngüldeye büngül-deye akan borunun başına vardılar. Mavi göktaş gibi bir suydu. Akıp duruyordu mavi. Beyazları kırılıp çmgılanıyordu içinde. Yerin diplerinin ışığını getiriyordu. Uzattı su kabını Emin Usta. Doldurup çalkadı. Bir daha doldurup bir daha çalkadı.

248

KÖYGÖÇÜREN

Sonra bir daha doldurdu, verdi Hıdır'a: «Götür bakalım muhtar efendiye! Bizim bahşişi unutmasın...»

«Başşiniz goley! Benden de bi guzu size!..»

Su kabını alıp yürüdü. Kalabalığın önüne vardı.

«Buyur bakalım 'Muhtar Bey'!..»

Gözler Cafer Efendiyi aradı... gülüştüler.

Muhtar su kabını alıp durdu. Titriyordu.

«Bunu böyle olduğu gibi bizim bubalığa, Çil Ümmet'e veriyorum, o içsin!» Sesinin telleri titriyordu.

«İç gendiiin!» Geri çekildi Çil Ümmet.

«Her hususta en büyüğümüzün içimizde!..»

«Böyük bir Allah, böyük molur, iç gendin!»

«Bak ben diyorum sen iç bubalık!..»

«İç iç... Sen iç... Uygunu budur!» Komşular bağırdılar.

Alıyor su kabını Çil Ümmet, sol el başa koyup, «Bismil-lâââ...» çekiyor. Üflüyor usulca. Sonra yudumluyor. Ya bir yudum, ya iki yudum alıyor. Döndürüyor ağızına aldığı suyu. Bakıyor Musa'ya, Hıdır'a.

«Al bi de sen iç bakayım Hıdır?»

«Sen iç iç... Biz senden kerî içeriz!»

«Ulan oğlum, içtim, bir de sen iç bakayım!»

«Canım içseydin... iç diyoruz ya?»

Birden tükürdü ağızmdakini Çil Ümmet, Su kabını da uzattı Musa'ya: «Al bakayım, şuna bi de sen baaak!..»

Musa aldı su kabını. Sol el başa koydu: «Bismillâââ...» çekti usulca. Bir yudum aldı. Bir yudum daha alıp durdu. Baktı Hıdır'a. Döndürdü ağızındaki yudumu. Yutamadan tükürdü. «Ulan Hıdır! Adamım? Bir de sen bak şuna? Çabuk bir de sen bak bakayım!..»

Sunacık'm yüreği güm güm vuruyordu. Az daha düşecekti oraya. Acı, çok acı bir ölüm haberi alacaktı... Teslime'ye tutundu usulca. «Teslime! Dur abam, gıpraşma! Kötü çarpıyor yüreğim!..»

Hıdır, su kabını aldı. Sol el başa koydu. «Bismillââ...» çekti. Aldı bir yudum. Bir yudum daha aldı, durdu. İlk yudum yakarak geçti boğazını. İkinciye yutamadı. Yutulacak gibi değildi.

KÖYGÖÇÜREN

249

Emin Usta aldı su kabını! Hıdır'm elinden. Avurdunu doldurup çalkaladı. Kapalı ağızının içinde dilini döndürdü. Gargara yapar gibi yapıp tükürdü.

Köylüler sallandılar. Sunacık çöktü yere. Teslime de çöktü onunla birlikte.

Musa: «Hıdır, sana nasıl geldi adamım?»

Hıdır: «Sana nasıl geldiyse öyle...»

Çil Ümmet: «Ulan Musa, yaktı avurdumun içini, ne olduğunu anlayamadım, su mu, başka bi şey mi?»

Musa: «Acıydı değil mi bubalık?»

Çil Ümmet: «Daha durulmadı da ondan mı acap?»

Hıdır saatini kulağına tuttu: «Çıkar çıkmaz sahata baktım, yimbeş dakika oluyor, bulanıklığı geçti çoktaan...»

«Eeeee?»

«Eyisi sen...»

«Kötüsü ben haa?»

Kara borudan, ak ile gök arası, bacak kalınlığında akıyordu. Akıp çukurları, sondanın kazdığı yerleri dolduruyor, sonra tarlanın içinden ileri yürüyordu. Küçük büyük yarıkları dolduruyor, sonra daha ilerlere geçiyordu.

«Bi daha doldur bakayım şundan adamım?»

Hıdır'm dişleri titredi. Emin Usta'ya baktı.

Emin Usta, su kabı elinde, vardı borunun başına. Kabı çalkaladı. Doldurdu sonra. Biraz içip baktı. Bir yudum almıştı, tuttu biraz ağzında, yutamadı, tükürdü yere. Sırtı kalabalığa dönüktü. Kalabalıktan saklamaya çalışarak yaptı bu deneyi. Sonra doldursun mu, doldurmasın mı kabı, düşüncede kaldı.

«Getir bakalım getir! Bi daha bakalım...»

Usulca alıp götürdü yarı dolu su kabını.

Musa bir yudum aldı, tuttu, döndürdü ağzında, tükürdü çaresiz. Kabı Hıdır'a verdi. İçmeden sordu Hıdır:

«Acı... öyle ya? Bir değişiklik yok... öyle ya?»

«Al kendin bak, ağzını kiraya mı verdin?»

Alıp baktı Hıdır. Ağzında döndürdü suyu, tükürdü yere.

Komşular bakıyorlardı. Hiç birinin yüzü gülmüyordu. Yıllardır gözlenen birinin ölüm haberi gelmişti. Çöküp kalmışlar-

250

KÖYGÖÇÜREN

di. Sunacak'm sarıydı benzi sıtma gibi. Teslime ona, o Teslime' ye tutmuyordu. Çok da kalabalıktılar. Duyan gelmişti Sevinmişlerdi. Sevinmek istiyorlardı. Yıllardır dipli köklü bir sevinci ilk yaşayacaklardı. Böyle bir sevincin özlemi içinde koşup gelmişlerdi. Şimdi koyun eğreğinde gibi birbirlerine sokulmuşlar ve çökmüşlerdi. Çocuklar da, büyükler de bir suskunun içindeydiler. Hıdır da, Musa da konuşmuyorlardı. Kahveci Mahmut'un da ağzı kitlenmişti. Çil Ümmet öyle bakıyordu. Gözlerini şehrin üstünden aşırıyor, Ankara'nın o yanlara doğru, göğün toprakla birleştiği yerleri, uzak ufukları tarıyordu. Birden dizleri titredi, çöktü yere.

Emin Usta su kabını aldı Hıdır'm elinden. İçindekini serpti yere. Yürüdü traylerin ardına. İşaret etti, ekibini topladı. Fı-sılđaşarak' yemek vagonetine yürüdüler. Çıktılar vagonete. Girdiler. Kapisını kapatıp oturdular. Fısfıs fısfıs... Ne yapacaklarını bilemeden oturdular içerde.

Borunun ağzından harlayarak akan su tarlanın içinde ilerliyordu. Çukurlar dolup tamam olmuş, yarıklar doluyordu. Ufak büyük yarıklar, yılan delikleri, karınca yuvaları, köstebek yolları, tarla sıçanı delikleri birer birer doluyor, sonra yürüyüp gidiyordu su.

«Hıdır!.. Oturacak mıyız adamım?»

Hıdır baktı Musa'nın yüzüne: «Nâpalım?»

«Valla 'nâpalım' demeylen olmaz adamım!»

«Nasıl olacaksa söyle muhtar?»

«Bilsem sana heç sormam adamım?»

«Benim de bildiklerim yanış çıktı!»

«Pekey... bu Cafer Efendi nerlerde, o Şaşı?»

«Nâpacan Şaşı Beyi? Nâpacak Şaşı Bey?»

«Ha bi bakardı suya be adamım?»

«Bakıp nâpacak... fiş dakıp süzecek mi?»

«Eee pekey noolacak böyle?»

Hıdır havaya baktı: «Allah!..»

«Topal Şeytangil bizi tefe gorlar gali!»

Kalabalık susuyordu. Doğan oğlanın gözleri gene öyle ho-rozlu aynalar gibiydi. Köyden gelen giden yoktu. Şehirden de

251

yoktu. Çumra şosası ıssızlıklar içindeydi. Arada bir toz yuvarlayarak gelip giden taşıtlar, umut da, güven de vermiyordu. Kadın erkek hepsinin ağızları acıydı. Akla gök karışımı su, öyle akıyordu borudan, coşkun...

Muhtar, belinde tabancasını yokladı:

«Eğerkine bana bi söz deyecek olurlarsa, alınlarının ortasından fururum adamım! Gözümü gırpmam, alınlarının ortasından furur yıkarım dürzüleri!..»

«Deyemezler... derlerse köt'olur!..»

«Emme bakarsın geceye doğru datlanır haa? Bakarsın önce böyle acı acı gelir de giderekten datlanır haa? Hele bir de ağşama doğru dadalım bakalım?»

Hıdır göz yaşlarını tutamadı. Dane dane dökülüyordu yere. Ama hiç belli değildi ağladığı. Sanki dışına değil, içine içine ağlıyordu. Ağır bir mahcupluk, koca dağ gibi çöküyor üstüne, başından omuzlarından basıyordu yere. Başını kaldırıp karısına bakamıyordu: «Ey'olsun dedikçe kötü gider mi bir insanın işi bu kadar? Acap bu benim başıma gelenlerin eşi benzeri başka köylerde, başka memleketlerde, başka arkadaşların, başka Hıdırlarm başına gelmiş midir? Acap şu dünyada benim kadar gülmedik bir köylü var mıdır?» Tam böyle cümleler halinde değildi pek, ama buna benzer duygular birbirine vurup duruyordu içinde.

Kalabalık hâlâ oturuyordu. Çakılmış gibiydi yere.

Musa da, Hıdır da oturuyorlardı.

Birden vagonetin kapısı gıcırtyla açıldı. Emin Usta indi usulca. Ardından Bahri, Nuri, bütün öteki adamlar indiler. Boruları, hortumları, varilleri, neleri var, neleri yoksa, elleşip el-leşip attılar kamyonun üstüne, traylerin içine. Kaşla göz arasında yüklediler yüklerini. Sanki yayladan göçün zamanı gelmişti. Ama evlerinde ölüm olmuştu. Nâpsmlar? Ölüm oldu diye göç kalır mıydı? Yaşam durur muydu? Göçmek zorundaydılar. Koyunları, davarları önden gitmişti. Çocukları, gelinleri giyinip sarınıp yola çıkmışlar, tee orada, dönemecin başında bekliyorlardı. Çaresiz bunlar da gideceklerdi. Sevgili ölülerini gömmüşler, örtmüşlerdi üstünü, gideceklerdi. İri, şişkin bir me-

zardı bıraktıkları. Dolanıp çevresinde, bakına bakma gideceklerdi.

Emin Usta, şapkasını eline almış, başını yere eğmişti:

«Size de, bize de eyi olmadı! Sankim bizim yüzümüzden-miş gibi suçukuyoruz Musa Efendi! Kusura bakman. Olanla ölene demişler değil mi, çare bulunmazmış. Belkim bunda da hayır vardır. Bizim görev tamam oldu. Allaha amanat olun...»

Hıdır'la Musa baktılar. Bekliyorlardı. Ellerini yere koyup kalktılar. Ötekiler kıpırdamadılar. Yürüdüler Emin Usta'yla beş altı adım. Birbirlerinin ellerini toka ettiler. Ekiptekilerin, sürücülerin hepsiyle helâllaştılar.

«Kusura bakman...»

«Uğuruola... selâmatla...»

Önce koca trayler yürüdü. Ardından üç vagonetle kamyon onu izledi. Köyle Çumra şosası arasındaki toprak yoldan gürültüyle ve toz duman içinde gittiler. Şosanm yanma varınca biraz durakladılar. Sonra sola kıvrılıp yola girdiler. Arkadan, Çumra yönünden, Karaman, yada Adana yönünden iki küçük otomobil geldi, hızla geçtiler. Traylerle ardına vagonetler takılı kamyon ağır ağır çekilip gittiler.

Musa, Hıdır'a döndü:

«Hani nasıl derler adamım, hani bir şeyi çok isteme! İstersen o iş olmaz... bizimki ona döndü!..»

«Yani...» Durdu Hıdır, yutkundu. «Çok istedik de ne istedik? Koca yıllar gelip geçti sen bu köye muhtar olalı, ben de Trakya'da askerliğimi bitirip döneli... Senin bubalık Çil Ümmet emmimizi dersen, o daha esgi... çok mu istedik şunun şurasında? Çumra şosasma bir garış olduğumuz halde doğru düzgün yolumuz yok. Çürük çarık bir okulu gendimiz yaptık. Bir bu suyu istedik, işte o da böyle oldu. Bir de gors... Başga ne istedik, ne verdiler bunca yıldır?»

Musa, çekti Hıdır'ı. Şarlayarak akan borunun başına götürdü. Tarlanın yüzünden almış başını gidiyordu su. Yayıla ya-yıla, gönene gönene ilerliyordu. Hıdır'ı suyun başında bir süre tuttu Musa. Sonra bakıp yüzüne sordu: «Hep böyle acı mı akacak dersin?»

«Bilsem böyle şapır şapır ağlar mıyım?»

«Bakarsın bir eyiye döner engücü be adamım!»

Avucunu açıp biraz aldı sudan, ağzına götürdü Musa. Ağzında döndürdü döndürdü, tükürdü. Gene eskisi gibiydi, gene acıydı! «Oooooof... offfff!..»

«Bir de malları getirip sınavalım. İncecek mi bakalım. En çok goyunlar anlarmış sudan, öyle derler...»

«Eyi akıl ettin... biz anlayamadığımızı göre...»

Gün indim iniyorum'a gelmişti. Kalabalık bekliyordu. Hiç birinin aklına çekip gitmek gelmiyordu. Geliyordu da cesaret edemiyorlardı. Çil Ümmet kalktı birden. «Oturuşumuz eyi gom-şular! Ağşam oldu! Hayvan oruz bekliyor. Gidip işlerimize şahap olalım hayırlısıyla...»

Biri ikisi Çil Ümmet'in yüzüne baktılar. «Bu noolacak pe-key Ümmet emmi?» Suyu gösterdiler.

«Bunu da sona düşünürüz yeğenlerim. Şimdi burda otur-sak bir fayda var mı? Gün ağşam oldu. Garalık çöktü çöküyor. Ne bok yinir garalılıkta? Zabah olsun, hayrolsun! Kakın bakalım. Hıdır, hadi yeğenim! Musaa, hadi sen de!..» Kendi yürüdü, ardı sıra köylüler de yürüdüler. Sunacık'la Teslime arkaya kaldılar. Doğan ile Şükrü de oradaydılar. Hıdır öyle önüne bakıyordu. Çökmüş kalmıştı. Müslüme, Musa'yı alıp gitti. Hıdır kalkmıyordu. Sunacık'la Teslime önüne dikildiler. Doğan ile Şükrü de geldiler. Biri bir kolundan, biri öteki kolundan tutup çektiler: «Hadi, gün endi, garalıyor ortalık!..»

«Nâpiyorsunuz beni böyle gollarımdan çekip?»

«Gidelim köye, onun için çekiyoruz...»

Bir Sunacık'a, bir Teslime'ye baktı Hıdır. Doğan'a Şükrü' ye baktı. Yatağının bulunduğu yere baktı. Tüfeği oradaydı. Bir hasırın arasında sarılıydı. Çevirip başını suya baktı. Akışı çok güzeldi akşam akşam. «Yani benim ne taksiratım vardı da böyle yaptın hey Allah? Goca köyün ne taksirati vardı?» İçinden geçiriyordu. «Nolurdun böyle acı akacağına datlı datlı akaydın da bi bayram edeydik şuraya toplanmış gomşularla!?.»

Yürüdü suyun başına. Daldırdı ellerini. Alıp biraz kattı ağzına. Bir umut, ufacak bir umutla kapadı ağzını, dilini döndür-

dÜ içinde, hemen tükürdü yere. İçini bir yokladı saklıca, umut büsbütün silinip gitmemişti daha içinden.

«Bakın size ne diyorum?»

«Söyle Hıdır gurbanım...»

«Söyle Hıdır ağşam?..»

«Hadin siz gidin eve!»

«Sen? Sen nâpacaksm?»

«Bekleyim biraz daha şunu!»

Sunacık başını arkaya attı: «Eğerkine datlanacak olursa senden önce habar alır gomşular. Bize de habar verirler. Daha olmadı gece gandille gelir bakarız, kaçmıyor ya...»

«Eeee bu akıyor böyle! Tarlalar batıyor!»

Güldü Sunacık: «Nâpacağıdı? Duracak mıydı siz tasalanıyoruz deye? Su bu! Akar tabii...»

«Bir arık marık açsak?»

«Nereye açacan arığı? Dur bakalım...»

«Ben daha gitmem o köye! Siz gidin...» Oğlunu buldu gözleriyle. «Doğan! Hadi bubam! Gidin ananla felân!

Şükrü, hadi dayışım, gidin hep barabar...» Sesi karcıyıyordu.

Sunacık serteldi:

«Benim canımı sıkma Hıdır! Suysa su, hadi bakayım, düş önüme!» Çekti Hıdır'ı kolundan. Hıdır bir iki adım sıçradı öne. İtti Sunacık ardından. «Yörü bakayım yatağının yanma, sırtla bakayım onu! Doğru eve! Acıysa acı, yalnız senin değil ya, biraz da köylü düşünsün! Beş guruş hak huk almadan yativer-din yirmi gündür başında! Sehere enip çıktıkların, yeldiklerin de çabası! Azcık da gendileri uğraşınlar. Yörü bakalım!..»

«Yatağı ben alayım Sunacık aba, sen çiftelyi al!»

Sunacık çiftelyi, Teslime yatağı aldılar.

«Hadi Hıdır, beni uğraştırma, hadi bubam!» Bir daha itti kocasını ardından. İte kaka götürdü. Doğan'la Şükrü de bir ucundan tutmak istiyorlardı. Sanki köye yataktan ve tüfekten başka çok ağır bir şey-götürüyorlardı. Ama tutamıyorlardı. Büyüklerinin yanı sıra öylece yürüyorlardı.

KUYUOÇUREN

255

Duran oğlanla Yeter kız, İsligil'in evin orada ağılıyorlardı. Bağırıldı uzaktan Sunacık: «Susun bakayım! Kim dedi ağlayın? Noolmuş? Ölü mü ölmüş? Suyuna sıçarım!! Yoğsam borcumuz mu varidin? Bissürü hacısı hocası var, geçip öne onlar uğraş-saydılar! Oooo, yettiyse yetti gali! Heç de müdanem yok kimseye! Kimsenin lâfını küfünü de çekemem! Yöyüyün eve doğru!..» Yeter kızın elinden tuttu. «Duran! Sen de yörü gardaşm-la bubam!.. Doğan, sen de buban elinden dut gurbanım!.. Şükrü, sen de Hıdır dayın öteki elinden dut deyzem!.. Yörüyün bakayım birlikte!»

i ;l

KOYGOÇÜREN

257

21

ATEŞ ALMIŞ GİBİ

Topal Talip söğüp söpürerek girdi evine: «Goca bi köy... Bi köy itin çakalın ardına dakılıp giderse, sonu böyle olur! Hadin temizlen şimdi! Hadin buyrun! Buy run temizlen bakalım!..» Oğluna, gelinine, karısına bağırıyordu: «Buyrun temizlen!.. Bütün tarlaları acı su alıyor, buyrun temizlen!..» Deli gibi, o duvardan bu duvara, bu duvardan o duvara gelip gidip duruyordu.

Ellerini ardına bağıyor, durmadan adımlıyordu. Karısı da kıpır kıpır dua okuyordu içinden: «Duttu gine dutarağı! Şimdi bi sakametlik çıkarır evin içinde! Ne zamandır dilki gibi susuyordu! Buna susarmış meğerim!..» Oğluna, gelinine göz ediyordu: «Aman yavrularım uyman, huyunu biliyorsunuz!..» Torunlarına göz ediyordu: «Siz de uslu durun aman guzularım!.. Çarpar marpar...»

«Beeeeeen, bilirim başıma geleceğı! Ben bunlaraaa olacakları olmadan söyleyiverdim! Hemi gendim söyledim, hem de bösböyük hocalara söylettim! Tâ seherden Gurba Nuri'yi getirttim, anaları ataları görmemiş, ona söylettim! Anlamadılar! Gözlerine gözükecek varımış, anlamadılar!.. Hadin şimdi temizlen bakalım, temizlen yidiğiniz boku!..»

İki gidip bir duruyor, hapisanenin dar avlusunda volta vurur gibi, hemen dönüyordu. Arada bir ellerini birbirine çarpıyor, «Eeee? Noolacak gali? Ulan kaktılar gittiler de müyendiz deye o Şaşı dürzünün ağzına baktılar! Ulan heç onun yüzünde meymenet var mı? O doğru dürüst baktığı insanı göremez ulan! Yerin altındaki suyu nasıl görecek?» Yürüyor, hemen dönüş yapıyor, ellerini birbirine çarpıp soruyordu: «Eee? Noolacak şimdi? Hacı Yusuf'a soruyorum, 'Ben neblem?' Hacı Okkalı'ya soruyorum, 'Ben neblem?' Ulan siz bu köyün öne gelir adamı değil misiniz? Kim bilecek bunu? Muhtarımız olacak iki memeli

Musa'yla Bekçi Amat'ın gardaşı Deli Hıdır mı bilecek? Bir kefe onun anası bir orosbuydu, heç saklamasın! Ben az yaş mı yaşadım bu köyde? Eyi biliyorum, orosbuydu anası! O kim oluyor da öne düşüyor, kim oluyor da Doktor Zeyni'ylen konuşuyor, Başganm felân elini toka edip müyendis getiriyor? Şimdi bütün tarlaları su alıyor, deniz oluyor bütün ova, hadi gur-tarm bakalım! Zabaha gadar bir de yarılıns oralar, cinniye tayfası da yörüsün, yıksınlar bütün köyü, bütün evi, hemi de samanlıkları, ahırları, içinin mallarıylan ataşa versinler!..» Yürüyüp gene duruyor, dönüş yapıyor, elini gene birbirine çarpıyor, bağıriyordu: «Ulan Salim, ulan Salim olacak düzrü, dürzünün oğlu, hadi bir çare düşün, köyü su alıyor! Denizin altında galıyoruz ulan!..»

Karısı kıpır kıpır dua okuyor, el açıp Allaha söylüyor, sonra elini yüzüne çalıyordu: «Noolursun güzel Allahım, büyük Allahım, noolursun bi tanecik Allahım, sen bu adama akıl fikir ver, bu Topal Talip guluna akıl fikir ver!.. Su çıkmış, acı çıkmış, çıkmışsa çıkmış aman Allahım!.. Bizim datlı ağzımızı acıttırma aman Allahım!..»

Birden durup sordu Talip: «Gıı Kevser, Kel Kevser! Ekmeği yidiniz mi?» «Yimedik herif! Sen olmayınca ekmek mi yiriz?» «Öyleyse yin! Yin, nâparsanız yapın, ben gidiyorum! Ben gidiyorum, bütün tarlaları su alıyor, köyü alıyor!.. Ben Hacı Yucufa gidiyorum!.. Hacı Okkalı denen deyyusa gidiyorum!.. Değirmenin honasından fıskırır gibi fıskırıyormuş zehirli su! Ne ekin gormuş, ne ot! Mallar bile içmezimiş!.. Ben gidiyorum... Eğerkine bir de zabaha gadar cinler, cinniyeler köyü yakarlarsa... hemen gidiyorum!..» Bıraktı yürümeyi, iki gidip bir durmayı, durduğu yerde dönmeyi... sanki ellerinde bir şey varmış, tutup duruyormuş gibi, odanın ortasına atıverdi onları, çıktı gitti. Tıp tıp tıp, inip gitti merdivenlerden. Kevser, oğlu Salim, gelini, torunları kalakaldılar. Torunları Kuran Kursuna gidiyorlardı. Uslu durmayı, diz çökmeyi, diz çökerken ellerini dizlerinin üstüne koymayı biliyorlardı. Dedelerinden çok korkuyorlar, nineleri ne derse yapıyorlardı. Namaz kılıyorlar,

17

258

KOYGOÇUREN

ufacık ağızlarıyla oruç tutuyorlardı. İslâm şartlarını ezbere, beş vaktin farzlarını, sünnetlerini ezbere söylüyorlardı. Allah daha şimdiden kursaklarına koymuştu, hevesli, algın çocuklardı.

Gide gide, hem söylenip hemi gide, önce Hacı Yusuf'un eve vardı. Çift kanatlı kapıdan seslendi: «Hacım! Heeey Hacı!..» Canından yonga kopmuş gibiydi sesi. «İşler feciii!..» Yerden bir taş aldı, savurdu Hacı'nm tahtalığma. Köpek havladı. Gürültüye kadınlar çıktılar. Sordular kimdir. «Hacı'ya habar verin Şerfe, ben Hacı Okkalı'ya gidiyorum, çabuk oraya gelsin! Orada konuşacam gendisiylen!.. Gecikmesin, çabuk... Ekmek felân yiyorsa bıraksın!..» Geçti hemen. Gide gide, hem söylenip hemi gide, Hacı Okkalı'nm evine vardı. «Hacım! Heeey Hacı!.. İşleri feci!» Bir taş aldı yerden, savurdu Hacı Okkalı'nm tahtalığma. Gene köpek ürdü. Gene gürültüler oldu. Hacı Okkalı'nm karısı çıktı gürültüye. Oğlu çıktı. Sordular kim-• dir. «Ben geliyorum, köpeği dutun!.. Oşt den!.. Ben geliyorum!.. Bubanız evde değil mi? Nâpiyor, oturuyor mu? Otursun bakalım!.. Siz böyle oturun, köyü de su alsın!.. Deniz oluyor köyün yeri, siz oturun evinizde!..» Hem merdivenleri çıkıyor, hem söyleniyordu: «Siz oturun evinizde, köyü de sular alsın!..»

Hacı Okkalı çıktı kapıya. Baktı Topal Talip geliyor. Yükseltti sesini: «Geeel Taliba, gel gardaşım! Senden ayrıldıktan sonra ben de duramadım. Nasıl bir iştir bu yavu! Durduğumuz yerde gelip çöktü başımıza!.. Diyorum nâpacaz nâpacaz, emme bir çarecik düşünemiyorum! Eğerkine sen bir şey düşündünse, söyle de

ona göre bir hat dutalım, hadi gardaşım!..»

«Bu su var ya Hacı, deniz suyu gibi acıymış! Değirmenin honasmdan gelir gibi de gür geliyormuş! Batmış benim tarla, Hıdır'm tarla, Mamut'un tarla, çıldırık Ümmet'in tarla felân! Hep batmış! Batmış tam tüm! Zabahaca bütün tarlalar deniz olacak! Deniz belkim bütün köyü yudacak, belkim değil, muhakkak! Zabaha galmadan bütün köy, bütün ova suların altında galacak... çabuk buna bir çare!..»

Hacı Okkalı'nın evinde bir beşik vardı. Beşikte Hacı'nın oğlunun, Mestan'm bebesi vardı. Gelini beşiğe kapanmış emzi-

KOYGÖÇÜREN

259

riyordu. Bir yandan da sofraya seriliydi yerde. Evin içi, oğul, uşak, - torun doluydu. Daha sofradan kalkmamışlardı. Talip gelince boşlamışlardı. Talip otursa da, onlar da otursaydılar. Ama o gene kendi evindeki gibi gidip geliyor, yerinde dönüşler yapıyor, ellerini birbirine çarpıyor, «Nâpacaksak yapalım, köyü su alıyor, ovayı su alıyor! Nâpacaksak yapalım, hemen bi şey yapalım...» Şaşırıp yanılmadan bunu söylüyordu. Hacı Okkalı sordu: «Çok mu gür geliyormuş Taliba?» «Gür demek de söz mü? Değirmenin honası!..» -Hacı Okkalı, oğlu Mestan'a baktı: «Bizim oğlan görmüş canım, gol gibiymiş!» «İsterse barmak gibi olsun! Düşünsene, sürekli akıyor! Ne olur biliyor musun? Denizlere de ancak böyle gollar akıyor! Sürekli akınca umman olur! Düşün, şimdi gece gündüz akacak, beş vaktin devamca durmayacak! Vede bakalım bunun ardından ne gelecek? Belkim hemen bu gece cinniyeler köyü saracak! Ellerinde ataşlarla ahırlara, samanlıklara dalacaklar!..» «Eeee onun orasını Cenaballah bilir! Yani, üç beş südübo-zuğun sebbma bütün köyü, ovayı cezalandırıcaksa, cezalandırır, nâpabiliriz Taliba? Takdiri ilâhi! Takdir ile yazılan, tedbir ile bozulmaz buyurmuş mevlâm, Taliba! Eğer gine de diyorsan ki şunu yapalım, hay hay hemen yapalım! Beni biliyorsun, sen nerde, ben de orda!..»

Köpek gene havlamaya başladı. Kocakapı takırdadı. Mes-tan çıktı hemen. Hacı Yusuf geliyordu oğluyla. Kapı açıktı. Köyün içinden sesler, gürültüler geliyordu. Ağıtlar, çığlıklar geliyordu. Karşıdan karşıya, evden eve, birbirine ses yetirenler vardı.

«Taliba geldi mi Mestaaan?» «Geldi... geldi Hacı emmi...» «Ulan yavu bu ne iştir?» «Onu gonuşuyorlar Hacı emmi!» «Bir çarece bulabildiler mi balı?» «Düşünüyorlar Hacı emmi!» «Beni neye çığırdı acap?»

260

KÖYGOÇUREN

«Bilemiyorum Hacı Emmi!»

Paltosunu omzuna almıştı Hacı Yusuf. Ayaklarında kabralı kunduraları vardı. Takırdatarak geliyordu. İki durup bir de öksürüyordu. «Ulan gördün mü, durduğumuz yerde nerden de bir çattı bu deniz meselesi başımıza?»

«Geeeel, gel bakalım Hacı!..»

Ayakta dikiliyor, geziniyordu Talip: «Gel!»

«Akşamınız hayrolsun!..»

«Hayırlar üstüne olsun, gel!..»

«Gel bakalım Hacı dayı, hoş geldin!..»

Hacı Okkalı'nın karısı, gelini, torunları, hoşgeliş ettiler.

«Söyle bakalım Hacı gardaşlığım, nâpacaz? İşte durumu vaziyeti görüyorsun. Delinin biri kuyuya bir daş atmış, bütün akıllılar toplanıp çıkaramamış! Ona dönüyor. İki deli düştü köyün önüne, yerin sırtını deldiler, uyuyan yılanı evranı uyandırdılar, cinleri, cinniyeleri ayağa kaldırdılar, hemen bir acı su fişkirdi! Köy deniz oluyor. Deniz ovayı kaplayacak. Biz de bir çare düşünemiyoruz!.. Ben diyorum hemen sehre gidelim! Varıp Hacı Şavkı'yı bulalım, Hüsnü Şifa'yı, Zaman Amat'ı görelim. Vali'yi mi kaldıracaklar, Alay Gumandanım mı, bunları tevgif felân mı ettirecekler? Nâpacaklarsa hemen habar verelim. Böyle durmaylân olmaz!..»

Hacı Okkalı, her ikisini de tutup teker teker bastı: «Hele önce bir oturun! Her işin bir usulü gaydası var, lâfın da usu-lunu bilelim. Oturun gardaşlarım!..»

Ancak o zaman oturdu Topal Talip:

«Farzet ki oturduk! Oturunca başka türlü mü ötüyor insanın dili? Ötüyorsa söyle bakalım! Şimdi Gaplan Harmanı'nın oralar şarıl şarıl su! Hem de acı su! Ne ekin goyacak, ne ot! Guduracak oralar! Sade oralar olsa öp başına! Bütün köy, bütün ova guduracak! Gözlük Gediği dolacak, Cinligeriç dolacak! Çumra şosası, Keremin Guyu, Hayıroğlu, Harmancık, Bakırto-lu, Boruktolu, Evdireşe, Resul, Alibey Hüyüğü, Gadir Buba Hü-yüğü... hep hep su altında galacak. Sular Koçasar ovasına gadar varacak. Bir ucu tâ Niğde Aksaray'ı bulacak. Bor'u yudacak,

KOYGOÇÜREN

261

yerin garnı yarıldı. Cinlerin ordusu ayağa kalktı, yörüdü cin-niye tayfası... Gidip habar verelim nâpacaklarsa yapsınlar!..»

«Bak Taliba!..» Hacı Okkalı yekindi. «Sen Vali olsan nâ-pabilirsin buna? Böyle bir su çıkmış mı? Çıkmış. Kim izin vermiş çıkarın? Evet Hıdır istemiş, Musa desteklemiş, emme bir de burası var! Kim izin vermiş çıkarın? Memleketin başındaki Başgan! Sade izin vermemiş, müyendiz yollamış bir gözü ayda, bir gözü çayda... garısı tını mini... Daha? Daha bir de sonda yollamış. Daha? Bir de ekip yollamış, aşçıları, erzakları yanında! İşin buralarına dikkat et Taliba! Musa'nmki, Hıdır'mki solda sıfır bunların yanında. Hatta bunları ekiye de alınabilir. Angara'dan emir gelmiş, bunlar da köy namı hesabına elâga-dar olmuşlar. Biri muhtar, biri muhtarın bokyidicisi! Olamaz mı? Bekâlâ olur. Yaah! Bir de buralarını düşün Taliba!..» Topal Talip fırlayıp kalktı ayağa: «Bırağalım köyü su alsın öyleyse!» «Haymr, öyle değil!..» «Ya nasıl?»

«Nasıl'ı şu: Eğerkine bir iş yapacaksak yakışsın! Yakışmayacak işi yapmayalım. Tevgif ettireceksek dutarlı bir sebep söyleyelim, onunlan tevgif ettirelim. Çürük laflan adam tevgif etmezler, etseler de salarlar?»

«Müyendizi tevgif ettirelim?»

«Onu da ettiremeyiz! Der ki 'Ben zaten, araştırma guyusu açıyordum! Gastim gazezim yok! Yerlerinin altında acı su va-rımış acı çıktı, datlı su olsaydı datlı çıkardı...' Ne deyecez bu cuvaba?»

«Eee daha dutarlı sebebi siz söylen, biz uyalım madem, ha-din bakalım, sizi dinliyoruz?» «Düşünelim hep barabar...»

«Düşünelim emme geç galmayalım, köyü su alıyor!» Hacı Okkalı'nın evinde. Hacı Yusuf, Topal Talip, düşünüyordlardı.

Kaplan Harmanı'nın orada, Hıdır'ın tarladan çıkan su, ay ışığında şarlayarak akıyordu borudan. Akıyor, önünü

yanını sulayarak, şosaya beri, kmdıralıklara öte yayılıyordu.

262

KÖYGÖÇÜREN

Birden beş kişi geldi başına. Üçü gadm, ikisi erkek beş kişiydiler. Yatsı okunmuş, kimse gitmemişti. Köy kitlenip kalmıştı. İbrahim Hafız'm ardında bir Ermenekli Hoca, bir de Çil Ümmet vardı. Ötekiler yatmışlar mıydı? Hayır. Kantarma köyünde herkes az çok, Kaplan Harmanı'nda çıkan acı suyla uğraşıyordu. Onunla dolup, onunla boşalıyordu. Yerin karnı yarılmıştı. Bu su durmazdı. Bir de cinler çıkar yürürse ellerinde ateşleri, baltaları!.. Doluya koyuyorlar almıyor, boşa kokuyorlar dolmuyordu. Herkes kendine göre iki üç kişiyle birleşmiş, fısıs fısıs, kendine göre çareler düşünüyordu. Musa kalkıp Hıdır'a geldi Müslüme'yle. «Böyle durup oturmaklan olmaz adamım! Bu su oraları göl eder bu gece! Hemen gidip çaresine bakalım! Yoksa ne köy galır, ne ova!..»

«Nasıl bir çare muhtar?» «Alalım Sunacığ da... varıp dıkayalım?» «Olur mu muhtar, dıkanır mı?» «Ne dıkanmam, helbet dıkanır...» «Yavu belkim datlanır matlanır zabahaca?» «Datlınırsa açiveriz zabahlaym!..» «Gidip dıkayalım öyleyse... köyü su alacağına!» Hemen kalktılar. Tam gidiyorlardı, Sunacık hatırladı: «Teslime'yi de alalım, faydası olur...»

Varıp sesleyip, Teslime'yi de aldılar. Beş oldular. Herkes evlerinde, ortalığı su mu alacak, cin mi gelecek, ateş mi, balta mı düşünürken, beş kişi Kaplan Harmanı'na, suyun başına vardılar. Beşi birden durmaksızın besmele üstüne besmele çekiyor, arkası arkasına «Ayetül Kürsü» okuyordu. Müslüme bir daha bağırdı kocasına: «MusaaaL» «Söyle hatun!..»

«Çök oraya, İhlâs' oku yedi kere!..»

Musa çöküp okumaya başladı. Bir yandan okuyup, bir yandan sayıyordu. Yanılırsa baştan alıyor, doğru düzgün bir daha sayıyordu. Yedi olacaktı.

Müslüme, kardeşine seslendi:

KOYGOÇÜREN

263

«Teslimee!..» - «Ne diyorsun gıı?»

«Çök oraya, sen de 'İsmi Azam' duasını oku, yedi...»

Teslime de çöktü, İsmi Azam duasını okumaya başladı.

Sunacık fısıldadı Hıdır'a:

«Hıdır, gurbanım!..»

«Ne diyorsun Sunacık?»

«Seninlen biz de okuyalım gurbanım?»

«Üç 'Gulfü bir Elham' sen oku, üç 'Gulfü bir Elham' ben!»

«Az olmaz mı gurbanım?»

«Üçer de 'İhlâs' okuruz!»

Sayıya vurarak duaları okuyup bitirdiler.

Musa kalktı: «Çıkarın bakalım getirdiğiniz çuval esgileri-ni, ipleri! Hemi de ellerinizi çabuk dutun, oyalanıp durmayalım buralarda!..»

Musa, gene 'Ayetül Kürsü' okuyarak borunun başına vardı. Yeniden 'Bismillâ' çekti. 'Estaizübillâhi...' okudu. Elini daldırdı suya. Soğuktı, akıp duruyordu. Azıcık aldı avucuna. Gene zayıf, ufacak bir umut kırığıyla ağzına götürdü tek elinin avucundakini. Baktı tadına. «Heç! Heç, heç farkı yok! Öyle acı!..» Tükürdü ağzındaki. «Gadersiz başım! Başımın gara yazıları!.. Onmamış başımın... gülmemiş köyümün...»

Dürttü Hıdır'a:

«Şimdi dikkat et adamım! Önce bu çuval esgisini sokacam, sokarken bana yardım edeceksin. Sonra Müslüme elindeki çuvalı verecek. Hemen saracaz başını! Sunacak ipi göstürcek. Yani hemen boğuverecez!.. Annaşıldı değil mi? Öyleyse hadin bakalım!..»

İki üç çatal sesiyle bir «Bismillâ» daha çekti. Borunun ağzına tıktı hemen elindeki. Çuval eskisini itti su. Bereket bırakmamıştı eskiyi. Ardına devrilecek gibi oldu. Toparladı kendini. Gene «Bismillâ» çekti. «İsmi Azam» okudu. İki ayağının üstünde daha dikkatlice dengeledi kendini. Gene soktu çuval eskisini borunun ağzına. Kolunu borunun ağzında tutabilmek için var gücünü kullanıyor, ayaklarıyla da direniyordu. Üstüne üstüne abanıyordu borunun.

264

KÖYGÖÇÜREN

«Goştuuuur! Goştursana çuvalı adamım!» Borunun ağzına tıktığı eskinin yanlarından fişkıran sular kurşun gibi geliyordu başına boynuna. Musa kendini sakınınca Hıdır'ı vuruyordu sular. Acıyordu suyun vurduğu yerler. Ama katlanmak gerekiyordu. Kaçmadı Hıdır. Koşturdu çuvalı, gerdi borunun ağzına. Musa'nın elinin üstünden sıkıca sardı borunun başını.

«Yavu adamım nâptm, elim içinde galdı?» «Önce böyle bi saralım da, sona çekersin!»

«Olur mu dersin?» «Olmaz emme yok başka çare!» «Eyi ya... sıkı dut madem! Çekiyorum!» Çekti elini. Çekti, çuvala birlikte borunun boynuna sarıldı. Sardı sımsıkı. Elleriyle de çelik kıskaç gibi tuttu. Çuvalın altındaki eski çuval zorluyordu. «Aah bir çuval daha olmalıydı şimdi! Müslüme gıı! Yok mu öyle bi şey?» Teslime atıldı: «Önülceğimi vereyim enişte!» «Yepyeni önülcek gıı!..» ~" «Nâpayım enişte, yarasın da tek!»

Çıkarıp verdi önülceğini Teslime. Hemen aldı Hıdır. Onu da sardılar borunun başına. Su zorluyordu. Ama Musa tutuyordu sımsıkı. Kaynak yapmıştı sanki oraya. Dünyada bırakmazdı.

«Yenge! Goştursan ya ipi! Bu ip de dutaydı bali!» «Marağ etme adamım, gatti dutar! Bizim eşşeğın ipidir, dutar ne olsa! Hemi de borunun boynu biraz kertikli. Şükür Allahımıza ki kertikli! Tam bu kertiğinden dolayacak ipi! An-nadm değil mi adamım? Hadi bakalım!..» «Yalnız, elini eyi goru, kırçar biyol!» «Su felân derkene bir elden olmayalım adamım!» «Eeee olmasak ey olur, ne nüzümü var?» Sarmaya, dolamaya başladılar eşşeğın ipini. Biraz da sıktılar. Sonra bağladılar. Musa da, Hıdır da ter içinde kalmışlardı. Birazcık sızıyordu ama o kadar olurdu! Hele çoğu dursun da, o sızıntının zararı yoktu. Hıdır hafif çekilmişti. Musa, hâlâ bo-

KÖYGÖÇÜREN

265

runun boynunu tutuyordu. Birden bir sessizlik .çöktü kırın oralarına. Musa'nın bilmediği böceklerin sesleri geliyordu. Gece-kuşları dönüyordu toprağın yüzünde. Hıdır sessizlikte titreyip ürperdi.

Musa da ürperdi birden. Bir guruldama geldi borunun içinden doğçu. Sallandı boru, aşağıda motor dönüyor gibi sarsıldı. Tutmanın mümkünü yoktu. Ama tutuyordu Musa. Birden altı metre kadar yukarı çıktı boruyla birlikte. Sonra sanki beş metre kadar yere çakıldı.

«Hıdıır, noluyoruz adamım, sallanıyor bu?» «Fırlayacak mı yoğsam? Sıkı dut "bakalım!» «Hıdıır, Hıdır fırlıyor bu adamım?»»

Çekip giden traylerin üstündeki makinenin motoru kadar güçlü bir «motor» boruyu zorladı. Aşağıdan. Zorlayıp kaldırdı havaya, beş altı metre öteye uzatıverdi! Ardından da sular fış-kırdı. Borunun boynunu bırakmamıştı Musa. Suların, çamurların içine yattı boruyla. Bereket boru üstüne gelmedi. Yanyana uzandılar. Battı çıktı üstü başı. Burnuna kulağına çamurlar doldu. Şapkası kimbilir nere düştü? Ceketini gömleği islandı. «Hıdır hoş! Hıdır hoşsana, ne duruyorsun?» «Nere hoşayım yenge? Suyun içine yattı baksana!» «Eeee hoş gurtar, yatsın mı zabaha gadar?» «Yatmasın emme bir düşünelim de ondan ker!..» «Ohhoooo, gahbam Hıdır! Herif boğulacak, sen daha düşü-necen!» Daldı girdi çamurlara. Müslüme girince Hıdır da girdi çaresiz. Sunacık bağırdı: «Övkelenme Allaşkma Müslüme abaaa!.. Böyle dalıvermenin âlemi var mıydı? İkiniz de batıp çıktınız! Bir akıl düşünür gurtarırdık Musa ağamı!..» Bir yanından Müslüme, bir yanından Hıdır, çekip aldı Musa'yı. Bata çıka geldiler Sunacık'la Teslime'nin yanına. Har har soluyordu Musa. Gözleri büyümüş gitmişti korkudan. Üstünden başından sular çamurlar dökülüyordu. Hiç ara vermeden besmele çekiyor, 'İhlâs'ı okuyordu. Çöktü toprağa. Ay, saçları dökülmüş başının üstüne vuruyordu. Ama parlamıyordu kirden. Göğsü körük gibi inip kalkıyordu. Bıyıkları da ağızına, dudaklarına yapışmıştı. Eliyle yüzünü, gözünü yokladı:

266

KÖYGÖÇÜREN

KÖYGÖÇÜREN

267

«Hıdıır! Bak adamım, yüzüm gözüm eğri mi?»

«Ağızından yel alsın MusaaaaL» Kocasının yüzünü aya çevirdi Müslüme. O baktı, ötekiler de baktılar.

Hıdır: «Yok canım, eğri değil!..»

Sunacık: «Esgisi gibi duruyor maşşallah!»

Müslüme yeniden 'Ayetül Kürsü' okumaya başladı.

Teslime: «Esgisinden daha sağlam maşşallah!»

«Hıdır, bir de ağızıma bak bakayım adamım?»

«Aman Musa, deme böyle itin olayım!..»

«Deme'si var mı, bir tohaf duruyor gııı!»

Hıdır gene yüzünü aya çevirdi Musa'nın: «Aynan esgisi gibi, esgisi gibi duruyor! İstersen bir de ıslık çal!.. ıslıktan eyi anlaşılır...»

«Olmaz adamım! Onu ben de düşündüm emme, geceleyn

tevlikedir, annadm mı?»

Boşta kalan su, çevresini yara yara akıyor, tarlanın orası burası büngüldeyip duruyordu. Musa oturduğu yerden kalkmıyordu. Müslüme ile Sunacık da başını bekliyorlardı.

Teslime ayrı bir yere çökmüştü. Az ötesi Kahveci Mahmut' un tarlanın sınırıydı. Bir yavşan vardı orada. Topacık bir şey kıpırdayıp duruyordu yavşanın kıyısında. Teslime ona bakıyordu. Bakıyor, korkuyordu. «Hıdır Ağam! Aay Hıdır Ağam!..» Fıfıs geliyordu sesi. «Biraz buraya bak hele Hıdır Ağam!..»

Baştan ayağa bir titreme geldi Hıdır'a.

«Hiiişt Hıdır Ağam!.. Aay Hıdır Ağam!..»

Titremesi arttı Hıdır'm İşaret parmağını dudaklarına götürüp «sust» yaptı.

«Hıdır Ağam, gelsene beri! Ne gelmiyorsun Hıdır Ağam?» Sürünür gibi Hıdır'a doğru uzandı, elini tuttu usulca. «Şunu görüyor musun Hıdır Ağam!..»

«Neyi görüyor muyum gı gomşu?»

Yavşanın dibini gösterdi Teslime:

«Bi şey gıpırdamıyor orda, görüyor musun?»

Yürüdü o yana doğru Hıdır, eğildi.

«Dur! Sakın dokanayım deme elini öpeyim!»

Geri geri çekildi Hıdır:

«Tosbaya benziyor... yuvarlak!»

«Sakın dokanma! Tosba gibi görünür de...»

Sunacık'm da haberi olmuştu, geldi usulca:

«Ne var orda, ne görüyorsunuz Teslime?»

«Sus aman Sunacık aba! Hıdır ağamla bi şey görüyoruz! Tosbaya benziyor emme tosba değil... öyle görüldüğüne bak-mayacan!»

Sunacık Euzü'yü okudu. Üç sefer de 'İhlâs' okudu dudakları kıpır kıpır. Kalktı sonra. «Bakın ne diyorum Müslüme aba!» Hıdır'a, Teslime'ye döndü: «Hıdır, Teslime, bakın ne diyorum? Burdan hemen gidelim! Kalkıp usulca gidelim burdan! Musa ağam, işidiyor musun dediklerimi? Hemen gidelim. Az ötede ben de bi şey görüyorum! Gopey gibi, boz, gırmızı!.. gıpırdayıp duruyor...»

Teslime soluk soluğa sordu:

«Hani nerde gııı?»

Omzundan tutup kolunu kaldırdı Teslime'nin: «Bak deeee-ha! Gıdır gıdır ediyor, görüyor musun? Bak, daş yığınlarının yanma dolandı... Baya yoruyor... Guyruğunu da görüyor musun? Çakala benziyor, tıpkı çakala...»

«Çakal değil gı Sunacık aba!»

«Çakal gibi görünüyor emme çakal değil!»

Teslime, Hıdır'm elini, sonra kolunu tuttu sıkıca:

«Hıdır Ağam, gurbanım! Hemen gidelim burdan, nolursun gidelim! Hadi, hadi eniştemi al, Müslüme abamı al, gidelim burdan noolursun? Hıdır Ağam, işidiyor musun gurbanım?..»

Musa kalktı usulca. «Çuval ney galsm mı? Eşşeğın ipi fe-lân? Yoğsam girip alacanız mı biriniz?» Baktı, karısının, Hıdır' in yüzlerine.

«Galsın, aman galsm!» Ellerini savurdu Müslüme. «Zabah-laym gelir alırsız, eğerkine yerinde durursa... Durmazsa nâpa-hm, gidiversin bir ip, bir çuval... nüzümsüz değildin emme!..»

Teslime çekti ablasını:

«Benim de önülcek.galıyor ya! Bir tek önülceğimdi! Emme galıversin, hemen gidelim burdan!..» Başını çevirip taş yığın-

268

KÖYGÖÇÜREN

İarmanın dibindeki karaltıya baktı. Yavşanın dibindeki de yürüyordu.

Hıdır, Musa'nın koluna girdi. Müslüme de öbür kolundaydı. Hıdır'm da, Müslüme'nin de batmadık yerleri kalmamıştı Musa'nınki gibi. Ay ışığında yürümeye başladılar. «Şapgam da gitti adamım biliyor musun?» «Yenisiydi değil mi?» «Yenisiydi, bir yıllıktı... daha!»

«Zaralı yok... bir daha alırsız Musa Ağam! Tek buradan gidelim, bir yanımıza bir şey olmadan gidelim de!» «Ne bu bizim başımızdaki çile çeki Sunacık?» «Allah ne kadar belâsı varsa yıkmış üstümüze!..» Gidiyorlardı öyle. Birden gezinen karaltıları görünce çökü-verdiler oldukları yere. Karaltılar da onları görünce çöktü. Ay ışığında yaprak kıpırdasa görünecekti. Çöktükleri yerde kaldı karşıdaki karaltılar. Toprağa toprağa sarılıyorlardı. Bir yaklaşıp bir uzaklaşıyorlardı birbirlerinden.

Hacı Okkalı serildi yerin yüzüne. Dili de tutuldu. Okuya-mıyordu dua mua. Çekirge Hasan'la Mestan da onun yanındaydı. Yüz aşağı kapandı. Nefes alabilmek için göğsünü biraz kaldırmaya çalışıyordu, ama kaldıramıyordu. İbrahim Hafız sapır sapır besmele çekiyor, okuyordu. Çapaklı Bayram kulağını vermiş, yerdeki çitirtıları dinliyordu. Yaklaşıyor mu, yoksa uzaklaşıyor muydu çitirtılar? Topal Talip, Hacı Okkalı'nın yanındaydı. 'Tebbet yeda' okuyordu. Bir yandan da, gece yarısı böyle bir yolculuğa çıktıklarına esefleniyordu içinden. Arada bir okumayı kesip karaltıların olduğu yere bakıyordu. Bakıp anlamaya çalışıyordu. Ama anlayamıyordu. Bir süre yattılar öyle. Sonra Hacı Okkalı kıpırdadı usulca.

«Taliba Hiiişt Taliba! İşitiyor musun sesimi?» «Sus» işareti yaptı İbrahim Hafız.

«Sus'u muşu bırakın! Hemen gidelim burdan! Hafız, hiişt Hafız!.. Hemen buradan gitmenin bir çaresi

gardaşım?» Topal Talip kıpırdadı:

«Gara bi şey geçiyor, hemen önümüzden, gördünüz mü? Yaban tavuğuna benziyor emme değil tabii! Yani tavuk gibi

KÖYGÖÇÜREN

269

göründüğüne bakmayın! Bayraam, hiiişt Bayram, sakın daş maş "atayım deme! Mesdan, sen de atma!..»

«Atmam, korkma...» Fısıldadı Bayram.

Çekirge Hasan'a seslendi Talip:

«Hasaan, sen de yeğenim, daş maş atayım deme!»

Başını toprağa yapıştırdı Hasan: «Atmam, korkma!»

«Yani atar matarsanız, iş açar başımıza!..»

Hacı Okkalı kalktı usulca: «Havmz!..»

Hafız okumayı kesti bir ara:

«Havız Havız... nooluyorsun Hacı?»

«Havız, burdan hemen gitmenin çaresi?»

El etti Hafız hepsine: «Sokulun, beni dinleyin!»

Usul usul kalktılar, sokuldular Hafız'm yanma.

«Herkes, üçer sefer 'Ayetül Kürsü' okuyacak! Ben de üç 'Gulfü', bir 'Elham' okuyacam. Sonra üç kere de 'Ayetül Kür-sü'yü okuyup üfüreceğim! Hepiniz beni bekleyeceksiniz! Ben kaktım mı siz kakacaksınız! Taliip, yarım adım sağımdan! Bayraam, yarım adım solumdan! Hacı, sen de ardımdan! Hasaan, Mesdaaan, siz de önümden! Çok değil, yarım adım önümden! Dediğim düzen içinde yürüyeceksiniz! Yürürken 'Ayetül Kürsü' okuyacak, üfüreceksiniz. Şaşırıp başka şey okumak yok! Sade yürünecek! Şaşırıp da goşmak da yok! Haden bakalım!..»

Gökyüzünün çilli yıldızları, kimi kayıyor, kimi düşüyordu. Kaydıkça bir nüfus azalıyordu dünyadan. Ay, göklerin gözü gibi bakıyordu havadan. Caminin, minarenin üstlerine nurlar dökülüyordu. İyi köylü ölülerin üstlerine üstlerine dökülüyordu nurlar. Kantarma'nın öte yanlarına bir şey yoktu. Kantarma kara bir yazının içine batmıştı. Daha da kötü olacaktı. «Aaaah ah, dinlemediler ki dediklerimi, dedirttiklerimi!..» Okurken arada bunu düşünüyor, okumanın sayısını şaşırıyordu Talip. «En sonunda bir fazla okurum, azcık beyleyiverirler...» Bir de böyle düşünüyordu.

Uzunca bir süre geçti. Karşıdaki karaltılardan hiç bir işaret, nam, nişan yoktu. İbrahim Hafız kalktı. Yönünü köye döndü usulca. Talip, Hacı, Bayram, Hasan, Mestan, hemen dediği düzeni aldılar. Yarımşar adım araları vardı sözde ama birbir-

270

KÖYGÖÇÜREN

lerine yapışmış gibiydiler. Askerlikteki gibi kama düzenindeydiler. Askerliği en çok Çekirge Hasan anımsıyordu, çünkü en uzun o yapmıştı. Öyle gidiyorlardı.

Müslüme, gözlerini kısıp bakıyordu karaltıların olduğu yere. «Ben bir şey göremiyorum, sen görebiliyor musun Sunacak?»

«Gittiler Müslüme yenge, gayboldular!..»

Teslime de bakıp mırıldandı: «Gayboldular!..»

«Yörüyelim mi adamım?»

«Yok, biraz daha bekleyelim gurbanım!»

Kocasının batık pantolonundan çekti Müslüme:

«Temelli gaybolsunlar, çok biraz daha!..»

İbrahim Hafız'la çevresindekiler köy içine girmişlerdi. Köpekler ürüşmeğe başladılar. Köpekler ürüşünce Musa'ya, Müslüme'ye bir cesaret geldi. Kalktılar. Gene okuya okuya yürüdüler. Yalpalıyorlardı.

«Cenaballah bu işten bizi hayırlısıyla bir ayıklarsa yok mu adamım, vallaha bir gara goyun gurban edecem!..»

Köye yaklaştıkça cesaretleri artıyordu.

«Sakın bu geldiğimizi ona buna söylemen!..»

«Söylemeyelim emme gurbanım, nolacak benim önülcek?»

«Öyle ya, noolacak çuval?»

«Eşşeğin ipi ney?»

«Ben onların hepisini toplarım erkenden... yumun ağızlarınızı siz!»

22

GÖL ZAMANI

Topal Talip herkesten önce kalkıp Kaplan Harmanı'na gelmiş, tarlasının içine içine vuran suyun durumunu, bu arada ipi, önülceği, eski çuvalı, yıkılmış boruyu görmüş, geceleyin cinlerin yaptığı «çetin mücadeleyi» oğlu Salim'e, Hacı Okkalı'ya falan anlatmıştı. •

Musa, yorgunluktan geç kalktı. Uyanıp İsligil'in evden aşağı yürüdüğünde gün doğdu doğuyordu. Onun için de kucağında yunup sıkılmış öteberilerle durulmuş ipi görenler, Musa'nın cinlerin bıraktığı ip, çuval, önülcek biçimine girmiş öteberileri kapıp getirdiğini düşündüler. Çünkü Talip'in anlattıkları, sanki radyodan duyulmuş gibi, bir anda bütün köye yayılmıştı. Komşuların kulakları o kadar duyarlanmıştı ki, bu konuda çit olsa, ufak bir çit, hemen birbirlerine taşıyorlardı.

Her şeyi daha iyi duyabilmek için kadınlar duvar diplerinde, çeşme başında, erkekler caminin orada, Mahmut'un kahvede, yolda, toplanıp duruyorlar, konuşmadan, ses çıkarmadan, sadece birbirlerine göz

ederek, çiğın çekerek bildiklerini aktarıyorlardı. Bazen biraz açılıp «doğrudan doğruya bir uğursuzluğa mı uğradık?» larım, yada «öyle yeraltında çok acı su vardı da sondayı vurmakla onu açığa mı çıkardık?» larını konuşup gene susuyorlardı.

Teslime, önölceğini sermiş kurutmuş, takmıştı önüne. Ne yapsın? Hayata dikelmiş, karşıda bulaşık yıkayan Sunacık'a bakıyordu. «Hıdır Aşam üyüyor mu, daha kakmadı mı, yoğsam hasta mı?» soruyordu. «Hıdır Aşam azcık keefsiz Teslime, canı sıkkın, uyumuyor emme öyle gözaçık yatıyor!..» Karşılık veriyordu Sunacık.

Musa, gidip getirdiklerini güne sermiş, Müslüme de eşeğin kuruyan ipini dürüp sarmış, gidip hayattaki direğe asmıştı. Musa, başka günler uyuduğu kadar uyuduktan sonra hemen

272

KÖYGÖÇÜREN

kalkmış, fazladan yatmaya gerek görmemiş, kalkıp biraz Mahmut'un kahveye çıkmış, sonra Hıdır'ı anımsadığı için, «Heç görünmedi, heralda yatıyordur!» düşünerek arkadaşının evine doğru yürümüşü.

«Sunacık hatuuun, nassın bakalım?»

«Eyiler eyi, sağol muhtar, sen nassm?»

«Ben de eyiyim de, Hıdır'dan bi habar alamadığım için bakayım deye geldim. Nâpıyor bizim arkadaş?»

«Arkadaşının biraz keefi yok! Uyumuyor emme gözaçık yatıyor. Çık biraz yanma...»

Çıktı geldi muhtar.

«Yani Sunacık, bu bizim başımızdan geçenler, vallaha des-tanlık oldu hısımım! Yani böyle bir şeyi düşümde görsem inanmazdım! Düşümde de görmezdim ya, nerden göreyim? Hıdır öteygün düşümde Başganın yaverini görmüş, naneyi sevdiğini felân konuşmuşlar. Bizim Bozgır nanesini metetmiş. Gaç yıla varıyor, ben böyle arı duru düş görmüyorum Sunacık!»

Sunacık kalktı bulaşığın başından:

«Gafan sağolsun da Musa aşam, varsın düş müş olmayıver-sin! Geç geç bakalım!..»

Pabuçlarını dışarda çıkardı Musa. Üstünü başını temizlemiş kurulamıştı. Gömleğini falan değiştirmişti. Başını eğip girdi Hıdır'm .yattığı odanın kapısından.

«Selâmaleyküm! Nassın adamım?»

Yattığı yerden yavaşça kalktı Hıdır. Yer verdi Musa'ya. Eliyle işaret etti, «Buyur otur!..»

«Ta dün ağşamdan beri yatıyor musun yavu adamım? Heç kakmadın mı? Çıkmadın mı koy içine felân?»

Konuşmadı; sadece «cık» etti Hıdır.

«Çok mu marağ ediyorsun adamım? Sakın öyle suçukayım felân deme? Beri baak, ne suçun var senin bunda? Satın mı alıp geldin? Sen ne gayaya goştun? Zırf köye bir eyilik, bir yenilik değil miydi senin de, benim de derdimiz? Emme sonu böyle oldu! Nerden bilecez? Ayna dürbün mü var gözlerimizde? Amerika'da müyendiz mekdabında mı okuduk yoğsam? Müyendiz mekdabmda okuyanlar da bilemediler gördün ya? Boşver, heç

KÖYGÖÇÜREN

273

suçukma adamım! Daha bizi bu hallara düşüren dürzüler su-çuksunlar... ki, önümüze düşüp ne hallere soktular, ne yanlış yerleri deldirdiler!»

«Tarlalardan habarm var mı? Hepsi batıyor mu?»

«Boşver! Tarlasının içine tüküreyim adamım! Zaten ekin mi oluyordu? Bırak batsın...»

«Sade gendiminki batsa bi şey demem de muhtar...» Yutkundu Hıdır. «Gomşularmki de batacak... Topal Talip'inki felân gidecek! Asıl bundan suçukuyorum. Çok istedim eyi bi su çıksın, sulansın hepici... Emme böyle oldu...» Başını düşürdü dizinin üstüne. «Yani heç böyle olacağını bilmezdim! Dapdatlı, dupduru bir su gelecek sanıyordum! İçmeye doyamayacaz, mallar içecek, ekinler ganacak, ganacaz eyice sanıyordum...» Başını yastığa koydu gene, yumdu gözlerini inledi.

«Nooluyorsun, başın mı ağrıyor Hıdır?»

«Ağrıyor biraz! Yani ben gendimizi nasıl görüyorum bak. Garanlılık bir yarın dibinde galmışız. Gomşularımız da yanı-mızdalar. Emme yokarda, çok yokarda bir düzlüğe çıkmış âlem. Yiyor, içiyor, heng ediyor. Bahçalarm bostanların içinde safa sürüyor... Seninlen ikimiz dürtüyoruz yanımızdakilere: 'Kakın birbirimize dutuna dutuna çikalım yokarı! Ondan kerı birbirimizi çekelim! Birer evlek de biz çevirelim ordan, eller nasıl çeviriyor! Hadin kakın...' Kimse sözüme uymuyor. Boyna uyuyorlar. Zaten de ağır dabanlıdırlar... İkimiz, yalnız başımıza çıkmaya çalışıyoruz. Çıkıyoruz biraz. Emme tam yarın yarı yerine varınca gücümüz tükeniyor. Düşüp yığılıyoruz. Bir de bakmışın esgisinden daha aşşalardayız. Yokarısı gine öyle uzak bize. Uzaklarda insanların gülmeleri, çalıp çığırmaları... Böyle bir haldayız sizinlen ben...»

«Çok marağ etme adamım! Bir gün çıkacaz! İşallah çıka-caz! Bir gün her yakaya alettirikler dikecez. Seherin çarşısı gibi yanacak önümüz ardımız... heç korkma!»

«Bu gidişle... görüyorsun halimizi!»

«Üzme gendini... sakın!»

«Musa Ağam, az gelsene beri!» Birden Sunacık muhtarı ça-

18

274

KÖYGÖÇÜREN

ğırdı «Şu tomafil o Şaşı'nım tomafilı değil mi? Bakdım da ben-zedemedim...»

«Tomafil mi gelmiş?» Sordu Hıdır. «Gayfanm önüne doğru geçti emme...» Musa kalktı çabucak: «Gidip bakayım kimdir?» On dakika kadar geçti, Musa önde, Cafer arkada, geldiler. Musa çıkarınca Cafer de çıkardı pabuçlarını. Girdiler içeri. Hıdır doğruldu. Kalktı ayağa. Hoşgeliş etti Cafer'e. Ama sönüktü. Eskisi gibi boynuna atılması, sarılması falan yoktu. Yer gösterdi Cafer'e, Musa'ya. Oturdu kendi de. Başını bıraktı yere.

«Eee nasılsın yahu?» Seslenmedi Hıdır.

Cafer de durdu biraz. Sonra sigara çıkardı cebinden. Bir tane taktı kendi ağzına. Filtreli bir sigaraydı. Paketinin üstünde süslü bir 'taç' resmi vardı. Yeşilli kırmızılı bir paketti. Yabancı sigaraydı. Bir tane de Musa'ya verdi. Sonra Hıdır'a tuttu bir tane. Hıdır almadı. Almadı, elini göğsüne götürdü: «İstemez!» Sonra Musa çaktı çakmağını. Hem kendininkini, hem Cafer'inkini yaktı. İçip savurdular. Sustular bir süre daha. «Su acı çıkmış haa?»

Garip bir soruydu. Sanki içinde değildi konunun. Belki o da çok üzülüyordu, çok bozulmuştu, konuşurken sözlerini iyi seçemiyordu. Bir ara dikti başını yere, kızarıp bozardı. Üst üste çekti savurdu, çekti savurdu sigarasını.

«Tahminime göre bir yeraltı denizi var aşağıda! Bir iç denizi belki çok eskiden. Üçüncü zamanın sonlarına doğru çökmeler oldu. O çökmelerde alta geçti deniz. Bir de bir buzul geldi kuzeyden, tâ Akdeniz'in güneyine kadar gitti. Çok toprak getirdi tabii. Yeni kütleler getirdi. Kaldı bir uzun süre, sonra çekilip gitti. Anlayabiliyor musun- Birazdan gidip görelim, bakalım nasıl bir acılıkmış? Eğer deniz suyu gibiyse dediğim doğrudur. Değilse başka yorumlar yapılabilir...»

«Andırıyor deniz suyunu andırmaya da adamım, bu birez daha acı! Çok acı! Yani deniz suyu bu kadar acı olabilir mi? Bilemiyorum gali!..»

KÖYGÖÇÜREN

275

«Neyse, mühim değil. Tarıma yaramaz bir sudur çıkan! Zaten bu bir araştırma kuyusudur. Başka sondajlar yapmak lâzım. Raporuma yazarım bunu... Sen rahatsız mısın dostum?»

Seslenmedi Hıdır.

«Bu böyle yatıyor bugün! Gapanıyor evde! Yani bu mesele çok zoruna gitti. Çok suçukuyor!..»

«Ne demek suçukuyor?»

«Yani gendi yüzündenmiş gibi... tabii bütün oradaki tarlalar batıyor şimdi! Durmadan akıyor su! Yudacak tarlaları... belkim bütün köyü, ovayı...»

«Ne diyorsun? Bir görelim hadin!..»

Musa kalktı, tuttu Cafer'in elinden, kalkmasına yardım etti. Ama Hıdır oturuyordu. Oturuyor, öyle de yere bakıyordu.

«Sen gelmiyor musun?»

«Ben keefsizim biraz, siz gidin...»

«Gelsen eyolur be adamım, açılırsın...»

«Yok muhtar, sen git göster Cafer Efendiye...»

Onlar gitti, Hıdır yattı.

«Başta Topal Talip! En çok onlar şirinleyecekler! Biraz daha basacaklar omuzlarımıza! Sonra Topal Şeytan gelip bana bun verecek ayrıca: 'Tarlam battı, tarlam senin yüzünden battı!..' Batacak onun tarlası. Öteki gomsularmki de batacak. Çok zarplı geliyor aşşadan. Dün boruyu fırlattı!..»

Talip, Hacı Okkalı'yı, Hacı Yusuf'u alıp şehre gitti hemen. «Durulur mu, durulur mu? Tarlalar batıyor, hemen gidelim. Zaman Amat'ı, Hacı Şavkı'yı, Hüsnü Şifa'yı görelim. Vali'ye mi habar verilecek, kime habar verilecekse versinler çabuk, buna bir çare bulsunlar! Tarlalar batacak, köy batacak, batacak büttün ova!»

Yeter kız beşiğini ambarın ardına bir yere saklamıştı. Bebeğini de giysi selesinin en altına tıkmıştı. Oynayamıyordu. Evin içinde çok ciddî bir tatsızlık olduğunu biliyordu. Babasını hiç böyle pusuk görmemişti. Duran oğlan da büktü boynunu, buruştu gitti. Treni ambarın üstünde duruyordu. Birbirine kan-» çalarla eklenen vagonlar karmakarışık duruyorlardı. Dışarda hayatın direğinin dibine oturmuş, ikindin gününün annacında

276

KÖYGÖÇÜREN

düşünüyordu Hıdır. Somurtup duruyordu ve soluyordu gittikçe. Sunacık da of puf ediyordu. «Sankim gendi garbına akıyor acı sular herifimin! Sen neden üstüne alıyorsun gurbanım? Çıktıysa çıktı, dünya gapanıp galmadı ya!»

«Değil hatunum değil! Senin bildiğin gibi değil bu! Zaten yılı yıla gavuşturamıyorduk, şimdi temelli açığız. Biri battı tarlanın, ötekiler de temelli yarılıp çatlayacaklar. Nereden ne bulup da doyuracaz garmlarını çocukların? Mallara ne yedire-cez? Gendimiz ne yiyecek?»

«Eller ne yidirecek, ne yiyecek? El noolursa biz de ondan oluruz. Var mı daha ötesi? Daha fazla sıkma allaşkma gendi-ni... bırak!»

Epey bir süre sonra Musa'yla Cafer geldiler.

«Evet çok gür akıyor! Ve galiba bir göl meydana geliyor sizin buralarda! Belki turistik bir göl olur. Suları tuzlu, arse-nikli? Yani bir tahlil ettirmeli, kimbilir neler var içinde? Yeraltında hapsolmuş bir denizin suyu! Düşün, uzuuuun yıllar sonra, milyon yıl falan sonra yeryüzüne çıkıyor, gene tuzlu! Çok enteresan!.. Birçok turistik kuruluşlar yapılabilir... yani çok ilgi çeker! Eeee Hıdır, hep böyle yatacak mısın? Ayıp ama bu yaptığın! Ben sanıyordum ava gideriz. Neydi o köyün adı, hani çok keklik avlamıştk? Apaçık mı, Saraycık mı, neydi? Haa evet Apasaraycık... Hadi gene gidelim, kalk! Kırmamı da getirdim biliyor musun? Malzeme de getirdim. Boş kapçık çok getirdim!..» Bileğini büküp saatine baktı. «Vakit erken daha, hadi noolursun?» Eğilip gülerken baktı Hıdır'm gözlerine; gözlerinin içmi görmeye çalıştı. «Neden ama bu kadar çok üzülüyorsun? Ve... bizi de üzölüyorsun? Ayıp değil mi?» Sonra döndü Musa'ya- «Bak Muhtar Bey sana anlatayım, gittim buradan doğru Bursa'ya. Bursa'da araba arızalandı. Verdim onarımcıya. Turist sandılar beni. Çok para aldılar. Verdim... neyse, geçtim oradan Yalova'ya. Yalova'yı görme! Çok çok çok güzel olmuş!.. Başkan orada diye gireni çıkını durdurup soruyorlar. Arıyorlar falan. Ama çok neşeli bir yer. Bütün ağaçlar patlamış. Bir gün Övezpmarı köyüne gittik. Baktık Başkan gezmeye çıkmış. Bizim kayınpederle selâmlaştılar. 'Nasılısınız Sadık Bey?' Sor-

KÖYGÖÇÜREN

277

du kayınpedere. O da gidip elini öptü. Ben öpmem. Ne kadar alaturka! Kat'iyen öpmem. İşte biz bunun için gerilikten kur-tulamıyoruz. Herif tâ Cumhuriyetin müteahhidi, kaç yıllık, hâlâ el öpüyor! Başkana da esef ettim, öptürmeyecek! Neyse... Havuzlar da gerçekten çok güzel. Yani hem otelin odalarında var bu sıcak sulardan. Genel banyoluklar olduğu gibi, ikişer kişilik yerler de var aile için...»

«Gittiniz mi tini mini hanımla?» Musa sordu.

«Bu tini mini hanım sözü nereden çıkıyor kuzum? Yani çok şaşıyorum, benim özel hayatıma söz atıyorsunuz, olur mu ama? Neyse girdik tabii Tülin'le. Gerçi bende romatizma yok. Tülin' de de yok. Sırf fikrimiz olsun diye girdik. Kayınpeder gidip ormandan bülbül sesleri almış banda. Dereden kurbağa seslerini falan. Onları dinledik biraz. Kaymvalde de Marlon'la, Kerim-han'la falan işte! Bir hafta iyi vakit geçirdik...»

«Başgan yemeğe çığırmadı mı sizi?»

«Bizi mi? Yooo... Niye çağırırsın bizi?»

«Hıdır'la ikimizi çığırmıştı Meram'da!»

«Yoo hayır, bizi çağırmadı...»

«Nane yiyor mu gine? Bunu nerden taktım? Hıdır düşünde görmüştü galiba?»

«Anlamıyorum bunları! Şimdi Hıdır, sen kalkıyor musun benimle? Geliyor musun o gittiğimiz köye avlanmaya? Bir, iki, üç, dört... Dokuzaya kadar sayacam. Yok gelmiyorsan ben yalnız gidebilirim! Tabii gelsen çok neşeli olurdu, ama gelmiyorsun!»

Hıdır başını kaldırmadı: «Gelmiyorum!»

«Öyleyse biraz gaveye çıkalım adamım?»

Gene kaldırmadı başını: «Çıkmam!..»

«Öyleyse bize müsaade!..»

«Güle güle...»

Musa'yla Cafer çıkıp gittiler. Hıdır kaldı evin içinde.

Bazı kadınlar ottan geliyorlardı. Otun ekinin gene tadı yoktu, ama iyi kötü bulup geliyorlardı. Örmelerle sırtlarına sarınıp geliyorlardı. Yarım çuval otu, yarım günde, on dereden, kırk tarladan anca buluyorlardı. «Çöl oldu gahbenin köyü çööööö!..» Kırklar, çöllerin kırları gibi otu çiçeği esirgiyordu

artık!.. Bazı kadınlar daha gün gitmeden ocakları yakıp bulgur aşlarını vuruyorlardı. Adamlar işten dönüyor, kimi kahvenin, kimi caminin önünde, lâfa vererek kuvveti, akşamın olmasını bekliyorlardı. Gün boyu, bostan ekerken, soğan çaparken yorulan kadınlar, şimdi de evlerin işleriyle yoruluyorlardı. Kırlangıçlar, bir yerden, bir gökten uçarak, köy içini ölçüp duruyorlardı. Hıdır oturuyordu.

Arada Hüsnü Şifa olunca Talipgil beklemediler konağın kapısında uzun uzun. Kolay gördüler Vali'yi. Kolay da aldılar sözü. Assıldı telefonu hemen, çıktığı Ziraat Müdürüne: «Hemen git, hemen o Kantarma köyündeki durumu gör, vahim bir hal varsa tedbir alalım. Köylüler gelecek sana. Haydi dostum, neticeyi bekliyorum!» Yarım saat sonra Hacı Okkalı, Hacı Yusuf, Topal Talip, Müdürün kapısını tıklattılar. Hemen kalktı Müdür. Hazırdı zaten, çıkacaktı yola. «Ben ancak birinizi alabilirim! Arabamda iki, dur bakayım, yok yok, üç kişilik yer var. Teknisyen arkadaşlardan da alırım bir tane, bir o, bir ben iki, bir de şoför üç, yok yok, ikinizi alabilirim! Biriniz fazlasınız!»

Topal Talip şaşırdı: «Yani biz zatına, bizi arabana bindir felân deye gelmedik. Köyümüzün arazisinde acı su çıktığından, onu bir görmeni rica ediyoruz. Hüsnü Şifa telefon etti Vali Beye. Vali Bey de Hüsnü Şifa'ya etti, ondan geldik...»

«Tamam baba, anladık! Bir iyilik edeyim size dedim; döneceksiniz... neyle döneceksiniz?»

«Biz mi? Bize bakma sen! Biz bekleriz Gara Mustafa'nın Handa. Kelesdecilerin oradadır. Çumra, Hadim, Bozgir, o yana giden arabalara bineriz. Garaman arabaları da olur, emme elli gurus fazla isterler. Denk gelen arabaya bineriz biz...» Müdür kızdı. Safi sinir bir şeydi zaten: «Hadi hadi hadi! Ben hemen gidiyorum, çok sıkıştırdı Vali Bey... Hanginiz gelecekseniz götürüyüm... Sizi bekleyemem iki saat!..» Hacı Okkalı'ya baktı, «Sen kal, çok şişmansın!» Onu bıraktı, öteki ikisine işaret etti, çabuk çabuk yürüdü önlerinden. Yan odaya geçti, «Nevzat Bey, hadi Kantarma köyüne gidiyoruz! Vali Bey telefon ettiler. Çok ivedi bir durum varmış...»

KÖYGÖÇÜREN

279

Nevzat Bey gözlüklü bir mühendisti. Kâğıtların içine gömülmüştü. Kalınca bir dosyayı okuyor, not çıkarıyordu. Gözlüğünü düzeltip kalktı. Kolçaklarını da çıkardı. Ardındaki askıdan ceketini aldı:

«Süne mi varmış, neymiş?» Sordu.

Sanki bir devekuşu tiyatrosunda sahnedeydi Nevzat Bey, «Yabancı»yı oynuyordu. Hanım gibi ağır ağır, kibar kibar soruyordu: «Süne mi varmış ekinlerde, neymiş?»

«Bir su konusuymuş! Yani bu bizim devletin işleri! Bak, şimdi, biz şunun şurasında Ziraat Müdürü değil miyiz? Ankara' dan mühendis geliyor, sonda geliyor, ekip geliyor, il merkezinin kulağmdaki bir köyde araştırma kuyusu açılıyor, Valinin haberi var, Ankara'da Başkanın haberi var, benim haberim yok! Bu nasıl bir iş kardeşim? Neyse hadi çabuk... çabuk ol bakalım!»

İndiler konağın eski merdivenlerinden. Arkaya dolandılar. Şoför Kadir başka bir şoförle tavla oynuyordu. Müdürü görünce toparlandı.

«Arabayı çek Kadir, hadi kardeşim!» «Başüstüne Müdür Bey, nere gidiyoruz?» «Kantarma'ya varıp gelecez, ivediyim!» İnip gelmiş köylülere baktı Kadir. Koşup arabayı çıkardı. Karoserisi değiştirilmiş, yeşil çuha kaplı koltuklar yerleştirilmiş, biraz da genişletilmiş bir 'Land Rover'di. Kız gibi bir binek arabası olmuştu. Bu model sadece bu ilde geliştirilmişti. Gelip Müdürün ve yardımcısı Nevzat Beyin önünde durdu.

«Geçin bakalım ikiniz!» Hacı Okkalı'ya bir daha baktı. «Bu kadar şişecek ne vardı be adam?» Sordu: «Sen de aynı köydensin değil mi? Aynı iş için geldin? Peki biz gideceğiz, sen neyle geleceksin? Senin tarlana da vurdu mu su? Keresteciler arasına gideceksin, çok geç olur, hadi sen de bin, bin bakalım, pek de şişmansın be kardeşim! Bu kadar yemenin, hem de uyumanın âlemi var mı? Şuna bak, bizim karakoldaki komser gibi! Şuna...» Birer birer tuttu omuzlarından, tıktı arabanın içine. «Sür çabuk Kadir Efendi! Hadi kardeşim!..»

Bir anda şehri çıkıp Hasanköy'ün, Harmancık'ın oradan

280

KÖYGÖÇÜREN

Çumra şosasma girdi araba. Göz açıp kapayana kadar Keremin Kuyu'nun ordaydı. Sonra köyün altına vardı.

«Sapalım mı köye?» Sordu Müdür.

«Gaplan Harmanı dediğimiz yer şu yandadır beyim!» Kolunu uzatıp gösterdi Galip. «Köye sapıp nâpacaz? İstersen doğru ora gidelim, yani gendi arzın bilir...»

İyice ikindi oluyordu. Gün sallanıyordu.

«İyi ya... sür madem!»

Kadir, Kaplan Harmanı'na sürdü arabayı. Biraz gittiler yoldan, sonra gene saptılar. Çok gitmeden, boş tarlaların birine bıraktılar arabayı. Sonra yürüdüler. Topal Talip önden önden gidiyordu. Topal bacağı güçlüydü. Bir çiftçiye değil, alışverişini doğrudan doğruya devletle yapan tüccara benziyordu. Topaldı ama iyi vuruyordu.

Vardılar sonda vurulan yere. Su fışkırıp duruyordu. Batmış çıkmıştı Hıdır'm tarla. Talip'in tarla da' batmıştı. Yer yer göller olmuş, sonra öteki tarlalara geçmişti. Mahmut'un, Musa'nın, kaynının, Çil Ümmet'in tarlalar da batıyordu.

«Ahacık bu benim tarla! Otuz dölümden fazladır Beyim! Bizim dölüm 50x50 malûmunuz. Hep batacak göreceksin! Senin olsa, yüreğin dayanabilir mi buna? Şu yandan gidersek suyun başına varabiliriz. Yol bilem galmamış! Hep batmış görüyorsunuz! Öyle gür... Hemi de acı Beyim, sanarsın zeher, dıpkı ze-her! Ne mal içiyor, ne insan! Zabahlaym ırbığı doldurup götürdüm, döktüm eşşeğin önüne, eşsek bilem içmedi! Goyunun önüne döktüm, o gadar avanak olduğu halde goyun içmedi!..»

Dolanıp öbür yandan yürüdüler.

«Önce borudan akıyordu bu su! Nolduysa, geceleyin boruyu da atmış! Öyle tazyikli ki Müdür Beyim, görüyorsun fiş-gırışım!..»

Dolandılar ama başına varamadılar. Sular yayılmıştı iyice. Eğilip bir çukurdan avuçladı Müdür. Aldı ağzına, hemen tükür-dü. «Bir de sen bak bakayım Nevzat Bey! Sanırım arsenikli! Yani sakın içmeyin! Zehirlenme yapabilir!..»

Talip, Hacı Yusuf'a, Hacı Okkalı'ya baktı.

«Ne dedin Beyim, bi daha de bakayım, annamadım?»

KOYGOÇUREN

281

«Arsenikli dedim, ama kesin değil! Esas bunu alıp tahlil ettirmeli! Fakat bakınca da anlaşılıyor, tarım suyu değil. Hayvan da içmediğine göre kapatmak lâzım. Yani iptal! Bir de levha asalım başına: Danger!»

«Nasıl gapanır Beyim bu? Buna güç mü yeter?»

«Ben Vali Beye arzederim. Zaten rapor bekliyor. Hemen bu gece bilgi veririm kendilerine. Meram'dadır şimdi. Arabayı oradan süreriz. Yarın da bir tedbir alırsız, üzülmeyin...»

Hemen döndü Ziraat Müdürü. Yardımcısını da çekti kolundan. Arabanın başına vardılar. Talip'le ötekiler bata çka geliyorlardı. Gelmelerini beklemeden bindiler arabaya. Ellerini salladılar sadece. Sonra Kadir 'Land Rover'i döndürdü. Yeniden çıktılar şosaya. Sürdü.

Talip'le ötekiler de dolanıp köye geldiler.

O kadar çabuk oldu ki, Talip de şaştı: Ertesi gün bir kamyon kum, yarım kamyon çimento, biraz çakıl, biraz taş; bidonlarla, küreklerle... iki tekniker, dört yapı işçisi, Kantarma'mn Kaplan Harmanı denen yerine gelip işe başladılar. Vakit ancak kuşluktu. Hemen çimento torbalarını yırttılar. Boca ettiler kumun çakılın üstüne. Kardılar küreklerle. Taşlarla da ördüler suyun başını boğazını. Teknikerler lastik çizme giymişlerdi. Yapı işçilerinin sadece ikisinde çizme vardı. Ötekilerde de olsa iyi olacaktı. Teknikerin biri çıkarıp ayaklardakini verdi. Öteki işçiler de paçalarını çemreyip girdiler. Bu arada, yanlarında getirdikleri bir damanacayı da

doldurdular acı sudan. Bir yandan taş örülüyor, bir yandan çimento karılıyordu. Harıl harıl bir çalışmadır gidiyordu.

İki kişi, iki kişi daha göründü köyden yandan. Topal Talip geliyordu koşarak. Muhtar, Bekçi Ahmet geliyorlardı. Üyelerden İdris geliyordu.

«Heç bunlara lüzum yoktu heeeç!..»

Muhtara bakıp bakıp sokuşturuyordu Galip.

Teknikerlerden biri de soruyordu:

«Angaralı mıydı burayı deldiren mühendis?»

«Böyüüük sonda makinesi geldi!» Açıklıyordu Musa.

«Bizim köyden bigaç akıllı buna sebep oldular!»

282

KOYGOÇUREN

Musa, burnundan burnundan soluyup duruyordu. Eliyle tabancasını yokladı, belinde duruyordu. «Talibaa, adamım! Sen biraz gonaşduğun sözlere diggat etsen... eyolur! Yani muhtar değılsin, Gurul üyesi değılsin, burada vazifen de yok!..» Gene yokladı tabancasını.

«Üye olmam şart mı? Batan goca tarlanın şahabıyım!»

«Batan tarlan gadar gonaş, işte gapatıyoruz!»

«Ben getirdim arkadaşları! Valiye ben habar verdim!»

Boynunu büktü muhtar, «cık cık cık» etti. Geçip gitti harç karılan yere doğru.

«Döğüşmeyin bakalım, ayırmayız sonra!» Sigara çıkardı teknikerlerin biri. «Yakar mısın?» Muhtara da uzattı. Musa aldı bir tane. Talip'e uzattı tekniker: «Sen de alır mısın? Elini göğsüne koydu Talip: «Gullanmam! Ben gullanmam da... dutacak mı şimdi bu harç? Öyle tazyikli geliyor ki!..»

«Su çimentosudur, tutar! Dozunu ona göre koyduk, karıştırdık. Oksicen kaynağı gibi yapışıp kalacak göreceksin!»

«Allah sizden razı olsun! Yani sizden de, Müdür Beyden, Vali'den de... Hüsnü Şifa'nın felân çok faydası dokandı bu işte bize!.. Yani böyle bir felâket nerden gelip çöktü köyün başına?., bilemedik!» Muhtara baktı. Muhtar da tabancasını yokladı. Bunu yaparken Kurul üyesi İdris'e de bir şeyler fısıldadı. İdris gelip Talip'i çekti biraz öteye. Tuttu boynundan, fısıs etti kulağına: «Hadi Ağam, bak Ağam diyorum, hadi buradan çek git! Sivilceyi gaşıyıp gaşıyıp bir sakametlik çıkarmayalım an-nadm mı? Muhtar senin gonaşmalarmaya gızıyor, dabancası da var belinde! Yani bakarsın parlayıverir birden... hadi Ağam! Kötü bir işe sebep olmadan çekil de gidiver hadi!..»

Talip baktı etti, direnecekti, İdris iyice asıldı boynuna: «Hadi Ağam! Hadi sana gurbanım! Bir sakametlik çıkarmayalım, gidiver surdan!..»

Yürüdü Talip: «Başgası dese gitmezdim! Senin hatırın için İdris! Bak vallaha gitmezdim...» Hem Musa'ya

baktı, hem yürüdü.

«Git de benim hatırım için git!» Güldü İdris.

KUYÜÜÇUREN

283

Teknikerlerin başı olanı, «Elimizi biraz çabuk turalım arkadaşlar!» Bağırды, cırpты ellerini. Kocaman taşlardan iki üç tanesini koydurdu tam suyun ağzına. Sonra çakılları döktü. Hazırlanan harcı getirip boca ettiler arka arkaya. Kürek kürek atıyorlar, tezgerelerle döküyorlardı. Ne kadar kum çakıl, çimento varsa karılmış, karılmamış, hepsini döktüler.

Hıdır'm tarlanın yarım evleklik yeri çimentoyla kapandı. Kaşla göz arasında donuverdi orası. Su da sustu. Muhtar baktı, dişini gıcırdattı: «Dürzü suu!..» Başını salladı: «Dün gece beni fırlat bakalım!» Kendi kendine homurdandı. «Dün gece beni felân galdırıp atıyordun, olanca efeliğin üstüneydi! Hadi bunu da fırlat bakalım! Hemi de fişkir göreyim bundan kerı! Hadiii ne duruyorsun? Kitlenden galdm işde bak!..» Çıktı betonun üstüne, vurdu ayaklarını betona betona, tepindi. Dönüp teknikerlere, yapı işçilerine gülümsedi: «Yani hepiciğinizden Allah razı olsun! Sayanızda köy batmaktan gurtuldu. Çok değil şöyle bir iki ay akıverseydi, tarla marla galmayacaktı... ova da gidecekti! Hepicinizden allah...»

«Bununki tamam muhtar!..»

«Haggaten tamam... sağolun!»

Harem batığını bulaşığını sıyırıp vurdular üstüne. Sonra toparlandılar. Küreklerini, tezgerelerini, kalaslarını, varillerini koydular kamyonlara. Cırpтыlar üstlerinin tozunu toprağını.

«Biz gidelim, bize mücade!» Muhtara ellerini uzattılar. İd-ris'in Bekçi Ahmet'in de ellerini sıktılar. Toplanan köylülere el ettiler. «...ismarladık!» Kamyonların ardına çıkmış olan işçiler de el sallayıp «...ismarladık!» çektiler. Yarı yeri ıslak tarlanın içinden batarak çıkarak, yerleri yarararak, çıkıp gitti kamyonlar. Muhtarla İdris baktılar arkalarından: «Bu da bitti!» Ellerini bir daha salladılar. «Hadin gali, gidelim köye!..»

Muhtar, Hıdır'ı düşünüyordu. «Çok marağ ediyordu... hemen gidip habar vereyim! Nooldu, çok çok yarım evlek toprağın başına geldi! Eh ona da şükür! Az cereme çok belâ savarı-mış, nâpalım?» Saptı Hıdır'a.

«Ağamı bi göreyim...» Bekçi Ahmet de saptı.

23

BİR SU GEM ALMIYOR

Yatsı okundu, yerinden kalktı Hıdır. Şapkasını alıp çıktı usulca. Sunacık, kapının önünde kolunu tuttu kocasının: «Nere böyle Hıdır? Heç gonusmuyorsun, bi şey söylemiyorsun!..»

«Gidip bi bakacam şuna! Ay var nasolsa!»

«Tek gidiyorsun, zabah gitsen olmaz mı gurbanım?»

«Ağzını dikamişlar ya, marağ ediyorum!..»

«Öyleyse ben de gelem! Barabar gidelim!» - «Nüzümü yok Sunacık! Gendim varır gelirim...»

«Barabar da varır geliriz bubam!»

Önülceğini taktı hemen. Düştü kocasının yanına. Usulca çıktılar avludan. Köyü geçtiler. Yolun kıyısından, ekili tarlaların içinden sine sine gittiler. Süzüle süzüle iniyordu ayın şavkı. Hıdır kolunu karısının boynuna koydu:

«Bir manga itoğlu it beni bir dereye götürmüş, dövmüşler dövmüşler...» Fısıldıyordu Sunacık'm kulağına. «Bırağivermiş-ler oraya! Her yanımda çürük çarık içinde! Ölesiye dayak yemiş dürzüler gibi mahcubum Sunacık! Kimsenin yüzüne bakamıyorum! Dahi çocukların! Ne gıza bi şey deyesim geliyor, ne oğlanlara! Sana bile mahcubum, bakamıyorum gözlerine! Dayak yimişten de beterim! Götürüp bir dereye, donumu monumu çözmüşler... dere uzak ve derin!.. İtoğlu itler de çok!.. Çok ağır bir hakaret görmüşüm Sunacık!»

«Amaaan Hıdır! Yani kaç oldu sana söylediğim? Yapma, deme böyle gurbanım! Bırak bunları bubam! Bak Musa'ya, o da seninle birlik idi, o heç mahcup oluyor mu? Yime gendini gurbamm, yiyip bitirme... bak Musa'ya!..»

«Ona ne bakıyorsun? Onu da yellendiren bendim!»

..«Köyün önünde muhtar olduğu halde...»

«Onu Meram'a sürükleyen, Başgandan suyu isteyen, olmaz deye direktikçe, olur olur deye üsteleyen, köyün önünde Topal

KOYGOÇUREN

285

Talip'le direklesen... hep ben idim! Gayam köyün eyiliği idi Sunacık, emme eyi sonuç vermedi!»

Kolu karısının omzunda, yürüyordu ayın altında.

«Ben de bugünece hep senin yüzün gülsün, heç olmazsa bi kerecik gülsün deye bekledim a bubam! Emme gülmedin a gurbanım! Havaslandığım her şey garmımda galdı, bu sefer de böyle oldu, şaşırırım a gurbanım!..»

Birbirlerine tutuna tutuna gidiyorlardı. Köyden epey açılmışlar, şosaya yakın bir yere varmışlardı. Kıvrılıp Kaplan Har-manı'na döneceklerdi. Gölleli duran suyun üstüne üstüne vuruyordu ay. Hıdır'm, Musa'nın, kaynının, Kahveci Mahmut'un, Çil Ümmet'in, Topal Talip'in tarlaların yüzü kalaylanmış gibi parlıyordu. Durgun, sessiz, sinecen bir suydı. Daha karşıdan korkutuyordu.

«Sulara batmış bütün tarlalar, gördün mü? Bizimki temelli gitmiş! Nasıl doğrultacaz bundan keriy idarayı Sunacık? Zatsın doğrulmuyordu, bundan keriy nasıl doğrultacaz?»

«Onun orasını düşünmüyorum gurbanım! Aç mezeri yok heralım dünyada. Bak iki dene goçumuz böyüyor! Yarın birer ucundan dutarlar. Sen de, ben de kazanırız eyi kötü! Gaygı mı bunlar?»

«Bunlar... goley olsaydı dediğin gadar?»

«Goley zor... başka çare var mı?»

Vardılar tarlanın başına. «Nerelerden geldiniz?» Sulara bö-cüler toplanmıştı, ötüyorlardı kıyılarında. Arada bir de fokur fokur fokur, sanki gargara yapıyordu «namıssız,» öyle fokur duyuyordu! Boru, dünkü yerinden azıcık ileri alınmış, boylu boyunca yatıyordu. Suyun ağzı da adamakıllı kapatılmıştı. Taze beton, pütürlü pütürlü yatıyordu. «Keşke biz gidip getirseydik adamları, biz yaptırsaydık bunu! Bi goz daha vermeseydik Topal Şeytan'm eline! Bazan öyle gızıyorum muhtara, bir bunları akıl edemiyor! Emme eyi govalamış, eyi korkutmuş

bugün!»

Çöktüler oldukları yere! Gene birbirlerine yaslanıktılar. O kadar zaman olmuştu, hiç elini elinin içine almamıştı Sunacık' m. Aldı şimdi. Alıp sıkı usulca. Başını da iyice yasladı karısının omzuna. Bir süre durup baktılar suya: Fokurduyordu!

286

KÖYGOÇÜREN

«Yanmış eyice... acı maçı yuduyor!»

«Ne?»

«Toprağı diyorum...»

«Gurbanım!..»

«Beton baya yarım evleği batırmış! Emme öte yanlarını da battı say! Her yanma acı sular sinecek yarın, çoraklanacak adamakıllı... Bundan kerî ekin olmaz buralarda!»

«Heç mi olmaz gurbanım?»

«İlâzım beş yıl geçsin! Yağmurlar, gar suları yörüsün...»

«Şaşı gözlü nâlet! Doğru dürüs durmadı başında! İşine dikkatli bi müyendiz yollasalardı bunlar gelir miydi başımıza?»

«Doğru dürüs müyendizi yollarlar mı? Artar mı gendile-rinden? Boooyuna ev üstüne ev yapıyorlar, apartuman üstüne apartuman! Onların başında kim duracak? Bizi adam yerine go-yan mı var?»

Sunacık bir aya, bir suya baktı... konuşmadı.

«Bazan öyle gızıyorum Sunacık! Birini elime geçirip boğmak, boğazını sıkıp öldürmek istiyorum. Emme o dürzü kim? Bilemiyorum. Parti marti, hükümet mökümet, vekil mekil, heçbirini gözüm dutmuyor! Gelip gidiyorlar, gandırıyorlar! Bösböyük Başkanımız da gördük hünerini. Topal Talip'e Gu-ran Gorsu, bize Şaşı bir sucu! sonuç meydanda!.. Emme bu go-nuştuklarım doğru mu? Onu da seçemiyorum. Yani bu Gorsu bizden kimlerin istediği belli. Verenler dersin onlar da belli. Acaba onlar bunlar şirket mi? Onlar seherde, bunlar köyde, delme dakma, Böyük Başkanımız felân da Angara'da, ortak mı çalışıyorlar? Yıl sonunda kazançlarını ortaya goyup bölüşüyorlar mı, anlamıyorum! İlâzım bir okul, başka heç bir şey değil, sade bunları okutsun, sade bunları belletsin! Canım evden çıkmak istemiyor. Çıkabilseydim, Sefer öğretmene gider sorardım, belki bilirdi!..»

Kocasına baktı Sunacık. Sakallı yüzünü, boynunu, kulaklarını okşadı, öptü. Bir daha okşayıp öptü ayın altında. «Gurbanım!.. Yiyip bitirme gendini bubam... öğrenirsin! Ondan sorarsın, bilenlerden sorarsın, sorar öğrenirsin, düşünür öğrenirsin. Yiyip bitirme gendini... gurbanım!..»

Zö/

Daha fazla fokurdadı tarlanın bir yerleri, duydular.

«Doyma, doymayası! Gudurası! Yetmedi mi daha!»

«İnsan içmiyor, mal içmiyor, emme toprağı görüyor musun, acı duzlu diyor mu? Zeherli deyi burun gıvırıyor mu?»

«Daha bir de burun gıvırsın?»

Hıdır: «Ne gabatı var toprağın?»

«Onun yok, bunun yok, kimin gabat?»

«İşte onu arayıp bulmalı, onu öğrenmeli!»

Aym şavkı suya vuruyor, sudan da Hıdır'm yüzüne yansıyor, gündüz gibi ışıkta oralar. Sıkılmaya başladı Hıdır.

«Kakalım gurbanım!..»

Usulca doğruldu Sunacık, Yeniden, geldikleri gibi, birbirlerine tutuna tutuna yürüdüler. Ağır ağır köye vardılar. Avludaki malları kattılar ahıra. Çocuklar serilmişler, açıkta uyumuşlardı. Üstlerini örttüler.

Kaplan Harmam'nın oralarda bir serinlik vardı. Hıdır'm tarlasında su göllenip duruyordu. Rahat bir duruşu vardı suyun. Önce bulanıktı, şimdi durulmuştu. Bir yerden değil, pek çok yerden fokurmalar oluyordu. Erik iriliğinde hava kabarcıkları, yukarı yukarı fırlayıp, yüze çıkınca kırılıyorlardı. Arada, «Gurk! Gurk! Gurk!..» sesler geliyordu. Sanki durup dinlenmeden gargara yapıyordu toprak. Suyun altındaki ufacık gözenekler ışıklanıyor, sanki oralardan búngüldüyordu su.

Musa, elini ardına bağlamış, gezinerek çıkıp geldi. Durdu suyun başında. Baktı bıkmıyla. Baktı daha çekilmemiş. Azalmamış da. «Eeee, anca azalır, dabanı suya doycak tarlanın!.. Bundan böyle yutmaz gali! Güneş gurudur bunu... Bigaç hav-taya uçar gider... Isıcağın etgisi sorar alır bunu. İşallah alır, uçurur alır...» Betona baktı dün döktükleri. «Nasıl da yetiştiler vaktmda! Gapatıverdiler ağzını sımsıkı. Fıskırıp çıkamıyor gali! Çok şımarıktı çook!.. Ulan bu gadar şımardığına göre, işe yarar bi su olaydın!..» Dikiliyor, gargara'lara kulak veriyordu.

Gün kuşluk yerine gelmişti. Ekinler toprağın yüzünü bazı yerde örtüyor, bazı yerde örtmüyordu. Bostan eken, soğan çapan komşular vardı sağda solda. Buradan yürüyerek Osmanö-len'in oralara gidecekti. Müslüme oradaydı. Oğlu çocukları ora-

288

KÖYGOÇUREN

daydı. Onlarla birlikte akşama kadar didinecekti. «Hele şöyle yavu! Hele azcık başımızı dinleyelim! Gendi işimize felân bakalım... Yarın eller gavun garpuz yirken biz yutgunmayalım. Haşşöyle...» Talip'in tarlasına doğru vardı biraz. Suyun altında yatıyordu toprak. Köstebek yığınları, sıçan delikleri, oyuklar, yarıklar kapanmıştı. Kimi yerler aşmıyor, kimi yerler doluyordu. Görünmez bir düzlenme oluyordu. «Eee haggaten hakkı var Talip'in! Batmış tarlası! Fakat çekilir işallah! Yakında çekilme-se bile, ısıcaklar bastırınca çekilir... fakat... burada epey bi zaman ekin de olmaz yavu! Hakkı var Talip'in... Gahbe garılı Topal Şeytan'ın...» Döndü, yürüyüp gidecekti...

«Gourrk!..» etti birden su. Yeniden fokurdamalar oldu. O sırada Topal Talip göründü. Köyden yandan geliyordu. Ürkeklik içindeydi. Biraz da korkuyordu, anladı Musa. Elini kaldırıp

çağırıldı:

«Ge ge!.. Korkma ge!..»

Yürüyüp geldi Talip:

«Eeeee, gendi tarlamızın yanma gelirken de korkar olduk gali... sayanda! Yani Musa, dün sanki kötü bi söz söyledim gibi, öyle nargımı girdin elin yanında! Seni bu gadar hesapsız, bu gadar gudümsüz bilmezdim! Çok gücüme gitti yaptığın...»

«Övkeliydin adamım!»

Kalktı Musa. Elindeki fiske taşıyı attı suya. Su fokurdadı.

«Sen olsan övkelenmez misin yerime?»

«Sen'i ben'i mi var Taliba adamım?» Bakındı köye, suya, toprağa şehre giden şosaya: «Hepimiz aynı belânın içinde değil miyiz?»

«Neysel! Vaktinde geldiler de dikadılar!»

«Eee, eyi oldu, fena olmadı! Yani bunun için teşekkür ederim! Gittin müdürü müyendizi getirdin,' yani köyün ağa dakı-mı, bunların gelmesine sebep oldunuz...» Betonü gösterdi.

Su fokurdayıp duruyordu.

«Gork gork gork!..» Sesler geldi yeniden.

«Nooluyor buna yavu adamım gork gork?» «Yuduyor işte suyu... gudurası!» «Doymadı mı daha dersin?»

289

«Doydu emme doyduğunu bilmiyor! Bunları da yudacak!» Suyu gösterdi, gölü.

Birden, betonun kıyısında, hafif bir bulanma oldu. Bulanıklık, duru gölün ortasında bir süre kaldı. Tam dağılmak üzereydi, daha büyük bir bulanma peydahlandı ve sesler çıktı: «Gorrrrr!.. hıııııı!..» Sonra yarılıp çıktı gölün altındaki toprağın orası. Havuzun hünerli fiskiyeleri gibi üç dört yerden su fıskırmaya başladı. Üç... dört fiskiye, birleşip ikiye indi, sonra bir oldu. Kalmaşverdi birden! Dipten ite ite geliyor ve suyun yüzüne çıkıyordu fıskırma! İki metre yükseldi birden.

Talip Musa'ya, Musa Talip'e bakıyordu. İkisinin de benizleri soluverdi. Korkuyla birbirlerinin ellerini tuttular. Talip, dudakları kıpır kıpır, «Ayetül Kürsü» okuyordu. Musa da onu tutup iki üç adım geri çekmeye çalışıyordu ne yaptığını bilmeden.

«Cin orduları hücumu mı geçiyor adamım?»

Talip okumasını kesmedi, çöküp el açtı.

«Hem baksana, gittikçe de güreliyor!»

Fıskırmanın boyu şimdi üç metreyi buluyordu. Zerreleri birbirine çarpıp kırılarak oluşan ak bir hortumdu bu. Durdurulmak bir öfkeyle geldiği sanısını veriyordu. «Heralım yeraltı yılanı iki başlı evran, gendi ağzıyla püskürtüyor bunu!» Talip anlamaya çalışıyordu. «Acı olduğunu biliyoruz, bir de gaynar olursa... bakiver gali!» Gözleri gittikçe büyüyordu.

Muhtar, Talip'in yanma çöktü:

«Annıyor musun olanları Taliba, ne bu?»

Taliba başını salladı: «Vaktinde çok söyledik!»

«Yani şimdi beton meton kâr etmedi öyle mi?»

Elini salladı Talip: «Eder mi? Edebilir mi? İki gamyon harç, gum, çimento nedir ki? Parmakla sayılmaz, vurmakla gı-rılmaz bir ordu var aşşada...» Yeri gösterdi. «Çin ordusundan büyük cin ordusu!..»

«Eeee biz köy çek boku yidik öyleysem!» Yarım adım geri çekildi Musa. «Dediğin gibiyse, sade bizim köy değil, bütün ova boku yidi!..»

«Göç düşer bundan kerî buralardan gööööç!..»

19

290

Topal Talip kalktı ayağa. Önce kıcını, sonra ellerini çırpı. «Göç düşer!..» Musa'ya baktı yan gözle. «İki üç akılsız, goca köyü maffetti 'Muhtar Bey' maaaaf!..» Diliyle dişi arasından mırıldandı. Baktı Musa'nın yüzüne bilmiş bilmiş: «Annadın mı, annayabildin mi adamım?»

Musa yarı anladı, yarı anlamadı, yokladı tabancasını. «Bu meseleden dolayı ne kadar canın yandığını biliyorum Taliba! Emme gomşu arasında gırıcı gonoşma istemiyorum, sen de bunu annadm mı, annayabildin mi adamım?» Elini atıp tabancasını gösterdi. «Yani korkutuyor felân sanma! Korkutmuyorum, ciddi söylüyorum. Ne derler, hani bi lâf vardır, ölmüş eşsek korkmaz! Heç kimseden korkum yok gali! İki üç düzü-yü devirip girerim mapusa. Dışarda sürüneceğime, içerde ıra-tıma bakarım...»

Talip kollarını indirdi yana: «Kimseylen dâvam dalabam yok benim! Kimseye garşı da değil sözlerim... İçimin acısını söylüyorum. Çünkü harlı harlı yanıp durur yüreğim...» Suyu gösterdi: «Baksana şunun haline!» Tarlasını gösterdi: «Baksana batıp giden tarlama! Otuz dölüm idi 50x50!..»

Muhtar da köyü ovayı gösterdi: «Şimdi hepsi batacak! Çaresini bulamazsak hepimiz batacağız! Sade sen değilsin, sen zenginsin, zenginlerle birlikte yoksullar, herkes...» Ovayı taradı gözleriyle: «Eğerkine bir çare bulamazsak hepimiz...»

Tuttu Talip'in kolundan:

- «Sen istersen gez buralarda, bakın suya muya... ben gidiyorum! Dediğimi annadm işallah adamım!» Durdu, suya baktı, fişkırma biraz daha güreliyordu. Üst üste fokurdamalar oluyordu. Toprağı yara yara, betonu ite ite fişkırıyordu su. «Bu canına yandığımın habire güreliyor adamım!»

Uçup gitmiş bir benizle baktı suya Talip: «Gürelme güreliyor belli Musa...» Kalkıp Musa'nın omzuna yaslandı usulca, «Biz nâpacaz o belli değil, onu bilemiyorum...» «Sunacmık!.. Aaaa Sunacık!..»

Çatma kapıyı açıp girdi Musa. Ses soluk yoktu yukarda. Kapı da kapalıydı.

«Hıdıır, aaa Hıdır! Evde yok musun ulan?»

KÖYGÖÇÜREN

Başını çevirip Çil Ümmet'in hayata baktı, kimse görünmüyordu.

«Hıdımr, aaa Hıdır! Ses versene adamım!..»

Cansız, umutsuz çıktı merdivenleri. Yürüdü hayattan. Kapının dibine vardı, «Hıdımr!..» Beklemeden bastı rezeye. Karanlıkta ama kıpırdayan seçiliyordu. Camdan ve bacadan giren ışık alartıyordu içeriyi.

«Hıdımr, hâlâ yatıyor musun adamım?»

«Hıdır, yüzyukarı yatıyordu. Şapkası başındaydı. Elleri şapkasının altındaydı. Doğruldu usulca. Oturumunun üstüne geldi. Önüne koydu ellerini. Açık kapının aklığında dikilen boyuna baktı Musa'nın. Uzunca bir kavak gibi aşağıdan yukarıya bölüyordu kapının boşluğunu.

«Ulan ağşam evdesin, zabah evdesin, gece gündüz evde... hambiti mi oldun adamım?»

Eliyle çağırırdı Hıdır: «Gel şöyle muhtar, geç!..»

«Yavu adamım, bu nâlet gine fıskırdı! Betonun metonu yardı attı! Yani öyle afat bi şey ki, belimden galin! Gölün içi de fokur fokur, gorrrk!.. Büngüldüyor boyuna!..»

Yorgun gözlerini kaldırıp indirdi Hıdır:

«Şaka yapmıyorsun değil mi?»

«Şaka zamanı mı adamım?»

«Öyleyse ne demek bu?»

«,

«Bilemedim ki Hıdır, bilsem söylesem?»

Girip geldi, Hıdır'm yanına çöktü Musa. «Yani biraz yo-kardan aksa da bir değirmen bali döndürsek... ona da yaramaz! Ap-acı bi su! Köye belâ olmaktan başka işe yaramaz!..»

«Öyleyse biz öldük muhtar?»

«Öyle gibi adamım...»

«Gibisi fazla hatta...»

«Haklısın heralda adamım...»

«Bu su yıktı bizi muhtar!»

«Çok direndik emme yıktı...»

«Su mu yıktı, yoğsam başgası mı? Emme yıkıldık...»

«Yıkıldık adam...»

«Topal Talip duymasın bunu!»

292

KÖYGÖÇÜREN

«Ohhoooo, duydu bile! Hemi o da yıkıldı!» «Şaşı Bey... gitti mi dersin? Gelmez mi daha?» «Gelse de gelmese de, ona dokancası yok Hıdır! Herif avında guşunda! Ardındaki de Sadık Can gaympederi! Cumhuriyeti-mizin büyük mütayidi!..»

«Gidip Başgana arzetmeli, bulmalı yerini...» «Termal'deymiş. Söylüyordu ya... Çiçeklerin, ısıcak suların içinde, pirezula kebab, lop yumurta, salata, cacık yiyormuş, cacığın içine guru nane üfeliyormuş... Hacer gizi da çığırip gamını dağıdır ara sıra... Bize nâpıverecek Başgan?» «Nolacak böyle pekey... muhtar?»

«Nolacamızı bilmem de, kes bunlardan umudunu, düşün, düşünelim. Gendi göbeğimizi gendimiz keseceğiz heralım, bunu biliyorum. Daha eyisini bilemiyorum... Sunacak nerde?»

Kollarını düşürdü Hıdır, «Offf» çekti: «Çapayı, çocukları alıp gittiydi! Osmanölen'in orada bostan ekıyor. Boşa ekıyor tabii! Yarın su göl olunca, varır orayı da örter!» Musa durup düşündü: «Haggaten örter mi adamım?» «Topal Talip orda mıydı?»

«Dikildim bakıyordum, ardımdan gelmiş, önce eyiydi, sonra... fıskırmaya başlayınca saçmalamaya kalktı. Dabancayı gösterdim ben de: 'Beri bak Taliba, ağzından çıkanları gulağm işitsin bundan ker! Bildiğin gibi değilim, alınının ortasına sıkırım, iki üç düzrü öldürür girerim içeri, irat ederim... heç tanımam sıkırım!' Sıkar mıyım, sıkamaz mıyım, anlattım buna...» «Battı onun da tarlası, bizimkilerle...»

24

BİR TERMAL GECESİ

Cafer, 80'le götürüyordu arabasını. Bursa'da falan eğleşmedi, doğru geçti. Kırmasını yanbaşıma koymuştu, elini sürüp okşadı. «Aman aman şunun güzelliğine! Güm güm güm! Aman şunun güzelliğine, güm güm güm! Hiç boşu yok!.. Hiç boşu yok, helâl olsun!..» İbre 80'den 90'a doğruluyordu. O zaman çekiyordu ayağını gazdan. «Seksen iyi! 'Sürat felâket!' Hep böyle seksen, anladın mı?» Arabanın kanapesini, direksiyonun göbeğini okşadı. «Ve memleketin yüzde sekseni... İyi ki bozulmadın!..» Hızla sürdü Gemlik'e doğru. Gürelmiş yeşilliklerdi çevresi. Toprak kuduruyordu yeşilden.

Umurbey köyünü sağda, Gemlik kasabasını solda bıraktı. Orhangazi'yi geçti. Karamürsel yönünden Amerikan arabaları geliyordu. Başları alaburus traşlı çavuşlar, zenci erler vardı içlerinde. Geçip gidiyorlardı. Oraya bir yerlere radar üssü kuruluyordu.

Hep öyle 80'deydi araba. Bir dakika sürmedi. Yalova'yı geçmesi. İskeleye araba vapuru yanaşıyordu. Alanda minibüsler, otobüsler... Yamaklar «Bursa'ya! Bursa'ya! Bursa'ya!» bağırı-yorlardı. Ellerinin sepetleriyle göçmen köylerinden çarşafli kadınlar, kocalarının peşi sıra koşuyorlardı. Belki doktora gidiyorlar, belki doktordan geliyorlardı.

Denizi sağma, bahçeler içindeki şirin yazlıkları soluna alıp aktı yalı boyundan. Gazi Çiftliği'ni geçti. Çınar ağaçlarının koridoruna girdi. Gazi'nin diktirdiği çınarlardı ve iyi bakılmışlardı. Gökyüzü görünmüyordu yapraklarından. Samanlıköy'ü, Kadıköy'ü, Yeniköy'ü geçti. Bir daha okşadı otomobilin kanapesini, direksiyonun göbeğini. «Ve memleketin... bozulmadın...»

Gökçedere'ye sapmadı. Doğru Termal üstüne vurdu. Sağı ağaç, solu ağaç bir dereye dalıyordu. Kestane, meşe gürgen, daha pek çok türden ağaçlar, göğe göğe yükseliyordu bayırlar-

294

KÖYGÖÇÜREN

da. «Ve memleketin...» Yolları tek tek asfaltlamışlardı: Darını, genişini, düzünü, yokuşunu...

Resmî giymiş bir polis düdüğü çaldı, kaldırdı kolunu: «Dur bakalım, nere böyle yıldırım?» Hemen fren yapıp sağa aldı arabayı. «Bu kadar süratin gereği ne?» «Seksenle geliyorum hep?»

«Bu yolda 50'den fazla olamaz!» Uzanıp arabanın içine baktı polis: «Bu tüfek ne? Kimi vuracaksın?» «Av tüfeğimidir, ruhsatlıdır!» «Burada işin ne? Ne istiyorsun?» «Bizimkiler burada, Termal'de yani... geliyorum-!» «Kim... sizinkiler... burada?» «Müteahhit Sadık Can... ben damadıyım!» Güldü, göz etti polis:

«Haa damadıydın? Söylesene damadıyım... geç!» O da güldü, teşekkür etti polise. Amerika'daki kadar nazik, bambaşka bir insan olmuştu. Selâmladı. 50'yle sürdü arabayı. Kaplıca asfaltında, inerek çıkarak Büyük Otel'in önünde durdu. Büktü arabayı, garaja alıyordu.

«Ayyyy... anne! Ceyf geldi! Ceyf geldi anne!..» Balkonun parmaklıklarında çırpınmaya başladı Tülin. «Çıkma arabadan Ceeeyf! Bekle beni, geliyorum!» Tapir tapir tapir... inmeye başladı merdivenlerden. Babasıyla annesi oturuyorlardı balkonda. Ağaçların arasından erken bir günbatımı görünüyordu. Önlerindeki Japon tepsilerin üstünde porselen çaydanlık ve çay bardakları duruyordu. Koştı Tülin Cafer'in üstüne. Öptü, öptü öptü! «Öyle özledim seni Ceyf! Gelmeyeceksin diye ödlerim eridi, ödlerim, ödlerim!..» Sonra önünden dolandı arabanın, geçip yanına oturdu. «Haydi Ceyf ocum, gezdir beni!.. Bak Ceyf o, sen yoksun diye öyle canım sıkıldı, öyle canım sıkıldı... hep ağladım! Bu annem çok geri zekâlı! Hep babama fitledi beni...» «Tülin, ama çok yorgunum şekerim?» «Aman Ceyfocum, biraz dolaştır noolursun?»

Büktü gene arabayı, asfalta çıkardı. Sürmeden durup balkondaki kayınpederine, kayınvalidesine el salladı: «Çok keklük vurdum, bagaj dolu bagaj!..» Sonra gaza bastı. Yokuş yukarı sürüp Gökçedere'ye çıktılar.

«Arabanın içinde de keklükler Ceyf! Nâptm böyle?»

«Vurdum Tülin, doldurdum doldurdum...»

Yayla Palas'm önünden, çarşıdan, Pansiyon Kuru'nun önünden geçerek Yalova yoluna girdiler. Yeniköy'ü, Kadıköy'ü, Sa-manlıköy'ü, serleri, karanfil fideliklerini bir anda geçip çınarlara geldiler. Yalıboyu, deniz, Yalova, iskele, tur yaptı, bu sefer Termal'e doğru sürmeye başladı arabayı. «Ve memleketin... Oooh darling!..» Gene çınarlar... «Ata'nın eserleri bunlar...» Köyler... Çeşit... Yetim... Kırk bin...

«Canım Ceyfocum, hayatım!..»

Başkan özel köşkünde kalıyordu. Hemen bayırın eteğinde, önü çiçeklerle süslü, ardı koyu yeşilliklerle kaplı, sessiz, hele bekçilerin, koruma görevlilerinin, Termal hizmetlilerinin titizliği yüzünden kuş sesinden başka sesin çıkmadığı bir köşesiydi yurdun. Yemeklere, otelin büyük salonuna geliyorlardı. Çünkü orkestra vardı. Koca otel tıka basa doluydu. Ama sürekli olarak yer bulunuyordu Müteahhit Sadık Çan'la karısına, kızı-na. İki eski bakan, üç milletvekili, bir emekli general kalıyorlardı aileleriyle. Bir Amerikalı karı koca da müşteriler arasındaydı. Eşleri, kadınları... banyolarını odalarında alıyorlardı. Ara sıra Vali, Ordu Komutanı, Ticaret ve Sanayi Odaları Birliği Başkanı gelip gidiyorlardı İstanbul'dan.

Başkan, biraz buğulama balık, iki de keklük yedi Cafer'in getirdiklerinden. Kıvrıkcık salata ve rakı aldı yanı sıra. Sayın eşi içmedi. Kızları babalarına eşlik ettiler. Orkestra valsler çalıyordu. Ayrı yemekten sıkılıyordu Başkan. Onun için buraya geliyordu. Toplum içinde, «halkın arasında» olmayı seviyordu. Kahve için daha küçük bir salona geçiyordu sonra. Ve bezik oynuyorlardı vakit geçirmek için.

Bu gece bir de film vardı. USİS'in İstanbul Şubesinden" alınmış bir dokümanter ve yarı öğreticiydi: «Birleşik Amerika'da Bir Çöl Nasıl Canlandırıldı?» Tülin seyretmiyordu. «İşim

296

KOYGOÇUREN

yok öyle saçmalarla!..» Cafer'in ellerini avuçlarına almış, habi-re sıkıyor, sıkıyordu. «Bilemezsin ne özledim, ne özledim Ceyfocum? Seni bir daha bırakmıcam, hiç bırakmıcam! Alıcam kollarımın arasına, sıkıcam sıkıcam, kırıcam kemiklerini!..» Ama öyle fısıll fısıll söylüyordu ki, sadece Cafer işitiyordu. Başkan ve Mütteahhit filme dalmışlardı. Şeyma Hanım da şöyle böyle seyrediyordu. Kerimhan, Marlon'la uğraşıyordu hâlâ. Etini, lapasını yedirmiş, ağzını sabunlu bezle silmiş, başının tasmaıyla, yularıyla birlikte çekip getirmiş, en arkaya, camın dibine oturtmuştu. O da Birleşik Amerika'daki çölün canlandırılışını görmek istiyordu. Utah ve Dakota topraklarında yerleri kemiren kum fırtınaları esiyordu perdede... Çobanlar sürülerini kaçırp duruyorlardı. Köpekleri dillerini birer karış sarkıtmışlar ve bitmişlerdi sıcaktan. Marlon dikti kulaklarını. Neredeyse havlayıp atılacaktı. Kerimhan çekti tasmaından, çıkıştı usulca: «Uslu dur Marlon, atarım bak!..» Görüntü değişince yatıştı Marlon. Şimdi de bir barajın yapılışı gösteriliyordu. Taşkınlar önleniyor, kuraklıklar gideriliyordu. On sekiz yirmi kadar sonda makinesi çölün başka bir köşesinde araziye deliyorlardı. İlgiyle izliyordu Başkan. Sonra sular fıskırıyordu. Çöl çiftçileri durup suskuyla bakıyorlar, derinlerden, tâ derinlerden gözyaşı döküyorlardı. Sonra çöl yeşermeye başlıyordu korkunç bir istekle. Ürünü çok büyük ambarlara dolduruyorlardı. Ve çok bakımlı domuzlar yetiştiriyordu sonra. Daha sonra da bir «Thanks Giving Day»de çiftlik halkı toplu yemek yiyorlardı. Karıları bakımlıydı. Çok gelişmişti kızları. Ve kır okullarından birinde çocuklar tenekte çantalarını açıp öğle için paketlenmiş yiyeceklerini çıkarıyorlardı.

«Senin de böyle mi çalıştığın yerler Ceyfocum? Böyle yeşerdi mi çölün sevgilim? Görevini bitirdin mi oralarda? Sen sıranı savdın artık değil mi hayatım? Bir daha gitmeyeceksin artık değil mi? Sensiz yapamıyorum, duramıyorum buralarda Ceeyf! Çok sıkılıyorum Ceyfocum! Bir daha bırakıp gitme beni noolursun?»

«Elektrikleri açtılar. Yalova Jandarma Komutanı film makinesini, perdeyi kaldırttı. Sonra esas duruşa geçip selâmladı.

KÖYGÖÇÜREN

297

Sonra çıkıp gitti yardımcılarıyla. Başyaver Nurettin de çıktı komutanın ardından. Bir iki dakika sonra geri döndü. O sırada Sadık Can kalktı, odasına geçti usulca. «Babam tuvalette mi gitti annem?» Şeyma Hanım baktı, «sus» yaptı parmağıyla. Başkan, geçen dönem bakanlık yapan politikacıya haber gönderdi. Başyaver Nurettin, Şeyma Hanıma geldi sonra: «Başkan Hazretleri soruyorlar, Sadık Bey, yada Zatiâliniz bir bezik partisine katılmaz mısınız?»

«AyyL Bizim için ne büyük bir şeref! Sadık Bey odasına kadar gitti, şimdi gelecek... ve... geldi! Soralım kendisine, gerçi ben de oturabilirim... Sadık Bey, bakar mısın hayatım? Nurettin Bey soruyorlar: Başkan Hazretleriyle bir bezik partisine katılır mısın?»

Sadık Can, ses makinesiyle bantlarını tutuyordu elinde, onları gösterdi: «Sen otursan daha iyi olmaz mı canikom? Ben bunları dinletmek istiyorum kendilerine. Ne kadar sabırsızlanıyorum bilemezsin!..»

Sözünü bitirir bitirmez Başkana doğru yürüdü Sadık Can. Eğildi önünde: «Refikam katılsın mücade buyurursanız... Benim Zatı Devletlerine başka bir sürprizim var, onu takdim edeyim izniniz olursa?»

Başkan, «çok memnun kalacağını» ifade buyurdu.

Büyük masada karşı karşıya oturdular. Şeyma Hanım, Başkanın kerimeleri, kendileri ve eski bakan. Sadık Can da başka bir masaya ses makinesini yerleştirdi. Pilli bir teypti. Bandı taktı. Kapattı akımı. Sonra gelip eğildi bezik masasının önünde: «Şimdi sunmak istediğim parça, rekordunu yeni yaptığım, biricik Termal'imizin bazı adsız sanatkârlarının meydana getirdiği harikulade bir orkestradır efendim! Bakalım nasıl bulacaksınız?»

«Hadi bakalım Sadık Bey, aç bakalım!.. Biz de, darılmaz-san, hem oyunumuzu oynayalım, hem senin eseri dinleyelim...» Güldü Başkan.

Sadık Can gene eğildi beline kadar. Geri geri çekilip ses makinesinin yanına geldi, çıt etti düğmesine. Önce şarlayarak

298

KÖYGÖÇÜREN

akan bir suyun sesi. Ama belli olmuyordu su sesi olduğu. Rüzgâra da benziyordu.^ Biraz çok açılmıştı. Hemen kıstı Sadık Can. Sonra «Vırak! vırak! vırak! vırak!»lar başladı uzaktan. Bu seslerin Başkan Hazretlerinde nasıl bir etki yaratacağını görmek için gözlerini dört açtı. «Vırak! vırak! vırak! vırak!..» Eski bakan sordu:

«Dışardan mı geliyor kurbağa sesleri bu kadar lâtif?» «Kik! kik! kı-kır!» Gülmemek için kendini tuttu Tülin. Şeyma Hanım: «Termal'imizde ne harikalar var efendim?» Başkanın kızı gülümsedi: «Harika!..» Daha kalabalık bir kurbağa kümesinin sesleri: «Vurak! Vurak! Vurak!.. Vurak! Vurak! Vurak!..» «Bunları mı kaydettin Sadık Bey? Aşkolsun!..» «Bunları kaydettim Başkan Hazretleri... sağolun!» «Yahu vallahi aşkolsun, çok hassas mizacın var!» «Saağolun efendim, vaarolun efendim!..» «Virik! Virik! Virik! Virik! VirikL» «Cik cik cik cik!.. Cik cik cik cik!..» «Cik! Cik! Cik! Cik! Cik! Cik! Cik! Cik!..» «Cik cike! Cik cike! Cik cike cike..» «Cik cik cik cik cik cik cik... cik!» «Harika!.. Ennnnfess! Şuna bakın!..» «Saağolun vaarolun efendim!..» «Hakikaten güzel değil mi ama babacığım?» «İnsan dolaşırken bu güzellikleri farkedemiyor galiba?» Başkanın kızı sordu: «Sadık Bey fendi, renkli resimler de çekiyor musunuz efendim? Renkler de çok güzel burada? Hele

bu mevsimde?»

Eğildi gene Sadık Can: «Bir Miranda kameram var efendim. Capondur. Ama bu sefer almadım yanıma. Fakat arzu buyurursanız hemen yarın getirebilirim efendim! Yazıhaneye telefon ederim, alır gelirler efendim... evet efendim... Film falan da getirirler bolcana...»

«Yok... ben ilgi duymuyorum da efendim, sizin için soruyorum. Bu kadar sensitif olduğunuza göre, renklere de ilgisiz kalamazsınız, böyle düşünmüştüm...»

KOYGOCUREN

299

«Saağolunuz vaarolunuz efendim! Yarın, hemen yarın getirtiyorum efendim...»

Bantta, kurbağa sesleri bülbül seslerine, bülbül sesleri serçe seslerine karışıp gidiyordu. Sonra birden acı bir kuş sesi duyulmaya başladı. Çırpman, döğünen, kaçıp kurtulmaya çalışan bir kuşun sesiydi. Telâş, korku ve acı içindeydi... «Vik! Vik vik vik vik... Vik! vik vik vik vik!..»

«Allaşkma Sadık Bey, anlatır mısın bu ne?»

«Buna tarlakuşu diyorlar efenim...»

«Noolmuş böyle, sanki çırpıyor?»

«Evet, çırpıyor efenim! Köyün yumurcakları efenim... ne ederler ona? Tuzak kurmuşlar efenim... Şimdi bu naylon ipler var ya, onlardan bir ökse yapmışlar efenim... Baktım çayırdaki... çırpıyor bu... Dönüyor kendi ekseni çevresinde efenim... Dedim buna nooluyor, ne dönüp duruyor? Hem dönüyor, hem de ötüyor, ip çok ince, şeffaf... görünmüyor da efenim... Neyse yaklaştım yanma, uçup kaçmıyor da... Meğer ökseye tutulmuş efenim... Böyle feryad ederekten çırpıyor efenim...»

«Aman babacınım, ne kadar acı... öf çok acı!» Tülin kalktı, «Dayanamıcam... Ceyf, kalk beni götür şekerim!.. Bu kuşun çığlıklarına...» Devirdi gözlerini... «Dayanamıcam!»

Cafer çıktı Tülin'in ardından...

«Kızınız da çok hassas Sadık Beyefendi!»

«Çok içlidir efenim! Böyle durumlara dayanamaz... hemen ağlar efenim...»

«Buna hakikaten ben de müteessir oldum, baksanıza! Bı-raksaydımız bari Sadık Beyefendi?» Güldü ve eğildi Sadık Can:

«Bıraksam kaçır gider efenim, kaçır gider, ben de bu harikulade sesi kaydedemem o zaman, değil mi ama efenim?» «Ay yapmayın noolursunuz, yazık değil mi?» Band dönüyordu, boyna feryat ediyordu öksedeki kuş. Şeyma Hanım sordu: «Hep bunu mu dinleyeceğiz* Sadık?» «Eee sürüyor biraz... Bir daha bulamazdım canikom!..» «Ayy!.. İçime fenalıklar geliyor, bayılıcam!»

300

KÖYGÖÇÜREN

Hemen düğmeye bastı Sadık Can. Çevirdi bandı. Geçti biraz. Sonra çıt etti. Keçiler dönüyor kırdan. Çan sesleri... Arada gene kurbağalar... Bir köpeğin sesi... Gene kurbağalar...

«Nâptımız sonra tuzaktaki kuşu Sadık Beyefendi?»

«Sesini kaydettikten sonra alıp okşadım biraz, sonra salıverdim efenim! Salıverdim ama hep yara bere içinde kalmış ayacıkları efenim!..»

«Şeeyy... Kırçılmıştır. Öyle derler değil mi? Getirip burada pansuman yaptırırsaydımız... ondan sonra salsaydımız?»

«Tabii efenim tabii! Öyle yaptım! Getirdim efenim buraya... biraz oksijen... biraz strobotomisinli pudra... sardım efenim güzelce... biraz da plaster yapıştırdım efenim... ondan sonra saldı! Tabii tabii, buyurduğunuz gibi yaptım efenim...»

«Bravo Sadık Bey! Gerçek bir sanat ziyafeti bizim için!

Teşekkürler!..»

Gene eğildi Sadık Can: «Saağolun, vaarolun efenim!» Tülin'le Cafer girdiler. Tülin annesinin yanma dikildi: «Annecim, çok üzüldüm! Ne kadar üzüldüm, bilemezsin...» «Kuşa mı kızım?» «Hangi kuşa annecim?»

«Şu tuzaktaki tarlakuşuna, baban sesini almış...» «Hayır anne başka bi şi! O köy var ya Cafer'in gittiği, hani su çıkarmak için? Su acı çıkmış! O kadar üzuldüm ki!..» «Onu kapasınlar, bir daha açsınlar kızım...» Eski bakan: «Tabii tabii!.. Onu kapasınlar, bir daha açsınlar! Hiç üzülmeysin evlâdım...» Elinden tutup bir de okşadı Tülin'i.

«Cafer yorgundur, hadin yatın isterseniz kızım!» «Evet yaticiz annecim... müsadenizle annecim!..» Eğilip iki yanağından öptü Şeyma Hanımı. Sonra Başkana ve kızma selâm verdi eğilerek, «iyi geceler» diledi. Geçip babasını öptü. Cafer de iyi geceler diledi hepsine. Çekildiler. Şeyma Hanım, Kerimhan'ı çağırdı:

«Kerimhaan! Hadi evlâdım, sen de Marlon'u odasına götür, yatır güzelce! Kendin de yat istersen, hadi bakalım, iyi geceler ikinize de...»

KÖYGÖÇÜREN

v 301

Başkan, Şeyma Hanıma sordu:

«Termal'i sevdiniz galiba, daha kalacak mısınız?»

«Eeee tabii, gerçekten güzel bir yer! Eşi emsali yok! Romatizmalarıma o kadar iyi geliyor ki efenim... kalırız daha!»

«Beyefendi de çok hoşlanıyor tabiattan...»

«Evet, efenim, görüyorsunuz ne kadar eğleniyor! İşleri de var gerçi, ama telefonla idare ediyor efenim! Büyük damat, eksik olmasın, yazihanenin başına geçti. İki ortaklığı birleştirdiler efendim. Tabii bu Nadge Radar Üsleri Projesi inşaatlarını alınca işin çapını halile büyütme gerekiyordu efenim...»

«Eliniz iyi mi Şeyma Hanım?»

«Affedersiniz, söylemem efenim...»

«Termal hakikaten çok güzel yer! Atatürk'ü bilmem yakı-nen tanır mısınız? Haa öyle ya tanıyorsunuz, zevk sahibiydi efenim!.. Biz de iki gün sonra Florya kumlasına geçmek istiyoruz. Malum, deniz mevsimi de gelip çattı. Azıcık da kuma girmek gerekiyor efenim...»

«Şimdi iyisiniz değil mi efenim, şikâyetleriniz bitti artık?»

«Hiç kalmadı... ama ihtiyaten kaplıcaı, kumu tam almam gerekiyor...»

«Çok doğru buyuruyorsunuz efenim...»

«Rahmetli Atatürk de hem kaplıcaı, hem kumu ihmal etmezlerdi...»

«Bilhassa kaplıcaı, kumu, değil mi efenim?»

«Ata'nın meziyetleri çoktu, saymakla bitmez...»

Bezik hayli sürdü. Bitirdikten sonra balkona çıkıp temiz havada çay içtiler. Gerçi Başkanın kızı biraz üşüyordu, ama hemen zile bastı Şeyma Hanım. Başgarson koşup geldi içerden. Çağırıp kulağına fısıldadı Sadık Can. Başgarson gitti. Bir hırka getirdi. Koydu omuzlarına. Balkonda söyleşiyi sürdürdüler. Tülin ile Cafer, Kerimhan'la Marlon da odalarına çekilmişlerdi. Termal, ormanın, sessizliğin ve tıpkı Meram'daki gibi renk renk

ışıkların içinde, gerçekten güzel gecelerinden birini daha yaşıyordu «koynundakiler»e.

25

VALİNİN HUZURU

Vali'nin kapısının önünde Hıdır başını eğip duruyordu. Kim geliyor, kim geçiyor görmüyordu. Musa da tavana, tabana bakıyor, ezilip büzülüyordu: «Yavu adamım, birağ allaşma! Gal-dır şu yüzünü, şimdi herif bizi çağırıcak!..» Duymuyor, işitmiyordu Hıdır. Zaten gelmek istemiyordu. Zorla getirmişti Musa, âdeta sürüye sürüye.

«Ne nüzümüm var, ne gidecem, git gendin annat!»

«Annatmaya annadırım da, sen olursan daha başka olur...»

Belki bir can yoldaşı olur, biraz da cesaret verir kendine. Umudu buydu. Ama hâlâ kafasını kaldırmıyordu. Hâlâ acı suyun çıktığı günkü yıkıntının içindeydi. Bun alıyor, bocalıyordu. Ne düşündüğü, ne kurduğı belli değildi.

Kapıdaki şişman polis dikkatle bakıp sordu Musa'ya: «Siz daha önce de gelmişiniz değil mi? Hatırlar gibiyim...»

Musa güldü: «Gelmıştik de görüşmemiştik!»

Belleğinin gücüne hayran, tok, güldü polis:

«Bu sefer görüşürsünüz. Sabahtan olmazsa akşamüstü kesin. Çünkü Meram'da Kadmlar'm çayı yok bu sefer! Fırsat bulur sokarım sizi!..»

Musa: «Gözünü seveyim, çok bunaldık gali!..»

Polis: «Bir siz mi bunaldınız... millet!»

Musa şaşırıldı. Her halde ağız arıyordu polis. Konuşturacaktı hükümetin aleyhinde, sonra da, «Gelin bakalım içeri!» Tam Vali'nin kapısında... «tevgif!..»

Hıdır kulağını dikti, «Ne diyor bu şişko?»

Musa önlemlerle olurdu böyle durumlarda:

«Millette ne var? Milletin keyfi gıcır! Asıl bunalan biz. Su aldı üç yanımızı. Tarlalar battı. Heç olmazsa bi grayder verse Vali Bey, velemyulet bi ganal açıp akıtsak bi yanlara! Bi de ey i müyendiz...»

KÖYGÖÇÜREN

303

«Konuşursunuz bugün...» Boş verdi polis.

«Doktor Zeyni Beye de gittik. Telefon etti. Habarı var geleceğımızden. Ağşama gomazsan memnun oluruz. Yani varıp bir habar versen geldiğimizi, belkim hemen çağırır...»

Birden toparlandı, diklendi polis: «Demek haberi var geleceğinizden? Kesin biliyor musunuz, telefon etti mi Doktor?»

«Etti... yanımızda! Mayenehanasma gittik zabahtan!»

Düzeltilti üstünü başını, tabancasını, tokasını...

«Girip sorayım...»

Daldı içeri.

Kapının önü kalabalıktı gene. Salonun orasına burasına dağılmış gruplar vardı. Bekliyorlardı. Ilgın, Kadınhanı, Seydişehir Belediye Başkanları, Mahrukutçılar Derneği, Nakliyeciler ve Otomobilciler Derneği, Komünizmle Mücadele Derneği Yeşilay Derneği Yönetim kurulları vardı, bekliyorlardı.

Yarım dakika sonra çıktı polis.

«Geçin!..» Göz etti Musa'yla Hıdır'a. «Bunu gelir gelmez deseydiniz ya! Sormasam aklınızdan geçmeyecek! Geçin, sizi bekliyor. Lan lun, van vun deye lâfı uzatmayın yalnız, kısa kesin. Çabuk...» Kapıyı açıp itti ikisini.

Musa, Hıdır'ı çekti kolundan. Yarım adım attı, bir kapı daha çıktı burnuna. Yüzü meşin kaplıydı kapının. Yorgan yüzü gibi dikişliydi. Süslü başlı çiviler çakılmıştı. Polis, omuzlarının üzerinden kolunu uzatıp bunu da açtı. Girdiler. Bu sefer bir paravana çıktı önlerine. «Hayy paravanalarınız bata!..» Gene görünmüyordu Vali. «Ulan adamım, bunlar neden böyle sırların içinde saklı?» İçinden geçirdi. Vakit yoktu söylemeye. Sağa doğru yürüdü. Sonra durup karşıya baktı. Geniş odanın dibinde, masanın başında oturuyordu. Yüksek tavan. Direkte gibi değil, nöbette gibiydi bayrak. Oda genişti. Ufacık kalıyordu oylumun içinde. Musa tanıdı Vali'yi. O günden bugüne biraz daha mı küçülmüştü ne?»

Hıdır Musa'ya Musa'ya sınıyordu. Şapkasını eline aldı. Musa da kaldırıp göğsüne bastı kendininkini. Başıyla da selâmladı. Eğildi biraz da. Hıdır da selâmlasın diye azıcık sağa çekildi. İster istemez Hıdır da bastı şapkasını göğsüne, eğildi hafif.

304

KÖYGÖÇÜREN

KÖYGÖÇÜREN

305

«Buyrun, sizi dinliyorum!..» «Allah ömrünü çoğaltsın Vali Bey!» «Kantarma'dan geliyorsunuz... buyrun!» «Sağolasın varolasm... Kantarma'dan...» «Evet su işiniz vardı, acı çıktı, söyleyin!» «İşte bildiğin gibi Beyim acı çıktı, köyü yutmak üzere! Bir deryanın ortasında kaldık, batıyoruz dibine... imdat!» «Meseleyi anlatın meseleyi... ne istiyorsunuz?» «Önce sağlığını Vali Beyim...» Vurdu elini masaya, teşbihi şakşak etti: «Bırakın benim sağlığımı! Benim sağlığımdan size ne? Vir vır vır! Kocakarılar gibi! Ağıt dinlemek istemiyorum anladınız mı? Avare hiç değilim... Çabuk anlatın, çıkın! Kapıda çok adam var! Bir siz değilsiniz derdi olan...»

Çok bozuldu Musa. Ne diyeceğini şaşırıldı. Hıdır'dan da hiç yardım yoktu. «Çok affedersin Vali Beyim, yani lâfı ağzımıza dıkadm birden. Yani ben şimdi zatına ne diyem? Ben geldim ki arkadaşım Hıdır'la, köyümüzün su derdi için, sen de beni yere çaktın, eferim!»

«Tövbe yarabbiiii...m! Yahu lâfı ters anlamayın? Şimdi size bir şey diyen yok... Benim sağlığımı bırakın da isteğinizi söyleyin! Ama çabuk söyleyin! Hemen girin konuya. Vir vır etmeyin. Yoksa atarım dışarı. Basarım zile, jandarma gelir, bırakır kapının dışına...»

«Sağol Beyim! Köyde biliyorsun acı su çıktı...» «Yahu sen muhtar mısın?» «Evet Beyim!» «Ne biçim

muhtarsın sen?» «Valla Beyim...»

«Sus! Köyde acı su çıktığını biliyorum! Köyü su alıyor... biliyorum! Benden ne istiyorsun? Onu söyle. Zihni Bey anlattı bana. .Sen isteğini söyle. Ne doluşturuyorsun lâfi?»

«Bir ganal açıp akıtmak istiyoruz suyu. Bunun için bi gray-der, bi de eyi müyendiz vermeni yüksek makamından saygılarımla arz ederim Vali Beyim!»

«Kim söyledi akıtın diye?»

«Eejee Beyim iki defa beton döküldü, ikisinde de... yardı çıktı! Yani bu suyun zaptolacağı yok. Bir kere delindi mi delin-medi mi yerin yüzü. Onun için akıtcaz. Başka çare yok Beyim!..»

«Kim söyledi yok?»

«Yani gendi cahil aklımız...»

«Cahil aklınız... olmaz öyle! Zaten baştan beri yanlış yun-luş tuttunuz işleri! Hükümetin bir planı porguramı var mı, yok mu, dinlemeden, hemen Başkana yapıştınız: Su da su! Ne bilir Başkan sizin köyün suyunu? İsteyenin bir yüzü kara, vermeyenin iki yüzü. O da peki dedi. Geldiniz gittiniz, Doktor Zihni' yi, partiyi araya soktunuz, bizim de iki ayağımızı bir pabuca soktunuz! Bu memleketin bir valisi, bir idaresi yok mu be? Partiyi ne sokuyorsunuz araya? Bakın bu sefer bile, doğrudan gelmiyorsunuz bana, Doktor Zihni'ye gidiyorsunuz, telefon ediyor, ardından geliyorsunuz... ne demek bu? Beni baskı altına almak mı istiyorsunuz? Kim öğretti bu yolları size?»

Hıdır çıktı yarım ayak:

«Affedersin Vali Beyim! Biz araya parti purtu sokmadan da geldik, senin gapına da, zabahtan ağşamaca bekledik, sona Meram'da Kadınlar'ın çayı var deyi çekip gittin. Biz de bakı-nıp galdık ardından. On saat bekletiyorsun gapıda! Doktor Zey-ni'ye gitmesek huzuruna çıkmanın oluru yok...»

Elini masaya bir daha vurup kalktı Vali:

«Küstah! Bir de küstahlık ediyorsun! Bir cümlemin içine neler neler karıştırıyorsun! Kadınların çayı diyorsun, ne çayı Kadınların?»

«Kadınlar'ın çayı deyi polis söyledi gapıda!..»

Zile bastı hemen: «Soracam şimdi!»

Anında gelip tak etti polis.

«Bu adamları biliyor musun?»

«Bunlar Kantarma'lı efendim...»

«Geldiler mi daha önce buraya?»

«Geldiler, beklediler efendim...»

Hıdır titriyor, söylemez gerçeği sanıyordu.

KÖYGÖÇÜREN

«Madem beklediler niçin almadın içeri?» «Vakit olmadı efendim. Beşte çıkmak zorundaydım. Üniversiteli Kadınlar Derneği'nin çayı vardı, ona çağrılıydınız...» «HaaaL» Güldü Vali. «Çık» işareti yaptı polise. Sonra muhtara baktı yer gibi: «Yahu siz adam olur musunuz?» Hıdır: «Umudum yok Beyim!» «Cık» etti Musa: «Benim de yok!» «Sen askerliği nerde yaptın?» «Karabük'te yaptım Beyim!..» «Sen nerde yaptın?» «Trakya Çakmak Hattı'nda...»

Başını salladı Vali: «Yahu, ben Üniversiteli Kadınlar Derneği'nin çayına gitmişim, siz diyorsunuz, 'Kadınların çayına gittin!' Daha ikisini ayıramayıp beni bühtan altına sokuyorsunuz. Bir yandan bu kadar bilgisizlik, bir yandan da ülkenin Büsbüyük Başkanıyla kadeh tokuşturuyorsunuz!.. Böyle demokrasi olmaz!..»

Musa pofladı: «Esef ederim Vali Beyim!» «Neye esef ediyorsun?»

«Meram'daki yimeği diyorsan, biz gendimiz gelip oturmadık. Sümdük felân değiliz şükür! Başgan gendi sesletti, ayıbol-masm deye oturduk!»

«Başkan sesletebilir, oturun diyebilir, ama sen oturmayacaksın! Kim kiminle oturabilir? Dengi dengiyle. Sen Başkana denk misin be? Değilsin. Öyleyse bu küstahlık ne?» «Hata etmişiz! Biz büyük sözü dutulur biliyorduk!» «Başkan nezaketen öyle dedi, oturun diye demedi!..» «Böyüklerin sözü bir anlama gelir sanırdık...» «Şimdi de her sözüme karşılık veriyorsunuz!» «Neysel Beyim, bizim grayderi, müyendizi...» «Yok gray der, yok mühendis!..» Hıdır: «Canın sağ olsun.» Musa: «Canın sağ olsun!» «Olmayınca nerden vereyim?» Musa: «Olmayınca vermek Allaha masus!» Hıdır: «Yoktan yonga bilem gopamaz!»

KOYGOÇUREN

Ayakta duruyor, arada bir geziniyordu Vali. Bir iki sefer daha gezinip dolaştı. «Sıranızı bileceksiniz sıranızı!..» Bağırdı |< sonra: «Binden fazla köyü var bu ilin! Avrupa'da sekiz devlet-

li! ten geniş! Türkiye, Kantarma köyünden ibaret değil! Sıranızı

y- < bileceksiniz! Niçin böyle çırpınıp bütün köylerin önüne geçmek

istiyorsunuz?»

Musa: «Bir yanlışlık yapmışız... bilememişiz!»

Hıdır: «Cahilliğin gözleri kör olsun!»

«Sizin bu yaptığınıza cahillik demezler, 'açıkgözlük' derler. Amma yağma yok! 'Kapan da kaçan mı?' derler adama. Bekleyeceksiniz. Etütler, rantabilite hesapları yapılacak. Raporlar yazılacak. Plan porguram yapılacak. Bütçeye paralar konacak. Yeni müdürlükler, bölge müdürlükleri kurulacak, ondan sonra işe başlanacak. Önce hangi köyden başlanacağını Vali söyleyecek. İlin Ziraat Müdürü falan köyünüze gelecek. Koordinasyon olacak. Bunlar olmadan sonda yapılır mı? Sözde askerlik de yapmışsınız ama hiçbir şey bilmiyorsunuz! Sıra bilmiyorsunuz. Ho hö hooop! Durun yahu! Bu ne acele? Bu ne açıkgözlük?..»

Hıdır patladı: «Allahtan kork Vali Beyim! Ben Çakmak Hattı'nda...» Durdu birden, çünkü Vali de patladı:

«Çakmak Hattı ne? Neler konuşuyorsun?»

«Bize söyletmiyorsun, gendin virallah bağıriyorsun Vali Beyim! Demokraside bağırarak olmazkine! On söz söylüyorsun, tek cevap dinlemiyorsun, olmazkine!..»

Geçip maşasının başına dikeldi, güldü Vali: «Ukalââ!..» Baştan ayağa süzdü Hıdır'ı: «Zavallı ukalâ!..» Oturdu koltuğuna. «Ne olmuş Çakmak Hattı'nda? Nerede bu Çakmak Hattı?»

«Çakmak Hattı, Alaman Harbinde, Trakya'da, ben orda askerlik ettim. Gomşum Çil Ümmet de Seferberlik'te, Millî Mü-cadele'de çarpıştı. Kırk yıl oluyor, daha sıramız gelmedi. Kırk yıl sabır az mı, allahtan kork!..»

Elini uzatıp kesti Hıdır'm sözünü: «Dur bakayım dur dur! Kim bu Çil Ümmet? Çil Ümmet bu hani Başkana beni fitleyen adam? Bunak bir ihtiyardı hani? Sordum öyle söyledilerdi. Götürüp atacaktım iki üç gün nezarete, vazgeçtim...»

Musa: «Öyle fit mit bilmez efendim, gaympederimdir!»

308

KÖYGÖÇÜREN

Hıdır: «Demir çelik bir adamdır, gayadır... gomşum!»

«Susun! İneklerin başındaki boncukları yolduk, Vali can-darma yolladı!' Böyle konuştu. Fit değil mi bu? Soran mı vardı ona? Bunamış olduğu için affettim. Beni mars etti Başkanın yanında. Bir ilin Valisine bu yapılır mı?»

«Gaympederimdir, doğru sözlüdür!..»

«Böyle doğruluk olmaz!..» Uzanıp duran kolunu geri çekti. «Neyse! Daha, çok çok yontulmanız gerekiyor. Çok fırın ekmek yemeniz, eğitilmeniz gerekiyor...»

«Eeee okulumuz var, gendimiz yaptık!»

«Sadece okul yetmez!..»

«Ne lazımsa alır kabul ederiz, yeter ki siz verin!»

«Verin'le olmaz, kendiniz yapacaksınız! Hazırcı olmayacaksınız!»

«Delilsiz tekkeye girilmez imiş!..»

«Şimdi bakın söylüyorum, Doktor Zihni'ye de söyleyeceğim, çağırıp konuşacağım, demokrasiyi yanlış anlıyorsunuz! Kendiniz yan gelip yatacaksınız, her şeyi devlet yapacak, olmaz bu! Siz de çalışacaksınız. Kanal mı açılacak, alacaksınız kazmaları kürekleri, kendiniz açacaksınız!..»

Hıdır biraz yüreklendi, konuşacaktı, Musa dürttü.

«Çalışıp kendinizi sevdireceksiniz. Kahvede oturup kadınları çifte yollamak yok. Yeni bilgileri bilimleri öğreneceksiniz. Avrupa'nın, Amerika'nın çiftçileri gibi girişimci olacaksınız. Kanalı da kendiniz açacaksınız.»

Musa: «Oluru yok Beyim! İnsan guvatiyen olacak iş değil! Hele mühendis de olmazsa temelli zor. Nereden furacaz, nereden çıkacak, elde terezi, dürbün, ölçüm biçim olacak...»

«Belki bir fen memuru yollarım. Ama iki de jandarma yol-layacam başınıza! Bütün köylü çıkacak, kazma kürek, ne varsa alıp kazacaksınız! Ben de göreceğim. Demokrasi tembellik değil...»

«Aman Beyim, kimin tarlasından geçecek kanal? Bunu mü-yendiz söylemeli. Değilse açtırmaz herif. Sokmaz tarlasına...»

«Nasıl açtırmaz, nasıl sokmaz? Ben geleyim de göreyim o açtırmayacak babayiğidi!..»

KÖYGÖÇÜREN

309

«Emme bizi çok ihmal ediyorsunuz Beyim!»

«Ne ilimali? Her işi bırakıp size mi çalışalım?»

«Su felân istemiyoruz, bu acı sudan gurtarm yeter!»

«Acı su, ne yapalım acı suysa? Kaderinize küsün. Acı çıkmış bir kere!»

Hayal kırıklığı içinde ne diyeceğini bilemiyordu Hıdır. Hele Musa temelli bozulmuştu. Çok vardı içinde, ama söylerse polisi jandarmayı çağırır diye korkuyordu. Konuşamıyordu bu yüzden.

«Hadin bakalım, doğru köye! Dediğimi yapın. Ben de işte buraya not ediyorum: 'Kantarma tahliye kanalı için imece!' Ve Ten memuru ile jandarma gönderilecek!' Hadin bakalım...» Zile bastı. Polis girdi. İşaret etti. Dövülmüş gibi çıktı Hıdır'la Musa. Çıkıp yürüdüler.

Vakıf Hanı'nda Doktor Zihni'yi göreceklerdi. Ama bir faydası olur muydu bu durumda? Musa umudunu iyice yitirmişti. Hıdır da çökmüştü temelli. İkinci kata çıktılar. Bastılar zile. Kadın çıktı kapıya.

«Hasta bakıyor bi dene. Şimdi boşalır...» Oturttu köylüleri salona. Gide gele kendilerini tanıtmışlardı. Biliyordu kadın.

On beş yirmi dakika beklediler, doktor geldi. «Siz Doktor Hıfzı Beye gidin, ben telefon ederim...» Cihanbeyli köylerinden bir karıkocayı savdı kapıdan. Sonra, «Merhaba, nasılsınız?» selâmlayıp telefonun başına geçti. Dr. Hıfzı Beyle konuştu. Sonra sigara tuttu Hıdır'la Musa'ya.

Musa anlattı başlarına geleni. «Ne böyle Vali gördüm, ne böyle söz işittim Zeyni Beyim! İnan eşşekten düşmüş garpıza döndüm...»

«Bunlar İsmet Paşa devrinin valileri! Onun etkisinden kurtaramadılar kendilerini. Ama göreceksiniz, bir bir hizaya gelecekler, yada birer birer atılacaklar. Sırası var. Hepsini birden olmuyor. Bunu da atacağız. Gitsin nere giderse! Ama şimdilik sesimizi çıkarmıyoruz. Siz de çıkarmayın biraz. Jandarma gön-derecekmiş... göndersin! Peki deyin, çıkın köycek işe. Ben bir yolunu bulur alırım gelirim, orda söylerim kazma kürekle olmaz...» Birer de çay ısmarladı, aldı gönüllerini.

310

KÖYGÖÇÜREN

Akşam bastırıyordu köye geldiklerinde.

«Yani bu Zeyni Bey var ya, doymun avrat gibi, endiriyor insanın şişini... Değilse, insan infilâk edecek adamım...»

Hıdır sesini çıkarmadı. Yolda da konuşmadı zaten. «İki kere beton döktürdük, ikisini de galdırıp atan suyun altında bir iş mi var yoğsam Topal Talip'in dediği gibi?» Gülerek, kendi kendisiyle eğlenerek bunu düşünüyordu. «Vali'yi de, Doktor Zeyni'yi de, tarlanın içinden çıkan suyu da... al birini, fur öbürüne...» Düşünüyordu boyuna.

Musa, Hıdır'a bir parça avuntu vermek için bağırdı:

«Düzelir be adamım, düzelir beee! Garabük'te gol gibi demirler düzeliyor, bu da düzelir beee!..»

26

ŞEHİR KULÜBÜ

Özel İdare'nin yıllardan beri köylerden toplayıp biriktirdiği parayı «en faydalı amaca kullanmanın yolu» demek böyle bir yapı yaptırmakmış şehrin ortasına: Betonarme, yedi kat, 'afat' bir apartman! Her katta dörder daire. En üst katı da... neyse...

Köylerden toplanmıştı paralar. Yirmi otuz yıl önceki valilerin hevesiydi bu. «Köyler Birliği» durmadan gelişecekti. Köy ürünlerinin satışı için pazarlar kurulacak, su yolları yapılacak, damızlık hayvanlar sağlanacaktı. Gidenler bunları tasarlıyordu, ama gelenlerin hevesi başka oluyordu.

En son vali büyük bir apartman yaptırılmasını kârlı ve kestirme buldu. «Neme gerek, yarın biri tırtıklar mırtıklar, bütün valilerin adı kirlenir. Yap bir bina, dursun herkesin karşısında dağ gibi. Desinler ki Köyler Birliği'nin parasıyla yapıldı! Hem de eşek ölür semeri, insan ölür eseri kalır... değil mi?»

Şehir Kulübü, üst kata taşındı hemen! Orda burda «süründüğü» yetti böylece. Kirasını da «sembolik» yaptılar. Özel İdare Müdürü, Valinin emrinden çıkabilir mi? Hem memurlar kim için çalışıyor? Köylüler için. Bina kimin? Köylülerin. Üç aşağı, beş yukarı olmuş, ne fark eder? Taşındı Şehir Kulübü. Yeni kornişler, perdeler, bazı odalara jahizeler, masalar, koltuklar, oyun takımları, bilardo masası, buzdolabı, büfe, halı, halı, halılar, avizeler, çiçek saksıları... dayayıp döşediler. Yedi katın üstünde oldukça geniş, ferah, tarla gibi bir kulüp oldu. Böyle bir tane yalnız Maraş'ta varmış, başka yerden haber gelmiyor. Bir de İzmir Ticaret ve Sanayi Odası'nın... Doğu, güney ve batı yönlerine üçer metrelik «teras»lar bırakmışlar. İsteyen çıkıp orada oturuyor, hasır koltuklar, şezlonglar, oyun masaları, tavla, bezik takımları da taşıyor. İsteyen istediği yerde otursun, oynasın, hoş geçirsin vaktini...

312

KÖYGÖÇÜREN

KÖYGÖÇÜREN

313

Kaloriferler yanıyor kış gelince. Asansör var kalbi olanlara. Bundan iyisi gerçekten can sağlığı. Daireden çıkan buraya geliyor, burdan da eve gidiyor. Bazıları gitmek istemiyor hatta. Sadece memurlar, müdürler değil, doktorlar, tüccarlar, avukatlar, eczacılar, adliyeciler, bazı subaylar çıkıp buraya geliyorlar. Bir büyük salon, iki yönetim odası, dokuza on iki genişliğinde şirin bir konuk salonu, üç oyun odası, alaturka, alafranga tuvaletleri... Konuk salonunda çuhadan yeşil örtüleriyle üç masa. Koltukları da geniş ve rahat. Ara sıra Vali

geliyor. Ankaralı konuklar da burada oturuyor bazen. Ocak sadece çay kahve için değil. Kebap, köfte, ızgara falan da veriyor. Buzdolabında her zaman böbrek, koçyumurtası, hatta pirzola, mevsimine göre domates, kıvrık salata, kavun, peynir, üzüm, elma, mey-va... Büyük salonun köşelerinde, konuk odasında oturup ufak demlenmek de olanaklı işlerden.

Doktor Zihni sık gitmez buraya. Vakti yoktur. Vakıf Ha-nı'ndaki muayenehanesinden partiye, partiden oraya, eve, ara sıra çoluk çocuk Meram'a, karısıyla Alâaddin'deki lokantalara, arada bir sinemaya, binde bir de Ankara'dan, İstanbul'dan gelen tiyatrolara... Şehir kulübüne «maaile» gitmek «âdet değil» zaten.

Bu gece gidişinin nedeni var, Vali'yle bezik oynayacaklar. Telefonla konuştular. Hıdır ile Musa'dan sonra açtı: «Ne oldu Sayın Valim, neye bağladınız Kantarma'lı arkadaşların işlerini?» sordu. Vali de anlattı biraz telefonda. Kızdığını, öfkesini, tembelliklerini, şımarıklıklarını söyledi uygun biçimde, uygun ölçüde. Nasıl olsa duymayacak mı? «Azarladım bunları! Yok grayder dedim! Yarın da jandarma göndereceğim dedim! Bozum tozum gittiler...»

«Tabî canım!..» Dr. Zihni traşladı Vali'yi. «Ne de olsa tabanları köylü! Gerçi iyi arkadaşlar ama, şımarabilirler, iyi etmişsiniz! Biz bunların şımarmadan gelişmelerini sağlamalıyız! Öyle değil mi efendim? Çok iyi yapmışsınız, buyurduğunuz gibi ara sıra kulaklarını çekmek faydalı!..»

«Külüpte konuşuruz ya, çok iyi ettim, azıcık burunları kırılın kerataların!..»

Torunoğlu sonra gelecekti. Asansörden, Ağır Ceza Yargıcı Dünder Bey, Avukat Sadi Ardalı ve Eczacı Ramiz'le çıktılar. Doluydu içerisi. Sigara ve puro dumanı havayı almıştı. Yönetim işlerine bakan İbrahim, Amerikan barda oturuyordu, kalktı görünce: «Ooooo Zihni Abi, hangi rüzgâr attı? Yüzünü gören cennetlik valla! Hoş geldin...» Sıktı elini. Ötekileri de selâmladı ayrı ayrı.

Fısıldadı İbrahim'in kulağına, «Vali Bey gelecek! Torunoğlu falan bezik oynayacağız. Nasılsın bakalım? İyisin ya? Hiç işin falan olmuyor mu yahu? Sen de aramıyorsun beni. Zerrin çalışıyor mu bankada? Rahatı iyi mi? Memnun mu?» İş Ban-kası'na yerleştirmişlerdi liseden sonra okumayan kızını.

«Ellerinden öper, hörmetler eder! Madem Vali Bey gelecek, size konuk odasını açayım Abi! Tertemiz! Bir şey alır mısınız aperiatif?»

«Yok, yemek yedim. Belki sonunda, Vali Bey gelince...»

Geçip gitti duvarın dibinden. Altıoklar'dan Halil'le, Dr. Muammer HızaPla, tüccardan İsmet Kalfa'yla selâmlaştı. Doktor Hıfzı da gelmişti, el sıkıştı. «Zihni Bey, gönderdiğin hastayı yatırdık! Basit bir ameliyat gerekiyor, yapacağız. Fakat benim de size işim düşecek, bir gün geleceğim! Bizim derneğe yardımlarınızı rica edeceğim! Değil değil, para yardımı değil! Daha çok maneî müzaharet... rica edeceğim.»

«Teklif yok, beklerim her zaman...»

«Bir miting düşünüyoruz, tel'in mitingi!..»

«Destekleriz, kahrplsun komünistler!..»

«Sağol Abi, Tanrı Türk'ü korusun!..»

Savcı Uğur oturuyordu konuk odasında. Şeker Fabrikası Müdürü Kâmil Orcan vardı yanında. Savcı Uğur gelmezdi kulübe. Belki bir konuyu konuşacaklardı. İbrahim buraya aldı onları. Belki çıkar giderler birazdan. Çıkmasalar da genişti oda.

Yanı sıra gelmişti İbrahim. «Gaven nasıl olsun Abi? Az-şekerli? Tamam! Kendi elimle yaparım Abi... Binde bir

geliyorsun!»

Günlük gazeteleri getirdi sonra gidip. Okudu birinci sayfa haberlerini bir çırpıda. Kaldırıp koydu yanbaşıma.
«Hepsi bir-

314

KOYGOÇUREN

birinin aynı! Başbakan Sivas'ta Nasrettin Hoca fıkrası anlatmış...»

İl Ziraat Müdürü Cevat Bey geldi on dakika sonra. El sıkıştılar. Emniyet Müdürü Hikmet geldi. Jandarma Alay Komutanı geldi Vali Beyle. Torunoğlu geldi. Dört kişi oturdular beziğe. Emniyet Müdürü ile Torunoğlu seyredeceklerdi. İbrahim kahveleri getirdi az sonra.

«Yahu bir ufacak sondaj bize nelere patladı?» «Çok da değil efemim, 17i'lük bir makkap!» «Ama buradan kapıyorsun, oradan tepiyor!..» «Yeraltı sularının doğasını bilmiyoruz efeniim! Daha doğrusu «su»yu bilmiyoruz. «Su» büyük bir konu. Suyun yaptığı işler o kadar büyük ki! Jeolojik ve jeomorfolojik açıdan yeraltını iyi bilmek gerekiir. Kayalar kayalar kayalaar... Bunlar çeşitli tuzlarla yüklü oluup, sular bunları devamlı olarak eritirler. Bu yeni bir görüştür efeniim... Amerikan üniversitelerinin ve Jeomorfoloji Cemiyeti'nin yayınlarından anladığımıza göre bizim bu konulardaki bilgimiz oldukça azdır...» Torunoğlu güldü: «Araştırma ciddî ve pahalı iştiir! Kim yapacak araştırmayı? Büyük kadroların geliştirilmesi ve büyük paraların yatırılması gerekiir. Ayrıca ciddî bir sistem isteer. Özel sektör ve kamu yatırımlarının araştırmaya dayandırılması halinde, araştırmaya duyulan ihtiyaç daha çok kendini hissettirecektin*...»

«Çok iş yapmak lâzım memlekete... çok!» Dr. Zihni. «Yalnız devletin gayreti yetmez...» Vali. «Tabii, vatandaşlar da çalışacak!..» «Köylüler, bilhassa köylüler...»

«Köylü kentli, hepsini çalıştırmalı!» Emniyet Müdürü. «Biz bu havanın içinde kimseyi çalıştıramayız!» «Kendimiz de çalışmasak olur mu olur...» «İçtimaî sınıf ve zümreler arası tezatlaar...» «Komünizmle Mücadele Cemiyeti'ni desteklemeli...» Savcı Uğur Beyle Şeker Fabrikası Müdürü, «iyi geceler» dileyip gittiler. Oyun hızlandı. Çıt çıt çıt edip duruyordu mar-

KÖYGÖÇÜREN

315

köz. Az sonra iki kişi çekildi. Vali'yle Zihni vidolu beziğe geçtiler. *

«Bu Halk Partisi'ne nooluyor yahu Doktor?»

«Dökülüyor...»

«Sen yirmi yedi yıl iktidarda kal...»

«On beş yılı Atatürk'ün...»

«Eserler de O'nun...»

«Çok ciddî operasyonlar gerek Vali Beey!»

«Müneverler köye gidecek...»

«Bu Kantarma'ya bir grayder...»

«Kaç tane var koca ilde biliyor musun?»

«Yenilerini almak lâzım Ankara'dan...»

«Amerika'daan...»

«Her neyse...»

Vali sordu İl Jandarma Komutanına: «Hatip Karakoluna telefon ettiniz mi?»

«İki jandarma köyde efendim yarın.»

«Benim de niyetim var iki üç gün içinde!»

«Haberim olursa bendeniz de gelirim efendim.»

«Otur şehirde işine bak yahu Doktor!»

«Hay hay efenim, nasıl tensip buyrulursa?»

«Ama mutlaka gelmek istersen...»

«Gelmek arzu ederim...»

Vali vido çekti, Doktor kabul etti.

Çıt çıt etti marköz gene.

Yönetim işlerine bakan İbrahim geldi: «Çay emreder miydiniz?» Sordu.

«Eeee... birer çay, iyi olur. Doktor yeniliyor nasıl olsa!»

Ziraat Müdürü: «Kumarda kaybeden aşkta kazanır efendim!»

Emniyet Müdürü: «Buldun aşkta kazanacak adamı!»

Vali: «Siyasette kazanıyor!..»

«Yahu Doktor, ne zaman yolluyoruz seni Ankara'ya?»

«Eee yaklaştı seçimler, bu sefer işallah!..»

«Bizim için hizmet her yerde kutsaldır...»

«Daha büyük hizmetler için efenim...»

316

KÖYGÖÇÜREN

«Doktoru bakan olarak göreceğiz işallah!»

«Muhakkak Sağlık Bakanı, İçişleri Bakanı...»

«Bir bakan olsun da...»

«Daha çok yararlanır ilimiz!»

«Ülkemiz yararlanır efendim!»

«Kızınızdan haber var mı Vali Bey? Nasılmış dersleri?»

«Kaydoldu efemim, School of Economics'de okuyacak...»

«Londra'da değil mi efendim?»

«Tabî, London School of Economics!..»

«Tebrik ederiz efendim, zeki çocuktan zaten!»

«Evet evet, yeniliyorsun Zihni Bey, teşekkürler...»

«Kaç ay oluyor, özlemediniz mi efendim?»

«Evlât... özlenmez olur mu?»

«Arada bir gidersiniz inşaallah!»

«Bakalım, bir fırsat çıkarsa?»

«Fırsat ne demek efendim sizin için?»

«İşler de çok şu sıra...»

«Kantarma'ya bir fen memuru emretmişsiniz...»

«Evet, birini göndermeliyiz, iyi olur!»

«Kanalın geçeceği yerlerde ihtilâfa düşerler!»

«Asıl onun için lâzım, birini gönderi verin...»

«İki üç gün de kalsın, tensip ederseniz?»

«Eeee tabî, iyi olur...»

Dr. Zihni «rubikon» oldu, verdi oyunu. Çaylar geldi. ,

«Politikada kazanacaksınız, bu ona işaret!»

«Biraz asabım bozuk Vali Bey, ondan...»

«Bak şuna, asabım bozuk diyor, 'Vali Bey, iyi oynuyorsunuz' demiyor da!»

«Siz iyi oynuyorsunuz da efendim, benim asabım bozuk!»

«Hayrola bakayım? Neden bozukmuş asabın? Kantarma'ya grayder vermedik diye mi? Merak etme, veriz iki üç gün sonra. Beyşehir'den gelecek, başka yere vermez, doğruca Kantarma'ya yollarız...»

«Saağolun efendim, ama bundan değil asabım.» «Allah allaah! Neden peki, söyle bilelim?»

KOYGOÇUREN

317

«Özel^bir mesele efendim, apartmanın kapıcısını koğmuş bizimkiler!»

Bir gülüşme oldu. Zihni'nin esmer yüzü parladı. «Amasya'nın bardaa, bir olmazsa bir daa!..» «Değil ama, buna alışmıştık, bizim hanım beğeniyordu!» Gene gülüştüler. «Beğeneceği birini daha bulursunuz...» «Ev alma, komşu al... apartman hayatı sıkıcı!..» «Biri verir kömür parasını, biri vermez!..» «Biri gelir toplantıya, biri gelmez!..» «Boşuna dememişler ortak malda hayır yok!» «Tekelci Sabri Bey tutturmuş Balkon çıkacam!» «Bütün maliklerin rızasını alması lâzım...» «Müstakil eve alışmıştık, belki satıp çıkacaz...» «Tabii, müstakil ev başkadır...»

«Dannn dunnn!.. Gu-guuk guk, gu-guuk guk!..» Ötmeye başladı duvardaki saat. Vali Bey kalktı. Emniyet Müdürü ondan önce davrandı. İl Jandarma Komutanı kalktı, yürüdüler. Büyük salona uğramadan çıkma olanağı yoktu. «Bu Şehir Kulübünün her yanı iyi de, konuk odasının çıkışı kötü. Ayrı bir çıkışı olsa iyi olurdu...»

«Bir tadilât mümkün efendim!» Atıldı İbrahim.

«Yaptırabilerseniz hoş olur...»

«Emredersiniz efendim... deral!»

Oyun oynayanlar, oturup seyredenler, teker teker doğruldular, kalktılar. Sağından, solundan, selâmları eliyle başıyla ala ala yürüdü Vali. Doktor Zihni kapıda uğurladı Vali'yi, ötekileri. Torunoğlu'yla kaldılar. Dönüp Avukat Sadi'nin masasına geldiler. Salonun köşesindeydi masa. Oturup satranç seyrettiler. Altıoklar'dan Halil, Sadi'nin vezirine bindirmişti. «Kiş dedim, sakın bakalım vezirini Sadi Bey!» Sadi, sağ yandan boş bir kareye aldı veziri. Halil koydu elini çenesine. Sadi paketini çıkardı. Sigara tuttu Zihni'yle Torunoğlu'na. Kendi de yaktı bir tane. «Düşünür gayri! Kahve içer misiniz? Olmazsa birer ora-let yaptrayım... İsterseniz rakı getirteyim? Emredin bir şeyler...» Garsonlardan Cengiz geldi.

«Birer oralet içelim...»

318

KÖYGÖÇÜREN

Dr. Zihni tembihledi: «Ilık olsun benimki!» «Benimki de ılık olsun oğluum...»

«Yahu Zihni Bey! Noolacak bu Kantarma'nın hali böyle? Perişan olmuş adamlar! Topal Talip gelmiş Zaman Ahmet'e, Hüsnü Şifa'ya: 'Ankara'ya kadar gidip şikâat edecez, bakmıyorlar, ilgilenmiyorlar!..' Yazık değil mi adamlara be dostum? Su içinde kalmış tarlaları! O da bir suya benzese? Acı mı acı! Ne ota ekine yarıyor, ne mala hayvana...»

«Bir çaresine bakacaz o işin Sadi! Yarın köylüler kazma kürek bir kanala başlayacaklar. Ardından bir grayder yollamaya çalışacağız. Vali Bey'den yarım söz aldık. Belki öbürsü gün bir gideceğiz oraya kadar...»

«Tabî yahu, seçimler de geliyor! Bir koz. daha vermeyelim Halkçıların eline. Herifler alırlar ele, girerler yola... yarın!»

Elini salladı Zihni: «Nâpacaklar alıp da ele? Daha olmadı bütün zararını zıyanını tazmin ederiz köylülerin! Hiç bir şey diyemezler!»

«Demeseler de meseleyi öyle bırakmamak lâzım...» «Haklı olmaya haklısın, biraz ihmal ettik...» At'ı sürdü Altıoklar'dan Halil. Sadi anladı, piyon koydu önüne. Halil gene koydu elini çenesine.

«Ne zaman gideceksin Kantarma'ya Zihni Bey?» «Yarından sonra belki! Vali Bey de gelecek gibi. Eğer gitmezse ben ayrıca giderim iki üç gün içinde...» «Çumra yolunda galiba, yakın değil mi?» «Yakın... on beş kilometre kadar!» «İstersen haber edeyim, bir görmüş olursun?» «Bilmem ki? Bakarsın bir iş çıkar...» «Ben gene haber edeyim de...» «Memnun olurum!»

Halil, bir fil aldı Sadi'ye atını verip. Sadi atı aldı. Vezirle sokuldu, «Şah... Şah eliyorum şaaaah!..»

Sadi güldü: «Anladık şah diyorsunuz!» Oynattı şahı. «Üç el sonra mat oluyorsun dikkat et!..» «Bireh bireh bireh! Ne keskin oyuncu bu yahu?» Oraletler geldi. Zihni'yle Torunoğlu içip kalktılar.

27

ESKİ ZAMAN KAZMALARI

Çok çok iki karışta kaldı en iyi yerlerin ekini.

«Mamır yağış olmadı ki!» Omzunda kazma, yürüyordu Musa. «Otlar çöpler gurudu. Ne yiyecek bu yıl mallar... gullar? Birer torba dakmıp çıkalım en eyisi yılı yağdar giden yerlere. Afyon, Eskişehir yanları nasıldır acap? İsparta'dan öte, Bul-dur'a doğru, Denizli, Aydın yanları, Manisa'nın İzmir'in oralar. En kötüsü burdan eyidir bence... birağıp gidelim bali!»

Üye İdris yanı sıra geliyordu.

«Sen de omzuna bi gazma aldın, yörüdün gomsuyla! Galaydın köyde bee! Candarmalar felân gelecekler!»

«Candarmalar gelecek, Hıdır gelmiyor biliyor musun?»

«Nâpsm gelip? Yıkıldı, maffoldu herif!»

Sığır sıpa çıkmış, çobanlar dağılmıştı yazıya.

Fen Memuru Hüsamettin geldi Ziraat'm cipiyle.

«Hem de erkenden! Nooluyor acap bunlara? Bir de gendi çıkıp gelsin de Valimiz!..»

Yanma muhtarı üyeyi alıp kuşluğa doğru keşfini tamamladı Hüsamettin. Kaplan Harmanı'ndan, Cinligeriç'ten, demiryoluna doğru uzanacaktı kanal. Oradan bir köprü'nün altından geçip, kmdıralıklara ulaşacaktı. Ama kmdıralıklarda nolacaktı acı su? İyi kötü köyün sığırı sıpası yayılıyordu. «Orayı da batı-rırsa? En eyisi demiryolunun iki yanındaki şarampollara bira-ğivermek değil mi adamım?» Çok sordu Musa, Fen Memuruna. Ama o tutturdu, «Kmdıralıklara ulaşacak!» Bereket Ali'nin tarlası, Veli'nin tarlası çekişi olmadı. Upuzun, dosdoğru uzanacak kanal. Bakarsın iki üç yıl sonra kurur. Hep akacak değil ya böyle! Onlar da sürerler kanalın yerlerini. «Ah grayder ge-livereydi!» Yok, o kadar da iş yok ama üşeniyor köylü. Üşençlerinden birbirlerine daklaşıyorlar.

Daha ilk kazmayı vurmadan öttü Topal Talip:

320

KOYGOÇUREN

«Hani nerde adamın? Ne gelmiyor? Yaptı etti, koca belâyı sardı köyün başına, şimdi de imeceye gelmiyor!»

Güldü Musa: «Eksik yazıcı gibisin Taliba! Yavu heç halden hamırdan bilmiyorsun! Herif hasta! Israr ediyorsan birazdan Sunacığı sesleteyim. Emme hasta maşta belkim öğleye gendi çıkar gelir. Eğer daha ısrar edersen, onun sehemini ayırır goruz bi yana, gelir gece gece gazar gider...» «Utancından gelemiyor öyleyse?» «Zevklenme Taliba! Utancından gelemiyor!» «Şimdi utanmış neye yarar? Evelinden utanacaktı!» «Türkün aklı sonadan gelir bazan, napcan?» Tabancasını yoklayıp öksürdü muhtar: «Türkün içinde çeşit çüşüt soylar vardır, bazılarıninki heç gelmez, acaba sen onu da bilir misin?» Öksürdü, yürüdü iki üç adım. Dönüp geldi sonra: «Sen gaz gendi sehemini! Başgasmmkine garışma! Daha olmazsa çek git. Biz gazarız...»

Sıcak bindiriyordu başlarına başlarına. Her evden birer kişi hesabıyla gelmişlerdi. Altmış üç kişiydiler. Nişancı Muzaffer «ev» değildi, o dâ gelmişti. Hıdır da gelirse altmış dört olacaktı. Kazmaları ufak,, kürekleri ufak, kazılıp atılacak toprak ise «dağ» gibiydi önlerinde. Gerçi boylu büyük tepeler yoktu. Ama kazacaklar kazacaklar, tâ demiryoluna ulaşacaklardı. Orayı da geçip kmdıralıklara varacaklardı. «Hadin bakalım hadiiin üşenmen! Üşenenin oğlu gizi olmazmış...»

Elinde bir kürekle Çil Ümmet geldi. Kâh kazıyor, kâh dolaşıyordu aralarda. Yürüyüp Topal Talip'in yanma varıyordu. «Sen ne geldin? Oğlun Salim gelse daha eyi olmaz mıydı? Ha bir gün galivereydi tecaretten!.. Eksilir miydi hazinelerin? Topal bacağınla senin gazdığınan noolur ula? Senin gazdığımı ben sol elimlen gazarım soool!» Kızdırıyordu Talip'i. Sonra karşısına geçip gülüyordu. «Gızma Taliba! Hemi de yan yun gonuşup gomşularm guvayi maneviyesini gırma! Üç dört arkadaş verdiniz gafa gafaya, ikilik çıkarıyorsunuz köyün içinde. Ne nü-züm var halbuysam ikiliğe? Hepimiz aynı bokun, çamurun içinde değil miyiz?»

Talip kalmıyordu lâfın altında:

KÖYGÖÇÜREN

321

«Tek duranın teknesi devrilmemiş! Duragosaydık noolurdu? Kakıp gittik sular istedik Başgan köye geldiğinde. Neye istedik? Daha heç bi köyde böyle iycatlar yoğuken neye önlere geçtik? Ha duraydık biraz, öteki köylere geleydi de ondan kerı dilekçeler vereydik!..»

Çekişe çekişe kazıyorlardı. Kıdım kıdım eşiyorlar, yığıyorlardı iki yana. O gün öyle geçti. Akşama İdris bir düşünce attı ortaya. «Yani iycat çıkarıyor felân demen de, iki üç çift goştu-ralım, sabanla sürelim, sonra da küreklerle yanaşiverelim! Böyle gazmayla uğraşip durmayalım...» İdris'in düşüncesini destekleyenler oldu. Gülenler oldu.

Ertesi gün üç çift koşup geldiler. Birini muhtar getirdi. Gidip geldiler fen memurunun işaretlediği çizî üzerinden. İnce uzun «tir»ler çizdiler. Sonra da atmaya başladılar kürek kürek. Öğleye doğru yorulup bittiler gene. «Anam anam, gadın anaaam!..» İnledi İslî Cemal.

İkinci zamanydı, üç otomobil saptı şosadan. Muhtar koştu, ama yetişemedi. Arabalar geçip gittiler köye doğru. «Acaba seyirtsem. mi arkalarından? Yoğsam bakıp dönerler mi bu yana?» Düşündü muhtar. Sonra Bekçi Ahmet'i yanma aldı, yürüdü köye. «Belki otururlar gavenin önüne. Varıp şahap olayım çıkıp gelen konuğa...»

Keseden gitme olanağı yoktu. Gölü dolanmalıydı önce. Göl bütün Kaplan Harmanı'nı kaplıyordu. Alt başından

koştu. Bekçi yetişemiyordu. Uçuyordu. Ama daha îsligil'in damın dibine varmadan arabalar geri söktü. Burun buruna geliverdiler. Musa, âdeta bir içgüdüyle kollarını kaldırdı havaya. Birden fren yaptı öndeki araba. Bir sağa, bir sola yalpaladı Musa. Şoföre gitti. Vali arkadaydı. Dolanıp o yana geçti. Çıkardı şapkasını. Bastı göğsüne. Eğilip uzattı başını cama doğru. «Safa geldin Vali Beyim? Hoş geldin köyümüze!» Askerlikteki gibi bağıırıyordu. Arabanın arka kapısını açıp çıktı Vali: «Dur yahu nooluyorsun, ne bağıırıyorsun?» «Köylü aşşada Beyim! Ganal gazıyoruz sayanda!» Musa'yı bağıırından itti Vali: «Nerde? Göster bakayım!» Arkadaki arabadan Dr. Zihni'yle Avukat Sadi indiler. Ko-

21

322

KÖYGÖÇÜREN

şup geldiler. Baktı olmayacak, ikinci arabadan. Ziraat Müdürü Cevat Bey de indi. Vali gülüyordu. Musa kolunu uzatıp gösterdi: «Şu yandadır Beyim, Gaplan Harmanı mevkisi deriz!..» O yana uzatıyordu şapkasını, «Göstereyim efendim!»

«Hadi düş bakalım önümüze!..» Yürümeye başladı Vali. Vali'nin arabasında Komutan vardı, o da çıktı. Ziraat Müdürü, yardımcısı Nevzat Bey yürüdüler. «Uzak mı?» Vali sordu.

«Hemen surda Beyim!» Şapkasını uzattı Musa. «Kaç saat çeker?»

«Saat çekmez Beyim, bi çeyrek bile yok!» «Araba gitmez mi?» «Gider emme aşınır, ne nüzumu var?»

Güldü Vali. Ayaklarına çizme çekmişti. Elinde bir kamçı vardı. Çat çat vurup duruyordu. Ziraat Müdürü de bir golf pantolonu takmıştı bacaklarına. Nevzat Beyin kolçakları yoktu bu sefer. İki büküm yürüyordu. Yan basıyordu, bükülüp düşüyordu ikide bir. Tarlanın kesekli yerlerine gelince daha çok düşüyordu. Tel saplı gözlükleriyle bol ışıklı kırlarda gözleri kıpır kıpır edip duruyordu. Camdan adama benziyordu Kantar-ma'nım kırlarında. Düşse kırılacaktı. Elini her zaman burnunda, gözünün önünde gezdiriyordu. Ona bakarak Cevat Bey daha yakındı toprağa. Kaba kaba basıyordu. Şimdi ayakkabıları pek elverişli değildi, ama köye düşse iki günün içinde uyardı, öyle bir etki yapıyordu. Vali de yürümek istiyordu çizmelerini giymişken.

«Bütün komşular çıktı mı? Jandarmalar geldi mi?» «Çıktı Beyim! Candarmalar da geldi!..» «Jandarmalar gelmeden çıkamaz mıydınız?» «Haşa Beyim, köyümüz çok usludur, candarmaya ne ha-cat? Hemen çıktı gomşular. Zaten gendi eyiliğimize bir iş değil mi? Gelip anlattım, grayder yoğumuş, Vali Beyimizin selâmı var, olsaydı verecekti, ne teklifi var deyi cuvap verdi, elinizle gazıverin diyor dedim, aleykümse lam dediler, gazması-nı alan geldi! Gazıyorlar eyi kötü. Emme el işi ne de olsa. Küreklerimiz de gumpanya küreği olmadığına, iş üremiyor!..»

ÜUYİİÜÜKEN

323

Muhtarın sözleri yumuşattı Vali'yi. Çıkışmak istiyordu halbuki. Gene de çıkışma yolunu açık tuttu. «Neyse gidiyoruz bakalım göreceğiz! Köylü dediğin çalışkan olacak muhtar! Yatan köylü istemiyorum! Şımaran köylü hiç istemiyorum...»

«Haşa Beyim! Ne demek? Nasıl şımarabilir? Nasıl yatabilir köylü? Yatarsa gışm ne yiyecek? Dahi bu yıl bile düşünüyoruz, valla ahacık şu ekinleri görüyorsun, iki garış yok en eyisinin boyu! Gatti maffolduk bu yıl biz. Sade biz değil, he-ralım tekmil ova maffoldu. Koçasar yanları da böyleymiş. Gomşular diyorlardı: 'Bi yağmur dovasma bali çıkalım!' Emme artık geçti deyi müsadetmedim gali!»

«Dur bakayım, neyi mücade etmedin?» «Eee vakti geçti, yağmur şimdiye kadar ilâzımdı, simden kerî faydası olmaz efendim!»

«Yok yok, başka bir kelime kullandın, onu söyle!» «Rahmetin vakti geçti, ekinler kemalleşiyor dedim...»
«Yani muhtar sen varsın ya, seni alıp... okutmali okutmali, baya okula yazıp okutmali!..»

«Vaktini geçirdik Beyim! Simden kerî okuyamayız gali!» «Hah! İşte bu kelimeyi diyorum! Ne dedi size Başkanımız?» Güldü Musa: «Haaa! Bu keleme bizim gadim kelememiz olduğundan, dil alışkanlığı olarak kullanıyoruz. Ayıp keleme mi acaba? Bilgimiz yok bu hususta...»

«Ayıp değil de biraz kaba, anlıyor musun?» Başını kaldırıp «cık» etti Musa. «Kaba olduğu için kullanmayacaksınız!..» «İncesinin bize pek nüzumu da yoğ emme...» «Bak bak! Sen ciddî mi konuşuyorsun? Benimle alay mı ediyorsun?»

«Töbe Vali Beyim, haşa! O nasıl keleme? Heç bir muhtar, bir valiyle alay edebilir mi? Ben zatına köyümüzün lisanını konuşuyorum. Yani biz nezik kelemelerle hanım'dili konuşma-yı bilmeyiz, onu diyorum zatına...»

«Ama Başkanımız dedi ki, kaba söz bunlar kullanmayın!» «Esgiden, Atatürk'ün, İsmet'in zamanında, hattâ padişahların zamanında, hükümet, köylülerin kelemeleriyle uğraşmazdı

324

KOYGOÇUREN

heralım. Yani ben o günlere bek gavişmadım, gayınpederim Çil Ümmet de söylemiyor. Bunu yeni duyuyoruz. Eğerkine şimdi böyle bir ganun varışa, deral tatbik ederiz. Ulûemre itaat! Gökten ne yağarsa bizim köy gabıl eder işallah! O yandan heç kuşkun olmasın. Tabii biraz zorluk verir, gadim lisanımızın kelemelerini nezik kelemelere çevirmek goley olmaz, emme ne yapalım, uğraşırız gali!»

Komutan, ceketinin ucundan çekti muhtarın. «Dikkat et be evlâdım! Hem çok konuşuyorsun, hem de hataları tekrar ediyorsun! Dinlesene Vali Bey ne buyuruyor? Şunun şurasında il merkezine on dakikalık bir köy, hâlâ 'gali', 'bali', 'goley' falan... olmaz böyle! Dikkat et, iyi dinle Vali Beyi!..»

Musa durdu, yutkundu: «Başüstüne! Bundan kerî dikkat ederim! Ederim... edeceğim efendim!» «Aferiin, işte bu kadaaaar!..»

«Bırak kumandan!» Koluyla «yürüyün» işareti yaptı Vali. «Öyle ayaküstü, iki üç derste bellemez bunlar. Bunlara uzun .uzun anlatmak gerek. Radyoları falan var halbuki. Radyo çok etkili bir eğitim aracıdır. Bütün dünya kabul etmiş. Üyesi bulunduğumuz Birleşmiş Milletler'e bağlı UNESCO örgütü de az gelişmiş ülkelere bu yolda tavsiyelerde bulunmuştur. Fakat bunların dikkatleri zayıftır... Döndü muhtara: «Radyonuz yok mu sizin? Hiç dinlemiyor musunuz?»

«Dinleriz Beyim! Köyümüzün gavesinde olduğundan başka şahsan benim evimde de vardır söylemesi ayıp. Emme tabii pilleri çalıştığına, türkülerde açıyoruz!» «Haberler'i dinlemez misiniz?»

«Dinleriz... Garagöz Hacivat oynar, onu da dinleriz!» «Bol bol dinleyin de konuşmalarınız düzelsin!» «Şeytan Hasan deye bir çocuk var köyde, istersen hemen çağırırım, yani ayan radyonun konuştuğunu konuşabiliyor. Eğerkine hükümete nüzümü varışa bu çocuğu verebiliriz Beyim... daha esgerliğini yapmadı! Anası bubası da çok yoksul olduğuna heç naz edemezler: 'Sayın dinleyicilerim! Burası Lon-dura! Günün siyasi manzırası şööle görünüyoor. Birleşmiş Milletler Arabulma Gomüsyonu Temsilcisi Mister Atakamani dün

KÖYGÖÇÜREN

akşam Amsterdam'da verdiği demec̄te...! Yani bunları aynan söylüyor!»

Vali durup Jandarma Komutanına, Dr. Zihni'ye, Avukat Sadi'ye, Ziraat Müdürüne, Müdürün yardımcısına ayrı ayrı baktı. Sonra muhtara döndü. Ona da baktı daha dikkatle. Sonra İdris'i gördü. Gözlerini ona dikti. İdris, tıpkı askerlikteki gibi esas duruşa geçti, yapıştırdı ellerini. Sımsıkı, dimdik, gözlerini Vali'nin gözlerine dikti, beton gibi kalakaldı... «Rahaaaat!..»

Komuta uygun olarak sol ayağını fırlattı İdris. Muhtar güldü: «Esgerliğini onbaşı olarak yaptı Beyim!» Durdu, «Evelisi gün makamına barabar geldiğimiz arkadaş vardı ya, o da çavışdı. Şimdi biraz keefi yok, yatıyor evinde. Yani daha açığı, bu su meselesine bozulduğu için, gaharinden çıkamıyor. Suçukuyor, utanıyor gomşulardan...» «Neye utanıyor, noolmuş?»

«Hatırlamıyor musun? O istediymiş Başkanımızdan suyu! Şimdi de böyle acı çıkınca utanıyor. Sanki gendinin yüzünden böyle olmuş gibi. Çık diyorum emme dinlemiyor... Zekâli arkadaşdır. Mamirlik felân verilse yapabilir. Garısı da çok insanlıydır!..»

Elini başına götürüp parmaklarını çabuk çabuk oynattı, Jandarma Komutanına göz etti Vali. İçinden ekledi: «Oynatmış galiba bu!»

Komutan kızdı, öksürdü, yere baktı.

Tarlanın kesekleri arasından, an'larda kurumuş dikenlere, taşlara basarak, önden önden yürüyordu muhtar. Hem de kollarını büyük büyük açarak konuşuyordu. Vali'nin ve öteki konukların önünde, her zamanki olağan duruşlarını, sesini, bakışını yitirmiş, bambaşka bir insan olup çıkmıştı.

«İşte bu daşların dikenlerin arasında, açlıkla tokluk vede varlıkla yokluk arasında Vali Beyim, bizim köyümüz Kantarına, hem de öteki köyler, Hatip, Resul, Boruktolu, Hayıroğlu vesayire... adları başga tabii onların, yaşıyoruz efendim! Hı-tlır'm hakkı var. Su olmazsa bizim işlerimiz küldür Beyim. Çok «değil, bundan onbeş gün önce, bir iki saatcık yağıvereydi, bu

KÖYGÖÇÜREN

KÖYGÖÇÜREN

yıl paçayı gurtarırdık. Emme yağmadı. Biliyor musun, zengin olmak değil meramımız, sadece gamımızı doymak. Malın ma-şadm, çoluk çocuğun gamını... Emme bu yıl maffız! Bu yıl gış çıkmaz...» durakladı, 'gali' diyecekti, hemen toparladı kendini, «çıkılmaz bizim köyden!..» Kesti.

«Çok var mı daha suyun olduğu yere?» «Az galdı, vardık olduk Beyim!»

Gölün kıyısında durdular. Tarlalar silinmiş gitmişti. Suyun çıktığı yerler görünmüyordu. Gittikçe yayılıyor, gittikçe çoğalıyordu su. Muhtar kolunu uzatıp gösteriyor, konuşuyordu. Ama anlatamıyordu. Birden akıl etti, eğilip taş aldı yerden, gerilip fırlattı: «Olmadı, dutturamadım Beyim!» Eğilip bir taş daha aldı, gerilip gene fırlattı. Gözüyle izledi taşın havada çizdiği yayı. «İşte o düştüğü yer var ya, ilkin ondan on metro kadar öteden çıktı su. Orayı betonla gapadık.» Eğilip bir taş daha aldı, bir daha gerildi, fırlattı. «Az solunu... orayı deldi bu sefer! İkinci sefer gamyonlar geldi. Ustalar felân... Çok beton döktüler. Emme bu sefer de beri yandan patlattı. Baksana gorrk gorrk gorrk... gorkuldayıp duruyor imanı yok!»

Vali bakıyordu, şaşkın. Gözleri büyümüş, zaten büyük olan dudakları sarkmıştı. Suyun aldığı yerlerin genişliğini ölçmeye çalıştı gözleriyle. Sonra köye baktı. Yandaki yakındaki tarlalara baktı. El etti beraberindekilere. Yürüdüler.

Muhtar gene önden önden yürüyordu. Köylülerin kanal kazdığı yere vardılar. Dikilip baktı Vali: Kimi kazmayla, kimi kürekle, kimi de çifte koşulu öküzlerle daha sıkı bir çalışmanın içindeydiler şimdi. Durup uzun uzun seyretti Vali. Bir yaptıkları işe, bir dönüp epey uzakta kalan göle baktı. Sordu: «Nereye akıtacaksınız bunu?»

Kolunu uzatıp gösterdi muhtar:

«İlerde kmdıralıklar var Beyim... oraya!»

«Otlak değil mi oralar?»

«Evet, mal güderiz efendim...»

«Orayı da doldurunca malı nerde güdeceksiniz?»

Sustu muhtar, başını eğdi yere.

Ziraat Müdürüne baktı Vali:

«Haberiniz yok mu bu durumdan?»

«Yok efendim! Bendeniz Fen Memurunu gönderdim. O da tabii köylülerin arzusuna göre bir çizim yapmış anlaşılabilir...» Muhtar başını kaldırmıyordu. Baktı Vali:

«Yahu muhtar, bana ciddî konuş evlâdım, o zaman malı nerde güdeceksiniz?»

«Emme akıtmazsak köyü alacak Beyim? Tarpaları alacak? Önce mal mı, can mı Vali Beyim? Biz tabii önce canımızı düşünürüz efendim...»

Vali de eğdi başını. Bir süre kaldı öyle. Sonra kaldırıp göklere baktı. «Daha ciddî tedbirler düşünmek gerekir, daha ciddî!» Yürüdü.

Ardından muhtar da yürüdü. Yürüyüp yetiştı:

«Babana rahmat! Gözel dedin! Çok ciddî...»

Köylülerin eğilip çalıştığı dizinin ucuna vardılar. Durdu Vali. Durup seyretti biraz. Köylüler, kimi elindeki iyice kütelmiş kazmalarla kazıyor, kimi parçalanmış, ufalmış küreklerle atıyor, bir yandan da kollarının, bacalarının arasından Vali'ye ve yanındakilere bakıyorlardı. Vali, elinde kamçı, dikiliyordu. Ayaklarında çizmeler, çizmelere sarp sarp vuruyordu kamçısını. Vuruyor, çalışan, çırpman, çırpındıkça ter içinde kalan köylülere bakıyordu. O kadar ince bir arık açıyorlardı ki, «Acaba alay olsun diye mi kanal diyor buna muhtarları?» Gölün yanında bu kanal şaşırtıyordu Vali'yi. Göl, büyük bir göldü köyün kıyısında. Bunu acaba nereye sığdıracaklardı ve bu incecik kanaldan götürüp nereye dökceklerdi?

Hiç bir şey demedi. Selâm bile vermedi. Döndü izinın üstüne. Yürüdü. O yürüdü diye ötekiler de yürüdüler. Bir süre keseklerin arasından gitti. Sonra durup şosayı aradı. Epeyce vardı. Gene yürüdü.

Vali yürüyordu. Çünkü ayaklarında çizmeler vardı. Ama ötekilerin böyle bir tedarığı yoktu. Onlara zor

geliyordu. Avukat Sadi falan batıp çıkmıştı. JKK da rahat değildi. Hele Ziraat Müdürü yardımcısı Nevzat Bey'in hali temelli bitikti. Bir kolayı bulunsa da arabalar gelse çok makbule geçecekti. Ama

328

KÖYGÖÇÜREN

Vali Bey durmadan yürüyor, yürüdükçe arayı açıyordu. Muhtar da onun yanı sıra gidiyor, elini kolunu sallayarak bir şeyler anlatmaya çalışıyordu.

Konuklar o gün şehre döndüler. Birer banyo aldılar ve beğendiler yattıkları yerleri. Bu yüzden de rahat birer uyku uyudular. Deliksiz, titremesiz... Bir yandan açık hava, bir yandan kesekli tarlaların yorgunluğu... Özellikle Nevzat Bey'e çok iyi* geldi. Vali de hoşnuttu bu yorgunluktan.

28

ÇOK SIKMIŞSIN DİŞİNİ

«Hıdırır, aaaaa Hıdırır!..»

Değneğini merdiven ağaçlarına vura vura Çil Ümmet çıkıp geldi. Sunacık koştı kapıya. «Geç Ümmet emmi, geç buyur!» Elinden tuttu, içeri aldı yaşlı adamı. Pabuçlarını döndürdü hemen. Çabucak yetişti, kolundan yede yede, Hıdır'ın başucuna getirdi. Altına bir koyun postu attı: «Buyur otur...»

Hıdır yataktaydı. Yorganı göğsüne çekmişti. Başını da yüz-aşağı yastığa koymuştu. Kaldırıp baktı, gene eski biçimini aldı. Elinde mendil vardı, basıp duruyordu alt çenesine.

«Eeee, geçmiş olsun yavu! Yattın galdm, nooldun böyle? Yavu biz seni şaka ediyor felân sandık, neyin var?»

Çil Ümmet yerleşmeden Musa çıkıp geldi.

«Yavu adamım, yatmanın goleyini buldun, heç kakmıyorsun eferim sana! Yoğsam ciddi mi yavu? Nerem diyorsun söyle hele? Ulan eğerkine ciddi hastayısan bir araba hoştura-yım? En birinci dokturlara götürüyüm. Zeyni'yi bırak, Hocanın oğlu Hıfzı Bey'e götürüyüm. Muammer Hızal'a götürüyüm. Söyle, nerem diyorsan?»

Sunacık, bir post da Musa'nın altına attı.

«Biz gomşularlan, eyi kötü, ganalı gazıyoruz. Akıdacaz o suyu. Vali diyor 'Mallar nerde yayılacak?' Malı batsın, o iki tarlayı gurtaralım da!.. En beri baştan Topal Şeytan'm gaha-rinden... Benim bubalığm da tarlası gitti... Gaveci Mamut so-murduyor. Sen de batan tarlanın marağmdan hastalandın bak! Gomşular da puntolacak! Eyisi mi eşelim bir ganal, aksın gitsin! Emme zor iş adamım! Öyle insan guvatıylan olacak değil. Motur guvatı ilâzım. Hele şükür ki gomşular duttular...»

Teslime çıkıp geldi:

«Geçmiş olsun Hıdır Ağaam! Yattın galdm, hayrola? Yoğ-sam gizli bir derdin mi var, bize demiyorsun?»

330

KÖYGÖÇÜREN

KÖYGÖÇÜREN

331

Teslime'nin altına da katlayıp namazla'yı koydu Sunacık. Hıdır doğruldu, yastığı duvara dikti, yaslandı ardına. Elindeki kirlenmiş mendili alt çenesine bastı gene. «Hoş geldin Ümmet emmi, hoş geldin Musa, hoş geldin gomşu! Yattık galdık haggaten! Yavu bütün dişlerim zızlıyor, ne yapacağımı şaşırımdı! Biri, ikisi değil, bütün çenem! Yumrukla furmuşlar gibi... Üyküyü düneği uçurdum...» Ağzında çaput tıklı gibiydi, dedikleri zor anlaşılıyordu. «Gafam eyice gizdi, çağır Berber Nazif'i, ver çeneni eline, ne gadar zızlayan varsa çekti, dişler de gur-tulsun, sen de gurtul! Zaten mamır diş yok ağzımızda... paklat hepisini...»

Musa sokuldu Hıdır'a doğru: «Aç bakayım şu ağzını adamım! Bakayım şu dişlerine! Belkim yaşlılığın alâmetidir... İn-sanın çağı gelince dökülür bu imanı yoklar! Sonra yenileri çıkarlar... öyle derler! Aç bakayım...» Güldü Hıdır: «Zevklenme yavu!» «Valla zevklenmiyorum, aç ben anlarım!» Açtı Hıdır. Eğilip baktı Musa. «İçerinin şavkı az geldiğine, bek göremiyorum, Sunacık da öyle sorudur, gı alettirikleri yaksanaaaaa (!)» Gülüştüler.

Musa, gözünü alıştıırıp bir daha baktı: «Yavu adamım, göğe rmiş senin ağzın! Hemi de gızarmış! Valla sen hapı yutmuşun! Ulan arapdaşşaa felân mı yidin?» Sunacık'a döndü: «Gııı, senden habarsız geceleri Gaplan Harmanı'na doğru yayılmaya felân gitmesin bu?»

«Amaaaan muhtar! Evdeki otu bile yiyemiyor mamır, nere gidip yayılacak?» Teslime de güldü:

«Yakın çayırlara dönüp bakmıyor, Gaplan Harmanı'nda ne işi var? Yayılım mayılım değil de, maraktan Hıdır ağammki. Sanki dünya yıkıldı, altında galdı. Bir suyun marağma gendini maffedecek!»

Musa, Sunacık'a baktı endişeyle:

«Bunu alıp gitmek ilâzım sehere. Ne Berber Nazif, ne oku-

ma-üfürme, dokturluk olmuş bu! Heç vakit geçirmeden, anladın mı adamım, hemen götürmek ilâzım!»

«Nasolsa yolunu biliyorsunuz!» Öksürdü Çil Ümmet. «Ganalı da gomşular gazıyor. Daha olmadı ben de her gün devam ederim. Siz gidin bugün. Yalınız gitmesin, ikiniz gidin...»

Sığır hergele çıkmıştı. Sunacık inledi, «Çapa çapılacak, çırpı gelecek, ekinler erişiyor bi yandan. Köy ganal açmaya bulaştı, varıp iki gazma furamadık bi yandan...»

«Dert dert üstüne, yaz gadı efendi! demiş. Üzüleme Sunacık...» Kalktı Çil Ümmet. Teslime kalkmadı. «Ben oturayım biraz buba. Bir işi varsa Sunacık abama yardım edeyim...»

Musa da kalktı: «Ben de Gaplan Harmanı'na varayım bi, gomşuları tevtiş edeyim. Sonra gelirim. Olmazsa barabar gideriz sehere. Nasolsa Meram'm safasma alıştık. Para yimenin dadını aldık. Bi de bu mahanaylan varır geliriz...»

Sunacık, muhtarın ardından çıktı. Hayatta fısıldaştılar: «Bu Doğan'ımm işlerini de çok marağ ediyorum. Öğretmeni demiş, 'Seni İvriz'e yazdıralım, imtanlara gir...' Havtaya o da sehere gidecek. İmtanlara girecek. Ha dedim, o güne gadar biraz dersine çalışsın. Değilse bir kürek verip eline, yollayacaktım eyi kötü, bu yüzden yollayamadım. Komşular da homurdanır ya, kusura galma...»

Elini çıkırttı yere yere, «Ettiğin lâfa bak! Değme çocuk derse çalışsın! Eşşek sürüsü gadar köylü, başka ne işleri var, gaz-smlar! Bir onun gücünden nolur? Ganalının Allah belâsını!..» İndi gitti muhtar.

Teslime Hıdır'm yanma sokuldu.

«Unuttu sanma gomşu! Sözümdedeyim. Gonuşacam Nişancı Muzafferle. Zaten biraz çıtlattım. Sona beni orta yerde gomak yok bak!» Gene ağrıyan çenesine bastı mendilini. «Gendi elimden bi şey gelmiyor, eyisi mi,

gelecek bir arkadaş bulmaya yardımım olsun! Bak oğlan gitti geldi, köyün örfünden çıkmıyor. Yani meselâ yarın ya eğleşir burda bi iş dutarsmız, yada çeker Manisa'ya Menemen'e gidersiniz. Simden kerî bizimki doğduğun yer değil, doyduğun yer! Bana ona göre bi cevap ver de sözüm yerde galmasm...»

332

KÖYGÖÇÜREN

Elinde dört şiş vardı. Bir erkek çorabının topuğunu aşılıyordu Teslime. Dürtüp duruyordu şişleri. Dastarını çenesinin altından toparlayıp sıktı, bir daha sıktı:

«Bana bunları ne söylüyorsun Hıdır Ağam? Ben sana gelip gendi derdimi açtım, bi şey demedim, Çok yücelere yığdın yükünü. Şimdi de diyorsun, 'Seni Nişancı Muzaffer'e...' Ben Nişancı Muzaffer'i gendim göremiyor muyum? Madem beni düşünüyordun, neye bokumun üstüne oturtagodun? Ben sana gendi dilimle, gendi ayağımla geldim. Heç duydun mu şimdiye ga-dar başga birine vardım mı böyle? Başga demem, Allah belânı versin! Daha beter ol, bütün dişlerin dökülsün! Dışımдан acıyorum sana emme, içimden böyle diyorum...» Titremeye başladı Hıdır:

«Gı sen matufladm heralım? Valla bak, sen çıldırksm Teslime! Yani senin aklın yok gizim! Benden sana ne hayır gelir, hesapladın mı? Gı ben başbağlı bi herifim! Saklı kaçamak, ne dat anlayacan deli? Halbuysam bak Nişancı Muzaffer mis gibi oğlan! Ben senin dipli ey iliğini düşünerekten gonuşayım diyorum. Gafanı çalıştır serseri! Gelip geçici havasları at gamından! Bak dünya nere gidiyor? Sen de o yandan yürü, nene gereek?» «Ağzına sıçayım dünyanın! Dünyadan bana ne? Daha yaşım yirmi ki! Dünyayı nâpacam? Demiyorum ki orosbu olayım! Demiyorum ki sen de Sunacık abamı boşa beni al. Demiyorum-ki gece günüz evimden çıkma. Emme gözünü aç da edirafma bak dünya ne yapıyor? Sen dikmişin kör olası gözlerini yere, su su su su... işte buldun suyu! Ben sana soruyorum, senin gendin serseri misin, değil misin?» Kolunu göğüslerinin altına tutup kaldırdı yukarı: «Bak!» Dastarını çözüp boynunu kulaklarını açtı: «Bak!» Sonra gene bağladı dastarını. «Boyum boşum mu yok? Etim budum mu yok? Saydığın yerler varımış. Batsın saydığın yerler! Beni heç saymıyor musun? Heç saymaya değer yanımı görmüyor musun?»

Soluğu kesildi kaldı Hıdır'm: «Allah belânı versin Teslime!» Kapiya baktı.

«Asılım senin belânı versin Allah! Sen beni yanış, çok yanış annadm. Sandın ki ben gızgınlığımdan ölüyorum da, önü-

KÖYGÖÇÜREN

333

me- gelenin altına yatmak istiyorum. Onun için sana geldim... Asılım senin belânı versin Allah! Köyde ne ipsiz herifler var, gördüler mi yutgunuyorlar, yüzlerine bakmıyorum. Sen beni Öyle yanış belledin ki, dutup seçip sana geldiğimi annayama-dın, asılım senin belânı versin Allah!»

«Nere gitti Sunacık? Ahır kürümeye felân mı? Bak, şu dişlerim böyle olmasaydı, hamırmı çıkarırdım şimdi! Yuğurur yu-ğurur, bişmiş bazlamaya çevirirdim!» Uzanıp tuttu Teslime'nin elini, sıktı var gücüyle. Çok sıktı farkında olmadan. Ama Teslime de sıktı Hıdır'mkini. İkinin de titriyordu elleri. Bıraktılar. Gene yatağa gömüldü Hıdır. «Pekey... Öyle olsun Teslime!.. Vadim olsun... Sil süpür harımını hayadını, iki üç güne kadar sendeyim, pekey!.. Dünyada yapmadığımı... pekey!..»

«Goca gafalı eşsek! Ben yaptım mı... pekey?»

«Ağşama dönersem seherden ağşama, gecede günüzde...»

«Pekey!..» Kalktı Teslime. «Gelmezsen ben gelirim bak!..» Çıkıp yürüdü hayata. İndi merdivenlerden. «Sunacık abaaaa!..» Seslendi ahıra doğru.

«Gidiyor musun? Kusura galma Teslime! Küreyiverem dedim...» Çıkıp geldi elinin küreğiyle Sunacık. «Gine gel, güle güle...»

Hıdır kalktı bir dolandı evin içinde. Gerneşti. Kollarını, gövdesini küttetti. «Ulaaaaan!» Küttetti gövdesini. «Ulan emme çattık! Ulan getirmiş ağzımıza dutuyor, biz de avanak avanak, ulaaaan!.. Pekey Teslime bayan, pekey ağşama zabaha, marağ etme, alırım ifadeni, pekey!..»

Musa çıkıp geldi: «Kak adamım... gidiyoruz!» Tutup kaldırdı kollarından. «Gomşulara söyledim, İdiris'e felân tembeh ettim. Kak çabuk, gidip geliverelim! Çekilecekse çektirelim, sö-külecekse söktürelim... kak! Zeyni Bey'e uğramaya nüzum yok. Dooğru Dişçi Şükrü'ye varalım... Düggâni Saray Çarşısı'ndaymış, doğru ona gidelim. Para mara tasa etme, var bende...»

Sarhoş gibiydi Hıdır. Sallanıyordu ayakta. Tutundu Musa' ya. Birlikte çıktılar. Avluda Sunacık'ı buldu Hıdır. «Bir işin şahabı ol avrat, ben gidiyorum gine. Gali benden hayır yok. Bak, yirallah sehere daşmıyorum... Hadi hoşçagal...»

334

KÖYGÖÇÜREN

Uzun boylu Musa'nın yanı sıra yürüdü şosaya.

Fazla beklemediler. Karaman'dan gelen otobüse bindiler.

İş Bankasının önünden geçiyorlardı. Bir otomobil durdu yanlarında. Sert bir fren yaptı, kapıyı açıp çıktı Doktor Zihni: «Vatandaş! Kör müsün? Gözünü aç, önüne bak! Tarlada yürümüyorsun ya!» Tam bozum oluyordu, birden Doktor'u farkettiler Musa.

«Yavu Zeyni Bey, akibetin hayrolsun! O gadar ey tacımız vardı ki zatına!» Kolundan tutup Hıdır'ı gösterdi. «Bizim arkadaşın alt' çene gitti. Zızlıyor iki gündür. Dökülüyor dişleri. Dişçi Şükrü'ye gidelim diyorduk...»

Açtı arabayı: «Binin çabuk, binin götüreyim!..»

«Yavu ne binelim, Saray Çarşısı'nda değil mi?»

«Dişçi Şükrü'yü benden iyi mi bileceksiniz? Ne işi var Saray Çarşısı'nda? Muhittinler'le küstür o!» Tıktı ikisini de arabaya. Geçip direksiyona oturdu. «Ben sizi götürüm... Hem de iyi haberlerim var! Grayder geliyor akşama. Yarın köydedir. Vali Bey çok üzüldü. Yani öyle kızdı, yedi içi içini... Yavu bu Şükrü'yü kimden duydunuz? Ankara'da bir dişçi ahabım var, adı Engin, onun gibidir. Yemeyi uyumayı sever... Şükrü ise paracıdır ilâveten: Ağrısın ağrımaysın, çenenin ver eline, pampak etsin. 'Çekelim, altın kron yapalım!' Onun için sizi ben götüreyim...»

Alâaddin'e doğru gidiyordu araba.

«Allah senden razı olsun Zeyni Bey! Yani bu seherler nool-muş böyle? Aracısız iş görülmüyor! Yavu bizi her yerde soyacaklar ellehem!.. Valla aşkolsun!..»

«Soyarlaaar! Elini ver kolun gitsin! Daha bunu belleyeme-diniz mi? Şehir demişler buna, boşa dememişler! Siz de çok köylüsünüz canım! Dün öyle saflığa mı vurdun, yoksa ciddî mi konuştun Vali'yle?»

«Boşver Zeyni Beyim! Vali bizi temelli yanlış bellemiş. Bir övkesi var, sorma. Heralım benim kayınpedere gızıyor. İneklerin başındaki boncuklar için candarma yolladığını Başganm yanında söylediği ya... herif barut!»

ÖÖÖ

Hıdır seviniyordu. «İnsanın ehbabı olsa, işler sahat gibi gidiyor...» Kolunu kaldırıp kulağına tuttu: «Tık tık tık...» Saati çalışıyor. Musa'ya baktı: «Bir de adamın olmazsa, sürün cad-dalarda hanlarda paçalı tavuklar gibi...»

Kuzucu Apartmanı'nın yanma eğledi Doktor arabayı. Sonra çıktılar. Yukarı yürümeye başladılar bu sefer. «Araba çok, park yeri kalmıyor yakınarda... Sizi tanıştırayım Dişçiyle... belki bir kavesini de içerim. İşiniz uzarsa çıkar giderim. Kusura bakmazsınız...»

Dişçi Şükrü'nün ziline bastılar. Kalfa Nebi açtı kapıyı.

«Meşgul mü Şükrü Bey?»

«Buyrun efendim, haber vereyim...»

Bekleme salonuna oturdular. Doktor Zihni elinde bir zincir sallıyordu. Zincirin ucunda «Shell» anahtarlığı vardı, avu-cuna almıştı.

Dişçi Şükrü çıkıp geldi:

«Oooooo!..» El sıkıştılar Zihni'yle. «Yahu nerelerdesin?» Gözlerinin altı morarmış, hem de sarkmıştı. Uykusuz kalmış gibiydi. «Öteyün kulübe gelmişin, gördüm yitirdim... Neye hiç uğramıyorsun?»

«Valla işten... ayrılamiyoruz!»

«Biz de ayrılamiyoruz. Bir yandan meslek, bir yandan parti... Senin uğraman lâzım. Ama bak, ben geldim gene. Bu arkadaşlara bakacaksın. Başka yere gideceklerdi, sana getirdim. Yabancı değiller. Hıdır, akrabamdır. Yolayım deme eline geçmişken!»

«Biliyorum, bütün köylüler akrabandır. Biz de burayı kapatalım en iyisi. Neyse, kaveyi nasıl içersiniz?»

«Ben içmem, işim var! Sille'li bir arkadaşı tutuklamışlar, Jandarma Komutanını göreceğim. Sen Hıdır'a bakiver. Ben sonra uğrarım...» Kolunu kaldırıp saatine baktı.

«Dünyada bırakmam! Bir kavemi içeceksin! Nebi!.. Gel oğlum!.. Kaveleri sor. Sen içerken b,en de arkadaşın dişine bakayım. Bu kadar çok koşma, kalp hastası olursun sonra. Bak, Ay-zanhover bile yıkıldı, görüyorsun! Siz politikacılar sağlığınızın

336

KÖYGOÇÜREN

değerini bilmiyorsunuz...» Elini Hıdır'm omzuna vurdu. «Kalk bakalım Hıdır Efendi!..»

Zihni saatine bir daha baktı. «Telefon edeyim madem!» Yürüdü telefonun bulunduğu yere. «Albay Selâhattin Bey'i arıyorum. Ben Doktor Zihni!..» Birkaç saniye bekleli. Bağladılar Albayı. «Albayım, ben Doktor Zihni, arzi hürmet ederim. Yirmi dakika kadar geç geleceğim. Haber vereyim dedim. Kusura bakmayın...» Kapattı telefonu. Musa'nın yanma geldi. «Kaveyi içip gideyim! Siz de işiniz görüldükten sonra doğru köye gidin. Bugün olmazsa, yarın gelir grayder. Yah, iyi oldu bak, işiniz görüldü...»

«Allah mesnedini artırsın...»

«Haa bak, sana ne diyorum? Yavu şöyle köyden eli ayağı düzgün bir karı koca, fakir olacak, bizim apartmanın kapıcısı çıktı, böyle bir iş var, uygun bir arkadaş varsa, yollayiver. Fena para vermiyoruz. Güvenilir bir arkadaş olacak. Biraz da açığöz olacak...»

Hıdır, dişçinin koltuğuna oturdu, açtı ağzını. Görür görmez hımmm etti Şükrü: «Boşamış bu dişler seni ahbap! Sökeceğiz bunları! Altın kron yapacağız. Bak hepsi sallanıyor...» Tutup teker teker salladı ön dişlerinin üçünü dördünü.

Kahveler de gelmişti ama, duyunca duramadı Zihni: «Yavu bırak kronu mronu! Yolunacak kimse değil bunlar! Ne söyledik sana gelir gelmez?» Kalkıp dişçiye doğru yürüdü. . «Gel bak, gel! Alt üst, baştan başa piyore!» «Tedavi et piyoreyse?» «Yahu gitmiş?»

«Gitmiş olur mu? Hekimlikte benim prensibim, en sonuna kadar mücadele! Sen de uygula bunu. Tedavi et, hemen söküp boşaltma Hıdır'm ağzını!»

Hıdır kıpırdadı: «Eskiden bi şey yoktu, beş on gündür ağrıyor altları.»

Şükrü Bey sordu: «Gıcırdatır mısın geceleri?» Çiğnini çekti Hıdır: «Bilmem ki?»

KÖYGOÇÜREN

337

«Çok sıkılmışın! Asabın bozuk mu? Bir şeye mi kızılıyorsun? Üzüntün mü var? Hem de temizlemek gerekiyor. Kefeke içi dışı!..»

Zihni Bey atıldı gene:

«Ne gerekiyorsa yap, ama çekme...»

«Yahu uğraştıracaksın, sonuç alınmaz!»

«Alınır alınmaz, tedavi et sen...»

«Fırça yapar mısın?» Sordu Dişçi.

«Çok esgiden, esgerken... yapardım!»

«Şimdi yapmıyorsun?»

«Nasıl yapacam köyde?»

«Peki, bir deneyelim...» Bir şeyler istedi kalfadan. Gargara yaptırdı, diş etlerini açtı biraz. İlaçladı. Sonra kefekeleri almaya koyuldu. Törpü taktı aracın ucuna. Törpüyü çıkarıp sert fırça taktı.

Beyninin içi burgulanmaya başladı Hıdır'm.

Doktor Zihni, kahvesini içti.

«Bak, rica ediyorum, iyice tedavi et dişlerini arkadaşın. Ücretini de hesaplı al... Hadi eyvallah! Beklerim, sen

de buyur, bir kavemi iç... Hem biraz da konuşacaklarım var seninle. Beni çok yalnız bıraktın. Politikaya girerken sizlere güvendik, ama şimdi en iyi arkadaşlarım yanımda yoksunuz. Gerçi karşımda da değilsiniz ama, insan hiç olmazsa ara sıra uğrar, bir moral verir...»

El sıkıştılar. Doktor Zihni, Hıdır'm omzuna vurdu. «Geçmiş olsun!» Musa'nın da elini sıktı. Hızlı hızlı yürüdü arabasının bulunduğu yere doğru.

Bir saate yakın uğraştı Dişçi Şükrü. Takvime baktı. «Dört gün sonra bir daha geleceksin. Sert bir şey ısırmayacaksın! Sıcak soğuk yok! Yumurtayı bile rafadan yiyeceksin. Yoğurt, süt, çorbayla falan idare et biraz. Dişlerini de sıkmayacaksın. Azılara tampon koydum, onları da çıkarmayacaksın, haydi bakalım...»

Musa sordu: «Borcumuz?»

22

338

KÖYGÖÇÜREN

«Borcunuz sonra... haydin!»

Çıkıp Kara Mustafa'nın Hana doğru gitiler. Oradan bir otobüs, kamyon, ne rastlarsa binip gideceklerdi.

«Biraz ıratladım mı adamım?»

«Eh fena değil! Fena değilim yani. Yalnız...» Durakladı biraz. «Sert ısırmayacaksın dedi dişçi. Bu fena! Hep onu düşünüyorum...»

Onu düşünüyordu Hıdır.

29

TESLİME'NİN KUYTUSU

Teslime, anasına göstermeden bir haba indirdi samanlığa. Hayvanı oruzu yeygiledi akşam olunca. Habayı da saman selesinin içine bıraktı. Sonra Hıdır'm geldiğini gördü dar vakit. Koştı: «Geçmiş olsun Hıdır Aşam, çektiğin mi? Ben de ahıra endim, işleri bitirdim, çıkıyordum, seni gördüm. Varıp bi bakayım dedim. Marağ ediyordum, geçmiş olsun!»

Sunacık bulguru indirdi ocaktan... «Geç otur Teslime! Bur-da akşamlayalım. Şimdi geldi Hıdır Aşam. Çekmemiş doktor. Dört günden keri bi daha gidecekmiş... Geç otur...»

«Zeyni Beyin çok faydası oldu, gurtardı dişlerimi! Yavu gendi gardaşı gibi, panganm orda gördü bizi, görgap oldu! Bindirdi tomafiline. Alıp götürdü. Çekecekti... çıkıştı dişçiye. Yani çok yavız adam!..»

«Gaz gelecek yerden tavuğu esirgemez Arap Zeyni!»

Güldü Teslime de: «Seçiiiüm seçim!..»

«Eh... yarın da grayder geliyormuş! Avrat, yemeği yiyelim de bi gidip bakayım usulca Gaplan Harmanı'na. Nâptı gomşu-lar? Teslime, sen de kimseye deme! Bak bak, saklı gizli gidip dolaşiyor derler. Ona da bi gulp dakarlar...»

«Demem kaç! Ne üstüme ilâzım? Sunacık aba, ben gideyim, hoşçagal! Bubam namaza gidecek olur, beklerler...» Kalktı çabuk. «Ekmeği aşı yidirip bulaşıkları yuyacam daha. Amaaan, bıktım şu evin işlerinden valla!..» Kalktığı gibi gitti.

Gürp gürp gürp ediyordu Hıdır'm yüreği. Göğsü körük olup çıkmıştı.

«Zeyni Beylerin apartumanma da bi gapıcı ilâzımmış, 'Uygun bi garı goca varsa yolla!' dedi Musa'ya. Utanmasam, biz gelelim deyecektim. Köy yerinin irezilliğinden eyolurdu...»

«Ne gapıcılığı? Kakıp gidip gapıcı mı duracan sehere? Ağzından yel alsm! Bir yol bunalmaylan kaldırıp goyverme ba-

340

KÖYGÖÇÜREN

kalım gendini! Sabret, gün doğmadan neler doğar... Hep böyle gidici değil ya...»

«Ayran, çorba, süt, yumurta, o da rafadan! Sert ısırma yok dedi...»

Biraz süt getirdi, içine ekmeği ufaladı Sunacık. Koydu kocasının önüne. «Bir senin mi dişin ağrıyor köyün içinde? Eyo-luverir...»

«Çok sıkılmaktan olmuş, öyle dedi...»

«Sıkmayiver sen de!..»

Oturdular sofraya. Bulgur konuldu ortaya. Hıdır, içine ekmeği doğranmış süde kaşık çalıyordu. Yeter kız elini uzattı: «Ondan ben de isterim!» Hıdır'm da aklından başka bir şey geçiyordu: «Bir bununlan doyar mıyim?»

«Ben de isterim!..»

Mahcup oldu Sunacık: «Getireyim hatunum!..» Kalktı, ambarın üstünden çömleği aldı, koydu ocağa. «Hele aşını bitir, onu da getireyim...» Okşadı Yeter'in, Duran'm başlarını. «Tek siz yiyecek olun... sütler size gurban olsun yavrularım!»

Hıdır da Sunacık'm başını okşadı: «Efferim! Avradın feriş-dahı! Ben bunu bitirdim Sunacık! İki gaşık da pilâvdan alsam nasolur? Doktor sert bi şey ısırma dedi. Bulguru boğazımdan aşsa aşsa yuvarlayıversem olmaz mı?»

«Yuvarla gitsin, doyur gamını...»

Yuvarlayıp kalktı Hıdır.

Sunacık çocukların südüne ekmeği ufaladı. Onu da bitirdiler. Sofra kalktı, çocuklar uyuklamaya başladılar. Sunacık da bulaşığın başına oturdu. Hıdır'm ağzı ağrıyor, acıyıp duruyordu. Keçeleşiyordu hafif hafif.

«Çıkıp biraz dolaşacam!..»

«Geceleyin nere bubam? Destur de, bastığın yerleri tanı!»

«Suyun başına doğru varacam. İşini bitirdikten sonra yat. Marağ etme beni. Cinlerin köyünü dinlerim, belki biraz gecikirim...»

Ağır ağır indi merdivenleri.

Teslime saçaktaydı. Kapları önüne almıştı, onlarla uğraşıyordu. Avlu kapısından çıktı Hıdır. Saçağın dibinden gezerken

KÖYGÖÇÜREN

341

öksürdü.. Teslime de öksürdü. Topladı hemen kapları. Şükrü' nün yatağını yaptı usulca. «Yat goçum!?» Tap tap etti yorganın üstünden. «Ana ben gomşulara gadar gidecem biraz!» Kirman aldı eline. Nalınlarını taktı ayaklarına. Çıktı hemen. Dışardan içeri doğru bağırdı: «Bubamm abdas suyunu unuttum, goyuver ocağa!..» Döndü, «O da unudur şimdi, en eyisi gendim goya-yım!..» Hıdır ilerde, kendi damının çenesinde bekliyordu. Tap tup, tap tup, inişlerini izledi Teslime'nin merdivenlerden. Kaydı duvarın dibinden usulca. İnce ince yürüdü. Çatma kapının orada karşılaştılar. Hıdır'm soluğu yüzüne doldu Teslime'nin. Ay vardı havada. Gölgeden gölgeden ahırın kapısına doğru çekildiler. Teslime anahtarı çıkardı belinden. Açtı ses etmeden. İçeri aldı Hıdır'ı. Çıkarıp anahtarı içerden soktu. Kitledi hemen. Hıdır diklendi. Küçülmüş gibi, bir tuhaf büzülmüşü Teslime. Ahırın içi ılık, hayvan soluğu kokuyordu. Elinden çekti Hıdır'm. Öküze ineğe sürtünerek geçtiler. Samanlığa ahırdan geçiliyordu. Kapısını açıp o yana yürüdüler.

«Kibritim yok, anahtarı gaybetme!..»

Fısıldadı Teslime: «Bende var, çakarım!..»

Elyordamıyla kilimi buldu. Aldı selenin içinden. Titriyordu. Samanlığın sadece bir köşesinde saman kalmıştı. Öte yanları boştu hep. İnsanın boğazını yakan koku baskın değildi. Açtı elyordamıyla, serdi kilimi. Bir iğne başi kadar ışık yoktu. Nalınlarını çıkarıp kilime bastı. «Sen de çıkar babuçlarmı, ver!» Fısıldadı. Aldı Hıdır'm pabuçlarını. Koydu nalınların yanma. Tuttu elinden. Çekti kilimin üstüne. Atıldı kucağına. Başından kulaklarından tuttu. Hıdır da sarıldı. Var güçleriyle sıktılar birbirlerini. Dişlerinin acısını unuttu Hıdır. Öpmeye başladı Ağda gibi bir ateş bastı Teslime'nin her yanını, Fısıldıyordu: «Eşşşek! gocca gulaklı eşşek!..» O da Hıdır'ı öpüyordu, yalıyordu yüzünü. «Bakıttm garşılardan... annamadm... zeyinsiz eşşşek!.. Başa ne deyim, gocca gulaklı eşşek?!..» Çıkarıp attı başındaki örtüyü. Hıdır'm şapkasını attı. Isırmaya başladı boynunu kulağını. Çöktüler... «Seni bu samanlıkta öldürsem Allah günah yatmaz! Çok günahlarıma girdin, gocca gulaklı eşşşek!..» Arayıp elyordamıyla burnunu buldu Hıdır'm. Sıktı parmaklarının ara-

342

KÖYGÖÇÜREN

sında. Kulaklarından da ateş çıktı Hıdır'm. Çöktü olduğu yere. Boynundan aşağı bastı, Teslime de çöktü. İki elinin arasına aldı başını, öptü. Gözleri su içindeydi. Tuzlu tuzlu geliyordu diline. Uzandı solunun üstüne. Yakasını çözdü, sıkmasını çıkardı. Durmadan titriyordu. Sanki kiş ayları içindeydi. Zemheriler esiyordu, ova çatırdıyordu dışarda. Göğüslerini çıkarıp, birini eline, birini ağzına^verdi Hıdır'ın. Hıdır durdu, «Aman haaa!.. Doktor sert bi şey ısıрма dedi bak!..» Teslime vurdu başına: «Eşşşşşek nâlet!..» Daha bir sokuldu: «Eşşşşek... Gurudum tamtakır, nerdeyse geçiyordum, kesildi amanım, başını çevirip bakmadın eşşşşek!..» İliyip iliyip gidiyordu Hıdır okşadıkça. Alnından, saçından öpüyordu, öpmeyi bırakıp yalıyordu. Titremesi de artıyordu. Sol göğsünü çekip ötekini verdi ağzına: «Em bu öğsüzleri, eşşşşek!..» Hıdır kıvranıyordu yattığı yerde. Zelzeleler oluyordu gövdesinde. Dışarda yatsıyı okuyordu İbrahim Hafız. Birini bırakıp ötekini alıyordu, emiyordu. Yukarda evde güpürtüler oluyordu. Sokaktan erkekler geçiyordu. Teslime kendinden geçiyor, inliyordu. «De gali, çabık gali!..»

Karanlığın içinde uzadı sevişmeleri.

Teslime arada bu tattıklarının gerçek olup olmadığını araştırmak istiyordu. «Çoktaaaan... çoktan böyle bir şey... bilmiyordum... böylesini... heç... heç bilmiyordum!» Geçiriyordu içinden. Sık sık da, «Eşşşşşek, eşşşşek, gocca gulaklı eşşşşek!..» İnliyor, uzatıyordu. «Madem bu gadar datlıydı... da... ne geç gal-dın... a gocca gulaklı... eşşşşek!?»

Ayılıp kendilerine geldikleri zaman ortalık ıssızlık içindeydi. Hıdır dişlerini yokladı. Ağrıyıp ağrımadığını anlayamadı. Sırtı başı ter içindeydi. Teslime de ter içindeydi. Sıkmasını bulup giydi usulca: «Bu gece seni burdan bırakmayacam, istersen kes beni!..»

Sarıldı, sıkıca kollarına aldı Teslime'yi Hıdır. «Bırakma, ben de gitmem!..» Sıktı sımsıktı.

Bacaklarını bacaklarına sardılar. Yeniden girdiler birbirlerine. Yeniden seviştiler. Gene sokaktan erkekler geçiyordu. Gene yukarda güpürtüler oluyordu. Çok uzaklarda, belki tâ Hacı Okkalıgil'in oralarda köpekler ürüyordu. Bir de gürültü

KÖYGÖÇÜREN

343

işitiliyordu. Belki çok yukarlardan bir uçak geçiyordu, seçilmiyordu sesi. Bazen dudaklarını, göğüslerini öpüyor, titretiyordu Teslime'yi. Kendi de yitiyordu.

«Eşşekliği bıraksan eyolur! Gel dediğim zaman gelsen hep böyle olur. Bıraksan eşşekliği Hıdır Aşam! Bak ne datlıymış? Ben bu datlardan heç dattım mı sanıyorsun? Bi daha beni inletme! Gel dediğim zaman geliver... Bunlar senin... Bak balları duruyor, balları senin... Vereyim deme ellere...»

İliklerine kadar ürperti içinde, bir o yana, bir bu yana dönerek, yatıp yuvarlanarak kilimin üstünde, bazen kendini çekerek, bazen daha çok, daha çok vererek sevişiyor, yılların meydana getirdiği bir açığı kapamaya çalışıyordu. O böyle yaptıkça Hıdır delleniyo, daha çok dikleniyordu. Yeniden zelzeleler, sarsıntılar duyuyordu bedeninde. Yeniden yumuluyordu, sarılıyordu.

Sonra toparlandılar. Teslime'nin başını göğsüne aldı Hıdır: «Eyi emme nereye gadar gider böyle? Hadi beni bırak, gendi-ni düşünmüyor musun? Bana göre hava hoş, evim, ocağım, garım, görüyorsun, emme sen nolacan? Ben gördüğün gibi, korkak eşşeğin biriyim, hem de goca gulaklıyım. Gündüzleri gelemem yanına. Gelsem bile süremem elimi. Sen gendini neye gurban ediyorsun, neden ediyorsun Teslime?»

Kapatıyordu Hıdır'm ağzını. «Sus! Sus bakayım, bu dediklerinin heç birini deme bir daha! Nece evli garılar, nece evli erkekler, bi gıdımın alabiliyor mu bunların? Sen alabildin mi şimdiye kadar? Ben de evliydim bir zaman alabildim mi? Aklına gelirse sor Musa enişteme, o alabilmiş mi? Dünyalara değişir miyim şu yattığımızın, yatacağımızın dadını? Dünyaları verseler acap tekini verir miyim?» Yumulup öptü gene gözlerini, yüzünü, yaladı boyunlarını, «Susss!..» Elinin biriyle kapadı ağzını. «Sus, cuvap verme! Cuvap istemiyorum, sussss!..» Sürdü elini aşağı yukarı. «Senden yalnız...» Öptü, «Bu datları, datları isteyorum... sus!..»

«Şimdi horozlar ötecek, onu da biliyor musun? Şimdi şafaklar sökecek onu da biliyor musun?» Usulca kaydı aşağı doğru. Fısıldadı Teslime'ye doğru: «Bul öteberilerimi...»

344

KÖYGÖÇÜREN

Mısırdandı Teslime: «Aşgolsun Hıdır Aşam!.. Hemen gidecen mi? Bu halle goyup gidecen mi beni?» Elleriyle göğüslerini tutup kaldırıyordu. «Bunları goyup gidecen mi?»

«Gelirim gine...»

«Gandırıyorun, gelmezsin!..»

«Gandırmıyorum, gelirim gali!..»

«Gittin mi gelmezsin, gandırıyorun!..»

«Gandırmıyorum, iki güne galmaz gelirim!»

Dizlerini kırıp çöküyordu gene üstüne: «Gelirim der de gelmezsin, geleceğine yemin et... 'Gelmezsem Sunacak ölsün!' de, yemin et!..»

«Susss!.. Sunacak'ı garıştırma!..»

«Yemin et öyleyse!..»

«Etmem yemin...»

«Ben de bırakmam öyleyse!..»

«Bırakma, ben de gitmem! Hadi bakalım!..»

Yeniden sarıldılar, yeniden yatıp yuvarlandılar. Kopmak zor oldular. Bazen sesini çok yükselterek, bazen haykırır gibi çığlıklar atarak inliyordu Teslime. O zaman Hıdır daha çok sarsılıyor, daha çok titriyordu. «Gidecem Teslime, ama geleceğim!» Kalktı usulca. Teslime toparlandı Fısıldadı: «Sen biraz dur olmaz mı?» Elyordamıyla giyindi. Kibriti buldu. Çaktı, avucun-da gizledi ışığı. Hıdır'ın öteberilerini buldu. Koydu önüne. «Ka-kiver! Kakiver benim Ağam! Geyin git çabık! Çok canını yaktım mı bubam? Dillerim şişsin, çok eşşek dedim mi? Al, babuç-cuklarım da geyiver! Şapkan da burda! Al bu da ceketin, geyi-ver...» Bir kibrit daha çaktı, baktı yerlere, kilimin uçlarına, altlarına. «Bir şey bırakmayasm...» Nalınlarını giydi ayaklarına. Kilimi topladı. İki ucunu Hıdır'a verdi, iki ucunu kendi aldı. «Çırpalım da tozu samanı gitsin! Hadi bubam, hooooobba!..» Usulca çırpıldılar. Sonra çekip aldı Hıdır'dan. Katladı ikiye, dörde, sekize. Koltuğunun altına kıstırdı. Anahtarı da aldı. «Yörü benim bubam!.. Bi daha geleceğin zaman yanma çakmak al... Hadi bubam...» Elyordamıyla kapının yanma kadar geldiler. «Dur bir daha öpeyim gözlerinden. Dur bir daha sarılayım boynuna...» Öptü gözlerinden, sarıldı boynuna. «Çok eyi yağur-

KÖYGÖÇÜREN

345

dun, bişmiş bazlamaya döndürdün beni, benim bubam!..» Fısıldadı kulağına. Kulağını öptü. Ne yapacağını şaşırı Hıdır, gözlerini öptü. «Sağol Teslime, mekânın cennet olsun, sağol gom-şum! Çok sağol...» Teslime arayıp ellerini buldu Hıdır'm. Tutup bir sağını, bir solunu öptü. «Hadi benim bubam, git sağlıcağ-ılan... Güle güle benim bubam...» Açtı kapıyı usulca. Fısıldadı kulağına: «Çatma kapıyı çekiver usulca...»

Karanlığın içinden bir gece kuşu gibi kaydı Hıdır. Teslime de çıktı, nalınlarını eline alıp yürüdü merdivenlerden. Açtı hayatın ucundaki odasının kapısını, Şükrü'sünün yanına uza-tiverdi kendini.

Hıdır aşağıdan seslenecekti. Çocukları uyandırmaktan çekindi. Hayata çıktı: «Sunacak hatuuun!.. Yatıp üyüdün mü gıı? Anahtarı alayım da bir ahıra bakayım ben, mallar nâpıyor-lar?»

Uyanıkmiş Sunacak: «Gapmm arımdadır, ordan aliver! Kibrit de burdadır, dur bakayım...» Kalkıp kibriti

buldu, getirip verdi kocasına.

Hıdır aşıya indi. Ahırda fenerleri vardı. Bulup yaktı. Mallara baktı. Baktı bir bir. Küreği alıp birkaçının altındaki pisliği köşeye çekti. Çıktı kitledi kapıyı. Hayatın ucunda durup havaya baktı. Yükselip çıkmıştı ay. Çil çil yıldız olmuştü gökyüzü. Çil Ümmet'in evi kilden bir kutu gibi görünüyordu ay ışığında. Gerneşti Hıdır. «Dünyada ne ataşlar, ne ataşlı gancık-lar varımış burnumun dibinde, yıllardır habarım olmamış!» geçirdi aklından. Sonra açıp kapıyı girdi evine.

Sessizliğin içinde Sunacık kıpırdadı:

«Bakdm mı suya, nasolmuş?»

«Gudurup durur namıssız!..»

«Heç dineceği yok mu, annayamadıh mı?»

«Heç dineceği yok Sunacık, belkim artacak!»

Sunacık, kocası soyunup örtünün altına girinceye kadar oturdu. Hem de ilendi suya: «Gudursun gudurasıca! Heç kimselere zarar ziyan vermesin de başcazımı yisin işallah!..»

30

AZGIN OTLAR

Bahar gelip geçiyor, yaz çöküyordu iyice. Kantarmalılar bilmezlerdi ama bu ova kocaman bir havzaydı. Vede kapalıydı. Doğuda Niğde'den, batıda Akşehir, kuzeyde Haymana, Kırşehir toprağı, güneyde Toroslar'a dayanırdı. Karadeniz'den esen nemli yeller buralara ulaşamaz. Doğudan hiç imdat gelmez. Batıyı dağlar keser. Akdeniz'den esen yelleri de Toroslar tutar. Bitki, hayvan, insan ve bütün topraklar, dereler, çay kıyıları, köyler, bütün doğa kakırdar kalır bu çukurda, bu çanakta. Yıllık yağışın 25 santime düştüğü olur. O da mevsiminde düşmez. Genellikle kuzeydoğudan esen yeller kurudur. Hem de serttir. Kazır toprağı, sürer oradan oraya... Orta Anadolu düzlükleri, bozkır sınırını aşmış, çöl sınırına varmıştır. Yıllık yağışın 25 santimden de aşağı düştüğü, hele bu yağışın kışa ve baharın ilk ayma dağıldığı yerlerde kertenkelenin bile ayakları yanar yazın. Toprak tohumunu ödemez. Durulmaz olur oralar. Ne kadar yağmur duasına çıkarsan çık, ne kadar ceketleri ters giyersen giy, okunmuş taşları çaylara doldurursan doldur ve ellerinin parmaklarını ne kadar aşağı aşağı sarkıtıp dua edersen et, gelmez'başka yerlere gelen yağmurlar. İnsanların «amel»inin kötü oluşundan değildir bu, havzanın dört yandan kapalı oluşun-dandır. Çatırdar, yarılır toprak.

Bir çare? Ne gibi bir çare? Hıdır'm istediği oydu. Ama o da acı çıkıp geldi. Trakya'da bir çiftçi, tarlasını su bastı diye kendini ağacın dalma asmıştı, anımsar Hıdır. Bilenler der ki, bu ovanın insanları her yıl, her yıl, umutlarının azını alırlar, her yıl, her yıl umutlarının tümünü verirler ve dayanırlar. Otu da dayanır, hayvanı da dayanır. Direşken olurlar. Çetin ceviz lere benzer hepsi. Dayancmı yitirenleri kınarlar. Kırılı olmak zordur, bozkırlı olmak daha zordur. Zor derler değil mi? Kendini aşmasa da o Trakya'lı adama sorabilseydiniz, zor dedikçe

KOYGOÇÜREN

347

kaç zor çıkıyordu ağzından? Bu havzanın insanı, hayvanı vede bitkisine sorun, bir «zor» desin, «Zor zor zoorrrrrr!..» Bakın kaç «zor» çıkıyor ağzından, ağızlarından!..

Bahar geçiyor, yaz çöküyordu iyice.

Ve otlar çoktaaan kavrulup gitmişti. Şimdi de evinleşme-den kuruyordu ekinler. Mallar sabahtan akşamlara kadar yeli-yor yelıyor, bir otun başına onu birden çöküyor, akşamları dişlerinin kovuğunu bile dolduramadan dönüp geliyorlardı yaylımdan.

Bilenler çğlık atarlar: «Meralar da sürüdü! Ne yamaçlarda, ne düzlerde yavşan kaldı! Otlaklar azaldı, ama azalması sığır koyunlar... onun için şaşmayın bunların ölmelerine!..» Ama ne köyde, ne şehirde, ne başkentte bunu anlayan çıkmaz! Çıkanların da elinde yetki yoktur, bilmeleri, anlamaları kendilerine zararlı olur.

Kantarma'dan üzüle bozula dönüp gitti ilin valisi. Ufack araçlarıyla toprağı kazmalarından; kiminin kolları, kiminin bacakları arasından bakmalarından korktu... gitti. Onun için varır varmaz Beyşehir yanlarındaki graydere haber yollattı: «Gelip çabuk Kantarma'ya yürüsün!» Ziraat Müdürü Cevat Bey'e de perçinli emir verdi: «Bu işi bizzat izleyeceksin, sonucu bildireceksin!» Üç gün sonra gray der geldi, ertesi gün de köye geçti. Şosadan sapıp köyün içine kadar vardı koca makine. Muhtarla birlikte beş on adam koşup sapakta karşıladılar onu. Kaplan Harmanı'nı, Cinligeriçi gösterdiler. Ama sürücüsü Gelen-dos'lu bir demokrattı, gösterişi seviyordu. Soktu grayderi köyün içine, caminin, çeşmenin, -okulun oralarda dolaştırdı, sonra yere atlayıp sordu: «Bir ganal varmış açılacak? Nerdeyse gösteriven açalım!..»

«Muhtara git de gösterivesin!..»

Savuşturdu kadınlar. Böyle zevzekleri sevmezlerdi.

Hangi dağın domuzuna kul olacağını bilemiyordu Musa. Har har soluyarak köye kadar çıkıp geldi. Açılacak kanalın ötede, uzakta olduğunu söyledi sürücüyeye.

«Öyleyse sen önden yürü, ben ardından geleyim!»

«Sağ yap, sağ yap, sağ yap!..»

348

KOYGOCUREN

i 1

«Gel gel gel gel gel!..»

Kekeme şoför yamakları gibi, çeke çeke alıp götürdü gray-deri Kaplan Harmanı denen yere. Komşuların çoğunluğu oradaydı. Bugün Hıdır da gelmişti. Elini yüzüne alıp gitti. Hem kazma, hem kürek yüklendi. Ağzının acıları azalıyordu. Acıları azaldığı gibi tadı artıyordu! Kıvrak kıvrak çalışıyordu çaresizliğinden.

Grayder geldi, Fen Memuru Hüsamet'in çizdiği doğru üzere, girdi kanala. Önce köylülerin açtığı oyuncağı bir biçime soktu, genişletti, aldığı attı sağma soluna, hem iş yaptı, hem de bozdu boyadı oraları. Tarlası bozulanlardan iki kişi muhtara geldiler: «Yavu şuna bir söz anlatalım, gerekli de bozuyor, gereksiz de!..» Canı burnuna gelmişti Musa'nın, kovaladı gelenleri: «Çekilin yavu adamım! Değirmeni gitmiş, çakıldağını mı arıyorsunuz? Ne yağmur var, ne yağ, bozulsa noolur şu tarlalar, bozulmasa noolur? Gerçi gözün gafnı yağ emme, dikelin seyredin, heç olmazsa bu kârınız olur! Başga köyler bunu da görmüyor!..»

Komşuların çoğu kazmayı küreği attılar. Hıdır geldi Musa'nın yanına. «Dağılan dağılsa da beş on arkadaş galalım. Belki nüzüm olur. Makinenin girmediği yerleri açarız...» Fakat çoğu gitti diye kalanlar da yürüdü gidenlerin ardından.

«Hatırında mı adamım? Doktor Zeyni, 'Bizim apartumana bir gapıcı ilâzım!' dedi? İçimden ne geçti o zaman biliyor musun? Bırak köyünü, çivtini çubuğunu, git Arap Zeynigil'in apartumana, dur gapıcı, çoluğu çocuğu da götür... Burda it gibi sürüneceğine, orda mis gibi yaşa!.. Emme arımdan ağzımı açıp deyemedim herife. Gine de fikrim odur emme kime ne deyim? Yarın öyle demezler, bak bak, muhtar olduğu halde bıraktı kaç-tı derler... Adımız kaçtıya çıkar. Yani benim içim pes etmiştir annadm mı adamım?»

Hıdır, aynı konuda kendi düşüncelerini söylemedi. Başka lâflar etti. Sonra Musa'nın sözlerini anımsadı: «Boşveeer adamım, Garabük'te gol gibi demirler düzeliyor, bu da düzelir!..» Hem kendini kandırdı, hem Musa'yı.

Grayder dört buçuk günde açıp bitirdi gölden demiryolu-

KOYGOÇUREN

349

na olan arayı. Sonra dönüp geldi, gölün önünü açtı. Boşandı su. Yuvarlana yuvarlana akıp gitti. Demiryolunun orada bir köprüye bağlamıştı Hüsamettin ucunu. Köprünün altından geçip kmdıralıklara yanaştı. Doldurdu oraları. Bir yandan da, bir uğrun çay gibi akışını sürdürdü yeni açılan kanalın içinden. Topal Talip'in şişi indi biraz. Musa'yla Hıdır da durup baktılar. Hıdır akıp giden suyu seyrediyordu. «Ak gali hayın haym! Batırdığın yerler güze gadar gurusun da hayırlısıyla, biz de güzün sürüp duzunu pisini arıdalım işallah!..»

Hafta sürmedi, çekildi sular. «Bir kere akıntısını buldu ya, eyleşmez adamım!» Gerçekten eyleşmiyordu. Kmdıralıklara varınca da dağılıyordu. Yüzeyi genişledikçe buğulanıp uçması artıyordu. Göl yerini de güneş emip kurutuyordu. «Tabii yavv, bu ısıcağa ne dayanır adamım? Olanlar anca bize oldu! İnsan şu suyun akışına bakıp bakıp punt olacak. Olduğuna göre bi arı su olaydı!..»

«Abaad ederdi köyü...» «Şimdi berbaad etti!..» «Düzelir beee!..» Grayderciyi uğurladılar.

Dişçi Şükrü'ye iki sefer daha gitmesi gerekti Hıdır'm. Üçüncü gidişinde yetmiş beş lira istedi.. «Siz yabancı değilsiniz, arada Zihni Bey olmasa yüz elli alırdım, şimdi yetmiş beş verin...» Bir de ağız yaptı böyle. Verdiler, ondan sonra, «Bir de Zeyni Beye uğrayıp teşekkür edelim, çok işimiz düşüyor...» Vardılar muayenehanesine.

Seçimler geliyordu. Nasıl etekleyeceğini bilemiyordu Zihni. Fakat Musa'nın da, Hıdır'm da, seçim düşünecek halleri yoktu. Yarım kulakla dinlediler söylediklerini:

«Bu işi burda bırakmaycaz işallah!..» Atıyordu Zihni. «Yeniden mühendis getirecez, yeniden sondalar vurdurcaz, daha derinlerden, daha daha derinlerden iyi sular çıkartcaz işallah! Ankara'ya gidişimde İller Bankası'na uğradım. Devlet Su İşle-ri'ne vardım. Toprak-Su'dan tanıdıklarla konuştum. Bu işten fevkalâde anlayanlar var. Şimdi teknik kuvvetli. Bunun acı çıktığına bakmayın. Yeraltı suları büyük olanaktır. Sulu tarımın

350

KOYGOÇUKEJN

yolunu bulmak zorundayız ovada. Değilse hapı yutar köylü tabakası. Biz bunun üzerinde duruyoruz. Moralinizi düzgün tutun...»

«Yeni sondajlar biraz zor olur gali!»

«Hiç de zor olmaz, bana güvenin siz!»

«Eeh, biz köydeyiz Zeyni Beyim, ne zaman istersen geliriz... Yani emrindeyiz...» Birer çayını içip, elini de sıkıp çıktılar. Zihni Bey Musa'yı durdurdu: «Hani bir kapıcı meselesi vardı, konuşuyorduk, Seydişehir'den birini yollamış arkadaşlar, senin yollamana hacet kalmadı... zahmet etme!»

Musa durup yutkundu. «Pekey Zeyni Beyim!» Doktorun elini bir daha sıkıp ayrıldı. Taşıta binecekleri yere doğru yürürken, farkında olmadan birbirlerinin ellerinden tuttular gene. Öylece yürüdüler. Yalpalaya yalpalaya gidiyorlardı. Gene öyle çamurluk bir tarladan geçer gibiydiler. Bir o yana, bir bu yana yatıyorlardı yürürken. Gittikçe ağırlaşıyordu ayakları. Sıcaklar bindiriyordu. Ekinler evinleşmeden kurumuştu. «Biçelim de heç olmazsa samanı olsun!..» Kendini böyle avutanlar vardı. Halbuki biçmeyip ne yapacaklardı?

Sunacak, her bunalımın içinde yıkılmadan duruyordu. Doğan, İvriz'in sınavına gidip geldi. Şehirde bir okulun salonuna doldurmuşlar. Müfettişler, öğretmenler aralarında dolaşmış. Ama Sefer öğretmeni almamışlar içeri. On soru Türkçe'den, on soru Matematik'ten... sevinç güvenç içinde geldi: Hepsini de çok güzel yazdım ana...» Güle güle geldi oğlan.

«İşallah emeciklerin zayolmaz! Sen kazanırsın, gardaşımı da çekersin ardından. Bir evden iki öğretmen, iki aylık. Gendi başlarınızı gurtardığımız gibi, bize de faydalarınız olur...»

«Dahi Yeter'i de verim valla!..» Elini oğlunun başından çekmiyordu Hıdır. Sınavdan dönüp geldiği akşam Teslime'yle Şükrü de vardı. «Dahi iki yıl sonra Şükrü de girsin. Kazanıp barabar okusunlar. Gelecek yıl Doğan onlara okulda öğrendiklerini söyler, sınavda en iyi Duran'la Şükrü bilir...»

Teslime'nin gönlü pınarlar gibi çağlayıp duruyordu. Hıdır anlatırken dalıyordu. Hıdır'm, Şükrü'yü de kendi çocuklarıyla birlikte düşünmesinden mutluluk duyuyordu.

KOYGOCUREN

351

Kendi çocuklarının başını bırakıp Şükrü'nün başını okşamaya başlıyordu Hıdır: «Akıllıdır benim day işim! Zaten ben Sefer öğretmene soruyorum, o bana akıllı çocukları bir bir söylüyor. Onların içinde Şükrü de var. Şükrü'yü ikinci, bazan da birinci sayıyor. Doğan ağaları da İvriz'i kazanmca İvriz'in bilgilerinden verdi mi tamam, kimse dutamaz bileklerinden. Üçünüz birlikte, Yeter de gelirse dördünüz, güzel güzel okursunuz. Sizden bunu bekliyorum. Ben de analarınızın ördüğü gazakla-rı, çorapları, gavurduğu gavurgaları, tahanlı gömbeleri heybeye doldurup sizi görmeye gelirim. Öğretmenlerinize selâm verir, ellerinden toka ederim ayrı ayrı...» Okşuyordu Şükrü'yü de. Hem Teslime, hem Şükrü, ılık ılık seriliyorlar, mayışıyorlardı. «Hatta bir seferinde Çil Ümmet emmiyi de almak isterim yanıma. Görsün okuduğunuz yerleri...»

Ekinleri biçtiler. Harman yerine çekmek, sürmek, savurmak mesele olmadı. On gün tutmadı samanların falan çekilmesi. Ambarın bir köşesiyle, samanlığın bir biceği ancak doldu HıdırgiPin.

Bu arada çok kötü bir havadis, bütün köyü kastı kavurdu. Kaplan Harmanı'yla Cinligeriç'in oralardaki tarlaların hepsinde çağla rengi yapraklarıyla, dikenli, sivri sivri otlar çıkmağa başladı. Öyle otlar ki, bir günde bir karış büyüyordu. Süpürgelik gibi sık, kanyaşı gibi iştahlı, bayırçalısı gibi de azgın otlardı. «Ulan adamım, gel bak, nasıl bir ot bu namussuz?» Hıdır, çiğınlerini çekip, dudaklarını büzüp, düşünüyordu. «Bilemem ki Musa Ağa, gördüğüm bildiğim otlardan değil! Bu yıl çıkar, yeniye def olur gider işallah!..» Hiçbir kötü olasılığı aklına uğratmıyordu.

Musa, bir yere bakıyordu, bir göğe:

«İşallah senin dediğın gibidir! İşallah kötü bir ot değildir adamım! Eğer kötü bir ot ise, Kantarma bu sefer haggaten boku yidi! Çünkü çok zarplı geliyor. Bu ot gali, acı suyu da gor geçer, asılım o zaman nere gideriz,

nâparız, onun orasını bilse bilse Canaballah bilir! Biz bilemeyiz. Topal Talip'in hocaları da bilemez. Gurba Nuri de bilemez...»

KÖYGÖÇÜREN

353

31

SIKINTI GÜNLERİ

«Ey'emme bu nerden çıktı? Sırası mı şimdi? Ulan çileden başka pay yok mu bize dünyada? Vay anasına avradına... Ulan yetmedi sanki çektiğimiz! Haydi bir de zenzele ver, bir de yangın ver, yağmuru yağışı temelli kestin emme daş gibi daş gibi tolular ver, görevim!..»

Söylemiyordu içinden geçirdiklerini. Ama söylüyor gibi kıpır kıpırdı dudakları. Elinde kocorak, belinde çöte, ağır ağır göl yerine doğru gidiyordu. Daha uzaktan seçiliyordu, biraz daha büyümüş yayılmıştı otlar. Öfkeyle geliyorlardı. Yeşil değil, sarı değildi renkleri. Yangın yerlerinde çıkmış gibi bozdular. Külden çıkıp gelmişe benziyorlardı. Bu kadar gür, bu kadar koşa koşa geldikleri halde sağlıksız bir görünüşleri vardı. Şöyle bakarsan sulak yerlerin otları. Yüzlerine yapraklarına bakarsan, kıraçtan da beter topraklarda bitmişler. Anlaşılmaz, acayip otlar.

Çil Ümmet'in tarladan girdi. Dizini aşmış, beline geliyordu. «Kaç gün oldu ulan?» Ne tez böyüdün? Sakın yutma beni, benim gibi içine gelen gulu!..» Ayaklarıyla diplerinden diplerinden basıp yıkıyordu. Çok sert değillerdi. Kolayca yıkılıyorlardı, ama yaylı gibi kalkıyorlardı hemen. Hem de sıkı. Hasır gibi dokumuşlardı toprağın yüzünü, daha da kapatıyorlardı.

Kendi tarlasına vardı. Dolandı biraz sınırında. Sonra içine girdi. Korkuyla titriyordu. Önce gözüyle, sonra diziyile ölçtü otun yüksekliğini. Her yerde dizini aşmıştı; beline yukarı çıkıyordu. Kahveci Mahmut'un, Musa'nın, kaynının tarlalarına baktı, onlar da öyle çıvıyorlardı. «Emme en işdahlısı bizimki! Birinciliği aldık canım, aldık birinciliği!..» Durdu tarlanın ortasında.

Sonda yeri az ötedeydi. Ak ak büngüldüyor, sonra kanala kanala gidiyordu su, acı su!

«Meraba... Beyefendi!» Güldü Hıdır.

«Meraba diyorum, küs müsün?»

«Küs müsün bize, goca eşgiya?»

«Biz küsecekken sen mi küstün?»

Bildiği üzere akıyor, selâm bile almıyordu.

«Eytacı yok ki alsın! Burnu büyük herifin!»

Geçti, beş altı adım daha yürüdü. Yanına yönüne baktı usul usul. Beş dakika içinde biraz daha büyümüş gibiydi çevresindeki ot. Yüreği hızlı hızlı vurmaya başladı. Benzi uçtu. Az önceki gülmesi falan yitip gitti. Dikkatle baktı firdolayma, gözün göreceği ölçüde büyüyordu ot!

«Sana da meraba! Meraba meraba!.. SelâmaleykümL Hoş geldin safa geldin, safalar getirdin yeni eşgiya! Meraba, günaydın!.. Nassın?..»

Korkuyla baktı tarlaya, düzlüğe. Bir ot seçti, ölçtü oranladı boyunu. Yumdu gözünü, biraz durup bakacaktı hemen büyümüş mü? «Bakacam emme ne etgisi olacak? Helbet böyüyecek! Gaç gün oldu göl gideli? Gaç gün oldu yeri guruyalı? Çıv-dı çıktı gahbanalı! Yani gahbanalı diyorum, daha beter, puşt puşt!..» Yumuktu gözü öyle. Birden açtı, ama bellediği ota bakmadı, çevresini taradı ivediyle. «Yani bir gelen giden var mı? Yani bizim sofı dakımım dediği gibi cinler felân yoruyor mu? Onların hekmeti mi bu...yiğit?»

Hemen toparladı kendini, az önce bellediği otu buldu. «Helbet, helbet; gözüm cetvel değil, emme besbelli büyümüş! Yarın daha böyüyecek! Muhtarımızın dediği doğru: Boku yidi köy! Sade ben, sen, burda tarlası olan değil, bütün, köy, dahi köyler yidik, yayılır bu!..»

«Tû!» etti avucuna. Sağ elinde sıktı kocorağm sapını; belinden çöteyi çekti, «Bismillâ!..» Başladı sallamaya. Çok derinlerden, derinlerden bir öfkeyle, eski bir öç alma duygusuyla başladı biçmeye.

O dikenli otu değil, şaşıp yanılıp yıl iyi gelmiş, çok azman buğdaylar olmuş, o buğdayı biçiyor; uzaktan gören öyle derdi. Ama otu biçiyordu. Taş yoktu, kesek yoktu tarlada. Soluna soluna diziyordu desteleri.

23

354

KOYGOÇÜREN

Bir süre biçti, yan gözle baktı yıkılmış otlara: «Sana veri-vermezler buraları itoğlu it!.. O gadar havaslanma bakalım...» Salladı kocorağı. «Açıkgözleri candarma yazıyorlar... havaslanma!..» Yıka yıka gidiyordu. Bir sıra, iki sıra... akşama kadar on eğnel çıkacaktı, öyle hızlı biçiyordu. Bir yandan da soluğu kabarıyor, kolu ağrıyor, terliyordu. Alnından akanlar gözlerine iniyor, koltuk altlarından yürüyenler de gömleğinin oralarını ıslatıyordu.

İki sırayı biçip götürdü. Yığdı desetlerini ip çekilmiş de dizilmiş gibi. «Hay maşşallah!..» İçinden içinden kutladı kendini. Yürüdü, tâ baştan bir daha alacaktı. Vardı başa. Bu sefer yüksek sesle haykırdı: «Ebeeeeh, ebeeeh!..» Durduğu yerden yarım adım, bir adım geri çekildi: «Ebeeeeh!..» İlk biçtiği otlar yeniden sürüyorlardı dipten. Hemen toparlanmışlar, yeniden büyümeye davranıyorlardı. «Ebeeeh!..» Kocorağı da, çöteyi de tutan elleri gevşeyiverdi. Kollarını bıraktı yana, «Ebeh!..» Sonra kolları yana bırakmanın teslim olma anlamına geldiğini düşündü, kaldırdı. Ama öyle canlı değildi bu kaldırış.

Kendi kendini denetliyor, gözetliyordu. Daha canlı kaldırdı kollarını, kocorağm sapını sıktı. Öfkesi güreldi foiden. Yürüdü yeniden otların üstüne. Bastı her birine teker teker, çiğnedi, ezdi, ezdi. Sonra durup baktı. Usulca kıpırıyor, toparlanıp kalkıyorlardı gene. Dikelip kalkıyorlardı. Ve bakıyorlardı Hıdır' m yüzüne sanki inatla. Sanki ot değildi «gidi»ler, ot suretinde başka «gidi»lerdi. Otsalar bile altlarında başka «gidi»ler vardı. Altlarında, diplerinde...

Bir tanesinin dibini tuttu, çekmek istedi, çekip bakacaktı ne var? Ama kocorak hayli dipten sıyırmıştı, çekilmiyordu. Yürüdü, biçilmemiş yerlere vardı hemen. Kocorağı, çöteyi attı yere. Eğilip tutmaya çalıştı otun birinin dibini. Ama dikenleri engel oluyordu, tutamadı. Belinden yağlığını çıkardı, doladı otun dibine, onunla tuttu, tutup çekti. Kopmadı ot. Yağlıkla birlikte elleri sıyrılıp çıktı yukarı, ot öylece kaldı. Ama caymadı, eğilip bir daha tuttu, bir daha çekti. Gene sıyrıldı eli. Baktı böyle olmayacak, otu büktü. Karağaç dalı gibi yumuşak,

KÖYGÖÇÜREN

355

ve bükülüyordu kolayca. Doladı eline, ondan sonra çekti. Mendilin fazla yararı olmuyordu, ot kırıyor, acıyordu parmaklarını. Ama katlandı. Katlanmasa ne yapacaktı, var mıydı çaresi? Katlandı. Çekti var gücüyle. «Ulan bu ne? Nasıl bir belâ bu?» Ne çıkıyordu, ne kopuyordu. Kayış gibiydi. «İstedığı gadar gayış gibi olsun, çıkaracam! Ölüp düşüp çıkaracam! Çıkarıp bakacam ne var dibinde? Çıkarmazsam eşşeğim!..»

Özellikle böyle söylüyor, bağlıyordu kendini ki, zor diye cayıvermesin. Kökleyinceye kadar uğraşsın. Çıkmaz olur mu? Nasıl olsa çıkacaktı. Ot olur da çıkmaz mıydı? Bildiği bütün otların birer kökü vardı ve kökleri olsun olsun yarım karış, bir karıştı. Belki yılanıyastığının ki biraz uzundu, iki üç karış, «Bu-nunki de dört karış olsun... nasıl çıkmaz? Doladı eline, assıldı. «Nassıl çıkmaz?»

Ama çıkmıyordu. Gevşetti, biraz güç aldı, yekini bir daha assıldı. «I-ıh...» çıkmıyordu. Gene uğraştı. «Her halde gücüm temelli tükenmiş değil! Teslime gancığı çekip almış değil ganimi iliğimi içimden...» Assıldı var gücüyle. Birden «Küt!» etti. Tuttuğu yerden koşturdu ot, kıcının üstüne düştü. Kocorakla biçtiklerinin anızları kabalarına geldi. Olağanüstü acı içinde kaldı. Toparlanıp ellerini çırpıtı, bakındı dört yanına. Hem acı, hem de utanç içinde kaldı. İyi ki kimseler yoktu yakınlarda. «Bir bunu çıkaramadın mı ulan? Emme gabagötmüşün haaaa!..» Aklına geleni söylerdi millet. Millet değil illet. Ama bilmiyorlardı ki! Aması vardı işin! Fakat durmadı üzerinde. «Evet öyleyim, gabagötün biriyim!» Durup lâf anlatacak hali yoktu kimseye. «Öyleyim!..»

Çabuk kalktı, çöteyi aldı, sapının olduğu yeri inceledi. Kocorağm sapı gibi küt değildi. Avşar'm oralardan kesilmiş kurt ağacındandı. Çivi gibi sivriydi hatta. Ters çevirip başladı seçtiği bir otun dibini eşmeye. Kökün çevresinde otuz santim kadar bir çap ayarladı önce. «Çok ya, varsın olsun, otuz kırk santim eşecem nasolsa, goley eşilir... Eşer eşer, çekiveririm!..» Hiç soluk almadan eşti. Çötenin sapıyla kabartıyor, elleriyle avuçlarıyla atıyordu toprağı. «Bilsem bir kürek getirirdim!» Bir yandan da utançla güldü, «Ulan bir ot şunun dabanı, bir otun

356

KÖYGÖÇÜREN

önünde düştüğümüz hallere bak...» Eşti: «Bir ot, böyle yaparsa, yarın bacaksız sirken de yapışır yakamıza, ona da cuvap yetmez!..» Eşti. Dik, sert, şehirdeki yapılarda gördüğü demirler gibi, dimdik iniyordu otun kökü aşıya. Ama nasıl olsa şimdi sonu gelecek, görünecekti dibi. Eşti. «Vay gahbanalı vay! Vay gibi vay!..» Eşti üşenmeden, eştiği toprakları da attı, serpti tarlanın oralarına. Kırk santimi buldu derinlik. Usulca doğruldu, yapıştı kökün uygun bir yerinden. Sımsıkı tuttu, «Bismillââl» Ondan sonra çekti, çekti, var gücüyle çekti. Ama ne koşturdu, ne çıktı ot... Soludu kaldı Hıdır: «Aşkolsun efendi! Aşkolsun, pra-vo!.. Valla pelivansın! Yiğitsin, aşkolsun!..» Kalkıp ellerini çırpıtı. Döndü hemen: «Emme beri baaak, pravo dedim deye sakın yanış anlama; heç de pes etmiş değilim, uğraşacam daha senin len!.. Kürek getirip, çapa getirip uğraşacam!..»

Kalktı, kocorağı, çöteyi aldı eline. Hızla yürüdü köye yukarı. Eve vardı bir solukta. Hayatta Sunacık. Teslime. Kardeşinin karısı Güllü... çokaşmışlar değirmenlik tutuyorlardı. Çıkmadı yukarı. Bir şey de demedi hiç birine. Koyun damının kö-şesindeydi çapalarla kürek. Çatallı çapayı seçti. Küreği de aldı. Kocorakla çöte gerekli değildi artık. Bıraktı ikisini de... İzinin üstüne döndü. Koşar gibi gidiyordu, tşligil'in oradan geçerken Babacık geldi önünden. Dar acele bir selâm verip geçti. Oyalanmadı hiç. Vardı tarlaya. Belirli olarak büyümüşü, fırlayıp çıkmıştı az önce biçtiği otlar. «Biz... böyle giderse... bulduk valla! Bulduk, eğerkine yitirmezsek...»

O dibini eştiği ota gitti. Eştiği yerin çapını 70-80 santimden aldı bu sefer. Vurdu çapayı. Vurdu vurdu, sekiz on başka otu kesti, kırçtı; derinleştirdi kazdığı yeri. Toprakları da kürekle attı kolay kolay. Öyle, demir çubuk gibi, hiç incelmeden iniyordu kök aşığılara. «Yoğsam cinkentinden mi uzatıyor dürzüler bunları?» Yetmiş seksen santimi buldu eştiği derinlik. Durup çekti bir iki, çıkmadı. Ama direşkenliği tamdı daha. Gene kazdı... Kulaçlayıp kulaçlayıp vuruyordu çapayı. Sonra da kürekle alıp atıyordu toprakları. Bakınca yığın görünmesin

diye tarlanın orasına burasına serpiyordu çıkardıklarını. Seksen santim gelirdi şimdi derinlik, kök gidiyordu daha...

KÖYGÖÇÜREN

357

«Ne yapmalı şimdi buna?»

«Ne mi yapmalı dedin Hıdır?»

«Evet öyle dedim, ne yapmalı?»

«Valla gazacaksın Çavuşum, eğer dibinde ne var bilecek-sen!.. Bilmek istiyorsan gazacaksın!..»

«Eh gazalım madem...»

Vurdu çapayı, kazdı sonra kürekledi kazdığıını... yüz santime indi. «Gazmadan bilemezsin!..»

Tam o sırada bir öksürük duydu yanbaşımda. Dönüp baktı: Musa! Doğruldu hemen.

«Goley gelsin yavu adamım!»

«Goleyse başına gelsin! Ne bildin burdayım?»

«Bildiğimden mi? Evden söylediler!»

«Hoş geldin... geç şöyle!»

«Geçip de... Eee, napiyorsun bakalım?»

«Gazıyorum!»

«Hep bunu mu gazdın böyle?»

«Evet...»

«Ee daha gazacan mı?»

«Gazacam, bulacam dibini...»

«Uğraş bakalım...» Zorla güldü Musa.

«Enip gidiyor aşsa doğru. Enecem ben de onun endiği yere gadar. Bakacam cin mi var, evran mı? Yoğsam Cin gurduyla Sin gurdu mu?..»

Tabakasından bir sigara çıkarıp verdi Hıdır'a, bir tane de kendi yaktı Musa: «Yavu adamım çok derin bu! Gelirken köyün gıyılarma baktım, hem de yayılıyor! Görüp bildiğim otlardan değil esgi yeni, valla Garabük'te bile tasadüf etmiş değilim, çöktü ümüğümüze napacaz?»

«Sirkenden, süpügelikten sık, bayırçalısmdan berk!.. Elle-, rimi kırçtı kopmadı, kırımın üstüne düştüm çıkmadı. Hemi de bak şu biçtiğim yerlere: Daha beter sürüp gelir diplerinden! Ot değil afat...»

Başını salladı, biraz da cık cık etti Musa: «Haggaten afat! Napacağımızı bilemiyorum adamım...»

«Gazalim diyorum ben!»

358

KÖYGÖÇÜREN

«Neyi?» «Şunu!»

«Aha gazmışm ya?» «Biraz daha diyorum gazalim...» «Napacan gazıp?»

«Dedim ya görelim dibinde ne var? Hemi de kaç metre gidiyor kökü? Anlayalım Topal Talip'in hocalarının dediği mi, yoğsam başka mı?»

«Gaz... Gaz bakalım, gücün yetecek mi?» Biraz daha uğraştı Hıdır. Musa dikelip bekledi. Yüz on santim kadar indi. Kök hâlâ gidiyordu. Ve zor oluyordu artık çalışmak. Kürek girmiyor, çapa girmiyor, girse de işlemiyordu. O sırada üye İdris geldi yanlarına. «Nerden böyle İdris? Nasılsın?» «Dalamaz'dan geliyorum, eyiyim!..» «Nâptm Dalamaz'da, elinde kocorak?» «Yavu muhtar! Burdaki tarla gibi ordaki tarlayı da almış bu alçak! Zabah gittim biçeyim bari!» «Ee, biçebildin mi?» «Biçtim biçtim!..» «Eyi valla, eferim!» Güldü Hıdır. «Biçtim emme gine çkacak...» Güldü Hıdır: «Belkim çikti bile...» «Nee?» Sapsarı baktı İdris.

Hıdır sabah biçtiği yerleri gösterdi: «Bak! Ben de zabah biçtim kocorakla... Emme ikindin olmadı daha, yeniden yö-

rüdü...»

Gözlerini kapayıp bir süre durdu, içinden içinden inledi İdris. Sonra sıktı kocorağm sapını. Beline soktuğu çöteyi yokladı. Döndü ardını, koştı otların arasından Dalamaz'daki tarlaya doğru.

Hıdır bakıyordu. Küreğin sapını çenesine koymuştu. Musa geldi, omzunu okşadı. Sonra sarstı usulca:

«Hıdır!.. Aa Hıdır!.. Yörü gidelim ardından...»

Belinler gibi uyandı Hıdır. Eğilip çapayı aldı. Dibini kazdığı ota baktı acıyla. Sonra düştü Musa'nın ardına: «Gidelim

KOYGOÇUREN

359

muhtar, gidelim emme azcık yavaş yörü, soluğum daralıyor!..» Musa döndü. Çapayı, küreği aldı Hıdır'ın elinden. Sonra koltuğunu koğalttı, girsin koluna... Topal Talip'in tarlanın üstünden ağıdılar. Birbirlerine tutunarak gidiyorlardı. Sağ yanda köy duman içindeydi. İkindinin, aşları vurulmuştu ocaklara. Kavrulmuş yağın yanık kokuları çıkıyordu bacalardan.

Musa: «Tehhoo... TehhoL» Elini kaldırıp güldü Dalamaz'a varınca. El edip çağırdı İdris'i: «Gel, döneleme oralarda gel! Gaplan Harmanı'nda anlaşıldı işin noolduğu? Bu bambaşka bir afat! Suya felân benzemiyor...»

Topaç gibi dönerek geldi İdris. Tarlanın sınırında karşılaştılar. «Yani bu olacak dava değil. Dilim dişim kitlendi. Topal Şeytan'ın dediği çıkıyor heralım...»

Hıdır'ı bırakıp İdris'i tuttu Musa:

«Köyün içinde böyle demen! Biraz daha şımarır, temelli depemize biner dürzüler! O zaman gali, köyden çıkıp gitmek düşer bize.»

İdris, bir tarlaya, bir köye bakıyordu. Bakmıyordu Hıdır'ın, Musa'nın yüzlerine. Biçtiği yerler yeniden yürümüştü. «Desek de, demesek de, bizimki bu! Onlar da görüyorlar, görecekler...»

«Görürlerse görsünler!..»

Çekti ikisini de Musa: «Görsünler emme üzerime de gelmesinler. Bu akşamdan tezi yok dabancayı dakarım belime.» Önce Hıdır'a, sonra İdris'e baktı... daha çok Hıdır'a yöneltti sözlerini: «Siz de boş gezmen; bir şeyler asm belinize... garın-caysa da horsunman düşmanlarınızı...» Yürüdüler birbirlerine tutunarak. «Bizimkiler üstelik gannca da değil. Gartal gibi, gaplan gibi yaratıklar. Cin şirketine ortak dürzüler... ey isi mi boş gezmen!»

Ertesi gün, Kahveci Mahmut çift koşup Kaplan Harma-nı'ndaki tarlasını sürmeye gitti. Baback'ın oğlu Kurban'ı aldı yanına. Hem konuşsunlar, hem yardım etsin. Gün kuşluk yerine çıkmadan öküzler önünde, saban boyunduruğa ters geçirilmiş, dönüp geldi.

«Nooldun Mamıdâ, erken geldin?»

«Gaveciliğe alışalı çifti unuttun mu?»

360

KÖYGÖÇÜREN

KÖYGÖÇÜREN

361

f

«Yoğsam öküzlerin dutmadı mı, zor mu geldi?» İsligil'in çeneden evine varana kadar akla kararı seçti: «Yorandan değil, sorandan osandım şu köyde!» Öküzleri avluya bırakıp kahveye geldi, ocağı yakmaya başladı. Belli etmiyordu ama, besbelliydi. Daha karşından anlaşılıyordu bozuntusu. İki çizi çıkamamıştı doğru dürüst. Zorlayıp ederken çift kayışını kopartmıştı...

Ne evde gülüyor, ne kahvede konuşuyordu Hıdır. Kara yasin içindeydi. Dokunsalar ağlayacak, uysalar belâ çıkaracaktı. Durup kendini denetliyordu böyle zamanlarda. Bir yararı olacak mıydı ağlamanın, belâ çıkarmanın? «Olacaksa köycek ağlayalım, köycek belâ çıkaralım!..» Yutkunuyor, sıkıyordu gene dişlerini...

Bu arada Teslime'yle Şükrü günde bir iki uğruyorlar, akşamları mutlaka geliyorlardı. Doğan'm İvriz sınavından konuşuyorlar, büyük umutlarını söylüyorlardı. Hıdır, Sefer öğretmenle görüşmesini anlatıyordu. «Ne diyor senin için biliyor musun? 'Benden çok çok ey i öğretmen olur! Doğan'm hem kafası eyi, hem huyu güzel! Vede yürekli çocuk! Köylerin böyle öğretmenlere ihtiyacı var!..' İşidiyor musun?» Sunacak biraz hayal kuruyordu:

«Hele bi gazansm girsin İvriz'e, bi okusun öğretmen olsun, çıkar çıkmaz oğluma bi öğretmen giz alacam, gendi gibi gafalı, güzel... Ondan kerri varıp okulunu, evini süpüreceğim! Çocuklar gelmeden camlarını silecem, zobalarını yakacam... Gravet da-kacak oğlum, gumaş urba kesinecek, yoksulların çocuklarını okutup sınav gazandıracak...»

Sunacık'tan sonra Teslime alıyor, o da arzularını, umutlarını söylüyordu:

«Doğan'ı, evleneceği kızla bizim köye verilerse, Duran'ın Şükrüm de Boruktolu'na, orası olmazsa Hayiroğlu'na giderler. Eğer derlerse ki bu köyler güccüktür birer öğretmen yeter, o zaman da birini bir köye, birini öteki köye verirler. Yakmca-cık, ağşamda zabahta görürler birbirlerini...» O zaman Hıdır söylüyordu: «Hele bi okuyup çıksınlar, gendilerini yakın köylere ver-

dirmek goley! Musa'yla birlikte gideriz Zeyni Bey'e, deriz böyle böyle, o da gider Valiye, Maarif Müdürüne konuşur, şirrp olur. Zeyni Beyin sözü geçkin. Bizi de seviyor...»

Sonra sözü değiştirip, yağmayan yağmurları, olmayan ekinleri, dolmayan ambarı, boş samanlığı, açlıktan kırılacak malları konuşuyorlardı. «Gaplan Harmanı, Cinligeriç aktı boşaldı emme azgın otlar da sardı her yakayı. Suyun dutmadığı tarlalara da gidiyor! Yeniye bütün ekenekleri sardı mı sök sökebi-lirsen! Moturlar baş edemez...»

«Sen yeniye düşünüyorsun! Bu yıl nâpacaz? Zemheriler çıkmadan un, saman bitecek. Köyün yarısı bizden beter. Kime gi-decez, kime varacaz?»

Sunacık, gözlerinin ağını büyültüp susuyordu ondan sonra. Teslime, saygılı, sıcak davranıyordu ona. Bir iş falan olsa koşuveriyordu. Tarhanayı birlikte kardılar. Bulguru birlikte kaynattılar. Serip kuruttular birlikte. Çok yardımı oldu Tesli-me'nin. Ondan sonra değirmenlik tuttular. Eleyip kalburladılar taşını toprağını, kavuz kapçığını seçtiler. Çuvalları doldurup dizdiler iyi kötü. Bazı öğünleri birlikte yediler. Teslime bulaşıkları yıkadı.

Sonra Hatip Değirmenine gittiler çuvalları iki kağniya yükleyip. Birer haba, bol azık, ikişer çuval da saman aldılar yanlarına. Hatip Değirmeninde öteki köylerden de adamlar vardı. Nöbetlerinin gelmesini beklediler. Bol seçim yarenlikleri oldu.

İki gün, «İsmet Paşa harbe girmedi!» diyenlere kızdı, söğüp süpürdü Çil Ümmet. «Bolatlı'nın Garahamzalı köyünde herifin bacaklarını aynan benimki gibi pireler sardı, gulakları da Yo-nan'a gümm gümm topları atarkene sağır oldu. İsmet'e lâf söyleyenin ağzı eğrilir! Esger gibi geyinir, esger gibi yirlerdi. Onlar gibisi bi daha ne gelir, ne de gelmiştir! Önceleri böyle eyiy-di onlar. Sonra... bozdular. Ya şimdikinler ne? Geçmişler milletin önüne, cami yaptırcaz, minare diktirecez, gors verecez, sakal darıyorlar. Çıvtçinin derdine yarayışlı ossurukları bilem yok! Ben de oyumu İsmet'e verecem, istersem tek başıma ga-

362

KÖYGÖÇÜREN

KÖYGÖÇÜREN

363

layım... Köyde Topal Talip'in verdiği yere hele, ölsem de vermem, galsam da vermem...»

Hıdır, Çil Ümmet'in gönlünü yıkmak istemiyordu. Çil Ümmet zaten yalımlı adamdı, bazen böyle konuşur, bazen tersini söylerdi. Değirmende zaman nasıl geçecekti? Hıdır aslında hiç birini tutmuyordu. «Biri yitsin, biri bulunmasın! Ne yenilik oldu? Hani terakki? Ne ekin oluyor, ne mal yiyecek ot! Daş daşı kemiriyor, yıl yıldan kötü geliyor. Beylerimiz güzel Guran Gorsları açıyorlar...» Kafasının içinden söylüyordu bunları. Açıktan söylemiyordu.

Bazen Çil Ümmet'i dinlerken Teslime'yi düşünüyordu. Su-nacık'a benzemiyordu hiç. Her sevişmede kuytularına kuytularına giriyordu. Sunacık usluuydu. Sessiz sessiz sevişiyordu. Teslime yırtıcı, azgındı. «Bubaam! Gocca gulaklı bubam...» Kudurtuyordu Hıdır'ı. Hiç aklında yokken aklına sokuuyordu. Bazen

gündüzleri bile, Sunacık çıkıp gidince, aşağıda yukarıda, usulca gözden yitiyorlar, kenetlenip kalıyorlardı. Taşlasan kopmazlardı. Göreceklermiş, sezeceklermiş, akıllarına getirmiyor-lardı. Öyle sevişiyorlardı.

Değirmene vardıklarının ikinci günü özlemeye başladı. Ak-lmın ortasına uzanıp yatıyordu yeni kadını. Soyunup uzanıyordu. Koluyla göğüslerini kaldırıyor, karnına, bacaklarına şap şap vuruyordu. Kasıkları sancılanıyordu Hıdır'm. «Ümmet emmi, löbede girdik oturuyoruz, müsadenle ben köye gadar varıp gelem bi! Bakayım muhtar nâpıyor, çoluk çocuk ne haldalar? Bir isteğin varışa söyle! Ağşama gelemzsem zabaha yetişirim. Tütünün felân var mı? Al benim carayı da birağayım...» Cebinden paketi çıkarıp veriyor, Hatıp'tan o hızla çıkıyor, bağların arasından, sel çukurlarından vurup koşuyordu yazıda. Usulca giriyordu köye.

Sunacık eski giysileri çıkarmış günün annacmda yamalık yamıyordu. Teslime hayatı süpürmüş, avluya iniyordu. Bağırarak koşuyordu: «Çok canım sıkıldı, bi bakayım deye çekip geldim, ağşama döncem... Nasılsın Sunacık? Nasılsın gomşuuu?» Teslime koşup yukardan kilimi alıyor, samanlığa bırakıp çıkı-

yordu hemen. «Bubam nâpıyor Hıdır Ağam? Daha löbediniz gelmedi mi?»

«Eeee güz zamanı, değmen galaba, belkim yarma...»

Akşamın olmasını bekliyordu. Uzanıp yatıyordu biraz içerde. Sonra kalkıp köyün içini dolaşiyor, muhtara bakıyor, kahveye varıyordu. Ekmeği yer yemez, daha Sunacık bulaşığı yu-madan çıkıp saçağın ucunda öksürüyor, sonra iniyordu. Çatma kapıyı tıkırdatmadan giriyor, merdivenin altına, ahır kapısının önünde dikiliyordu.

«Gurudunu bubam bekleye bekleye! Ne eyi ettin de geldin? Ne eyi ettin de geldin benim giymatlı bubam?» Kapıyı açıp içeri tıkıyordu Hıdır'ı. Sonra samanlığa akıyorlardı. Bir yol sevişiyorlardı fırtına gibi, ne olduklarını, ne yaptıklarını anlamadan birbirlerine bakıyorlardı. «Daha bulaşığı yumadım, varıp bakayım, ortalığı derip çatayım... sona gine geleyim emi bubam!..» Öpe öpe, kopa kopa ayrılıyorlardı. «Sen uzan buraya, caranı iç usul usul, ben hemen gelirim...» Hemen geliyordu, gene sevişiyorlardı.

Sonra gene çıkıyordu Teslime. Gene iniyordu. «Kak, usulca kak! Yokarı çıkacaz! Dösşeği serdim, örtüyü örttüm. Şükrü ninesiyle yatıyor iki gündür, kak! Usulca giriveriz kak!..» Tutup çekiyordu Hıdır'ı. Kilim koltuğunun altında, nalınları elinde, hayata varıyorlar. Teslime kapıyı açıyor, gölgeden gölgeden yürüyerek, usulca giriyordu yanı sıra. Hemen kapıyı dipler dip-lemes sarılıyorlardı. Atıyorlardı üstlerinde ne var ne yoksa. «Bubam, benim ballı bubam! Daha ballarım duruyor, şerbetler yapıp zabahaca içirecem sana! Üyütmeyecem... Ne eyi ettin geldin? Göğsüme goy başını. Yasla istediğin gibi. Sür bıyıklarını! Üyürsen böyle üyü! Üyü ganrılıp ganrılıp ötenece horozlar...»

Birbirlerinin daha kuytularına inerek, birbirlerinin daha yücelerine çıkarak sevişiyorlardı. Hıdır, sonra başını Teslime' nin göğsüne koyuyor, tam onun istediği gibi uyuyup kalıyordu göğsünde. Teslime uyumuyordu, bekliyordu Hıdır'ı. Bazen kolunu uzatıp ocakta kısıllı lambayı alıyor, bakıyordu uyuyuşuna. Sarsmadan, şapırdatmadan öpüyordu, okşuyordu usulca.

364

KÖYGÖÇÜREN

İlk horozlar ötünce yeniden başlıyor, okşaya okşaya, öpe öpe uyandırıyor: «Hadi bubam kak, ilk horozlar öttü! Birazdan tan atar, cavır müslüman seçilecek olur sokaklar. Gırmızı şafak sökülür gelir. Gurtlar guşlar uyanır. Ak saçlılar çıkarlar yataklarından. Hocalar ezene (dururlar... Al donunu, göyneğini. Elemtere fiş olmadan, Topal Talip, Kel Kevser uyanmadan usulca çık da yorüyüver Hatıp'a doğru, hadi benim ballı bubam...» Öpüyor, oynuyor, «Öpülmedik yerlerin galdı mı dur bakayım, dur kakma, dur bir daha öpüvereyim!.. Amanın şunun datlarma, amanın şunun ballarına...» Boynundan tutup doğrultuyordu sonra.

İki üç dakikanın içinde giyinip çıkıyordu Hıdır.

Ay batmış, ama tan atmamıştı daha. Tıyrıdatmadan indi merdivenleri. Bir atılımda avluyu geçti. Çatma kapıyı açıp çıktı. Teslime kapıyı aralamış bakıyordu ardından. Hıdır köyü dinledi. İn cin yoktu ortalarda. Tâ aşağıdan, kmdıralıklardan doğru bir hışırtı geliyordu. Ova ıssızdı. Evi bir karaltı halinde görünüyordu. Yıldızlar silinmemişti daha. Horozlar kanrılıp kan-rılıp ötüyorlardı. Yürüdü caminin önünden. Ellerini beline soktu. Mezarlığın oradan Hatip yoluna çıktı.

Horozları ötüyordu Hatip'm da. Yürüse sabah ezanı okunmadan varırdı. Ama varıp ne yapacaktı? Bu kadar erken, ne diyecekti Çil Ümmet'e? Ağırdan aldı. Hatip bağlarına kadar ağır yürüdü. Sonra sel çukurlarından kumluk bir yere ayakyo-luna oturdu. Kalkıp bağlardan birine girdi. Arıkların içinde otlar kurumuş, kırılmıştı. Bozulmamıştı daha Hatip'm bağları. Üzümleri tozlu tozlu sarkıyordu.

Bir arığın içine uzandı. «Noolacaz bu yıl? Bu yılı geçirdik, gelecek yıl noolacaz? Nasıl geçecek bu kışlar? Gar yok, gatık yok, kâr yok kazanç yok, nasıl gayrılacak çoluk çocuğun sırtı boğazı? Üç şinik buğday satamadık. Satmamızın oluru da yok. Nerden beş guruş bulup astar gaput, çarşaf çaput alacaz?» Gözlerini yumuyor, gözlerini açıyor, bunu düşünüyordu. Tatlı, ağır bir yorgunluk içindeydi. Teslime'yi düşünüyordu. «İşler dipten bozulunca yoksullar sevişmeye mi dökermiş işi?» Çok sevişmelerinin nedenini arıyordu. Sonra hemen kaçıyordu, başka so-

KÖYGÖÇÜREN

365

runlara, başka dallara konuyordu akli. Köyü saran otları düşünüyordu. Ne kadar arsız, ne kadar azgındılar! Gün doğuyordu az sonra. Uyumuş kalmış oluyordu. Bedeni ısınınca uyanıyordu. Kalkmadan biraz daha yatıyordu ısına ısına.

Karnının kazındığını, açlığını duyuyordu. «Eviden geldiğime göre biraz ekmek, biraz katık almalı değil miydim yanıma? Çil Ümmet emmim sormaz mı? Emme boş yer, aızıımız boldu daha. 'Almadan çıkıverdim, Sunacık gatayim dedi emme istemedim...' Köyün bakkalından bir tütün alırım Ümmet Emmiye...»

Gün iki övendere yükseldi, vardı değirmene. Hatip'm üst başındaki kayalardan çıkıp gelen suyun döndürdüğü ufacak taş, Hatip'm ve çevre köylerin zahiresini kırıp un etmeye çalışıyordu. Köylüler, kimisi çuvalların üstüne, kimisi ocağın önüne oturmuşlar, indir o partiyi, bindir bu partiyi, gene seçimi konuşuyorlardı sabah sabah.

HıdırgiPe sıra o gün ikindiye doğru geldi. Tâ ertesi gün ikindiye doğru bitti unlarının üğünmesi. Değirmenci Abdullah'a, yirmi dört şinikte birer şinik hak verdiler. Sonra yükleyip kağnıları, köyün yolunu tuttular. «Biz adam olsak, köye bu düzülerin heç birini sokmayız. Sandığınız da, seçiminiz de sizin olsun deyip oy vermeye bilem çıkmayız!» Bununla uğraşıp duruyordu Çil Ümmet'in akli fikri.

«Ne faydası olacak bunun?» Soruyordu Hıdır.

«Hatalarını anlayıp düzeltirler...»

«Hata değil ki yaptıkları! Çıkarlarına geliyor! Biz de üyü-yoruz nasolsa! Hemi de nerde buldun öyle köylüyü Ümmet emmi? Yarın şenlen ben birer hastir çekelim gelen particilere desek, belkim muhtarımız başta, Topal Talip dakımı görgap olurlar adamları. Parası bir yere gidip de sözü bir yere gitmeyen köy bizim köy... köylerin çoğu!»

Bir hafta sonra Doktor Zihni bir kamyon yollamış. Şehirde miting varmış, dolup gelsinmiş komşular. «Bakanlar gelecek aman beni maçup etmesinler...» Musa çok çaba harcadı. Hıdır da kalkıp beş on kişiyi dolaştı. «Az eyiliğini görmedik, içimizden desteklemesek de dışımızdan destekler görünelim, yarm

KÖYGÖÇÜREN

gene işimiz düşer Arap Zeyni'ye!..» Dolup gittiler kamyonu. Topal Talipgil, şosaya çıkıp başka bir taşıta bindiler. Çil Ümmet gitmedi, köyde kaldı. Seçime de, mitinge de sinkaf etti. Musa aldırmadı: «Benim bubalık matufluyor gali, şordan varıp bi habar veren olsa, atarlar içeri! Ağzından çıkanı gulağı duymuyor...»

Teslime saçaktan seslendi: «Hıdır Ağam, sakın galabalıkta gaybolayım deme! Sunacık abam marağ eder!..»

Güldü Hıdır. Sunacık da güldü.

Paldır küldür gittiler. Açık kamyonun üstünde bir o yana, bir bu yana sallanıyorlardı. Şosanm üstü, böyle insan dolu açık kamyonlarla, balık istifi otobüslerle doluydu. Davulları döve döve, zurnaları boğa boğa gidiyorlardı şehirdeki toplantıya. Ermenek'ten, Hadim'den, on yedi ilçenin hepsinden, köylerden gelenler vardı. Çok ünlü horozlar dövüşecek, develer güreşecekti sanki! Savrula savrula geliyorlardı. Hızın yarattığı rüzgârda uçmasın diye şapkalarını ellerine almışlar sallıyorlar, ha-bire bağıyorlardı. Bakıp gülüyordu Hıdır: «Şapğalarımıza şahap olmayı bali akıl ediyorsunuz, eferim!..»

32

SEÇİM TÜRKÜSÜ

Hükümetin oradaki alan kaynıyordu.

«Elimi engastan furuyorum, essah sanıyor enayiler!»

Dr. Zihni'nin yardımcılarından biri kürsüye çıkmış, eline sesbüyülteni almış, habire bağıyor, sestem baştan oluyordu.

«Essah sanıyor emme oyları da alıyorlar ne haber?»

İl Başkanının yardımcısı, arada durup dinleniyor, «üf! üf!» ederek sesbüyültene üflüyor, sonra gene bağıyordu: «Alo alo! Diggat diggat!.. Birazdan sizlere partimizin yüksek Yönetim Gurulu üyelerinden, hemşerimiz, iftiharımız, giymatlı... Bakanımız... hitabedecek! Alo alo, birazdan sizlere hemşerimiz...»

«Devlet dediğin azcık yumuşak olacak...»

«Altı lira verdim gamyona, herif azırgandı!..»

«Yanına varırkene ayağın titremeyecek...»

«Öteygün bi öküz hastalanmış köyde...»

«Vardığın zaman da elinden dutacak. Dikip bodrum gata, zopaya yatırmayacak seni. O hatırlı, bu hatırsız, ayırmayacak, Devlet dediğin «buba» gibi, hepicine bakacak, hepicini goruya-cak, iş güç verecek ellerine... ki, millet eselsin. Yani hep zenginlerin tekerini döndürmeyle olmaz!»

«Neyse, Garadamak İsmail'i getirmiş bunlar. Bakıttılar fe-lân. Herif haza baytar. Atalarından görgülü. Emme söker mi görgü? Öküz bir zeherli ot yemiş. Dedi gidici. Nâpalım nâpa-lım? Bre gidi bıçak yetiştirin. Mundar bali gitmesin, yetiştirin! Neyse goştular. Yetiştirdiler bir bıçak. Destur deyip çaldı Garadamak. Eti bali mundar olmadı. Bu gırlardaki zeherli otlara da akıl sır ermiyor. Arapdaşşanı meselâ geyun yiyor ölmüyor, öküz yiyor

mort! Allan hekmetleri çok...»

«Eveliki. sene bubam yirmi gün gadar memleket hastanesinde yattıydı, bu yıl tarlamıza hacız geldi!»

«Neyse gali, on aya varıyordun, et yimiyorduk. Paylaştık

368

KÖYGÖÇÜREN

birer kilo, birer buçuk... sovanılan, nohudulan furdu garılar, çoluk çocuk toplanıp yidik arkadaş. Öküzü kesilince Garanm Emin düştü bayıldı. Etini yirken onun bayıldığını felân unu-duyor tabi insan. Ben de unuttum. Kemiksiz yerlerinin birazını avradın önüne, birazını da çocukların önüne ittim. Gırıla gı-rıla yidiler...»

«Eeee, etilen ekme, eti ete dürtmek! Et gibisi var mı dünyada? Hemi de etin girdiği yere dert girmez demişler biliyor musun? Aha şu gonuşan dürzü var ya, hemı gendisi, hemı çoluk çocuğu, vede garısı, her havta et yiyor, hesabet! Onun için dür-zünün yüzü mancar, hemı de nasıl kükrüyor bak!..»

«Her havta et yidiği halde gine de akılsız! Eline almış, üf üf! Durmadan üflüyor o şeyi!..»

«Bu yıl bizim işler kesik hısım! Eti geç, unu ekmeği bula-mayacaz! Birer tüfek dakınıp Soğla gölüne 'tir' sürmeye balı gidelim. Yok başga çaremiz. Ekinler olmadı, bağ bostan guru-du, amanımız, mümkünümüz haggaten kesik!..»

«Aç it fırın deler demişler, demişler emme...»

«Nerde şimdi öyle azgın itler, çürük fırınlar?»

«Nerde şimdi Delibaş gibi adamlar?»

«İvriz'in sınavları diyorlar belli olmuş. Altı çocuk girdi bizim köyden, yok bi dene gazanan! Arpa ekmeği yiyerek çocuk mu okur? Anaları desen akılsız, bubaları desen fikirsiz. Tabiikine ot da kökünün üstünde bitecek biraz...»

«Öğretmenleri dersen onlar da bir âlem! Altı dene çocuk girer, bi denesi de mi kazanmaz? Azcık da adamın olacak adamının!..» Adam, parmaklarıyla «Beş beş» işareti yapıyordu: «Biraz da barmakların işleyecek!..»

«Zaman Amat'a gittim öteygün! Herif dedi, okutup nâpa-canız döllerı? Okuyan Allahı tanımaz. Hörmet etmez anaya ataya. Cima eder, yıkanmaz, çarşı bazar cünüp gezer. Mundar aya-ğılıyan basar allahm çayırına çimenine. Bereket beş on İmam-Hatıp Okulu açıldı da...»

«Dürzü, a gara dinli dürzü! Gendin lisede, üniversitede oku-duyorsun ya gendi belinden enenleri, dahi sidikli kızlarını! Biri de Evgaf Hanında abukat!..»

KÖYGÖÇÜREN

369

«Demek İvriz belli olmuş? Bizim oğlanı da gattıydık...»

«Zabah günü sidikliye, ikindin günü gözele doğarımış! Güneş bi yaktı annımı hısım. Çok da sıkıştım burda, ciğerlerim gaburgama yapışacak...»'

«Şapgamı da başıma furamıyorum, düşüp gaybolacak!..»

«Hişşş hiş, elini fur, Zeyni Bey çıktı!..»

«Ah Arap Zeyni aah, ah avradı güzel Zeyni!..»

«Dakdınıyormuş diyorlar, duydun mu?»

«Kim?»

«Avradı bunun...»

«Emme bakınca görünmüyor!»

«Hıssım, cebinde para mara varışa mukat ol! Çok yankesici dolaşır böyle yerlerde... çarpar marpar!»

«Ezilir ulan yankesici, şu hale bak!»

«Sen dıggat et, çarptırma! Herifler usta kemancı!»

«Aaaah kambur felek! Kimine gavun verdin, kimine kelek! Bize de bir acı düveleği çok gördün! Olaydı beş on guruşumuz da çarpaydılar!..»

«O kim Zeyni'nin yanındaki?»

«O işte gıymatlı hemşerimiz, iftiharımız!»

«Tarım Bakanı mıymış bu şimdi?»

«Öyle diyorlar. Herif on üç yıl abukatlık yaptı bizim gazada. Tarafları dakıştırır, iki yandan da para alırdı! Garısı güzel mevlüt okurdu. Gızımın biri Amerikalı çavuşlan evlenmiş diyorlar!»

«Yalan! Halkçılar çekemedikleri için çıkartıyorlar. İller Pangası'nda müvettişlik yapıyormuş...»

«Kim?»

«Gizi bunun. Bi garış yangıyla... biz de sürünüyoruz ovada!»

«Öteki de Torunoğlu, tanıyor musun?»

«Yanındaki Muhittinlerden Halil, foterli...»

«Gabarıp durur... üykü hapı almış yatarkene...»

«El çırp, el çırp, başladı bizimki!..»

Hıdır'la Musa birbirlerini tuttular ellerinden. Kantarmalı-lar parçalandılar. Kalabalık bir o yana yumuluyor, bir bu yana. Akşehir'den, Ilgın'dan atlılar gelmiş, cepkenleriyle geziniyorlar

KÖYGÖÇÜREN

durakların oralarda. Ankara'dan Ahmet Ekmekçi'yi getirmişler, sekiz hoparlör kurmuş alana. Çın çm ötüyor, tâ Alâaddin' den duyuluyor uğultu, gürültü!

«Partisinin yaptıklarını sayıp döküyor. Ne nüzumu var hal-buysam? Göz bakar, su akar. Gitti İsmet, geldi kismet, Onların yüzünden değil mi bugünkü halimiz?»

«Alo alo! Dıggat dıggat! Üf! üf!.. Şimdi size hemşerimiz... gıymatlı... iftiharımız... Bakanımız hitabedecek!..»

Gözlerinde vapur dumanından daha kara bir gözlük. Körler okulundan yetişmiş gibi bakıyor, kalabalığa. Sert bir çehre. Kaldırıp iki kolunu, döne döne, selâmlıyor. Tâ Medresenin oralara kadar yayılıyor alkış sesleri.

«Gül ulan azcık gül...de uğrumuz açılınsın!..»

«Gaşmhani'na yağmur yağmış diyorlar!»

«İç işten geçip gittikten kerî...yağar!»

«Sayın ve muhterem hemşerilerim, sevgili vatandaşlarım!..»

«Niğde bize hudut mü yavu hısım?»

«Tabii, Bor madenleri Bor'dan çıkıyor heralım!»

«Hepinizi... hörmet ve mohabbetle selâmlarım!»

«Bravo! Şak şak, şak şak şakşakşakşak!..»

«Herifi görüyorsun değil mi, ne gon-uşuyorL»

«Angara'da, merkez hükümetteki işlerimin çokluğu yüzünden... bugüne gadar... aranızda... gelemediğimin üzüntülerini... ilk olarak ifade etmek isterim!..»

«Bravo! Şak şak, şak şak şakşakşakşak!..»

«Sözlerime başlamadan önce... sevgili Başvekilimiz... gıymatlı liderimiz... aziz büyüğümüzün... ve parti Genel Yönetim Kurulu üyelerimizin... siz gıymatlı hemşerilerimize... selâmlarını ve sevgilerini... takdim etmek isterim...»

«Şak şak şak şakşakşakşakşak...»

«Gıymatlı Başvekilimiz hepinizin yegan yegan gözlerinizden öpüyor!.. Bizleri gönüllerinden çıkarmayan yurttaşlarıma teşekkürlerimi ibraaz... ederim... buyuruyor!..»

«Şak şak şakşakşakşakşak!..»

«Gaç yıl okudu acab ulan bu?»

KÖYGÖÇÜREN

«Orasını sorma gali! Satmadık tarla gomadı bubası diyorlar! Sonra da hepisini dönderdi abukat olunca. Dahi bir o kadar daha almış üstüne! Halbuysam herife tarla ne ilâzım?»

«Eeeee Tarım Bakanı...»

«Sayın ve muhterem hemşerilerim...»

«Bravo şakşakşak şakşakşak şakşak...»

«El çırpmasalar da bi dinlesek ne diyor?»

«Köye varınca avratlar sorarlar...»

«Bu seçimler çıktı da bir iki adam görüyoruz biliyor musun? Ben İsmet'i bi kere bile görmedim! Ömer Rıza da bizim ve-kilimizmiş, heç habarım yok!..»

«Sadece gendi ilimizde değil, bütün Türkiye'de, çok esaslı... ve geniş... kalkınma çabalarına girişmiş bulunuyoruz!.. Şakşak şakşakşak!.. Asırlardan beri... bir damla su için... asumana el açan çiftçilerimizin! ŞakşakşakşakL bu dertlerine! çare bulabilmek için! şimdiye gadarki mülkî taksimata!., taksimat esaslarını bir yana iterek! bölgeler ve şubeler esasına uygun olarak! kısa adıyla DSİ olarak bilinen! Devlet Su İşleri teşgilâtını gur-muş bulunuyoruz! Bu teşgilât sayesinde! Bütün memleketin! küçük ve büyük sulama işlerini! ele almış olacağız! Şakşakşak şakşakşakşak... Sulama developmanı! çiftçilerimizin hayatında! esaslı inkılâplar yapacaktır!.. Bu inkılâbın muvaffak olabilmesi için! bürokrasinin! idareyi maslahatçı! köhne zihniyetiyle! mücadele edeceğiiiz! İdareyi maslahatçılar esaslı inkılâp ya-pamazlaar! Eşsiz gahraman! öhho öhho pardon, aziz ve kahraman atalarımızın buyurduğu gibi! bir işte muvaffak olabilmek için! sabır ve sebat göstermek lâzımdır! Bugüne kadar! çiftçilerimizin! ettikleri topraktan! yeterli ürün! elde etmeleri! mümkün olmamıştır! Moderen tarım! sulama başta olmak üzere! gübreleme! haşaratla mücadele! islâh! cins tohumlama ve damızlık! demek oluup! sulama developmanı en başta olmak üzere! birtakım moderen! esaslara dayanır! Bugüne kadar! merkezîyetçi! bürokrat! zihniyetlen! idare edilen! tarımımızı! kalkındırmak için! evvelâ çiftçilerimizi! fennî araç ve ekupmanlarla! donatmaktan başkaa! yeni bilgilerle de! teşhiz etmek! ve bilhassa! sulama developmanını! ele almak! lâzımdır!..»

372

KOYGÖÇÜREN

«Devenin dellâl olduğunu annadıyor...» «Bu cümleden olmak üzere! bütün Türkiye'de pilot proce çalışmalarına! başlamış bulunuyoruz! Yeterli! teknik eleman! kadrolarını! teşkil ettikten sonra! proce çalışmaları! kendi ilimizde de! başlamış olacaktır! Bu arada! üzüntüyle! ifade etmek isterim ki! bir talihsizlik eseri olarak! menfi sonuç veren! Kantarma procesi! yeniden ele almacaak! ve! buradaki vatandaşlarımızın! ihtiyaçları! yeni plân! ve porguramların! çerçevesinin içinde! mütalâ edilecektir! Kantarma procesi...» «Dinliyor musun adamım, bizim köy bu?» «Bu muvaffakiyetsizlik! bizim azmimizi! kıramaaz!» «Bravo!.. Şak şak şak şakşakşakşakşak!..» «Seçimlerden sonra! yeni hükümetin teşgilini müteakip! üzerinde! ehemmiyetle! durulacak meselelerden biri! yüce milletimizin! terakkisine mani! her türlü! ahval ve şerait ile! mücadeleyi! porguramlarımız! en başında! koymayı! kararlaştırmış bulunuyoruz! Seçim Beyannamemizin! on sekizinci sayfasının! üçüncü paragrafında! yer alan! Komonizimle Mücadele! maddesinden sonraa! yer alan! İslâm dininin! en büyük! esas-larınnaa! ve bu yolda! yapacaklarımıza! bilâhare temas etmek üzere! sulama developmanından başkaa!..»

«Gamyonlar çıktı, devecilik öldü, bu deve diyor!» «Fenni esasata uygun tarımı yaygın ve örgün hale getirebilmek için bu alanda gelişmiş memleketleriin engin tecrübe ve bilgilerinden istifade edeceğiz! Üç buçuk ay önce davetli Tarım Bakanı sıfatıyla iştirak ettiğim gezide dostumuz Amarika Birleşik Devletleri Tarım Bakanı Mister Şuman'la birlikte dolaştığım çiftliklerde bütün sulama procelerini gördükten başkaa tohum islâh istasyonları ve sulu ziraat bölge merkezlerini de ziyaret ettim. Şunu hemen belirteyim kii gahraman Mehmetçiklerimizin Kore'deki muazzam başarıları dostumuz Amerika'da çok takdir ve memnuniyet uyandırmış

bulunmaktadır! Şehitlerimizin anıtlarının yapımı işi süratle neticelen-dirilecektiiiiir! Birleşik Amarika'da bütün sulama developma-nı çalışmalarını yerinde gördükten sonraa çiftçilerimizin ye-

KÖYGÖÇÜREN

373

tiştirdiği ürünlerin değer fiyatıyla satılması sorununu ciddiyle ele almış bulunuyoruz!»

«Ürün var mı da fiyatından gonuşuyorsun bee?»

«Ziraat Bankası vasıtasıyla tarımsal kredileri artırıp çift-çimizde daha fazla destek olmanın bütüünün tedbiratını almış bulunuyoruz! Her türlü haşaratla mücadeleyi plânlamış bulunuyoruz. Bitgi islâhı ve toprak analizleri ve ziraî ilâç sorununu önümüzdeki dört yıllık dönemde mutlaka çözmüş olacağız! Özellikle sulama developmanı çerçevesi içindee Kantarma köyünde yeni sondajlar yaptıktan sonra...»

«İss-te-mi-yo-ruuuuz!..»

Topal Talip'in sesiydi, kalabalığın arasından isli çıra gibi çıktı, söndü hemen. Hıdır duymadı, Musa farketti.

«Esnafımızın sorunlarını çözebilmek için bir Amerikan İktisat Heyeti'nin vermiş olduğu rapora istinaden Halk Bankası' m ve Esnaf Kefalet Kopretiflerini reorganizasyona tabi tutacağımızı da huzurlarınızda müjdelemek isterim! Muhterem Başvekilimizin üç gün önce İzmir'de iraad buyurdıkları nutukta belirttikleri gibi, orta sınıfı güçsüz olan memleketlerin kendileri de güçsüzleşmiş olacağından memleket dahilinde ve haricinde imal edilen bilumum mamul malların tevzii ve münakalâtında son derece üstün vazifeler ifa eden bu vatandaşlarımızın sorunlarına müessir çareler araştırmak ve bunları uygulamak hükümetimizin başta gelen görevlerindedir. Herkesle birlikte muhterem esnafımız emin olabilir ki...»

«Bakalım gine develeri söyleyecek mi?»

«İmam-Hatip Okullarının yeni baştan kurulması, İslâm dininin yücee esaslarını maarif nuruyla birlikte vatandaşın ayağına kadar götüreren büyük kültür hizmeti telâkki ediyoruz!.. Evlâtlarımızı tamamen milliyetçi bir ruhla yetiştirebilmek için öğretmenliğin islâhını daa öğretmen okullarımıza daha milliyetçin bir veçhe vermek suretiyle sağlamayı düşünüyorumuz!»

«Heralım bizim oğlan İvriz'i kazanamadı!»

«Yeni sondalar gelirse boku yidik adamım!»

«Dostumuz Amarika'dan alacağımız yeni kredi ve teknik teçhizat ile tıpkı ordumuz ve maarifimiz gibi ziraatımızın da

3Y4

KOYGOÇUREN

reorganizasyonu tamamlandıktan sonra, turizm alanında esaslı yatırımlarımız olacaktır. Birleşik Amerika'yla dostluğumuzu inkişaf ettirirken kuzey komşumuz Rusya'ya karşı da daima uyanık ve müteyakkız bulunmaya dikkat edeceğiz! Aziz milletimizin bu bahisteki hislerinin ne kadar uyanık olduğu bir an bile dikkatimizden kaçmadığı gibi, ilimiz dahilinde, merkezde ve ilçelerde kurulmuş bulunan Komonizmle Mücadele Cemiyetlerini takdir ve teşekkürle karşıladığımızı da beyan etmek isterim! Kendilerine her türlü müzahareti göstereceğimizden vatandaşlarımız emin olabilirler. Sözlerime son verirken Askerlik süresinin azaltılacağını da vatandaşlarıma müjdelemek isterim. Bu hususta Bakanlar Kurulu'nun almış olduğu karar yakında Resmî

Gazete'de yayınlanmış olacaktır. Yüksek malumunuz olduğu üzere, kanunlar Resmî Gazete'de yayınlanarak me-riyyete girmektedir. Bunu da seçimlerden sonra hemen uygulamaya başlamış olacağız. Bir genel af konusu üzerinde düşünmekteyiz. Şimdilik bu konuda fazla açıklama yapmaya me-zun değilim. Partimiz, bütün engelleri aşarak, hedefine doğru hızla yol almakta, bugüne kadar başardığı hizmetlerde olduğu gibi, bundan sonra başaracağı hizmetlerde de aziz milletimize ve yüce Allaha dayanmayı başlıca şiar telâkki ediyoruz. Sözlerime son verirken hepinizi hörmet ve mohabbetle selâmlar, en derin saygılarımı sunarım aziz ve muhterem vatandaşlarım, değerli hemşerilerim!»

«Bravooo! Çok yaşa! Şakşakşakşak!..»

«Bubası deveci miydi, deve deve dedi durdu!..»

«Nutuk böyle söylenir...»

«Kelemelere basa basa...»

«Hem basarak, hem de tekrar ederek...»

«Basmaktan da bizim insanımız çok hoşlanır!»

«Eee basgı olmasa zaptolur mu millet?»

«Her şeyden önce rüşveti kaldırmak ilâzım!»

«Amarika'ya da gapıları ardına gadar açıp... sona çıkara-

bilirsen çıkar!.. O zaman bi seferberlik daha yaparız be hısım!

Zaten milletimiz üredi, biraz girilmiş olur!.. Görüyorsun, ne ot

yetiyor, ne ekin!..»

r

KÖYGÖÇÜREN

375

«Hemi de bu yıl çok bitiğiz!..»

«Herifler develerlen su çekecekler, hemi de sonda furacak-lar, yeniden her yakayı acı su alacak! O zaman köyleri Toros-lar'm başına alıp, hemi de hane başına birer gayık vermek ge-reğecek!..»

«Eee, büyükler onu da düşünmüşlerdir. Birazdan Zaman Amat'a varır anlarız...»

«En başta gelen vazife! memleketimizde mevcut komünizmin! hangi esas! ve! ilkelere göre çalıştığının! ve! yeraltı illegal faaliyetlerini! nasıl düzenlediğinin! bilinmesi! Ve! muzır propagandaların! kültür ve sanat kanallarından! bilhassa fukaralık edebiyatını! volkanik olarak! sürdürüp! vatandaşlarımızın! her türlü! kutsal inançlarını! ve! mukaddesatımızı! alay mevzuu yaparak! çalıştıklarını! herkese anlatmak! ve! vatandaşlarımız arasında! uyanıklık şuurunu! geliştirmek zorundayız!..»

«Fur elini fur, kessin şu dürzü!..»

«Daha çok mu konuşacaklar acaba?..»
«Bravoo! Çok yaşa! Şak şak şak şakşakşak!..»
«Essah sanıp coşuyor yavuu!..»
«Giderken de gamyon verecekler mi acabola?»
«Gamyon vermesinler, oyumu verirsem eşşeğim!»
«Vermeyip kime verecen? İsmet'i tanımadın mı?»
«Başga parti de yok! Asılarak mı ölecece, gazıklanarak mı?»
«Bir de Bölükbaşı var, datlı bülbül...»
«Bunun da adını 'neyse' goyalım adamım!»
«Yorulduk emme bir hava almış olduk!»
«Otura otura nâpacaktık köyde?»
«Köyde işler hava bu yıl!..»
«Cıvvvvvv dedi mi bakalım nâpacaz?»
«Şu deyecek tezek de yığamadık!..»
«Ne yidi ki mallar, ne çıkarsın?»
«Allaha, goca Allaha galdı bizim işler!..»
«Develeri söyledi durdu, eyi anlayabildin mi?»
«Devesinin mma... derdim yok da onun devessini mi...»
«Neyse...»

33

SARI PEYNİR

İvriş'in haberi olumsuz gelince Doğan buruşup gitti. «Ha-ha!» Hacı Yusuf gülmüş: «Haha! Okumak kim, Hıdır'ın oğlu kim?» Camiden çıkanlar da eklemişler: «Her okuyacam deyen okusaydı, dağ daş âlim olurdu!..»

Sunacık susuyordu. Hıdır da bozulmuştu. Teslime gelip gidip avuntu bulmaya çalışıyordu: «Hatıp'tan da altı çocuk girmiş, heç birini... Hatunsaray'dan yedi çocuk girmiş, heç birini... Çumra'dan 43 çocuk girmiş, heç birini... gazandırmamışlar! Anam, okullar da aslanın gaplanm ağzına geçti! Böyle giderse Duran da kazanamaz, Şükrü de kazanamaz! Yeter de gazana-maz! Bir zenaate balım verelim bunları Hıdır Ağam? Gidip geliyorsun sehere, bir gulaklaş ey i kötü... nolacak bunlar?»

Hıdır bakıp boynunu büküyordu: «Biz noolduk?»

Şehirdeki mitingten dönüşte vurdu kafayı. Ertesi gün de yattı akşama kadar. Üç gün sonra partiden birkaç arkadaşıyla Dr. Zihni geldi. Çıkıp vardı Mahmut'un kahveye. Bir köşeye oturup dinledi.. «Kantarma bizim! Kantarma bizi desteksiz ko-maz! Su işinde talihimiz yaver gitmedi... gitmeyebilir. Yeni sondaların vurulacağını Tarım Bakanımız mitingte söyledi, gelenler kulaklarıyla duydular. Bu işi mutlaka sonuca bağlamak kararındayız. Halk Partisi sınanmış parti. Bir daha sınanmanın gereği var mı? Seçilirsem ilk ele alacağım işlerin başında sizin su işi gelecek. Gerçi adım listenin hayli aşağısına düştü ama bizim için hizmet mühimdir. Kazanmasam da bu işlerin takipçisi olacağımdan emin olabilirsiniz. Başka ihtiyaçlarınız için de elimden geleni yaparım. 'Seçilip gidiyorlar, bir daha görünmüyorlar...' Bırakın bu muhalefet ağızlarını. İlimizin bin köyü var. Her birine bir gün versen, bir köye üç yılda sıra gelir. Bugün ben buraya gelici değildim. Siz yabancı mısınız? Dinek'te, Belviran'da durum zayıf, oralara gideceğim...»

KÖYGOÇUREN

377

Duvara dayanıp dinledi Hıdır.

«Bu yıl bizim işler kül Zeyni Bey! Demesi ayıp, idaramız inadına dar! Panga dersen, öteyün geldi, gine ikişer yüz lira verdi, ikişer lira geri aldı. Nâpacaz, nere gidecez, şaşırıyoruz. Yani muhtarımız daha eyi anlatır ya, ben de Gurul'da üye olduğum için konuşuyorum...»

«İdris'in sözü haklı... da, biraz yanışı var!» Topal Talip konuşuyordu. «Bet bereket azaldı. Neden azaldı? Diniyeyi ihmal etmemek ilâzım! Partinin esas üzerinde duracağı mesele bu. Bu yıl havalar yağdarsız gitti, evet, ama yağdarlı gitse de mahsulât az gelebilir. Bir sel gelir meselâ. Sel gelmez, başga felâket gelebilir. Bu işler itikatlan ilgili!»

«Talip Ağa teşekkür ederim! Çok güzel söylüyorsun. Ama işin felsefi yanı ayrı. O yandan haklısın. Hepimiz birer müslü-man çocuğu olarak... tabii... Ama ben gine de söz veriyorum, komşuların tahıl açığını tamamlamanın bir çaresini bulacağız. Mallara saman meselesine gelince, bu hususta bir şey diyemem. Belki Hara'dan biraz ot alınabilir, ama önce araştırmak lâzım. Belki Bankadan biraz daha kredi sağlayabiliriz. Yeter ki siz bizi destekleyin. Halkçılara kapılmayın sakın. Onlara bunları anlatamazsınız bile. Onlar...»

«Tabîî canım, kibirli insanlar biliyoruz...» O sırada Çil Ümmet bulundu geldi: «Kibirli mibirli, partime daş atman!»

Zihni Bey kalkıp elini sıktı Çil Ümmet'in: «Hangi partiden olursan ol baba, İstiklâl gazilerine hürmetim çoktur. Nasılsın?» «Çok eyiyiz de, tabîî gine gendimize göre...» «Dertleriniz var...»

«Dertsiz insan molur? Fakat asılım gücüme giden, kaç yıl oluyor Cumhuriyet? El elde, baş başta! Başgammız geldiği An-gara'dan. Bi gors verdi, hoca tüm siyaset! İvriz'e çocuklar giriyor, kazanamıyor. Gazananların da adını çıkarıyorlar, komu-nis! Su işini dersen, acı çıktı, neden acı çıktı, gönülsüz duttunuz. Gönülsüz bişen aş, ya garın ağrıtır, ya baş! Şimdi diyorsunuz, yeni sondalar... Emme ürkütü millet! Bu ürküntüyle yeni sondalar zor...»

O/Ö

«Ürküntü mürküntü olamaz... devlet bu! Bi duttu mu olur! Devleti şaka sanmayın! Evet, baştan biraz bevşek tutuldu. Ama bu sefer sağlam. Tarım Bakanı gidip Amerika'da etüdler yapmış. Ve bütün memleketin küçük ve büyük sulama işlerini ele almak için kararlı bulunuyor...»

«Neyse! Biz aklımızdakini söyleyelim de, siz nâparsanız yapın. Bugün sizin borunuz ötüyor. Hocalar çok siyaset oldu. O komunis, bu komunis, bizim Sefer öğretmeni de damgalamışlar komunis! Bu ölüzgeri gürelderek, herkesi birbirine düşman edip... bu doğru değil! Parti buna önem veriyor. Şimdi bir de

çıkarmışlar, İsmet esgerlik yapmadı, harp etmedi! Bunlar külli yalan yanış...»

«Canım siyaset bu! Vatandaşın arasında bu gadar şeyler gonusulur! Hepsini ciddî gabul etmeyin. Bazı şeyler öfkeden söylenir. İsmet harbetmemiş olur mu? Atatürk, tek başına mı kazandı yurdu o zaman? İsmet de yaptı, Karabekir de yaptı, Ali Fuat da yaptı, rahmetli Çakmak da yaptı, Ali İhsan da yaptı, hep yaptılar, teşekkür ederiz. Bugün de memleketi imar etmek gerekiyor. Biz de ona çalışıyoruz. Siz de destek olun. Kendimiz için çalışmıyoruz. Çalışmamız sizler için...» Kalktı ayağa. Köylüler de kalktılar.

«Sağol, allah razı olsun!..» Kalabalığı yarıp arabaya kadar yürüdü Hacı Okkalı. «Sizin gendi aranızdaki işleri biz bek bilmeyiz emme, Hüsnü Şifa'yı bek gerilere düşürmen. Önüne adam gonulacak deniyor. Yapman. Seçilsin çıksın, sen de seçil çık. Birbirinize destek olursunuz. Rekabeti birağm aranızdaki. Biz böyle istiyoruz. Yani duyar işidirsek Hüsnü Şifa'ya oyun edilmiş, giriliriz... Nobalım boynuna... Bunu da sede sana söylüyorum, başgasına değil...»

«Vakit olsa da gonusak! Seçimlerden sonra bir gün geleyim, uzun uzun anlatalım. Şimdi bana müsade! Bir daha gelmem gerekmesin. Bizi mahcup etmeyin. Hadi hoşça kalın, Al-laha emanet olun...»

Halkçılardan da gelen oldu. Yarmalı Encümen üyesi Nurettin'le Kadınhanlı Fazıllah kavağın dibine oturdular. Fazıl-lah biraz daha şişmiş. Nurettin de Doktor Zihni'ye, mitingte ko-

KÖYGÖÇÜREN

379

nuşan bakana attı hep. Sonra geçti İsmet'i savundu biraz. İs-met'in her şeyden önce milleti ve hazineyi düşündüğünü söyledi. Fazıllah boyuna terini sildi. Üç motor almış, yedek parça bulamıyormuş. Böyle memleket mi yönetilmiş? Gülbahar'ın oğlu Seyfi dağıtımcı olmuş şehirde, tarım ilâçlarını hep kendi partilerinden olanlara veriyormuş, bu da ayıp tabii. İsmet memleketi İkinci Dünya Savaşı'na sokmadı. Bu büyük iyiliğini inkâr doğru değil. «Yavu sizin köy de bek guruyumuş bilâder! Heç mi başga ağacınız yok?» Bunu da söyleyip kalktı. «Bizim adayları desteklen! Siznen biz et dırnak gibiyiz. Bizi gine azınlıkta goman... falan!» Gittiler.

Oy atımına iki gün kala geceleri adamlar dolaşmaya, birbirlerini köşelere çekip fısfis etmeye başladılar. Ova kaynadı ciple taksiyle. Bir gün tâ Karacaören köyünde konuşan partici, aynı günün gecesinde tâ Altmekin'i, Akmcılar'ı tuttu. Akşam sabah, evde, camide, kahvede, yolda, değirmende, pazarda seçimi konuştular. Sonra oylar atıldı. Eski seçilenlerden gene seçilenler oldu. Hüsnü Şifa da seçildi. Halkçılardan adı az okundu. Doktor Zihni gerilerde olduğu için kaybetti. Köyden sadece on üç oy çıktı Halkçılara. Son günde Musa da, Hıdır da «Kırat»ı desteklemenin daha uygun olacağına karar verdiler. Topal Taliplerle de sıkı işbirliği yapıldı. Köyde çekişmeli olduklarını, il çapında unuttular. Talip gitti ovanın başka köylerini, kasabalarını dolaştı. Partiden kendisine özel görev verilmiş. Gurba Nuri de Hatıp'ta, Çavuş'ta, Akören'de, Hatunsaray'da vaazlar etmiş. Talip izlemiş hepsini. Seçimlerden sonra da beş altı gün gelmedi. On beş gün sürdü hararet. Sonra tavsadı.

Tavsadı, Hıdır gitti Musa'nın yanına:

«Yokluk eyice bacayı sarmadan varıp bi gonusak Zeyni Beyle. Yani bu gışı nasıl geçirecez? Hem de azcık daha kredi alıp evlerin eytacmı görmek gerek. Ben gitmeyem, sen uğra annat güzelce...»

Bankadan ikişer yüz lira daha verildi. Doktor Zihni un yardımı, tohumluk yardımı, yağ yardımı yapılacağını söyledi: «Türkiye'nin bazı bölgelerinde kuraklık nedeniyle kıtlık olduğunu duymuş Amerika! Bunun üzerine gıda yardımı yapmaya

3ÖÜ

KOYGOÇÜREN

karar vermiş. Gemilerle gelen ilk parti mallardan ilimize düşecek miktar hemen dağıtılacak. Ve ilk olarak Kantarma köyü dikkate alınacak. Bu yıl böyle geçsin, yeniye allah kerim!.. Çare buluruz diyordum inanmıyordunuz! Kul bunalmayınca Hızır yetişir mi? Bunaldık, Hızır gibi yetişti Amerika! Neyse... biraz daha geçsin, Ankara'ya gideceğim. Köye yapılacak hizmetleri takip edeceğim. Hemşerimiz gene Tarım Bakanı. Hüsnü Şifa'nın da ilk değişiklikte kabineye girmesi muhtemel...»

Malları gölyerine gölyerine sürdü çobanlar. O boz otları yemiyor sığırlar da, koyunlar da! Bir bu değil, kmdıralıklar batıyor temelli. Oralardan da hayır yok sığıra, koyuna. Tâ ötelere, Hatıp'm altlarına, Çomaklı, Boyalı, Yenibahçe yanlarına sürüyorlar sürüleri. O zaman da köy bekçileri gelip kovuyordu. Geniş ovanın içinde dar bir «tokat» oldu köy. Güzlükleri ektiler, sonra kış geldi.

Kış geldi, Sunacık tezekleri yarım yarım atmaya başladı ocağa. Ve «Girin yorganın altına yatın!» Duran'la Yeter, biri sabahçı, biri öğlenci, okula gidiyorlardı. İkisi de birer tezek götürceklerdi, sınır koydu: «Yarımşardan fazla veremem! Daha buna gış mı denir? Yarın çıvvv deyince bacaklarımı yakacak değilim ya! Yok fazla. Bol olanlar ikişer versin, ben yarımşar veriyorum...» Hızır pekiştirdi: «Gendim gelir konuşurum, ananızın dediği gibi söylen Sefer öğretmene...»

Sefer öğretmen ellerini açtı: «Herkes böyle söylüyor, sen bari söyleme! Zaten çocukların çoğu Kuran Kursu'na kaydı, gelen az. Nasıl ısıtacağım okulu? Yarın tümü hasta olacak...»

«Muhtara söyle Sefer Efendi, ben üye değilim!»

«Muhtara göre hava hoş: 'Okutmayiver!' Muhtarmki bu!»

Sunacık, «Gene bizimki bi türlü! İki çocuk da Guran Gor-su'na gitseydi. Şimdi yarımşardan bir tezek veriyoruz, o zaman iki tezek verecektik!» Sonra eğilip kulağına fısıldıyordu Hızır' m: «Eyi ki gebe mebe galmıyorum şu sıra. O gaygımız bali yok, bunca derdin arasında!..»

«Aman Sunacıık, aman hatunum!..»

Doğan oturuyordu evde. Bazen aşağı mahalleye teyzesigile, emmisigile gidiyordu. Bazen okulda Sefer öğretmenin yanına

KÖYGÖÇÜREN

381

varıyordu. İvriz olmadı, başka okul olaydı! Hiç olmazsa, hiç olmazsa, Teslime yengesinin dediği gibi, bir sanat olaydı! Büyük insanlar gibi, içine dert etmeye başladı «elibos»luğumu. Benzi solup gidiyordu.

Hızır da, kahveye çıkıyor, kahvede sıkılıyor, eve geliyor evde sıkılıyor, sonra fırsatını kollayıp Teslime'ye gidiyordu. Yatıp kalkıp sevişiyorlardı. İlk günlerdeki gibi ateşli ve hızlı oluyorlardı. «Sönecek gibi değilsin!» Dürtüyordu Hızır. Kırır kırır gülüyor, daha bir delleniyordu Teslime: «Sönen sönsün, ben sönmem, sönmeyecem de!» Sonra gene gülüyordu.

Bir gün kapkara, sevinci, şenliği uçup gitmiş, titriyordu: «Deli olacam... on gün gecikti... deli olacam!..»

Sunacık'ta, Sağlık Müdürlüğünden gelenlerin muhtarın evde taktığı «kanca»lardan vardı. Köyün kadınlarının yarından çoğunda olduğu gibi... Ama Teslime nasıl taktırabilirdi? Kocasını Kore'de kalmış karı, öteki kadınların yanında nasıl diyebilirdi bana da takın? Tenhalık olsa neyse! Ama hiç olmazsa ablası Müslüme'ye açıklaması gerekirdi, ona nasıl diyebilirdi?

«Ah benim gadersiz başım!.. Öyle bi şey olursa düşüreceğim mi Hızır Ağam? Halbuysam ben...» Elini tutup

vuruyordu karnına, «Senin çocuğunu doğurmalı değil miyim en çok? Çünkü senden çok kimi sevdim dünyada? Hemi de senden çok kim sevdi, kim yoğurdu beni ömrümde? Emme gel anlat köyün zillilerine! Hadi şimdi git bubam! Git de iki gün daha bekleyem. Hallolmazsa bir çare düşünem...»

Hıdır başını eğip kalıyordu.

«Şundan bir gurtulem de, daha olmadı bi gün şenlen gidip seherde dakdirem... Bana bu eyiliği yaparsın değil mi bubam?»

Susuyordu. Sonra uykudan uyanır gibi beliniyordu: «Haa? Ne dedin? Hele iki üç gün daha bekle, bi çare düşünürüz... İşin kötüsü ne biliyor musun? Senle ben nasıl gidecez sehere? bir. İkincisi, Musa enişden habar alır giderken gelirken. Üçüncüsü, anana bubana ne deyecen? Hasdalanmışım da doktora gideceksin desek, o zaman da seni enişden götürür, buban götürür, uygunu bu...»

ÖÖZ

İS.U X UrUy U KEN

«Bubam gidemez, ihtiyar...»

«Enişten?»

«Bu dünyada sen eniştemden yakınsın bana!»

«Yakınım daa, el öyle mi der?»

«Ne diyorum bak: Sıçayım elin ağzına!..»

Susuyordu Hıdır. Of puf edip kalıyordu sonra. Geziniyordu samanlıkta: «Dünya ne kötü olmuş, şu halimize bak! Şu korkumuza bak!..»

Yılbaşından önce iki kamyon geldi köyün içine... dolu. İlk parti mallarmış Amerika'dan gelen. Altışar lira navlum alıyorlardı çuval başına. Beş çuval verdiler Hıdırgil'e. Kelle başına birer çuval. Teslime dul diye ona bir çuval fazla vereceklerdi. Çil Ümmet: «Bu yaşıma kadar Amerikan unu yimedim, bundan kerri de sokmam eve, ölürsem tertemiz ölürüm...» Ne aldı, ne aldırttı. Gene de Musa tedarikli bulundu, gelen görevliye anlattı, ayırttı üç çuval, onları da Hıdırgil'e koydular. Unları bitince «ödünç» alacaktı Teslime.

«Ümmet emmininki boşa gabadayılık! Gönlüne galsa kim alır Amarikan ununu? Biz hoşnut muyuz? Sefer öğretmen diyordu hani. Aldık Amarikan traktörlerini, komadık mera süre süre, ölüyor şimdi hayvanlar. Traktörlerin de çoğu battal oldu parçasızlıktan. Daha bakalım neler gelecek başımıza? Heralım Amarika bize yardım değil düşmanlık ediyor gerçekte! Var işin içinde bir pislik emme gafamız galm annayamıyoruz. An-nasak da elimizden bi şey gelmiyor...»

Hıdır kaygılarını azalttı biraz. Beş çuval un, üç de Tesli-me'ninki, sağlam bir direk oldu koltuğunda. Baharı bulurlardı... "Eğer temelli yetmeyecek olursa bir kamyon daha söz verdi Doktor Zihni... «Şimdi nene ilâzım, haggaten Hızır gibi yetiştirdi Amarika!..»

Fakat yakacak böyle değildi. Başladı çocuklar küt küt öksürmeye köyün içinde, evlerde. Bir uçtan da ölümler! Musa koşup ekip getirdi Sağlık Müdürlüğünden. Ama gıda eksikliği, yakacak yokluğu... ne yapsın ekip? İlâç diye, iğne, şurup diye reçeteler yazdı, aşı diye, serum diye birer iğne dürtüp gitti.

ööö

«Bereket çocuklarımız ireldi, bereket biraz lâftan anlayıp çıkmıyorlar örtüden!» Seledede sepette ne varsa çıkarıp giydirdiyordu okula yollarken. Ama kıştı: Kışlığını yapıyordu, puştun puştluğunu yaptığı gibi. Yeter kız vurdu kafayı bir gün. «Deride çökelek yok eskisi gibi. Yumurta yok, tavuk galmadı. Süt yok inekte, yoğurt çalamıyoruz. Pekmez yok eskisi gibi. Ne yir de, gendilerini gorur bu çocuklar? Sade unla olur mu?» Sağını başını yoluyordu Sunacık.

«Hadi bu yılı böyle geçirdik eyi kötü, gelecek yıl nâpacaz? Kime güvenecez, kime dayanacaz?» Dönüyordu Hıdır da.

Kardeşi Bekçi Ahmet'in Gülsüm de gitti. Dönüyordu Hıdır. Mezarlıkta baktı Gülsüm'ü bırakmaya gittiklerinde, onu aşmış kış gireli ölen çocuk sayısı. Tam yer demir, gök bakır oldu Kantarma, «vayy anassmaa!..»

Bereket bu arada Teslime savuşturdu başında belâyı. «Boşa korkmuşum, biraz gecikmiş... gecikmiş! Aman bu kadar olsun!»

«Bu kadar olsun, eyi de... bundan keri?» «Ne var bundan keriye, noolmuş?» «Gine böyle olursa?»

«Bi çare bulmalı tabii. Öteygün gelmişler gine. Bi deyim dedim abama, öz abamdan çekindim. Bi dedim gideyim şun-larm ardından Yenibahçe'ye, 'Beni unutmşunuz! Seherdeydim, habarım olmamış!..' Emme Yenibahçe'ye nasıl gidecem? Ne mahana bulup gidecem?.. Gine de bi çare bulup gitmeli! Ha noolur, azcık da sen düşün Hıdır Ağam?»

Çil Ümmet camiye gidiyor, kahveye gidiyor, olmuyordu evde. Anası da Müslüme'ye gidiyordu. Evde tezek yanmasın diye Şükrü de kâh emmisigile, kâh teyzesigile sapıyordu okuldan sonra. Teslime de Hıdırgil'e geliyordu, oturuyordu Suna-cık'la. Sonra eve varıp bir iş bari tutmak için kalkıyordu. Beş dakika sonra Hıdır çıkıyordu: «Sıkıldım, bi daha dolaşayım ga-veyi, Musa'yı!» Çamura saplanmamak için zaten saçakların altından altından gitmek gerekiyordu. Saçağın altından sapıve-riyordu.

Bugün ben bir güzel gördüm Cennet gadını gadını Desem dile düşürürler Demem adını adını...

Sular akar oymak oymak Olur mu heç yare doymak? Ne bal verir ne de gaymak Yarın dadını dadını...

Bazen bunu söylüyordu sevişmenin ardından. Teslime de, «Bubaaam, ballıbubam!..» deyip öpüyordu. Üst başlarını çıkarmadan sevişiyorlardı soğukta. Samanlık, ahır kadar sıcak olmuyordu. Yukarıya da her zaman çıkıyorlardı. Çıksalar bile yukarısı samanlıktan sıcak değildi ki!

En çok yeni doğanlar ölüyordu. Kıran gelmiş gibiydi köyün içi. Çevre köylerin çocukları da gidiyorlardı günde ikişer üçer. Gene ekipler geliyordu Sağlık Müdürlüğünden. Aşı, iğne, serum, şurup, reçete... geçip gidiyorlardı! Kim gidecek de reçeteyi alacak? Kaç kişi alabilir? Cep delik cepken delik. Köy tamtakır, kuru bakır. Hıdır gelmeden geleceği, kış çıkmadan baharı, yazı düşünüyordu. Gelecek yılı, yılları düşünüyordu. Birkaç sefer söylendi: «Doğan'ı bir yere çırak vereyim!» Ama kim alırdı bu kıyamette çocuğu? Bir seferinde soruşturdu, «Yaz olsa belki, şimdi görüyorsun durumu! Hal hale malûm, gu-sura bakma!..» Yazın da, vereceksin, hizmet edecek! Kış gelince «deh!» Hemi de yazın çocuk Hıdır'm kendine gerek.

İşin kötüsü Yeter'in hastalığı. Bir ateş bastı, bir ateş bastı, eritti kızı. Hadi bakalım! Çöktü Sunacık başına: «Nooldun hatunum? Nooldun sen anam? Nooldun gözümün garası?» Bir yandan sirkeye batırılmış bezler alınına, bir yandan Musa'nın verdiği haplar. Teslime fır döndü Sunacık gibi. Eriyip aktı, akıp bitti üç günün içinde çocuk. «Olmaz böyle bu, eyolmaz!» Çuvala yorgana sardılar. Sırtlandı Hıdır. Çıktılar Sunacık'la Çumra şosasına. Ne varsa kıyıda köşede aldılar yanlarına. «Daha olmadı satarım sanatımı!..» Düşüne düşüne gidiyordu. Hotamış'ın oralardan esiyordu yel. Bir de ayazdı, bir de ayazdı ova! Çatır-

KÖYGÖÇÜREN

diyordu yerler. Daha çok sardılar Yeter'e yorganı. Bastı Hıdır bağına. «Aman Sunacık, sen de gendine-mukât ol! Keşke gel-meseydin, otursaydm evde! Ben bakıdır gelirdim...» Ökseye tutulmuş gibi çırpıyordu Sunacık: «Ciğer evlât! Nasıl dayansın ana yüreğim? Sen gelene ga-dar durabilir miydim? Çatlar öldürdüm marağımndan!» Yorganın ucunu aralayıp bakıyordu çocuğun solumasına, terlemesine. Sonra Çumra yanma dönüp bekliyordu bir an önce gelsin domuz makineler, kamyonlar!

Çok beklediler, nelerden sonra gelen birine atlayıp dooğru Zihni'nin oraya vardılar.

Yatırıp göğsünü, kalbini dinledi, döndürüp sırtını dinledi. Hıdır'a da, Sunacık'a da birer af erim çekti: «İyi ki getirdiniz, yoksa giderdi...» İğne yaptı. Şurup hap yazdı. Kendinde olanlardan verdi. Sordu, «Başga çocuğunuz var mı?» Eşantiyon şuruplardan bir fazla verdi. «Akşamda sabahta içirin. İki teneke de yardım peyniri verdireyim size, onları da yedirin, besleyin çocukları! Yok mu av tüfeğin, kopaym falan? Niçin vurmuyorsun günde birer ikişer? Kapanıp duruyor musun evde?»

Hıdır sordu ansızın: «Nasıl şey bu peynirler?»

«Yuvarlak tenekeler içinde, sarı! Tenekeler altışar kiloluk. Amerika yolladı...»

Bir kâğıt çıkarıp yazdı. «Bunu, partiye gidip Salih Efendiye ver. Versin iki kutu. Yalnız herkese söyleme. Az geldi, sen yabancı değilsin diye böyle yapıyorum...»

Durdu, yutkundu Hıdır. Sunacık'a baktı.

«Ne var? Yazayım mı bir kutu daha?»

«Bi gomşumuz var sahapsız. Onun da çocuğu ufak. Heç olmazsa bi gutu!..»

«Yazayım bir kutu daha...» Yazdı.

Hiç bu kadar küçüldüğünü bilmiyordu Hıdır ömründe!

Partiden kutuları aldılar. Çocuk da yorganın içinde. Yeter Hıdır'm kucağında. Peynirler Sunacık'm sırtın'da. Hıdır önden, Sunacık arkadan, yürüdüler eczaneye.

«Yanım sıra yürü, geri galma Sunacık!»

25

386

KÖYGÖÇÜREN

ööl

Sunacık uymuyordu. Bekliyordu Hıdır, yetişiyordu Suna-cık. Ama gene geri kalıyordu kadm. Birden caddenin ortasında: «Beri baak, yanım sıra yürü, ben ziddoluyorum böyle törelere!» Bağırdı. «Gördün değil mi bizim Arap Zeyni'yi? Yaptı adamlığını gine! Ne para verdik, ne bi şey. Bedava ilâçlar, peynirler. Hem seviyorum düzüyü, hem de gızıyorum alttan alttan...»

Eczanede epey tuttu ilâçlar. Bir daha gereklik olursa gelemezlerdi şehre. Belki taşıda yetmezdi kalan para. Kaldırıp kulağına tuttu saatini. Bir şey demedi Sunacık'a. Ama saptı saatçi dükkânına usulca. Çıkarıp gösterdi

kolundan: «Eytacım var, bir bakın, ne verirsiniz şuna?»

Kır bıyıklı bir Ermeni dönmesiydi saatçi.

«Çok kirlenmiş!» Baktı saate. «Yağsız, bakımsız kalmış!» Evirip çevirdi. «Bazı parçaları değişecek. Olacağı da şüpheli ya... Emme bir otuz lira veriz. Razıysan bırak, değilsen al...»

Aldı Hıdır. Geçip yürüdüler. Başka bir dükkâna saptı giderken. Onda da «bir yirmi beş» uygun gördüler.

Kara Mustafa'nın Hana gidip Çumra otobüsünün kalkmasını beklediler. Handa oturacak yer yoktu, otobüse geçtiler zorunlu olarak.

«Teslime için de peynir istemekle kötü mü ettik yoğsam Sunacık? Teselli olacak bi lâf söyle, valla içim içimi yiyor! Ha dedim o Şükrü oğlan için eyolur... Yarın bizimkiler yirken o bakar. Yetim! Arada bir dürünür, baksana hastalığı da önler imiş... görürmüş çocukları!»

Köyden çıktı çikalı ilk olarak güldü Sunacık:

«Kötü molur, o nasıl söz? Daha bi dene de Teslime'ye alsan eyolurdu. Ayrı gayrımız mı var? Bizimkinleri de ortak yiriz...»

Yan yan baktı karısına: «Gomşuyuz şunun şurasında...»

Önüne baktı, kaçırdı gözlerini Sunacık: «Hemi de...»

«Hemi de ne gıı?»

«Anlarsın sen...»

Çocuk kucağında hırlıyordu. Otobüs boştu daha.

«Neyi anlarım ben?»

«Aman Hıdıır, şimdi sırası mı bubam? Ben sana bi şey diyor muyum ne zamandır? İşine bak sen. Gattm önüne bir davar, güt güdebildiğin gadar. Demiyorum bi şey. Demiyecem de. Keyfine bak gurbanım. Keyfine bak bubam. Teslime'ye de bi şey demeyecem. Bakın keyfinize gurbanlarım. Emme kokutman. Gün olur bu ataş farır. Bi şey deyip seni de, onu da azdırmak ister miyim? Şimdi de ağzımdan kaçtı. Kışkandığımın değil... Aldığın eyoldu tabii bi gutu peynir. Teslime'yi ben de seviyorum, mis gibi gancık. Keyfine bak...»

Göğsü inip kalkmaya başladı Hıdır'ın: «Ulan hangi dilden konuşuyor bu hatun? Ne demek istiyor?» Başını kaldırıp sordu: «Gıı Sunacık, valla merem olacam, açık konuş!..»

«Valla ağzımdan kaçtı gurbanım, hemi de pişman oldum! Töbeler olsun pişman oldum! Epeyden beri habarım var. Günde olmazsa, güneşiri görüştüğünüzü biliyorum. Bi şey demiyorum. Gönül bu. Ya onunki sana aktı, ya seninki ona. Gaç yıl-dııııııı dul... çok görmüyorum. Yok bir çaresi. Bak keyfine...»

Doğrudan sordu Hıdır:

«Biri mi dedi bunu sana?»

«Kimsecik demedi! Deyebilir mi? Sezdim. Garılar sezerler. Hem senden, hem Teslime'den sezdim. Bir gün gözetledim ardınızdı. İkinizi de samanlığa girerken, yokarı eve çıkarken gördüm. Emme hoş gördüm. Çok görmedim...» Gülüyordu. «Ciddi söylüyorum! Bak keyfine, al alımını! Çıkar dadını muhtarın baldızının...»

Baktı baktı, «Valla pravo!» bir şey diyemedi:

Nice sonra otobüs doldu, kalktılar.

Yeter hırılıyordu. Bulgur gibi de ter döküyordu. İyice sarıp sarmaladı, sıktı göğsünde Hıdır. Sapakta indiler. Hotamış yanından gelen yel gene öyle sertti. Gene öyle kılıç gibiydi ortalık. Toprak çatırdıyordu.

Şurupları, hapları içirdiler. Halkçı Ramiz'in Hasan'a iğneleri vurdurdular. Bir hafta çırpındı Yeter. Bir haftada dört çocuk daha öldü köyden.

«Ne böyle gış gördüm, ne böyle ölet!»

Çil Ümmet görmemişti, başka gören de yoktu.

388

İS.KJ X KJtKJ^ U ituXN

Biçe biçe gidiyordu kış. Tezekler bitiyor, unlar samanlar bitiyordu. Kalkıp iki sefer ava gitti. Birinde üç keklik, birinde bir tavşan. Yolup paklayıp vurdular ocağa. Teslime'yle Şükrü' yü de çağırıldılar. Hıdır karışmadı, Sunacık çağırıldı kendi.

«Böyle olursa daha eyolur gurbanım! Çingiyı sıçratmamış oluruz. Sen daha beni bilememişin! Ben öyle gocasmı yakalayan görgüsüz garılardan mıyım? Sen beni ne sanıyorsun? Ben Sunacık değil miyim? Ben seni köyün içinde irezil eder miyim? Hem seni irezil etmem, hem de senin sevdiğini...»

Gözlerini arıyordu karısının:

«Garı değil evliya, valla pravo!..»

Alıp elini öpüyordu, tutup sırtını yepiyordu karısının. Gözlerini, en çok da gözlerini öpüyordu şapır şupur.

«Heç olmazsa bu belâ gışı ağız dadıyla geçiriyoruz. Çok yaşa hatunum, çok yaşa Sunacık!..»

Sonra Teslime'ye açılıp anlatıyordu Sunacık'm davranışını. Bir gün geldi, o da öptü Sunacık'ın elini. Madem biliyordu...

Hıdır ava gitti gene. Üç keklik vurup geldi, iyi oldu. Saçma barut parası yoktu. Olsaydı daha sık giderdi, az maz, her gün ikişer üçer vurur gelirdi.

34

BİR OTUN İNCELENMESİ

Bahar görünmeden Kaplan Harnıam'ndaki otlar yürüdü.

Yandaki tarlalara, yollara daha çok yayıldı. Sokuldu köyün koltuğuna kadar. Gören bilen yoktu nedir bu? Girdiği tarlayı tutuyordu. Öteki otları, dikenini, ekini sürüp çıkarıyordu. Bir zorbaydı, yada dikenden, ekinden önce bu toprakların öz evlâdıydı. Geçici olarak sürüp kovalamışlardı. Ama şimdi güçlenmişti. Sahiplenmek istiyordu yurduna.

Çil Ümmet görmüştü galiba... Şimdi şimdi anımsadı, görmüştü!.. Ama Kantarma'da değil... «Bi tarihte, tâ

gençliğimde, Garacaören'e gittim. Adamlar Soğla gölünün oralarda 'tir' sürüyorlardı. Tarlalarını ot almıştı. 'Boku yidik, boku yidik!..' deyip ağlıyorlardı. O ot buna benziyordu...»

Durup belleğini yokluyor, anlatıyordu Çil Ümmet:

«Millî Mücadele'de, sadece Bolatlı'da, Garahamzalı'da değil, birçok başka yerlerde de bu otlardan gördüm. Tarlalar bırakılmıştı. Aynan böyle, küllenmiş çağla irenginde, bazıları ga-mış gadar boylu, hafif dikenli, çiçekleri pamuk gibi savrulan, hasır gibi tarlanın dibini örüp gapatan, ayrık ne ki, ayrıktan beter, belâ bir ottu. Olmazdı bizim köyümüzde. Başgaca görmüş değilim, bilmiyorum...»

Bir günde birkaç santim büyüyordu galiba. Yolsan yolunmuyor, assılsan kopmuyordu. Bitmiyordu ayıklamakla falan. Otun girdiği tarlaya saban girmiyordu, sabanı soksan öküz çekmiyordu.

Baharın başında kara yas aldı herkesi. Benizleri soldu çoğunun. «Çok büyük, canavar moturlar olacak. Bizim öküzlerle, bizim sabanlarla fetolacak otlardan değil. Ardında gocca devlet olacak, yek başımıza başolacak dert değil. Musga, üfürük kâr etmez. Sökmez bugünece söken çareler...»

390

KÖYGÖÇÜREN

KÖYGÖÇÜREN

391

I

Hıdır'm tarla gitmiş, Topal Talip'in, Kahveci Mahmut'un, Çil Ümmet'in gitmiş, İdris'inki de batıp çıkmıştı bu boydan

öbür boya.

Dalamaz'daki tarlalardan sürüp geliyordu. Musa'nın evinin direği, yaşamının can damarı Dalamaz'daki koca tarla batıp çıkmıştı. Musa pısıverdi birden. Uçup gitti benzi. «Ulan adamım nooluyoruz? Bi şey anniyorsam kör olayım! Yoğsam cinler mi hücumla geçip, annadın mı, haddimizi bildirmek istiyorlar? Ne belâdır bu, öyle açıktan birer çuval un, saklıdan yarımşar gutu sarı peynirlen kalkılmaz altından... nere gidelim?»

Dalamaz'm alt yanında, Çomaklı'ya varan yolun ucundaki tarlalardan sürüp geliyordu. Hacı Okkalı, Hacı Yusuf, İslî Cemal, İbrahim Hafız'm kardeşi Cemil'in tarlaları hep hep batıyordu.

«Kışın ölümler, baharın otlar, geçen yıl da sular!.. Ulan biz bu dünyaya çile çekmeye mi geldik? Nooluyoruz? Yoğsam Gur-ba Nuri'nin dedikleri mi çıkıyor? Uğursuz, gudümsüz adamlar mı geçti başa, sızdılar hükümetin içine? Bir annayan, kitap açan, yıldızlamaya bakan, bakıp gören, bilen yok mu?»

Çarıklar, Boruktolu, Kaşmhanı, Dedemoğlu, Alemdar, Ab-ditolu, Küçükköy, Hayıroğlu, Bakırtolu, Ovakavağı, Garkın, Eröldüren, Şatır, Yenibahçe, Çomaklı, Boyalı, Bayat, Sarıkız, Resul, Hatıp'm, tâ Alkaran'm tarlaları batıp çıkıyordu. Her dönümden, her evlekten arsız arsız sürüp geliyordu. «Emme en çıvgını Kantarma'da! Yakında onlarınki da örülür emme, Kan-tarma'nmki birinciliği heçbirine vermez!..»

Gören var, görmeyen vardı. Bilen var, bilmeyen vardı. Hiç korkmayan vardı. Ama Musa, Topal Talip'in tafрасının altında eziliyordu. «Yoğsam dünyanın sonu mu geliyor, bu ot bir işaret mi? Çekip gitmek mi

düşüyor bize buralardan? Bir bilen, bir annayan, hem de annatan yok mu heyyy ahali?»

Hıdır'a geldi. Sunacık da, Teslime de evdeydi. Oturuyorlardı kara kara. Çocuklar gülemiyorlardı. Sofra konmuş, iki alıp çekilmişler, sonra siniyi kaldırıp koymuşlardı. Teslime kalkıp bir koyun postu attı eniştesinin altına. «Sağol baldız, burda mısın? Bubangil nâpıyorlar? Anan eyi mi? Sen nassm?» Çekip pos-

tu, oturdu üstüne, «Eeee Hıdır! Ne diyorsun bu işe adamım? Yani işler götün götün gidecekti, kötü olacaktı, gabul, emme bu gadar mı olacaktı? Ne diyorsun, ne teklif ediyorsun adamım? Çakmak Hattı'mn oralardan felân dolanırken böyle bir belâya ırasgelmedin mi? Bana sorarsan, ben Garabük'te ırasgelmedim. Gördüm bazı dertler, insanlar çekiyordu, emme böylesi değildi onlar...»

Hıdır susuyordu.

«Ben gaibimden geçeni söyleyim mi adamım? Çekip varalım şimdi sehere. Bir daha çalalım başımızı en gati daşlara. Biliyorum seheri sevmiyorsun. Emme şehersiz de olmuyor adamım. Belkim, bir bileni, göreni vardır vilâyetin, Ziraat'ın. Bel-kim başka köylerden de varıp soranlar olmuştur...»

Hıdır susuyordu. «Parası olmayan ne gonaşacak, hani para?» İçinden içinden alıp veriyordu, demiyordu Musa'ya. Musa da bilmiyordu demeyince.

«Böyle susmaylan olmaz adamım! Benim aklım durdu, fikrim dersin zaten yoktur, bi şey gonaş da ona göre izlenecek yolu bulalım...»

«Sen git sehere muhtar!..»

«Sen?»

«Ben gelmeyeceğim...»

«Neden?»

«Nedense neden... şart mı söylemem?»

«Söylesen eyolur! Yoğsam küsüp çekildin mi bu işlerden?»

«Zaten girdim miydi, bilmiyorum ki?»

«Barabar gidip gelmiyor muyduk?»

«O zaman başgaydı...»

«Ne farkı vardı o zamanın?»

«İlle söyledeceğin mi muhtar?»

«Söyledeceğim...»

Başını çevirip Sunacık'a, Teslime'ye baktı Hıdır. Çocuklara baktı ayrı ayrı. Suyun acı çıktığı günlerdeki gibi titriyordu alt dudakları. Suçlu gibi utanıp bozarıyordu. Bütün olanlar kendi yanlışımdan türemiş gibi bir sorumluk içinde evdekilerin gözlerine bakamıyordu.

KÖYGÖÇÜREN

«Gonuş adamım, annayalım...»

«Param yok muhtar! Beş guruşum yok gamyona otoposa...» Durup yutkundu. «Erlık varlığıman! Neylen gidilir sehere? Eyi-si mi sen git, ben seni burdan desdekleyem...» Gene yutkundu. «Söylemeyecektim, söyledin çoluk çocuğun önünde...»

Sunacık sapsarı kesildi. Teslime titredi. Kıvrandı olduğu yerde. Doğan, Duran, babalarının bir suçlu varmış, birazdan karakol gelip götürcekmiş gibi ürperdiler. «Bu mu?» «Bu...»

Musa durdu. Sunacık duvarın dibindeki sandığı deşti. Çıkının içinden çıkı çıkardı. Koyduğu yer hep aklındaydı. Yıllar önce boynundan çıkarıp tıkmıştı oraya. Takınmıyordu ne zamandır.

«Al bunu gurbanım! Götür bozdur...» Sunacık'a bakıp uzattığını eliyle itti: «Goy dursun, beterin beter günleri var!» «Bundan beteri olur mu?» Musa çekti Sunacık'ın elinden, uzattı Hıdır'a: «Ak mal gara gün içindir, al!..» Alıp Sunacık'a geri verdi: «Goy dursun dedim!..»

«Öyleyse yol paran, her şeyin benden, kak!» «Gusura bakma, istemiyor canım, gidemem!..» «Eyi ya, ben nâpacam yalnız?»

«Yalnız malınız... git gonuş! Bir iki dene götür ottan, göster. Sor bakalım ne diyorlar?»

Ekinler tek tük kalıyordu ekilmiş tarlalarda. «Bacaksız sirken» bile alıp yürümüştü fırsat bu fırsat! Büyük küçük gelincikler, arapbaklası, karafiğ, tarla sarmaşığı, yabanyoncasi, kuş-yemi, tavşanmemesi, hezaran, akyıldızlar bile tek tük kalıyorlardı. Bu ot hepsini bastırıyordu, hepsini yeniyordu.

Musa çekip şosaya dikildi. Baktı Topal Talip de geliyor ardı sıra. Gene elinde bir sepet. Topal bacağı aksaya aksaya yürüyordu. Tilki başı, orta boyunun üstünde yere yıkıktı. Selâm-laştılar.

«Nâpayım durup oturup muhtar? Gapanıp galdık. Varıp bir danışalım dedim akli erenlere, bilenlere. Sen nereye?»

«Ben de bir danışmaya gidiyorum...»

«Gül gibi köyün içine sıçtınız!..»

Ters ters baktı Musa. Sonra Çumra yanma çevirdi başını taşıt geliyor mu? «Yani sana göre, gabat bizde öyle mi? Bizi suçluyorsun öyle mi?»

«Sizi, gendimizi, hepimizi...»

«Ne demek ulaa, öteki köyleri de bürümüş?»

«Biz 'Yeraltında cinlerin seheri var, yılan evran var, dak-laşman bu topraklara!' dedikçe, şirinleyip göklere kıkiyordunuz. Gendi sözümüzün etgisi azdır deye âlim fazıl hocalara söyledik... bir durup oturmadınız!»

«Yani bu otlar onun eseri öyle mi?»

«Ya ne? Sen başka bi şey mi sanıyorsun?»

«Yani bu gonuştuğuna gendin inanıyor musun?»

«İnanmasam konuşur muyum? İslâmın şartıdır inanmak, Cenaballah buyurmuş...»

«Cenaballah safsataya inan mı buyurmuş?»

«Sen Nuri Hoca'dan eyi mi bilecen?»

«Nuri Hoca sizin düdüğünüz değil mi?»

«İbiram Havız, Ermenekli Hoca...»

«Onları da etginize aldınız...»

Konuşmaları atışmaya dönüyordu.

Vursa yıkacaktı Topal'ı. O zaman da duyacaklardı duyanlar. Döndü sırtını. Üç adım kadar da açıldı, tek başına beklemeye başladı taşıt'ı. Bir köyden değiller gibi. Bir köydenmişler, ama küsüp ayrılmışlar gibi. «Ulan Hıdır, sen yanımda olacaktın şimdi adamım! Beni salıverdin bu yollara yalnız. Ardımdan da bu düzü çıkıp geldi şuna bak!»

Talip de esip savuruyordu kendine göre: «Tarlaları ot aldı. Düggâni dersin, cebine beş guruş girmemiş köyün ortasında ne değeri var? Ha açmışın, ha gapamışm? Simden keri buralardan git düşer bize giiit! Varayım, ona göre bi dakıp danışayım...»

«Mal da yimiyor nâleti, mal bali yise!»

Epey bir süre beklediler. Üstünde söğüt dalları yüklü bir

394

KOYGOÇUKEN

kamyon geldi. «Bekleyeceğimize binelim bali!» Tutunup çıktı muhtar. Talip kaldı. «Açık gamyona binemem! Çıkamam depe-sine...» Dönüp elini sallamadı, bakmadı yüzüne Musa: «Eyoldu galdığı Topal... Şeytan'm!»

Keresteciler arasında indi. Otlar elinde, yürüdü sokaklardan. «Her sefer her sefer bu adama varıyoruz, yüzüm de dut-muyor gali! Emme...» Elini yüzüne alıp Vakıf Hanı'na yürüdü gene. Hastası varmış, bekledi. Otları yanibaşmdaki sehpanın üstüne koydu. Çıkarıp bir sigara yaktı. Dikti başını yere.

Neden sonra çıkıp geldi Doktor.

«Merhaba!»

«Meraba...»

«Nasılsın?»

«Bizimkine bakma, sen nassın?»

«Bizimki de... işte!»

Yıkındı yüzü, bir bakışta belli oluyordu.

«Senin de canın sıkkın Zeyni Beyim?»

«Sikkın biraz! Destek olup seçtirdik, herif partinin içinde grup kuruyor! Bi şey değil, tutup kovamaz, aksi tesir yapacak memlekette. Gerici herifler bunlar yavru! Çok canım sıkılıyor. Gönül diyor bırak partisini de pırtısını da...»

«Sana göre ne var, elinde mesleğin!..»

«Biraz hizmet edelim diye çıktık ortaya, rezil olmaktan çekmiyorum. İki gün sonra Ankara'ya gidecem. Sonra da köyleri dolaşmak istiyorum. Bir karar verebilmek için...»

«Bizim işleri dersen.daha berbat!»

«Sizde de mi ikilik var?»

«İkilik esgiden var da... ot bürüdü, tarlalar battı!»

«Duyuyorum aralardan, nasıl şey bu?»

Sehpanın üstündekileri uzattı Musa. «Görüp bildiğimiz otlardan değil. Gaympederim de bilemiyor eyice. Gapladı her yeri. Sökülmesi olanaksız! Bütün tarlalar gittiği gibi, köyü de sardı imansız!..»

Alıp inceledi Zihni: «Acayiiiip!..»

«Çok acayip, hem çok acayip!..»

«Eee nolacak, nâpacaksınız?»

T

KÖYGÖÇÜREN

395

«Gendimiz bi garara varamadık. Sormak için kakıp zatına geldim. Hıdır da öyle hasta gibi...»

Gene inceledi otu: «Ben bilemem! Mesleğim değil ki!»

«Ziraat'a felân bi sorsak?»

«Onların da bileceğini sanmam ya, git sor!»

Durup düşündü Musa, bunaldı iyice:

«Sen olmayınca bizim yüzümüze mi bakarlar?»

«Telefon edeyim, istersen beraber gideriz amma...»

«Yani hasta felân mı gelecek?»

«Ondan değil de, umudum yok. Bir yıl su, bir yıl bu otlar... Tadı kaçıyor sizin köyün!..»

«Kaçıyor değil kaçtı, kaçıp gitti bile!»

«Birakın ıkın bari siz de! Ne kapanıp duruyorsunuz?»

Güldü Musa: «Nere ıkabiliriz? Kim gabul eder bizi?»

«Hep öyle diyorsun! Zaten köylerde fazlasınız. Çevrenize bakın. Birer ikişer, beşer onar, kopan geliyor. Sade bizimkine değil, Ankara'ya, İstanbul'a, Eskişehir'e, İzmir'e, İzmit'e, Tarsus'a, Mersin'e... Siz de bir yerlere sokun başınızı. Şehirlerden iş tutun. Tutanlar ölüyor mu?»

«Tutmaya tutarız da, bulunur mu?»

«Ararsanız bulursunuz...»

Dikiyordu başını gene, düşünüyordu Musa.

«Tabii ayaküstü karar verilemez ama düşünün... Tâ geçen yıl söyledim sana, bizim apartmanın kapıcısı gitti, birini yolla... Yollamadım, başkasını aldık. O da çekip Mersin'e gitti, bacanağı çağırmış. İş bulmuşlar. Bugün yarın çoluk çocuğunu götürecek. Gene boşalıyor. Üç yüz elli veriyoruz ayda. Sigortasını da yaptırıyoruz. Köyde ne geçiyor eline? Hiç düşünme gel. Yada yolla birini. Burada bir iki yıl çalış, bul iyi bir iş, bırak bunu, ona geç...»

«Yani gafam vınlıyor...»

«Vınlasın, düşün gene...»

«Onca nüfus, çoluk çocuk, kadın...»

«Ev kirası vermek yok, kapıcı dairesi var, oturacaksın orada. Namusuyla çalışıp kazanmak ayıp değil...»

«Ayıp değil de...» Sesi karcıdı. «Köyün başında muhtarız

396

KÖYGÖÇÜREN

az çok. Göçüp gelsek, «Ne iş yapıyorsun arkadaş? 'Gapıcıyım!..' Gülerler buna!»

«Gelmeyip otursan ne geçecek eline?»

«Seherde geçen yetecek mi?»

«Köyde kazandığınız ne yılda? Toplasan tutmaz buradaki-ni. Beş bine yakın para, az değil...»

«Burda her şey tereziyen... yeter mi?»

«Yetirenler yetiriyor... düşün!»

«Hele bir gidelim Ziraat'a gadar... Gomsulara bir hayır cu-vap bulalım. Baktım Topal Talip de geliyordu. Dakıp danışmadan gendi başıma bir garar, bana yakışmaz. Gomsular gönül gor. Hemi de çoluk çocuğa açmak ilâzım bir...»

«Ben de sana hemen karar ver demiyorum, ama ver!»

«Hayırlısı... Yani heralda böyle galmaz!»

Kalkıp beyaz gömleğini çıkardı, ceket giydi Doktor. Çıktılar.

Yürüdüler geniş alandan. Çıktılar konağın merdivenlerini.

Ziraat Müdürü Cevat Bey tek başınaydı odasında. Kalkıp elini sıktı Doktorun. Zile bastı odacı geldi. «Kahveler nasıl olsun?» Zihni az şekerli, Musa şekerli söylediler. Cevat Bey de kendine bir oralet istedi. Otları uzattı Doktor. Bir şey demedi. Cevat Bey evirip çevirdi.

«Ne bunlar?»

«Biz de sana geldik, ne?»

«Nereden çıktı bunlar?»

«Tarlalarda, yollarda, köyü sarıyor desem yeri. Ekinleri gapladı. Sade bizim köyü değil, ediraf köyleri aldı. Yolsan yolunmuyor, söksen sökülüyor, bir belâ ot, bilen tanıyan yok! Gaympederim bile bilmiyor!..»

Beş on dakika sonra odacı kahveleri getirdi.

«Nevzat Beyi çağır bakayım buraya!..»

Çıkarıp birer sigara tuttu konuklara:

«Kahveleriniz imansız gitmesin!..»

«Sağol Müdür Bey...»

«Yani benim tanıdığım otlardan değil!»

KÖYGÖÇÜREN

397

«Ekini boğup atıyor Beyim! Öyle de sık çıkıyor ki, sanırsın hasır! Dutuyor tarlanın dabanmı...»

«Boyu ne kadar, ortalama?»

«Boyu, ohhoooo, benim boyumu dutuyor bazı yerde!» Musa ayağa kalktı.

Müdür de, Doktor da şaştılar: «Yok canım?»

«Bazı yerde göbeğimde! Gölyerinde çıkanlar gamış gibi!»

«Çumra'daki Sulu Ziraat Deneme İstasyonu'na bir soralım.. Belki oradan bilirler. Literatüre falan bakmak lâzım...»

Nevzat Bey geldi. Kolunun kolçaklarını çıkarıp eline almış. Gözlüklerini yerleştirmiş iyice. Önünü de düğmelemişti. «Buy-runuz efenim!..»

«Otur bakalım Nevzat Bey otur!..» Otun tekini uzattı önüne. «Biliyor musun bunu? Kantarma'nın tarlalarından getirmişler. Ekinleri boğuyormuş...»

Nevzat Bey bir ota, bir Musa'ya baktı: «Kökleri ne kadar?»

«Kökleri valla çok derin... eşemedik ki!»

Gözlüklerini düzeltip bir daha baktı Nevzat Bey:

«Cynodon dactylon mu acaba?»

Müdür güldü: «Yok canım, ayrık o!»

«Pardon, öyle ya, ayrık!...» Çevirip köküne baktı. Kökün bir yerini kırıp içine baktı: «Turgenia latifolia...»

«Pitrak, o da...»

«Falcaria revini...»

«O da yilandili mi, kuzudili mi olacak?»

Bocaladı Nevzat Bey: «Bilemeyeceğim!»

«Ben de bilemedim de... nâpalım?»

«Zatîâliniz daha iyi bilirsiniz Müdür Bey!»

«Çumra Sulu Ziraat'tan bir soralım diyorum...»

«Belki bilirler, bilebilirler...»

«Sulu yerlerde mi oluyor, kurak yerlerde mi?»

«Sulu... gurak! Önce acı suyun çıktığı yerlerde, boşalan gölün yatağında düredi. Sona öteki tarlalara septi. Şimdi her yakayı almış durumda...»

«Çok acayip bir şey... hürp!»

Nevzat Bey kalktı: «Gidebilir miyim Müdür Bey?»

398

KÖYGÖÇÜREN

«Otursaydm, otur bir kahve iç... hürp...»

«Çok iş var, yazıları cevaplandırıyorum efemim...»

«Sen bilirsın, buyur öyleyse... hürp...»

Ellerini birbirine kenetleyip omuzlarını düzeltti Müdür: «Valla eksiğimiz çok. Gerekli bilimsel araştırmalar yapılmıyor. Toprak analizleri yapılmıyor. Ziraat daireleri de öteki dairelerimiz gibi bürokrasiye boğulmuş. Bütün müesseselerin reorga-nizasyonu gerekiyor Zihni Bey. Bir himmet etseniz de bunu yukarıya anlatsanız...»

«Siz bana bir rapor verin, Tarım Bakanımıza takdim edeyim. O da Bakanlar Kuruluna sunar. Yakında

Ankara'ya gidiyorum... hürp...»

«Valla fena olmaz. Şöyle beş on sayfalık bir rapor hazırlatayım. Nevzat Bey, arkadaşlarla konuşarak bir şey yazar. Yani bütün Türkiye'yi bu deritten kurtarmış oluruz efenim...»

«Hay hay! Yani şimdi biz bu otu Çumra'ya mı götürelim?»

«Yok canım! Resmî bir yazıyla biz yollarız...»

«Hürp...»

Musa kahveyi içip bitirmişti. Zihni Bey ağır içiyor, hem de sigarayı tütürüyordu. Bekledi Musa. Sonra kalktılar. «Otu size bırakıyoruz Müdür Bey... Cevabı sizden mi alalım sonra, haa?»

«Evet...»

El sıkıştılar. Musa'nın da elini sıkı Müdür:

«Güle güle efendim, güle güle kardeşim...»

Dönüp geldi Musa. Kapıcılık için düşünmeye söz vermişti. Hıdır'a Müdürün dediklerini anlattı. Kapıcılık işini açamadı. Müslüme'ye de açamadı iki gün. Sonra açtı. Anlattı uzun uzun. Söyledi kaçı, beşini. Hiç sesini çıkarmadı Müslüme. Baktı yere.

«Bi şey demedin ya Müslüme hatun?»

«Valla ne deyem? Gendin bilirsin... Haggı'ya felân da sor. Yetişkin oğlan. Gendin ver gararını. Gidelim de, gidelim, ga-lalım de, galalım. Acaba bu gapıcılık nasıl iş?»

«Silecez apartumanm merdimanlarımı. Sona çay may ala-caz. Gışm galoriferi yakacaz. Çöp möp onları dökecez... Apartumanm altından bir yer verecekler, oturacaz...»

«Soğuk olmaz mı? Zızı mızı bulmaz mıyız hepden,..»

«Eee hazır galorifer var ya?»

«Gendin bilirsin, ben bilmem...»

«Acap eyi molur, kötü mü?»

«Eee bahtına, şimdiden belli olmaz...»

«Önceden gidenler olmalı da sormalı bi...»

«Yok... emme ilk atan okçu demişler!»

Çıkıp ekinleri dolaştı. Tarlaları gezdi Musa. Daha da örtmüştü ekinleri. Çayır teli gibi incelip kalmıştı buğdaylar ve hiç mi hiç eselmemişti arpalar. Eselecekleri de yoktu. Verim alınamazdı. Biçilemezdi bile çoğu yerler. Boylandıkça dikenleri sertliyordu otun. Koşayla biçsen zor biçiliyordu. Ama nasıl süreceksin, nasıl taşıyacaksın? Nasıl kucaklayıp kağıya yükleyeceksin, gümül yapacaksın?

Bu arada Topal Talip'in şehirde Yavrudurna mahallesinde büyük bir bakkaliye açmak üzere olduğu duyuldu. Zaman Ahmet «maldan sermaye» vermiş hayli. Kendi sermayesi de çok-muş zaten. Köydeki dükkânı oraya

taşıyacakmış. Salim'i de, Emin'i de oturtacakmış faşına. Kendi de o cami, bu cami, namazlarını kılıp şükür çekecekmiş. Caminin önünde açıkladı. «Tabii gendim de bakarım düggânın işlerine. Doğduğun yer değil, doğduğun yer! Nasip kismet nereden verildiyse arayıp bulmalı demiş, derip toplayıp gomalı çocukların önüne...»

Yirmi gün sonra Çumra'dan iki mühendis geldi. Ottan örnek aldılar. Resim çektiler. «Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Botanik Bölümü'ne gönderip inceleteceğiz...» Dikkatle kesip, kartona benzer kâğıtların arasına yerleştirdiler aldıklarını. Birkaç tanesinin de kökünü eştirdiler. Bekçi Ahmet soludu kaldı. İki metreden fazla kazdı hâlâ çıkmıyordu. Assılıp kopardılar bir ikisini. Onu da koydular kartona benzer kâğıtların arasına: «Gönderelim, incelesinler!»

«Aman fazla incelemesinler gopar!»

«Koparmadan incelemeyi bilirler heralım!..»

Topal Talip bir de ev tutmuş. Seksen lira kira. Daha çok getirdiği için kendi dairelerini boşalttırmamış. Bunu da konuştular Mahmut'un kahvede, caminin önünde. Kevser, kabı kaça-

ıtuu

ğı, örtüyü döşeği, soğanı, diğani, un çuvallarını, keseyi köseyi, kalburu gözeyi topladı. Dükkânın öteberileriyle birlikte vurdular kamyona.

«Malı masadı nâpacan Taliba?»

«Çekecem bazara onları da...»

Oğlu Emin sürüp götürdü. Bir kilit vurdular evin çift kanatlı kapısına. Gün ola, harman ola! «Alan olursa satarım, çok da ucuza veririm, kelepirl.. Alan olmazsa yıkar kelesdesini daşı-rım. Gondu yapacak olanlara satarım, daha kârlıdır...»

Musa, Müslüme'yle, oğlu Hakkı'yla bir daha konuştu. Sonra kalkıp Zihni Beyi görmeye gitti ivedilikle. «Acap birini aldılar mı? Acap sözünde duruyor mu? Acap başka iş bulabilir mi? Haggi'ya da bulabilir mi?» Gidip vardı.

Apartmana geçici birisini almışlar, ama yapamıyormuş.

Güldü Zihni Bey: «Hemen gelersen olur! Ben komşularla konuşurum. Oğlanı da düşünürüz. Önce kendiniz bir gelin de... iş çok! Olmazsa da yaratırız...»

«Gapıcı dayiresini bi görmemiz mümkün mü?»

«Akşamüstü gidelim gör...»

«Yani gusura galma, ilk olarak göçüyoruz...»

«Haklısın... gör!» Sonra haber verdi: «Ben de Ankara'ya varıp geldim. Tarım Bakanı yakında sondaj ekipleri yollayacak. Devlet Su İşleri teşkilâtının bölge merkezi bizim bura olacak. Çok yararlı işlere girişecekler.»

«Gaç para eder biz göçüp geldikten ker! Hemi de o imansız

otun çaresi bulunamadı, bulunamayacak...»

«Sahi onu unuttuk! Keşke örnek götürseydim!» «Çumra'dan gelip aldılar. Yolladılar Angara'ya, Fakülte

bölümüne...»

«Neyse, köyünüz kalkıp gitmiyor yerinden. İşleriniz düzelince dönersiniz...»

«Yani biz bu sonda meselesinden ocuduk Zeyni Beyim! Bütün gomşular yılgın. Yani alan olsa evi damı, tarlayı tapanı satıp sıvıyacaz. Yani bu işler bizi yıktı Zeyni Beyim! Hemi de Topal Talip felân göçünce komşuların guvayi maneviyesi gırıl-

4U1

di Heç durucu yok desem inan. Belkim benim gaympeder, belkim Hıdır...»

«Hıdır, şu bizim Hıdır mı?»

«Bizim Hıdır ya! Heç gonusmuyor! En yıggmımız o!»

«Ona da iş buluruz. Kemal Seli'ye söylerim, ahabımdır. Fabrikasından iş verir. Söyle taşınsın. Hastaneden iş buluruz... Çalışmak ayıp değil. Dünya değişiyor, gözlerinizi açın... ağız açmanın yararı yok!»

Musa yutkundu: «Haklısın...»

Akşamüstü çıkıp arabaya bindiler.

«Partide iş yok bugün. Zaten her gün uğramıyorum. Seçimlerden sonra susuz değirmene dönüyor, gelen olmuyor. Şimdi varır, kapıcı dairesini görürsün. Bizim hanıma da müjdelerim, sevinir. Melâhat'ı tanıyorsun değil mi?»

«Gardaşım olsun, Meram'da gördük...»

«Evet sağol... O da sizleri sever!» Alâaddin tepesinin sağından kıvrıldı arabayı: «Bazen anlatırım, işlerinizin bozuk gitmesine çok üzülür. İçli kadındır Melâhat...» Assubay Hazırlama Okulunun yanma kadar indi gereksiz. İstasyona kıvrıldı: «Sana bir şey soracağım: Senin hanım nasıl? Hasta falan değil ya? Çünkü biliyorsun, ona da iş düşecek. Bazen evlere temizliğe gidebilirse, ayda birkaç yüz lira doğrultur. Oğlun da işe girince yaşadın sen...»

«Benim hanım, ellerinden öper, annattım, sen bilirsin dedi. Annattım, tabii gelip çalışacak. Her iş gelir elinden. Belkim biraz acamılık çeker. Çünkü, ne olsa köy çamaşırı şehirinkini dutmaz. Biz tabii, killen, millen yuruz. Sizinkiler her daim sabun gullanır...»

İstasyondan yukarı döndürdü arabayı: «Sabun, deterjan... onları Melâhat gösterir. Sen de alışverişleri yaparsın her gün. Sabahları erkenden merdivenleri silip süpürmek gerekir. Satıcı maticı, dilenci sokmazsın içerilere. Bir de kaloriferleri yakarsınız kışın...»

«O arkadaşın paprikasına bizim oğlanı gatamaz mıyız?» «Bakarız... Hele sen bir yerleş...»

26

KÖYGÖÇÜREN

403

Anıtın ardından dolandı. Zihni bakmıyordu taşın üstünde kılıç ve buğday tutan adama. Musa da bakmadı.

Apartmanın önünde durdu araba. Vağil vuğul... vuğul! Kızlarla oğlanlar seksek oynuyorlardı karışık. Anıtla apartmanın arasını doldurmuşlardı.

Düşünüyordu Musa: «Eeee demek işin sonunda gapıcılık da varidi adamım? Muhtarlıktan enip gapıcılığa gonmak kitapların gavli miydi?»

Seydişehir'in Nuzumla köyündenmiş Ali. Bıyıksız, uzun bir delikanlıydı. Yapamıyormuş burada. Seydişehir'e gidip bir leblebicinin yanma girecekmiş.

«Anahtarı getir Ali! Arkadaş senin orayı görecek.»

«Yeni gapıcı mı buldun Beyim?»

«Bakalım, öyle gibi... pek belli değil!»

Çıkarıp anahtarı verdi Ali: «Hayırlı olsun hemşerim!»

Bir tuhaf ürperdi Musa: «Nasip olursa gelecez...»

Üçü birlikte indiler. Ali açtı kapıcı dairesini. Gezip dolaştılar. Musluğuna, helasına baktı Musa. Taban biraz aşağıdaydı ama zararı yoktu. Ge.ce gece girer yatarlardı. Gündüzleri dışar-da kapının önünde, duvarın dibinde güneşlenirlerdi. «Haggi çalışmaya girer...se, Müslüme temizliğe çıkar...sa evlere...» Geçip kalorifer kazanını gördüler. Trenin lokomotifindeki gibi saatler, ibreler... «Bunları biz yakacaz heralım, emme...» bir şey anlamadı Musa.

«Sorar öğrenirsin... zor değildir.»

Yeniden kapıcı dairesine geçti Musa. Pencerelelere baktı. «Bunlara birer de perde ister tabii... Nâpalım, alırlz. Dabana sade çul olmaz, altına hasır ilâzım. Keçe kilim serecez ne varsa... Yani insan zızı bulur burda...»

«Alışsınız...» Kolunu koydu omzuna Musa'nın. «Çıkalım yokarı. Melâhat'a haber verelim. Biraz istirahat edelim. Ben gene çarşıya çıkacam zaten...»

Ali sordu kapıyı kapatırken:

«Beyim, arkadaş emşerin felân mı? Hısım mı?»

«Evet...» Güldü Zihni. «Sen bırakınca, haber saldım, geldi!»

«Hayırlı olsun...»

«Sağol...» Musa'yı tuttu gene kolundan, çekti yukarı doğru. «On yedi daire var bizim apartmanda. Çatı katta iki daire, öteki katlarda üçer... Bizimki 8 Numara. Alana bakan yandadır. Anıtı görüz her gün. Evlerimiz rahat ama komşular vırvırcı. Alışsın. Bağırın çağırın olursa aldırılmazsın. Herkesin terbiyesi bir değil...» Zile bastı Doktor. Kapı açılmadan sordu Musa:

«Yani insanı azarlayıp mazarlayıp... bozarlar mı?» «Yok! Yapamazlar o kadar. Ama olursa aldırılmazsın!» Melâhat açtı: «BuyrunL Hoş geldin Zihni! Hoş geldin... Hıdır mıydı, Musa mıydı... Musa'ydı değil mi... Musa Efendi!..» «Hoşgördük Melât bacı... sağolasm!» Sesi karcıdı Musa'nın. Baktı Melâhat'a, ama hemen indirdi gözünü. Bir insanın derisi bu kadar pırıl pırıl olur mu? Ve pembeliği yüzünün? Kolunun, boynunun? «Her gün yıkanır, hamam evin içinde!» İlk gözüne çarpan temizliği oluyordu. «Yüz gün yümek ilâzım ki ışılсын bizimkiler!» Düşündü kafasının içinden kaçamak gibi: «Şimdi nene ilâzım, azcık da hamurlu avrat... azcık değil, çok!» Sordu Melâhat: «Tamam mı, kabul ettiniz mi?» «Ettik Melât hatun, sayanızda...» «Aa'a'aa! Neye

sayemde olsun?» «Yani Zeyni Bey olmasaydı nerden bulacaktık?» «Haa evet, rahattır burası. Hanım da gelecek değil mi?» «Eee tabii, niyetimiz var. Nasibolursa göçeriz...» «Temizlik bilir mi, ev temizliği, çamaşır falan...» «Bilmezse de öğreteceksiniz. Tertiplidir tabii, emme ne olsa sizinkiler seher çamaşırıları... bigaç sefer gösterirseniz ga-par...»

«Sağlam mı? Sağlığı yerinde mi?»

Yutkundu Musa: «Demir beton gibidir, guru diridir Müslüme!» Yutkundu: «Eğer burda hasdolmazsa...» «Neye?»

«Eee devamlı betonda oturacak...» «Yok canım... biz de betonda oturuyoruz.» «Siz yokardasmız... biz... daban gatta olamaz.» «Korkma, yazları serindir, kışları da kalorifer... sıcak!»

404

KÖYGÖÇÜREN

Doktor sordu: «Çocuklar nasıl Melâhat?»

«Okuldan geldiler, süt içirdim, aşağıda oynuyorlar.»

«Sen nasılsın?»

«Ben de iyiyim. Biraz başım ağrıdı, kalkıp bir banyo aldım, geçti. Ne vereyim size?»

«Ne vereceksin, neyin var?»

«Meyve suyu var, Coca-Cola var...»

«Ben meyve suyu isterim, varsa şeftali ver.»

Kalktı: «Var... Musa Efendiye de şeftali açayım.»

Emprime entari içindeydi. Gerdanı açık, kolları kısaydı. Kaçamak kaçamak bakıyordu Musa. «Bizimkileri de böyle gey-dirip guşatmak mı gereğecek?» Düşünüyordu bakıp bakıp.

Üç şişe, üç bardak, tepsiye koyup getirdi Melâhat. Açaçağı da yanına almıştı. «Karyolanız falan vardır değil mi?»

«Eee yoğ emme alırsız... alcaz tabii!»

«Çocuk kaç tane?»

«Dört! Biri büyük, ikisi giz...»

«Büyüğü işe verirsiniz, ötekileri okula. Kız enstitüsü var surda. Lise de çok yakın, burnumuzun dibinde...»

«Ohhooo, daha üniversite açcaz bu şehirde!»

Bakıp güldü Melâhat: «İyidiiiir! Hep köylü kalacak değilsiniz, kurtarırsınız başınızı!»

«Yalnız... işte... köyde biraz gülerler gali!»

Baktı Melâhat: «Ne gülsünler?»

«Gülerleer, bizim köy güler!»

İçecekleri sehpalara koydu Melâhat:

«Buyrun... Gülünecek bir iş değil ki! Kınanacak bir iş de değil! Çalışıp kazanmak... herkes çalışıyor... yani hazır yiyci olmayan herkes demek istiyorum...»

İçip çıktılar. Doktor arabasını çarşıya yukarı sürdü. Musa, Kara Mustafa'nın Hana doğru yürüdü. «Bu iş essahtan olacak mı, olmayacak mı?» Düşünüyordu gelirken. «Mühürleri kime verecez? Bizden keri kim şahap olacak köye? Hemi de gomsu-lara nasıl deyecez bunu?» Boyuna düşünüyordu.

35

«CİRSİUM ARVENSE»

Aklı başı yetmiyordu Çil Ümmet'in:

«Düggân gitti, muhtar gitti, İdris de gidiyor!»

Üye İdris, Kemal Seli'nin Sille'deki fabrikasına işçi oldu. Oradan bir uyduruk ev bulup attı çocukları. Ne biçilecek ekine baktı, ne kalan evi düşündü. Köy zaten gözünde yoktu. -Vardı da yok gibi gösteriyordu!-

Hıdır durmadan parmaklarını yiyordu. «Ganadmı çırpan uçuyor Sunacık! Ümmet emmiye bakma sen. Biz ne bekliyoruz? Otları görüyorsun. Azalacaklarına artıyor. Köyün içinde, evlerin önünde bitecekler! Ne dersin? Bir yandan bir çare aramayalım mı hatunum? Geçen yıl kelle başına birer çuval un aldık yardımdan. Bu yıl verecekleri ne belli? Verseler de ne yeter? Sondaları dersin, kimbilir ne zaman gelecekler, hemi bakalım bu sefer ne çıkaracaklar?»

Bu sırada bir haber dolaştı: «Yarma'yla Sakyatan'm arasında vurmuşlar bir sonda. Bel gibi fıskırıp çıkmış. Ama o da... Kantarma'ninki gibi... ap-acı! Kör tapa vurup kapatmışlar. Ardından olanı biliyor musunuz? Üç gündün keri tapayı fırlatıp atmış. Şimdi o yanlardan da doluyormuş ova. Çok imansız su bu canım! Buradan kapatıyorlar, oradan tepiyor...»

Kantarma'da kmdıralıklar doldu. Yazın uçuyor biraz, güz gelince birikiyor gene. Malları dersin, onlara ot yok artık. Yeni türeyeni hiçbiri yemiyor. Ekinler de otun dikenin arasında, biçilecek gibi değil. Tarlalara saban falan giremez yeniye.

Topal Talip, İslî Cemal'i, Çekirge Hasan'ı, Cukcuk Ali'yi, Çapaklı Bayram'ı çekti götürdü. Tayfasını taşımadan edemedi. Belediyede çöpçülüğe, tuğla fabrikasında işçiliğe, Meram'da garsonluğa... birer iş bulup yerleştirdi götürdüklerini. Yarışır gibi göçüyor, ucundan başından, rasgelen yerinden sökülüyordu köy.

406

KÖYGÖÇÜREN

Hıdır kalkıp Musa'yı görmeye gitti.

«Valla adamım, ne derlerse desinler! Müslüme yokarı, Albay Osman Beygil'e temizliğe çıktı. Zor mor, emme yıkıyor. Bazılarının makinesi var. Alışıyor. Pencerelerin camlarını siliyor. Evlerin dabanlarını siliyor. Ben de... işte, geliver gidiver. Bi yandan da gulağım kırıste. Yeni bir uş duyarsam, bırağır ona geçerim. Gafamdan böyle diyorum emme burda ev beleş. Müs-lüme'nin de işi var. Haggi'yi dersin, o da Sille'de çalışıyor Kemal Seli'nin

paprikasında. Yani bize garada ölüm... yok dee, var dee... ne dersen de! Bir alıcı bulursam tarlaları veriverem. Goydum gafama. Dahi evi de. Olmazsa yıkıp geleceğim Topal Talip gibi. Âlemin enayisi ben miyim Hıdır? Yapamam adamım, boğaz yidiğinden galmıyor, sırt geydiğinden! Eyi kötü Müslüme onbeşer onbeşer alıyor günde. Emme her gün gitmiyor tabii. Gittiği gün öğlen yemeklerini ordan yiyor. Çocukları da verecek okuyacaklar bakalım...»

Hıdır, yere bakıp susuyordu köydeki gibi. Bıyıklarını yoluyor, üst üste sigara içiyordu. Dumanını savurmuyor, yutuyordu.

«Dahi bir yolunu bulursam bizim baldızı da getirecem! Ga-ympederim ölür guyruşu dik dutar, gelmez. Emme Teslime gelir. Böyle konuşuyoruz Müslüme'ylen. Tabii o Şükrü oğlanı öyle bırakmak olmaz yetimi. Teslime'yi de, bakarsın... hayırlı bi kısmeti çıkarsa veriveriz! Köyde bağlandı kaldı...»

Başından beyninden vurulmuşa dönüyordu Hıdır.

«Yani adamım, çok düşünme! Düşüncemenin geçincemeye faydası yok demişler. Gararmı ver, sen de gel, sokul bir yere. Gapıcılık olmazsa başka iş olur. Benimkine bakma, benimki piyango. Bir düşüş. Emme bakarsın sana da çıkar böyle. Ben Zeyni Beye söylerim. Melât Hanıma da söylerim. Gulakları delik. Torunoğlu'na tembeh ederler. Bulunur bir iş...»

Yediği tokmağın etkisiyle dönüyor, sancıyordu başı. Bir şey diyemiyordu. Dese hangisini diyecekti? «Ver-mem Teslime' yi mi? «Ne hakla?» Düşünüyordu: «Varır hemen bu gece söylerim, eniştten olacak böyle diyor abanla! Salmam seni!» Sal-mazdı. Teslime de ayrılıp gitmezdi. Ama işte yaz geldi geçiyor.

KOYGrOÇUREN

407

Dönüp güz geliyor. Kış gelecek! Kendinde ne var da Teslime ne yiyip ne içecek? Çil Ümmet bile bir çare düşünecekti. Ölüp kurtulabilirdi ancak. Şükrü oğlan bu yıl bitirdi beşi. Doğan'la bir daha girdiler İvriz'in sınavına. Ama geçen yıl kazandılar mı ki bu yıl kazansınlar? Sefer öğretmenin de müfettişleri gelip gidiyor. Bir söz dolaşıyor belki kişeyiverecekler öğretmenlikten. Solculuğu, komünistliği, dernekçiliği Doktor Hıfzı'nın diline kadar dolaşmış. Sürmeseler de kalsa ne yapacak beşten çıkardığı çocuklara, ne var elinde? Yani bu işin sonu gendini gösterdi. Çekip gelmekten başka çare... görünmüyor!»

Dönüp geldi köye. İkinci zamanıydı. Bir cip, kahvenin önünde. Ayaklarında süet pabuçlar, golf pantolonlar, başlarında yazlık hasır şapkalar, gözlüklü falan adamlar. Aralarında bir de bayan. Pantolon giymiş o da. Dört kişiler. Köyün çevresinden, gölyerinden ot getirtmişler, koymuşlar masalardan birinin üstüne. Çaylarını içiyorlardı. Mahmut, tembih üzerine bardakları birer sefer daha sudan geçirdi. Konuşmuyorlardı çaylarını içerken. Arada birbirlerine söz atıyorlar ve espri yapıyorlar/birbirlerinin esprilerine gülüyorlar ama, köylülere bir şey söylemiyorlar. Acayip bir durum.

Saçı dökülmüş, çenesinin altı gerdan bağlamış biri, ekibin başı görünüyordu. Botanik Bölümü şefiydi zaten. Profesördü. Çağırıldı Mahmut'u: «Çok teşekkür ederim, aferin!»

Mahmut bir profesöre baktı, bir kendine, sustu.

«Çok teşekkür ederim, çay güzel olmuş!» Güldü: «İstersen birer tane daha getir, onları da içelim!»

* Arkadaşları da güldüler. Köylüler bakıyorlar bekliyorlardı. Çil Ümmet de çenesini elindeki değneğe dayamıştı.

Hıdır, kapının dibine bir yere oturdu geçip.

Bayan bilimci bağırdı: «Hocam, müsadenizle ben içmiyim! Uykuma dokunuyor fazlası. Çok güzel olmuş...»
Mahmut'a döndü: «Çok merci!..»

«Getir getir... sen! O içmezse... ben içerim! Veyahuuuut Metin içer... içersin değil mi Metin?»

«Estağfurullah Hocam, siz dururken... ben?»

«Haa sahi öyle ya, pardon... affedersin!»

4UÖ

«Estafurullah Hocam!»

Mahmut birer çay daha getirdi.

Tam o sırada profesör hapsirdi: «Çok yaşa! Teşekkür ederim!» Kendi kendine. «Rica ederim, bi şey değil! Saağolun, vaarolun efendim, rica ederim! Estafurullah! Memnun oldum, güle güle, gene buyrun...»

Güldüler katıla katıla. Yurt gezilerinde «çok şeker» oluyordu Hoca. Biraz civıtiyordu ama tatlı civıtiyordu, hoşlanıyorlardı.

Gözlüklerini taktı birden: «Ev-veeeeeet! Gelelim fasulve-nin nimetlerine!» Oksürdü. «Efenim! Bu otu göndermişler. Geldi bizim Bölüme. Ama gelinceye kadar bozulmuş, yani deforme olmuş. Baktık ettik, bir şeyler anlar gibi olduk ama, emin olmak için, arkadaşlarımla birlikte şunu bir de yerinde görelim, hem de mutazzarrır olan çiftçi vatandaşlarımızı tenvir edelim gayesiyle kalkıp buraya kadar gelmeyi uygun gördük. Hakikaten çok memnun olduk. Büyük konukseverlik, efenim, büyük mi-safirseverlik gösterdiniz, şahsım ve arkadaşlarım adına teşekkür ederim. Şimdi bu ot! bu ot, işte gezip gördük, evvelâ bu otu anlatalım size. Sonra da onu yok etme çareleri var mıdır, yok mudur, konuşalım!» Öksürdü: «Efenim, teşhisimize göre, bu otuuuuun Lâtince adı, haa niçin Lâtince, çünkü bilimsel adı Lâtinedir de ondan! Malûm, biz de bilim adamıyız, Lâtince söyleriz, Lâtince söylemek zorundayız. Bunun Lâtince adı, cirsium arvense! Neymiş efenim? Cirsium arvense - Frisher! O sonradan söylediğim de, yani Frisher, bu zıkkım otu literatüre kaydettiren gâvurun adı. Ettirmez olaydı! Cirsium arvense! Neymiş efenim? Cirsium arvense... Anlaşıldı mı efenim? Anlaşıldı, çok güzel! Efenim, bu ot, Anadolu'da, özellikle Orta Anadolu'da, çiftçilerimizin «arsız otlar» tabir ettiği geniş bir familyadandır. Arsız ot, çok enteresan: Hakikaten arsızdır kerata! İşte gözünüzün önünde, görüyorsunuz, bir buçuk iki yılın içinde, tarladan arpayı, buğdayı, baklayı, yulafı, fiği, efenim, daha başka ne ekiyorsanız hepsini sürer çıkarır! Daha kafası kızarsaaa, sizi de sürer çıkarır. Hakikaten çok enteresan! İsmiyle müsemma derler ya hani, tam öyle, çok arsız bir ot!»

KÖYGÖÇÜREN

409

Çil Ümmet kıpırdandı biraz: «Eeeee, dur gali!» «Bu ot, efenim! Bütün dünyayı sardığı gibi, maalesef bizim memleketimizi de istilâ etmekten geri kalmamıştır. En çok görüldüğü yerler, Mısır'dan başlar, Anadolu'dan Rusya'ya, Orta Asya'ya kadar uzanan bir kuşak meydana getirir. Ama bele sarılan kuşak değil, bitki kuşağı! Bu ot, en çok nasıl memleketlerden hoşlanır bilir misiniz? Bilmezsiniz. Anlatayım. Bakın burası da çok enteresan! Çok şayanı hayret bir şey! Bakın söylüyorum. Bu cirsium arvense, oldukça basit aletlerle, örneğin çapayla, örneğin sapanla, yani sizin kullandığınız karasapanla ve çok az bir cer kuvvetiyle, öküzle falan, öküz bulamadığı zaman inekle, eşekle, hatta bazan da affedersiniz karısını koşarak, kendini koşarak, efenim, geri usullerle çiftçilik yapılan memleketlerden hoşlanır. Nasıl memleketlerden hoşlanırmış? Geri memleketlerden! Bundan dolayı da, bizim memleketimizde, rahatça yayılmaya uygun muhitleri bulabilir efenim! Anlaşılıyor değil mi efenim? Bunları biz ekip yetiştirmeyiz. Biz ziraat etmeden kendileri yetişir bunlar. Ve bizim ekip

yetiştirdiğimiz bitkilerin yerlerini alarak, çiftçilerimize geniş ölçüde zarar verirler efenim. Bu bitkiler efenim, genel olarak, birer yıllıktırlar. Fakat chondrilla juncea, çiftçilerimizin «karakavuk» yada «sakızlık» dediği, Lepidium drdba, çiftçilerimizin «sakar kekre» dediği, galium aparine, çiftçilerimizin «yapışkanotu» dediği, cynodon dactilon, «ayrık»... gibi birkaç yıllık olanları da vardır efenim! Hatta hatta genista jumberti, «kadıntuzluğu», ulmus campestris, «karaağaç» gibi çalı halinde olanları da mevcuttur. Dikkat ediyorsanız, Lâtinçe bilimsel adlarıyla yerli adlarını birlikte söylüyorum efenim. Niçin böyle söylüyorum? An-layasınız diye söylüyorum. Fakültede öğrencilerime de böyle söylerim efenim!»

«Bubana ırahmet!» Hoşlandı (mı?) Çil Ümmet.

«Sağol baba! Çok teşekkür ederim, mersi sağol! Şimdi efenim! Bu familyadaki otların bazı ortak niteliklerini, ne derler ona, yani vasıflarını, sizlere saymak istiyorum efenim!

«Birincisi efenim! Bu otlar, ekseriya çok tohum verirler efenim! Üstelik bu tohumlar, en şiddetli soğuklardan ve sıcak-

410

KÖYGÖÇÜREN

II

lardan müteessir olmadıkları gibi, hatta bazıları, kuşların ve-sair hayvanların kursak, taşlık, mide ve barsaklarından geçerek hiç bozulmadan dışarı çıkabilirler efenim! Bunların bir kısımları, üç yıl kurak bir yerde kalsalar dahi, embriyolarını muhafaza edebilirler. İki üç yıl sonra müsait bir nem, hava ve zemin bulduklarında yeniden çimlenebilirler efenim. Bunların ne kadar muannit ve mütehammül olduklarını tasavvur edebiliyorsunuz değil mi efenim? Bunların üreme organları da çok çeşitlidir efenim. Bunlar, rizomları, soğanları, tohumları, kökleri ve kök sürgünleriyle üreyip çoğalabilirler efenim...» ,

Profesör konuşurken yardımcıları çıt çıkarmıyorlardı.

«İkinci vasıflarına gelince efenim! Bunlar, buldukları yere gayet çabuk intibak ederler, yani uyarlar efenim! Her zaman aynı iklim şartlarını ve aynı vasıftaki toprağı aramazlar. Bunlar, bizim yetiştirdiğimiz kültür bitkilerinin tahammül edemeyeceği şartlarda bile üreyip yaşantılarını devam ettirebilirler. Zaten baştan ne dedik bunlara? Arsız otlar dedik, değil mi efenim? Kötü iklim şartları içinde yaşayabildikleri için de, karşılıklı mücadelede bizim kültür bitkilerini yenerler, tıpkı Kantarma örneğinde olduğu gibi efenim! Ve neticede! köylünün kendi bitkileri için hazırlamış olduğu toprağı elinden alırlar, yani işgal ederler, gaspederler efenim. İşgal ve gasıp aynı şeydir, dikkatinizi çekerim, efenim!..»

Profesörün dersini en ilgiyle izleyen Çil Ümmet'ti: «Ya gahhhbanalı yah! Görüyor musun Yonan'ı?»

«Evet evet, Yunan'dan daha beter efenim! Çok tehlikelidir efenim! Evet, vasıflarını saymaya devam ediyorum efenim. Şimdi de üçüncü vasfına geliyorum efenim. Bir, iki, üç diye sırayla gidiyoruz değil mi efenim? Bunların üçüncü vasıfları 're-jenerasyon' efenim! Yani bunların yetenekleri çok fazladır efenim. İnsanlar ve hayvanlar tarafından bir zarar gördüklerinde, -ne gibi zarar? sapanla sürerken kestiniz, çapa vurup yaraladınız, koparmak için çekip zedelediniz, bunun gibi- hemen kısa zamanda toparlanarak yeniden yetişebilirler. Sabah dibinden kes, akşam üç karış falan sürmüştür. Bunlarla savaş zordur efenim! Onun için bu familyadaki otlara ve bilhassa cirsium

KÖYGÖÇÜREN

arvense denilen namussuza karşı çok titiz davranmak lâzımdır efenim!..»

Pantolonunun arka cebinden mendil çıkarıp alnını sildi, sonra da boğazını temizleyip içine tükürdü.

«Bilhassa ektiğiniz tohumların çok temiz olmasına dikkat etmek lâzımdır efenim. Tâ baştan demiştik kii, 'Bunlar geri usullerle çiftçilik yapılan memleketlerde çoğalır!' İşte bu geri usulleri derhal terketmek lâzım efenim. Basit ve kifayetsiz âletlerle, zayıf cer kuvvetiyle yapılan ziraatı hemen, hemen hiç vakit geçirmeden terketmek lâzım...»

Hacı Yusuf, profesörün sağma yakın oturuyordu:

«Lâfın kısası Beyim, bu ot var ya, bizim köye Başgan geldi, bazı komşular bundan su istediler, o da dedi, 'Su da ilâzım, Guran Gorsu da ilâzım!' dutup bir sonda makinesi gönderdi, makine bir afat...»

«Dur dur, dur bakayım, ne başkanı, kim?»

«Basbaya, bizim partinin Büyük Başganı, Büyük Başganı-mız yani, Angara'dan, yaa! Baya kakıp bizim köye gadar geldi tâ Angara'dan! Sonda makinesi yeri deldi, bir acı su çıkardı efendim! Gaplan Harmanı'mn orda durmadan akar hâlâ! O acı su ortalığı gapladı efendim! Sonra grayder ilen, hemi de gendi gazma küreklerimizden önünü yarıp bunu kmdıralıklara akıttığımızdan oldu efendim! Allahm bir melaneti, nasıl annada-yım, bir belâsı, köyü maffetti efendim! Yerlerin garış garış şahabı var değil mi efendim? Biz çok dedik, deldirmeyelim şu toprağın gabuğunu deye, emme tabii ne demişler, horazm bol olduğu yerde zabah tez olur değil mi efendim, o yüzden, şimdi üçer beşer, üçer beşer, sehere doğru... hemi de geçen yıl yirmiden fazla bebeyi telef ettik, Ölüp gittiler efendim! Yani bu otlar köyü maffetti sayın porfosörüm!..»

«Eder! Ben ne dedim? Cirsium arvense! Bu otun Lâtinçe bilimsel adı. Anlamı ne biliyor musunuz? Toplumu göçe zorlayan! Nitekim, Orta Anadolu'nun birçok yerlerinde bu otun mahallî adı nedir bilir misiniz? 'köygöçüren!' Evet, aynen böyle, köygöçüren derler...»

«Çok doğru diyorsun sayın porfosörüm! Maffetti köyü!»

Hıdır dişlerini gıcırdatıp sövdü: «Şişgöbek düzü!» «Bir de chenopodium opulifolium denilen ot vardır, mahallî adı 'sirken'dir. O da çok fenadır...»

«Ohhhoooo! Biz onun otluekmeğini yapar yiriz! Hatta bükme deriz bu ekmeğin adına. O sirken'i diyorsun sen. Haha ha-ha! Dediğin sirken, bunun yanında yünmüş arınmıştır efendim! Sürersin, ertesi yıl yoktu. Namuslu ottur sirken. Bu öyle mi efendim? Bunu oraklan, bıçaklan kesiyoruz, iki gün sona gine davranıyor! Bir tarlaya girdi mi, o tarlayı sürebilmenin imkânı mı var? Gayışı goparıyor, gendi gopmuyor. Öküzü felân da yıkıyor. Bu gadar mel'un! Ne yapsan etsen, arlaşıp gitmiyor. Çok ibne bir ot efendim!..»

«Evet öyledir, neyse! Sirken hafiftir, haklısın! Zaten otların tasnifini yaptığımız zaman sirken'i biz 'bir yıllıklar' arasına alırız. Ama cirsium arvense öyle değildir...»

Çil Ümmet doğrulur gibi yaptı:

«Havız gibi ey i sayıp döktün, sağol! Allah mesnedini daha da artırsın! Emme şimdi neticeye gelelim Bey Porfosör! Çaresi ne? Ne yapacaz şimdi buna? Biliyorsan bi de onu deyve gali! Tabii bilirsin! Bilmesen kafayı böyle... şeyin başı gibi çil-batman! Bir de çaresini deyve bakalım...»

Profesör tuhaf tuhaf baktı Çil Ümmet'in yüzüne, nasıl konuşuyor bu adam! Ama Çil Ümmet gayet ciddî. Köyünün dilini konuşuyordu. Yetmiş yıldır konuştuğu dili. Kızdı profesör. «Ne biçim konuşuyorsun baba? Hafız

gibi, şeyin başı gibi... burada bayan var! Çok rica ederim terbiyeli olalım. Burada hem de görev yapıyoruz...»

«E Beyim biz böyle konuşuruz! Senin dediğin Selâtentün-cine'yi ne bilelim? Köyümüzün gadim lisanıdır, biz 'gali' deye konuşuruz, sen çaresini deyve gali!..»

«Çaresini söyledim, dinleseydiniz!»

«Eyi dinledim emme farkedemedim...»

«Bilhassa tohumu temiz tutmak lâzımdır! Geri usulleri, basit ve kifayetsiz araçları, zayıf cer kuvvetiyle yapılan ziraatı hemen terketmek lâzımdır. Bunları duymadın mı?»

1

413

«Bir ilâcı yok mu?»

«Anicon tripton diye bir ilâcı vardır. Pompayla yapraklarına sıkılır. Yaprak büyüklüklerinin farklı oluşundan dolayı cirsium arvense'ye dokunur, ekine dokunmaz. Fakat Türkiye'de bulunur mu bilmem? Eczanelerden bir sorun: Anicon tripton! Pompayla, yani pulverizatörle sıkacaksınız. İçinde tarifesi bulunur, okuyup tatbik edersiniz...»

«Benim damat haklıymış...»

«Kim senin damat?»

«Musa, köyün muhtarı...»

«Niçin haklıymış, ne yapmış?»

«Topladı çuvalı çulu, çekti gitti!»

«Valla orası kendi bileceğiniz iş! Biz tabî, yazmışlar, geldik... anlattık değil mi? Bu numuneleri de götürüp koleksiyonlarımıza dahil edeceğiz. Ve aynı zamanda burada gördüklerimiz hakkında bir de travay raporu yazacağız. Bu rapor, Fakültemizin dergisinde İngilizce ve Almanca olarak yayınlanacak. Eğer bir de Türkçe olarak yaymlatabilirsek bir nüshasını sizin ilin Ziraat Müdürlüğüne yollarız. Önümüzdeki yıl İtalya'da bir botanik simpozyumu yapılacak. Orada arsız otlar ve cirsium ar-vense konusunda bir tebliğ verebilirim. Size yapabileceğim iyilik bundan ibaret. Evet bundan ibaret... Şimdi kaçalım artık. Haydin bakalım Sağolun... varolun... allasmarladık!..»

Hemen kalktı, şapkasını taktı başına. İşaret etti arkadaşlarına. Hep birlikte cipe doluştular. Çekip gittiler.

Hıdır doğru eve geldi. Sunacık'la Teslime'yi önüne oturtup uzun uzun anlattı.

36

GÖÇÜN ARDI

«Gitmekten başka çare yok! Herif porfosör! Yutmuş dünyayı. Adını varana gadar söyledi otun. Gitmekten başka çare yok. Bir an önce gidip işimizi bulmamız, hem de galabalık her yakayı gaplamadan yer yurt bulup içine girmemiz ilâzım. Çün-küm otun adı köygöçüren. Hemi de ediraf köylerin hepicinde var. Bugün yarın hepiciği sökülecek, yollarda görecek...»

Sunacık susuyordu. Teslime, babasına anasına ne diyecekti? Nasıl takılıp gidecekti Hıdırgil'in ardına? Nereye gideceklerdi? Ne iş tutacaklardı?

«Doğrusunu sorarsanız, daha bir iş duttuğum yok. Musa' ya söyledim, o da Zeyni Beye, onun arkadaşı Torunoğlu'na söyleyecek, gulaklaşacaklar. Tabii bizim de hazır olmamız ilâzım. Yani Musa'yla konuşurken gararım yoktu. Geldim buraya, porfosörü dirîledim, aklım bokuma garişti. Gitmesek de ot bizi goğacak. Adı selâtentüncine, ilâcı cavırca, nerden bulacan da hangi parayla alacan? Ot köygöçüren... göçecek!»

«Bir iş bulmadan mı gurbanım?»

«Bulacaz işi! Seherde, öteki seherlerde...»

«Edemez döner gelirsek gülünç oluruz!»

«Temelli gülünç olmamak için dutunacaz hatunum! Yapamayız edemeyiz yok. Ölecez düşecek edecez. Eller nasıl ediyorsa...»

«Çoluk çocuk temelli irezil olmayalım?»

«Olmayacak! Çocuklar okula yazılacak. Yimeyip onlara yi-direcez. Bizim çektiklerimizi çekmesinler, gaz ördek yerine gon-masınlar deye, her gaharlerini çekip okutacaz. Biz anlamadık, onlar anlasınlar, bilsinler...»

Sesi karcığıp duruyordu. Bir elini Sunacık'm, bir elini Tes-lime'nin başına koydu: «Sen de bizimlen geleceksin Teslime.

KÖYGÖÇÜREN

415

Gelmesen de enişten gelip götürecek. Sunacık bizi hoşgörecek. Bubanı dersin... dedi bugün porfosöre gidecez... Geleceksin bizimlen. Biz doyarsak doycaksın, aç yatarsak aç yatacaksın. Bulabildiğimiz işi de işleyeceksin. Sunacık'lan birlikte sırt sırta vererekten, nâpalım, başka çaremiz var mı? Varsa söylen, dinleyelim vede yapalım...»

Sunacık susuyor, Teslime de susuyordu.

«Ben yarın gine gidecem. Zeyni Beylen gendim konuşacam. Müslüme aban Albay Osman Beygil'de temizlikdeymiş. Günlük onbeş. Her gün değil, ara sıra gidiyormuş. Yüz, yüz elli de mi geçmez ayda? Üç yüz de ben gazansam, nâpalım, hemi de alıcısı çıkarsa satımp savacam buradakileri... Bak herkes gitti, kim durdurabilir bu göçü? Mecbursun sen de gideceksin...»

Durup durup konuşuyordu:

«Zeyni Bey her gapıyı açıyor, adam maymuncuk. Şimdi bütün ilin mırmırı o! Parti purtu işleri, Belediye, Şeker Paprikası, Hava Gurumu, Yeşilay, Gızılay... hepici elinde! Buraların satışı için ona söyleyecem. Bitli baklanın kör alıcısı demişler. Belkim guvatine güvenen motur şahapları havaslanır. Heç etmese bir dünek parası da mı etmez? Hazırlık görün. Geysi yu-nacaksa yuyun. Çocuklar soyulacaksa soyun. Saçınızı başınızı daraym. Ağşama bir hayır habarlan dönmeye çalışırım yarın. Ondan kerî de, benim gamım acıktı, zufrayı gurun...»

Teslime içinin ayrı bir çibanıydı, kanıyordu. Sunacık iyiydi ama, anası babası ne diyecekti? Musa ne diyecekti... arkadaşı? Şehre varınca nikâh edip alsın mıydı bir imam çağırıp? Yoksa gitmeden burada mı yapsaydı o işi elini yüzüne alıp? Burasını açamıyordu Sunacık'a? Sunacık belâ bir karı olsaydı şimdiye çoktan

çözmüştü düğümü. Tatlı tatlı tutuyordu, «Heç ben senin gönlünü yıkar mıyım gurbanım?» Yıkmadığı için bocalatıyordu Hıdır'ı. İki arada, bir derede kalması bu yüzdendi.

Gece açabileceğini sanıyordu. Açamadı. Teslime'ye açtı da dönüp gelip Sunacık'a açamadı. Açamadan dönüp gitti sabah olunca şehre. Gene önce Musa'yı buldu. Merdivenleri, merdiven önlerini silip süpürmüş, alışverişi de bitirmişti. Müslüme Yargıç Ali Rıza Beygil'e çıkmıştı temizliğe. Elleri deliniyormuş.

416

KÖYGÖÇÜREN

Ama ne yapsın Musa? Musa hoşnuttu halinden. Bıyıkları gitmişti. «Gafayı değiştirdim adamım! Heç insanın on günde ga-fası değişir mi? Ben değiştirdim! Öküz gibi yaşamışım köyde öküz! Öküzlüğü boşlayacam burda. Yani nâpacam biliyor musun? En birinci hovardası olacam seherin. Olmazsam eşşeğim. Acılarımı böyle söndüreceğim. Bak aramızda galsm, en beri baştan aha bu yokardakinden! Ciddi söylüyorum bak. Çok hamurlu avrat. Bitiyorum. Heralım o da bana bitiyor. Bak bıyıkları gırpıttım. Palabıyık değilim esgisi gibi. Dutturdu: 'Bıyıkların eyi değil kes!' Kestim ben de. Hemi de duşmuş, ter kokularını • dutmuyorum üstümde. Alettirik bedava, su bedava. Aç musluğu dökün. Ilıştır dökün, ılıştırma dökün. Tertemiz olaraktan, ana bir, bacı iki... hesabı... annadm mı adamım? Melât'ı önümüzdeki havta avucumun içine goyuyorum, gomazsam eşşeğim! Bu seherde var ya, içimin bütün hıncını, bütün öcünü... annadm mı adamım? Bu yoldan alacam! Bu yoldan hınc alınır mı? Alınır, alınmaz, ben alacam. Bu yol eyi bir yol mu? Eyi, kötü, heç düşünmeyeceğim, yapacam...»

Yutkunup sordu Hıdır: «Böyle şeyler gonuşulur mu yavru?» «Sana gonuşuyorum. Ele gonuşmuyorum ki! Sen benim en birinci arkadaşım değil misin dünyada? Ben senin için ağşam çıkıp Zeyni Beye, Melât'a söyledim. 'Ben asılım Hıdır da gelecek deye geldim...' dedim. Onlar da Torunoğlu'na telefon açtılar, hususi senin için, yah! Dedim, 'Hıdır gelmezse ben bu işte yoğum!' Ben böyle söyleyince Melât, Zeyni'ye dürttü: 'Kak Zeyni, kak, daha ilk ağşamdan üyüme! Telefon et. Hıdır'a iş bulsun Torunoğlu. Sen de bak... İlk ağşamdan üyür bu! Bunun huyu bu... ya Musa efendi!..' Dert yandı bana. Ben de ona dedim ki fırsandı bulmuşkene: 'Ben de heç üyümem Melât Hanım! Üyünmeyecek fırsantlar olunca zabaha gadar gözümü gırp-mam, gendim gırpmadığım gibi, yanımdakine de gırpırdmam...' Valla annadı! Annadı, göz etti. Zeyni Bey horluyordu. Başında durup duttu gulaklarından, çeke çeke üyendirdi, ettirdi telefonu...»

«Yani ne zaman annaşılır bu işin olacağı?»

«Melât işi mi? Bi havtanm içinde! Ben sana tekmili verim

KÖYGÖÇÜREN

417

olunca! Emme ağzını sıkı dut. Saçmak, saçmalamak yok. Çok birinci hovarda olacam. Gelene git geri demek yok! Dersem eşşeğim!»

Kızdı Hıdır: «Sen deli olmuşun!»

«Melât bu adamım, sen olmaz mısın?»

«Benim işi soruyorum sana! Yani göçüp gelecez mecibur! Tabii gelince hana enecek değiliz... Onca nüfus! Başımızı sokacak yer, ondan keride, dutacak iş!» Yutkundurdu Hıdır. «Bak Musa!» Boğazını temizledi: «Dinle beni azcık! Madem arkadaşız, bir işim daha var. Bunu sona söyleyecektim. Emme açılmışkene söyleyip gurtulayım. Yani ben Teslime'yi de, Şükrü'yü de alıp geliyorum. Öyle garar verdim. Sunacık'a şöyle bi dokandırdım, açıkça itiraz etmedi, heralım etmeyecek de. Ga3anpederinin gönlünü de sen edeceksin. Belkim o da gelecek. Porfosör anna-dınca akılı yattı. Herkesin içinde seni doğruladı gayfada. 'Bizim damadın yaptığı

doğruymuş, gitmekten başka çare yok!..' Yani o gelsin gelmesin, Teslime'yi getirmeye gararım gatti!.. bunu eyi bil!»

Boynunu döndürüp baktı Musa: «Habarım olmadan ne işler becerdin ula?» «Becerdin felân deme! Ciddi söylüyorum...» Okşadı Hıdır'ın başını: «Halal olsun... senin gibi adama!» Sesi karcık, başı da öyle eğikti. «Önce önce heç istemiyordum. Emme sona ikimiz de isteyiverdik. Sunacık'ın habarı yok sanıyordum, varımış! Olmuş nasıl olmuşsa... Emme yummuş ağzını. Görüyorsun ne gadar saygılı. Garı değil, evliya!..»

«Ben de biraz seziyordum adamım! Baldızım da az çok ha-murlu olduğundan, bilirim duramaz. Melât'a senin iki avrath olduğunu söylersem çok hazzeder. Seviyor hovarda adamı, öyle görünüyor! Tabii şimdi baldızımın başlığını felân isterim senden...»

Musa'yla konuşurken ilk kez güldü Hıdır:

«Alırsın bubam! Allah bana, ben sana...»

«Ulan köylülük irezillik emme, bir yandan da safamın hasmı sürüyorsun!» Durdu biraz. «Tabii baldızım da! Yani senin ne gadar eyi bir insan olduğunu bildiğimden bu işe pekey diyorum.

27

418

KÖYGÖÇÜREN

Başka biri olsa mümkün mü var? Valla furur, kölgesinin üstü yıkardım! Emme sen...»

«Sağol! Bakıyorum, esgisi gibi Cin gurdu, Sin gurdu sözü etmiyorsun. Ben de seni seviyorum. Belkim bunun etgisi, daha fazla dayanamadım Teslime'ye...»

«Çakal düzü!..»

«Zeyni'yle Torunoğlu'nu bugün görmek şart!»

«Burda bi öğlen ekmeği yiyelim de...»

Tam o sırada kapıcı dairesinin kapısı vuruldu:

«Musa Efendi amucaaa! Musa Efendi amucaa!..»

Gidip açtı kapıyı Musa. Hacer'di. Doktor'un kızı. «Annem işi yoksa az gelsin diyooor!..»

«Hemen mi gıı?»

«Hemen, hemen...»

«Varıyorum, hemen varıyorum!..»

Kız gitti, yüreği vurmaya başladı güm güm! Ufacık bir ayna vardı kapının yanında. Saçını başını düzeltti. Gömleğinin kıvrılmış kollarını, belinin kemerini düzeltti. «Sen otur adamım, görüyorsun halimi!..» Bir de göz kırptı.

Kalkıp dolaştı odanın içinde Hıdır. Su döktü ayakyoluna. Müslüme, yatakları kat kat yığmış, üstlerine kilim örtmüştü. Yerde hasırın üstünde çul yayılıydı. Bir de divan gibi bir şey uydurmuşlardı. «Böyle bir iş de bize bulunaydı!» Kap kaçak ufacak mutfaktaydı. Öteki odada iki somya duruyordu. Somyalar odayı hemen hemen kapatıyordu. Dar odalardı. «Köyde olsa serer toplarsın. Burda her dayım gurulu garyola...» Gelip sedire oturdu gene. Küçük masanın üstünde pilli radyosu. Köşeye duvarın dibine av tüfeğini dikmiş. «Benimkini satarım. Bu da satar, nâpacak seherde?» Pencerelelerden birinin önünde çocukların okul kitapları... atmamışlardı. Oğlanları şimdilik çıraklığa gatabiliriz belkim...»~ Kalkıp dikeldi. Dışarlara bakmaya başladı. Başka bir apartmanın sırtı görünüyordu. Çok öte-! lerden çocukların çığlıkları ve şehrin kendine özgü gürültüsü geliyordu. «Müslüme temizlikte! Belki Sunacık da gider böyle. İş çıkarsa Teslime'yi de yollarız. Neden yollamayalım? Benimki gapıcılık olmasa da olur. Köydeki malı masadı çekeriz baza-

KOYGOCUREN

419

ra. Bir evyeri ayarlarız belkim. Bir de tarlalara alıcı bulabilirsek, bakarsın bir dünek yapabiliriz...» Durup düşündü. «En eyi-si üç göz yapmak bizimkini. Teslime'ye ayrı oda olacak. Sonradan sonradan çok sardı Teslime! Ne var da bu gadar sardı bilemiyorum?...» Musa bıyıklarını paklatmıştı. Kendi bıyıklarını elledi, kıvırdı. «O dinine yandığım acı suyla bu otlar olmayay-dı köyde daha eyi olurdu ıra temiz! Acı su datlı çıkaydı, beş altı daha furduraydık sondalardan... Bir gapıcılık bulunursa biz de keseriz bıyıkları gali... nâpalım?»

Musa girip geldi. Elinde kesekâğıdı. Gülüyordu. Gülp göz ediyordu. «Görüyor musun adamım?» Diyordum da inanmıyordun! Melât abılan bundan kerî yengen! 'Haşşöyle, bak işte böyle olacak! Daha eyoldun bıyıksız!' Durdurup göyneğime, panto-luma, kemerime baktı. O verdi bunları biliyor musun? Ben de alıp geydim anasını satayım. Saçları da arkaya darıyoruz böyle!..» Kesekâğıdı koydu duvarın dibine. «Üç galip gokulu sabun, üç bişirimlik makarna, iki paket otyağı. 'Götür bunları, banyo yaparsınız, çamaşır sabunu değildir dıggat et, makarnayı da bişirin yin...' Bir iki de entari ayırmış Müslüme'ye, ağşa-ma verecek. Omuzlarıma, bıyıklarına bakarkene beni gendine çekti. Göğüslerinin arasını gördüm. Açık biliyor musun önü? Yavu bunun gadar teni ışıldayan avrat olamaz adamım! Gör-dündü ya Meram'da! Nar gibi pembe, biliyorsun değil mi? Mis gibi de kokuyor! 'Eferim, işte böyle olacan!..' Az daha bağırma goyacaktı başını. 'Hadi şimdi git, git, hemen git!..' İtti eliyle. Senin geldiğini, burda olduğunu söyledim ben de. Öğlene bi daha soracak gocasma. Biz de Torunoğlu'nun düggâna gidecez seninlen. Ordan telefon edip sesleyecekler Zeyni'yi. Zeyni benim 'ortak'. Daha değil emme olacak. Yani senin meselenin olurunı bulduk sayılır, marağ etme adamım. Eeee, hemî de Müslüme tamtakır olduydu biliyor musun? Köy, otuzuna varmadan gocadıyor garıları. Emme Teslime'ye deyecek yok. Teslime çağla gibi teze daha...»

Öğlen oluyordu Müslüme çıkıp geldi. Hoşgeliş etti. Suna-cık'ı, köyü sordu. Sonra mutfağa koşup gazocağmı yaktı. Su koydu tencereye. «Haggaten tamtakır olmuş Müslüme yengem!»

420

KÖYGOÇUREN

Kupkuruydu elleri hoşgeliş ederken. Teslime'nin ellerini düşündü, boynunu, göğüslerini... Musa kalkıp kesekâğıdı verdi karısına. «Bir şey îlâzım mı?» sordu. «İlâzımsa alayım, misafir var...» Fısıldaştılar karı koca. Sonra Musa çıkıp yarım kilo helva getirdi bakkaldan. Çocukları da çağırdı alandan. Makarnanın başına oturdular az sonra. Bir bütün şehir ekmeğini parçaladı Müslüme. İkişer üçer dilim düştü önlerine. Musa, gözüyle ekmek aradı, bıçak aradı. Bir arada ekmeği de alıp dilimledi. Çocuklar somura somura yiyorlardı. Dolu dolu atıyorlardı kaşıkları.

Refik durdu bir ara: «Buba?» «Söyle goçum?» «Manyak ne demek?» «Manyak mı? Anası orosbu demek!» Bomboz oldu çocuk, ekmek yemek yemedi istekle. «Nooldun ulan, neden sordun?» Hıçkırdı Refik: «Puştlar! Bana öyle dediler!» Güldü Musa; elini başına koydu oğlunun: «Sen de yapış-tırı-yapıştırıver çenelerine.

Gendine manyak dedirtmeye mi geldin sehere? Yoğsam korkuyor musun enciklerden?»

Doğan'm, Duran'm, Şükrü'nün falan da göçüp geleceklerini düşünüyordu Refik: «Onlar da bu maileye yerleşirse eyolur, çoğalırız garşılarmda!..»

Torunoğlu'nun kalın parmaklarıyla, alnının kırışıklarını oğ-masını seyretti Hıdır. Habire oğuyordu alnını Torunoğlu: «Hiç sanmam kiii böyle batkın tarlalara alıcı çıksın şehirdeee! Üç beş kuruşu olan apartmana, dükkâna yatırıyor şimdiiü..» Zihni de bâşını salladı: «Arsa falan alıyorlar!» «Gene de birisi bulunur belkiii... Bitli baklanım...» «Adana Sulu Ziraat'ta bir hemşerimiz var: Yüksek Ziraat Mühendisi Dr. Bahri! Ayrılmış memurluktan, buraya dönmüş. Toprak alıp çiftçilik yapacağını söylüyordu geçen gün. Partiye uğramıştı kaympederiyle...» «Var mıymış parasın?»

«Varmış, biraz kendinin, biraz kayınpederinin...» Musa mırıldandı usulca: «Tabii önce Hıdır'a iş bulmalı Zey-

421

ni Beyim! Bu adam çıkıp gelecek. Daha fazla eğleşmek istemiyor o batkın köyde!..»

«Bir konuşmam lâzım Belediye Başkanıyla. Belki otobüslerde, belki başka bir yerde...»

Torunoğlu elini çekti alnından:

«Satış işini bir araştırılıım. Kulüpte falan açalım birkaç kişiyeeee... Tabii çok ucuza gideeer, onu da bilin baştaaan. Yani tam kelepier...»

«Eee nâpalım? Ucuz mucuz... Satılmadan dursa bir yararı olacak mı bize?»

«Müşteri çıkarsa ben de satarım Zeyni Beyim!»

«Eveet, zaten birine müşteri bulduk mu, ötekileri rahat sa-tarıız. Bu iş öylediiir, bir duyuldu mu...»

«Daha gelenler var köyden. Hacı'nın Emin'i gördüm dün...»

Başını eğdi Hıdır: «Çoook! Şükrü'nün Kâzım, Omar Çavuş' un Aziz... Babacık felân...»

Doktor, Torunoğlu'na baktı:

«İçerden bir telefon edebilir miyim?»

«Aaa tabiii, sorman gereksiiiz!»

Zihni kalkıp kasanın ardındaki ufak odaya geçti. Orada paralel bir telefon vardı. Belediye Başkanını buldu, konuştu. Ses duyulmuyordu dışardan. «Sana çok işimiz düşecek Başkanım! Köylerden vatandaşlar sökülüyorlar, onlara iş!..»

«Şu sıra yalnız İtfaiye'de var! Ya biraz tecrübeli olacak, ya çok kabiliyetli! 'Ne iş olursa olsun yaparım' diyen aptal adamlardan istemiyoruz Doktor!»

«Değil, öylesi değil! Memnun kalacaksınız...»

«Öyleyse Tekin Bey'e baş vursun! Ben kendisine talimat vereceğim. Adı neydi, hangi köyden?»

«Kantarma'dan Hıdır! Soyadını... dur bakayım!»

Kapıdan başını uzatıp Hıdır'm soyadını sordu.

«Öztürk, Hıdır öztürk!..»

37 ÖRNEK ÇİFTLİĞE DOĞRU

Şehir Kulübü'nün konuk odasında Vali vardı iki konuğuy-la. Yönetici İbrahim, özenle hazırlattığı kahveleri alıp kendi götürdü. Konuk odasının şimdi iki kapısı vardı. Biri büyük salona, biri doğrudan çıkış holüne açılıyordu. Vali Bey holden girip geldi konuklarıyla. İbrahim kapıda bekliyordu zaten.

Konuk, ünlü müteahhit Sadık Can idi. Öteki de büyük damadı Sami Bey. Kahveleri içip havadan sudan, bu mevsimde Meram'm enfes bir yer olduğundan konuştular.

«Birkaç turistik otel yapılsa kurtarır mı acaba?» Sordu Sa-X mi Bey.

«Bu hususta bir fikir söylemek zar...»

«Bu Nadge Radar Üsleri yapımlarını da bitirdikten sonra taahhüt işlerinden çekmek istiyorum kendimi. Yoruldum artık Vali Bey. Tâ Atatürk gününden beri... Hattâ hemen iki üç yıl sonra, damatlara devretmek istiyorum sorumluluğun çoğunu. İki de mühendis biliyorsunuz...»

Vali güldü: «Otelcilik mi düşünüyorsunuz?» «Yooo hayır! Dış ülkelere gittiğimde görüyorum, Türkiye-mizin en aksadığı konulardan biri otel işletmeciliği. Çinlileri düşünün canım, boyları bizden kısa heriflerin! Ama bir görün işletmelerini! Caponları falan!..» Sonra ekledi: «Ben esasında çiftçilik yapmak isterim kocaldığımda. Bir iki de okul...» «Bir bezik partisi çevirelim mi, ne dersiniz?» «Valla çok özür dilerim, size arkadaş olmam imkânsız. Ara sıra oynadığım oldu ama pek zevk almam...» «Nasıl tensip ederseniz...»

«Ben esasen, geçen gün Başkan Hazretlerine de arzettim, aydınlarla memleket meselelerini konuşmayı severim. Fakat aydınlar da... bilmiyorlar bu konuları. Çok esef ediyorum, ilgi de duymuyorlar. Başka zevklerim de var tabii, doğadan bazı ses-

KOYGOCUREN

423

leri rekırd ediyorum. Çiçeklerin renkli resimlerini çekiyorum, en çok da kır çiçeklerinin... Bizim aile biraz değişik. Hanım oynar beziği. Geçen yaz Termal'de, Başkan Hazretleriyle oynadılar sık sık. Yani sırf vakit geçirmek için...»

İbrahim girip geldi bu sırada. Eğilip Vali'nin kulağına bir şeyler fısıldadı. «A'a'a'aa!.. Gelsinler tabii, buyursunlar!.. Çok memnun olunuz! Konuklarımızla tanışmış olurlar!..» İbrahim geri geri yürüyerek eğilip çıktı. Sadık Çan'a döndü Vali. «Efe-nim! Partinin İl Başkanı! Haber göndermiş. 'Rahatsız etmezsek gelebilir miyiz?' Çok girişken bir doktor. Çok memnunum kendisinden. Kötü işlere bulaşmıyor. İşsizlere, köylülere yardım etsin hep. Sizin küçük damadın çalıştığı Kantarma Proje-si'yle falan da çok ilgilendi. Hâlâ da ilgilenir. Fakat o köyün de yüzü gülmedi Sadık Bey! Yapılan sondaj kötü sonuç verdi. Acı bir su çıktı. Tarıma yaramıyor. Bu sefer de tarlalarını çok muannit bir ot kapladı. Beşer onar, köyü terk ediyorlar şimdi. Hemen hemen yarısı göçtü desem yeri...»

Doktor Zihni, Torunoğlu, Veteriner Turgut girdiler. Önce Vali'nin, sonra Sadık Çan'ın, damadının ellerini sıktılar, kendilerini tanıttılar. Vali yer gösterdi, oturdular. Kollarını koydular yeşil çuhalı masaya, geri alıp önlerine indirdiler.

«Ben de konuklarımızı, tanıtayım sizlere. Ünlü Müteahhit Sadık Can! Ve damatları Yüksek Mühendis Sami Bey! Sadık Beyi tanıyacaksınız belki. Kantarma Sulama Projesinde çalışan Mühendis Cafer Bey'in kayınpederi oluyorlar. Çok faydalı hizmetler ifa etmişlerdir yurda. Atatürk zamanının müteahhitle-rindendirler. Barajı, Havaalanını, Hava Hastanesini falan yapmışlardır. Şimdi de Nato Nadge Radar Üsleri'nin yapım işlerini yüklenmiş bulunuyorlar. Gezmek için buyurmuşlar şehrimize. Meram'ı gördüler. Hazreti Mevlâna'yı ziyaret ettiler. Nasılsınız bakalım Doktor Bey? Siz nasılsınız Sayın Torunoğlu? Siz Turgut Bey?»

Fısıltı halinde çıktı sesleri:

«Çok teşekkür ederiz... Sağlığınıza duacıyız, iyiyiz efemim!.. Zatiâliniz nasılsınız efeniim?»

«Sağolun, varolun!..»

424

KÖYGÖÇÜREN

Dr. Zihni ve Torunoğlu, yerli geleneğe uyararak, Sadık Can' m ve damadının da hatırlarını sordular.

«Cafer Bey nasıllar? Bir daha haberini alamadık?»

«Teşekkür ederim. Cafer de iyidir. Şimdi kendi işlerimizle meşgul oluyor. O biraz genç tabii. Tecrübesi yeter değil henüz. Kantarma Sulama Projesi'nin kötü sonuç verdiğini anlattı bana. Çok üzülüyor. Söylediğine göre elde yeteri kadar doküman yokmuş. Gerekli ön etütler yapılmadığı için biraz kararlama olmuştur o sondaj. Çok üzülüyordu...»

Vali Bey öksürdü:

«Efemim, bizim ovanın altı bir eski deniz olacak. Öyle söyleniyor. Bu yakınlarda Yarma ve Sakyatan arasında da bir sondaj, aynı sonucu verdi. Bunun karşısında başka izahlar da yapılıyor. Yeraltındaki kaya tuzlarıyla vesair minerallerin sular tarafından aşındırıldığını ve eritildiğini söylüyorlar. Tabii on binlerce, milyonlarca yıllık bir süre içinde meydana gelen bu olayın sonunda, yeryüzüne çıkardığımız sular acı oluyor... diyorlar! Bakalım, yakında yeni girişimler olacak. Tarım Bakanımız özel olarak duruyorlar konu üzerinde. Galiba biraz daha derinlere inilecek. Böylece daha aşağıdan iyi su bulmak ümidi kuvvetli. Fakat ne olursa olsun, dostumuz Amerika'dan alacağımız araç ve ekipmanlar sayesinde, fena tabiat şartlarını yenmede başarı sağlayacağımız ümidini muhafaza ediyorum...»

«Efemim! Hollanda'da, Cponya'da, Yugoslavya'da falan moderen sulama developmanlarını görmüş bulunuyorum. Bizdeki girişimler... henüz... başlangıç safhasında bulunuyor. Affedersiniz henüz çocuk oyuncağı derecesindedir. İstikbalin çok parlak olacağına ben de inanıyorum...»

«Şimdi bu ot fena bindirdi efendim bu ot! Köylüler korku içinde bırakıp kaçıyorlar. Yarıdan fazlası geldi efendim. Ankara'ya ve Mersin'e gidenler de var. Bugün bir tanesini İtfaiye' ye yerleştirdik. Kalan topraklarını satmak istiyorlar efendim. Turgut Bey bir miktar almaya niyetli bakalım. Moderen araçlarla teknik tarım yapmayı düşünüyor...»

Vali çok memnun oldu: «Öyle mi? Tebrik ederim...» Sadık Can da kutladı: «Bravo! Tebrik ederim!..»

KÖYGÖÇÜREN

425

Veteriner Turgut ellerini oğuşturdu: «Sağolun efendim! Şansımızı deneyeceğiz bakalım, ya herro, ya

merro...»

«Çok tebrik ederim Turgut Bey! Efenim, biraz cesur olmak lâzım. Yarın gelişir buralar. İmkânlar artar. Böyle kalacağını hiç tahmin etmiyorum. Yeni tasarıları var hükümetimizin. Şahsen de çok önemli buluyorum tasarlananları. Ama çiftçilerimizin çoğunluğu cahil olduğu için bunları idrak edemiyorlar... henüz!»

Sadık Can sordu: «Ne kadar aldınız arazi?»

«Daha almadım efendim! Ama 100 dönüm kadar istiyorum.»

Torunoğlu hemen atıldı: «Yalnız, müsadenizle bir şeyi tasrih edeyim efendiiim, bizim burada dönüm, 33x33 değil, 50x50' diir, 'ova dönümü' tabir ediliir, yani Turgut Bey'in arazisi resmî hesapla 250 dönüm olacaktır. Bir hayli de ucuza geliyor tabii efendiiim. Satıp kurtulmak istiyor köylüleer. Ottan korktular iyiceee. Ottaan, sudaan...»

Dr. Zihni ekledi: «Bir de efendim, yeni sondaj istemiyorlar! Hep acı su çıkacak sanıyorlar...»

Vali güldü: «Bu ot efenim, geçen gün gelen bilim kurulu, ortalama sıklıkta bir tarladan, bir metre karede, 184 kök saymışlar! Buna karşılık buğday 16 kök meselâ. Bana bazı notlar bıraktılar. Başka otlar var, onlar da hayli yekûn tutuyor. Fakat hakim unsur bu ot oluyor, çok zararlı... efenim!»

«Ne otudur bu?» Sadık Can sordu.

«Efenim, Lâtince adını söylüyorlardı unuttum. Dikenli bir şey, cirsium arvense, köykaçıran mı, köygöçüren mi ne, öyle bir şeymiş Türkçesi...»

«Turgut Bey, kaç alabileceksiniz dönümünü?»

«Valla, resmî dönümü 100, 150 olur sanıyorum. Boş arazi efendim, kim ilgilenecek? Yatırım gerektirir. Malûmunuz temizlenecek, iyi su bulunacak...»

«Efendim, Turgut Beyin imkânları genişdir. Tarım Bakanımızla da akraba olurlar. Sanırım bu girişimde çok yardımları dokunacaktır!»

«Biz de ona güveniyoruz efendim, inşaallah!»

426

KÖYGÖÇÜREN

Doktor, müjdeledi: «Adana'da çalışan hemşerimiz Ziraat Yüksek Mühendisi Dr. Bahri Bey de alacak biraz. Bahri Candaş. Söyledik çok ilgilendi...» «Çok enteresaan!..»

Vali sordu: «Siz ilgilenmiyor musunuz Sayın Torunoğlu? Siz Zihni Bey? Yani tavsiye ederim, madem böyle kelepir topraklar, hiç kaçırmayın! Yarın çok kıymetlenecektir. İsterse kıymetlenmesin, elinizde biraz toprak bulursa ne kaybedeceksiniz? Beşer onar bin lira nerelere bağlamıyorsunuz? Ben bir kooperatife üye olmak suretiyle kalkıp tâ Kuşadası'ndan sahil arsası aldım. Çeşme'de varmış başka bir kooperatif, şimdi ondan da bir hisse almayı düşünüyorum. Turizmin de geleceği parlaktır. Bence alın ellişer yüzer dönüm... Yani resmî dönümlerle demek istiyorum...»

Dr. Zihni: «Hiç düşünmedik efendim...»

Torunoğlu: «Hiç düşünmedik, belki alımız...»

Dr. Zihni: «Biz daha ziyade köylüleri dertten kurtarmak için çalışıyoruz efendim!»

«Eee şahsen de alırsanız bu kurtuluşa müzahir olursunuz...»

«Estağfurullah... evet, düşünebiliriz!»

«Düşünmelisiniz... düşünün!»

«Düşünmeli tabii!» Sadık Can karıştı. «Yani ben de çok merak ediyorum. Buraya yakınmış galiba köy, değil mi?»

«On üç kilometre efendim...»

«Mümkün olursa yarın bir görmek isterim yani!»

Vali başını salladı: «Tabii, derhal!..»

Dr. Zihni: «Tabii efendim!..»

Torunoğlu: «Tabii... Biz de gösterebiliriz...»

«Çok teşekkür ederim, merci, sağolun!..»

Vali: «Sayenizde bir örnek çiftlik olacaktır orası!»

«Moderen usullerle işlenmiş bir çiftlik!»

«Manidar bir nümuneeee... Nümunei imtisaaa!..»

38

YENİ MÜLK SAHİPLERİ

Sadık Bey'in Kantarma'ya götürülmesi işini Dr. Zihni'yle Torunoğlu'ndan rica etti Vali. Geziye Veteriner Turgut da katıldı tabii. Dr. Zihni, Musa'ya sabah erkenden haber verdi: «Bir iki saat ya sürer, ya sürmez...» Onu da aldılar. Hıdır'ı da bulurlardı orada.

Saat ona doğru çıktılar yola. Öğlen olmadan döndüler. Akşam olmadan da şehirde haber yayıldı. Ünlü Müteahhit Sadık Can, ova dönümüyle 200 dönüm toprak alıyordu Kantarma'dan, resmî dönümlle 500 dönüm. Veteriner Turgut 250 dönüm. Dr. Zihni'yle Torunoğlu 200'er dönüm. Yüksek Ziraat Mühendisi Dr. Bahri Candaş 350 dönüm, belki 400...

Hüsnü Şifa 15-20 gündür şehirdeydi. Ara sıra ilçelere gidiyordu, ama geceleri dönüyordu. Haberi duyunca Zaman Ahmet'e telefon etti hemen: «Sen uyu daha! Bizim açığözler çevre köylerin topraklarını kapşıyorlar! İstanbul'dan bir müteahhit gelmiş, 500 dönümü kapatmış. Çabuk Talip Efendiyi bul, geç kalmayalım...»

Akşam yemeğinden önce Hüsnü Şifa, Zaman Ahmet, Topal Talip oturup birer oralet içtiler. Ertesi sabah erkenden Zaman Ahmet, Hacı Şavkı, Hüsnü Şifa'nın arabasına binip köye gittiler. Beş yüzer dönüm kapattılar her üçü. Zaman Ahmet, 250 dönüm de damadı için aldı.

Sonra Altıoklar'dan Samim, Tüccar İsmet Kalfa, Bağrıaçık-lar'dan İlhan, Eczacı Ramiz, Doktor Muammer Hızal, Kadastro-cu Bekdaş Bey, Avukat Sadi Ardalı köye gidip toprak aldılar. Evidireşeli Alâaddin Ağa'nın haberi

olmuş, geldi 500 dönüm de No kapattı. Çok ileri görüşlüdür. Madem bütün Beyler alıyor, o neye almasın?

On kuruştan, on iki kuruştan, çok çok on beş kuruştan gidiyordu metrekaresi. Dr. Zihni'yle Torunoğlu varıp 50'ser dö-

428

KÖYGÖÇÜREN

nüm daha aldılar. Hıdır'ın, Musa'nın Kaplan Harmanı'ndaki, Cinligeriç'teki, Osmanölen'deki, Dalamaz'daki, Yasinin Mezar' daki, Kadir Baba Hüyüğü'ndeki tarlalarını hep kapattılar.

«Yani bir iyilik olsuun! Size iyilik için alıyoooo. Değilse nâpacağız toprağın? Bırakıp gideceksiniiz. Belki kapanın elinde kalacaaak. Elinize ufak sermaye olsuun. Bunları çarçur etmeyin de, birer evyeri alın, dükkân falan açıp şehirdeee...»

Tarla alımları göçü hızlandırıyor.

Köydekiler: «O satmış, ben satamadım!..»

Şehirdekiler: «O almış, ben alamadım!..»

Alımlar da, satımlar da hızlanıyor.

Tarla alanlar, tarla satan köylüleri çeke çeke, önce Notere, sonra Tapuya, Özel İdare'ye götürüyorlardı. Takrir ve Ferağ işlemleri görülüyordu. Sonra Tescil Dâvaları açılıyordu mahkemeye.

Yenibahçe'den, Boruktolu'ndan, Boyalı'dan, Çomaklı'dan da tarlalar satılıyor.

Şehir Kulübü'nün yönetim işlerine bakan İbrahim de aldı 120 dönüm kadar. O da Takrir, Ferağ işlemlerini tamamlattı, mahkemeye gidip Tescil Dâvası açtı. «Bunca akıllı adam aldığına göre, ileride «parlak bir istikbal» vardır her halde, onlar alıyor, ben de alayım...»

Komünizmle Mücadele Derneği Başkanı Dr. Hıfzı Bey'in geç haberi oldu, üzüldü. Dr. Zihni'ye telefon açıp kafa tuttu. Fazla oyalanmadan 300 dönüm kadar da o aldı.

Bu arada Hıdır İtfaiye kadrosuna girdi. İkinci Dünya Sa-vaşı'nda, Trakya'daki Çakmak Hattı'nda çavuşluk yapması işine yaradı. Depodaki hazır giysilerden verdiler. Karaciğın mahallesinden bir ev kiraladılar doksana. İki odası, bir holüyle basit bir yerli eviydi. Teslime falan bir günün içinde göçüverdi-ler. Sadeyağ'dan kıl çeker gibi çözümlendi düğüm. Musa, Müs-lüme'yle konuştu. Müslüme köye kadar gidip anasıyla konuştu... anası da babasıyla. Sonra Musa gitti Çil Ümmet'e. Oldu iş. Hıdır, bir palto alacaktı «emmi»sine.

Bundan dört gün sonra da Musa, Hıdır'ı çağırıp tekmili ver-

KÖYGÖÇÜREN

429

di: «O iş tamamdır adamım! Hani bi lâf vardır: Angara, Bolu, Gerede, Mengen... Melât Hanım bundan kerî övey yengen!..» Hıdır inanmaz göründü: «Yalansın serseri!» «Yalanım varsa sen gibi olayım ulan!..» «Eh, mübarek olsun, zatına garada ölüm yok gali!» «Hem var, hem yok! Hem zevk, hem tevlike...» Alışkanlıkla bıyıklarının yerine götürüp getirdi parmaklarını: «Benim ortak şimdi kuracağı çiftliğin planlarını yapıyor durmadan. He-mi de mayenehanesinde, partide, vatandaşların işlerinde çok yorulduğundan üyüyüp geliyor

eve gelince... Vede Melât yengeni yoğurmak ağşama gadar benim boynuma galıyor. Ne de olsa tevlikelik bir iş...» Farkında olmadan gene götürüyordu parmaklarını oraya. «Emme ne gadar tevlিকে olursa olsun, yapacam. Dedim sana, alacam içimin hıncım, öcünü; dökecem içimde tâ Garabük'ten beri birikmiş ne gadar gurt varsa! Yani bildiğin gibi değilim adamım!..» Sonra da sıkıyordu dişlerini: «Yü-necem yünecem kokulu sabunlarla, bakacam garıların baygın gözlerine. Ondan kerî cump! Tabii önce Melât yengenlen hesabımızı göreceğim! Biliyorsun nasıl hamurlu! Emme aramızda gal-sın gonuştuklarımız. Yani çit çıkmasın ağzından... çit!» «Asıl gendin yum... yum o yırtılası ağzını serseri!» Götürüp Banka'ya koydular aldıkları peşinleri. Üstlerini de bir süre sonra Banka'dan alacaklardı.

Musa, Hakkı'yı nişanladı köyden Ömer Çavuş'un Aziz'in kızıyla. Bir ay falan sonra da şehir töresine göre basit bir düğün edip evlendirdi. Remziye'yi de saktular Sille'deki halı fabrikasına, aylık 180.

«Gayri adamakıllı lort oldun Ağa! Parayı da bi tamam aldın mı pangadan, tamam! Bi yandan Müslüme yengemin ga-zancı, bi yandan gendinki, bi yandan Haggı, bi yandan gelin, bi yandan da... Melât yengemin yardımları, kokulu sabunlarına gadar... garı ardında Amarikan hükümeti gibi... sırtın yere gelmez gali? Haa bak, Amarikan hükümeti dedim de... habarım yoğudu, Amerikandan bizim köyün okuluna yardım gelmiş; bilye, bebek, kalem, silgi, aralarında ufak ufak sabunlar da var. Emme okulda öğrenci galmadı ne fayda!»

430

KÖYGÖÇÜREN

«Mariften beni çığdırdılar adamım! Seçim tarbasma benzer bir torba verdiler. Ben de Sefer öğretmene yollayıverdim. Gendim gidemedim tabii. Burdan her zaman ayrılmak doğru olmuyor tabii...»

«Bundan kerî heç olmaz gali! İş bırakmaz. İş bıraksa övey yengem bırakmaz. Yani Melât yengem demek istiyorum, an-nayıver!..»

«Hıdır! Sakın Teslime'ye felân kaçırma ağzından. O da abasına söyler, her iş maffolur! Müslüme biraz sinirdir biliyorsun! Yum ağzını!.. Çit çıkarma... çit!»

Nöbete girmedeği zamanlar uğruyordu, oturup konuşuyorlardı apartmanın bodrum katındaki kapıcı dairesinde. Güneş görmüyordu biraz ama, iyiydi. Ayda doksan yüz lira kiradan kurtarıyordu bir, ikincisi, içinde suyu, dar mar bir mutfağı, bir de komşularla ortak kullanmadığın helası...vardı!

Hıdırgil, Sunacık olsun, Teslime olsun, çok sıkıntı çekiyorlardı bu konuda. Tuttukları evde üç aile kiracıydı. Bir de ev sahibi yaşlı karı koca vardı. Akşehir'den gelip bu evi yapmışlardı on yıl önce. Ev iki katlıydı. Alttan iki oda bir hol Hıdır-gil'indi. Yanlarındaki bir oda bir holde Mardinli demiryolcular oturuyorlardı. Onların bir çocukları vardı. Kadın sabahlara kadar Kürtçe ninniler söylüyordu. İş dönüşlerinde Kürtçe sözlerle kocasını karşılıyor, sonra Kürtçe bir kavga tutturuyorlardı... Üst katın yarısını ev sahipleri, yarısını da Orman Bakım Memuru Necip'le karısı paylaşıyorlardı. Evin içinde hela yoktu hiç, ne altta, ne üstte! Dışarda avlunun köşesinde tahtadan, tenekeden yapılmış, önü de yamanmış çuval eskileriyle örtülmüş bir kuyu vardı. Bir kanalizasyona falan bağlı değildi. Küçük bir kuyuydu, birikiyordu. Burayı ortaklaşa kullanıyorlardı. Herkesin başka bir huyu, başka bir titizliği vardı. Zor oluyordu. Hıdır başını eğdi düşünüyor, Sunacık buruştu gitti. Teslime öyle. Teslime'yle araları fena değil. Sırt sırta vermeyi kararlaştırdılar köyde. Ama içten içe yiyip kemirmeye başladı Teslime kendini. Sunacık, ne kadar iyi olursa olsun, Hıdır ne kadar hoş tutar ve sık sık yanma gelirse gelsin, bu evde bir sığıntı gibi durmak ve akşama kadar iş yok, kayıt yok, çorap

KÖYGÖÇÜREN

431

Örerek, kazak örerek, oturmak hoşuna gitmiyordu. «Köyde çok mu işin vardı gı gancık?» Aaaa, köy başga,

köye lâf yok! Köy gibisi var mıydı?»

Koyu koyu düşünüyordu Hıdır.

Oğlanı götürüp Saray Çarşısı'ndaki Terzi Mehmet'in yanına verdi. Sabah yedide gidiyor Doğan, dükkânı açıp süpürüyor, akşam sekizde geliyor. Sabah simit alıyor giderken, öğlen lahmacun getiriyor ustası, akşam evde ne bulursa... Duran da, Teslime'nin Şükrü'yle, Musa'nın oğlu Refik'le Garajlar'da su satıyor, Torunoğlu'nun himmeti sonucu taşbasması kitaplar, âşık hikâyeleri, şarkı, türkü, namaz hocası, karınca duası satıyor, yüzü gözü toza toprağa bulanmış, yanmış kavrulmuş bulunup geliyordu eve. Paraları bazen düşürüyor, bazen üst üste gazoz içiyor. Dondurma yiyordu.

Köyden Sefer öğretmen geldi Musa'nın yanına: «Çok dertte başım! Naklimi çıkardılar bil nereye?» «Yavu adamım, öyle soruyorsun ki! Ben Gurba Nuri miyim gayrp bileyim? Söyle gendin. Hemi de heç üzülme, biz bile göçtük köyden. Seninse tarlan yok, tapanın yok, bir aban var atarsın, nerde olsa yatarsın. Alırsın garını gizini, hükümet tren paranı verir, binersin burdan, tıngır mıngır, gidersen gazaya, vilâyete, her neyse, oradan bir cip, bir gamyon her neyse, tamam mı? Bu sefer de o köyün çocuklarına başlarsın 'Gıraküs, bağaküs, köyeküs, Başkanhazratlarmaküs...' ne marağ ediyorsun adamım? Bu bağ olmazsa o bağ, o bağ olmazsa, tosağanın hesap, onun öte yanındaki bağ!..»

«Son bildirimizi gördün mü?»

«Yooo ne bildirisi?»

«Yavu sahiden haberin yok mu?»

«Günahını çekem yok! Hem bildiri ne?»

«Ayıp ayıp! Az mı okudum sana köyde. Bizim derneğin yayınladıklarından. 'Yabancı uzmanlar çekilip gitmelidir. Amerikan etkileri ulusal eğitimi bozuyor. Köy çocukları ilkokul üstü eğitim olanaklarından yoksun. Öğretmenlerin halkımızı uyandırma çabaları durdurulamaz. Öğretmen düşmanlığı, çıkar savaşının bir türüdür...' Bunları hatırlama... çok ayıp!..»

432

KÖYGÖÇÜREN

«Haa, şu kâatları diyorsuım, annadım!»

«Kâatları diyorum, alay et bakalım\ Beni sürdüler Adıyaman'ın Taşlıyazı köyüne, ne halt edeyim? Tren parası diyor sun, verdikleri para surdan şuraya götürmez, hem de sürülmek gücüme gidiyor. Bu sefer bütün Yönetim Kurulu'nu dağıttılar. Pazar günü Ankara'dan Genel Merkez temsilcileri gelecek. Kapalı salon toplantısı yapacağız. Yeni bildirimiz köylülerin temel hakları üstüneydi. Kantarma'daki ters gelişmeleri ele aldı arkadaşlar. Polis bildiri toplattı. Bazı parçalarını yayınlayan gazeteyi de toplattı. Ara, bulamazsın «Yeşiz Meram» gazetesinin bugünkü sayısını. 'Yedi yüz yıldan beri sömürülen Türk köylüsü ne zaman «efendi» olacak? Cumhuriyet'in kırkinci yıla geliyoruz...' Böyleydi bildirimiz. Belki tutuklanacak birkaçımız... Ben ifade vermeye geldim.»

«Yavu adamım, madem böyle bi derdin var, ne söylemezsin bana, bizim Zeyni Beye fısıldarız!»

«Tam buldun üç kâatçı herifi!»

«Yok yavu, deme öyle! Melât Hanıma söylerim!..»

«Doktor Zihni'yle Doktor Hıfzı, biri partinin, biri Mücadele Cemiyeti'nin başkanı ilde. Demek varıp partinin başkanına söyleyeceksin! O da bizim işi düzelterek? Aklın kesiyor mu? Bu kadar saf mısın?»

«Yavu Sefer Oca, bilmiyorsun adamım, aram gayet eyi! Val-laha senin bildiğin gibi değil: Gendi de, hanımı da dutuyorlar beni. Merdimanda durdurur söylerim. Melât Hanıma söylerim, o söyler gocasma. Madem böyle bi iş var başında, çıtlat bana,

tamam!»

«Ben bir Derneğe varayım, ifadem öğleden sonra... hoşçakal!»

Doğan, teyeli, ütüyü öğrendi Terzi Mehmet'in orda. Mehmet, döküntü işleri öteki iki çırakla Doğan'a yıkıyor, kendi kol geçiriyor, yaka takıyor, arada bir gidip Şehir Kulübü'nde prafa oynuyor, etliekmek, lahmacun yaptırıp getiriyor, sürdürüyor işlerini. Çıraklar ikişer üçer yıllık. Rahim Çumra'dan, Cihat şehirli. Usta kulübe gidince onlar da Doğan'ı koşturuyorlar, İn-celdi, süzöldü yüzü. «İvriz'i gazandırtmadılar. Sözde okuyacak-

KÖYGÖÇÜREN

433

tık. Güz gelince alsa bali bubam. Alıp bir okula verse. Değilse, askerliğim gelene gadar ölürüm burda...»

Kahveci Mahmut da kahveyi kapatmış, çıkıp geldi, Hıdır'ı buldu İtfaiye'de. Hıdır, hangarda arkadaşlarıyla oturuyordu. Ayaklarında çizmeler, başında başlık, varıp baktı bekçi haber verince, Mahmut şaşırıldı...

«Hoş geldin köylüm!..»

«Hoş gördük köylüm!..»

«Hayrola, ne var, ne yok?»

«Bi parça dadı duzu vardı köyün, onu da süpürüp getirdiniz, galdık elimiz böğrümüzde. Gaympederin Çil Ümmet'ten kerî uğrayan yok gayfaya. Bir de Nişancı Muzaffer. Heralım o da iki üç güne gadar Emniyet'e girecekmiş, keskin nişancı olduğundan, «Alırız seni!» demişler. Angara Genel Müdürlükten gorma polisliğine istiyorlarmış...»

«Eee, nâpıyor gomşular felân?»

«'Gomşular' deme gali, gomşu galmadı! Bubalığm analığın eyi. Yani canları sağ. Ümmet emmi düşünüyor. Bi yandan diyor 'Hıdır'dan Allah razı olsun! Aldı Teslime'yi, üstümden bi dağ kalktı!' Bi yandan da diyor, 'Kimsesiz evlerde galdık yalnız...' Camiye gidiyor, Bekçi Amat'tan, Babacık'tan, İbiram Ha-vız'dan başga gelen yok. Hacı Yusuf da göçtü. Dikildi galdı minaremiz felân. Şih Sadık mahallesinden ev aldı Hacı Yusuf. Gırk bin lira vermiş. Yerleşmiş içine. Nolar noolmaz deye tarlaların da hepisini satmadı. Ermenekli Hoca'yı dersin gorsu kapadı. Varıp Müftüye demiş böyle böyle. Onlar da Seydişe-heri'ne vermişler bunu. 'Git biraz da ordakilere anlat cinleri evranları!' Keçeli deye bir köy, dağın başında. 'Bigaç yıl çalışırım!' deye gitti. Beni sorarsan, nâpacağımı şaşırđım. Diyorum bir ev bulayım. Bir iş bulayım. Belkim burda gayfa açarım. Ya-vut biriyle ortak olurum. Bak bakalım, senin de aklında olsun, böyle birine raslarsan, bir de boş ev bulursan, habar salıver. Bunun için uğradım yanına. Tarlaları da verdik Bağrıaçık-larm İlhan'a biliyorsun. Paraları gelmemiş daha emme bugün yarın diyorlar. İşte onunla bir donatım düzeriz. Bir buzdolabı

KÖYGÖÇÜREN

felân alırsız. Köy yeri değil ki herif gelsin buzdolapsız gayfaya simden keri...»

Sigara çay içtiler, sonra kalkıp gitti Mahmut.

Hıdır'm itfaiyeci arkadaşları güldüler: «Mahmuddefendi sanıyor, sade gendi bu derdin içinde, sade gendi köyleri göçüp dağılıyor. Bizim köyden yirmi hane geldi beş yıldır! Garacığan mahallesinde, Sadırlar'da, Beyhekim'de, Şih Sadık'ta, Şih Sad-rettin'de, Topraklık'ta, Yavrudurna mahallesinde, hep birer ikişer adamımız vardır. Ucuz deye oralarda otururlar. İşçi, çöpçü, amele hepici. Çocuklarını veren var okula, gunduracıya, terziye, bakırcıya, tamirciye... vermeyen var. Kimininki de bir-dakım kaçak hocaların yanında havızlığa çalışıyor...»

«Eeee bizim köyden Angara'ya gidenler de var. Bi gom-şumuz kakıp İzmit'e gitti. Bi gomşumuz Bolatlı'da. Bi gomşu-muz Eskişehir'de... Tarlaları hep şehirli alıyor! Panga gre-di verince gapıyorlar!..»

«Bize iki yüzer, üç yüzer lira, tarla alan şehirliye yüzer bine gadar kredi her ne hekmetse?»

«Bizim köyü alanlar seherin öne geleni, kemik geveni... Seherde adamları, Angara'da adamları...»

«Eeee bunu bilmeyecek bi şey yok şimdi! Dünya zenginlerin, okumuşların... Yoksullar ne bok yirse yirsin! Cahiller gen-dilerini gıyuya atsın!..»

«Atmazlar ki gıyuya... sürünürler!»

«Bizim gibi, öyle ya!»

«Bizim gibi...»

YAPILMAYACAK BİR İŞ

Doktor Zihni, Ziraat Bankası'nın önüne, müdürün arabanın yanına eğledi arabasını. Kontak anahtarını alıp çıktı. To-runoğlu'yla Avukat Sadi arkada oturuyorlardı. Onlar da çıktılar. Kapıları kapayıp yürüdüler içeriye.

Odacı Sıddık, Erenkaya köyündendi. Bıyıklarını alabildiğine pala yapmıştı. Sırmalı giysileri içinde kasılarak selâmladı üçünü ayrı ayrı. Üçünün ayrı ayrı ellerine vardı. Zihni'ninkini öptü. Buraya Zihni yerleştirmişti kendisini.

«Nasılsın Sıddık Efendi, iyi misin?»

«Zabah ağşam sağlığına dovacıyım... Beyim!»

«Bir şikâyetin var mı?»

«Yoğ hamdolsun... sağol!»

Muhasebeci Burhan'la, Müdür Yardımcısı Gaffar'la, Vezneci Turan Beyaz'la selâmlaştılar. Müdür, geldiklerini odasının camlarından gördü, koltuğundan fırlayıp salona çıktı. Güler yüzünü takındı, «Buyrun buyrun, hoş

geldiniz... buyrun!>

Teker teker tokalaştılar. Önden konukları soktu, sonra kendi girdi odasına, hepsini teker teker koltuklara buyur etti. Oturmadan sigara tuttu, önlerine sehpa çekti, kül tablalarını yanaştırdı. Geçip oturdu koltuğuna, kolunu dirseğini yerleştirmeye uğraştı camın üstüne. Sonra hal hatır sormaya geçti:

«Nasılsınız Zihni Beycim?»

«İyiiz Müdür, sağol arkadaş!»

«Nasılsınız Sayın Torunoğlu?»

«Teşekkür ederim Müdür Beeey, sağool!»

«Sadi Beycim, siz nasılsınız? Hiç görünmüyorsunuz! Ben de hamdolsun iyiyim...»

Çekmeceyi çekti, ince uzun ve yassı bir kutu çıkardı. Açtı kutuyu, jelatinlere sarılmış şekerlemeler, tavşanbaşı, balık, yengeç biçiminde çikolatalar... kalkıp teker teker tuttu. Bugü-

436

KÖYGÖÇÜREN

ne kadar bunca önemli konuğu gelmemişi, yada yeni müdür olmuştu sanki!

«Yavu Müdürcüm, mahcup ediyorsun bizi! Daha sigaralarımızı içmedik, bu ne zahmetler? Biz yeme içme dostu değiliz, yorulma rica ederiz...»

Ellerini oğuşturuyordu masanın camında. Gülüyordu, güldükçe, üst çenesindeki altın köpekdişi parlıyordu. Tıraşlı dolgun yüzünün derisinde tavandan sarkan kristal avizelerin ışıkları oynuyordu. Kravatını düzeltiyordu arada bir. «Rica ederim, vazifemiz! Bin yılın başında bir geliyorsunuz. Ne zahmeti?» Biraz duruyor, ıkınıp sıkılmıyor, sonra: «Kahve, çay, ne emredersiniz? Yoksa soğuk bir şey mi olsun? Birer meyve suyu falan? Yoksa birer dondurma mı alırsız?» Elini içeri doğru çekip zile bastı. O masadan bu masaya kâğıt taşıyan odacılar dan biri geldi. Yeniden baktı konukların yüzüne. «Birer dondurma alıyoruz değil mi efendim? Teşekkür ederim, alıyoruz. Git oğlum, Maraşlı'ya, temiz servis...» Durdu, «Nasıl olsun dondurmalar? Sizin sade. Sizin... karışık! Sizin sade. Benimki de sade. Bir karışık, üç sade... hepsi de birer buçuk olsun...» Gene durdu: «İkişer porsiyon emreder miydiniz? Yok... Peki! birer buçuk olacak. Tabaklar falan iyi olsun, tembih et... dört dondurma bize!» Odacı çıkıp gitti. Kalktı Müdür. Bu sefer kolonya şişesini aldı dolabın gözünden. Teker teker kolonya döktü ellerine. Odanın havası limonlandı. Doktor Zihni de ona sordu: «Siz nasılsınız Müdür Bey?»

«Allaha şükür, iyiyim!» Utandı, ellerini oğuşturdu. «Ne haber bizim kredilerden?»

«Ben de onu arz edecektim efendim...» Ellerini oğuşturdu gene. «Genel Müdürlük, raporumuzun tetkikini bitirmiş, telefonla konuştum, Bakanlığa arzetmişler efendim... Bugün yarın bir haber gelir...»

«Çok teşekkür ederiz Müdürcüm amma...» Kaşlarını çattı Dr. Zihni. «Bu kırtasiyecilikten batacaz biz heralım! Yani kaç gün oldu kardeşim? Biz bu kredileri alacaz mı? Alacaz. Zorla olsa da alacaz, şerle olsa da alacaz. Öyleyse niçin oyalıyorlar?»

KÖYGÖÇÜREN

437

Şunun şurasında hiç de hevesli değildik, bir yandan ilin valisi, bir yandan zatiâliniz, bizleri teşvik ettiniz, peki dedik, ama şimdi de kırtasiyeciliğe boğuyorsunuz işleri! Daha sondalar da gelmedi, şuna bakın!..»

Ellerini oğuşturmayı sürdürüyordu Müdür:

«Şimdi efenim, esasen, malûmunuz olduğu üzre, sondaların gelmesi de bazı formalitelere bağlıdır. Bizim Bankadan onu da sorarlar. Rantabilite hesapları yapılır. Çiftçinin yeni tekniklere intibak edip edemeyeceği araştırılır. Ondan sonra yatırım yapılır, kredi verilir. Bizim raporumuzda bunların hepsinin cevabı vardır. Fakat çok ivedilik istemeyin. Çok da gecikmiş sayılmaz esasen. Ama isterseniz bir telefon daha açayım yarın. Malumâliniz, sadece sizlere verilecek kredilerden ibaret değildir yatırımlarımız. Sondaların gelmesi, çalışması da basit iştir. Asıl ondan sonra başlayacak yatırımlar. Evelsi gün Sadık Can Bey'den telefon aldık. Birinci iş, elektrik çekilecek. İkincisi, tesviye işleri yapılacak. Arazi toplulaştırması ve düzenlemesi gerekiyor. Kanallar, kanaletler ve savaklar tanzim edilecek. Bütün bunlar milyonlara yol açar, epeyce de milyon gider emin olun! Ama üzerinde bulunduğumuz kapalı havza, yani ovamız, Türkiye'nin buğday ambarıdır. Geleceği parlaktır. Onun için cesaretle giriyoruz bu işlere. Rantabilite hesapları hayli enteresan sonuçlar vermiştir...»

«Bu iş böyle olmayacak! Tarım Bakanı abimize gece bir

telefon açalım. Evinden ararız. Bunu ben yaparım. Konuşurum

kendisiyle...» Diklendi Avukat Sadi. «Zihni Bey, siz de Sadık

Can Beyle konuşun, Başbakana bir daha rica etsin. O Eyaydi (*)

uzmanları işini hatırlatmayı unutmasın. Tarım Bakanına ben

de söylerim ya, pekiştirmek fena olmaz. Bir gün önce olsun.

Milleti kendimize güldürmeyelim. Bir işi yarım bırakmayı hiç

sevmem şahsen. Başladım mı mutlaka bitirmeliyim!»

«Türk gibi başla, İngiliz gibi-bitir demişler efenim!»

Daha çok diklendi Sadi Bey: «Yok Müdür Bey! Türk gibi

(*) Eyaydi (AID) : Amerikan Yardım Örgütü.

438

KÖYGÖÇÜREN

başla, Türk gibi bitir... anlamını da, söylenişini de değiştireceğiz bu sözün!»

«Çok münasip olur efenim, şaka yaptım!» Dondurmalar geldi o sırada. Müdür kalktı gene ayağa. Dağıtıma gözetimcilik etti. Suları koydurdu. «Çık oğlum!» İşaret etti odacıya. Odacı çıkıp gitti. «Yani özür dilerim hepinizden. Tabii ben elimden geleni yapıyorum, bunun farkındasınız sanırım. Fakat ancak bu kadar çabuklaştırabiliyorum. Telefonla iş yürümüyor pek. Kalkıp gitsem daha iyi olurdu ama buradaki işlerin aksamasından korktum. İlçelerin falan çok işleri oluyor inanin. Elimizde biraz plasman var, sürüm satış, çevirme, donatım, verimlendirme kredileri için vatandaşlar gelip gidiyorlar. Ara sıra bunlarla ilgili telefonlarınızı da alıyorum...» «Aklıma gelmişken sorayım, oluyor mu o işler?» «Oluyor tabii efenim, mümkün mertebe!» «Sağolun, varolun Müdür Bey!» «Rica ederim efenim, vazifemiz...» «Yahu bu Mar aslı'nın dondurması hoş!» «Evet güzel yapıyooor...» «Yanık yanık geliyor insanın ağzına!» «Sadesi daha lezzetli değil mi?» «Gerçekten öyle...»

«Hiç Meram'da falan görmüyoruz sizi Müdür Bey?» «Akşamları biraz yorgun oluyorum...» «Ara sıra uğramak iyi olur, dinlendirir!» «Meram gibisi var mı bu dolaylarda?» «Bir akşam bekleriz, kafaları falan çekeriz!» «Gerçekten... çoluk çocuğu da alırsınız!» «Misafirimiz olursunuuz...» «Rica ederim, teşekkür ederim...» «Alâaddin'deki yeni gazino da iyi!» «Evet, geçenlerde bir uğramıştık...»

Masada bir gümüş çerçeve vardı. İki kanatlıydı. Birer çocuk başı görünüyordu kanatlarda. Biri kız, biri oğlan. Sürekli olarak karşısındaydı her zaman. Başlarında ışıklar oynamıştı. Sağlıklı, gülbüz çocuklardı. «Büyüğünü Ankara'ya Fen Lise-

KÖYGÖÇÜREN

439

si'ne yolladık geçen yıl. Sınıfını geçip geldi bu yıl. İyi bir okul. Amerikan metodları uygulanıyor. Uzmanlar falan var. Yatılı da aynı zamanda. Gerçi bizim Banka'nın da çok iyi yurdu var ama, tabii okulun yatılı olması başka!» Çerçeveyi elden ele gezdirdi. Gene ayaktaydı. Gene ellerini oğuşturuyordu.

«Allah zihin açıklığı versin...»

«Allah başarılarını arttırsın...»

«Teşekkür ederim... cümlemizinkilerin...»

O sırada kalçalarına kadar kısa etekli, ak süt baldırlı, gözlerini de yeşile boyamış sekreter kız kokular saçarak girdi. İmza kartonunu koydu Müdürün önüne.

«Biraz bekleyemez miydi Asu?»

«Çok acele ama efemim!..»

Torunoğlu, Dr. Zihni'ye göz etti:

«Müdür Beyi fazla rahatsız etmeyeliim!»

Avukat Sadi de kalktı: «Çok teşekkür ederiz!»

Dr. Zihni elini uzattı: «Dondurmalar güzelmiş gerçekten!»

«Afiyet olsun efemim! Gene beklerim! Ara sıra teşrif ederseniz memnun olurum...»

«Bir akşam Meram'da buluşalım, bizi kırmayım...» «İnşaaallah! Hanıma bir sorayım, memnun oluruz!» «Teşekkür ederiz...» «Rica ederim...» «Şeref verdiniz, güle güle...» «Estağfurullah! Allasmarladık!...» Akşam yemekte kocasına konuyu açtı Melâhat: «Bak Zihni, her şey iyi güzel de, bu köy öğretmenlerinden ne istiyorsunuz? Bugün Musa Efendi geldi, 'Abıla bir ricam var Abimden!' Utana sıkıla bunu söyledi. Tâ Adıyaman'a vermişler köylerinin öğretmenini! Başka öğretmenleri de sürmüşler. Doğru mu bu yaptığınız? Bırakın adamlar çalışsınlar!..» Dr. Zihni bu işlerde geniş adamdı, kızmadı: «Musa Efendi bana da söyledi. Ama bu iş bildiğin işlerden hiç değil...»

«Nasıl bildiğim işlerden hiç değil?» «Gönderildikleri yerlere gidecekler... o kadar!»

440

KÖYGÖÇÜREN

«Yazık ama! Niçin kırılıyorsunuz şevklerini?» «Gitmeleri gerek, o kadar söylerim!..»

«Ama bir haksızlık varsa düzeltmek iyidir, düzeltin. Çok rica ediyor Musa Efendi, görsen nasıl, 'Zihni Abim bunu düzel-tiversin, çocuk kalmadı zaten köyde, şehre aldırısın, yakın bir köye verdirsin!' diyor. Ben de rica ediyorum, kesin söz vermedim kendisine, ama yaparsan iyi olur. Her iş bitti de öğretmenlerle uğraşmaya mı geldi sıra?»

«Başka bir iş söyle yapayım Melât, ama bunu söyleme! Musa Efendi de başka iş istesin, bunu hiç istemesin! Her şeyi yaparım, bunu yapmam, yapmam!..»

«Ne suçları varmış, Halkçılık mı etmişler?» «Halkçılık etseler aldırılmazdım, daha fena!» «Nasıl daha fena, ne yapmışlar?» «İlle öğrenecek misin? Çok mu lâzım?» «Merak ediyorum Zihni, insan değil miyim?» Esmer yüzü karardı, kalın dudakları sarktı Zihni'nin. Bir süre sustu, düşündü. Karısının sorgulu bakışları gitmiyordu üzerinden.

«Başka bir şey iste... bunu isteme!»

«Ne isteyim başka? Ne istedim şimdiye kadar? Karışıyor muyum işlerine? Kırk yılın başında bir ricada bulundum. O da kendim için değil. Musa Efendi gelip yalvardı. Seni çok sayıyor. Biz de çok seviyoruz kendisini, onun için açtım...»

«Siyasî mesele Melât! Tehlikeli işlere yöneliyorlar! Rejim aleyhtarı çalışmaları var! İfadelerini aldı savcılık. Tutuklanacaklardı, tepkiler büyük olur diye önledik. Ama nakillerini durduramayız. Vali Bey de çok hassasiyet gösteriyor. Bir bildirileri var, görsen! Kantarma'nın öğretmeni dernek yöneticilerinden. Bir öğretmenin işi mi bildiri yayınlamak? 'Amerikan uzmanlarını istemiyoruz, köylüler sömürülüyor, falan...' Nesine onların? Oturup çocuklarını okutsunlar, a,b,c, öğretsinler, derslerini versinler, öyle değil mi?» Sustu Melâhat.

«Daha bilmiyorsun! Bu pazara da büyük bir toplantıları var. Ankara, Afyon, Eskişehir, Mersin, Niğde'den öğretmenler

KOYGÖÇÜREN

441

geliyor. Nakilleri protesto edecekler. Akim alacağı iş değil! Köylülerin topraklarının yağmalandığını söylüyorlar. Ne ilgisi var? Ben bugün bırakmaya razıyım aldıklarımı. Nolacak dura dura? Ot bürümüş, bırakılmış topraklar. Esasen köylerin nüfusu kalabalık. Bir memleketin % 80'i köylü olur mu? % 75'i çiftçi olur mu? Amerika'nın ne kadarı çiftçi biliyor musun? Yüzde sadece 8'i! Bırakıp gelmeleri lâzım şehre. Onlara iyilik olsun diye alıverdik topraklarını. Canımız çıkıyor Ankara'dan kredi getirmeceğiz diye! Niçin çırpınıyoruz biliyor musun? Mo-deren bir tarım işletmeciliği kuralım, çiftçilere örnek olalım. Öğretmenler Derneği bu işlere destek olacağına, köylü sömürülüyor, toprakları yağmalanıyor diye karşı çıkıyor! Tam demagoji! Asıl amaçları köylüyü kıskırtmak, iktidarı yıpratmak, sosyalist bir idarenin zeminini hazırlamak. Dillerinde bir söz! 'Köylüyü uyandırıyoruz!' Peki size ne köylünün uyandırılma-sından? Hem uyuyor mu köylü? Uyuduğundan mı oy veriyor bize? Amaçları bu değil. Dedim ya, amaçları siyasî ve iktisadî rejim değişikliğinin fikrî zeminini hazırlamak! Eee olmaz ama, bu kadarına da mücadele edemeyiz! Biz etsek Ankara etmez. Zaten çok titiz duruyorlar meselenin üstünde. İki güne bir şifre geliyor! Onun için hemen gitmeleri, gidip akıllarını başlarına toplamaları lâzım. Tutuklanmadıklarına şükretsiner. Meslekten çıkarılmadıklarına sevinsiner. Sen de kusura bakma. Başka bir iş olsa, ne olursa olsun, yapardım, bunu yapamam, yani yapmamam lâzım, anla!»

«Ben yaparsın sanıyordum. Musa Efendinin kırık yılda bir işi düştü, onu da yapmıyoruz... kırılır adam!»

«Ben söylerim kendisine. Sen de söyle kırılmasın. Siyasî bir iş Melât! Hem de ideolojik! Bunu yaparsam her şey mahvolur. Zaten bir sürü muhalefet var içimizde... Doktor Hıfzı'yla Hüsnü Şifa'ya cevap yetmez inan! Musa Efendi söylesin öğretmenlerine. Madem çok seviyor, çeksin kulağını, uğraşmasın bu işlerle. Öğretmenliğe yeni icatlar mı getiriyorlar? Bir öğretmenin nesine Amerikan uzmanları, köylülerin toprakları? Memleketin başında devlet yok mu? Hükümet yok mu? Yoksa devlet içinde devlet olmak mı istiyorlar?»

Sesini çıkarmadı Melâhat. «Bir su verir misin?» Verdi suyu, gene sesini çıkarmadı. «Nooluyor be? Darıldın mı?» Hiç sesini çıkarmadı. Çocuklar da bakıyordu. Kalkıp balkona çıktı Zihni. Şezlonga uzandı. Anıta doğruydı balkon. Alandan akın akın, sinemalara geçenleri seyretti biraz. Sonra kalkıp içeri telefonun başına geçti. Şehirlerarası'nda-ki kıza, Müteahhit Sadık Çan'ın İstanbul'daki ev numarasını yazdırdı.

Santraldeki kız sordu: «Acele mi olsun efendim?» «Yooo hayır, normal!»

Melâhat çocuklarla odaya çekildi. Çıkmadı balkona. Bir kahve de yapmadı. Yalnız başına oturdu Doktor. Sonra şehir-lerarâsmı verdiler. Kalkıp konuştu. Çakırkeyifti karşıda Sadık Can. Uzmanların ve sondaların bir an önce gönderilmesi için Sayın Başbakan'a rica etmesini söyledi. Kantarma Teknik Tarım Planlaması ve Reorganizasyonu Etütleri için Eyaydi uzmanlarının vereceği rapor çok işlerine yarayacaktı ileriye doğru. Hem daha fazla krediler alabilmelerine, hem gerekli ne kadar ekupman varsa Amerikan Yardımm'dan getirtebilmeleri-ne dayanak olacaktı. Bunu konuştular uzun uzun. Sadık Can ikna oldu. Hemen arayacaktı Başbakan'ı. Bu gece bulamazsa yarın mutlaka konuşacağından emindi. Bir ara Melâhat çıktı salona. Zihni karısının elini tuttu: «Melât! Darıldın mı şekerim?»

Tersledi Melâhat: «Bir de sorup duruyorsun değil mi? Tabii darılırım! Kırk yılda bir ricamız oldu, geçmedi sözümüz!..» «Darılmaman gerekir! Anlayış bekliyorum!..» «Olur! Hep biz gösterelim, sen gösterme...» Durdu düşündü Zihni. Alt dudağı iyice sarktı aşağı: «Ama istersen darıl şekerim... yapamam!»

40 DERNEKTEKİ TOPLANTI

Saat ona geliyordu. Hükümet konağının önünden Alâad-din'e inen caddeden ve tepenin çevresindeki kaldırımlardan ağır ağır yürüyerek Öğretmenler Derneği'ne doğru toplanıyorlardı. Komşu illerden gelen öğretmenler salonda kendilerine ayrılan yerlere oturmuşlardı.

Geliyorlardı daha. Eşleriyle, kızlarıyla gelenler vardı. Köyünden komşusunu, arkadaşını alıp gelenler vardı. Liselerden, sanat enstitüsünden, eğitim enstitüsünden öğrenciler geliyordu. Konakta görevli memurlardan, ilköğretim müfettişlerinden, polislerden gelenler vardı. Saat ona beş vardı, hâlâ geliyorlardı.

Öğretmenler Derneği'nin üç katlıydı yapısı. Merkezden ve köylerden kendi aralarından topladıklarıyla, yıllardır irkip bi-riktirdikleriyle yapmışlardı. Yapısında kendileri çalışmışlardı. Birinci kat toplantı salonu, ikinci kat Yönetim Kurulu odası, okuma ve oyun salonuydu. Üçüncü katın yapımı bitmemişti daha. Bitince Yönetim Kurulu odası, okuma salonu, oyun salonu oraya çıkacak, şimdiki kat tiyatro olacaktı. Bütün yurttaki böyle bir yapısı yoktu öğretmenlerin. Genişti.

Merkezdeki en büyük sinema kadar genişti aşağıdaki salon. Gelenleri alıyordu. Ama daha gelen olursa, yer bulunur mu, bulunmaz mı, belli değildi. İmam-Hatip Okulu öğrencileri gelmişler, sağda bir yere oturmuşlardı. Arkaya doğru kırk elli kişilik bir gruptular. Kapılar sonuna kadar açıktı. Günlerdir, gazete yoluyla duyuru yapılıyor, bazı vitrinlere çağrılar asılıyor, dünden beri de bir arabadan sesbüyültenle yayım yapılıyordu. İlim Yayma Cemiyeti'nden, Din Görevlileri Birliği'nden, Komünizmle Mücadele Cemiyeti'nden gelenler vardı.

Dernek yöneticileri kapının önünde, aralarında, kürsünün çevresinde, yardımcı olarak görevlendirilen üyelerle birlikte ge-

leni gideni kolluyorlar, kimler ne kadar geldi, nereye yerleşti, neler yapabilir, anlamaya çalışıyorlardı.

Sefer öğretmen, Hıdır'la Musa'yı gördü bir ara. Hemen yanlarına koştu. Göz etti. «Kalkın oturduğunuz yerden, yanıma gelin!» Hıdır'la Musa kalktılar. Sefer, ikinci kat merdivenin önüne doğru yürüdü. Sonra fısıldadı kulaklarına: «Birtakım adamlar geliyor. Eğer bir saldırı falan olursa, size görev düşüyor. Kürsüye yakın duracaksınız. İsterseniz ayakta olun, oturmayın. Kürsüye yönelenlere sahip çıkacaksınız. Sizlere yönetici arkadaşları göstereyim, onları kollayacaksınız. Kimler saldırı yapabilir, göstereceğim, onları da sürekli gözaltında bulunduracaksınız. Daha başka arkadaşlar görevlendireceğim bu iş için... Bizim köyden kimler var?»

Musa elini ardına attı: «Yavu adamım, dabancayı maban-cayı evde goyup geldim. Bilmiyordum döğüş olacak!»

«Tabacan olmadığı iyi, tabancasız yapacaksın...»

«Öyleyse sen işine git. Biz arkadaşları bulur söyleriz. Dikeriz duvar diplerine. Yani heç gorkmadan gonuşun...»

«Gelin şimdi size dediklerimi göstereyim!»

Duvarın dibinden dibinden yürüdüler. İkisinin arasındaydı Sefer. Durmadan fısıldıyor, gösteriyordu. O sırada Memleket Hastanesinden Dr. Hıfzı'yla Şekerciler Derneği Başkanı Tefik girip geldiler. Yürüdüler öne doğru. Yürürken iki yanlarına bakmıyorlar, tanışlarıyla selâmlaşıyorlardı. Yöneticilerden biri, gelenleri karşıladı, önden yer bulup oturttu. Sefer, Hıdır'la Musa'ya bunları da tanıttı.

Kürsünün ardındaki pencereleri açtılar. İçerde durmadan sigara içiliyordu. Daha gelenler vardı. İçerde yer kalmıyordu. Koridora yığılıyorlardı. Köşede bir hoparlör vardı. Bir hoparlör de dış kapının üstüne konulmuştu.

Dernek Başkan Veli Çeliköz kürsüye geldi. Bir müzik öğretmeni istedi. İstiklâl Marşı'nı söylemek için salon ayağa kalktı. Sonra Atatürk ve eğitim şehitleri için duruş yapıldı. Toplantıya katılmayan uzak il ve ilçelerden gelen teller okundu, alkışlandı. Çeliköz, açış konuşmasına başladı.

«Öğretmenliğin özlük ve meslek sorunlarını, genel yurt so-

!KJY LHJÇUREN

445

runlarından ayrı düşünmeyen Derneğimizin yürüttüğü meslek mücadelesi yurdun temel çıkarlarına uygun olduğu halde, Yönetim Kurulumuzun bütün üyeleri ve başkanı uzak yerlere sürülmüşler ve haklarında koğuşturma açılmıştır. Bu durumu protesto için düzenlenen toplantımıza katılan meslekdaşlarımıza ve yurttaşlarımıza teşekkür ederim. Genel Merkezden bu toplantıda bulunmak için gelen temsilcilere teşekkürler. Programa göre hazırlık yapmış arkadaşlarımız konuşacaklar, ayrıca karşımızdaki sorunlar ve görevler üstüne tartışma açılacaktır. Genel Merkezden gelen temsilcilerle birlikte bizler, sorulacak sorulara cevap vereceğiz. Şimdi Yönetim Kurulumuzdan Sekreter Ömer Gölgeci, il çapındaki sorunlarımızı ve çalışmalarımızı anlatacak...» Alkışlar.

Ömer Gölgeci çıktı kürsüye. Notlarını önüne koydu. İl içindeki okul, öğrenci, öğretmen sayılarını, okula gelemeyenleri, okulsuz köyleri söyledi.

«Geri bırakılmış yurdumuzda öğretmenin görevleri genişlemiş ve eğitimin boyutları uzamıştır. Buna sınır çizmek zorlaşmıştır. Ülkemizin 200 yıldan beri birikmiş sorunlarını çözüp çağdaş uygarlık düzeyine çıkabilmek için, bir yandan okullardaki öğrencilerimizi değişiklik ve yenilik yanlısı, yani hayata karşı devrimci tavır ve

davranışlı olarak yetiştirirken, bir yandan da, vaktinde eğitim olanağı bulamamış kadın ve erkek yurttaşlarımızı aynı tavır ve davranışlar yönünde uyandırmak ve bilinçlendirmek, genişleyen görevimizin ana çizgisini meydana getirmektedir. Özellikle köylerde çalışan arkadaşlarımızın, her bakımdan desteklenmeleri gerekirken, egemen güçler, ellerindeki her türlü yasal ve yasadışı olanağı kullanarak, onları baskı altına almakta, cesaretlerini ve etkinliklerini kırabilmek için yurdun en uzak köşelerine sürmekte, yuvalarını dağıtmaktadır. Açık bulunan kanun yollarına baş vurarak hakkımızı aramamız doğaldır. Bunun yanında, aramızdaki dayanışmayı pekiştirmek ve halkımızla dayanışmamızı da artırmak zorunlu-ğu, hayatî bir ihtiyaç olarak kendini göstermektedir. Bunu yapmadığımız takdirde, örgütlü güçlerini gittikçe artıran tutucular, üzerimizdeki baskılarını sürdürecekler, bunun sonucu ola-

446

KÖYGOÇUREN

rak, halkımızın uyandırılması, bozuk toplum düzeninin değiştirilmesi ve yenileştirilmesi, ülkemizin çağdaş uygarlık düzeyine çıkarılması biraz daha geciktirilecektir. En büyük gücü tarihten ve halkın desteğinden alan öğretmenlerimiz...»

İlim Yayma Cemiyeti'nden gelenlerle İmam-Hatip Okulu öğrencileri toptan bir öksürük tutturdular. Sekreter Ömer Gölgeli, görevli arkadaşların açık pencereleri kapamalarını söyledi. «Hava akımı dinleyicileri rahatsız ediyor!» Sonra konuşmasını sürdürdü. «Öğretmenlerimiz, ne pahasına olursa olsun, görevlerini başaracaklardır!..» Bitirdi, alkışlandı.

Genel Merkez temsilcisi Mehmet Cihan kürsüye geldi. Yurt ölçüsünde yapılan çalışmaları ve karşılaşılan güçlükleri anlatmaya başladı. «Öğretmen topluluğu üzerinde yoğunlaşan baskılar, çıkar savaşının değişik biçiminden başka bir şey değildir. Siyasal iktidar, tarihin gidişine ters bir tutum içinde, öğretmenin dört duvar arasına kapanıp kalmasını ve görevinin sadece okuma yazma ve hesap öğretmek gibi bir sınır içine alınmasını istiyor. Geri bırakılmış bir ülkede öğretmen, halkının sorunlarına sırtını dönemez. Dönerse, kendi özlük ve meslek sorunlarını da çözemez. Sorunlarımız arasındaki karşılıklı, zorunlu ve sürekli ilişkiyi gören her öğretmen, siyasal iktidarın bu baskılarını kırma amacıyla birleşmelidir. Halkımız düzenli bir yaşamadan, gereği gibi beslenme, barınma ve iş olanaklarından, özellikle eğitimden çoğunluğuyla yoksunken, öğretmenlerin sadece sınıf içi görevlerini yapmakla yetinen ve kendi aylıklarının artırılmasını isteyen bir meslek mücadelesi yürütmeleri hoş-görülemez. Yurdumuzda izlenen genel politikaya paralel olarak, eğitim programlarımız ve kurumlarımıza yönelen dış baskılar, özellikle yabancı uzmanlar, eğitimin ulusal niteliklerini bozmakta, uyandırıcı olması gereken eğitimi uyutucu bir biçime sokmakta ve onu alabildiğine faydasız hale getirmektedir. Bunu yurt çapında önleyemeyen öğretmen topluluğunun, görevlerin ana çizgileri ve ayrımlarıyla başarması beklenemez. Açık bulunan kanun yollarına baş vurmakla birlikte, kendi aramızdaki ve toplum içindeki dayanışmamızı artırmamız, gerçekten «hayatî» bir zorunluk haline gelmiştir. Evet grev hakkımız yok-

KUYUUÇUREN

447

tur, fakat gerekirse yurt ölçüsünde uyarı boykotlarına girişmemiz gerekmektedir. Buna şimdiden hazırlıklı olmamız, yasa dışı baskılara karşı direnmemiz, önümüzdeki görevlerin başlıcasını meydana getirmektedir. Bezdirecek derecede koğuşturma konusu yapılmak, en uzak yerlere sürülerek yuvası dağıtılmak, durduğu yerde işten el çektirilmek, maaş kesimi cezası almak ve bunlarla da yetinilmeyerek dövülmek, sövülmek bir öğretmen için katlanılması zor baskılardır. Fakat öğretmen yılmamalıdır. Öğretmen yılarsa, halkının çilesi uzayacaktır. Takındığımız kravatlar onun sayesindedir. Bunu unutmadan görevlerimizi yürütmemiz şarttır...»

Genel Merkez hukuk danışmanı Avukat Emin Bakır çıkıyor kürsüye. Hukuk yollarını anlatıyor. «Danıştay nezdinde açtığımız davaların % 90'dan fazlasını kazanmaktayız. İdarenin hiçbir tasarrufu, yargı denetimi

dışında değildir. Sürülen yada başka baskılara uğrayan arkadaşlarımız, her türlü belgeyi ve bilgiyi, bağlı olduğu dernek yoluyla Genel Merkeze ulaştırdığı takdirde onların da davalarını açmak ve idarenin haksız uygu lamalarını bozdurmak olanağı vardır. Bazı arkadaşlarımız, koçuşturma yapan müfettişlerin savunma almadıklarını söylüyorlar. Savunma haktır. Müfettişler savunma için sizlere süre tanımak zorundadırlar. Çünkü bu hakkı size yasalar tanımıştır. Her arkadaşımızın cebinde birer Anayasa ve Genel Merkezce hazırlanmış Hukuk Kılavuzu bulunmalıdır. Anayasayı iyi okumak ve onun ilkelerini halkımıza belletmek gerekiyor. İktidarın haksız baskıları, ancak bilen yurttaşların çoğunluğu ile kırılabilir. Ayrıca, öğretmenlerimiz direnme haklarını kullanabilmek için de Anayasayı halka öğretmek zorundadırlar...»

Sigara dumanı gittikçe yoğunlaşıyordu salonda. Pencereler yeniden açıldı. Sürülen öğretmenlerden Sefer Yılmaz, köyünde yaptığı çalışmalarını ve başına gelenleri anlatmaya başladı. «Her öğretmen gibi ben de öğrencilerimi yetiştirmek için çaba harcadım. Köy halkının uyandırılması yolunda, onlarla ilişkiler kurdum. Ancak sorun son derece büyüktür. Bir yandan ben halka çıkarlarını sezdirir ve öğretirken, bir yandan karşı devrimci akımları ve güçleri köye kadar sokuyorlar ve öğrencilerimizi

44Ö

elimizden alıyorlar. Benim asıl suçum, Derneğimizin Yönetim Kurulunda görev almamdır. Çalıştığım köy merkeze yakın olduğu için arkadaşlarım seçimlerde bana görev verdiler. Yönetim Kurulumuzun toplantılarına düzenli olarak katıldım. Ortak görüşlerimizi yansıtan bildirilere imza koydum. Dernek kurmak, kurulmuş derneklere girmek ve yönetiminde görev almak, Anayasal haklardan olduğu halde tutucu egemen güçler ve onlara dayalı siyasal iktidar, müthiş bir bağınazlık içindedir. Bizler genişleyen sorumluluğumuzu yerine getirmeye çalışırken ve halkın sorunlarına ilgi gösterirken, iktidarın öfkesi artmakta, hatta bu öfke çılgınlık derecesine yükselmektedir. Benim çalıştığım köyde iktidarın yürüttüğü hizmetler, ciddi tutulmadığı için fiyasko ile sonuçlanmıştır. Köylülerim, topraklarını bırakıp şehre göçmüşlerdir. Okulum, kapanma tehlikesinin en son sınırına gelmiştir. Köylülerimin topraklarını şehirdeki bürokratik burjuvazi, son derece gülünç karşılıklarla güya satın almış, şimdi bunlar üzerinde modern tarım uygulamalarına yönelmiş durumdadır. Bu yönelişi, başta devletin Ziraat Bankası olmak üzere, bütün organlar var güçleriyle desteklemektedir. Köylülere ikişer yüz lira krediyi çok gören Ziraat Bankası şimdi bu beylere yüz binleri hiç nazlanmadan sunmaktadır. Yasaların herkese eşitlikle uygulanması gereken bir ülkede, bir çiftçiye iki yüz lira kredi çok görülürken, asıl mesleği çiftçilik olmayan bir doktora, bir avukata, bir tüccara yüksek tarımsal kredilerin verilmesi açık bir haksızlık hatta yolsuzluk değil midir? Niçin sürüldüğünü apaçık gören ve bilen bir öğretmen olarak ben, iktidarın haksız baskılarına karşı direnmeye hazırım. Bunun için örgütümün alacağı kararlara uyacağım. Yeni görev yerime gitmek, yani sürülmek, meslek onurumu zedeliyor. Fakat bundan asıl utanması gerekenler utansınlar. Yeni köyümde daha çok çalışacağımdan, öğrencilerimi çağın gereklerine uygun olarak yetiştirirken, halkı uyandırma görevimi de aksatmayacağımdan bütün meslektaşlarım ve köylülerim emin olabilirler. Benden önce bu mücadelede yer almış ve sürülmüş arkadaşlarımın şanına hiç bir gölge düşürmeden, tıpkı onlar gibi çalışarak ve dişimi sıkarak, karanlığın duvar-

KÖYGÖÇÜREN

449

larında açtığımız gedikleri genişletmeye çalışacağım, çalışacağız. Sözlerime son verirken, burada kalanlara ayrı ayrı hoşça kaim diyorum...» Alkışlandı.

Mersin'li konuk öğretmenler adına Ökkeş Gökdemir kürsüye geldi. «Yirminci yüzyılın yarısını geçtiğimiz halde halkımızın yarıdan çoğu hâlâ okuma yazma bilmiyor. İlkokul üstü eğitim olanakları, özellikle köy çocukları için son derece kıt. Bugünkü toplum düzeni gibi eğitim düzeni de bozuk olduğu için, bu ikisi arasındaki ilişkileri bilen bizler, bozuk eğitim düzeniyle savaşırken, aynı zamanda bozuk toplum düzeniyle savaştığımızın farkındayız. Bu düzende çocuklarımız çoğunlukla ezilmekte, yetenekleri doğrultusunda yetişme olanağı bulamamaktadırlar. Özellikle kadınlarımız okutulmadıkları için bilgisiz ve mesleksiz kalmakta, bundan dolayı onlar herkesten çok ezilmektedirler. Arkadaşlarımızın konuşmalarını dinledim. Söylenenlerin hepsine

katıldığımı belirtmek isterim. Bizim çevremizde aynı baskılar ve aynı haksızlıklar, belki buradakinden yoğun olarak görülmektedir. Dayanışmamızı artırmak için kalkıp geldik ve toplantınıza katıldık. Burada dinlediklerimizi Mersin öğretmenlerine ileticeğiz. Belki bir teklif değil ama, kendi bölgemizde uyguladığımız bir yöntemi, konuşmanın sonunda söz konusu etmek istiyorum. Derneklerimizin yayınladığı bildiriler köylere ulaşmıyor, ulaşsa da köylülerimiz tarafından okunmuyor. Bunun yerine, sık sık sohbet toplantıları düzenlemeliyiz. Köylerde çalışan arkadaşlarımız bu toplantılara gelirken köylülerden birer ikişer kişiyi yanlarında getirsinler. Biz yapıyoruz ve bunun daha etkili olduğunu görüyoruz.»

Konuşmalar ilerledikçe, salonun havası ağırlaşıyordu. Hükümet komiserinin getirip koyduğu ses makinesi habire dönüyor, bant tekeri habire doluyordu. Sefer öğretmen konuşmasını bitirip indikten sonra doğruca Hıdır'la Musa'nın arasına gelip dikildi. Karışıklık çıkarma eğiliminde olanları gözaltında tutmaya devam ediyorlardı.

Niğde Dernek Başkam Hüseyin, Gülhan çıktı. «Ulusal eğitim üzerindeki emperyalist baskıların kırılması zorunluğu şimdi her zamankinden daha çok kendini duyurmaktadır. Yabancı

29

450

KÖYGÖÇÜREN

uzmanlar, mevcut eğitim olanaklarını, ülkemizin endüstri alanındaki gelişmelerini durdurucu yönde kullanmada etkili oluyorlar. Bir yandan da verdikleri burslarla, en yetenekli gençlerimizi götürüp kendi ülkelerinde eğitiyorlar. Bunların çoğu dönmüyor. Dönenler de beyinleri yıkanmış olarak dönüyorlar. Ulusal çıkarlar yerine, yabancı çıkarlar için çalışıyorlar. Doktorlarımızın, mühendis ve öğretmenlerimizin yurt dışına akması için her türlü etkileme yapılıyor. Bir ülkenin henüz kendine yetecek doktoru yokken, mevcut doktorların üçte birini dış ülkelere kaptırması acı bir gelişmedir. Gündelik görevlerimizi yaparken, yetiştirdiğimiz çocukların yurda yararlı olmalarını da gözetmek zorundayız. Burada konuşulanlara katılıyorum. Dayanışma gereğine inanıyorum. Genel Merkezde görevlendirdiğimiz temsilciler, herhangi bir direnme kararı alacak olurlarsa, uyacağımızı belirtiyorum.»

Bant tekeri dönüyordu. Dolan teker çıkarılmış, yerine yenisi takılmıştı. Yemek zamanı geçmiş, dinleyiciler yerlerinden ayrılmamışlardı. Toplantıyı yöneten görevli, bir saat ara vermenin uygun olup olmayacağını sordu. İki kişi söz alarak, uzak yerlerden geldiklerini, bu gece er geç yerlerine dönebilmek için toplantının erken bitmesi gerektiğini, bunun için ara verilmemesini önerdiler. Oylama yapıldı, ara verilmedi.

Genel Merkez temsilcileri ve Hukuk Danışmanı kürsünün çevresine oturdular. Soruların cevaplandırılmasına geçildi. «İktidarın tutumundaki temel yanlışlık nedir?» «Bugünkü siyasal iktidar, tarihsel gelişme kurallarına zıt olarak halkın uyanmasını ve bilinçlenmesini engellemek istiyor. Halbuki engellenemez. Bir süre geciktirilse bile, her türlü çağdaş gelişmenin de yardımıyla uyanma ve bilinçlenme kaçınılmazdır. Ancak şunu belirtmek gerekir ki, siyasal iktidarın tutumu, onun temsil ettiği burjuvazi çıkarları bakımından, son derece doğrudur. Başka türlü davranması yanlıştır...»

«Bazı arkadaşlar konuşurken 'gerici' terimini kullanıyorlar. Gericici kimdir? Namaz kılip oruç tutan, din inançları derin olan yurttaşlar gericici midir?»

«Hayır, namaz kılip oruç tutan köylüler içinde pek çok ile-

KÖYGÖÇÜREN

451

rici bulunduğu gibi, namaz kılip oruç tutmayan kravatlılar içinde de pek çok gerici vardır. Ekonomi politik açıdan ilerici, bugünkü bozuk toplum düzeninin, tarihin gösterdiği yönde ileri doğru değişmesini isteyendir. Bunu istemeyenler, tutucu, eski düzenin kalmasını isteyenler gericidir. Eski düzen geri gelmez, bugünkü düzen kalmaz, gericilerin dediği olmaz...»

«Halkımız için doğum kontrolü öneriliyor, yerinde midir?»

«Bu soruya sadece kendi ulusal koşullarımız bakımından cevap verelim. Türkiye'de nüfus taşması yoktur, işsizlik vardır. Köyler ve şehirler arasında dengeli kalkınmanın çareleri uygulandığı zaman, bunun da ortadan kalkacağı kuşkusuzdur. Türkiye için doğum kontrolü yersizdir...»

Başka sorular soruldu. Sonra bir komitenin hazırladığı karar metni kabul edildi, göreve devam andı içildi. Veli elikz, katılanlara yeniden teşekkür etti, toplantıyı kapadı.

Memleket Hastanesi'nden Doktor Hıfzı'yla şekerciler Derneği Başkanı Tefik, fkeli birer yüzle ve şişmiş başlarla kalktılar, ilim Yaymacılar ve Komnizimle Mcadeleciler peşleri sıra gittiler. Hıdır'la Musa dışarı çıkıp Sefer ğretmeni beklediler. Sefer ğretmen, yanında iyi giyimli, ince dalan, uzun boylu biriyle merdivenlerden indi. Yeni arkadaşın başında hasır şapka vardı. Gömleğinin yakasını ceketinin üstüne devirmişti. İn-cecik bir kemerle belini sıkmıştı.

«Sizleri tanıştırayım: Musa, Hıdır... Bu da şeker Fabrika-sı'ndan Kerim Usta. Gidip bir yerde karınlarımızı doyuralım. Toplantı bitti, bir pislik olmadı. Çok da iş vardı, arkadaşlardan izin alıp geldim.»

«ok sağol... da adamım, biz eyi kötü evlerimize varsak! Cebimizde tütün parası bile yok. Dışarda yimeye alişmadık. Köyden de yeni gelmişiz.»

«Merak etmeyin, yakında çok para alacaksınız! şimdilik yarım milyon gelmiş Ziraat Bankası'na. Bu paranın birazı sizlere dağıtılacak. Biz de srnelim orda burda halkı uyandıracamız diye...»

«Yavu siz neymişsiniz? Ne lâflar arptınız baştakilere? Bu ğretmenler birer atom gardaşım!»

452

KÖYGÖÇÜREN

«Onun için teker teker sallıyorlar hepimizi!»

«Hem beri bak, ben gideyim, apartmanı goyup geldim, iş felan olur. Sizinki gibi tatil bazarım yok. Hıdır'la oturun yin güzelce...»

«Para için zlme... Çok uzatmayız da... Hem de benim nakli durdurtacaktm, onu söylersin... gel!» çekti kolundan.

Alâaddin caddesinden saptılar. Sokağın içinde bir kebaşya girdiler.

«Yavu adamım, o işi sorma! 'Başka ne istersen yapayım, bunu isteme!' deyip terslemiş avradı. Eğer yanış bilmiyorsam, bu herif yıldırdı avrattan, her dediğini yapardı. Emme bunu yapmadı. Bunu yapmayınca daş gibi kst garı. Nargim girildi deyi başi kakmıyor...»

«Eee tabî, bu iş ciddi!» Hıdır güldü: «Bugün annadık biraz, ciddi...» «Yani çok okkalı, çok daşşaklı öğretmenler var!..» Birer kebab söylediler. Kerim Usta konuştu garsonla. 'Ortaya bir de salata... çoban salatası olsun! Önceden birer de lahmacun getir...»

«Neyse! Bir pislik çıkmadan bitirdik toplantıyı!» Kerim Usta az konuşuyordu: «Fırtınaların zamanı olur... Doktor Hıfzı nasıl çıktı gördün Şekerci Tefvik ile! Burjuvazi, varlığını tehlikede görünce kudurur. Siz, aydın güçler olarak, işçi ve köylülerle bağlantı kurmak istiyorsunuz. Bu ittifakı sevmez burjuvazi. İlk yapacağı iş, bunu kırmak olacaktır...»

«Kırabilir mi?»

«Henüz çok güçlüdür, kırabilir!»

«Kırılmamak için ne yapmak lâzım?»

«Mücadeleyi ustalıkla yürütmek lâzım.»

«Bugün nasıldı toplantımız?»

«Faul doluydu. Bir yandan hükümet komiserinin ses makinesi, bir yandan burjuvazinin en uyanık habercileri, yarın ne yapacaksınız, öbür gün ne yapacaksınız, birer birer saydınız...»

«Burcuvası ne yavu adamım?»

KÖYGÖÇÜREN

«Ben çekip gideceğim, Kerim Usta'yla konuşursunuz. Gerçekten öğrenmek istiyorsan sana anlatır. Burjuvası, Doktor Zihni, Zaman Ahmet, Hüsnü Şıfa, Ziraat Bankası'nın Müdürü Avukat Şadı, Muammer Hızal, İsmet Kalfa, Torunoğlu...»

«Biz? Biz neyiz pekey?..»

«Kerim Usta'dan anlarsınız ne olduğunuzu...»

Lahmacunlar geldi, yemeğe koyuldular.

41

ÇOBANIN GÖNLÜ

İki mühendis, üç tekniker, Amerikalı iki uzman, bir de çevirmen, iki arabaya dolup geldiler. Öteberilerini Başak Pa-las'a indirdiler. Ziraat Bankası Müdürünü, Ziraat Müdürünü ve Torunoğlu'yla Avukat Sadi'yi buldular hemen. Konuştular teker teker. Sonra Dr. Zihni'yi çağırttılar. Öğle yemeğini Boman-ti Lokantasında yediler birlikte. Sonra üç araba halinde Kan-tarma'ya gittiler.

Topal Talip'in evini yıkıyorlardı. Kendisi yoktu başında. Oğlu Salim'le Emin gelmişler, dört işçi çalıştırıyorlardı. Kerestesini, kapısını seçip malı malına yığıyorlardı.

Kuşu kurdu gitmiş, köy ıssız, orman beysiz kalmıştı. Caminin önünde İbrahim Hafız'la Çil Ümmet oturuyorlardı.

Arabaları döndürüp Kaplan Harmanı'na sürdüler. Otlar birbirine girmişti. Acı su, sokulduğu arkın içinden lıkır

lıkır akıp gidiyordu. Kmdıralıkların oralar sığ bir göldü. Ot, sürülmemiş tarlaların dibini örmüştü sımsıkı.

Elwis Carpanter, Nebraska'dan, Harry Mac Donald, Te-nessee'den... Çevirmenliklerini de Kıbrıslı Selâhattin Ahmet yapıyordu. Yarım saat kadar dolaşip konuştular. Sonra döndüler şehre. Doğruca Ziraat Müdürüne gittiler. Bir hafta kalıp plânları, haritaları ve gerekli etütleri yapacaklardı. Müdürle konuştular bir saat kadar. Sonra çıkıp Meram'a gittiler yemeğe.

Ertesi gün 9.30'da, kısa kollu gömlekleri ve gözlükleriyle gene köydeydiler. Dört tane de yardımcı aldılar yanlarına. Mühendisler ve teknikerler golf pantolonlarını, koloniyal şapkalarını giymişlerdi. Öğleye kadar çalışıp gene şehre döndüler. Altlarında arabalar... Yemekten sonra uzmanlar otele çekilip biraz uyudular. Üçte kalkıp gene gittiler. Böyle giderek, gelerek, yiyip içerek ve yemeklerden sonra biraz da uyuyarak çalışı-

KÖYGÖÇÜREN

455

yorlardı. Maaşlarına ek olarak günlük ve yolluk alıyorlardı. Bir gün Çumra'yı ziyaret ettiler. Banka Müdürü ve Ziraat Müdürü kendilerine eşlik ediyorlardı. Bir gün de Beyşehir'e gidip gölü gördüler. Bir günü de Şeker Fabrikasını ve Hara'yı görmek için harcadılar. Bazen oteldeki odalarında çalışıyorlardı. Gerektiğinde salonda toplanıyorlar, tartışıyorlardı. Amerikalılar dördüncü gün Ankara'ya döndüler. Mühendisler üç gün daha çalıştılar. Sonra kalkıp onlar da gittiler. Ama iki gün sonra döndüler gene. Aynı gün Banka Genel Müdürlüğünden iki yetkili geldi. Gidip Kantarma Projesi'nin uygulanacağı alanı gördüler. Vali'yle Ziraat Müdürü ve mühendislerle konuştular. Gene Me-ram'da yemekler yenildi, Alâaddin'deki gazinolarda oturuldu. Soğuk biralar, rakılar içildi. Şehir Kulübü'nün konuk odasında oyun oynandı. Konuşuldu, tartışıldı.

Sonra, iki büyük sonda ile, iki grayder, iki dozer geldi. İşçiler ve ustalar için gezici mutfak, gezici yatakhane, aşçı, bulaşıkçı geldi. Grayder ve dozerler, Cinligeriç'le Yasinin Mezar' m oradan girdiler. Osmanölen'e doğru gidip gelmeye başladılar. Ali'nin tarlası, Veli'nin sınırı demiyorlardı. Herkesin mülkü yazılıp çizilmişti. Hisseler belliydi. Topraklar toplulaştırılacak ve düzlenecekti.

«Toplulaştırma, kolhos demek değildir! Bir çiftçinin on dört parça toprağı varsa, ötekinin on beş parçası, berikinin on üç parçasıyla ve bütün öteki parçalarla karıştırılacak. Düzleme yapıldıktan sonra, herkesin parçaları niteliklerine göre hesaplanacak, iki üç büyük parça halinde geri verilecektir. Kârın ne bundan? Kârın çook! Eskiden çok parçalıydı toprağın. Biri burda, üçü orda... gidip geleceğim diye dünyanın vaktini ziyan ediyordun. Şimdi hepsi toplulaştırılıyor. Vakitten ve enerjiden kazanıyorsun. Modern tarım başka türlü yapılamaz...»

«Bundan iyisi can sağlığı, ama köylü sevmez!»

«Onun için sizlerle, aydınlarla başlıyoruz...»

Dr. Zihni de bir golf pantolon yaptırdı. Dışları tüylü süet pabuçlar aldı. Bir de mont geçirdi sırtına. Sık sık otomobiline atlayıp çalışmaları izlemeye gidiyordu. Başında koloniyal şapka değil, bir hasır şapka vardı. Eve gelince hemen banyoya ge-

456

KÖYGÖÇÜREN

çip bir duş alıyordu. Sonra balkona çıkıp şezlonga uzanıyordu. Sekize doğru falan da karısını ve çocuklarını alıp Meram'a gidiyordu. Şehir Kulübü'ne çıkmadığı, yada konuklarla birlikte olmadığı akşamlar Meram'da oluyorlar, Torunoğlu'yla, Avukat Sadi'yle yiyorlar, dostlarıyla karşılaşip konuşuyorlardı.

O yapay küskünlüğü sürdürüyordu Melâhat. «Musa Efendinin kırk yılda bir işi düştü, yaptırabileceğimi söyledim, beni mahcup ettin, adamın yüzüne bakamıyorum!..» Düşünüyordu,

açılırsa böyle desin, ama açılmıyordu. Kapatmıştı o konuyu Zihni. Öyle bir konu yokmuş gibi davranıyordu. Meram'dan gelip yatıyorlardı. Erkenden uyuyordu, erkenden horluyordu Zihni. Öpüşmek, sevişmek, birbirlerinin koluna yaslanıp konuşmak, böyle şeyleri eskiden az bilirdi, şimdi temelli kaldırmıştı. Bazen Melâhat soruyordu: «Noluyor böyle, işin gücün uyku?» «Eeee çok yoruluyorum Melât!..» «İyi öyleyse, uyu, dinlen!..»

Uyuyup dinleniyordu. Sabah olunca dincelmiş kalkıyor, kolunu boynunu oynatarak, belini öne arkaya, sağa sola bükerek cimnastiğini yapıyor, biraz da kahvaltı ettikten sonra çıkıp gidiyordu. Öğleye gelmiyor, bazen akşama da gelmiyordu. Arada bir telefon ediyor, etmezse Melâhat tasalanmıyordu.

Saat dokuz buçukta bir banyo alıp kurulanıyor, saçını başını sarıyor, bazen daha bornozunu çıkarıp atmadan Musa uğruyordu. Çocuklar çıkmışsa, oturup birlikte kahvaltı yapıyorlardı. Sonra sevişiyorlardı. Azgın kurda benziyordu Musa. Karyolayı istemiyordu. Halının üstünde oradan oraya çekiyor, fırıldak gibi döndürüyordu Melâhat'ı. Boynunu gerdanını, pembe dudaklarını öpüyor, gittikçe sertliğini kaybeden ellerini sarp sarp vuruyordu kabalarına, baldırlarına. «Gözünü seveyim çürütme, kurbanların olayım morartma, noolursun yavaş sev, tatlı tatlı... sev!» Elini Musa'nın başında, boynunda gezdirip yal-varıyordu. Musa bazen dinliyor, bazen her şeyi unutup kabalığa varan bir saldırı düzeninde öpüyor, sıkıyor, hırpalıyordu. Arada bir kalkıp koltuğa, yada divana oturuyor, bir sigara yakıyor, öksürüyordu. O zaman bir banyo havlusu koşturuyordu

KÖYGÖÇÜREN

457

Melâhat, örtüyordu sırtına, «Aman üşüme, aman soğuk alma...» örtüp bastırıyordu.

«Bi gave yapsana gıı!..»

«Sütlü yapayım, ister misin?»

«Yap, sütlü olsun...»

«Dolaptan üzüm de getireyim istersen?»

«Getir...»

Soğuk üzümleri yiyip, sütlü kahveyi içtikten sonra kalkıp yatağa geçiyor, göz ediyordu Melâhat'a: «Ge bakalım!..» Dudaklarını, dudakları gibi pembe göğüslerini öpüp okşuyor, düşüne buduna gene vurmaya başlıyordu: «Yani beri baaak, öyle bi gan-cıksm ki! Ayda yıldızda eşin menendin var mı bilemem! Emme ne fayda! Yani çok yazık. Arandın eyisini...»

Ellerini uzatıp kapatıyordu ağzını: «Sust! Deme onu! Deme zavallıya!» Sonra sarılıyor, bazen hırsından ağlıyordu.

İki saat sürüyordu sevişmeleri. Sepeti alıp çıktığı zaman öğle yaklaşmış oluyordu. Bazen tam öğleden önce, hem öğleden sonra seviştikleri oluyordu. «Musam seni yollayan Allaha şükranlarım sonsuz! Seni ilk istediğim zaman içimden adaklar adadım biliyor musun? 'Beni bu adamın kollarına verirsen adaklar üleştireceğim, yetimler giydireceğim, bir yetim kızı de gelin edeceğim!' dedim. Musam sana doymayacağım...»

«Ulan ne nâlet gancıksm! Sordun bitirdin iliğimi... Gıı! Vallaha görmedim senin gibisini! Yok yok, heç görmedim! Tâ Garabük'te vatani vazifemi yaparkene, yani orda da böyle bir sefa geçti başımdan emme, onun seni dutrnasma imkân yok... Görmedim töbe, valla görmedim!.. Erittin iliğimi gıı!..»

Bazen: «Hastayım... halsizim...»

«Öyleyse ben de istirahat edeyim!» Biraz oturup gidiyordu Musa. «Eyolduğun zaman gelirim, tasalanma bakalım!.. Gaçıp gittiğim yok nasolsa! Benim Refik'in okul işini heç kimseye değil, sana havale ediyorum bak. Oğlanı verdik camcılığa. Mamut Efendi ganini guruttu goçumun. Geri aldım su satıyor. Onu bir okula goyalım okusun başa gadar. Ondan kerı Hıdır'm çocukları var, Doğan, Duran, Şükrü!.. Doğan orta'ya gidecek. Yani bunları, teker teker ellerinden dutarak, götürüp hocalarına tes-

458

KÖYGÖÇÜREN

lim edeceksin, gendi çocukların gibi gözedeceksin. Sefer öğretmenin işi gibi yapmayacaksın bak. Eğerkine bunu da öyle yaparsan, vallaha bak sana ne yapıyorum!» Tutup göğüslerini okşuyordu. «Annadm değil mi?»

«O öyle bir oldu... Zihni inat etti. Ama bunları kendim yaparım. Ona bırakmadan yaparım. Yardım Severler Derneği Başkanı bizim Şadiye'dir, onunla konuşurum...»

«Hemen gonusan olmaz mı?»

«Merak etme, konuşurum!» Elini başına koyuyordu Musa' nın. «Yalnız niçin böyle saldırıyorsun?»

«Ben saldırım! Gurt gibi, gaplan gibi saldırım ben! Yap çocukların işini daha çok saldırayım!..»

«Abooooouv, nere gideyim?»

Biraz daha okşayıp kalkıyordu: «Yani Melât, tam işdahımm gabardığı günde iratsız oluyorsun, dıggat et!..»

Vuruyordu ağzına burnuna: «Sabret... edepsiz!»

Sonra, içinde makarna, vita, kokulu sabun bulunan kesekâ-ğıtlarım tutuşturuyordu eline. Veremiyordu, utanıyordu. Bazen Müslüme'yi çağırıp veriyor, «Götür çocuklara bişiriver!..» bazen çocuklardan birini çağırıp veriyordu: «Ananız bişirsın yersiniz...» Arada bir zeytinyağı veriyor, peynir, pekmez koyuyordu. Bazen dolaptan soğuk su yolluyor, çocukların fazlalarını ayırıp veriyordu. Fazla diye iki sandalye, bir masa gönderdi. Fazla diye bir somya gönderdi. Fazla diye entariler veriyordu Müslüme'ye. Çocuklara diye erik, armut, kiraz gönderiyordu. Şadiye Hanıma da telefon ediyordu okul için. Devrim Ortaokulunun Müdür Yardımcısı Mesut Beyden rica ediyordu şimdiden.

Musa, Müslüme'yi felan da alıp Hıdırgil'e gidiyordu bazı akşamlar. «Melât Hanım, Mesut Beye söyledi telefonla, hazırlanın ulan galin gaf ahları! Bakın bi okuman, valla hepinizi çırak verim dinsizlerini seçip ustaların! Beni maçup etmen bakın! Okuyun ki şehirlier nasıl okuyor bakın! Her müdür onlardan, gafam bu işe çok bozuluyor bakın!..» Sonra Hıdır'a dönüyordu: «Eeee sen nassın bakalım adamım? Duyduğuma göre çavuşluğu gapmışın İtfaye'den haa? Eferim...»

KÖYGÖÇÜREN

459

«İtfaye'nin çavuşluğundan noolur?» Gülüyordu Hıdır. «Müs-lüme abam maşşallah! Haggi çalışıyor bi yandan. Remziye gelin çalışıyor bi yandan. Ben tek başıma, reva mı? Diktin İtfaye'ye, gendin gömüldün Zeyni Beygil'in apartumanma! Melât Hanımdan da kesekâatları...»

«Allah için eyi gancık! 'Verme Melât Hanım, istemez!' dedikçe zorla veriyor. Emme asıl gayam şunları birer okula guy-durmak! Guydurması goley de, acap bu dürzüler okur mu? İş burda. Bakarsın bir de zımfıta galip

bizi maçup ediyorlar mı? Ben gali o zaman gidip gendimi gmdıralıklarda biriken göle atı-vereyim! Yada Sakyatan'm ordaki yeni denize gideyim!..»

Bir yandan Sunacık, bir yandan Teslime, oğlanların başlarını okşuyorlar, «Çalışırlar emmisi, çalışırlar enişdesi! Heç bi-lem maçup etmezler seni, sen şunların bir baksana gözlerine, heç zınıfta galır mı bunlar?» Sonra geçip Yeter'in başını da okşuyordu Teslime: «Emme asıl bunu, bunu guydur sen okula! Okumanın pelvanı bu olacak kimse geçemez!..»

«Yavu onu ben havız gorsuna goyalım diyordum!»

Fırlayıp kalkıyordu Yeter: «Havız olmam been!»

«Ya noolacan gııı? Kötü mü havızlık?»

«Doktur olacam, liise okuluna gircem!..»

«Amanın başıma gelen! Amanın başıma gelen!..» Kucağına alıp okşuyor, seviyordu kızı. «Eğerkine garnelerin eyi gelirse, ben de seni liise okuluna guydururum. Bizim apartumanın gı-yıcığmda hemen... Yani ondan goley bi şey yok! İş ki sen oku... eyi oku!»

Teslime, Şükrü'yü tutuyordu kolundan: «Nasıl Namaz Hocası satıyordun Garac'da, Alâaddin'de, Mevlâna'nım orda, kak bi satıve, hadi bubam!..» Okşuyor oğlunun başını.

Nazlanmadan kalkıyor Şükrü. Küpün üstüne yerleştirdiği tablayı alıyor, yeşil takkesini, kara kadife ceketini giyiyor, beline kuşağını kuşanıyor, açıp tablayı kitaplarını cüzlerini diziyor, sonra başlıyor dolaşıp bağırmaya:

«Esgi Türkçe, Yeni Türkçe Enamlar! Tam Açıklamalı Namaz Sureleri! Üç Türlü İlmühal, Mızraklısı da vaaar!.. Her eve

460

KÖYGÖÇÜREN

KÖYGÖÇÜREN

461

ilâzım Yasinler, her Müslümana ilâzım Garmca Dovaları vaaar! Kunut Dovaları vaaar!.. Hedayesi bi lira Yağmur Dovaları, Zufra Dovaları vaaar!.. Cin çarpmasına, şeytan çarpmasına, gün furmasına, soğuk almasına gılıç gibi şifalar vaaar!..»

«Ömrün çoğ olsun anaaam!..»

«Ömrün çoğ olsun bubaam!..»

«Bi lira!.. Millet memfatına, matba fiyatına! Kâr için satmıyoruz bunları! Müslüman gardaşlarımız ahiretlerini aydınlatmak için maliyet fiyatına veriyozL Bilâkis başa baş geliyor!.. Hadin çok galmadı haaa!.. Hemen gidiyorum haaa!.. Bel ağrılarına, baş ağrılarına, hayırsız gadmlara, evden kaçan gocalara, gazalara, belâlara yazılacak musgalarm tarifnameleri vaaaar! Her eve ilâzım Garmca Dovaları vaaar!.. Yeni çıkmış en son Rüya Tabirnameleri vaaar!.. Haydin az galdı gidiyorum: Hay-bar Galesi, Gan Galesi, Uhut Muharebesi, Kerbelâ Vaggası, Ker-belânın İntikamı, Şah İsmail, Sürmeli Bey, Adem ile Havva, Kerem ile Aslı, Ferhat ile Şirin, Tahir ile Züra, Elif ile Mamut, ağlatan kitaplar, Hurşut ile Mahmiri, Asuman ile Zeycaaan, Amme Cüzleri vaaaaar!.. Aşık Garip, Aşık Sümmani, Aşık Veysel, Garacaoğlan, Pir Sultan Abdal'ın şiirleri vaaaaar!..»

«Ömrün çoğ olsun goçuuum!..»

«Allahm Aslanı Hazratı Ali Efendimizin gahrımanlıkları, Leylâ ile Mecnun, Beyböğrek ile Dünya Gözeli Akgavak Gızı-nm Maceraları, Bekri Mustafa'nın İncili Çavuş'un Nasrettin Hoca'nım destanları vaaaaar!.. Amarikan fıkraları vaaaaar!.. Es-gi Türkçe, Yeni Türkçe Enamlar, Tam Açıklamalı Namaz Sureleri, Üç Türlü İlmühal, Mızraklısı da vaaar!.. İbni Vaggas Cengi vaaar! Amme Cüzleri vaaaaar!..»

Gülüştüler. Sunacık kucağına alıp öptü Şükrü'yü. «Ne ga-dar çabuk belledin bunları! Dersleri de böyle çabuk bellersin işallah da, garnen kırık gelmez işallah da, hepçiniz yatın kakın dersleri düşünün gali de!.. Ayak altında sürünmen bizim gibi de!.. Allah hepçinize zeyin açıklığı versin gali de... Hemi de verecektir işallah da!..»

«İşallah, âmin!..» Ellerini yüzlerine çaldılar.

Duran kalktı usulca: «Elmaya bak elmaya! Paran mı yok almaya?»

Refik kalktı: «Garcııı!.. Garın güzel miiiiii?»

Doğan oturduğu yerden: «Bi lira, bi lira!.. Çatal gaşık bi lira! Ne alırsan bi lira!.. Millet memfatına, paprika fiyatına!.. Bi lira, bi lira, ne alırsan bi lira!..»

Şehrin kolayını bulmaya çalışıyorlardı eğlenerek.

Çok kere kahırlanarak, için için ağlayarak...

Kaplan Harmanı'ndaki suyun başına kırık metrelik bir boru geçirip içine beton döktüler. Yanından yöresinden ray parçaları çıktılar, şirp kesildi. Oraya bir şantiye kurdular. Araç gereç getirdiler, beton kanalların yapımına başladılar.

Bir yandan da iki elektrik mühendisi geldi, bir tarımsal elektrifikasyon planı çizdiler. Sonra hemen direkler dikilmeye, hatlar çekilmeye başladı. Akım, Göksu'dan gelecekti. Şehre gelen akımdan. Trafo Kaşihanı'nm oraya konuldu. Modern çiftlik yapıları yapılmamıştı daha. Ama eldeki planda yerleri belliydi. Oralara birer işaret yerleştirip tel bıraktılar. Ve asıl kuyuların başına konulacak santrfüjleri çalıştırmak için direkler dikilmeye başlandı. Çıkacak mı, çıkmayacak mı demiyorlardı. Planları ona göre çizilmişti. Mutlaka çıkacaktı ve bir iki tane değil, tam 18 kuyu olacaktı! Hepsi akımla çalışacaktı. Kimi 80 metreden, kimi 90, kimi 120 metreden çıkacaktı. Düşmeye basınca fırlayacaktı sular. Beton havuzlara düşecek ve arıklardan koşarak, savaklardan bölünerek, kanallar içinden tarlalara akacaktı. Her kuyu birbirini besleyecek, birinde bir aksama olsa ötekiler onu destekleyecekti. Dünyanın en modern sulama de-velopmanıydı! Gerekirse yağmurlama bile yapılacaktı, ama ona gerek kalmıyordu, çünkü düzleme yapılıyordu. Grayderler, dozerler, eşip küreyip duruyordu.

«En iyi devlet bizimkidir Orta Doğu'da ve Balkanlar'da!».

«Kendi başımıza olsak para mı yeterdi buna? Yalnız bir kuyunun maliyeti 80-100 bin! Otuz yıl vadeyle, faizsiz! Verim-lendirildikten sonra başlayacak ödemeler. Ve bakın şimdi: Tesis ve edindirme kredileri diyorsun, veriyor. Vadesi 20 yıl. Donatım kredisi diyorsun, veriyor. Verimlendirme kredisi diyor-

462

KÖYGÖÇÜREN

sun veriyor. Çevirme kredisi diyorsun, veriyor. Daha sürüm satış kredileri verecek. Yok denecek kadar faizleri! Ömrü uzun olsun devletimizin!..»

«Daha bunlar ne? Bütün kanallar, kanaletler, düzleme ve toplulaştırma giderleri de üstüne. Devletin altyapı yatırımı bunlar! Hatları da çekiyor efendim! Beş kuruş istemiyor geri! Sen sadece gelip işletiyorsun!.. Kredisini veriyor, sen de toprak aldığın adamlara veriyorsun biraz, sonra yatırımlar yapıyorsun. Bir koşulu var, faydalı alanlara yapacaksın yatırımı! Gelip göreceksin, bundan emin olacak...»

Ziraat Bankası'na son gidişlerinde kredilerin geldiğini öğrendiler. Dörder kalemde 120'şer bin lira aldılar üçer yüz dönüm toprağı olanlar! O gece Şehir Kulübü'nde oturup kafa çektiler. Memleket Hastanesi'nden Dr. Hıfzı'nın derneğine 8'er, 10'ar bin lira çıktılar ucundan. «Devlet bize, biz derneğe! Bu da faydalı bir yatırımdır! Komünizmle Mücadele, millî bir görevdir bölgemizde!..»

«Daha Hayvancılık, Tavukçuluk kredileri var. Birer dam, birer kümes yapacaklar yarın, neyle yapacaklar? En ufak ihtiyaçlarını düşünmüş çiftçimizin. En iyi banka, Ziraat Bankası! Ama bunları gelecek yıl alalım. Şimdilik var elimizde yeteri kadar. Efendim, tüfeğin vurmazı olmaz gözlemeye göz gerek, bankanın vermez olmaz, istemeye yüz gerek. Hemi de istemesini bilmek gerek! İstemesini ve almasını! Köylü biliyor mu? Alıp raki parası yapıyor? Düğün parası yapıyor! Ama aydın müteşebbisler parayı santim santim harcıyor. Bu sayede memleket eser kazanıyor. Türkiye biraz daha büyüyor. Bankamızın amaçlarından biri de budur zaten: Türkiye'yi büyültmek!..»

«Su ürünleri kredisi de var! Belki yapay göllerde buna da gireriz. Alabalık üretimi bile mümkündür. Olur mu, olmaz mı demeden, uzmanların raporlarına uygun olarak hemen başlamak gerek. Deneme giderlerini devlet karşılıyor. Çamuru... vurdum duvara, tutarsa ne âlâ, tutmazsa ne âlâ! Tutmadı mı bir şey yok ki sana! Ama bir de tuttu mu? Bir hesap makinesi al gayri, başka türlü nasıl sayacaksın parayı? O zaman bütün memleketin iştahı açılacak. Senin yaptığını başkaları da yap-

463

maya kalkacak. Onlara da verilecek krediler. Memleketin en iyi bankası Ziraat Bankası değil mi, söyleyin!..»

«Arıcılık kredimiz de var! İsterseniz Arıcılık yapın. Bunca ağaç dikeceksiniz, yonca, korunga ekeceksiniz. Sulayacaksınız, otlarınız çiçeğe duracak. Varsın balını da arılar toplasın. Arı yükü, karı yükü, darı yükü demişler... bunlarla kayığa binmeyin! Eh, bir o yoksunluk olsun binmeyi verin! Ama bal olsun da... İnsanın 300-400 dönüm toprağı olur da ve insan bunun üzerinde teknik tarım yapar da hiç Arıcılık yapmaz mı? Hiç olmazsa 50-60 kovan da arı yerleştirmeli. Yan ürünler konusu önemli. Bankamızın amacı sizi özendirmek ve isteklendirmek-tir. İçinizden geliyorsa yapın, gelmiyorsa yapmayın, zorlama yok. Zorla güzellik olmaz demiş atalar... kötü mü demişler?» «Ama isterseniz bu küçük kredileri gelecek yıl verelim!» «Gelecek yıl alın, gelecek yıl! Derneğimizin bütçesi doldu bu yıl. Hele bu verdiklerinizi bir tüketelim, gelecek yıl da onar bin uzatırsanız yıkılmaz olur bizim dernek. Zaten bunların da yayımını yapacağız. Yarın gazeteler yazacak, kim ne kadar verdi, ne kadar destekledi? Öteki varlıklı yurttaşları özendirebil-mek için buna gereklik var. Reklâm değil, sizin reklâma ne ihtiyacınız var efendim... rica ederim!»

Ve kuyular fişkırmaya başlıyor. Ve kuyular. İlki 90 metreden geldi. Hoş geldi, safa geldi! Safalar getirdi! Mis gibi tatlı su! Davullar çalındı başında. Birer tane de kurban kesildi. Bütün kuyular için birer kurban çok mu? Hem de boşa mı gidecek etleri? Feda olsun yedi işçiler, ustalar, teknikerler! Kavurma, külbastı, kebab yaptılar ovanın yüzünde. Torunoğlu'yla Zihni Bey, birer parça da İbrahim Hafız'la Çil Ümmet'e yolladılar, fakat onlar yemediler. «Belki dokunuyordur! Sürgün oluruz falan diye mi korkuyorlar kim bilir?» Onlar yemeyince sahipsiz dolaşan köpekler yedi sokaklarda. Sular ve sular... birbiri ardından fişkırpıp geliyor ve sular! Öyle beyaz, öyle karsuyu gibi soğuk ve saf!

Ve traktörler geldi Zirai Donatım'dan. Minneapolis Molin Türk Traktör Fabrikası yapımları, ayrıca Catarpillar, Massey Harris, Hamonaklar... dilimlemeye başladılar toprağı. «İlk yıl

4Ü4

biraz az olur verim. Çünkü güneşlenmesi gerek toprağın. Azot gerek. Ama ikinci yıl göreceksiniz ne kuduracak buralar! Ve ağaçlandırmayı falan bu güz yapıp bitirmek gerekir. Bir yıl bir yıldır, niçin gecikeceksiniz? Dikim için üzülmeysin. Tarım Bakanlığı Bahçeler Genel Müdürlüğünden gelecek uzmanlar. Planlayıp gidecekler. Fidanlar da Eskişehir'den, Kütahya'dan, Niğde'den, Ereğli'den... İsteddiğiniz elma cinslerini bildirin. Armut? Siz armudu seviyorsunuz? Eeee o da mümkün! Yalnız kusura bakmayın pek iyisi yok! Nâpalım armudun da iyisi olmayıver-sin! Vişne de mi olsun, kiraz da mı olsun? Hay hay, peki, onlar da olsun! Tabî efendim, karma fidanlıklar da yapılabilir. Dilerseniz ayva bile dikeriz, niçin dikmeyelim?»

«Cirsium arvense? Şu otu soruyorsunuz! En etkili ilâcı anicon tripton'dur. Size yeteri kadar pulverizatör vereceğiz Zirai Donatım'dan. Nasıl kullanılacağını da göstereceğiz. İşçilerinize öğreteceğiz. Gezecekler tarlaların içinde ve sıkacaklar! Zaten ne kaygılanıyorsunuz şimdiden? Düzleme sırasında kesildi bitti onların çoğu. Çoğunu da traktörler bitirdi. Yetkin araçların ve ileri tekniğin girdiği yerden kaçır gider arsız otlar familyası! Hele bir gelsinler de görelim!..»

«Efendim, bizi çok evdiriyorsunuz: 'Ne zaman, ne zaman?' Kanımızı kurutuyorsunuz! Ama görüyorsunuz birer birer nasıl gerçekleşiyor dediklerimiz! Ve daha neler neler gerçekleşecek in..,şallah! Yeter ki Allaah, Cenaballah, maşallah, devletimize, milletimize zeval vermesin, âmin, âmin, âmin!..»

«Âmin efendi âmin!..»

«İnşallah, gelecek yıl buradan sulu tarımın ilk ürününü alacağız. Buğday, bütün ülkeye örnek! Pancar, bütün ülkeye örnek! Asıl memnuniyetiniz o zaman olacak. Bütün yüksek okulların, fakültelerin, çiftçilerin, ziyaret yeri olacak çiftlikleriniz. Eeee, bir yandan da evlerinizi yapın artık! Önlerine kameriyeler. Dilerseniz onların planlarını da mimar ve mühendislerimize çizdirebiliriz. Bizde bahçe ve peyzaj mimarı delikanlılar var, Avrupa yarışmalarında en parlak dereceleri toplayıp gelirler. Ama yeterli olanak bulunmadığından kendilerini göstermezler yurdumuzda! Biz onlara konuyu veririz, onlar da gelip şöyle

KÖYGÖÇÜREN

465

bir görürler, sonra çizerler Ankara'da. En beğendiğiniz planları uygularsınız efendim. Mesele mi? Ve sonra, Tarım Bakanlığımızın çeşitli yerlerde el sanatları demonstrasyon çalışmaları var, döşemelerini de oralardan sağlamak mümkündür. Fiyatları makuldür. Taksitle vermek de mümkündür... tabî!»

Ara yollar, ana yollar, yolların kumlanması bitti teker teker. «Yalnız, suyun yönetimi için bir kooperatif kurulması gerekiyor. Arazi sahipleri ortak olacak. Bir başkan, bir de yönetim kurulu seçilecek. Sadece bir formalitedir bu. Nasıl kurulacak, hangi formlar doldurulacak, bütün bunları gösteren broşürümüzden birer tane takdim ediyoruz. Çok değil yirmi say-facık bir şeydir. Hatta bir sayfası da boştur. Tabî tabî, bizim DSI Matbaası'nda basılmıştır. Matbaamız da var tabî efendim. Neden olmasın? Zirai Yayın ve Tanıtma, başlıca çalışmalarımızdan biridir. Böyle güzel eserler ortaya çıktıkça, yarın bunları ve bunların kurucularını bütün yurda ve dünyaya tanıtmak gerekecek. Yazılanları nerede dizdirip bastıracağız, değil mi efendim? Evet, çok şahane bir organizasyon efendim! Aynen Birleşik Amerika'nın Su İşleri Organizasyonu model alınarak kurulmuştur. Türk-Amerikan İşbirliği, özellikle Eyaydi'nin yardımlarıyla bu sonuçlara ulaşılmıştır. Onun için bunca fotoğraf çekiliyor. Yarın bunların da yayınları yapılacak...»

«Dost var düşman var, hoşlanan var, hoşlanmayan var bu işlerden... Hiç olmaz olur mu çekemeyen efendim? Göreceksiniz yarın daha neler söylenecek? Nitekim daha şimdiden homurtular başladı. Kulak verin çevrenize lütfen. Ama bütün bunları biz, çalışmalarımızla, sizlerin de en uygun mahallî yöntemlerinizle, evet işbirliği halinde susturacağız...»

«Köyde mi? Kalmadı sayılır pek kimse. Minaresi, camisi, imamı, kafadan piyade bir ihtiyarı, birkaç çürük

insanı, bir de bekçileri var işte... akılsızlıklarına doymasınlar...»

30

42

BEKÇİ AHMET BÖLÜMÜ

Karısı Güllü'nün koyduğu sofraya dönüp bakmadı Bekçi Ahmet. Oğlu Akif'e de yüz vermedi hiç. Kızı Behice yürüdü geldi üstüne, onu da tersledi. «Ulan her şey aklıma gelirdi de bu gelmezdi! En baştan muhtar olacak kansızın, ardından bizim bilâderin çekip gideceği!.. Topal Talipgil gitti hadi. Onlar gidebilir, onlara ne bakıyorsunuz? Onların zaten gözü var mı köyde? Emme siz, siz ne gidiyorsunuz hemen?!» Atışıyor tutuşuyordu kendi kendiyile. «Sizde heç düşünceme yok mu ulan? Hadi siz çekip gittiniz, başınızı gurtardımız, pekey... galanlar no-* olacak pekey? Muhtar köyünü düşünmüyor, Hıdır gardaşımı düşünmüyor... gördüğünüz görgüler batsın! Yidikleriniz zehir, içtikleriniz gatiran olsun! Neslinizi faslınızı cennetine almasın Allam ulan! Hıdıııı... heç Hıdır'dan insana gardaş molur? Be-nimlen aynı belden enen, aynı kasıkta yatan, aynı memeden emen, eyi günde yüzüme gülen, kötü günde alıp başını giden! O zaten öncelerden belliydi: 'Bi parça tarlaylan ne bok yiyim ben, yiyim ben?' deye dönелendi durdu da, varıp Sunacık'ı alı-verdik, oldu biraz toprağı. Beş parça toprağın üstüne oturdu, gözü bizi görmez oldu. Vay bizim de gardaşımız mı var, benim öz bilâderimin de derdi mi var? demedi. Oldu bitti öz çıkarından başka bi şey bilmedi!.. Emme Güllü çılbak, ben çılbığım. Bekçi oldum on dört yıl. Gıra bayıra goş Amat! Ekine bostana goş Amat! Tasıldarm atını gezdir, candarmanm yatağını ser Amat! Zatına garşı heçbi gusurum da yoğ emme, neden böyle yazılarımı gara yazdın ay Allam!? Göçüp gitti, bi teklifi bi-lem olmadı, şuna bak! Bir sefercik olsun, 'Benim gardaşım da benimle gelir mi?' demedi! 'Gendime buldum bir iş, ona da bulursam eyolur!' demedi. Sokuldu Arap Zeyni'ylen Gantarıbozuk Torun'nun oğlunun goltuğuna, hah etti, deh etti, anca başını gurtardı muhtar olacak Musa ilen! gayriyi düşünmedi! Böyle-

KÖYGÖÇÜREN

467

sini de esgerde çavuş edip goluna terfiye dakmışlar! Hedaye sahat geçirmişler bileğine! Onun yaptığı çavuşluk dursun, yo-ğmuş bi direm insanlığı! Yoğumuuuuuş, düşünmedi öz gardaşımı...»

Alıp veriyordu altından üstünden.

«Neden bu gadar of puf ediyorsun Bekçamat? Dikme başını, Allam gücüne gider. Allam gardaşı gardaş yaratmış, nasiplerini ayrı yaratmış! O gittiye seni bağlayan mı var? Kismetine yazıldıysa sen de gidersen, ne tasalanıyorsun? Seherin yolları ga-panıp galmadı ya! Sat sen de eller gibi iki parça tarlanı, gulak-laş nerde iş var, nerde geçim? Nasibin ayrılmıştır heralım bir guytunun dibinde. Nasipsiz gul yaradır mı Allam? Arayıp bulmak sana düşer. Köyde bekçiliğe raz'oldun, seherde çöpçü olsan da aç galman, ne korkuyorsun? Atlılar, itliler sığıyor, dünya geniiş, bir sen mi sığmayacan?» Tuttu omuzlarından: «Kaaaaak, kak gaharlenme! Gendini yiyip bitirme! Yiyip bi tirşen ne faydası var? Oldürsen ne faydası var? Kaaaaak, kak da yi iki dikim, ondan ker düşün goyu goyu, kak!..» Sürükledi kocasını sofraya. Çanakta bulgur soğumak üzereydi. Babacıkil biraz yoğurt yollamışlardı. Özemişti onu. İçine sarmısak da ezmişti. Sarı boyalı kaşığı koymuştu. «Kaaak!..»

Haksız mıydı Güllü? «Nasipsiz gul mu yaradır heç goca tanrı? O gitti, ben galdım deye gendime ne buğuz ediyorum? O gittiye, ben de giderim! O bu sehre gittiye, ben önekine giderim, Bubacık'm oğlu Gurban gelmiş diyorlar Angara'dan. O gendisine iş bulduysa başka işler de görmüştür, söyler bana... Vatani vazife yaptığı yer Angara. Sever beni tâ bebeliğinden. Şu gadarkenden gözetirdim ekin aralarında, elimi de galdırma-dım bi sefer bilem. Bilir heralım eyiliklerimi. Yiyem de iki dikim, kakıp bi gideyim. Sora sora Kâbeyi bulmuş insan. Sorup soruşturup işimi de bulurum...»

Hamle etti bulgura. Hamle etti ayrana. Arada bir oğlu Akife tuttu. Kızı Behice'ye tuttu. İki dakika sürmedi doyun-ması. Yumruğuyla ağzını bıyığını silip kalktı. «Güllü! Doyur sen de gamını! Çocukları doyor! Ben bi bakem! Eğerkine çocuklar üyür, sen üyümezsen, çıkıp geliver Bubacık'gil'e. Esgerlik

468

KÖYGÖÇÜREN

yaptığı yerden, Angara'dan Gurban gelmiş, ona soracam. Altını üstünü bilir Angara'nın. Gitmem hayırsız Hıdır'm gittiği yere, giderim daha uzaklara, ötelere... Varıp Arap Zeyni'nin, Gantanbozuk Torun'un oğlunun götünü yalamam, öpmem mundar elini!.. Varıp bakem. Bunun başka çaresi yok mu?..»

«Durduğın hata Amaat! Bundan kerı bu köyde galip da beş vakitlerde camiı mi dolduracan? Ören olacak buralar Ören! Bayguşlar olacak gardasın, arkadaşın! Bir an önce var da, hayırlı habarlar anla. Doğduğın yere bakma, doydüğın yere bak. Başına mı çalacan datsız duzsuz, hemı de ıpıssız köyü? Beyler öldü, soysuzlar Bey oldu. Gün ağşam oldu otunu suyunu alamadı sürü. Başındaki çobanlar çoban değil'kine!..»

Sarılmış tütün vardı tabakasında. Ocaktan ateş alıp yaktı bir tane. Değneğini koltuğuna soktu. Çıkıp vardı Babacık'ın evine. Selâm verdi, eline vardı Babacık'ın. Karısı Güssünce'nin eline vardı. Kızının da hatırını sordu nasıldır? Kurban'ın eline vardı, hoşgelış etti, sordu nasıldır? Biraderi Mustafa'nın, elini toka etti, sordu nasıldır? Ocağın bir yanını boşalttı Güssünce. Oturdu Bekçi Ahmet. Babacık, tabakasını attı önüne. «Dadımız dirliğimiz yok Bekçamat, tütünüümüzü balım yak! Habarm var mı bilmem, ben de verdim gararımı, satıp savıp gidecem emmim! Çocuklar iş dutsun... Velâkin öz oğlum Gurban dinlemez sözümü. Ben derim, 'Ölüm olur, zulüm olur, çoğun gittiği yere gidelim!' O der, 'Angara'nın üstüne yoktur!' Ceng ediyoruz kaç gündür. Kakıp gitti, dolandı kenti başkenti, gine diyor, 'Angara da Angara!..' İnadı inat...»

Ahmet'in meramı Kurban'ı dinlemektı, ön vermiyordu babası. Onun için susuyordu, bekliyordu. Konuş deyince konuşacaktı. Kurban'ın gözleri kararlıydı. Belkim işi bulmuş, belkim paralı bir herifin kızına da elini değdirmişti. O yüzden gözleri yanıktı, sönük değildi. Belkim kârı gölgesi olurdu. Sabırsızlık göstermeden bekledi Bekçi Ahmet.

«Birliksiz köy! Biri gidince hepiciği söküverdi. Halbuysam külliıen yanıştır tuttuğu. Bir acı su çıktı, ot çıktı deye insan öz köyünü terker mi? Hadi deyelim terker, emme hepiciği ter-kemez heralım! Önce beşi onu bir sınar, eyıyse ötekinler on-

KÖYGÖÇÜREN

469

dan kerı gider. Bizimkilerde yok gi saygı! Sattılar varlarını yoklarını. Satsınlar bakalım. Biz de satarız, biz de gideriz, nâpalım Amat? Yarın Memleket Hastanesinden Doktor Hıfzı geliciy-miş. Yanında Gadastocu Bekdaş Bey de olucuymuş. Tarla ba-kacaklarmış. Dedim İbıram Havız'a, 'Habar ver gelince!' Niyetin varısa ben de sana habar verem Amat! İşallah sen de Angara'ya Angara'ya çekmezsın Gurban'ım gibi! Düzensiz bi köy-kine, çıkmış çivisi, dökülüyor insanlar... Yarın memleketin de çivisi çıkar aynan böyle, gine dökülmeye başlar bakalım...»

«Eyisin hoşsun da Bubacık emmi, benim öz gardaşım Hıdır, bilirsın ne gadar insanlıklı gomşuydu garşıdan, aldı başını gitti bir habar vermeden! Galdım dalsız dutarsız. Sen diyorsun çoğun gittiği yere gidelim. Gurban diyor Angara'ya. Ben diyorum Angara'ya! Neden? Çünküm gitmem bundan kerı Hıdır'ın gittiği yere, emme giderim Gurban'ın gittiği yere! O da, 'Gidelim dayı!' derse tabii! Bilir benim gendisini tâ güccüklükten beri sevdiğimi, seni de saydığımı...»

Terslendi Babacık:

«Ha gahbam Amat hah! Biz Allah Allah tay öğretiyoruz, sen de gelmişin diken kısıtıyor sun guyruğunun altına! Biz diyoruz oğlan sehere gelsin bizimlen, sen diyorsun Angara'ya gidelim beraber...»

Vurmuştu bir yol baltasını taşa! Ne yapabilirdi, nasıl geri alabilirdi? «Eeee Bubacık emmi, sen de bu gadarcık kusurları hoş göresin! Esgilerden birine sormuşlar, vatanın nere? Yok demiş. Çünkü arkadaşı yoğumuş. Herkes gendine bi yoldaş arar. Ben de arıyorum. Hıdır'm gittiği yere ölsem gitmem. Açık go-nuşuyorum. Emme Angara'ya gelersen yörü gidelim. Hemi de yükün yarısını fur sırtıma! Burda yanında saklasam, dışarda açarım Gurban'a. Açığı, ben Gurban Angara'.ya gidici mi değil mi, sormaya geldim. Buna güvenmen doğru değil. Bak şu günün haline, gardaş gardaşı beklemiyor!»

«Gardaş gardaşı bekleyenler, buba-oğul imtizaç edenler de var! Neye onlardan ibret almıyorsun da gelmiş habire ayardı-yorsun benim oğlanı Bekçamat? Şu yaptığın sığar mı Müslü-

47ü

KOYGOÇUREN

manlığa? Emme dersin ki galmadı gali Müslümanlıkları felân elâgamız, onu kabul ederim...»

«Haklısın... galmadı!»

«Ben kakıp namaza gidem, siz gonuşun Gurban'la!»

Babacık kalkınca, karısı Güssünce, oğlu Kurban'la Mustafa da kalktı. Babacık'la Mustafa çıkıp gittiler, abdestliymişler. Bekçi Ahmet, yatsı namazını «kaza» etmeye karar verdi. Tabakasını çıkardı: «Eeee yak bakalım Gurban! Yidiğin içtiğin senin. Anlat hele, bize bi gıymık iş var mı Angara seherinde? Ne susuyorsun? Yoğsam buraya gelen Başganın yaverini gördün de gizli bir iş mi verdi, bizden saklıyorsunuz?»

Elini göğsüne koydu Kurban:

«Yok! Bilirsin cara içmem! Gizli işlerde gözüm heç yoktur. Bubam lâfı ters anlıyor. Bulduğum iş çoğ eyi halbuysam. Doktor Zeyni'den bi mektup alıp vardım Angara'ya. Tabii ki vatani vazifemi yaptığım yer, birez bilirim. Gördüm iki mebusla Tarım Bakanımızı tesadüf. Dedim böyle böyle, biz göçüyoruz. Dediler gelin Angara'ya... Çankın'dan, Çorum'dan, Gars'tan, Er-zulum'dan, Sivas'tan, Yozgat'tan Tokat'tan gelip gapış gapış ettiler. Akdepe'den, Evedik yolu'ndan, Garşıyaka'dan azcık da siz çevirin, sonunda tapı verilecek. İş dersiniz yoğ emme size buluruz... Sordular esgerliğimi yaptım mı? Dedim Mamak Ma-bere'de yaptım, telsizciydim... Eeee ne susarsın be gardaşım, desen ya önceden! Telsizci polis ilâzım, bildiğin gibi değil! Ma-bere telsizci birinci ilâzım... Bir mektup da onlar yazdılar, gittim Saray diyorlar böyüüük bi yere, gapılar merdimanlar polis. Biraz soruşturdular... Ataş gibiyim ben! Dediler getir nüfusunu, aş kâadmı! Dedim, köye gadar varıp geleyim... Gayam, bakalım ne deyecek bubam? Bubam da böyle diyor işte! Emme bak Amat Ağa, dersenkine ben de gideyim, goma çoluk çocuğu, dooğru Garşıyaka, Evedik yolu! On Dördüncü Durak'ta bizim Akşeh'er'den Gabız Camal namında bir hemşeri var, onu bul. Yanma bir adam versin. Çevir iki gonduluk, üç gonduluk... Ya-vut Çangaya'nın üsdünde Fatih Mahallesi diyorlar ordan çevir, at içine çulu çuvalı. Çünkü hemşeriler zaten biriketini, kiremi-

I

KOYGOÇUREN

471

dini, gapını pancereni verirler, yazarlar deftere, sen de dört ayın içinde parasını verebilirsen gına gibi un olur!»

«Tarlaları satmamız ilâzım Gurban... bir!»

«Satarsın yarın gelenlere!»

«İkincisi benimlen birlikte senin de gelmen ilâzım! Çünküm yalnız bu işleri döndüremem! Eğerkine polis dakımmı da geyersen yok mu, büyük destek olursun Amat emmine, öteki emşerilerine! Buna az çok buban da memnun olur...»

«Almadan gidemem bubamın ırzasın...»

«Hayırlı adamın evlâdı böyledir!..»

- «Benim gayam anam bubam gidelim. Onların gayası gendi seherimizden başka sehere gidemeyiz!»

«Onlar da haklı! Velâkin, alırız buban ırzasın...»

«Bubamm ırzasın alırsam hemen çıkarım! Sat tarlanı neyini. Açık söylüyorum, beklemem seni sonu! İşini ırasgetirebilir de gelirsen benimlen, Gabızın Camal'a da, Fatih Mahallesi'ne de götürebilirim seni...»

«Bunlar oldu deyelim Gurban, iş nâpacak Bekçamat emmin? Bir pangada felân bekçilik bulunmaz mı dersin? Çünküm panga çoğumuş diyorlar Angara'da. Yada bi gece bekçiliği, çarşılarda, düggânlarda?..»

«Aramak ilâzım Amat emmi! Durmaylan iş bulunmaz onu deyem sana... Millet gelmiş Çangırı'dan, Çorum'dan, Gars'tan, Erzulüm'dan, Sivas'tan, Yozgat'tan... her bir vilâyetten tonu-lan adam! Yapıda çalışanı, gapıda çalışanı, İş Bulma'nım guy-ruklarında duranları... varoğlu var! Sen de gidip soruşduracan! Değilse kırk yıl bekle Gantarma'da, Angara'daki iş kakıp ayağına gelmez! Burda bekçi değil, evliya olsan faydası yok!..»

Dikti başını Bekçi Ahmet:

«Gardasın bıraktı gitti, sen de onu bırak git ulan Amat! Bırak git de, iki gonduluk yer çevir... Yarın dolanır gelir, isterse, verme birini düzüye! Hemi de dal deryanın içine, iş soruştur Angara'da. Eller gapıp almadan bul bir iş... git! Gurban da sana bi destektir az çok... gardaşmdan ileri! Değilse evliya olsan faydası yok diyor, doğrudur...»

43

ISSIZ OVADA TELLER

Yüksek öğrenim gençliği, «Köylünün Sesini Duyurma Mitingi» düzenleyeceğine ilişkin bildirgeyi Vali yardımcılarında Mustafa Kozacı'ya verdiğinde, perşembe, saat 14.30'du. Aslında 48 saat önceden verilmesi yetiyordu, erken verdiler bir aksilik olmasın. Miting pazar günü...

Döviz yazılar Öğretmenler Derneği'nde hazırlanıyordu. «Yeşil Meram» gazetesinde gerekli duyurular çıkmıştı. İlçele-re bucaklara haberler gitmiş, bazı vitrinlere kartonlar asılmıştı. Yarın sesbüyültenle bir otomobil bütün şehri, mahalleleri dolaşacaktı. Gençler, köylerden kamyonlarla adam getireceklerdi. Mitingte köylüler konuşturulacaktı.

«Memleketin sahibi hakikisi hakiki müstahsil olan köylüdür» dövizini en önde üç köylü taşıyacaktı. Sonra bayraklar... «Beylere yüzbinler, hani bana kredi?» «Ben övey evlât mıyım?» «O topraklar benimdi, şimdi değil, neden?» Dövizleri hep köylerle tutacaklardı. Sonra bayraklar... Bayrakları da kızılı oğlan-ı yüksek

öğrenim gençliği taşıyacaktı. «Ben ne zaman efendi olacağım?» «Köylü köle midir?» «Köylüyle alay mı ediliyor?» Bunlar da bayrakların arasında gösterilecekti. Önce, elinde başak ve kılıç tutan anıta çiçek konacaktı. Sonra Alâaddin'in oradan, Mevlâna türbesinin önünden ayrı kollar halinde yürünecek, Hükümet Konağı'nın yanındaki alanda toplanılacak-tı. Alanda konuşmalar yapılacaktı ve bitecekti.

Vali yardımcısı, Mevlâna türbesi yönünden gelişi uygun bulmadı. «Çarşı içinde sokaklar dar, esnafın işi aksayabilir. Amacınız yürüyüş değil mi? Çiçeğinizi çelenginizi koyduktan sonra, Lisenin ve Kız Enstitüsünün önünden yürüyün, Orduevi önünden geçerek, Alâaddin'i dolanıp Konağın yanına gelin. Ko-. nuşun ve bitirin...» Mantıklı mantıklı anlattı, gençler razı oldular. Hazırlıklarını buna göre yapıyorlardı.

KÖYGÖÇÜREN

473

Gazete yazıp, sesbüyültenli otomobil dolaşınca, vitrinlere kartonlar da konulunca Dr. Hıfzı fırlayıp kalktı yerinden: / «Rezilliğin daniskası artık! Bu miting yapılmayacak! Engel

olacağız!» Telefon etti Dr. Zihni'ye, Hüsnü Şifa'ya, sonra Va-li'ye, Vali yardımcısına. «Meydanı boş sanıyorlar? Biz de bu memleketin evlâdınız! Mutlaka engel olacağız!..»

Akşam oldu Tarım Bakanını buldu: «Görevini yapmıyor Vali! Komünistlere güzergâh gösteriyor. Gençler birer maşa. Asıl başı ezilecekler kim biliyor musunuz? Öğretmenler Derneğini yönetenler. Büyük olaylar çıkabilir Bakanım! Halk galeyana halinde. Ve zaptetmek zor. Mitingin iptali lâzımdır, haber veriyorum!..»

«Ben Vali'yle konuşur, seni ararım Doktor!»

Telefon telleri inledi durdu bütün gece. Bir kıran türküsü gibi uzayıp gidiyordu inilti ovada. «Ama nasıl olur Sayın Bakanım? Anayasal bir hak ve esasen izne bağlı bile değildir! Onlar, güzergâh ister, biz de gösteririz. Menetmek olamaz. Ben gene de bir çare düşüneyim. Konuşayım gençlerle. Akıllı çocuklara benziyorlar, her halde beni kırmazlar...»

Sonra İçişleri Bakanını buluyor Dr. Hıfzı: «Lütfen efendim, lütfen Vali Beye emir verin, tedbir alsın, yoksa kan gövdeyi götürür! Az önce Terziler Derneği Başkanıyla konuştum, 'Terzileri yatıştırmak zor!' dedi. Yağlı Boya ve Badanaçılar Derneği Yönetim Kurulu da toplantı halinde. Emin olun bu galeyanı yatıştırmak zorlaşacak, hatta mümkün olmayacak!..»

Öksürüyordu İçişleri Bakanı: «Güvenirim size Hıfzı Bey. Arkadaşlarınıza çekidüzen verin. Milletten yüce menfaatlerine ve kutsal duygularına aykırı davranışlara karşı kamuoyunun asil tepkilerini takdir ediyorum. Siz tecrübeli bir arkadaşınız Hıfzı Bey. Millî duyguların galeyanı doğru olarak kanalize edilmelidir. Rica ederim vurun ama öldürmeyin!..»

Dr. Hıfzı'yı Tarım Bakanı arıyordu sonra: «İçişleri Bakanıyla konuştum. Vali'ye gerekli uyarı yapılmıştır. Kamuoyunun hassasiyetini anlıyoruz. Ama fazla taşkınlık olmasın. Bakanın size söylediklerini lütfen iyi değerlendirin. Her şey yasa sınırları içinde kalmalıdır. Gerekirse biz de geliriz. Şeker

474

KÖYGÖÇÜREN

Fabrikasında işimiz var zaten. Kantarma'daki çalışmalarını da görmek istiyorum...»

İnleyip duruyordu telefon telleri ve kimsenin haberi yoktu gecenin olanaklarından. Geceler ıssız ve biraz da ayazdı bozkırın yüzünde. Otlar uyuyordu. Yerüstü suları, eski göller, yaşlı çaylar uyuyordu. Yollar ıssızdı.

Çocuklar uyuyordu. Sadırlar Mahallesi, Şih Sadrettin, Şih Sadık, Beyhekim, Karacığan, Top-raklık, Yavrudurna mahalleleri uyuyordu. Beşiğe kalkmış analar vardı, emziriyorlardı. Gençler uyuyorlardı. Öğretmenler geç yatmışlar, uyuyorlardı. Çok, çooooook eski bir alışkanlıktı uyku. Sular uyuyordu...

Dr. Hıfzı uyumuyordu. Elinde telefon rehberi, bir onu çeviriyor, bir bunu. Geç kalmış bir fısıltı gibi ondan ona, ötekine atlıyordu: «Vali silik herifin teki: Anlamıyor hassasiyetimizi. İçişleri Bakanına, Tarım Bakanına açtım. Uyanıklığımızı takdir ediyorlar. 'Belki biz de geleceğiz aynı gün, Şeker Fabrikasında işimiz var, iyi bir şey olsun yapacağınız...' Eeeee şimdi çıkar gelirse, biz de bunu bastırmazsak ayıp değil mi kardeşim? Bak gece yarısı uyardım seni, demedi deme. Sabah kalkar kalkmaz ilk işin bunun tedbirlerini almak olacak. Topla arkadaşlarını, konuş. Şuna bak, tâ Ankara'daki Bakan anlıyor, buradaki Vali anlamıyor! Çok sayıda üye ile çıkmalısınız meydana. Bir yandan da kendi aramızda toplanmamız gerekiyor. Ticaret ve Sanayi Odası salonunda 11.00'de buluşuruz. Evet! Evet tam on birde. Sen de bazı arkadaşlara telefon et. Kalkar kalkmaz et. Hepsine ben yetişemem...»

Tan atmadan, şafak sökmeden, 18 dernek başkanının evini çevirdi. On sekiziyle de görüştü. Üç başkanın telefonu yoktu, onlara da telefonu olanlarla haber gönderdi. Tan atmadan, şafak sökmeden, «Köylünün Sesini Duyurma Mitingi»ni engelleme önemi anlattı, benimsetti derneklerin uykudaki başkanlarına. Doktor Hıfzı hiç uyumuyordu.

Ve ayıymadan etti sabahı. Sabahleyin bir duş aldı ılık. Sakalını sabunlayıp tıraş oldu. Kahvaltı yaptı. Yüzüne kolonya sürdü, kravat bağladı. Çocuklarıyla konuştu kahvaltıda. Karısının hatırını sordu. Sonra pabuçlarını bağladı, çıktı sokağa.

KOYGOÇUREN

475

Otomobiline atlayıp Memleket Hastanesine gitti önce. Saat 7.45. İşine gücüne baktı biraz. Hastaları dolaştı. Sonra oraya buraya telefonlar etti. Sonra Başhekime gitti 10.00'a doğru. «Biraz işlerim var, Vali'yi göreceğim, müsaade!» Başhekimin sandalyesi sallanıp duruyordu. Hıfzı Beyi idare etmesi gereğini anlayalı çok olmuştu. «Ooooo tabii! Tabii gidebilirsin Hıfzı'cığim! Tabii, güle güle... Başarılar dilerim kardeşim!..»

Toplantının Ticaret ve Sanayi Odası salonunda yapılmasına «Fahrettin abi» razı olmamış. Esnaf Dernekleri Birliği'ne yürüdü. 10.30'da oradaydı. Başkanlar birer ikişer geliyorlardı. Birlik Başkanı Necmi Bey de gelmişti. Gelenleri karşılıyordu.

Kunduracılar Derneği Başkanı, Terziler Derneği Başkanı, Bakkallar Derneği Başkanı, Mahrukâtçılar Derneği Başkanı geldiler. Gelenlerle teker teker el sıkıştı kalkıp. Hal hatır sordu. Ama açmadı konuyu.

Yağlı Boya ve Badanacılar Derneği Başkanı, Şoförler Derneği Başkanı, Demirciler Derneği Başkanı, Umum Otomobilciler ve Nakliyeciler Derneği Başkanı, Uncular ve Kepekçiler Derneği Başkanı, Seyyar Satıcılar Derneği Başkanı, İlim Yayma Cemiyeti Başkanı, İmam- Hatip Mezunları Cemiyeti Başkanı, Ticaret ve Sanayi Odası Başkanı, Faytoncular Derneği Başkanı, Din Görevlileri Derneği Başkanı, Genç İdealistler Derneği Başkanı... geldiler.

Gelenlerle teker teker tokalaştı, hal hatır sordu. Sonra, «ev sahibi dernek başkanı» olarak toplantıyı yönetmesi için Necmi Beye ricada bulundu. Necmi Bey, kürsünün önündeki masaya geçti. Kapılar kapandı. Sunuş konuşmasını yapmak üzere Dr. Hıfzı'yı kürsüye çağırdı.

Dr. Hıfzı, şehir ve il dahilinde alıp yürüyen komünist tahrikleri ve bunların birleştiği hedefleri açıkladı. Komünizmle Mücadele Derneği Başkanı sıfatıyla buna kayıtsız kalamayacağını, aynı şekilde buna kayıtsız kalması mümkün olmayan vatansever ve milliyetçi dernek ve birlik yöneticileriyle ilişki kurarak, ortak tedbirler düşünmek amacıyla bu toplantıyı düzenlediğini, Ankara'yla yaptığı konuşmaları, Valiyle, Vali yar-

KOYGOÇUREN

dımcısıyla olan telefonlarını özetledi. «Yapılmak istenen 'Köylünün Sesini Duyurma Mitingi'nin asıl amaç ve niteliğinin neler olduğunda kimsenin kuşkusu yoktur.» Ama onu da bir kere özetlemekte yarar gördüğünü söyledi. Sonra alınabilecek ortak tedbirlerin saptanması için görüşme açılmasını önerip yerine oturdu. Bu kadar olgun, açık ve az konuştu! Başkan öneriyi oyladı. Görüşme açıldı. Dr. Hıfzı görüşlerini en sonra açıklamayı uygun buldu. Dernek başkanları, komünizm tehlikesinin gittikçe azgınlaştığında birleşiyorlardı. Ne demek köylünün sesini duyurmak? Evet, yapılacak mitinge engel olmak gerekiyordu. Bunu da kabul ediyorlardı. Ancak neler yapılabileceğini somut olarak koyan yoktu. Sabırla dinliyordu Dr. Hıfzı.

Motosiklet Sürücüleri Derneği Başkanı Ali, öksürerek kalktı: «Yapsınlar mitinglerini, ardından bir de biz yapalım, görsünler miting nasıl oluyor! Dökeriz bütün esnafı, çırağı, çocuğu, yoksul mahallelerin halkını, hatta Doğanlar mahallesinin cin-genlerini, görürler miting nasıl oluyor! Caddeler, meydanlar adam almaz... Ellerimizi de havaya kaldırıp kaldırıp atarız naramızı... Yırtarız gökleri: 'Kahrolsun komünistler!..'»

Esnaf Dernekleri Birliği Başkanı Necmi Bey oturttu Ali' yi: «Herifler zehirlerini kusacaklar kusacaklar, o pisliğin üstüne miting yapacaksın. Asıl mesele onları konuşturmamak, kusturmamak zehirlerini! İşin inceliği burada, arkadaşlarımızdan buna göre teklif getirmelerini rica ediyorum...»

Şekerciler Derneği Başkanı Tevfik kalktı: «Gine esnafı, çırağı, hem de bütün mahallelerin halkını toplayıp çıkmalıyız karşılıklarına. Kamyonları, faytonları felân da cem edip kapamalıyız yollarını. Vede gücümüzü göstererek mani olmalıyız mitinglerine. Eğerkine bizimkilere daklaşacak felân olurlarsa o zaman biz de onlara daklaşmalıyız. Sonunda Allah ya onlara vermeli, ya bize!»

Necmi Bey kesti Tevfik'in sözünü: «Evet bu fikir daha makul. Ama tesadüfe çok yer bırakıyor. Allah ya onlara vermeli, ya bize demek, işleri yarı yarıya tesadüfe bırakmak demektir. Biz ciddî olarak hazırlanmalı, çıkacaksa ondan sonra çıkmalıyız karşılıklarına. Benim görüşüm de budur. Bilmiyorum

KUYUUÇUKEN

Hıfzı Abimiz ne düşünürler bu hususta? İşin esası kendilerini ilgilendirir. Biz vatansever kuruluşların başkanları olarak kendilerini desteklemekle mükellefiz. Görüşlerini açıklamak üzere Abimizi kürsüye davet ediyorum...»

Düzeltilti kravatını falan. Boğazını da kazıyıp kalktı:

«Bendeniz... Ali Bey kardeşimizle Necmi Beyin muhterem fikirlerini tevhid etmek istiyorum. Sanıyorum en makul yol, ikisinin söylediklerinin muhassalasından geçiyor. Şöyle ki, burada temsilcileri hazır bulunan dernek, kuruluş ve birliklerimiz, bütün üyelerine ilân ve tamim edip, hepsinin miting günü bir nizam içerisinde cadde ve alanlara çıkmalarını, yani düzenleyeceğimiz bir 'karşı miting'e katılmalarını temin etmeli. Ma-hallelerdeki halkı da haberdar ederek, onların da gelmelerini sağlamalıyız. Tabii bu kâfi değildir. Aramızda kuracağımız bir komite, 'karşı miting' ve engelleme cümlesinden sayılacak ve ayrıca orada doğacak duruma göre davranış şekillerini tanzim etmeli. Bunları esaslı notlar halinde dernek başkanlarımıza bir gün önceden vermelidir. Komünizmle Mücadele Cemiyeti'nin bütçesi iyidir. Bütün halkın ve özellikle çırakların 'karşı miting'e iştirak edebilmeleri için kendilerine birer yövmiye miktarında, hatta büyüklere 20'şer, küçüklere 10'ar lira olmak üzere bahşiş de verebiliriz...»

Necmi Bey bir ekleme yaptı: «Ekipler teşkil etmeli değil mi efendim? Ekipbaşılığı yapacak olanlara da 40'ar,

yada 50'şer vermeli!..»

«Benim teklifim şudur efendim!» Konuşmasını sürdürdü Dr. Hıfzı. «Eğer bu fikir benimsenirse, bir komite seçeriz. Komite, kime ne görev verileceğini ve ücret değil ama sembolik bir... bahşış diyelim ona... kaçar lira takdir edileceğini karar-laştırmalıdır. Tabii, seçeceğimiz komiteyi tam yetkili kılmak lâzım. Çünkü önümüzde fazla zaman yoktur. Bunun için vilâyetle temas gerekebilir, komiteye tam yetki vermek her bakımdan iyi olacaktır...»

«Anlaşıldı... anlaşıldı!» Konuyu toparladı Necmi Bey. Sonra öksürdü: «Oylamaya geçiyorum efendim. Komünistlerin mitingini engellemek için fiilî çareler uygulamak teklif ediliyor...

478

KUYÜRÜÇUKİÜJNİ

kabul edenler, etmeyenler... edilmiştir efendim! Karşı miting için, mensuplarımızın ve yoksul mahalle sakinlerinin iştirakinin sağlanması teklif ediliyor efendim... kabul edenler, etmeyenler... edilmiştir efendim! Bu işleri organize etmek için bir komite kurulması teklif ediliyor efendim, pardon, kaç kişilik olsun bu komite Abimiz?»

«Beş kişi yeter efendim!»

«Beş kişilik bir komite... kabul edenler, etmeyenler... oybirliğiyle kabul edilmiştir efendim! Şimdi de komiteye girecek isimleri rica ediyorum efendim!»

«Hıfzı Abimiz!»

«Biiir... başka?»

«Tevfik Bey kardeşimiz!»

«îkiii... başka?»

«Mükremin Bey kardeşimiz!»

«Üüüç... başka?»

«Fahrettin Bey Abimiz!»

Fahrettin Bey kalktı: «İstinkâf ediyorum, özür dilerim!»

«İstinkâf ediyorlar... başka?»

«Faruk Bey kardeşimiz!»

«Dööört... bir tane daha?»

«Ahmet Peker kardeşimiz!»

«Beeeeeş... fazla namzet gerekli mi?»

«Hayır hayır hayır...»

«Öyleyse bu beş kardeşimizi oylarınıza sunuyorum... Kabul edenler, etmeyenler... oybirliğiyle kabul edilmiştir efendim... Komitemiz kurulmuştur, başkanlarını kendi aralarından seçebilirler, toplantıyı kapatıyorum, efendim!»

Hemen kolunu kaldırdı Dr. Hıfzı. Söz alıp, seçilenler adına teşekkür etti. «Yardımlarınızla bu görevi yüce milletimize ve sizlere lâayık bir şekilde bitireceğimizden eminim. Akşama, düşündüğümüz tedbirleri yazılı olarak dükkânlarınıza yollayacağız...»

Kalktılar. Seçilenler bir köşeye toplanıp Hıfzı Beyi komite başkanı olarak görevlendirdiler. Bu da bitti. Yemek saati geliyordu Komite, Dr. Hıfzı'nın arabasına d,olup Meram'a yollan-

KÖYGÖÇÜREN

479

di. Yemekleri orada yiyecekler, tedbirleri «sakin sakın» orada sıralayacaklardı.

Nitekim öyle oldu. Tedbirleri daha masadayken kâğıt üzerine geçirdi Hıfzı Bey. Sonra şehre geldiler hızla. Birliğin bürosunda çoğaltarak dağıttırdılar odacıyla. Karanlık çökmeden başkanlar kâğıtları alıp okudular. Akşam yönetim kurullarını topladılar. İşbölümü yaptılar. Gerçekten etkili ve mantıklı tedbirler düşünmüşlerdi. Ertesi gün cumartesiydi. Sabaha kadar uyumayacaklar, her hazırlığı yapacaklardı. Ağızlarını da sıkı tutacaklardı. «Az lâf, çok iş!» ilkesine göre çalışacaklardı. Hele karşı tarafın duyup işiteceği boşboğazlıklardan temelli kaçınacaklardı.

44

DEVLETİN NE OLDUĞU

Şekerciler Derneği Başkanı Tevfik, saat 9.30'da, 24 dernek adına komitenin hazırladığı ortak imzalı bir dilekçeyi Vali'ye götürdü. Ama Vali yerinde yoktu. Geceleyin telgraf almış, İstanbul'a gitmiş. Kızkardeşi rahatsızmış. Çaresiz olarak Vali yardımcısı Mustafa Kozacı'nın kapısını çaldı Tevfik.

Vali yardımcısı, Özel Kalem Müdürüyle beraberdi. Elindeki işi bırakıp Şekerciler Derneği Başkanı dinledi.

«Biz, dilekçemizde yazılı 24 dernek ve kuruluş, pazar günü yapılacak komünist mitinginin durdurulmasını talep ediyoruz. Yetkili komite olarak dilekçemizi makamınıza sunuyoruz. Şehir kaynamaktadır. Miting durdurulmadığı takdirde doğacak olaylardan sorumlu değiliz. Bunu arza geldim efendim. Arkadaşlarım beni memur ettiler.»

Vali yardımcısı, dilekçedeki imzalara baktı. Derneklerin adlarına baktı. «Hıfzı Bey nerede şimdi?» Sordu.

«Hıfzı Bey hastanede. İşinin başında!»

«Ne zaman hazırlandı bu dilekçe?»

«Dün akşam efendim, müracaatlar çoğaldığı için...»

«Peki... aldım dilekçenizi, gereğini düşünürüm!»

Şekerciler Derneği Başkanı, dilekçenin bir eşini daha koydu Vali yardımcısının önüne: «Lütfen, aslını aldığınıza dair bunu da imzalayın efendim!»

«Niçin bu? Buna ne gerek var?»

«Görevimi yerine getirdiğimi arkadaşlarıma göstermek için. Dilekçemizi de sunmuş bulunduğuma göre!..»

«Pekiii!» İmzaladı dilekçenin eşini yardımcı.

Başıyla selâmlayıp çıktı Tevfik.

Vali Yardımcısı, Özel Kalem Müdürüne baktı:

«Ne demek istiyor bunlar?»

Özel Kalem Müdürü dilekçeyi inceledi:

KOYGÖÇÜREN

481

«Olay çıkaracaklar!..»

«Blöf falan mıdır?»

«Kararlı görünüyorlar...»

«Ama miting Anayasal bir haktır?» •

«Parti adamları efendim! Ankara destekliyor kendilerini!»

«Yanlış ama! Basit bir miting için fazla telâş!»

«Belki sadece gövde göstermek istiyorlar...»

Vali Yardımcısı, Emniyet Müdürünü buldu:

«Hikmet Bey, sizi buraya rica ediyorum!»

On dakika sonra Emniyet Müdürü geldi.

Dilekçeyi uzattı Vali Yardımcısı:

«Şuna bir bakın da fikrinizi söyleyin!»

Hikmet Bey dilekçeyi alıp inceledi:

«Olay çıkarmak istiyorlar...»

«Blöf falan olmasın?»

«Değildir, yapabilirler. Bütün esnaf derneklerini etkilerinde bulunduruyorlar. Halk Bankası Partinin güdümüne girdi. Öte yandan hayat pahalılığı dolayısıyla işler de kesik biraz. Mevcut bunalımı antikomünist yöne kanalize edebilirler. Parti de arkalarında olunca...»

Vali Yardımcısı düşündü: «Bak*seen!..»

«Vahim olaylar çıkabilir sonuçta...»

«Tedbir alamaz mıyız, önleyemez miyiz?»

«Alırız, önleriz... ama bu da onların lehine sonuçlanır. İstismar ederler. Beşini onunu tutuklamak gerekse, Ankara'ya ve şehri ayağa kaldırırlar. Aradıkları ortam mevcut görünüyor...»

«Böyle düşünüyorsunuz?»

«Mamafih bir tetkik ettireyim. Birkaç memur çıkartıp havayı yoklatayım. İki saatte sonucu getiririm efendim!..»

Yardımcı, dilekçeyi Emniyet'e havale edip imzaladı.

Çıktı Hikmet Bey. Makamına geldi. Birinci Şube Müdürünü ve yardımcısını çağırdı odasına. Tahir Beyle Komiser Yusuf çıkıp geldiler. Dilekçeyi ellerine verdi Müdür: «Şunu bir okuyun, konuşalım...» Sigara yakıp beklemeye başladı. Memleket Hastanesi Başhekimini aramayı düşündü, vazgeçti.

Tahir Beyle Komiser Yusuf bakıyorlardı.

31

482

KÖYGÖÇUREN

«Ne diyorsunuz?»

Tahir Bey: «Klasik Amerikan metotları...»

«Yapabilirler mi dersiniz?»

«Bakarsınız yaparlar... paraları bol!»

«İki memur görevlendirin. Ortalığı yoklasınlar. Bir de ne gibi hazırlıklar var, araştırın. Bununla kendiniz ilgilenin. Vali Yardımcısı bilgi istiyor. Bir saate gelebilerseniz iyi olur...»

Birinci Şube Müdürüyle Komiser çıktı.

Telefonu önüne çekti Hikmet Bey. Çevirdi: «Alooo! Fahrettin Bey? Ben Emniyet Müdürü Hikmet... Yoklar mı? Çabuk bulun, beni arasin...» Kapattı telefonu. Derin derin çekti sigarasını. Beş dakika sonra telefon çaldı.

«Haa evet sizi aradım Fahrettin Bey! Makama bir dilekçe geldi. Ticaret ve Sanayi Odası'nın da adı var... İmza değil değil, sadece adı var. Bir komite olarak veriyorlar. Nooluyor, pazar günü birtakım olaylar mı çıkacak?» Dinledi karşısındakini. Dinledi, sordu:

«Komünist mitingini nereden çıkarıyorsunuz?» Him hımmm etti, dinledi Emniyet Müdürü. «Öğretmenlerin ve işçilerin desteklediği kesin mi?» Dinledi, him hımmm etti. «Sloganları da komünist sloganları demek?» Dinledi, him hımmm etti.

«Bütün Türkiye'de ortak sloganlar diyorsunuz?» Dinledi, him hımmm etti. «Lenin'in 'işçi köylü ve aydın ittifakı' ha?» Dinledi, him hımmm etti.

«Ama Anayasa maddesi var ortada, Gösteri Kanunu var?» Dinledi, başını salladı, kaşlarını oynattı. «Hıfzı Beyden mi doğdu bu fikir?» Gözünü kırptı. «Siz de aynı fikirdesiniz, ortak fikriniz...» Dinledi, hım hımmmm etti.

«Peki Fahrettin Bey, teşekkür ederim, güle güle... Gerekirse ararım gene zatiâlinizi!.. Teşekkür ederim... efendim!» Çıtt ederek kapattı telefonu, çevirdi gene:

KÖYGÖÇUREN

483

«Öğretmenler Derneği Başkanını bulun bana. Okuldadır belki, oradan konuşabilirim...» Kapattı telefonu, bekledi.

Birkaç dakika sonra çaldı telefon.

«Alooo! Veli Beey? Derste misiniz? Ne zaman çıkıyorsunuz? On ikiye on kala çıkıyorsunuz. Peki Veli Bey, Başöğretmeni verin bana... Alooo? Şerafettin Beey? Sayın Hocam, mümkünse, Veli Bey'in dersini doldursanız da, kendisi buraya kadar bir gelse! Çok memnun olurum, çok teşekkür ederim! Çok teşekkür ederim... Hocam!» Kapattı telefonu.

On beş dakika sonra Öğretmenler Derneği Başkanı geldi. Emniyet Müdürü kalkıp karşıladı öğretmeni. Elini sıkıp yer gösterdi. Şekerciler Derneği Başkanının getirdiği dilekçeyi uzattı önüne. «Bunu bir görün bakalım...»

Veli Çeliköz dilekçeyi okudu:

«Kaba kuvvet gösterecekler!..»

«Öyle mi düşünüyorsunuz?»

«Gayet açık efendim!»

«Sizin ilginiz var mı bu mitingle?»

«Gençlerin yapacağı mitingle mi?»

«Evet?»

«Bizim ilgimiz, sadece destekliyoruz. Dernek olarak bir karar almadık, ama öğretmenlerin çoğunluğu katılır sanıyorum...»

«Arkada sizin dernek var diyorlar?»

«Nasıl?»

«Mitingi düzenleyen sizsiniz, gençler kılıf!»

«Hayır! İstesek kendi adımıza, kendimiz düzenleriz. Yasalar açık! Bunu gençler düzenliyorlar. Fikir onların, girişim onların... biz de beğeniyoruz. Özgürlük var... sa memlekette, pekâlâ beğenebiliriz!»

«Bazı nahoş olayların çıkmasından çekiniyoruz.»

«Devletin kolu uzun, tedbir almak lâzım!»

«Almaya alırsanız da, sonuçta gene kârlı çıkabilirler. Beş on kişi tutuklansa yarın, Ankara'yı ayağa kaldırırlar. Partileri iktidarda, biliyorsunuz...»

«Orası sizin takdir edeceğiniz husus efendim.»

«Bize yardımcı olmaz mısınız?»

484

KOYGOCUREN

«Ne hususta?»

«Gençler yapmasalar bu mitingi, vazgeçseler?»

«Doğru olur mu bu?»

«Sanırım en doğrusu bu olur!»

«Ama zorbalık bu? Birkaç zorbanın gözdağıyla Anayasal bir hakkın kullanılması engelleniyor demek? O zaman biz haklı olarak, memlekette yasaların değil, bunların egemen olduğunu bu örnekle de anlamış oluruz...»

«Zaten anlamıyor musunuz Hocam?»

«Bunun ne kadar acı bir durum olduğunu siz benden iyi takdir edecek durumdasınız...»

«Teşekkür ederim Hocam. Gidebilirsiniz. Konuştuklarımız aramızda kalırsa memnun olurum...»

Güldü Veli Çeliköz: «Kalmaya kalır da... yalnız, arkadaşlarım sorarlar, gerçeği söylemezsem kuşkulanırlar benden. Bir dernek başkanıyım, kimseyle saklı konuşmalarım olamaz. Takdir etmenizi rica ederim.»

Emniyet Müdürü Veli Çeliköz'ü geçirdi:

«Haklısınız, güle güle Veli Bey!»

Bir saat sonra Birinci Şube Müdürüyle Komiser geldiler.

«Bazı hazırlıklar, görülüyor Müdür Bey!»

«Özeti?»

«Esnaf arasında para dağıtılıyor. Çıraqlara 10'ar, kalfalara 20'şer... Gruplar meydana getiriliyor. Mahalle aralarında adamlar dolaşiyor. 'Komünistler toplanıp camileri bombalayacakmış, pazar günü herkes Gonağm önüne toplanıp bunları önleyecek!..' Birkaç kişiyi tutup getirmemiz mümkündü. Yanlış olur diye tereddüt ettik. Emir verirsiniz çaresine bakarız...»

Düşündü Emniyet Müdürü, hım hımm etti. «Tutup getirmediğiniz iyi olmuş. Ortalığı hemencecik velveleye vermiş olurduk...» Düşündü gene, hım hımm etti. «Bu para dağıtma işi yaygın mı? Yoksa birkaç tane mi gördünüz?»

«Çok yaygın efendim, çarşı kaynıyor!..»

«Hemen şimdi memur çıkarın, bütün çarşıda ve mahallelerde izleme yapsınlar. İlgilileri isim isim saptasınlar.

Siyasî şu-

KÖYGÖÇÜREN

485

benin bütün memurlarına işbaşı yaptırın. Büyük küçük her ilgili saptanacak!..»

Tahir Bey'le, Yusuf Bey selâmlayıp çıktılar.

Emniyet Müdürü, Vali Yardımcısını aradı telefonla. «Efendim, meşgul değilseniz, rahatsız edeceğim!.. Biraz bilgi toplamış durumdayız...» Dinledi, him hımm etti. «Teşekkür ederim, geliyorum efendim...»

Yarım saat sonra Vali Yardımcısı, İçişleri Bakanlığı müsteşarıyla konuştu. Arzetti şehirdeki durumu. Müsteşar dinledi. Sonra, «Malûmatım yoktu. Bakan Beye arzederim. Bir direktifi olursa sizi ararım. Elinizdeki kanuna göre hareket edin. Şimdilik söyleyeceğim bundan ibaret!..» Kapattı telefonu.

Teller, ofisten ofise, bürodan büroya, dükkândan dükkâna, yazıhaneden yazıhaneye, otelden bankaya, bankadan partiye yapılan konuşmalarla, bazen de şehirlerarası kanalların yüküyle inleyip duruyordu. Teller kaldırıyordu bunca yükü, bunca küfü. Adamlar hırsla, öfkeyle, kinle, kurnazlıkla, daha çok vurmak, daha çok güçlenmek istiyorlar, sıkıştırıyorlar, rica ediyorlar, özür diliyorlar, bazen de sövüyorlardı. Teller kopmu-yordu. Koparsa PTT işçileri ve hatbakıcıları koşup bağlıyorlardı. Teller, okumuşların, varsılların evlerine, bürolarına, ofislerine, dükkânlarına, yazıhanelerine, muayenehanelerine bağlıydı. Teller iki dakikanın içinde birbirinin yanma getiriyordu koşulmaz, ulaşılmazları.

Vali yardımcısı yemeğe ayrılmadan Ankara aradı. Müsteşardı telefonun ucunda. «Sayın Bakanım arzettim. Yetkilerinizi kullanmanızın gayet tabii olduğunu, ancak sızlanmalara yol açacak girişimlerden kaçınılmasını rica ediyorlar. Doğacak olayları mümkün mertebe suhuletle önlerseniz memnun kalacaklar. Zecri tedbir istemiyorlar. Hele siyasî polemiklere yol açılmasını hiç istemiyorlar. Muhalefet konuyu istismar edebilir, son derece dikkatli olmanızı arzu buyuruyorlar. Pazar günü Tarım Bakanı Beyefendi gelecekler. Belki onunla birlikte Sayın Bakanım da gelebilir. Böyle bir ihtimalden haberiniz olsun. Haydi kardeşim, başarılar dilerim, bir ihtiyacınız olursa arayın beni. Akşama kadar burada olacağım...»

486

KÖYGÖÇÜREN

Özel Kalem Müdürü yoktu. Odasına yalnızdı Mustafa Kozacı. «Eeee, haydi bakalım Mustafa, nasıl çıkacaksan çık içinden! Ve tut nasıl tutacaksan bu iki ucu boklu değneği!..» Kalktı, gezinmeye başladı odanın içinde. Valininki kadar değildi ama gene de genişti odası. Gezinip adımlamaya başladı. «Çık nasıl çıkacaksan!..»

İstanbul'daki Üniversitede bir kızı vardı. Bir kızıyla bir oğlu da lisede okuyorlardı. Emekliliğine çoktu daha. Politikada gözü yoktu. Gözü olsa şansı yoktu. «Çık bakalım Mustafa!..»

Öğleyin çıktı odasından. Usulca indi merdivenlerden. Arabaya binip çarşı içinden geçerek şehri dolaştı. Sonra evine vardı. Bir saat sonra gelmesini istedi şoförün. Sinirleri gerildiği zaman vücudu dökülürdü. Varır varmaz çöktü koltuğa.

Karısı geldi başucuna:

«Yemek hazır efendi!..»

Üniversitede okuyan kızı geldi: «Nasılsınız babacığım?» Eğilip öptü bir de. Derken ötekiler koşuştular. Hatır

sordular, öptüler.

«Bu dönemde memurluk zoookrrrr!..» Geçirdi içinden.

Baktı karısına: «Ne yiyeceğiz?»

«Allah ne veriyse onu, efendi!»

«Getirin madem Allah ne veriyse?»

Kalkıp elini yüzünü yıkadı. Su çarptı alınına. Ağzını falan çalkadı. «Vali Bey de çekip gitti İstanbul'a, kaldı işler üstüne, haydi çık bakalım!..» Böyle zamanda sigarayı artırıyordu. Ağzını bir daha çalkadı. Acılığını gitmiyordu. Havluyu alıp kurulandı: «Nasıl çıkacaksan çık...» Çıktı lavabodan.

«Canın sıkkın görünüyor efendi?»

«Efendi efendi...» der dururdu, Bursalıydı eşi.

«Sıkkın biraz... gerçekten... sıkkın!»

«Sıkı can eyidir be baba, kolay kolay çıkmaz!»

Küçük oğluna bakıp güldü. Yeni öğrendiği bir şakaydı her halde.

«Vali Bey çekip gitti, güya kızkardeşi hastaymış! Kaldım bir sürü belânın içinde. Bazen gönül diyor, 'Bırak valiliklerini, kaymakamlıklarını, bas istifayı!..' Çekip duracağına...»

KÖYGÖÇÜREN

487

«Peki ne yapacaksın bırakırsan?»

«Eller ne yapıyorsa onu...»

«Eller sürünüyor efendi! Çocuklarımız var...»

«Üzülme babacığım! Neresi inceyse oradan kopsun! Zaten bunlar ne kadar daha götürebilirler bu işleri! Öyle bir uyanma varmış ki halkta!..»

Bakıp güldü kızının saflığına.

Telefon çaldı. Kalkmak istemiyordu. Karısı telefonu yanına getirdi. «Buyrun, buyrun Hikmet Bey, gelin, buraya gelin... burada konuşalım kardeşim! Yemekteyiz, daha yeni oturduk, buyrun kardeşim...»

Kapattı telefonu, eğildi yemeğinin üstüne.

«Emniyet Müdürü mü, yemeğe mi gelecek?»

İşitti ama başka bir şey vardı kafasında.

«Yemeğe gelecekse bekleyelim diyecektim?»

«Yoo, yemeğe değil, iş konuşacağız, açsa yer...»

«Nedir mesele? Canın neye sıkkın?»

«Solcular miting yapacak, sağcılar saldırı düzenliyor!»

«Amaaan, bu sağcılarla solculardan bıktık! Kim çıkardı bunları şu güzel memleketin başına?» Ellerini silkeledi karısı.

Beş dakika sonra Emniyet Müdürü geldi:

«Havadisler kötüleşiyor Beyefendi!»

«Vali Bey onun için mi çekip gitti İstanbul'a?» Durdu. Müdüre güvenebilir miydi acaba? Çeker söyler miydi gelince? «Yani insanın aklına her şey geliyor!..»

«Şekerci Tefik, Terzi Mükremin, Foturafçı Ali Kalfa, birtakım komiteler, gruplar falan kuruyorlar. Umum Otomobilciler ve Nakliyeciler Derneği, ne kadar kamyon varsa köylere seferber ediyor. Hiç haberimiz yok, dün camilerde de antikomünist konuşmalar yapılmış...»

«Yemek yemiş miydiniz?»

«Ne gezer efendim, koşturmaktan?..»

Yer gösterdi yanından, karısına işaret etti.

Oturdu Emniyet Müdürü: «Hem de ölüyorum açlıktan...»

Çırpındı karısı: «Buyrun Hikmet Bey! Pek bir şeyimiz de

488

KÖYGÖÇÜREN

yok, ama Allah ne verdiyse doyurabilirim sizi...» Koşup tabak, çatal, kaşık getirdi. Sebze çorbası vardı, ondan koydu.

«Jandarma Alay Komutanını çağırıp bir toplantı yapalım birazdan. Hep birlikte bir daha görüşelim durumu. Savcı Beyi de çağırtaalım...»

«Meseleyi büyük almanın da sakıncaları var biliyor musunuz?»

«Benim de belimi büken bu ya! Değilse bir halt edemezler! Blöf bile sayılmaz yaptıkları. Ama dokunsan ciyak ciyak ötecekler. Ankara da hemen ayağa kalkacak. Belimi büken bu! Ankara, Ankara olsa...»

«Salatadan buyrun, kusura bakmayın...»

«Valla efendim, buyurduğunuz haklı galiba?»

«Ne gibi... hangisi?»

«Vali Beyin çekip gitmesi...»

«İlk anda o geldi aklıma...»

«Bir kızkardeşi olduğunu bile bilmiyordum?»

«Var yok, çekip gitti ya!»

«Acaba daha karışık tertipler mi var Vali Bey haberli çoğundan?» Durup düşündü Emniyet Müdürü, «Acaba Dr. Zih-ni'yi, Torunoğlu'nu falan çağırıp konuşsak mı kendileriyle?»

«Varsa bile...» Acıyla burkuldu Mustafa Kozacı'nın yüzü. «Varsa bile, onlar arka plânda dururlar, belli bile etmezler kendilerini... Bilgileri varsa da söylemezler...»

«Faydası olmaz mı konuşmamızın?»

«Verilmiş bir karar varsa caymazlar...»

«Daha olmazsa rica edilir kendilerinden?»

«Yahu bu ne biçim devlet, olur mu böyle?»

«Ama ucunu vahim sonuçlara vardırmaktansa?»

Durup düşündü Vali yardımcısı: «Evet...»

«Arabayla gelirken bakındım, tuhaf bir gidiş geliş içinde şehir. Sanki çok şiddetli bir deprem olacak, içlerinden bazıları bunu biliyor. Hani köpekler için bilir derler ya! Ve bazıları... çok müthiş bir yağmur yağacak, fırtına çok eski çınarları sökecek... bunun da farkına varmış... öyle!»

KÖYGÖÇÜREN

489

«Haklısınız: Belki sadece Doktor Zihni'yi çağırıp konuşmalıyız, 'Nooluyor, ayıp değil mi?' falan...»

Patlıcan musakka yiyorlardı.

«Salata buyurmuyorsunuz Hikmet Bey?»

«Alıyorum, teşekkür ederim...»

«Hanım nasıl, çocuklarınız nasıl?»

«Valla... gördüğüm yok hanımı, çocukları! Ne gecemiz belli, ne gündüzümüz, koşturup duruyoruz! Sanki madalya takacaklar göğüslerimize!»

«Yemekten sonra bir de beraber dolaşalım şehri. Ondan sonra çağıralım Komutanı, Savcını...»

45

VALİNİN YARDIMCISI

Cumartesi olduğu halde Hükümet Konağındaki odalarına geçip oturdular. Komutanı, Savcıyı karşıladılar, uğurladılar. Sonra Dr. Zihni'yi rica ettiler, üçe doğru çıkıp geldi. Dilekçeyi uzattılar ona da, okusun.

Fazla durmadı üzerinde, biliyordu.

«Nedir bu Zihni Bey?»

Sustu Dr. Zihni.

«Tasvip ediyor musunuz bunları? Bırakın şimdi resmîyeti, samimî olarak soruyorum. Bir parti başkanı olarak değil, bir aydın olarak fikrinizi öğrenmek istiyorum?»

İri dudaklarını sarkıttı, bocalamaya başladı Doktor.

«Rica ediyorum... Merak ediyorum fikirlerinizi?»

«Valla Beyefendi! Öyle bir soru tevcih ettiniz ki! Ben şahsen, kendi hayatımda asla şiddet taraflısı değilim efendim! Yalnız bu öğretmenler de çok olmuyorlar mı yani?»

«Öğretmenler değil ki mitingi düzenleyenler!»

Güldü Dr. Zihni: «Bunu sokaktaki çocuk biliyor...»

«Yüksek öğrenim gençliği düzenliyor mitingi!»

«Resmen öyle! Ama arkada kim var?..»

«Yani gençler maşa mı?»

«Tabii!»

«Olamaz, katiyyen!..»

Emniyet Müdürü girdi araya: «Veli Çeliköz'ü çağırdım. İlgimiz yok, ama bazı arkadaşlarımız katılabilirler, yasaya uygun bir mitingdir, ne sakıncası var?' Acı acı soruyor. Sanırım doğru söylüyor...»

«Evet! Acı acı sorar o! Görünüşte haklı soru! Görünüşte yasaya uygun miting!»

«Esasta da yasaya uygun, inceledik?»

KÖYGÖÇÜREN

491

«Belki haklısınız, bilmiyorum...»

«Madem öyle, ne hakla karşı çıkıyor bu Beyler? Bir suç işlenirse ortada kanun var, koğuşurma yapılır. Az önce Savcı Beyle konuştuk, o da böyle söylüyor. Daha miting olmamış, suç işlenmemiş, sizin arkadaşlar, sanki kanunların tatbikçisi ken-dileriymiş gibi, tedbir alıyorlar! Yasal bir mitingi önlemeye çalışıyorlar!..»

«Valla efendim!.. Malumaliniz, bizim partide birkaç fraksiyon, daima birbiriyle çatışma halindedir. Bu hareket daha ziyade, Hüsnü Şifa ve Dr. Hıfzı kanadından geliyor. Fahrettin'in de bunlarla birlik olduğunu tahmin ederim. Ben çoğum aralarında. Yalnız demem şu ki, öğretmenler gençleri tahrik etmeseler, böylece bunların

eline bahane vermeseler iyi olurdu! Bir kere ele bahane geçirdiler mi, bunları frenlemek zor olur. Şahsen hiç arzu etmem şehrimizde böyle tatsız olaylar olsun ve bulansın siyasî atmosfer, hiç arzu etmem...»

«Pekii, biz burada devletin kanunlarını tatbik edersek, jandarmayı silâhlandırıp üzerlerine yürütürsek, ordudan da ayrıca yardım istersek noolur?»

«Valla orası sizin takdir edeceğiniz bir husus! Ben arzu etmem kimsenin mutazarrır olmasını! Böyle bir yöne gidilirse işler kötü olur tabii. Birkaç kişinin ölmesi, birkaç kişinin yaralanması, kara bir leke olur şehrimizin alnında. Ayrıca sizler için de iyi olmaz. Malumalınız, demokrasilerde buna benzer toplum olayları her zaman görülebilir. Şeklen siz çok haklısınız. İki ucu batık bir değnek. Bir yanı Anayasal hakkını kullanacak, öbür yanı da buna karşı olay çıkartmak istiyor...»

«Evet böyle, tam böyle değil mi?»

«Şeklen böyle... ama işin esası?»

«Esası nasıl peki?»

«Hak kullanmak isteyenler suç işlemeye niyetleniyorlar!»

«Yani?»

«Yani işçiyi, köylüyü, aydınları tahrike... tam komünizan bir teşebbüs!»

«Rica ederim, siz bir hukukçu değilsiniz ama kanunları bilirsiniz, daha ortada hiç bir davranış yok, niyetten bahsediy-

492

KÖYGÖÇÜREN

KÖYGÖÇÜREN

493

yorsunuz, halkı tahrik edeceklerini söylüyorsunuz. Bunun böyle olup olmadığını yargıç ayırdedecek. Bir insanın niyetine göre ceza tasarlanmaz...»

«Ben kanaatimi söylüyorum. Şeklin altındaki gerçeği söylüyorum. Bilmem öğretmenlerin bundan önceki toplantılarından haberdar mısınız? Hükümet komiseri falan da vardı. Söylemediklerini bırakmadılar. Öğretmenlikle ilgisi yok konuşuklarının!..»

«Büyütmeyin rica ederim! Bir dernek toplantısında, mesleğin ve yurdun sorunlarını konuşmuşlar. İlgili arkadaşlar konuşmaları inceledi. Bir suç olsa, gerekli koğuşturma yapılır ve suçlular mahkemeye verilir. Siz bundan emin değil misiniz?»

«Beyefendi ben fikrimi arza çalışıyorum, takdir sizin!..»

«Teşekkür ederim, teşekkür ederim... de, bir aydın olarak ve aynı zamanda bir parti başkanı olarak bize yardımcı olmanızı bekliyordum...»

«Peşinen arzedeğim ki, bu teşebbüslerle resmî, gayrires-mî, partimizin hiç bir ilgisi yok! Bunu bütün açıklığıyla dikkatinize sunmakta yarar görüyorum. İkinci olarak, benden nasıl bir yardım bekliyorsanız, onu da

açıkça belirtin. Gücüm ve yetkim dahilindeyse hay hay, hemen koşayım, yapayım...»

«İkaz edin arkadaşlarınızı, olay çıkarmasınlar!..»

«Yapamam Beyefendi! Bir defa aramızda rekabet var. Parti içindeki fraksiyonlardan bahsediyorum. İkincisi bunların durdurulması için solcu miting'in iptal edilmesi lâzım. Bu yapılmadan nasıl onlara durun, oturun diyebilirim? Parti içindeki prestijim noolur o zaman?»

«Tamam Zihni Bey, anlaşıldı, teşekkür ederim...»

«Bi şey değil, kusura bakmayın rica ederim...»

Geçirdiler Dr. Zihni'yi. Dişlerini gıcırdattı, sövmemek için kendini zor tuttu Mustafa Kozacı. «Al birini, vur ötekine!.. Söy-leyemezmiş, yapamazmış!.. Şu memleketin partilerini yöneten insanlara bakınız Hikmet Bey!»

«Tam buyurduğunuz gibi Beyefendi!»

Anlamadı Vali Yardımcısı: «Nasıl?»

«İki ucu batık değnek efendim...»

Odanın içini, köşelerini adımladı Vali Yardımcısı.. Sonra durdu: «İsterseniz bir de miting'in düzenleyicilerini çağırtaalım ha? Gençleri diyorum... söz dinlemezler ama!»

«Siz bilirsiniz efendim...»

Öğle geçmiş, ikinci olmuştu. Öğretmenler Derneği'nin önünde bir cip durdu. İki sivil indi cipten. İçeri girip Veli Çe-liköz'ü buldular hemen. Veli Çeliköz, sivilleri Yönetim Kurulu odasına götürdü. Salonda konuşmak istemedi gelenlerle.

Birinci Şube memurlarından Cafer, «Hocam, miting düzenleyicisi gençleri Vali Yardımcısı istiyor. Sanırım bir görüşme yapacak kendileriyle. Alıp götürüleceğiz dilekçede imzası olanları...» Ayaküstü anlattı.

Dernek Başkanı sordu: «Ciple mi götürüleceksiniz?»

«Çabuk istiyor, mümkünse ciple götürüelim...»

Dernek Sekreteri girip geldi.

«Miting düzenleyicilerini istiyorlar. Buldur şunları...»

İzinin üstüne döndü Sekreter. Beş gençle birlikte çıkıp geldi az sonra. Anlattı memurlar.

«İyi ya, gidelim madem...»

İndiler aşağıya. Bıyıklı Teknik Üniversite öğrencisi sordu: «Beşimizin de gelmesi gerekli mi? Sığmayız cipe?»

«Hanginiz başkan?»

Teknik Üniversiteli kendini gösterdi: «Benim başkan...»

Cafer, ötekilerden ikisini ayırdı. «Üçünüzü götürüelim yeter!» Sonra ekledi: «Gerekirse gelip sizleri de alırız...»

Doldular, cip yürüdü.

«Çabuk ötekileri de getirin!» Sıkıştırdı Emniyet Müdürü.

Birkaç dakika sonra cip geldi, kalanları götürdü.

Vali Yardımcısının odasına alındılar.

Yardımcı, ayakta gezindi biraz. Sonra oturdu makamına. Gençler ayaktaydılar. «Buyrun, oturun koltuklara, sandalyala-ra... Biraz konuşmak istiyorum sizlerle...» Gençler oturdular.

«Bir müracaatınız var, miting yapmak istiyorsunuz. Peki dedik, güzergâh gösterdik. Fakat dünden beri şehirde bazı tertipler dönüyor. Mitinginizi bastırmak için hazırlananlar var. Bunları biliyor musunuz?»

494

KÖYGÖÇÜREN

Teknik Üniversiteli konuştu: «Biliyoruz!»

«Peki, ne düşünüyorsunuz?»

«Mitingimiz yasaldır...»

«Biliyorum -yasal...»

«Yasal bir miting engellenemez!»

«Biliyorum engellenemez...» Durdu Vali Yardımcısı. «Fakat saldırı esnasında nahoş olaylar çıkabilir...»

«Devlet yok mu? Hükümet yok mu? Durdurun saldırganları. Biz yüzyıllardır hakları çiğnenen köylünün sesini duyurmak istiyoruz. Yasalar buna engel değil. Ama birtakım zorbalar engel olmak istiyor. Bize sınıf mücadelesi suçlaması yapıyor. Asıl sınıf mücadelesi, karşımızdakilerin yaptığı. Onların yaptıkları, apaçık halk düşmanlığı, köylü düşmanlığıdır! Biz işte buna karşıyız...»

«Aferin!.. Bravo!..» Gençlerin yüzüne ayrı ayrı baktı Mustafa Kozacı. Hikmet Beyin başı yerdeydi. Vali Yardımcısı işittiklerini anlamaya çalışıyordu. Başı uğulduyordu.

«Bir memlekette yasalar ya vardır, ya yoktur!..»

«Yasalar var da...»

«Varsa uygulanır...»

«Uyguluyoruz da...»

«Öyleyse biz de mitingimizi yaparız...»

«Siz mitinginizi yaparsınız, onlar da saldırırlar. Biz de buna engel olmak isteriz. Bütün bunlar nazariyatta kolay. Fakat birtakım nahoş olaylar çıkabilir. Memleketin durumu nazik. Bunu istemiyoruz...»

«Zorbalar aynı zamanda forslu... korkuyorsunuz! Belki Ankara'dan da destek görüyorlar. Polis, jandarma görevini tam yaparsa kötü olur, ucu size dokunur... bundan korkuyorsunuz!»

«Bize hücum etmeyin. Bundan ne kazanacaksınız?»

«Sizler kanun adamlarısınız. Memleket ne çekiyorsa korkak kanun adamları yüzünden çekiyor aynı zamanda. Meydanı bu zorbalara mı bırakıyoruz?»

«Sizler gençsiniz, heyecanlısınız. Bunu anlıyorum. Fakat çevrenize kulak veriyor musunuz? Dönen dolaplardan haberiniz var mı? İyice döküp düşünmeden böyle konuşmayın. Yer

KOYGOÇUREN

495

yerinden oynuyor. Yasaya göre ben sizin mitinginizi önlemek istemem, önleyemem. Fakat birtakım nahoş olaylara yol açarsa, buna engel olmak görevimdir...»

«Ama bu nahoş olayları biz kışkırtmıyoruz?»

«Fakat mitinginiz halkın galeyana yol açıyor!»

«Halk kim? Bunlar halk mı? Çıkmış üç beş başdönük partici, çıkarıcı, dümenci... Asıl bunlar halkı kışkırtıyor! Göreviniz buradan başlar, niçin bunlara engel oluyorsunuz?»

«İşler büyüyebilir. Halk daha da galeyana gelebilir. Benim söylediklerimi serinkanla dinleyiniz. Beni suçlamakla elinize ne geçecek? Ben baştan beri mitinginize karşı değilim. Ama bazı olaylara yol açma tehlikesi belirince desteğimi çekmek zorunda kalırım. Kamunun huzuru da en az sizin miting hakkınız kadar önemlidir.»

«Kısa vadeli bir kamu huzuru! Ama bu memleketin % 80'i yüzyıllardan beri huzursuz. Uzun vadede bu huzursuzluğu nasıl ortadan kaldıracamız? Bu sizi ilgilendirmiyor mu?»

«Ben burada, sizlerin yada kendimin kişisel görüşlerimizi tartışmak için değil, kanunları uygulamak için oturuyorum...»

Atak bir tay gibi sıçrayıp sıçrayıp kalkıyordu Teknik Üniversiteli: «Aynı zamanda bizlere örnek oluyorsunuz bu davranışlarınızla, değil mi? Belki vicdanınız da rahattır şimdi. Ve halkımız bunları hiç bilmiyor. Bildiği gün nereye gideceksiniz?»

Emniyet Müdürü başını kaldırıp diklendi.

Vali Yardımcısı güldü. Kalkıp gezinerek bıyıklı gencin baş-ucuna geldi. Gene öyle gülüyordu. Elini kepçe yapıp genç adamın başına koydu. «Daha belki yirmi, yirmi iki yaşındasın. Pırıl pırılsm, inanç dolusun. Dopdolu bir gelecek senin. Fakat yarın olaylar önleyemeyeceğimiz derecede gelişir, bir tehlikeyle karşılaşsanız, sizi, seni nasıl kurtarabilirim? Mitingin silâhsız ve saldırısız olması lâzım. Kendinizi kendiniz koruyamazsınız. Karşımızdakilerin uzun deneylerle geliştirilmiş metotlarından haberiniz yok, deneyleriniz eksik... nasıl koruyabilirim sizi?»

KOYGOÇUREN

Gene sıçrayıp kalktı bıyıklı genç: «Bu sözlerinizi bize yazılı olarak verebilir misiniz?» «Verirsem açıklama yapacaksın, beni rezil edeceksin... ama vereyim! Bunu mu düşünüyorsun? Eğer amacın sadece beni hırpalamaksa, beni rezil etmekse, ben buna razı olabilirim. Şahsî prestijim önemli değil. Fakat tahrik edilmiş kalabalıklara hâkim olamazsak, sizlerin başınız derde girer, yüzlerce gençsiniz, buna göz yummak istemiyorum...»

Okulda gibi ellerini kaldırdı ötekilerden ikisi: «Bir dakika... eğer izin verirsiniz...»

İşaret etti Vali Yardımcısı: «Dinliyorum, konuş!»

«Bizim maksadımız sizi zorda bırakmak değil. Fakat ortada çok komik bir durum var. Siz zorbaları biliyorsunuz. Yapacaklarını da biliyorsunuz. Yaratacakları tehlikelerden haberiniz var. Ama bizi bağıyorsunuz! Devletin polisi, jandarması, daha olmadı ordusu askeri, ne güne duruyor? Siz işte bunları kullanacak kanun adamısınız. Yoksa bunlar her zaman işçiye köylüye karşı kullanılır, fakat saldırgan burjuvalara karşı kullanılmaz araçlar mıdır?»

«Sen de arkadaşının söylediklerini söylüyorsun!»

«Akıl için yol birdir demezler mi?»

«Peki... ben size meramımı söyledim sanıyorum. Anladınız anlamadınız, başka. Şimdi sizden ricam şu. Buradan çıkın, şehri dolaşın. Etrafı dinleyin. Yapılan hazırlıkları izleyin. Sonra aranızda konuşun. Ben yasaklamadan, bu mitingi yapmanız doğru mu, değil mi, bir karara varın. Bunu iki saate kadar bildirin. Sizlerin sağduyunuza güveniyorum. Sizlerin yaşınızda benim de evlâdım var. Sizleri anlıyorum, anlamak istiyorum. Umarım bir gün gelir siz de beni anlarsınız... haydin!»

Gençler kalktılar. Ellerini sıktı teker teker. «İki saat sonra mutlaka bir haber bekliyorum... Haydin güle güle!..»

Gençler çıktılar, postacı girdi. Bir «yıldırım» getirdi. Şe-hiriçinden çekilmişti. Emniyet Müdürü «almdı»yı imzaladı. Okumaya başladı altı bol imzalı, uzun «yıldırım»ı:

«Komünizmin emperyalizmini ve onun vahşetini gizlemek için sözde köylünün sesini duyurmak ve onu uyandırmak için

KÖYGÖÇÜREN

497

düzenlenen malûm mitingin asıl amacı anarşi yaratmak olduğundan, tertipçileri ve tertipçilerin gerisindeki destekçileri, kanun önünde suç işlemektedirler. Huzur bozmaya matuf bu teşebbüs, milliyetçi halkımızı galeyana getirmiştir. Esasen siyaset dışı kalması lâzım gelen kişi ve kuruluşlarca düzenlenen bu mitingin durdurulmasını bir kere daha arz ediyoruz. Aksi halde doğacak olayların mesuliyeti şahsınıza ve makamınıza racidir. Şehir halkı adına... Saygılarımızla...» 24 Dernek ve Kuruluşun adları, Başkanlarının «imza», «imza», «imza»ları...

«Yıldırım»ı aldı katladı, «Şehir halkı adına...» Bir daha katladı, yırtacaktı, yırtmayıp açtı, sumenin altına koydu.

Üzgündü. Emniyet Müdürünün gözlerini arıyordu.

«Bir ülkede çok partili demokrasi, sadece seçimlerle olmuyor demek! Eğer o ülkede demokrasi sağlam dayanaklar üzerinde durmuyorsa, bir kısım yurttaşların siyasal ağırlığı öteki yurttaşların siyasal ağırlıklarından fazlaysa, yani! ekonomik ve sosyal eşitlik... yani «denge» yoksa... böyle oluyor demek!»

Üzgün ve bezgin, en yakındaki koltuğa çöktü.

«Şu yarını bir geçirseydik!» Elini başına koydu.

Hikmet Bey sordu: «Bir kahve alır mısınız?»

Sessiz oturdu bir süre. Sonra konuştu:

«İçelim birer kahve... fena olmaz!»

Kapıdaki polise emir verdi Emniyet Müdürü: «Benim odadaki kahveden, arkadaşlar kendileri pişirsinler!..»

Kahveleri içerken öğrenciler çıkıp geldiler:

«Sizi dinleyeceğiz efendim: Mitingden vazgeçiyoruz...» Bir de yazı koydu masanın üzerine Teknik Üniversitesi.
«Miting düzenleme komitesinin oybirliğiyle kararıdır.» Koyup birkaç saniye beklediler. Geri geri çekildiler sonra. «Bu davranışımızın değerlendirilmesini size bırakıyoruz. Halka da açıklayacağız yarın...»

Çıktılar.

32

KÖYGÖÇÜREN

499

46

ESNAFIN TEMSİLCİLERİ

Doktor Hıfzı, telefona gitti. Kaldırdı almaç vermedi, dinledi. «Evet, evet... anladım... peki!» Kapattı. Emniyet Müdürü Hikmet Beydi telin ucundaki. «Eveeeeet!..» Evindeydi. Konukları vardı. Yemektedirler. Gelip yerine oturdu.

«Ama bütün hazırlıklarımızı yapmıştık?»

Düşte gibiydi. Kime söylediği belli değildi.

«Noolacak peki? Ne diyeceğiz bunca insana?»

Tevfik sordu: «Nolmuş Hıfzı Abi, söylesenize?»

Esnaf Dernekleri Birliği Başkanı Necmi Bey de sorguyla baktı yüzüne. Böğürüne kurşun yemiş gibi kıvrandı Dr. Hıfzı: «Noolacak şimdi? Hem de dağıttık paraları! Vazgeçmiş dürzüler!..» Acıyla buruldu yüzü. Yeşile çalan mavi gözleri sulanır gibi oldu. Sivri burnu sızladı. Karısı, bir terslik olduğunu sezdi, fakat karışmadı söze. Çocukları yemeklerini bitirip usulca kalktılar. Çekildiler odalarına.

«Ankara'ya ne diyeceğiz sonra? Bunca insanı ayaklandırdık, onlara ne diyeceğiz? Vazgeçtiler, iyi! Korktular, çok iyi! Bu dürzülerini yıldırma bile büyük prestij. Fakat bu kadar hazırlığın işe yaramadan kalması rezalet!..»

İlk aklına geleni söyledi Tevfik:

«Toplarımız dağıttığımız paraları!..»

Necmi Bey elini savurdu Hıfzı'dan önce:

«Olur mu be?! Çingeneye çıkar adımız!..»

Tevfik düşündü: «Öyleyse deriz ki, ilerde başka bir işe gelirsiniz. Başka bir ihtiyaç halinde...»

«Belki kendimiz yaparız bir miting...» Necmi Bey.

Dr. Hıfzı, ellerini başına koydu, tuttu saçlarını, sonra kaşımaya başladı diplerini. «Toplum olaylarını şekercilik mi sanıyorsun? Eşşekler bile yılda bir kösnüyor!»

Necmi Bey yiyordu yemeğini. Tevfik de yiyordu. Eşi Lâtife, «Haydin buyrun allaşkma! O kadar üzülecek ne var?» Konuşup duruyordu ama, tadı tuzu kalmamıştı sofranın. Rakılar olduğu gibi duruyordu önlerinde.

Düşünüp düşünüp duruyordu Hıfzı: «Ne güzeldi planımız! Dürzülerin ikisini üçünü tutacaktık meydanda, tövbe ettirecektik halkın karşısında! Ankara bir miting baskını görecekti! Ne Adapazarı baskınına benzeyecekti, ne Düzce, Yozgat!.. Bütün gazetelerin manşetinde olacaktık pazartesiye... Planlar, hazırlıklar boşa... gitti!» Kalkıp telefonun basma geçti birden. Çekti önüne, çevirdi çevirdi:

«Aloooo! Fahrettin Beeey? Teşekkür ederim, iyi akşamlar! Fakat duydunuz mu, Emniyet Müdürü telefon etti, mitingten vazgeçmiş dürzüler! İyi mi? Ne iyisi? Ne âlâsı yahu Fahrettin Bey? Onca hazırlık boşa gitti, farkında değil misiniz, mahvoldu planlarımız? A'a'aa! Valla aşkolsun size! Dağıttığımız paralar, ayaklandırdığımız insanlar... Bir işiniz yoksa, kalkıp bize kadar gelseniz, yada biz kalkıp size gelsek? Yok canım, vazgeçmek olur mu? Sadırlar'da, Şih Sadık'ta, Şih Sadrettin'de, İhsaniye'de, Yavrudurna'da, Karacıgan'da, Harmançık'ta, Ha-sanköy'de, Ardıçlı'da, her yerde ekiplerimiz kapı kapı dolaşp adam ayarlıyorlar yarma. Kalıversin olur mu? Rica ederim, başka bir şey deyin, bunu demeyin! Ve bakın, büyük söylemiş olmayım ama, bu işi kongreye kadar götürüp bırakıyorum. Tamam artık, benden kesik. Bir daha bu işlerde yoğum. Mebusluk değil, bakanlık olsa gine yoğum! Şimdiden haber vereyim de, sonradan geç haber verdi demeyin! İhtiyarladım be!..» Dinledi, hım hımm etti. «Peki, buyrun, sizi bekliyoruz... Şeref verirsiniz... Rakımız var, sofradayız zaten!»

Lâtife kalkıp mutfağa gitti hemen. Biraz daha salata doğramaya başladı. Hünerli bir göçmen kıızıydı. Sarı diri, gıtı pıtı bir şeydi. Sadece Hıfzı'yla yetiniyordu, başkalarına kaymıyordu gözü. Ama bu işlerden hoşlanmıyordu. Aslında Hıfzı'dan da hoşlanmıyordu fazla. Namaza oruca zorluyordu çok. «Bizim mevkiimiz... sen bu işleri anlamazsın Hanım! Fazla dekolte gezinmek yok... kısa kol, kısa etek dolaşmak yok... kızın giyimi-

500

KÖYGÖÇÜREN

ne falan son derece dikkat edeceksin... yani bizim şehrimizin taassubu malum... benim de işlerimi biliyorsun... çok rica ederim yani...» Halbuki «Avrupa» doğumlu bir kızdı Lâtife. Bir doktorla evlenirken böyle kapanmaya itileceğini, namaza oruca zorlanacağını düşünmemişti. Fakat buna da şükür değil mi? Beterin beteri var. Gene de şükür! Zorluyordu ama iki gün sonra unutuluyordu.

«Bizim Fahrettin Abi akıldan piyade yavu! 'Daha iyi değil mi? Maksat hasıl olmuş sayılır... rahat ederiz!' Şu kafaya bak! Neyse gelsin konuşalım. Asla gerileme yok! Planlarımızı biraz tadil ederek uygulayacağız. Tezimiz bu. Kendisini ikna edeceğiz. Vede... gene çok güzel bir gövde gösterisi olacak!»

Tevfik elini kadehe uzattı: «Yaşsa sen Doktor! Buldun gene formülü! Senin formüllü düşünmelerine bitiyorum. Sen bir dahisin Abi! Söylüyorum inanmıyorsun! Haydin, kaldırın bakalım siz de! Yarınki başarımızın şerefine!..»

«Hıfzı Abimizin şerefine!..»

«Vaarolun, nuurolunL»

Dr. Zihni'nin apartmanın kapıcı dairesi, hele bu dairenin oturma odası çok dardı. Ama Hıdırgil yabancı değildi. Kimi sandalyeye, kimi minderlere, kimi de somyanın üzerine ilişiver-diler. Müslüme mutfağa gidip çay suyu koydu. Teslime yanı sıra yürüdü.

«Vallaha eyi kötü geçiniyoruz aba. Sunacık'ı bilmez değilsin. Öte git dediği yok. Ben de onu hoş dutuyorum nâpayım? Onca oturdum bubamm evinde, ne geçti elime? Bugün Hıdır bi maltız almış. Mahallede herkesin var, bizim yoğudu. Yirmişer lira dağıtmışlar İtfaye'de. O parayı maltıza vermiş. Akşamüstleri üzerine furduk mu aşı, dışarda fokur fokur... gazocandan idareli! Sen nasılsın aba? Eyi misin bakalım?»

«Abaan Allah canını alsın! Sehere geldim gocadım! Enip çıkamıyorum merdimanları! Gollarım bacaklarım gopuyor! Bugün Albaygü'nün çamaşırı, yarın Hakimgil'in süpürgesi, bürgün Avukatgil'in silgisi... Goca apartumanm merdimanlarını ben paklıyorum zabaha garşı! Abaan Allah canını alsın!..»

KÖYGÖÇÜREN

501

Sunacık, yatağın üstünde, dizlerini önölçeğiyle örtmüş, kazak örüyordu. Doğan'ınkini bitirince Şükrü'nünkini örecekti. Söz de verdi. Duran'a ondan sonra. Şükrü Sunacık'ın yanında oturuyordu. Kolunu onun dizine yaslamıştı hafif. Doğan, duvarın dibinde, minderin üstündeydi. Melâhat Hanımın verdiği gazetelerden birini okuyordu. Yeter de onun yanında bir dergiyi karıştırıyordu. Dergide, güzel giysili gâvur çocukları, gâvur kadınları vardı. Bir giyim dergisiydi. Her ay alıyordu. Birikmişleri Müslüme'ye yükleyiverdi dört gün önce.

«Eeee adamım, bu işte de siz yaşadınız! Yirmi sana, on Doğan'a, otuz! Bize beş guruş koklatmadılar. Nasip olursa yarınki mazife neymiş?»

«Yarınki mazifeyi bilmeyen mi var?» Gözünü Doğan'a kaydırıldı: «Velâkin biz o işlerinde yoğuz, değil mi Doğan?»

Doğan, ezintinin bozuntunun içindeydi. Kıvranıp duruyordu: «Yavu buba, öyle diyorsun emme Usta çekişir!»

«Nerden bilecek senin gidip gitmediğini?»

«Öğlene düggânın önünde olacağız. Yoklama yapacak. Ondan keri hep bir arada duracaz. Galfa Kâzım başımızda olacak. Bakarlar ben yoğum, belli olur. Ondan keri de getir bakalım aldığın parayı. Belkim işten çıkarır...»

«Görüyor musun bacanak! Ne muhkem işleri var dürzüle-rin? Şimdi bu oğlanın bu tevlake işlere garişması eyi mi?»

«Yavu Hıdır, öyle saf gonusuyorsun ki adamım! Bırak, Doğan varsın ora gadar, yoklamada bulunsun, barabar yoruyor gibi bigaç adım atsın, sona tüyüversin! Asıl sen nâpacan gendin?»

«Ben gendim kesseler gitmem! Yani gitsem de, garişmam dediklerinin heç birine! Herifler 'Köylünün sesini duyuracaz!' deyi miting edecek, biz de onları dövecez... şahsıma, böyle bir alçaklığı yapamam!»

Musa bacak bacak üstüne attı:

«Yaniş düşünüyorsun adamım! Ben bu mitinge giderim. Dürzülerin paralarını da alır yirim. Emme bi direm onlardan yana çalışmam. Berikinlerden yana çalışırım! Destek olurum talebelere. Kerim Usta'yla gonusduk azcık, onun da fikri bu.

KÖYGÖÇÜREN

Seçimlerde de böyle. Alalım dürzülerin parasını, oyumuzu istediğimize verelim...»

Müslüme'yle Teslime çayları alıp geldiler. Sunacık baktı. «Bu gupalardan bir dakım da bize ilâzım...» Geçirdi içinden. Çayını alıp pencereye, camın dibine koydu.

«Ulan şu dürzülerin aklına pravo! Hemi köylülere yapılan mitingi basacaklar, hemi bu işte köylüleri gullanacaklar! Heç heç gelemem bu işe adamım! Daha Haggi'yı gördüğüm yok. Yarın uğrar, sorarım. Ona da aynı tembehi yaparım. 'Ossuru-ğün şifa!' deseler, yok dürzülere...»

«Yarın erkenden İtfaye'deki arkadaşlara derim ben de! Yok öyle üç okka sovan beş gurus! Gerçi içlerinde dokuzu onu onlara eğik emme, çoğunun aklını çelerim...» Durup düşündü biraz. «Ben çelerim ya, çoğunluğu dakmışlar peşlerine, bacanak!»

«Biz de çok mal gibiyiz canım! Herif gelmiş sehre, üç yıl olmuş, sekiz on yıl olmuş, hâlâ aynı kafa! Ulan, hadi köyde ağzına gadar buz doluydu gafalarmız gabul, emme seherde noolu-yor, eritseniz ya onları!..»

«Şu masaya da bi örtü uydursak eyolacak!..» Sonra birden konuyu değiştirdi Musa:

«Habarm var mı, gelmiş bizim paralar? Panga Müdürü demiş, pazartesiye vereyim. Şimdi mesele, alıp bu paraları birer ev yapmak eyi kötü... Boğazda bostan bitici değil adamım! Boğaza verdin mi yimem demiyor. En eyisi birer ev. Sokmak başımızı içine. Garacığan'm oralarda uygun fiyata birer evyeri bulalım, yapalım yan yana evlerimizi...»

Güldü Hıdır acı acı:

«Yitik değirmenin çakıldağı! Herifler bi katagulliyeye getirip sürdüler bizi, ondan keri de suları çıkardılar duru duru, hemi de ne ganallar, ne beton arklar görüyorsun! Heç aklına gelir miydi böyle fenler düretecekler? Şimdi, 'Yirmişer liralarını aldık, emme dediklerini yapmaycaz!' Böbürleniyoruz. Herifler suları başından avlıyor. Tarla bizim, para panganm, makine devletin... köylü kısmı, elli yıl düşünse baş edemez şehirliyen! Hem parası çok, hem akli... şehirlinin!»

«Eeee, öyle! Onun orasını gurcalama gali adamım! Arap

KÖYGÖÇÜREN

Zeyni şimdiden elma fidanlarının siparişini vermiş Angara'ya, övünüyordu döneyin! Angara'dan bissürü de yonca gorunga tohumu gelmiş, onları da saçmışlar. Hele o guyuların heç birinden acı su çıkmayışına ne dersin. Hıdır? Bi Hacı Yusuf gadar olmadık. Herif yarısını sattı, yarısını alagodu tarlasının...»

«Bizim gaympeder de alagodu. Neye yarar, imar görmedikten keri? Hemi senin benim gücümüzle, öküz inek guvatiy-le sökülecek hali mi vardı o namussuz otların? Devletin motur guvati onlara gelir, sana bana gelmez ki!..»

«Şimdi yapacağımız çok eyi bir iş var adamım! Birer tas soğuk su içmek tarlaların üstüne! Zeyni Beyin dolapta vardır.»

«Öyle, orası öyle! Onun için burda dutunalım biz!»

«Ge bakem Doğan, şunu bi ölçem sırtına!»

Doğan kalkıp anasının önünde durdu. Sunacık, kazağın örülmüş parçasını oğlanın sırtına koydu. Sonra karışladı. Parmaklarıyla falan ölçtü. «Var daha biraz...» Sonra elini Şükrü' nün başına koydu. «Şükrü'ye daha güzel örecem. Gara yünden örecem onunkini. Goyunlarımızın son yünü. Simden keri gara yünü nerden bulacaz? Örelim geysin çocuklar...»

Doğan geçip yerine oturdu. Yeter'le Musa'nın kızları Şerfe ve Ümmü yatak odasına geçtiler, orada oynuyorlardı.

«Bi de şunların okul işini halledersek?»

«Bir aksilik çıkmazsa, o iş tamamdır adamım! Melât Hanım, Şadiye Hanımdan söz almış durumda bakalım...»

Teslime, eniştesine baktı: «İşallah gali!..»

«Nolursa olsun, çocukları okutacaz Teslime! İş ki, gendi-leri, büzüklerini sıkıp... okusunlar! Bigaç ay varıp geldikten keri osanivermesinler! Tütün içmem, gine okudurum benim-kinleri! Hemi de sizinkinleri işallah!.. Yani başga paremiz yok, biliyor musun?»

Teslime sustu: Hıdır konuştu yerine: «Yok gibi!»

«Gibi değil, gibi'si fazla: yok!..»

«Haklısın...»

47

YIKIM POSTALARI

Türbenin çevre asfaltlarını çatır çatır söküyorlardı. Pazardı ama, altı işçi, kazmalarıyla, dört işçi kürekleriyle yeri eşiyor, dört kamyonu yüklüyorlardı çıkanları. Asfalt kırıklarının «ele gelir büyüklükte» olmasına dikkat ediyordu kazıcılar. Başlarında, Belediyenin Bahçeler Parklar Müdürlüğü kadrosundan İlyas vardı. Otuzar lira idi günlükler. Kamyonlar öğleye kadar dolmalıydı. Dolmasa bile ikiye kadar mutlaka hazır olmalıydı. Şoförler, Kerpiç Kahve'de «iskambil» oynuyorlardı. İlyas da gidip seyrediyordu arada bir.

Kazmacıların biri Kurthasan'dan, biri de Hacipirli'dendi. Hem kazıyor, hem dikilip konuşuyorlardı arada.

«İnsanın elinde para eğleşmiyor! Bir fayda anlamadım geldim geleli. Gaf am diyor dön ulan îdiriz! Fakat utanıyorum, ayaklarım gitmiyor geri...»

«Senin gine ey i! Tarlan torpaan duruyormuş. Benim o da yok! Dönsem ne yapabilirim? Belkim çoluk çocuğu alıp Ay-dın'a aşsa gidecem biraz çalıştıktan keri. Söke'den arkadaşlar geldi öteygün. Diyorlar iş var biraz. Emme gışm da bulunur mu bilmem ki! Gidip soruşturayım desem, çoluk çocuğu nere goyacam, kime bırakacam? En sahapsız köylü biziz dünyada!..» Öğlen oldu, yarımşar ekmek, beşer yüz gram üzüm aldılar. İkişer üçer oturup yediler duvarın dibinde.

İlyas lokantaya kıymalı patates yemeye gitti şoförlerle. Üzüm ekmek, suyu gerektirmiyordu. Değilse tâ Türbe Ca-misi'ne gitmek gerekecekti. Ekmekleri üzümleri bitirdiler. Çöpünü süprüntüsünü türbenin kapısındaki bidonun içine tepip geldiler. Birer tütün sardılar üstüne.

«Annadığıma göre bugün bidakım işler oluyor seherde! Go-mnisler camilere bidakım bomba mı gomuşlar, yoğsam goya-caklar mıymış? Ağşamdan bidakım adamlar annadıyordun em-

ouo

me, yorgun olduğuma ykm geldi, canım geivermiş erkenden... Daha doğrusu annayamadım...»

«ok para dökmüşler, annadışlarına göre...»

«Bize furmaz avrat sattımm piyangoları!..»

«Her mahallenin parasını bir adama vermişler gya. Bizimkini alan dürzü gendi yimiş heralım!..»

«Bu bizim insanımız adam olur mu be?»

«He bilemem! Bizde bu yime var mı yok mu!..»

«şu memlekete yimeyen biri gelmeyecek ulan!»

İlyas kalkıp geldi kahveden kolundaki saate bakarak: «Ha-din bakalım dayılar, ikindin oldu! Naptmız, hadin abuk!.. Kreyi kreyiveh şunnarı... daha dört gamyonu dolduramadız!..»

Kılarının tozunu çırpıp kalktılar. Tkrdler ellerinin içine. İlyas bir daha ayrılmadı, döndü durdu başlarında.

«Başınızda gumanda veren olmazsa çalışmayı bilmez misiniz ulan? Goca zabahtır, dört gamyonu dolduramaz mı insan?»

«Daş efendi, daştan da sert! Gopmuyor asfalt!»

«Yidiğiniz arpa ekmeği mi?» Aldı birinin elinden kazmayı, ayırdı bacaklarını, kaldırdı havaya, vurdu! On kadar vurdu, sonra verdi Hacıpirlili işçinin eline. Soluğu kabarmış, yüzü kızarmıştı. «İşte böyle yavu! alış-alışverin! İnsan bir işi aldı mı vaktinde bitirmeli...» Ellerini birbirine çarpıp yürüdü. Günlüğüne 100 lira vermişlerdi. Beş altı adım açılıp durdu duvarın dibinde. Gene saatine baktı. «abukun biraz!..»

İkiye geliyordu. İşçiler kazmalarını kreklerini alıp gittiler. şoförler geldi kabak çekirdeği yiyerek. Geçtiler direksiyonların başına. İşlettiler motorları. Kllkbaşı'na doğru çektiler kamyonları. Arka arkaya dizdiler. Çarşıdan, Hükümet Konağının oralardan gürültüler geliyordu. Bir ara sessizlik oluyor, sonra çığlıklar yükseliyordu.

«Durun burada... bakıp geleyim!» Tembihledi ndeki şoföre. Yürüdü İş Bankası'nın yanından. Muhittingil'in büyük binanın önünü, konağın ardını, Torunoğlu'nun, Merkez PTT'nin oralarını doldurup taşırmışlardı. bek bek binlerce insan, oradan oraya, bazen gezinerek, bazen bekleyerek kaynaşıp duruyordu. oğunluğu generdi: ıraklar, kalfalar, köylüler...

506

KUYUUUKEJN

Tuğla ocaklarının işçileri gelmişlerdi. Arada sivil polisler dolaşıyordu. Giyinik olanlar Sanat Okulu'nun, Vakıf Hanı'nın oralarda duruyorlardı.

«Gomünisler! Mosgova'yaL»

«Gomünisler! Mosgova'ya!..»

Ekipbaşları birbirleriyle işaretliyorlar, sonra yanyana gelip fıs fıs ediyorlardı. Adı bellilerden kimseler yoktu görünürlerde. Bir ara Şekerci Tefvik Vakıf Hanı'ndan Hükümet Konağı'na yürüdü. Koşup çevresini aldılar:

«Teefik Abii, hani miting?»

«Hanı bu gidiler Teefik Abii!?.»

«Teefik Abii, göster şunları ufalayalım!»

Çiğnelerini çekerek yürüdü Tefvik. Ardı sıra gelenleri eliyle durdurdu. «Benim bi şeyden haberim yok, Hıfzı Beyi aradım, onu da bulamadım. Bir de vilâyete bakacam, belkim or-dadır...» Geçip gitti.

«Stalin'in piçleri, gıpgırmızı içleri!..»

«Stalin'in piçleri, gıpgırmızı içleri!..»

Uzak bir öbekten başka bağıyorlardı:

«Müs-lü-man Türkiye!..»

«Müs-lü-man Türkiye!..»

Motosiklet Sürücüleri Derneği Başkanı Ali çıkıp geldi Konağın arka kapısından: «Yook yavu... İnekler vazgeçmiş!.. Miting felân yapmıyorlarmış!.. Gorkmuş orosbu çocukları...»

Bir grup koştu, çevresini aldı Ali'nin:

«Ne dedin ne dedin, yüksek sesle deee!..»

«Heeey, sesi kesin, adam konuşuyooooor!..»

«Bi daha de Ali Abii, annaşılmadm!..»

«Tuzaktır inanmaaan, nereden belli??.»

«Bizi savuşturacaklar, sona dolacaklar meydana!»

«Camilerimizi kirlettirmeyiz efendii!..»

«Gahrolsun gomünisler!..»

«Müs-lü-man Türkiye!..»

«Müs-lü-man Türkiye!..»

«Düneyin Sadırlar Mahaltesinde noolmuş habarmız var mı? Bir giz çocuğu, basını örtmüş, dalında Gurani Kerim tor-

İS.KJ X tUy U KİÜJN

basıyla geliyormuş. Sormuşlar buna, 'Giz sen nerden geliyorsun?' 'Guran Gorsundan geliyorum abey!..' Gülüşüvermişler buna, 'Giz sen daha bi lokmasın, ne çabuk gerici oldun?' Bakmış galmış giz çocuğu. Sormuş bunlar: 'Pekey bu başındaki ne?' 'Burgudur abey, örtünüyorum!..' 'Şimdiden başını örter mi insan?' 'Ben Müslüman evlâdiyim abey örtünürüm!' Gizm başında-kini almak istemiş bunlar. Giz da kaçıp gitmek istemiş. Emme goşup yakalamışlar. Burgusunu aldıkları gibi, dalındaki Guran torbasını da almışlar. Sayfalarını ayırıp yerlere atmışlar. Çocuk gorgusundan bayılmış oraya...»

«Ulan bu gomünislerden memleket zar ağıladı gardaşım! Bunlar bize, bizim giz gardaşlarımıza gün dirlik vermeyecekler mi yavu?»

«Yavu Guran okuyan gerici mi oluyor?»

«Beyin bacısı gibi açalım mı bacılarımızı?»

«Hani şu pangadaki tangolar gibi...»

«Gani halal, malı haram bu dürzülerin!..»

Az ötede bir çığılık daha koptu:

«Stalin'in piçleri, gıpgırmızı içleri!..»

«Stalin'in piçleri, gıpgırmızı içleri!..»

Şekerci Tevfik göründü Konağın arka kapısından. Yol bulup Saray Çarşısı'na geçecekti. Aldılar önünü:

«Nooluyor Teefik Abii? Korkmuşlar öyle mi?»

«Öyle felân deyip bizi gandırmasınlar?»

«Bunun aslını kim bilecek Tevfik Abii?»

Tevfik, «sivil»lerin duyabileceğine göre ayarladı sesini: «Ben de onu soruyorum. Hıfzı Beyi aradım, ortalarda yok! Eğer-kine miting olmayacaksa, dağılıp işlerimize bakalım. Yollarda galabalık etmenin faydası yok. Bizim maksadımız mitingin yapılmaması! Haggaten yapılmayacaksa ne duralım buralarda değil mi?» Bir de göz kırptı üstüne.

«Yavu bunun doğrusunu kimden annayacaz?»

«Müsadenizle geçeyim! Hıfzı Beyi bir de Sadi Beyin ya-zaneden bakayım! Emme ben gelemem belkim, siz içeri bi adam yollayıp Müdür Beyden sordurun olacak mı miting?»

Kalabalık büyüyor, koca alan kaynıyordu:

ÜÜö

«Gomünisler! Mosgova'ya!..»

«Gomünisler! Mosgova'ya!..»

Ekipbaşlarından beş kişi toplandı birbirlerine göz ederek. «Eeee dikelişimiz eyi! Sahat ikiyi geçiyor!.. Az daha durursak üç olacak!.. Üçten sonra bu galabalık dağılır!..»

Şekerci Tevfik dönüp geldi.

«Teefik Abii, galabalık dağılacak... var mı, yok mu?»

«Valla yok diyorlar, eyi bilmiyorum...»

«Yok deyip bizi tongaya bastırmasınlar?»

«Biz bu oyuna gelmeyelim Teefik Abi!»

«Müdür gelip cevap versin, ben bilmem!»

«Öyleyse bağıralım gelsin...»

Ekipbaşları el ettiler, adamları topladı. «Müdürü çağıra-caz, var mı, yok mu? Cevap versin!..»

«Baay-rak-tar!.. Baay-rak-tar!..»

«En aşşaya Bay-rak-tar!..»

«Bay-rak-tar!.. Bay-rak-tar!..»

Arada, «Müslüman Türkiye! Müslüman Türkiye!..» çığlıkları geliyordu. Uçlardaki öbekler başka başka bağırıyordu...

«Gurani Kerimi yırtanlar Mosgova'ya!..»

«Din düşmanları Mosgova'ya!..»

«Allahsızlar Mosgova'ya!..»

«Kitapsızlar Mosgova'ya!..»

«Stalin'in piçleri, gıpgırmızı içleri!..»

«Stalin'in piçleri, gıpgırmızı içleri!..»

Sonra değiştirip Müdürü sesliyorlardı:

«Baay-rak-tar!.. Baay-rak-tar!..»

«En aşşaya Bay-rak-tar!..»

Ekipbaşlarından biri ağızında boru yaptı elini:

«Susuuuun! Ben gidip sesleyecem Müdürü!..»

Konağın arka kapısına polisler yığıldılar.

«Miting var mı yok mu, Müdür gelip söylesin...»

Diklendi polis memuru: «Yok miting!..»

«Eyi ya, Müdür gelip söylesin madem!..»

«Müdür bubaan oğlu mu? Söylüyoruz, yok miting!»

«Ben bir eyilik için uğraşıyorum polis efendi, gelip söyle-

5U9

mezse bu galabalık dağılmaz! Müsade edin, gidip rica edeyim, beni galabalık gönderdi deyim, ensin cevap versin...»

«Olmaz, bırakamam... Angara'yla konuşuyor!»

«Himinallaa himi nessabiriiiin!.. Yavu galabalık Angara dinler mi polis efendi! Ben ne diyorum, sen ne diyorsun!..»

Ekipbaşınm yanı sıra gelmiş iki kişi dönüp kalabalığa karıştı. Ortalardan doğru top gibi bir «Yuuuuuuuh!..» yükseldi.

«Polise de yuuuh!..»

«Erife de yuuuh!..»

«Ne diyor bunlar?» Polis sordu.

«Yuh diyorlar, duymuyor musun?»

«Kime diyorlar yuh ulan?»

«Heralde bana demiyorlar!..»

Elini tabancasının üstüne koydu, bir de içeri baktı polis: «Bana yuh deyen orosbu çocuğunu yirim ben!..»

«Sinirine biraz çüş desen eyolur Efendi!»

«Bana nasıl yuh deyebilirler?»

«Biraz daha kızarlarsa dabanca da kâr etmez!»

Kalabalık bağıyordu durmadan:

;

«Baay-rak-tar!.. En aşşaya Bay-rak-tar!..»

«En aşşaya Bay-rak-tar!..»

Sonra ellerini boru yapıyorlardı:

« Yuuuuuuuuuuuuuuh!..»

Durduğu yerde dönmeye, kıpır kıpır dualar okumaya başladı polis: «Allahım, dört çocuk bubasıyım, elimden

bi gaza çıkartma, sen bana sabır ver, sabır ver Allahım, Büyük Allahım, Yüce Allahım!..»

Ekipbaşı diretti: «İzin ver geçeyim!»

Kızan polisin arkadaşı girdi araya:

«Ben alıp götürüyüm, konuşur çıkar...»

«Tabii siz alıp götürün... Konuşup döneyim... Yoksa galabalık zaptolmaz!.. Siz deli misiniz yavu Abeyler, yoğsam delinin köylüsü mü? Maşa varkene, şimdi elinizi ataşa atıyorsunuz, hem de yangına körüklen varıyorsunuz... Alın götürün beni, konuşayım Müdür Beylen...»

«Alıp götürelim canım!..»

oiu

-vy i KXKJKg* u n.n±\

KUYUUÇVHEN

511

Bir koca yumak olmuş, bekliyordu kalabalık. Arada .bağırıyordu: «Gahrolsun gomünisler!.. Gomünislere ölüm!.. Müslüman Türkiye!.. Stalin'in piçleri, gıpgırmızı içleri!..»

Birkaç dakika sonra ekipbaşı dönüp geldi polisle. Karıştı kalabalığın içi. Kendi aralarında anlaşılmaz bir düzenleri vardı. Hemen çevresini aldılar. Konuşuyordu adam: «Yavu arkadaşlar! Miting iptal edilmiş göya! Şimdi gelip açıklama yapacak! Bir yandan da Angara'yla konuşuyor! Herif Angara'ya gafa dutuyor yavu, gosgoca Angara'ya!..»

Bahçeler ve Parklar Müdürlüğünden İlyas bekliyordu. Kendilerine verilen planda bir aksama mı vardı yoksa? Dört yanını dikizleyip anlamaya çalışıyordu. Gözü bir yandan Konağın arka kapısında, bir yandan da ilk işareti çakacak olan ekip başındaydı. İlyas bekliyor, kalabalık kaynamasını sürdürüyordu.

Emniyet Müdürü görüldü. Hızla yürüdü kalabalığın içine. Polisler çevresini kuşattılar. Bir alkış koptu kalabalıktan: «Gomünislere ölüm!.. Allahsızlara ölüm!.. Kitapsızlara ölüüüm!.. Ya ya ya, şa şa şa, Mü dür Mü dür çok ya şa!..»

içerden bir megafon koşturdular. Aldı Müdür eline:

«Arkadaşlar! Vatandaşlar!.. Beni dinleyin!.. Ben Emniyet Müdürü Hikmet Bayraktar! Size hitap ediyorum, beni dinleyin!.. Umumî arzu üzerine vee görülen lüzum üzerine, bugün yapılması düşünülen 'Köylünün Sesini Duyurma Mitingi' iptal edilmiştir. Arzunuz yerine gelmiştir. Miting yapılmayacaktır. Şimdi lütfen dağılm, heyecanlarınıza hakim olun!.. Hepiniz işlerinizin başına gidin. Haydin güle güle...»

Yerinde bir döndü kalabalık. «Bugün pazar! Ne işiymiş? Herif bizi gandırıyor!.. Ne malum iptal edildiği!..» Fakat çoğunluk: «Bravvooooo!.. Ya ya ya, şa şa şa, Mü dür Mü dür çok ya şa!.. Çok yaşa, bravo!..» Çoğunluk başka ses çıkarıyordu.

«Rica ediyorum! İhtar ediyorum, dağılm! Aksi halde kanunu tatbik ederim! Dağılm, güle güle!..»

«Ya ya ya, şa şa şa...»

«Şehrimiz bir ilim şehridir arkadaşlar!..»

«Stalin'in piçleri, gıgırmızı içleri!..»

«Ortada sizi heyecanlandırarak sebep yok arkadaşlar!..»

Bir ses çelik gibi yardı havayı: «Gurani Kerim'i yırtanlara ölüüm!.. Allahsızlara ölüüm!..»

Kalabalık yankılanmaya başladı:

«Kitapsızlara ölüm!.. Din düşmanlarına ölüm!..»

«Müslüman Türkiye!.. Müslüman Türkiye!..»

Kalabalık sıkışıyor, öbekler eriyordu.

Müdür hemen döndü. Çevik adımlarla Konağın arka kapısından girdi. Torunoğlu'nun dükkânın önündeki bindirilmiş Jandarma Birliği, süngü takmış olarak Konağın ön ve arka kapılarına gelip kordon çevirdi. Bir Üsteğmen, bir Başçavuş, megafonla bağırmağa başladılar: «Beş dakikaya kadar bu alanda kimse kalmayacak! Haydin bakalım!..»

Kalabalık ansızın ikiye ayrılarak kaçmaya başladı. Bir ucu İş Bankası'nın oraya, bir ucu Vakıf Hanı'nın yanına vardı. İlyas fırladı. İşareti almıştı. Koşarak kamyonların eğleştiği yere geldi. Bindi kamyonu, yürüdüler.

Jandarmalar, Konağın çevresini boşalttıkları için sevinçliydi. Kordonu bozmadan Konağı kollamaya koyuldular.

Kalabalık iki ayrı yerde, ayrı ayrı bağırıyor, ellerini kollarını sallayarak konuşan birilerini dinliyordu.

«Arkadaşlaaar!.. Gomünizm teelikesi alıp yürümüştür! Ar-kadaşlaaar! Bunca gaflet bize nereden gelmiştir? Çocuklarımızın elindeki Gurani Kerim'i yırtan alçaklara dur demenin zamanı gelmiştir! Gecikirsek, iş işten geçmiş olacaktır arkadaşlar! Arkadaşlaaar! Gün bugündür!.. Bu Allahsızların haddini bildirmek için yuvalarını bozacağız arkadaşlar!.. Gün bugündür!.. Allahını seven yürüsün, bugündür!..»

O sırada bir kamyon kalabalığın önünden geçti. Kırılmış asfalt yüklüydü. Asfalt kırıkları eltaşı büyüklüğündeydi. Şehirde çıkıp Eski Meram Yolu'na doğru gidecek gibi görünüyordu. Kalabalıktan beş altı kişi fırladı üstüne. Kamyon durdu. Şoför atlayıp indi, sıvıştı oradan. Karoserinin kapaklarını açtılar. Dökülen asfalt kırıklarını kapıştı kalabalık. Eliyle koluyla konuşan adamın yardımcıları vardı. Bağırıyorlardı: «Gün bugündür!.. Allahını seven yürüsün!., bugündür!..» Koşuyorlar-

ÜYÜÜÇÜREN

513

di ileri doğru. Kalabalık da peşlerinden aWyordu. «Bugün-düüür!..»

Bir anda «Yeşil Meram» gazetesinin yönetimevine vardılar. Asfalt parçalarını kapılara, camlara savurmaya başladılar. Bir şingirtı gitti ortalıkta. Pencerelerden atlayıp kaçanlar, saçaklara çıkıp sıvışanlar, düşenler kalkanlar, kalkamayıp çiğnenenler... Tam ana baba günüydü ortalık. Dört beş kişi kolaylıkla dalış yaptı içeriye. Kapıları ardına açtılar. Sonra on beş yirmi kişi birden daldı. Dolapları, kasaları, harf kutularını, kitapları, ciltleri, koleksiyonları savurdular yerlere. Yazı makinelerini vurdular... Bir büyük duvar aynasını, vurdular... Küüüt küüüt ses çıkarıyordu vurdukları. Beş dakika sürmedi yıkım. Başka bir iş yoktu artık. Yürüdüler.

Ekipbaşı olarak görevlendirilen kişiyle yardımcıları, bağıarak, ellerini kollarını sallayarak Güngör Kitabevi'yle Yeni Kitapçı'nın bulunduğu sokağa girdiler. Çıraklar, kalfalar, mahallelerden getirilmiş yoksullar, işçiler, köylerden getirilmiş işsizler, saldırdılar kitabevlerine. Önce camlar ve kapılar kırılıyordu. Sonra raflar, dolaplar, yazı makineleri, kasalar yerlere fırlatılıyordu. Sonra kitaplara geliyordu sıra. Ciltli ciltsiz, yeni basılmış, eskiden kalma kitaplar, ucuz ve pahalı kitaplar... Dergi koleksiyonları... Ansiklopediler... Yırtılıyor ve çiğneniyorlardı... «Stalin'in piçleri, gıpgırmızı içleri!.. Stalin'in piçleri, gıpgırmızı içleri!..» Uyaklı sesler şehri inletiyordu.

İki kitabevinin ikisi de kırılmış yıkılmış ve kitaplar parça parça edilerek yerlere saçılmıştı.

Ekipbaşı, adamlarını çağırarak yürüyor, koşuyordu. «Gün bugündür!.. Allahmı seven dağılmasın! Gün bugündür! Allahmı seven peşimden gelsin!.. Gızlarımızı sokağa salamaz olduk, bürgülerini alıyorlar!.. Eveeeeet alıyorlar!.. Camilerimize bomba koyuyorlar, eveeeeet koyuyorlar!.. Gün bugündür!.. Allahmı seven, eveeeeet Allahmı seven... peşimden gelsin!» Karcımış bir sesle bağıyor, sonra koşuyordu.

Hayat Lokantası'na vardılar. «İşte Allahsızların toplandığı lokanta! İşte kitapsızların kafa çektiği lokanta!.. İşte din düşmanlarının yemek yidiği lokanta!.. Gün bugündür! Allahmı se-

ven vursun!..» Önce kendisi vuruyordu, sonra ötekiler. Camlar kapılar bir anda iniyordu aşağıya. Sonra dalıyorlardı. Levhayı indirip kırıyorlar, masayı sandalyeyi yerden yere vuruyorlar, buzdolabını yatırıp yuvarlıyorlardı. Pirinci, fasulyeyi saçıyorlardı. Tencere, tava, çatal kaşık, çanak, tabak, sürahi, bardak, bıçak, ellerine ne geçerse fırlatıyorlardı sokağa. Beş dakika sürmüyordu iş. Sonra çıkıyorlardı.

Koşuyorlardı bir düzen içinde. Önde çıraklar, sonra kalfalar, sonra işçiler, işsizler, köylüler ve arkada biraz yaşını başını almış olanlar... Ekipbaşı bazen sol önden, bazen sağ geriden, durmadan körüklüyordu topluluğu: «Gün bugündür!.. Ulan heç mukaddes dinimizin kitaabı yerlere atılır mı kâfiroğlu kâfirler? Atılır da çiğnenir mi ganıbozuklar? Ulan bugüne bugün gâvurların bile bir kitaabı var, bizim kitaaabımız neye olmasın ulaaan? İşte bu Allahsızlar bizi böyle irezil ediyor!.. Gün bugündür!.. Allahmı seven yörüsünL Gün bugündür, Allahmı seven ardımdan gelsin!..» O düzen içinde koşuyorlardı.

Bomanti Lokantası'nın önüne vardılar. Tepeleme bir kamyon daha! Hemen durdurup fırladılar üstüne. Şoför inip yürüyor. Karoserini açıp boşaltıyorlar. «İşte arkadaşlar, dinsizlerin zıkkımlandığı başka bir lokanta! Şuna bakın, Bomanti! Adı bile rezalet! Gün bugündür, Allahmı seven fırsat!..» Bir şangırtı, bir şungurtu... Merdiven bacaya, baca lavaboya... Giriyorlar içine. Masasını, sandalyesini, dolabını, tavasını, tabağını, tenceresini, varını yoğunu boşaltıyorlar sokağa. Hayat Lokantası kadar da dayanmıyor Bomanti Lokantası. Masaların bacaklarını, sandalyelerin saplarını, kepçeleri alıp yürüyorlar. Gene aynı düzen içinde... Önde çıraklar... Ekipbaşı haykırıyor: «Gün bugündür kardeşlerim!.. Dinimizi hakir görenlerin, milletimizin içine tefrika sokanların, yavrularımızın ahlâkını bozanların, bütün soyubozukların haddini bildirmek için ileriii, marşş!..» Kolunu uzatıp koşuyor, koşuyor kendi. Kalabalık da ardı sıra akıyor. Ana caddeden sağa kıvrılıyorlar planlı planlı. Öğretmenler Derneği'nin önünde duruyorlar birden.

Ellerindeki asfalt parçalarını fırlatıyorlar. Kapılar kırılıyor, pencereler iniyor. Sonra saldırıyorlar içeriye. Fakat bir

33

514

direnç var. Taşlar, şişeler, tuğla parçaları geri atılıyor dışarı. Pazar günü bir kalabalığın toplanacağı, dernek yapışma saldıracağı, kırıp dökeceği biliniyordu belki. Hazırlanmışlardı belki. Elleri ne varsa atıyorlardı. Kimisi yaralanıyor, düşüyor, kimisi korkuyor, geriliyordu kalfalar. Ekipbaşları ok gibi fırlıyorlardı ileri, çocukları çekiyorlardı. Biri direğe tırmanıp ikinci kat balkonuna çıktı. Ardından biri daha. Levhayı söküp aldılar. Fır- i lattılar aşağıya. Kırıp parçaladılar. Sürüklediler parçalarını. 1 «Gün bugündür!..» Saldırdılar. Çarşı Karakolu otuz metre. Pen- i cerelerden bakıp çekiyor başlarını polisler. Derneğin kapısını = hâlâ tutuyorlardı

içerden. Gürültü göklere çıkıyordu. Toz kalkıyordu tahtalardan. Çok yaman dögüş oluyordu. Balkonlara çıkanlar da püskürtüldüler. Kıyasıya dövüş oluyordu. Dövüş sürüyordu. Girilemedi Öğretmenler Derneği'ne. Fakat cam adına bir şey kalmadı pencerelerde. Atılan asfalt parçalarıyla, taşlarla altüst oldu içerler.

«Allahsız öğretmenleri istemiyoruuz!..»

«Din düşmanlarını istemiyoruuz!..»

«Stalin'in piçleri, gıpgırmızı içleri!»

«Müs-lü-man Tür-ki-ye!..»

«Müs-lü-man Tür-ki-ye!..»

Nil Pavyonu'na, Alâaddin Pavyonu'na, Teksas Pavyonu'na yöneldi kalabalığın ucu. Askerler Orduevi'nin önündeki kordonu sıklaştırdılar. Tam askerlerin önünde kıvrıldı kalabalık. Şimşek gibi akıp gidiyorlardı. Gene çocuklar, gene çıraklar, kalfalar, işçiler, işsizler, köyden gelenler... Bozuldukları zaman hemen düzeliyorlardı.

İş Bankası'nın yanından ayrılıp gidenler de muhalefet partisini taşıyıp gelmişlerdi. Katıldılar büyük kalabalığa. Nil ve Alâaddin Pavyonlarını kısa sürede kırıp döktüler. Teksas Pav-yonu'nda direnme oldu. Dışardan atıyorlardı, içerden atıyorlardı. Dışardan saldırıyorlar, içerden sopalarla, demir çubuklarla vuruyorlardı saldıranlara. Satırları ellerine almış, dikilenler vardı. Boş şişeleri fırlatıyorlar, nişan alıp vurasıya, kıyasıya atıyorlardı. Giremediler... ama camlarını indirdiler.

Geçtiler Karayolları Parkı'na. «Burada dinsizlerin kadm-

KÖYGÖÇÜREN

515

lan oturuyor!.. Bet bereket bunların yüzünden galkıyor! Zelzeleler bunların yüzünden oluyor! Bunların yüzünden yağmaz oldu yağmurlar!.. Bunların yüzünden paramızın değeri... düşüyor! Gün bugündür milleeeeet! Allahmı seven fursun, kırsın, mahvetsin!..» Parkın masalarını, sandalyelerini, salıncaklarını, gıncıracıklarını, çiçeklerini, çimenlerini, çitalarını, parmaklıklarını ufaladılar, darma dağın ettiler.

«Cünüp gezenleri istemiyoruz!..» «Dinimizin düşmanlarını istemiyoruz!..» «Abdes namaz bilmeyenleri istemiyoruz!..» «Allahsızları, kitapsızları istemiyoruz!..» «Türklüğün düşmanlarını istemiyoruz!..» «Müslüman Türkiye istiyoruz!..» «Müs-lü-man Tür-ki-ye!..» Bağırıp çağırarak, çığlık atarak yürüdüler. «Öğretmen evlerineeee!..» «Öğretmen evlerine!..» «Gün bugündür, bugündür!..»

Yöneldiler İstasyon'a doğru. Ekipbaşmm sesi kısılmıştı. Akşam da oldum oluyorum diyordu.

O sırada süngü takmış askerler görüldü. Polisler geliyorlardı birlikte. İki cip, polislerin yanı sıra kalabalığa giriyordu. Önce polisler saldırdı. Bir anda çıraklar şaşkına çevrildi. Askerler süngü takmışlardı. Kaçan kaçanaydı bundan sonra. Üç kalfa, beş çırak, iki köylü yakaladı polisler. Tuttuklarını bırakmıyorlardı. Tıktılar ciplere, Merkez'e doğru sürdüler. İki cip daha geldi. Sokak aralarına dalan göstericilerin arkalarına düştüler. Sonra çıktılar ana caddelere. Yoktu görünürde kimseler. On dakika sürmedi, sütliman oldu sokaklar.

Ve geceleyin Garajlar'm oradan köylere dolu dolu kamyonlar kalkıyordu. Mahallelerde komünistlere uygulanan saldırı konuşuluyordu.

Hıdır'la Musa, bir de Kerim Usta, Öğretmenler Derneği'ni savundular o gün. İçerde on kadar öğretmenle birlikte otuz kişi oluyorlardı. Çok cam kırıldı, önleyemediler. Kapının kulla-

KÖYGÖÇÜREN

nılacak hali kalmadı, koruyamadılar. Bir başarıları işte, içeriye sokmamak oldu saldırcıları.

Dernek Başkanı Veli Çeliköz, Ankara'ya üç tel çekti yıldırım. Otuz metre aradaki Çarşı Karakolu'ndan bile imdat gelmemişti. Gayretin dayıya düştüğünü anladılar. Ama eksik, ama tam, savundular derneği. «Daha iyi savunabilirdik, geç kaldık! Bu kadar olabileceğini düşünmedik! Deney kazanmış olduk!..»

Hemencecik çekidüzen verdiler içeriye. Saat sekize geliyordu, kapıları kapayıp dağıldılar. Hıdır'ın alnında beş santim kadar bir yarık vardı. Camdan fırlayan bir taş sıyırıp geçmişti. Sekreter Osman Bey, ecza dolabına götürdü onu. Yıkadı oksijenle. Sonra melhem sürdü. Gazlı bezle, pamukla sardı, bant koydu. Eve o haliyle vardı Hıdır.

j

48

KÖPRÜDEN GEÇERKEN

Teslime, kuş gibi çırpınıyordu. «Eğer içine işledi de söyle-miyorsan! Eğer gangiren oldu da bilemezsek!..» Sunacık da inliyor, kıvranıyordu. Sabaha kadar oturdular başında. Gözlerini kırpmadılar.

Dalıp dalıp gidiyordu Hıdır. Daldıkça da sayıklıyordu. «Allahsız da sizsiniz, kitapsız da sizsiniz, dinsiz de sizsiniz ulaaan!.. Ulan sizin Allâhımız olur mu, dininiz olur mu ulaan? Ulan gi-di'ler!.. Ulan gavvat döller!..» Ezanlar okunuyor, Hıdır sayıklıyordu. Sunacık'la Teslime, başını bekliyorlardı.

Sabahleyin dükkâna giderken Doğan, Musagil'in kapıyı dövdü: «Bubam iratsız, seni çığırıyor!..»

«Ulan daş derine mi ildi yoğsam?» Ürperdi Musa. Müslü-me'yle çocuklara bıraktı işi. Çıkıp koştu. Koşarak geçti alanı. Maltızlar yanıyordu evlerin önünde. Erkekler işe gitmiş, çocuklar sokakları almışlardı. Teslime avluyu süpürüyordu.

«Nasıl oldu... gıı?»

«Amaaan enişte! Zabah d'oldu, biz d'olduk!»

Somyada yatıyordu, uyuyordu. Sunacık başındaydı. Çocuklar çıtırta etmesin, uyanmasın... kaşıyla, gözüyle, dudaklarına götürdüğü parmağıyla yalvarıyordu doğurduklarına.

Şükrü çıkıp gitmişti cüz satmak için.

Duran daha gitmemişti su satmak için.

Yeter, eline bir çay bardağı almış, içiyor, sofrada zeytinle ekmek yiyordu.

Musa'yı görünce kalktı Sunacık. «Geç buyur... İstersen şu yana buyur... Üyüyor biraz... Geç buyur...»

Yeter'in yanında bir tahta sandalye vardı, oturdu Musa. «Eee, yavu sardık sürdük, çıktık öğretmenlerin ordan. Bi şey yoğudu akşam! Nooluverdi birden? Atası var mı?»

«Bilemedik Musa Ağam, bilemedik gurbanım! Sayıkladı za-

518

KÖYGÖÇÜREN

bahaca. Sövdü süpürdü. 'Ulan sizin Allanız var mı? Ulan sizin dininiz var mı? Ulan gavat dölleriii!.. Ulan siz ne anlarsınız öğretmenlerden? Ulan, siz medeniyetten bin yıl uzak herifler değil misiniz?»

Dizlerini dövdü Musa: «Tûûûh!.. Doktora mı götürsek, yoğsam Doktor Zeyni'yi bura mı getirsek?» Durup düşündü biraz: «Hastaneye götürsek olmaz! Ulan ne yapsak şimdi?»

Hıdır uyandı az sonra. Koştı Musa:

«Nâpdm yavu adamım, geçmiş olsun bakalım!»

«Yanıyorum bacanak... içim alaflanıyor!..»

«Çok mu acıyor yaran?»

İki yana salladı başını: «Yaramın gıymatı yok, içim yanıyor! Guruyor burnum boğazım... Yanıyorum, donuyorum... sıtma gibi bi şey!»

«Başın da ağrıyor mu?»

«Çok ağrıyor... heralım!»

«Yavu adamım, seninki sinir!»

«Bilemiyorum... bacanak!»

Demi az bir çay getirdi Sunacak.

«Heralım mazifeden galacam bugün!..»

«Onun için marağ etme adamım...»

«Bi habar veren olsa diyordum ha...»

«İcabediyorsa ben gider, bacanağım hastadır derim...»

«Gidinin döleri! Çok azgın geldiler. Çok gafil durduk!..»

«Kerim Usta'yı dinlemek varımış! Kerim Usta haggaten tecürbeli bu işlerde...»

Başını bir yanının üstüne yıktı. Bir süre konuşmadı. Hıdır. Sonra soludu biraz: «Kerim Usta haggaten AllahkerimL Çoğ akıllı, cesur!..» Soludu gene. «Ben yatacam heralım bacanak! Sen habar ver Nuri Çavuş'a...»

«Eğerkine bi doktor ilâzım ise?»

«Bilemiyorum nâpsak?»

«Diyorum ki, anlatalım Arap Zeyni'ye. Galabalığm içindeydik, içerden daş attılar, şişe attılar, bize ildi, böyle

olduk... Yalan boğazımızı mı alacak adamım? Hemen gidip söyleyem, oksijen tenturot alıp gelsin. İnne minne gerekliyse fursun!.. Hat-

KUYUUÇUKEN

519

ta diyorum ki, İtfaiye'ye de o habar versin. Nuri Çavuş'a mı deyecek, Etem Efendi'yi mi görecek, nâpacaksa yapsın... dinsicin hakkından imansız gelirimiz adamım!..»

«Anlaşırsa kötü olur, polise verirler...»

«Hepsini Zeyni,Bey düşünsün. Daha olmadı Çakal Hıfzı'yı alıp gelsin, bir havtalık istirahat şart deye rapor yazdırsın, sen gıprama yerinden...»

Teslime girip geldi, hemen diz çöktü. Dizinin üstüne koydu ellerini. Bir Hıdır'a, bir eniştesine bakıyor, dinliyordu konuşulanları.

«Dün bi zenzele olmuş adamım, biz boğuşurkene...» «Oldu enişte!.. Çatır çatır, yıkılacak sandık buralar!..» Dizlerini dövdü Teslime. «Hangi camiyi bombalamışlar enişte? Söylüyorlardı sokakta?»

«Yalan bre Teslime! İnanma gizim!.. Hep o düzüler uyduruyor!.. Öyle deyip ortalığı ayağa kaldırıyorlar, sonra da girip döküyorlar... Netekim de yaptılar... Girmedik gapı, dökmedik cam gomadılar...»

«Aslı yok mu bombanın mombanın?» «Yok ya...»

«Ee hükümet dutup bi şey demiyor mu bunlara?» Güldü Musa: «Herifler delme dakma! Hangisi hükümet, hangisi yalanı yayan, bilemiyorsun ki! Kerim Usta'ylan Veli öğretmen anlattılar da dün, ağızlarımız ayrıldı. Biz dünyaya dana gelmişiz, öküz geçip gidecez...» Dövüyordu dizlerini Teslime:

«Surda bir Hörü garıgil var, Hadim'den gelmişler. Gonuşu-yor: Gomünisler sarmış ortalığı, cavır Müslüman gayip olmuş. Cavırlar İslâm gılığma girmişler. Bombalamışlar camileri. Müslümanlar toplanıp garar vermişler ayırd olalım. Hemi de Evliya Hazratları kalkıp türbesinden, garışmış Müslümanların içine, yürümüş birlikte. Ne daş iliyormuş bizimkinlere, ne zopa. Çok döyüş olmuş...»

«Biz de oradaydık be baldız?...» Sunacak sordu can havliyle: «Görebildiniz mi bali?»

W

520

KOYGOÇUREN

«Neyi?» «Evliyayı...»

Güldü Hıdır: «Görünmez ki göze!» Eğdi başını Sımacık: «Öyle ya görünmez!» «Müslümanlar biraz kaçışmışlar Musa Ağam! O zaman da zenzele olmuş işte! Evliya demiş kaçman, nere kaçyonuz? Allah sizi kaçasmız deye mi yarattı? Onun üzerine dengelmiz bizimkiler...»

«Doğan'ım felân de garışmış, emme bubasmin yanına gelmiş hemen...»

«Eee gördük, Doğan bizim yanımızdaydı...» «Eyi ki cavırlarm demiri felân ilmemiş!» «İlemezdi, yanımızdaydı, gapıları duttuk!» «Kimin cavır, kimin Müslüman olduğu nereden belli?» «Belli değilki...»

Hıdır seslendi: «Bacanak, sen... git istersen!» «Zeyni Bey çıkmadan yetişeyim!» Kalktı Musa. «Yalnız, ne zamana kadar böyle yalan ile idara edecez?» «Ben soracaktım senden?»

Düşündü Musa: «Onlar bizi çok idara ettiler adamım...» Parladı gözleri Hıdır'm: «Yavu bacanak, ben düşünememiştim...» «Düşünürsen bu çıkıyor!»

«Belkim bubaları da... bubalarımızı...»

«Heralım bubaları da... tabii!»

«Belkim dünya...»

«Bu dürzüler yüzünden...»

«Çok özledim Kerim Usta'yı!»

«Bir ağşam gidelim... bekliyor!»

«Hadi şimdi sen git...»

«Şimdilik yat sağlacağlan... adamım!»

Çıkıp gitti Musa. Sunacık'la Teslime, kapıya kadar vardılar. «Selâm söyle abama...»

«Müslüme'ye... çocuklara!»

Biraz açıldı Hıdır. Kalktı, ceketini üstüne aldı. Irbığı aldı. Nalınları geçirdi ayaklarına. Teslime koltuğuna girecek oldu.

KÖYGÖÇÜREN

521

«İstemez yürürüm!..» Irbığı alacak oldu, onu da vermedi. «Yö-rürüm!..» Başını dinledi biraz. Ağrı duymuyordu derin. Sargı duruyordu bandıyla. «Eyi ki şapkayı daktım gafaya, gomşular sorardı...» Avluya çıktı. Köşedeki helaya vardı. Kaldırdı çuval eskisini. Girip çöktü.

Sunacık, Duran'm başına geldi: «Bubam, kak! Ne zaman gidecen daha?» Okşadı başını, kulağını. «Kak da git biraz. Bi-gaç gün daha sat, başka satma. Çoğaldı paraların. Okul urbası kesinecen. Kak bubam. Grafet alacan boynuna. Gonçlu babuç alacan. Kitaplarını, çantanı... Kak gurbanım...»

«Herkes yazılmış, biz ne zaman yazılacaz?»

«Musa emmine söyleriz, bi daha bakar...»

Aldı testiği, tası. Çıktı usulca. Avlu kapısından da çıktı. Vurdu sokaklara. Doğru Garajlar'a gidecekti. İkindiye doğru Alâaddin'in oralara gelecekti. Belkim İstasyon'a inerti. «Su-cuuuuu!.. Yandı bir ucu!..» Koşuyordu katarlar boyunca, bir o yana, bir bu yana. Bazen iniyordu, bakıyordu gelip giden trenlere. «Suuuuuu!..» İlkin gazozu, dondurmaya veriyordu paraları. Epeydir vermiyor artık. Bazen iki lahmacun yiyordu günde. Onun dışında kuruş harcamıyordu. Tutkuyla biriktiriyordu. Getirip anasına veriyordu. Şükrü de öyle... getirip anasına...

Sekiz buçuk falandı. Musa çıktı Zihni Beyin yanına. Kalkmış, kahvaltısını yapmıştı. Tıraş olmuş, dişlerini yıkamış, takmıştı kravatını. Bu odadan o odaya, o odadan bu odaya gidip gelerek dinledi Musa'yı.

«Yani, bizi böyle onun bunun üstüne sürerekten, ne istiyor bu Hıfzı Bey? Daha büyük bi sakametlik çıkaydı nâpardı onca çocuk? Hemi de iki dene kadın, seherde, deryanın ortasında? Bomba momba deye de lâf çikarmışlar, hepsi yalan... Yalan ile milleti birbirinin üstüne sürmelerinin gayası ne Zeyni Beyim?»

Zihni'den önce Melâhat sordu: «Yarası derin mi?»

«Melât Hanım, gafa bu, isterse derin olmasın! Herif yatıyor! Yani öyle ilmiş ki. Emme töbe ettim. Bi daha böyle döğüş, hücum... sülâleme töbe! İsterse Zeyni Bey gendi söylesin çağırsın, valla billâ gıpramam... O nasıl Sefer öğretmenin naklini durdurmaya girişti, ben de Beylerin mitingine giriştim,

522

KÖYGÖÇÜREN

bilakis giriştim!.. Açıldı gözümüz, anladık Hanya'yı... falan!»

«Esasında Musa Efendi, ben son derece demokrat adamım. Gerçi öğretmenlere kızıyorum. Ama yapmam böyle kaba düzenekler. Hıfzı ise... Hıfzı'ya bakman siz! Tâ öğrenciliğinden öyledir o! Biraz da Ankara'dan arka buldu. Değilse kabil mi? Dün gece çıkıp geldiler iki bakan. Şeker fabrikasında yattılar. Bilgi aldılar. Beni de çağırıldılar, gitmedim. Ben tasvip etmem bunları. Fakat dedim ya, ikilik var partinin içinde. Bir yanı öyle, bir yanı böyle...»

«Şimdi zatından birinci ricam, ya Nuri Çavuşa, ya Etem Efendiye bir telefon, Hıdır'm işe gelemeyeceğini... İkincisi de, herif yatakta yatıyor, önce bir mayene edip tevlike mi değil mi, ondan kerî bir havtalık rapor...»

«Madem tasvip etmiyorsun, niçin engel olmuyorsun? Tâ Gözlü Devlet Üretme Çiftliği'nden adam getirmişler kamyonlarla. Millet bilir mi senin tasvip etmediğini? Yarın derler, Zihni de düzenekçilerin içinde...»

«Bilir bilmez konuşma Melât! Deyemezler. Herkes biliyor ki ben şiddet yanlısı değilim. Bununla ilgim olmadığını da bilirler. Nitekim, karşı olduğumu söyledim. Ama engel olamadım, olamazdım da. Koskoca Vali engel olamadı da üç gün izin alıp kızkardeşinin yanına tündü!»

«Oturuşumuz ey i Zeyni Beyim?»

«Merak etme... daha dokuz olmadı. Ben telefon ederim. Sonra da Hıdır'a uğrarım. Gerekirse akşamüstü Hıfzı'yı alır götürürüm. Raporunu da o yazsın, temizlesin pisliğini...»

«Musa Efendi bir çay!.. Şunları da yiyiver!..»

Bir tepsi getirdi Melâhat.

«Sağol Melât Hanım! Çay may düşündüğüm yok, goca za-bahtır ayaktayım. Hıdır'm oğlan çıkıp gelmiş altıda. Gidip baktım, yatıyor...» Çayı yudumladı, yağlı ekmeği de ısırdı.

«Dur öyleyse bir de yumurta kaynatayım sana. İki dilim daha yapayım ekmek...» Kalkıp mutfağa geçti. Ekmek yağlayıp getirdi. Bal sürdü üstlerine. «Yumurtan da geliyor...»

Zihni telefonun başındaydı. Ethem Efendiyle konuşuyordu. «Yok yok, yara bere değil, belki soğuk algınlığı. Terlemiş ola-

bilir. Raporunu kendi getirir yada ben biriyle yollarım. Bizim tanıdık olur kendisi. Köyden tanırım, çok da severim. Dürüst adamdır, zekidir. Çavuşmuş askerde. Onu biraz terfi ettirseniz memnun olurum. Bir gün uğrar, kavenizi içerim. Dünkü olayları ha? Onu telefonla konuşmoyalım. Çok kızdım, çok sinirlendim...» Kapattı. Geldi Musa'nın yanına. «Şimdi bir uğ-rayalım mı? Müstacel mi o kadar?»

«Zatın bilir... uğrasak eyolur...»

«Eee haydi kalk öyleyse!»

«Dur, yumurta getirecem, onu da yiyiversin!»

«Peki madem!..» Oturdu koltuğa. «Yani Melât, sen bu işlerden dolayı kızma bana! Hayatta en yakmımsm. Sen de an-lamazsan kim anlar?»

«Sırlı sırlı işlerin var, onların da yakını değilim ki Zihni! Yanlış işlerini de beğenmek zorunda değilim ki! 'Fakirin fukaranın yanında bildiğimiz Doktor Zihni, kalkıp gitmiş «Köylünün Sesini Duyurma Mitingi»ni bastırıyor, Öğretmenler Der-neği'ni bastırıyor!..' derlerse böyle işlerden nefret ederim...»

«Seni temin ederim ilgim yok!»

«İlgin olmaması yetmez, engel ol!..».

«İmkân nisbetinde... Daha fazlasını yapamam...»

Melâhat gidip yumurtayı getirdi, kırdı bir yanını. Bir de kahve kaşığı koydu yanına. Karabiber, tuz koydu, «Yiyiver!..»

«Çok maçup ediyorsun... Melât Hanım, Zeyni Beyin yanında da söyleyim, nallarına bakan, senin bir zengin garısı olduğuna, valla da inanmaz, billâ da inanmaz!.. Yani öyle bi gönlün var ki, Allah her türlü muradını versin...»

Güldü Melâhat.

«Gine ikinizin yanında söyleyem, çok eyliğiniz dokandı bize! Emme asıl büyük eyiliğiniz, şu çocukların okul işinde olacak. Yani söylediğim zaman çok havaslanıyorlar. Bizim çocuklardan bi şey çıkacağı yok, heç olmazsa orta'yı bitirsinler. Nere varsan diploma soruluyor. Belkim demiryoluna felân girerler. Tarla tapan galmadı elde, birer diplomaları olsun...»

«Yüksek tahsile lüzum yok: Solcu oluyorlar! Ama liseyi okut! Yada sanat okuluna ver. Hazır ayağınızda okul...»

«Bizim Şadiye'ye söyledim, o da Mesut Beye söyledi. Bir akşamüstü götürüp kayıtlarını yaptıralım..v başlamış!»

«Eeee telefon et... istersen ben edeyim! Ne lazımsa hazırlayın, götürüp ben de yaptırabilirim...»

«Benim zaten adağım var: Üç çocuk giydirecem, üç çocuğun çantasını, kitaplarını alacam... adağım var!» Musa'ya bakıp güldü Melâhat. Zihni de kalkıp telefona gitti hemen. Devrim Ortaokulu Müdürünü aradı. Buldu. Halini hatırlı sordu. «Bir kavenizi içmeye gelemedim. Pis pis işler oluyor şehirde! Asabım çok bozuk bugün! Öyle kızdım ki! Maalesef bizim eşeklerden de karışanlar olmuş... Sizi rahatsız edişim Müdürcüğüm, biliyorsunuz ben kendi işlerimle uğraşmam. Çok sevdiğim iki ahbabım geldi köyden. Yani şu bizim

Kantarma'dan. Onların çocukları... Evet Şadiye Hanımın söyledikleri. -Eksik olmasın benim hanım da ilgileniyor. Onun işi zaten böyle işler. Donatımlarını da yapacak. Çok kültürsever bir hatundur. Yardım Severler Derneği Başkanı esas bizim hanım olmalı. Ama çocuklar falan var. Neyse... şimdi mümkünse kayıt için neler lâzım, onları bir öğreneyim. Hazırlasınlar da getirip kaydettireyim. İşte Allah sevap yazarsa bazı günahlarımıza karşılık olur. Ya ya, altı foturaf, altı zarf, altı pul, nüfus cüzdanı hem aslı hem sureti, ikâmet ilmühaber, ilkokul diploması... Yalnız oğlanın biri bir yıl ara vermiş. Ee artık onu da siz idare edeceksiniz. Kontenjanımız doldu mu? Benim hatırım için... hanım da çok rica ediyor. Çok memnun oluruz... Teşekkür ederim... gelirim! Mutlaka gelir bir kavenizi içerim! Ayrıca, elimizden gelirse sizin işlerle de ilgilenirim... Ne münasebet efendim, vazifemiz! Hoşça kainin, güle güle, teşekkür ederim Müdürcüüm...» Döndü Musa ile Melâhat'a: «Bu iş de tamam!» Bir kâğıt çekti önüne. Müdürün söylediklerini yazdı. Verdi Musa'ya: «Bunları hazır edin, iki üç gün sonra yazdırıverelim...»

Musa elini ağzını sildi peçeteyle. Gözleriyle de kucakladı Melâhat'ı: «Ziyade olsun, Allah bereket versin, daha çok versin! Ellerine sağlık, her gelişimde böyle maçup ediyorsun Melât Hanım! Biz sizden çok memnunuz, çok maçubuz hepinizden! Zeyni Beyden de Allah razı olsun! Sayasında cefamız safa olu-

KÖYGÖÇÜREN

525

yor! Zeyni Bey olmasaydı ben buralara felân gelebilir miydim? O da, sen de eksik olmayın!.. Şimdi gidelim Hıdır'ın yanına, hemi bir mayene etsin Doktor Bey, hemi de bu mücdeyi verelim çocuklara...»

«Güle güle! Yalnız bak, hiç itiraz yok, seninkilerin birini, Hıdırinkilerin birini, bir de Teslime Hanımmkini ben giydirecem! Çantalarını, kitaplarını alacam! Hemen bugün çıkıyorum çarşıya! Foturaflarını yeni elbiseleriyle çektirseler iyi olurdu, ama artık o da sonra... Güle güle!..»

Zihni, kapının önünde karısıyla konuşmaya daldı, Musa önden yürüdü: «Müslüme'ye habar vereyim, apartumana mu-kât olsun! Hıdırgil'e gideceğimizi söyleyem... bakkala çakkala gidilecek olur...»

Dr. Zihni muayene etti, nabzını saydı, kalbini dinledi. Yaranın sargısını değiştirdi. «Önemli bir şey değil. Yat iki gün. Yara yüzeyde. Biraz heyecan geçirmişsin. Korktun falan mı?»

Musa atıldı:

«Pravo! Valla pravo Doktorum! Yani ayna dürbün gibi bildin! Ben buna diyorum, 'Yavu adamım seninki korkudan!' Beni dinlemiyor! Dün haggaten korktu! Sade Hıdır değil, ben de korktum canım! Öyle daşlar demirler geliyordu ki üstümüze, aklımızı şaşırдық!..»

«Korkulmayacak gibi değildi Zeyni Beyim!» Sunacak da açıldı biraz! «Aman bu gadar olsun!» «Elimiz bolarınca gurbanlar keselim!..» Teslime. «Raporunu da ben yazacam, merak etmeyin!.. Ama Hıfzı'ya söylerim bunu! Görsün hünerini!.. Siz de ağzınızı yumun. Ne de olsa parti arkadaşı... Kayıtlı değildir amma kayıtlıdan iyi çalışır. Adını fazla söylemeyin orda burda. 'Halkın galeyanı...! Her yerde bunu söylemek iyisi... Sen kalacak mısın Musa Efendi? Öğleye biraz da ilâç getireyim, kullansın onları. Kalkıp gezebilir, yatmasına lüzum yok. Kapanmasın evde. Üç gün isti-rat yazsam yeter mi?.. Yeter... pekâlâ!..»

Müslüme'ye baktı. Tekelci Sabri Beygil'e çıkmış temizliğe. Sepeti aldı koluna. Her dairenin zihne basa basa ismarışları

526

KOYGOÇÜREN

sordu. Sekiz Numarayı atladi. On beş Numaraya kadar sorup tamamladıktan sonra döndü Sekiz Numaraya. Bastı zile. Me-lâhat geldi kapıya. Musa'yı görünce biraz daha pembeleşti sevinçten. «Gel, çabuk gel! Giriver hemen!..» Kolundan tutup çekti, «Giriver... nerde kaldın Musaa...m?»

49

KIRMIZI TREN

Doğan, Duran, Şükrü... gülüşerek girdiler avluya. Fotoğraflarını almışlardı. İkinci çekinişleriydi yaşamlarında. Evirip çevirip bakıyorlardı. İkişer tane fazla yaptırmışlardı. Pırl pırl bir karta basılmıştı. «Foto Şafak» diye bir damga vardı arkalarında. Altışar tanesini okula vereceklerdi. Zarfları pulları da Musa alacaktı toptan. Üzerlerine adres yazacaklardı. İkmâmet ilmühaberleri, nüfus cüzdanı suretleri alınmıştı. Kalgıyıp tün-güyüp duruyorlardı.

Yeter; sessiz, belirsiz bir kıskanmayla bakıyordu evin kapısında. Sunacık, Teslime anladılar. Teslime kalkıp okşadı başını: «Benim gizim da çektiyecek iki seneden kerî! Bubası onu da yazdıracak orta'ya. Abeylerinin okullarında okuyacak. Benim gizim bu yıl ilk'te okuyacak. Benim gizim herkesten eyi okuyacak...» Okşadı.

Sunacık geldi kapıya. «Tabii yaşı gelince yazılacak. O hepsinden eyi okuyacak...» Sonra sesledi oğlanları yanma. «Getirin bakem!.. Hanginizinki daha güzel...» Koştular. Önce Duran' mkinî alıp baktı: «Amanın! Amanın ıldız gibi ışıldıyor!.. Anam sen ne gözelmışin habarım yok! Amanın!..» Sonra Şükrü'nün-kini aldı: «Ummmp!» Öptü resmi. «Ge bakem ge! Sen bu ga-dar tosun muydun? Ge bi de gendini öpem!..» Çenesinden tutup kaldırdı, öptü yanaklarını. «Aynanın yanma goyacam! İliş-tirecem böyle... Biraz da çörekotu dikem göyneğine! Nazarlar ilmesin. Ummmp, nazarlar ilmesin goçuma!..» Doğan'ı çağırdı sonra: «Bir de sen getir bakem. Bir de grafet dakmmışlar, şunlara bak! Görüyor musun Teslime, üçünde de grafetler... Bunları kim daktı bubam? Bi deyve bakem, kim daktı?..» Tutup kulaklarını, başını okşadı. «Neden demiyorsun kim daktı?»

«Fotografçı...»

528

KÖYGÖÇÜREN

İnledi. Üçünde de aynı kravat vardı, sırayla takmış çekmiş, takmış çekmişti.

«Musa emminin Refik'e de daktı mı?»

«Daktı... ortaokul foturafı böyle olur!»

«Ne güzel yakışmış, ummmp!» Tutup tutup çekti kollarından. «Çeçin, geçin, bir de bubanız görsün! Görsün de güvensin...»

«Arabi duruyordur, ikişer daha yaptırırım!» içerden bağırdı Hıdır. «Dedesigile götürüz! Onlar da gorlar aynanın gıyı-sma! Bakıp bakıp güvenirler. Getirin bakem...»

Çocuklar fotoğrafları getirdiler. Hepsini yatağın üstüne serdi Hıdır. Baktı ayrı ayrı. Birinden sekizer resim. Her sekize ayrı ayrı baktı. Sonra topladı. Kardı kâğıt karar gibi. Sonra gene serdi. «Hepisi de çok güzel! Haggaten çok güzel! Ulan bu çocuk lar... beri bak Sunacık, Teslime beri bakın... eğerkine bu çocuklar okusunlar, ayaklarına bir daş maş almasın, bir gatır oyunu felân çıkarmasınlar, vallaha fetolmaz bunlar! Bakın size söylüyorum, fetolmazlar!..»

«Dağlara daşlara! Ağzından yel alsın! Ne daşı alacakmış? Ne gatır oyunları çıkarabilirlermiş? Töbe de, heç bi

şeycikler olmaz... olamaz işallah!»

«İşallah! Öyle 'Yüksek taşıl yaptırman!' deyen dürzüleri dinler miyim ben heç? Solcu olurlarmış, olsunlar! Yaptıracam, en yükseğine gadar, en depesine gâdar!.. Bütün büyük zenginler göt atsın arkalarında gizimizi verecez deye...»

Doğan diklendi birden:

«Ben almam zenginlerin gizini!»

Çekip bir daha öptü oğlunu Sunacık:

«Zengin kızları gurban olsunlar bubama!..»

«Gurban olsunlar!.. Bizim oğlumuz, ^endi gibi akıllı, gendi gibi güzel, gendi gibi yoksul kızlarmdan alır!»
Tutup Teslime de öptü Doğan'ı.

Bir daha toplayıp, bir daha kardı, sonra verdi fotoğrafları Hıdır: «Eferim!..» Gözleriyle teker teker okşadı oğlanları. «Haggaten eferim! Okullar başlasın, carını geysin, Yeter'in de çektirelim! Foto Şafak... onunki kim bilir ne yakışıklı çıkar...»

KÖYGÖÇÜREN

529

Birden kendini bırakıverdi Yeter. Koşup gitti avluya. Teslime yetişti ardından. Tutup getirmek istedi. Ama daha beter ağladı o zaman da.

Yukardan Mardinli Demiryolcunun karısı Gülnaz geldi:

«Dedim bunlar bir heng ederler, neyin hengidir?»

Teslime, Demiryolcunun karısına bakıp güldü:

«Geç Gülnaz aba!.. Oğlanlar foturaf çekindiler de, giz ağlıyor... Emme ona da çektireceç. Carını geysin, okulu açılın, bubası götürüp çektirecek...» Tuttu Yeter'in kolundan. Okşadı, çekti içeri. «Buyur Gülnaz aba, sen de geç, buyur otur!..»

Gülnaz konuşarak, bağırarak girdi. Baktı oğlanların elinde birçok resimler. Bağırıldı: «Ha sen tasvir deyersin? Annirem! Tasvir çekinmek hoşdır? Derler günafdir! Yakardir cehennemde Tanrı! Ha siz heç düşünmezsiniz?..» Geri geri durdu fotoğraflardan. Dudaklarını kıpırdata kıpırdata okudu içinden.

«Yavu Gülnaz bacı, tevatürsün! Bi günah bellemişin, foturaf da mı günah? Hökümetin emri... hükümetin! Okuldan istemişler...»

«Ha sen bobami bilmezsin? Hocaydı bobam çok derin! Bilirdi altını üstünü yerin. Sandık dolu kitapları vardı. O derdi tasvir çekinmek günaf! Nasıl vereceksin canini yarin?»

Teslime bir yandan, Sunacık bir yandan gülüştüler.

Yeter hâlâ ağlıyordu. Teslime avutmaya çalışıyordu. «Sen heç ağlama! Gara carını geyince alıp götüreceç buban! Büyük foturaf çekdirecek. Beyaz yakanı dakacaksm üstüne... Böyüük foturaf!»

«Yeter gııı!» Bağırdı Hıdır. «Ge bakem yanıma! Ge bakem buraya gurtlu! Eğerkine gaf ami gızdırırsan, şimdi dutar götürüm golundan! Hemen çekinirsin foturafını, susarsın ondan kerı, emme carın olmaz!» Kolundan tutup çekti kızını. Oturttu yatağın kıyısına. Sevdi biraz. «Gurtlu gizim benim! Gaynaşdı mı gurtlarm gııı? Sunacık, asfinik yok mu evde? Dökelim şunun gurtlarma girilsin. Bak Gülnaz halası, bunun gadar gurtlu giz, datlı giz gördün mü?»

«Çok hoşdır gözleri. Çok gözeldir bakisi...»

«Maşşallah de halası, maşşallah de!» Teslime.

34

530

KÖYGÖÇÜREN

«Maşşallah gırk bin!..» Dua okuyup üfürdü. «Yok mudir gög boncigi? Ne durursuz, daksaniz sırtına...»

«Vaaar var!» Yakasının altından çekip gösterdi Sunacık. Çatalığneyle tutturulmuştu. «Güccükten beri vardır, heç en-dirmez...»

«Gög boncigi sırtında gezsın, melegler de gorısın! Çokdır gızların duşmanı...»

Hıdır doğrulup kalktı, Gülnaz gördü başını:

«Ha gonşi nedir başın ikki şak?»

«Doğuştuk garırlarla... ortasından yardılar...»

«Ha bu yapdı, yoksam bu?» Teslime'yi, Sunacık'ı gösterdi.

«Bu yaptı, Sunacık yaptı Gülnaz bacı...»

«Desene ki gurtlandı! Hırlaşırler ikki gari başında?»

«Geçinemiyorlar, beni de dövüyorlar gomşu!»

«Dogri söylersın yogsa yog?»

«Doğru söylüyorum gomşu...»

Acıdı Demiryolcunun karısı Hıdır'a: «Almayacakdin ikki gari. Aidin birbirinin üstüne, sindik çek!..»

Teslime: «Haşşöyle! Yaşa Gülnaz aba!..»

Sunacık: «Çok dedik emme dinlemedi...»

«Hanginiz öncedir, sen yogsa sen?»

Teslime: «Ben önceyim, baksana halime!»

Sunacık'a baktı Gülnaz: «Sen baştan çıkardın adami?»

«O beni çıkardı gomuşu!.. O baştan çıkardı beni!..»

Sanki sağırdı Mardinli komşu, bağıra bağıra söylüyorlardı. Saf görüp işletiyorlardı. Birbirlerini çekiştiriyorlardı önünde. Hıdır'ı çekiştiriyorlardı sonra. Çok hovarda bir erkek gösteriyorlardı. Aynı ayrı zamanlarda alıp kaçmıştı ikisini de Hadim, Bozkır yanlarına. Birer ikişer ay dağlarda gezdirmişti. Sonra anlaşıp inmişlerdi köye. Köyde geçinemeyip şehre gelmişlerdi. Şimdi de geçinemiyorlardı. Çok kavga ediyorlardı. Bazen dövüşüyorlardı saç saça, baş başa...

«Takvim yokdir hanenizde?»

«Noolacak takvim Gülnaz aba?»

«Olacak bir takvim bir galem! Çızacaksınız bugün sende bir çizik, yarin bende bir çizik... hak geçmeyecek ikisine de...»

0.51

Gülüştüler. Coştı Sunacık. Öldü güle güle.

Teslime Şükrü'yü çekti kolundan. Kulağına bir şeyler fısıldadı. Şükrü kalkıp dışarı gitti. Başına yeşil takkesini takıp, göğsüne tablasını alıp geldi. Üstünde cüzler, kitaplar... Birden başladı:

«Esgi Türkçe, Yeni Türkçe Enamlar! Tam Açıklamalı Namaz Sureleri! Üç Türlü İlmühal, Mızraklısı da vaaar!.. Her eve ilâzım Yasinler, her Müslümana ilâzım Garmca Dovaları vaaar!.. Kuhut Dovaları vaar! Hedayesi bi lira Yağmur Dovaları, Zufra Dovaları vaar!.. Cin çarpmasına, şeytan çarpmasına, gün furmasma, soğuk almasına gılıç gibi keskin şifalar vaaaar!.. Millet memfatına, matba fiyatına! Kâr için satmıyoruz bunları!.. Bi lira! Müslüman gardaşlarımız ahiretlerini aydınlatmak için maliyet fiyatına veriyoruz! Bilâkis başa baş geliyor! Hadin az galdı, gidiyorum: Hayber Galesi, Gan Galesi, Uhut Muharebesi, Kerbelâ Vaggası, Kerbelânın İntikamı, Şah İsmâ il, Sürmeli Bey, Adem ile Havva, Kerem ile Aslı, Ferhat ile Şirin, Tahir ile Züra, Elif ile Mamut, ağlatan kitaplar, Hurşit ile Mahmiri, Asuman ile Zeycan, Amme Cüzleri vaaar!.. Al-lahm Arslanı Hazratı Ali Efendimizin gahrımanlıkları, İncili Çavuşun, Behri Mustafamn, Nasrettin Hocanın destanları vaar!.. Amarikan fıkraları vaaar! Aşık Garip, Aşık Sümmeni, Aşık Veysel, Aşık Mahzuni, Aşık İhsanı, Garacaoğlan, Pir Sultan Abdal'ın şiirleri vaaaar!.. Esgi Türkçe, Yeni Türkçe Enamlar, Tam Açıklamalı Namaz Sureleri, Amme Cüzleri, İbni Vaggas Cengi, Gan Galesi, Billur Köşk, Arap Özengi, yeni çıkmış kitaplar, Bekdaş ile Gülnaz da vaaaar!..»

Yarıldı Teslime gülmekten. Kapandı yerlere, doğruldu bir daha güldü: «Ah öldüm aah!.. Bekdaş ile Gülnaz diyor, öldüm ah!.. Bekdaş ile Gülnaz da varımış, öldüm!.. Naha başcazm ağ-rılasm Şükrüüüüm! Öldürdün beni Şükrüüü...m!»

Sunacık gülüyor, Hıdır gülüyor, çocuklar gülüyorlardı. Gülnaz Hanım bakıyordu şaşkın şaşkın. Dudakları kıpır kıpır, okuyordu. Sonra birden parladı: «Ha bu satıcıdır evlerin içine gadar geldi? Başında yeşili, önünde taplası... heey çocuk, getir bakayım ki Enami Şerif diyorsun kaçadır?» Gene gülüştü-

SÖZ

KOYGOÇUREN

ler. Teslime'yle Sunacık yattılar bu sefer yere. «Naha Şük-rüüüü, naha Şükrüüüüm!..»

Hıdır kalktı, pantolon ceket giydi:

«Bi sıcak su goyun tıraş olayım...»

«Haaa buba, Musa emmim dedi ki, ağşamüstü gelin, İsdas-yona gidelim, gezelim biraz...»

«Emmin bilmiyor mu buban hasta?»

«Söyledim, eyolmuştur kaksın dedi...»

Maltızın üstünde duruyordu ırbık. Teslime koştu. Tıraş tasını doldurdu. Aynayı, usturayı getirdi. Fırçayı, sabunu çıkardı. Hıdır oturdu duvarın dibine. Yüzüne köpük sürdü. «Hep barabar geyinip guşanın, çocukları guşadm, yürüyerek Musagil'e gideriz, oradan da geze geze İstasyon'a. Bi görelim bakalım akıllılar mı biniyor, deliler mi trene?»

«Varsıllar mı, yoksullar mı?»

«Üç gün, üç geceee geldik... Bize bi vagun verdiler, olaaan eşiyayi diktik içine! Mardin'den burya üç gün, üç gecee!.. Bize permi var, Bölge veriyor, para almaz! Üç gün, üç geceee geldik Mardin'den...»

«Sizin geldiğiniz treni de görüz belkim...»

«Bir gara vagun, furgondan arkada bagliydi!..»

«O zaman görüz öyleyse...»

Kazıdı yüzünü Hıdır. Teslime koşup leğeni, ırbığı götürdü. Yıkadı sabunlarını. Sunacık havlu tuttu. Alıp kurundu... Baktı, denetledi göz ucuyla Mardinli komşu: «Tehhoooo! çekti. «Hıdır gomşi sen bu evde Beysin yogsam Agasin? Vay ba-bom, biri su töker, biri peşkir tüter. Tehhoo!..» Sunacık leğeni ırbığı alıp çıkmış, Teslime de kolonya şişesini getirmişti. Sürdüdü Gülnaz Hanım konuşmasını: «Biri koki seper... Ha sen böyle nasin kösnittin bu gancikleri?»

«Musga yaptırdım musgaaaa!.. Sadırlar Mahallesiinde Ga-rabazarlı bi Efrayim Hoca var, dört yüz pannot verdim, bir musga yaptı, dakmıyorum aha burama!..» Sırtını, ceketinin içini işaret etti.

«Dört yüz pannot verdin bir musga?»

«Tam dört yüz pannot verdim...»

ÜYUUÇUKEN

533

«Sen verdin?» 1 «Ben verdim!»

«Ya necin dögerler başın ikki şak?»

«Çok sevdiklerinden...»

«Üç yüz pannotluginden yapdiraydin,-çoğ gelmiş!..»

«Makası alıp biraz gırpacam ucundan...»

«Götir gendi atsın mahasin! Garanlig basinca var, polis görmesin!..»

«Bununki saklı değil, hükümetten izinli musgacı bu!»

«Gidecez mi haggaten trene?» Sordu Sunacık.

«Tabii yavu, hazırlanın çabuk... hadi Teslime!»

Yeter kız, hâlâ hıçkırıp duruyordu. Teslime, «Gel bak, trene gidiyoruz gel!..» Tuttu kolundan, dışarı çıkardı. Su çarptı eline yüzüne. Saçlarını da ıslattı. Bir tarak buldu» taradı. Sonra bir de kordele çıkardı kendi sandığından. «Haşşöyle!.. Ha-din bakalım... Gözel güzel yürürseniz yolda buban size gazoz alıverecek...»

«Heç sevmezim gazuz dediğin gomşi! Her içtiğimde sürgün edir beni! Parsaklarım çikir dışarı. Geçen havta gittik hasda-hane ardı bazar. Bekdaş dedi iç bir gazuz. O içdi, ben içtim, ol-dim sürgin! Daha içmem...»

«Kakın, kakın çabuk!..» Önleri sıra yürüdü Hıdır. «Evi ga-payıp gelin! Biz önden gidegoyalım...» Gülnaz Hanıma döndü sonra: «Hadi gomşuu, ısmarladık şimdilik... ev sana amanat!»

«Allaha amanat gomşi! Er gelesiz ağşama!»

Tam o sırada Ormancı Necip'in karısı inip geldi. «Bütün gonuşmalarmızı duydum yokardan! Şunların çekindiği iresim-lere bi bakayım...»

Teslime başörtüsünü örtüyordu. Döndü. Çabuk bulup getirdi fotoğrafları. Gösterdi Necip'in karısına. Sonra alıp geri götürdü. Koydu yerine. Geldi kapıya, Sunacık'ın çıkmasını bekledi. Ardından kapıları kitledi. Koştu peşlerinden. Sokağın başında yetiştirdi hepsine.

Dört çocuğu önlerine kattılar. Kendileri arkaya geçtiler. Anıtın olduğu alana doğru yürüdüler ağır ağır. İlk olarak gündüz gözüyle çıkıyorlardı böyle. Merkeze doğru ilerledikçe apart-

manlar, caddeler büyüyordu. En çok pencerelerin büyüklüğüne şaşıyordu Teslime. Bıdır bıdır bıdır, pencereleri konuşuyordu Sunacık'a, Hıdır'a. Öyle evler vardı, duvarları boydan boya cam, pencere...

Bekliyorlarmış... Musa dolaşmış kapıları, teker teker izin almış. Hıdır güldü kıs kıs: «Meramin izin almak değil senin, çocukları trene götürdüğünü dellâl etmek!..» Çıktılar birlikte. Çocuklar çoğaldılar, koştular önden. Anıtın önünü, ardım dolaştılar. Sunacık baktı dik dik anıta: «Heç enmeyecek mi bu, soğukta, ısıcakta?»

«Heç enmeyecek Sunacık hatun! Isıcakta yanacak, soğukta buyacak... biz de böyle bakcaz gelip geçerken önünden! Nâpsm enip? Ekmek istemiyor, su istemiyor, dursun!..»

Top alanına doğru sarktılar. Alıştırma yapıyorlardı. Çocuklar oraya koştular. Sonra geçtiler aşağı aşağı. Faytonlar, taksiler silip geçiyorlardı. Kıydan kıydan giderek vardılar İstas-yon'a.

Dolup taşıyordu İstasyon. Musa, Hıdır'ın koluna girmişti. Sunacık, Teslime'yle Müslüme'nin arasındaydı. Çocuklar habi-re koşuyorlardı parkelerin üstünde. Yeter'le Şerfe de koşuya katılıyorlardı. Pazen entarilerinin içinde, köyden dün gelmiş gibi, iki köylü kızıldılar. Ümmü de arkaları sıra yetişmeye çalışıyordu. Yabanıldılar daha. Oğlanlar anlamaya başlamışlardı şehri altından üstünden, Nerde ne var, koşuyorlar, bakıyorlardı.

Nişanlılar, yeni evliler, kimi el ele, kimi kol kola, durmadan geziniyorlardı. Çocuk arabasını sürenler, çocuğun düşen emziğini alıp muslukta yıkayanlar... Yüzbaşılar, yarbaylar... yürüyorlardı. Bazıları yolcu karşılayacaktı, dikildikleri yerde konuşuyorlardı. Bazıları yolcu geçirecekti, öbek olmuşlardı yolcunun çevresine. Tepelerinin üstünde kocaman bir saat, arada bir, çat çat ederek atlıyordu zamanı. İstasyon görevlileri, kırmızı, yeşil şapkalılar, kimi içerlerde, masaların başında yazı yazıyor, telgraf alıp veriyor, kimi dışarlarda, o yapıdan bu yapıya, o odadan bu odaya girip çıkıyorlardı. Duvar diplerinde boyacılar... sorutuyorlardı eli boş! Bekleme salonu boştu. Gün iyiydi. Dışarlardaydı yolcular, yolcusu olanlar... Sağ başta küçücük bir

KÖYGÖÇÜREN

535

çay bahçesi vardı. Kimileri de oradaydı. Bir büfe yem yiyecek satıyordu. Gazoz, ayran, şurup şerbet satıyordu. Köylüler var mıydı? Bakındı Hıdır. İki üç erkek gördü. Büzülmüş gibi dikiliyorlardı uzakta bir köşede... Çok kadın vardı İstasyon'da. Ama köyden gelmişi yoktu Sunacık'tan, Müslüme'den, Teslime'den başka. Müslüme bir entari giyerek kılığını şehrinkine uydurmuştu. Ama yüzünden gider miydi köylülük? Sunacık'la Teslime, köyün bol donlarıyla, sıkmaları, kuşaklarıyla, başörtüle-riyle dolaşıyorlardı hâlâ...

Çocuklar bir yitip bir çıkıyorlardı. Kovalıyorlardı birbirlerini. Yeter'le Şerfe de koşuyordu. Bir ara telgrafçıların çalıştığı odanın penceresinde durdular. Gözetlemeye başladılar içerisini. Tık tık tık'ları yeni çıkmış bir masalın parçasıydı, birkaç sefer işitmeliydiler anlayabilmek için. Gişenin önüne gittiler sonra. Sekiz on kişi vardı, bilet alıyorlardı.

«İstanbul'dan gelip! Adana istikametine gitmekte olan! Toros Mototreni! Beş dakika sonra! peronumuza gelmek üzeredir!.. Sayın yolcularımıza! duyurulur!..»

«Ne dedi Hıdır?»

«Beş takka sona geliyormuş...»

«Kim?»

«Tren...»

«Gülnaz Hanımgil'in bindiği mi?»

«Orasını annayamadım...»

Musa karıştı: «İsdambol'dan geliyor!»

«Nereye? Buraya mı?»

«Buraya heralım!»

Yarım adım kadar geri çekildi Teslime, bir adama çarptı.

Sunacık, nişanlılara, yeni evlilere bakıyordu. Açık gerdan, kısa kol, kısa etek kadınlara dalıp dalıp gidiyordu. Temizliklerine hayrandı asıl. Hiç işe el sürdükleri yok muydu? Yoksa her gün, her saat çimiyorlar mıydı evlerinde sıcak sular akıyordu da? Sabunu falan bedavadan mı veriyordu hükümet? Erkeklerin de kadınlardan kalır yanı yoktu. Bazıları çok pisti gerçi. Ama azdı onlar. Şimdi İstasyon'dakilerin çoğunluğu pırıl pırıl-dı. Musa'nın dikkatini çekiyordu, belki elliden fazla «Melât Ha-

536

KÖYGÖÇÜREN

nım» vardı gezinen, duran, üç yaş aşağı, dört yaş yukarı... Yan gözle Müslüme'ye baktı. Uçup gitmişti adamakıllı. Sunacık? O sürerdi biraz daha. Ama Teslime'ye diyecek yoktu. Tam olduğunun üstüydü baldızı. Bir ona, bir Hıdır'a baktı yan gözle. «Ulan bu Hıdır'ı görüyor musun?» Sordu kendine. «Suyun harlamadan akanı keranacı! Nasıl gaptı baldızımı çaktırmadan?» Düşündü: «Emme gapmasa nolacaktı? Belkim araya gidecekti bekleyip ederkene! Allah razı olsun adamımdan! Gapıp aldı da o telâşeden bali gurtardı bizi! Yani Teslime de

eriyip gidiyordu erim erim... eyoldu!»

Toparlanmaya başladı kalabalık.

Sağa sağa bakıyordu herkes.

Büyüle büyüle geliyordu Toros Mototreni! Hızlı...

Raylar zangırdıyordu, hava yarlıyordu tren öttükçe.

«Doğaaan goooş!.. Goş, dut elimden!..» Bağırды Hıdır. «Du-raaaan, Şükrüüüü, siz de goşun yanıma!..» Zaten uzakta değıldi çocuklar. Kolunun altına aldı hepsini. Birkaç adım yürüdü ileri doğru. Hıdır yürüyünce Sunacıkil de yürüdü. Yetergil de yürüdüler.

Ne suyu vardı, ne dumanı. Birden giriverdi. Mardinlilerin bindiğı «garaa» vagonu arıyordu nedense Teslime. Bu kırmızıydı! Çabuk çabuk geçti başlar, pencereler. Kâğıt oynayarak bir iki masa geçti. Yemek yiyenlerle doluydu kalabalık sofralı bir vagon. Belki içki de içiyorlardı. Hıdır dikkat etti. Bira şişelerini anımsadı Meram'daki. Gözlüklü kadınlar, genç genç, yıp-ranmamış hanımlar, yetişkin kızlar... Yavaşladı, durdu katar.

Sunacık dürttü Hıdır'a: «Cavırlarm treni mi bu?»

«Cık» etti Hıdır başını çevirmeden: «Bizimkinnerin...»

Baktı ilgiyle Sunacık, tıpkı Hıdır gibi, tıpkı ötekiler gibi. Tren gelmeden önce İstasyon'da gezinenlerden daha temiz, daha neşeli, genç, sağlıklı, açık gerdan, kolsuz entariler içinde kadınlar, saçını dökmüş, cam gibi kafalarla adamlar... çoğu bakmıyordu bile İstasyon'daki kalabalığa. Bazıları bıyıklıydı. Kadınların gözlüklü olanları çoğunlukta mıydı? Sigara içiyor, ciddî ciddî savuruyorlardı dumanını. Belki rasgele durmuştu tren. Belki bir daha hiç durmadan, dünyanın öteki ucuna kadar akıp

ÜUYUUÇUKÜJN

Ö37

gidecekti. Tam tekmildi her şeyi. Yiyip içerek, oturarak, sigara dumanı savurarak, kâğıt oyunları oynayarak, irili ufaklı, bazıları kapakları resimli kitapları okuyarak akıp gidiyorlardı. Çok eğleşmedi, kaymaya başladı rayların üzerinden. Önce yavaştı, sonra birden hızlanıverdi. Gitti küçüle küçüle...

«Haggaten bizimkinnerin mi bu Hıdır?»

«Başga şahabı çıkmazsa... bizimkinnerin!»

«Beni gandırma aman gurbanım?»

«İsdambol'dan gelip Adana'ya gidiyormuş...»

«Yani anla Sunacık, böyle sefaları da var memleketimizin! Allah için gonaşalım, öyle çalışıyor ki büyüklerimiz, onların bu gadar çalışmasına garşı, gıçlarmı gıpırdatmıyor güccükleri-miz!..»

Teslime'nin soluğı kesilmişti sanki. Boğazı da kurumuştu biraz. Mototren geçip gidince açık ağızıyla yakalandığını sandı, mahcup oldu. «Bu gırmızısı demek? Garası da gelecek mi enişte?» Sordu Musa'ya... Hıdır'a da baktı aynı zamanda.

«Gelir... heralım! Gelmez olur mu? Beklersen garası da gelir emme ne faydası var... içinde olmadıktan kerı! Yani çok bakarsa insan zevda gibi bir şey olur bu trenlere! Emme istiyorsan bi gün de gelir garasını görüz...»

Çocuklar hâlâ gözlerini küçültememişlerdi. Başları hâlâ trenin gittiği yöne çevriliydi. İlk olarak Şükrü konuştu: «Ya gahbanalı yah!..» Ötekiler saklıyorlardı hayretlerini. Çok insan vardı İstasyon'da, görüp çekişeceklerdi belki. Belki de «Kime haber verdiniz de geldiniz ulan tülü köylüler?» soracaklardı.

İki dakika sonra kimse kalmadı oralarda. Kimi taksiye, kimi faytona binip uzaklaştı. Trenden inenler öpüşecekleriyle öpüştüler, koklaşacaklarıyla koklaştılar, çekilip gittiler bir iki dakikanın içinde. Birkaç hamal ellerindeki paraları birinden ötekine aktarıp duruyorlardı.

«Amamın, el demeyip, gün demeyip, şapır şupur, şu millete baak!» Aklından geçiriyordu Sunacık. Belki Müslüme de, Teslime de aynı hayreti duyuyorlardı, ama oynamıyordu dudakları.

İstasyon görevlilerinden başka kalan olmadı.

«Eeee bekleyelim mi gara treni adamım?»

Büktü boynunu Hıdır: «Gidelim şöyle!» Büfeye doğru uzattı kolunu. «Çocuklara birer gazoz bali içirelim! Söz verdik çı-karkene...»

«Soğuk olur mu burdakiler bilmemkine?»

«Ee orası da bizim bahtımıza gali!..»

«Yörün gidelim madem!» Sunacık'ı, Teslime'yi, karısını falan sesledi Musa: «Yörün şöyle varıp bakalım...»

Tenhalaşmıştı büfenin başı. Vardılar ağır ağır. Sokuldular ağızına doğru. Hıdır sordu. «Gazozun var mı emşerim?»

«Kaç tane istiyorsun?»

«Soğuk mu?»

«Buz... bumbuz... kaç tane?»

«Eeee... sayıver!» Eliyle harmanladı çocukları, kadınları, kendini... Büfedeki delikanlı, suyun içinden alıp alıp açmaya başladı şişeleri. Herkese birer tane veriyordu. Çocuklar dinlenip dinlenip dikiyorlardı. «Haggaten soğukmuş!..» En sonra kendi aldı Hıdır. Tam dikecekti, Şeker Fabrikası'nın o yandan doğru Kerim Usta'nın geldiğini görüverdi... Dürttü bacanağına: «Bak... kim geliyor!..»

Musa baktı, Kerim Usta! «Ulaaaan!..» Uzattı içtenlikle. Elinin şişesiyle, falan yürüdü Usta'ya doğru. «İki gün görmesem özlüyorum Kerim Usta!..» Uzattı elini, toka etti. Hıdır da yürüyüp gelmişti. O da tokalaştı. Bir ellerinde şişeler, bir elleri Kerim Usta'nın kolunda, durdular.

«Nâptmız yavu, nasıl geldiniz?» Hem sordu, hem yürüdü büfenin başına. «Cümbür cemaat mı burdasmız? Evleri kime goyup geldiniz?» Baktı çocuklara, baktı kadınlara, «Hoş geldiniz, hoş geldiniz... Yenge hoş geldin, baci hoş geldin...» Çocukların başlarını okşadı: «Hoş geldiniz hepiniz...»

Musa göz etti çocuklara: «öpseniz ya emminizin elini!..»

«Yok... istemez!»

«Müsade et öpsünler! Başka elleri öpmeye alışmazlar korkma!..» Döndü çocuklara: «İşte Kerim Usta emminiz bu! Eli öpülecek bir insan dünyada!., bana göre...»

KÖYGÖÇÜREN

539

«Demez misin ya!.. Yani öyle maçup edersin ki insanı! Bu gadar tıraş edeceğine, bir şişe gazoz ismarlasan olmaz mı?»

«Heyecandan akıl edemedim! Emme ağamız Hıdır bugün! Ismarlar heyecanı geçince...» Baktı Hıdır'a.

Hıdır varıp bir şişe açtırdı büfeden.

Gazozu içerken başına baktı Hıdır'm.

«Nasıl oldu senin kafa?»

«Ee zararsız! Biz bir de iş yaptık çağırdık Zeyni Beyi ayağımıza, bir mayene olduk, üç günlük rapor aldık...»

«Hem oğlan evinde oynuyorsunuz, hem giz evinde!..»

«Geldik sehre, gafayı çalıştıralım diyoruz emme, her zaman bırakmıyorlar. Arada bir piyangomuz dutarsa ayağımıza doktor getirtebiliyoruz, dutmazsa zopa yiyoruz...»

«Onun için bugün çoluk çocuğu alıp trene geldik. Onun da gırmızısı tasadüf etti, garasını göremedik...»

Çocuklar şişeleri boşalttılar. Kadınlar boşları büfenin ağzındaki tahtaya koydular. Sunacık Hıdır'ı dürttü. Kerim Usta gördü, göz etti Hıdır'a:

«Hadi ver bakalım şunlarm paralarını da yürüyelim sehre yokarı!» Koluyla da ileri itti iki erkeği. «Eyi yapmışsınız... Bizimkileri de alalım evden, bir de Alâaddin'in çevresini dolaşalım, akşam akşam eyi sefadır...» Sonra dönüp çıkıştı Musa'ya: «Yavu hani, yengemgili alıp gelecektiniz bir akşam?»

«Valla, daha gendimize gelemedik ki size gelelim Kerim Ustam! Emme gendimize de gelecez, size de gelecez işallah! Yani benim günlüme galsa, her gün, her sahat, senin dizinin dibinde olacam... ayrılmayacam!»

50

ALÂADDİN'İN IŞIKLARI

Kerim Usta'nın oturduğu evin önünde durdular, İnsaniye Mahallesinde, kerpiç avlunun içindeydi ev. Girdiler avluya. Bu sefer çocuklar arkadan geliyorlardı. Omuzlarından tutup birbirlerini ittiler. Kadınlar, iki erkeğin arasındaki Kerim Us-ta'yı hâlâ süzerek yürüyorlardı.

«Rebiiiş... Davran bakem, geliyoruz!»

Elinde, bir çiçek saksısıyla Rebiş, odadan avluya uğradı. Başörtüsü başındaydı ama bağlı değildi. Saçları falan çözüktü. Eteğinin üstüne kocasminkilerden çizgili bir gömlek giymişti, önü açıktı. Kara diri, taş gibi bir kadındı, Kürde benziyordu. Durakaldı elinde saksıyla. Sonra toparlandı. Saksıyı duvarın dibine bırakıp önce önünü kapattı, sonra başım... «Geçin buyrun, geçin buyrun!.. Kusura bakman, buyrun!..» Çağırmaya başladı gelenleri. Sonra da bağırdı: «Birseeeeen!.. Çıkiver anam!»

Kerim Usta gülüyordu kıs kıs.

On, on ikisinde bir kız çıktı kapıya.

«Konuk geliyor, içeriyi topla anam!..»

Kızın ayaklarında picama donu vardı basmadan. Gülerек koştu o da içeri. Rebiş kıpırdanıyordu telâş içinde: «Buyrun buyrun!..»

Kerim Usta, konukların hepsini avluya aldıktan sonra kapıyı kapattı. «Geçin geçin... Geçin de benim hanımın telâş yatışsın biraz!» Kendisi yürüdü önden önden. «Geçin, biz de sizler gibi sıkışık oturuyoruz.» Dik, dar bir merdivenden tırmandı. Öncülük etti konuklara. Musa, Musa'nın ardı sıra Hıdır, sonra Teslime yürüyordu. İkisi yukarıda, biri aşağıda, üç küçük göze yerleşmişti Kerim Ustağil. Aşağıdaki göz çok işlerine yarıyordu. Hem mutfak, hem yemek, hem oturma, hem de çocukların derse çalışma yeri idi orası. Yukardaki gözün birine sade-

KÖYGÖÇÜREN

541

ce bir yatak sığıyordu: Kerim Usta'yla Rebiş yatıyorlardı. Öteki göz ise çocukların uyuduğu, çalıştığı yeri. Birkaç konuk gelince düzen altüst oluyordu.

Çarpık, biçimsiz bir yapıydı. Öteki bölümlerinde iki aile daha barınıyordu. Bunun da helası ortaktı. Bir kuyu vardı avluda. Ama kullanmıyorlardı. Suyu mahallenin çeşmesinden alıyorlardı.

«Geçin arkadaş! Kiminiz oturun, kiminiz ayakta durun, kusura bakmayın, geçin sığışalım...»

Musa hem çıkıyor, hem Kerim Usta'yı çekiştiriyordu: «Hani Alâaddin'e doğru gidecektik çocukları alıp? Ne çıkıyoruz?»

«Eeee buraya kadar gelmişken kapıdan dönmek olur mu? Hemi de çoluk çocuk hazırlanıversin. Malûm, asri bayanlar çabuk çıkamazlar evden...»

Rebiş, kocasının gömleğini atmış, sırtına bir entari geçirmiş, başını da açıp taramış, koşup geldi. Teker teker tokalaştı konuklarla. Kapının dibine dikildi sonra: «Çocuklar ayakta kaldı, onlar da şöyle o turu versinler!» Sedirin yanındaki koyun postunu, yer minderlerini gösterdi.

Ensiz, fakat uzun bir masa vardı. Okul sırasına benziyordu. Yarı duvarını kaplıyordu «konuk odası»nın. Masanın yanındaki duvarın altına iki küçük lokum sandığı oturtulmuştu. Kırmızı, mavi ambalaj kâğıtlarıyla kaplanmıştı sandıklar. İçlerinde okul kitaplarıyla, birkaç çeviri roman diziliydi. Mürekkep şişeleri, kalemler, dolmakalem kırıkları bir çay kutusunun içine toplanmıştı. Lokum sandığının yanına bir cetvel asılmıştı. Hıdır en çok bu «kitaplık» buluşuna dikkat etti. «Böyle bi şey buluşturup bizim çocuklar için de aşmalı duvara. Bu sıra gibi masadan da almalı. İki dene almalı ki, ikişer ikişer çalışsınlar. Evi biraz daraldır emme nâpacan? Kerim Usta çocukların okumasına gıymat vermiş... belli!»

Birsen çıktı geldi, toka etti konuklarla.

«Bize toka yok mu gıı?» Sordu babası.

Birsen durdu, onunla da tokalaştı.

«Konukları tanıyor musun Rebiş? Bunların hepsi köylü! Şuradan, Kantarma'dan geldiler. Bu, Musa. Bu, hanımı Müs-

542

KÖYGÖÇÜREN

lüme yenge. Bu, Hıdır, bu hanımı Sunacak, bu da hanımı Teslime bacı. Yani Hıdır gardaşımız iki hanımlı...»

Hıdır güldü, Teslime'yle Sunacak da güldüler.

«Bunlar da çocukları! Herkes adını söylesin bakalım!»

Çocuklar adlarını söylediler güç belâ.

«Hoş geldiniz hepiniz... memnun olduk!»

«Şimdi biz Rebiş, İstasyon'da raslaştık. Treni seyre inmiş bunlar. Dedim bize gidelim, alalım çocukları, çıkıp bi dolaşalım Alâaddin'i falan. Hemi de tanışmış oluruz şöyle...»

Bakındı Rebiş: «Çok iyi etmişiniz, emme böyle tanışma olur mu? Oturur yemek yirdik. Çay bişirirdik. Ondan kerî gezerdik. Nasıl edecez bilmem ki! Gerçi çorba var, taze fasulye var. Çorbanın içine biraz daha su koysam (!) hepimize yeter mi acap?» Konuşuyor, gülüyordu.

«Senin hazırda başka yemeğin varsa onu söyle! Bunlar köylü, çorbayı her zaman içiyorlar...»

«Aman Kerim Ustaaaa, köylü deyip durmasana! Köylüler insan değil mi?» Kalktı Rebiş: «Şimdi ben bi çay goyem! Çocuklara çorba verem! Biraz da peynir ekmek, çok değil, şöyle tutacak gadar, ondan kerî çıkıp gezelim. İsteyen fasulyeden alır. Hemen beş dakkada yaparım...»

«Beşir'len Barış neredeler? Başak uyuyor mu?»

«Onlar sinemaya gittiler, Başak uyuyor...»

Gitti Rebiş. Biraz durup ardından Müslüme de indi usulca.

Kerim Usta anlatıyordu: «Biz de buraya kısıldık kaldık Hıdır gardaşlık! Gün kazanıp gün yiyoruz hesabı. Kiralar da gittikçe artıyor, yeni eve çıkamıyoruz. Dar geliyor emme nâpa-lım? Aşağıda var böyle bir masa. Bunları ben bir marangoza yaptırdım. Çekmeceleri de var. Çocuklar çalışıyor. Kışları ısıtmak zor tabii, nâpalım? İraki mırakı içmiyoruz Musa gardaşlık. Yapmdırıp gidiyoruz eyi kötü...»

Teslime'yle Birsen kalktılar. Yanları sıra Yeter de gitti. Şükrü gitti. Gazocağmı pompalamış, çay suyunu koymuştu Rebiş. Müslüme'nin ardından Teslime gelince, sedire buyur etti onları. Birsen'le Yeter'i bakkala yolladı hemen: «İki paket 'sa-na'yla, beş ekmek alın çabuk!»

Teslime sordu: «Dört mü çocuğunuz?»

«Dört! En höyükleri bu giden giz. Orta ikiye geçti. En güc-cükleri de şu yatan giz. Üçüne girdi yeni. Arada iki daha var, onlar oğlan. Biri bu yıl ilkokulu bitirdi, öteki üçe geçti. Başka selvendimiz yok...» Demliğe çay koydu bu arada. Demledi çayı. Bez koydu üstüne. İki kâsenin içine reçel çıkardı. Büyükçe bir kavanozdan iki kafa peynir çıkardı. «Acap biraz da turşu gat-sam mı? Yiyen olur mu?» Çayı indirip çorbayı koydu ocağa.

Birsen'le Yeter koşarak geldiler.

Teslime aldı ekmekleri. Sofra bezinin üstüne dilimledi ince ince. Rebiş, çorba taslarını, kaşıkları dizdi siniye. Müslüme, çay bardaklarını, kaşıklarını ayarladı, koydu tepsiye.

«Yokarı çıkarmasak... onlar eniverseler!» Rebiş'in yüzüne baktı Teslime.

«Enerlerse daha iyi olur tabii...»

«Ben çağırem öyleyse!» Koştı Teslime.

«Çaput yolluklarla, hasırla, kilim eskileriyle kapatılmış yere, yatak çarşafı büyüklüğünde bir sofra bezi serdi Rebiş. Siniyi, tepsiyi, ekmekleri, tabakları, reçel kâselerini, peynir tabaklarını koydu. Sonra çorbayı aldı oaktan.

Hıdır, Musa, Sunacık, Kerim Usta, Duran, Doğan inip geldiler. Şükrü avluydaydı, çağırdılar. Bir oturdular sıkış tepiş.

«Yerimiz dar, kusura bakman...» Rebiş özür diliyordu.

«Yan yan oturun... asker ocağının tertibi!» Kerim Usta güldürüyordu.

Çocuklar aralara, önlere oturdular... O sırada yataktaki uyandı. «İslatmamıştır işallah!» Rebiş, Birsen'e göz etti: «Ba-kıver!» Birsen varıp kucakladı kardeşini. Baktı eteklerine, kuru. Hemen götürüp piş tuttu avluda. Sunacık, çorba tenceresini almış önüne, birer kepçe birer kepçe veriyordu herkese. Teslime ayaktaydı: «Seninle ben de şuraya ilişiverelim!» Sedinin ucunu gösterdi Rebiş'e. Birer kepçe de onlara koydu Sunacık. Sonra Birsen oturdu kardeşiyle. Onlar da çorba aldılar. Çorbayı bitirenler, ekmeğe yağ sürüp üstüne reçel almaya başladılar.

«Guruluğuna bakman, peynirden alın...»

«Konuk dediğin umduğunu değil, bulduğunu yer...»

Evin öteki bölümlerinden başka sesler geliyordu.

«Gomşularımız zararsızdır... geçiniyoruz.»

«Sen iyi olunca...» Sunacık baktı Rebiş'e.

«Şu yanımızdakiler Un Fabrikası'nda çalışıyorlar. Karısıyla, bir yıl gadar oluyor, çekiştik, heralım çocuk yüzündendi. Baktım bu küsüyor. Ben küsmedim. Bi gün gittim tencere istedim, bi gün gittim tava istedim. Biliyor da tenceremizin tavamızın olduğunu. Anlıyor ben barışmaya gelmişim. Nazlanacak oldu bu! Tuttum yaşmağından bir gün: 'Enayiliğin nüzü-mü yok gizim, ne senin kimsen var, ne benim, ikimizin de goca-larımız zabah gidip ağşam geliyor, yağma yükünü yüceye, ben sana muhtacım, sen bana... Gomşuluk arasında çekiş gavga olabilir, emme küsmek olmaz!' Ondan kerri orda burda gonus-muş: 'Bu garıda heç gönül kibir yok mu?' Namazını orucunu da geçirmaz, eyidir...»

Kerim Usta küçük kızım aldı Birsen'den. «Bizim hanım da ne namaz bilir, ne oruç... eyidir!» Güldürdü sofradakileri. Sonra Doğan'a takıldı: «Ne bu yavu şapır şupur? Heç gonusmu-yorsun şapır şupur? Yonan mı geliyor ardından?»

«Şimdi 'Boğazlar Meselesi'ylen uğraşıyorum!»

«Bak sen! Çok erken başlamışın... eferim!»

Rebiş, taze fasulye tenceresini koydu Sunacık'm önüne. «İsteyen olursa...» Sunacık çorbasını bitirenlere verdi birer kepçe, yarımşar kepçe...

«Beşir'le Barış da geliverseler...»

«Acelesi yok, gelirler!»

Sonra kalkıp çayları kattı Rebiş. Teslime aldı tepsiyi, dağıttı. «Zufra bezine dökmek yok... dökene bi daha gatmam!..» Tembihledi Rebiş.

«On beş yıldan fazla oluyor köyümüzden çıkalı. Biraz Uşak' taki fabrikada çalıştık. Sonra buraya sürüldük. Bakalım buradan nereye sürülürüz? Tosbaya demişler evin nerde? Demiş sırtımda. Onun hesap, pırtımızı yükleniverip gidiyoruz. Bir kârımız, işte çocukları okutuyoruz...»

«Başa gadar okurlar işallah!» Birsen'e baktı Müslüme.

KÖYGÖÇÜREN

545

«Okuyacaklarından umudum var yenge!» «Her gün ağşam onlarla derse çalışır! Ne gayfa bilir, ne sinema! Arada bizi alır şöyle bi gezdirir, ondan kerı gine gapa-nırlar derse. Komşuların çocukları bizimkilerden gelip sorarlar. Şimdiye gadar heç galmadılar...»

Fincan gibi açmış gözlerini, dinliyordu Doğan, Şükrü.

«Biz de işallah, iki üç güne gadar gayıtlarmı yaptırcaz. Foturaflarını çektirdik...»

«Alacak mı okul? Zeyni Bey gonuşuverdi mi?»

«Yaaa, o eyiliğini gördük işte! Telefon etti Müdüre. Hanımı da götürüp gayıt yaptırcaz. O eyiliklerini gördük yani...»

«Bugün mahkemenin sonucunu öğrendiniz mi? Tutukladıklarını hâkim salmış. 'Onca yıkımı dökümü bunlar yapamaz! İki çırak, üç köylü... Asıl suçluları getirin bana... sersem herifler!' Çıkışmış polislere! Polisler de göğe bakmışlar: 'Asıl suçluları getirmek kim, biz kim?' Savcı demiş tahkikatı derinleşti-recem. Savcı tahkikatı derinleştirmekte olsun, Adliye Vekili alır uygun bir yere fıdırırverir yarın! Belkim Koyulhisar'a, belkim Çerkesköy'e... Belkim Silvan'a, Bismil'e...»

Avlu kapısı takırdadı, Rebiş cama baktı:

«Bizim efeler geliyor, Beşir'len Barış...»

«Sofra kakmadan onlar da yiyiversinler...»

Kapıya durdu iki çocuk. İki de karayağız, cin. «Geçin, geçin ellerinizi yüzlerinizi yün bakem! Acıkışmızdır, biraz peynir, biraz ekmeğin yin! Ondan kerı çay verem size!..»

«Önce konuklarımızla toka edin! Garınlarımızı doyurun, Alâaddin'e gidecez! Hadin bakalım! Gine kovboy filmi miydi gittiğiniz?»

Beşir ellerini kurulayıp herkese hoşgeliş etti, başıyla da selâmladı ortayı: «Filim gözeldi baba! Keşke siz de görebilse-niz. Denizlerin altından çekmişler. Renkli! 'Sessiz Dünya...' Bir Fransız filmi baba. Şimdiye kadar böylesini görmedik...»

«Hangisinde oynuyor?»

«Saray'da oynuyor, fakat çok güzel...»

«Eee bakalım, yarın çaresine bakarız.»

«Yarın son...»

35

546

KÖYGÖÇÜREN

Barış geldi, ellerini kuruladı, hoşgeliş etti.

«Sen de beğendin mi filmi, efe?»

«Çok müthiştî baba!»

«Çorban bereketliymiş Rebiş hatun!»

«Su goydum Sunacak Hanım!..» Güldü.

«Tahkikatı derinleştirse bulabilir mi suçluları?»

«Asıl suçlu bilinmeyen bi şey mi? Yitik mi? Ben desem şimdi asıl suçlu Doktor Hıfzı'ya para verenler başta olmak üzere, bu iş sizin Büyük Başkandan Tarım Bakanı hemşerinize, buradaki Fahrettin'e kadar gelir. Belkim Arap Zeyni de girer, Torunoğlu falan... Hele Şekerci Tefvik temelli içinde..: Amma kim yakalayıp hâkimin önüne dikebilir bunları? Bravo hâkime, gene adaletliymiş, salmış çırakları, köylüleri...»

«Emme heç olmazsa bir azarlamış mı? 'Bir daha akılsızlık etmeyin, böyle işlere girmeyin!' demiş mi?»

«Demıştır belki, emme bu işte öğüdün bir yararı olmaz ki! Onlar şimdi, 'Hâkimi gandırdık, yutturduk, gurtulduk...' sevincinin içindedirler...»

«Yani bu işin sonu nereye varıyor?»

«Bu işin sonu, senin benim, bizim kafadan olanların gözünü açmasına, burcuvaların garşıma dikelmesine varıyor! Bunu yapamazsak bizim anamızı her zaman...» Sözcük aradı.

Hıdır buluverdi aradığını: «Ağlatırlar...»

Musa ekledi: «Zaten de ağlıyor!..»

«Temelli ağlatırlar... sürgit!» Sonra değıştirdi konuyu: «Nooldu, paraları çektiniz mi? Gelmiş diyordunuz...»

«Gelmiş de... çekmedik daha! İki güne gadar çekecez. Emme ne yapalım bu parayla? Birer ev diyoruz...»

«Siz köylüler evsiz edemezsiniz. Ben istemem. Ben böyle kiracı gelip geçecem. Emme siz birer evyeri alın. Köydekileri yıkıp taşıyın, yapın birer tünek. Oturun içlerinde...»

Kadınlar sofrayı toparlayıverdiler çabuk. Teslime bulaşıkların başına geçti, üç dört dakikanın içinde pakladı ne varsa. Sonra soğuk suya daldırıp ters ters kapattı sininin üstüne. Sunacık çocukların ellerini ağızlarını sildi.

Erkekler birer sigara yaktılar.

KÖYGÖÇÜREN

547

Ortalık karardı dışarda. Yıldızlı bir güz gecesi geliyordu.

«Çıkıp dolaşalım mı, yoğsam oturalım mı?»

Hıdır: «Hanımlar işlerini bitirsinler!»

Sunacak: «Bitti bizim işimiz...»

Rebiş: «Bitti bitti bitti...»

Kerim Usta: «Öyleyse kakın...»

Musa, Ümmü'yü kucağına aldı, Şerfe'nin de elinden tutup yürüdü Hıdır, Şükrü'yle Yeter'i aldı ellerinden. Kerim Usta Başak'ı kucakladı. Yürüdüler. Hanımlar kapıları kapattılar arkadan. Çocuklar az sonra babaların ellerinden kurtulup öne geçtiler, tortop gitmeye başladılar. Doğan, Duran, Şükrü, Beşir'i hayranlıkla dinliyorlardı. Bütün bilgileri yutmuş bir çocuktu Beşir onlara göre. Refik de bu hayranlığı duyuyordu.

Rebiş, sokağa çıkınca daha serbesledi. «Eviniz biraz yakın olaydı bize! Daha sık görüşürdük. Gine de uzaklığına bakmayın, gelip gidelim birbirimize. Bizimki bek hazzeder böyle arkadaşlıklardan. Ben de tabii. Köylüyüz deye çekinmeyin... bizim de dabanımız köylü...»

«Ne çekinecem?» Dastarmı açıp sıktı Müslüme. «Köylüyüm emme kimseden aşsa değilim çok şükür! Ekmeğimi terime ba-tırıp yiyorum!» Sıkıp bağladı dastarını.

«Çıkıp geldiniz, burda da çalışırsınız...»

«Çalışıyoruz! Goca apartmanın çamaşırını yüyorum, temizliğini yapıyorum. Belkim Teslime'ye de bir iş olacak, o da çalışacak işallah!..»

Kerim Usta kulak kabarttı konuşmalara. «Çalışmalı emme gözünü de açmalı insan. Ellerinize eldiven aldırın. Tursil, vim... kimyalı detercanlar çıktı ya, eldivensiz olunmaz. Aranızda konuşun, eldiven alamayanların işini yapmayın. 'Gel bize çamaşıra, temizliğe...' Sorun önceden: 'Var mı eldiven?' Eldiven yoksa siz de yoksunuz...»

«Haggaten bak! Melât Hanımgilde irat ediyorum da, ötekilerde zor oluyor. Onlar almadılar daha...» Yürüdü Kerim Us-ta'ya doğru biraz daha. «Emme bir eldiven canım, insan gendi de alabilir...»

«Alabilir başka! Eldiven bir misal. Kendileri alsınlar. Açm

gözünüzü... Birer şişe süt. Öğlen yemeği. İkindinleri gavaltı... açın! Yumurta... peynir... açın gözünüzü!»

Memleket Hastanesi'nin önünden geçtiler. Faytonlar duruyordu. Bütün lambaları yanmıştı sokakların, evlerin, arabaların. Parka doğru ilerlediler. Arttı kalabalık. İstasyon'daki gibiydi ortalık. Nişanlılar, yeni evliler. Kazınmış, paklanmış erkekler. Güveylikleri içinde kalfalar, kollarına asılmış mantolu mantolu gelinler. Çocuk arabalarını sürüp giden yeni analar, yeni babalar... Alâaddin'in çevresinde harmanlamaya başladılar.

«Buba bak! Buba bak!..» Hıdır'ın elini çekti Yeter.

«Ne o gıııı, ne gördün?»

«Bak... Foto Şafak!»

Neon ışıkları yanıyordu fotoğraf stüdyosunun. İki vitrinin ikisi de büyütülmüş fotoğraflarla doluydu. Gelin güvey resimleri, ışıklı kız başları, yakışıklı erkekler, yaşlı adamlar, kocakarılar, grup fotoğrafları, öğrenciler... Onbaşı, çavuş terfiyele-rini öne vermiş asker fotoğrafları... Anası, kızı, kocası... aile fotoğrafları, şoförlerin fotoğrafları, 4,5x6'lık belgelikler, fiyat listesi... Babasının elini tutup o yana, o yana çekti Yeter. Hı-dır kıvrıldı. Kerim Usta'yla Musa da kıvrıldılar. Caddeyi geçip stüdyonun önünde durdular. Altı belgelik bir kartpostal kaç, 13X19'luk, 18x24'lük ağırandizmanlar kaç, fiyat listesi...

«Buba çektirelim!..»

Güldü Sunacık: «Şaybıllanma gizim!»

Hıdır: «Gizim şimdi gapalıdır!..»

«Gapalı değil, içinde insan var!..»

«Sen orta'ya gitmiyorsun gizim?»

«Olsun... çektirelim!»

Kerim Usta baktı Hıdır'ın gözlerine.

«Oğlanları çektirdik, okul için... bu da istiyor!»

«Giderim okula, nasolsa giderim, çektirelim!..»

Sunacık elini yakaladı kızın: «Yeter! Ayıp değil mi gurba-nım? İnsan sokağa çıkınca böyle mi yapar? Şunu bunu mu ister? Ayıp değil mi hatunum?»

«Ben bi şey istemiyorum... çektirelim!»

Ağlamayla yalvarmanın arasındaydı kız.

KÖYGÖÇÜREN

549

Musa atıldı: «Girin çektirin, biz dolaşalım adamım!»

Sunacık diklendi gene:

«Gııız hani yakan token? Napacan yakasız resmi?»

«Olsuuun, yakasız çektireliüüm!..»

Çocukların hepsi toplandılar. Rebiş, Teslime, Müslüme, Birsen, Beşir, Barış, Duran, Doğan, Refik, Şerfe, Ümmü, Başak... bir öbek oldular fotoğrafçının önünde.

«Yaa yaa gandırıyorunuz... çektirelim!»

Bu sefer yere yere atmaya başladı kendini: «Çektirelim!»

Yolu tikiyorlardı. Tutmuşlardı kaldırımı. Gelip geçenler yanlıyorlardı. «Yoksa bir olay mı çıktı?» Durup bakanlar oluyordu.

«Çektireliiiiim!..»

«Ulan valla pravo! Çocuk dediğin böyle mi olur be? Eğer-kine biz her gördüğümüze böyle yumulursak nasıl buluruz evin yolunu gizim? Şuna bak, var mı, yok mu, heç sormadan 'Çektirelim!' Ulan bu nasıl seher?»

«Yaaa, çektireliiim!..»

Musa: «Çektirin çektirin, girin çektirin!»

Kerim Usta koluna girdi Hıdır'ın, Yeter'in de elini tuttu: «Gelin çektirelim!» Musa'ya göz etti. «Siz gezinin şuralarda, biz girip çektirelim...»

Girdiler fotoğrafçıya üçü. Teslime koşup geldi arkalarından. «Saçlarını düzeltelim!» Fakat açamadı kapıyı. Zorladı etti, açamadı. Vurdu güm güm dışardan. Kırılacaktı camlar falan. Fotoğrafçının چراغی koşup açtı, daldı Teslime.

Sunacık Rebiş'in gözlerine baktı: «Her şey paraylan! İnsan bir de foturaf mı zorlar? Ermiyor işte akli!»

«Ermediğinden tabii, nâpsm?»

Gelen giden çarpıyordu. Bir akasyanın dibine çekildiler. Hızlı hızlı yürüyenler vardı arada. Bisikletle akıp gidenler vardı. Çocuklar bakıyorlardı. Çocukların birazı Beşir'in çevresin-deydi hâlâ. Musa, Müslüme'ye, Sunacık'a baktı, Rebiş'e baktı: «Hadin biz yürüyelim...»

«Yörüyelim mi, bekleyelim mi? Gelirler şimdi!»

«Bir Hıdır'ın aylığıyla olmayacak, bizim birimize de bir

550

KOYGOÇUREN

iş!.. Bir iş bulup çalışmalı!..» Hem Müslüme'ye, hem Rebiş'e baktı Sunacık.

«Bir iş olacak gibi... bakalım!»

«Biriniz evin işini görün, biriniz gidin temizliğe!»

«Öyle gereğiyor baksana... su gibi para!»

Hıdırgil çıktılar. Gülüyordu Yeter. Teslime yanı sıra geliyor, o da gülüyordu. Kerim Usta en arkadaydı, gülüyordu.

«On dene foturaf gösterdiler: 'Gizim şöyle mi, gizim böyle mi?' Tutturdu: 'Duran ağammkilerden isterim!' Başını öne dikti, gözlerini yukarı kaldırdı, 'Böyle isterim!' Neyse, iki gün sona gelip alacaz...»

«Boyun devrilmesin işallah! Garaltın gaybolmasın!» Uzanıp Yeter'in elini aldı Sunacık. Uzaklaştılar fotoğrafçının önünden. Bir süre aynı kaldırımdan gittiler. Sonra Alâaddin'in eteğine geçtiler. Orduevi'nin oralar

çiçek tarlasını andırıyordu. Her rekten ışıklarla göz alıyordu tepedeki gazinolar. Yıkılanların önü ardı paklanmıştı. Gene dolup taşıyordu açık hava gazinoları, bahçeler... Sinemaların önleri taşıyordu.

«Gözün gamaştı mı gııı?»

«Çıt deyince içine baktın mı gııı?»

İtti Yeter'i Sunacık: «Git ağangillen yürü azcık!»

Teslime, eniştesine sokuldu: «Heç yok bizim gibi!»

«Bi galbur çocuklan, köylü geysileriye...»

«Çiçekler gibiyiz seherin caddalarında!..»

«Köylü de, şehirli de, gendi geyimini geyer! Nazilli'nin ge-yimi Erzulüm'unkini tutmaz...»

«Haklı konuşuyorsun...»

«Bundan böyle kendiniz örüp dokur musunuz bilemem? Belkim dikmezsiz de. Köyünki köyde kalır, bundan böyle şehirden geyinirsiniz hep. Ama bunları eskitmeden atmayın!..»

«Nasıl atacaz, neylen atacaz? Bizimki örtünmek için...»

«Bizimki de öyle...»

Tepenin çevresini döndüler, bir daha döneceklerdi. Otobüs duraklarının oraya gelince Rebiş önerdi: «Surda banklar var, çıkıp oturalım!.. Azcık da oturduğumuz yerden seyredelim...»

«Eyolur tabii...»

KÖYGÖÇÜREN

551

«Ge bakalım adamım...»

«Yörü bakalım bacanak...» '

Beşir babasının kolunu tuttu: «Biz şöyle gezecez biraz. 'Sessiz Dünya'nın resimlerini göstereyim arkadaşlara...»

Çocuklar ayrıldılar, Hıdırgil çıktılar. Boş bank yoktu pek. Ama kadınlarla falan yönelince, bir bankı tutan iki delikanlı kalktılar. Kadınlar oturdular. Erkekler yere çöktüler. Bu sefer Hükümet'e doğru giden Alâaddin Caddesi'ne bakıyorlardı.

«Bizim de dört! Birini everdik, Sille'de çalışıyor, belkim Angara'ya gidecek yakında..: Elimizdekileri okutalım diyoruz. Hıdır'm da... dört oldu! O da okutacak. Okumayan galmaya-cak, galsa da az galacak bu gidişle...»

«Ee tabii, okuyanlar artıyor, okumayanlar da artıyor! Göründüğüne bakma sen. Köylere okul felân yapıyor, evet, ama ilerisine kim gidiyor? Köyde kalsanız sizinkiler de gidemezdi...»

«Orası öyle de okuyan çok!»

«Evet, eskiden heç yoktu, şimdi artıyor...»

«Okuyanlar, müdür... müyendiz... öyle ya?»

«Tabii... bizimkilerden müdürler, mühendisler...»

«Bütün okumuşlara müdürlük, mühendislik yetecek mi?»

Güldü Kerim Usta: «Öyle değil! Okuyacaklar, ama hepsi müdür, mühendis, doktor olmayacak...»

«Noolacak?»

«Çoğusu da işçi olacak!»

«Nasil işçi?»

«Baya... okumuş işçi!»

Hıdır sordu: «Ciddi mi bu dediğin?»

«Ciddi tabii! Kim çocuğunu okutmadan durabilir? Belki işçi olacağını düşünmüyorsun okutmayı isterken, ama okuyanların çoğu işçi olacak, kesin! Beğenmedin mi bunu?»

«Yok yavu, beğenmez olur muyum? Eğerkine okuyanların çoğusu işçi olursa okurlar çarkına dünyanın!..»

«Öyle olacak... tabii!»

Durdu biraz Kerim Usta. «Öyle olacak amma, öyle kolay olmayacak! Biraz da dünya onların çarkına okuyacak! İşçiyi eziyorlar ya şimdi, okumuş işçiyi daha çok ezecekler...»

552

KÖYGÖÇÜREN

«Ezen ezilen her zaman olacak mı yani?» «Hayır! Ama bir süre olacak... Ezilenler eyice bilenip birleşene kadar yani... olacak!» «Neyse! Okutalım da biz...» «Yalnız çok eyi okullar olmalı...» «Orası öyle... bizde olanlar bu!» «Yani ilerisi daha çetin olacak!» «Hem çetin, hem güzel olacak!» «Biz de görecez mi dersin?» «Birazını görecez, birazını görmeyecez...» «Duranlar, Doğanlar hepsini görecek...» «Beşirler, Barışlar...» Çocuklar soluk soluğa geldiler. «Yavu buba, yeşil mi, mavi mi deniz?» «Deniz mavidir, İstanbul'da gördüm!» «Sinemanın resimlerinde yeşil ama?» «Bilmem? Belkim yeşili de vardır?» «Yeşil deniz olur mu Kerim amca?» «Belki bazen yeşil görünür, olabilir...»

Şükrü, anasının koltuğuna sokuldu: «Biriktirdiğim paradan ver, o sinemayı görelim! Yarın son'muş! Hemen görelim! Ko-camaan balıklar, adamın elinde ok gibi dabancalar var, daban-caymış, öyle diyor!..»

«Kim öyle diyor?»

«Beşir ağam!..» Koluyla gösterdi.

İnsanlar bayrama çıkmış gibi, eşleriyle, çocuklarıyla, Alâ-addin'in çevresini dönüyorlardı durmadan. Çok az köylü vardı aralarında, tek tük. Belli belirsiz üşüten güz havasında, ağır ağır yürüyorlardı. Mavi, sarı, yeşil, beyaz ışıklar, pembe, turuncu, bir yanıp, bir sönen reklâmlar, yerlerin tozunu kaldırarak geçen otomobiller,

insan dolu otobüsler... görülmemiş bir âlemde şehir! Açık hava gazinolarında çaylarını, şuruplarını içiyorlar, dondurmalarını yiyorlardı hâlâ. Camların ardında pirzola, kebaplar, köfteler, biftekler, kıvırcık, domates, çoban salataları, dumana dönmüş rakılar... Çalgılar çalıyordu bazısında. Yeni cazlar... Kiminin kapısında çalgıcıların, şarkıcıların re-

KOYGOÇUREN

553

simleri... En açık, en fıkradak kadınlarıyla pavyonlar. Harman sonu paralarını zengin köylülerin külçe.külçe alan barlar... yeni biçimlere dönüşen ünlü oturak âlemleri. Hıdır bir Kızlı Kah-ve'yi bilirdi, Sulu Han'ın yanındaydı... Ağaçların altında kadınların kaşık dövdüğü Meram bağları: «Meram bağları... vay!..»

«Yavu bir Hacer giz vardı hani, Başganımız geldiğinde görmüştük Vali'nin Meram'daki konağında... gali heç adı geçmiyor adamım?»

«Haaa, biliyorum!» Hıdır'dan önce karşılık verdi Kerim Usta. «Alıp götürdüler, soktular Ankara'da bir okula, şarkıcı yapacaklar kendi zevklerine göre!»

«Yoldan felân çıkarmadılar ya?»

«Nasıl yoldan?»

«Geceliği yüz lira, üç yüz lira felân?»

«Eee okuyor biliyoruz, yapamaz öyle şeyler. Bildiğimize göre kafalı gizdi, basmaz çürük tahtalara heralım...»

«Gümüş gibi gizdi, dinledik Hıdır'lan!..»

«Biz de işittik, güzel söylüyormuş!»

«Gözel felân ne? Bi daha doğmaz!»

«Neler neler doğurur daha analar...»

«Dünyayı galaylı gaba çevirir doğanlar... telef olmasalar!»

«Gine çevirirler... böyle gidemez!»

«İnsan seninlen gonuşunca. umut doluyor Ustam!»

«Her yanım umut! Bir gün bile kesmemişim!»

Yıldızlar belli belirsizdi. Bir büyük ışık çiçeği gibiydi, şehrin buraları gecede. Sadırlar'da, Şih Sadrettin'de, Şih Sadık' ta, Yavrudurna'da, Topraklık'ta, Karacıgan'da yoktu bunlar. Ama buralardakiler bir gözdü, bir kaynaktı, fıskırıyordu yukarı yukarı. Hıdır bakıp mutlanıyordu. Bir yandan seviniyordu kalkıp geldiğine... Bir yandan da Ankara'ya, İstanbul'a akıyordu gönlü. Belkim oraların itfaiyelerinde bulunurdu bir iş. Oraların apartmanlarından bir kapıcılık, Musa'mnki gibi. Çamaşır, temizlik, oralarda olmaz mıydı kadınlar için? Ve muhakkak daha gürdü oralarda ışıklar. Gönlü gittikçe kapanıyordu köyden yana. Kaynatası Çil Ümmet, kardeşi Bekçi Ahmet... çıkıp varmalıydı bir tatil günü, belki bir yolunu bulup alıp gelme-

554

KOYUUÇUKEN

liydi hepsini? Köyde kalıp ne yiyecekler, ekin yok, un yok, tezek yok, odun yok, onca irezilliğin içinde sahipsiz! «Kakalım isterseniz haa?» «Kakalım Kerim Ustam!..»

Merdivenleri indiler. Hükümet Konağı'na doğru giden caddeden yürüdüler. Az sonra sola saptılar. Yıkılan Bomanti Lo-kantası'nı temizlemişlerdi. Azalmıştı müşterisi. Garsonları korka korka duruyorlardı. Zelzeleden kurtulmuş insanların hali vardı üstlerinde. Yürüdüler sokağın içinden. Öğretmenler Derneği levhasını yenilemişlerdi hemen. Üst katın camlarını tak-mamışlardı, ama silinmiş süpürülmüştü önleri... pislikler temizlenmişti.

«Sefer öğretmen çekip gitti habarsız!» «Gitti başladı Adıyaman'ın köyünde, adı neydi?» «Yanıbaşmda Şambayat vardır, bizim akrabaların köyü. Adı... Taşlıyazı olacak. Çetin yerlerdir, anlattım biraz.» «Çoluk çocuk olmasa da girseydik Derneğe!» «Başka sefer geliriz... yürüyelim şimdi!» Karakolun, Şahin Sineması'nın önünden geçtiler. Karakol sapasağlam duruyordu, Şahin Sineması'na da dokunmamışlardı. Geçtiler. Ana caddeye çıktılar, yeniden Alâaddin'e geldiler. Teslime: «Çok eyi bir seyran oldu...» Sunacık: «Ey oldu heç böyle görmemiştik!» Hıdır: «Gözün garnı yok, bir de garnı olsa...» Aşağı doğru indiler gene. Karayolları Parkı'nın oradan yürüdüler. Kırılan dökülen yerlerini onarmışlardı. Dolmuş taşmıştı gene her yanı. Kaldırım kıyılarında faytonlar, bekleyen taksiler, gezinen insanlar, koşan çocuklar...

Ağır ağır yürüdüler Kerim Ustağil'e doğru.

51

ÇİL ÜMMET ile SELVERCE

Hıdır, Teslime'yle geldi köye. Gene Kerestecilerin yanından, Kara Mustafa'nın Hanın önünden Karaman arabalarına binmişler, sapakta inmişlerdi. Devrilip dövülmüş, hallacın pamuğu gibi atılmıştı topraklar. Düz, alabildiğine düzdü ve genişti yeni tarlalar..

Evlerin yarısı yıkılmıştı. İnsanı sanki baykuşlar karşılayacaktı. Köy öyle bir duygu veriyordu karşıdan.

Dört ayın içinde tanınmaz olmuştu tarlalar. Otun imi timi kalmamıştı. Kaylan kayıp olup gitmişti. Kanaletler birbirine eklenerek diziliyordu. Elektrik direkleri dikilmiş, kuyuların başlarına şarteller takılmıştı. Kitleyip çelik dolaplara almışlardı şartelleri. Tarlalar düzlenmiş, toplulaştırılmıştı. Büyük büyük, geniş geniş plânlanmış, bölünmüştü. Muammer Hızal'm koşu atları vardı. Birazına yonca korunga ektirmişti. Birazına da güzlük buğday ekeceklerdi. Elmalık yapılacak bölümleri ölçüp biçiyordu teknikerler. Bazılarının aralarına yollar uzatılmıştı, yolların kumları dökülmüştü. Bazılarında mavi, kara, kırmızı otomobiller duruyordu. Hıdır, dili tutulmuş gibi bakıyordu. Teslime'den de çıkmıyordu çit.

«Cavır eli mi değmiş buralara, nooluvermiş biz gideli? Ner-den gelmiş bu değirmenin suları? Angara'nın musluklarını hep bu yana mı çevirmiş dürzüler? Kerim Usta bilir mi acap bunları? On yedi, on sekiz kuyu! Heç olmazsa sekizini bizim için açsanız ölür müydünüz? 110, 120 metrelere kadar eniyordunuz, ne bıraktınız bizimkini kırkta, kırk ikide? Azcık da bizim için gazsanız cavır mı olurdunuz?»

Burgu gibi oyuyordu başını sorular. Ama sormuyordu. Aklından geçenleri de demiyordu Teslime'ye. Belki aynı sorular Teslime'nin de başını oyuyor, o da demiyordu Hıdır'a. Bakma bakma çıkıp vardılar köye.

556

KÖYGÖÇÜREN

İsli Cemalgil yıkılmışlardı. Hıdırğil'in ki duruyordu. Bir toz çökmüş gibiydi merdivenlerine, merteklerine. Girilip

çıkılmı-yordu kapısından. Çiti çalısı öyle duruyordu. Çil Ümmetgil'inki öyle duruyordu. Teslime içinde değildi, Teslime şehirden geliyordu... Hıdır'la!

«Amanın Hıdııır, burnumun direkleri zızladı! Şurada bulaşıkları bitirir, deliler gibi beklerdim! Çıldırk gibiydim o zamanlar! Geldin mi gırmızı demire değmiş gibi olurdu ellerim! Gelmesen çıkar giderdi aklım depemden! Heç öyle azgın, heç öyle guzgun olduğumu bilmiyordum, amanın Hıdııır!..»

Hayatta, kapının dibinde oturuyordu Çil Ümmet. Selverce içerde miydi acaba? Görünmüyordu. Ağır ağır çıkıtlar merdivenleri Teslime'yle Hıdır. Tel saplı gözlüğü gözünde, değneği elindeydi. İki dizini dikmiş, başını dizlerinin arasına gömmüştü. Tanır gibi, tanımaz gibi baktı merdivenlerden çıkanlara. Bazen, kalan köpekler çıkıp hayatta gezinirdi, dolanırlardı damı, saçağı. Köpekler de takırdatırdı böyle. Bazen bir kedi, bir tavuk... böyle takırdatırdı. Ama insan takırtıları belli oluyordu. Yoktu ne zamandır. Usulca doğrulamak istedi. Doğrulamadı. Yetmiyordu gücü. Hızını alamıyordu.

Teslime koştı hemen, «Bubam!» varıp çöktü önüne. Çöküp ellerini aldı. «Goyun bubam!» Tutup öptü bir sağını, bir solunu. «Gadm bubam, nasılsın? Geldim!.. Hıdır'lan geldik... nasılsın?»

Güldü Çil Ümmet: «Müslüme misin, Teslime mi, hangisi?»

«Teslime, Teslime... Teslime'yim buba!»

«Teslime? Sen misin gizim?»

Bir daha öptü ellerini: «Benim buba!»

Hıdır bakıyordu. Değneğini koydu yere Çil Ümmet. Elini destek yapıp doğruldu. Kalktı ayağa: «Sen misin hatun gizim? Geldin mi? Nasıl geldin? Temelli mi geldin? Yapamadın mı seherlerde?»

Hıdır vardı yanına, tuttu ellerinden öptü.

Teslime, bir eli babasında, bir eli Hıdır'da: «Hıdır, buba! ikimiz geldik!»

Hıdır: «Seni alıp götürmeye geldik buba!»

KÖYGÖÇÜREN

557

«Çocukları getirdiniz mi? Musagil de geldi mi?»

«Onlar gelmediler, sizi götürecez!..»

Kulakları duymuyor gibiydi. «Bizi miii, kimi?»

«Sizi! Sizi!.. İkinizi de alıp götürecez!..»

«Evleri mi yıkacaklar? Nasıl? Bunu da mı sattınız?»

«Satmadık satmadık! Sizi götürecez! Ordan alcaz ev!»

«Sular çıkmış... hem de datlanmış gali!»

«Başlarına galsm suları... anam nerde?»

«İsdambol'dan bi herif gelmiş, hep almış buraları! Evleri de alacam diyormuş, hükümetten emir var, alacam tam tüm köyü... diyormuş!»

«Doymasın! En ilkin aldığı yer mezeri olsun! Anam nerde diyorum, duymuyor musun buba?»

«Ne dedin, anam mı dedin?»

«Anam dediiim, nerde anam?»

«Hıdır da geldi mi gı Teslime?»

Teslime'yle Hıdır bakıştılar. Titremeye başladı Teslime. Hıdır'ı da, babasını da bırakıp içeri koştu. Aradı baktı, anası yok! İzinin üstüne dönüp geldi. Öbür evin kapısına yüklendi, açtı. Daldı içeri. Aradı baktı, yok anası! Gelip babasının ellerini tuttu:

«Buba! Anam nere gitti, anaaaam?»

«Musa gelmeyecek mi gali?»

«Gelecek gelecek! Anam nerde?»

«Tomafillen mi geldiniz? Çumra'ya da gideceniz mi?»

«Anamı bi yere mi yolladın buba?»

«Sahat kaç?»

Hıdır kolunu tutup dinledi saatini, sonra baktı.

«Çok var mı daha ezeneeee?»

«Çok var daha, çoook!»

«Abdasımı alırım, gider açarım camiyi! İbiram Havız da sehere gitmiş, habarınız var mı? Öyle diyordu, dur! Kim diyordu? Adını bilemedim, kim diyordu? Topal Talip mi diyordu? Torunoğlu mu diyordu? Onun bubası var ya, bubası birinci hırsızdı! Bütün ovanın buğdayını o toplardı! Bozuk dartardı gantarı! Eskideeeen beri bozuk dartar ya gantarlar! En eyisi

558

KOYGOÇUREN

terezî, gözünün önünde... iki tarafı tuttu mu tamam? Eeee, ne satıyorsunuz gali?»

«Anam nerde buba?»

«Sular datlanmış!»

Hıdır tuttu, kolundan omzundan, oturtmaya çalıştı. Diklendi adam. Bağırıldı Hıdır. «Otur da öyle anlat!» Daha fazla bastı omuzlarından. Daha çok diklendi Çil Ümmet. Yürüdü yarım adım.

«Neden basıyorsun omuzlarımaaa? Enecem aşşaya! Bostana gadar gidecem! Tâ Bolatlı'nın Garahamzalı köyündeykene bir herif vardı, adını unuttum, bostan ekmiş harıma, onu da gurt kesmiş! Danaburnu var ya hani, bambıl dediğinden! Halbuy-sam onun goleyi var bak. Güzün bir gıyucuk gaz tarlanın içine, yanmamış gübreyi dik gıyucuğa. Üstünü topraklan ört. O gış öyle geçsin. Bahara doğru açiver ağzını. Ne gadar varsa içindedir... danaburnuları diyorum yani. Birikmiştir. Elini çabuk tut, gaçarlar! Birer birer öldür hepicini. Bir ataş yakıp ataşta öldürsen de olur... Yüzde dokuzanı girilir böyle. İki üç gıyucuk açsan daha yavuz olur ya neyse... Tabii o Garagamza-ı'daki herif bilmiyor bunu. Almış tarlanın her yerini danaburnu! Neyse, biz tarif ediverdik gali! Emme gaf asma girdi mi bilmem ki! Esgi usullerin eyisi çoktu...»

Yürüyüp merdivenin başına kadar vardı, Hıdır seslenmedi. Teslime de bakıyordu öyle. Durdu orda. Değneğini kaldırıp döndü. Yarım adım yürüdü Teslime'ye doğru: «Var Hıdır'a var, var da çocuğun olsun! Gaç dene ötekinden?»

Şaşırdı, sapsarı kesildi Teslime.

«Öteki garısmdan gaç dene, Sunacık'tan?»

Ayıt beyit oldu Teslime.

«Üç dene üüüüüç!»

«Üç dene de sen yap! O bir ganca varmış! Godururmuş ga-rılar! Sen godurma! Üç daha çocuğun olsun, selâm söyle Hıdır'a. Bi daha sefere o da gelsin! Biraz tütün yollasın. Bir mü-yendiz var, içiyor, ona verecem. Bir burgu salacak bizim harıma. Bana söz verdi: 'Gatti çıkardabilirim, hem de bu sefer datlı su! Nasıl olsa ilmini anladık gali!' Söyleyip duruyordu

KUYLUÇUKJÜJN

559

öteygün. Eğerkine Hıdır gendi gelmek istemezse, Gamyoncu Haydar var, yapıların gumunu çekiyor, onunlan felân salıversin...»

Teslime geldi gene önüne:

«Hıdır'm bi çok selâmı var, 'Gelsin seherde barabar oturalım!' deye habar yolladı. Gendi işe gitti , selâm yolladı. Tütün de yolladı birçook!..»

«Yolladı mı?»

«Yolladı yolladı!»

«Hani nerde?»

«Burda, torbanın içinde...»

Torbadan tütünleri gösterdi: «Seni sehere istiyor!»

«İki odası mı var evinin? Bi göz daha yaptı mı? Eğerkine bi göz daha yaptıysa, bigaç gün galırım! Çok severim Hıdır'ı! Bu köyde en sevdiğim adamdır. Topal Talip'i sevmem. Hacı Ok-kalı'yı sevmem. Musa biraz dâbansızdır, emme severim. Hacı Yusuf'u sevmem. En zıddolduğum kim biliyor musun? Gurba Nuri! Torunoğlu'nu sevmem. Başganı sevmem. O Vali duruyor mu? Onu da sevmem. Hıdır'ı heç birine değışmem! Şükrü'yü ganadmm altına alsın, ona söyle. Üç dene daha yap, onları da alsın. Hıdır'dan umudum vardır,

işallah ganca godurmaz! Haaa bak, o müyendizin adını buldum: Müyendiz Safa! O çıkaracak bizim tarlanın içinden suyu. Söz verdi, burgu salacak. Para ney demedi, hatır için salacak...»

Ağlamaya başladı Teslime:

«Anam nere gitti, söyleyen ya bubaaa!..»

«Yaz altı ay anan benden sordu 'Teslime nere gitti? Şükrü nere gitti?' Ben gayıpbilici miyim gı? Cehennem oldu gitti Teslime! Şükrü de onunlan! Hepsi de Hıdır'lan! Ben Hıdır'ı öyle mi bilirdim? Ben Hıdır'lan değmene gittim, o bıraktı köye geldi! Galleş herifin biriymiş! Neyse, gine de mert çıktı! Öpüp öpüp bırakmadı Teslime'yi. Alıp gitti sehre, emme gitmesin de ne yapsın? Yoktu ki çaresi! Olur o kadar. Yiğitliğin dokuzu kaç-mak, biri garşı varmak! Çok acayip: Yaşlandıım sidiğimi duta-mıyorum yavu Teslime! Tabii Hıdır da dutamayacak. Ben de çok garıcıydım bi zamanlar. Ohhhoooo, benim elimden gelip

ODU

1 V

geçen garılar, gelip geçen garılar!.. Herkes sanır ki yalnız Sel-ver'len idare ettim dünyayı. Topal Talip bana neden gızar? Bak bir o bilir bunu, bir ben. Kel Kevser de geçti çünküm elimden. Kel Kevser'iiii, Kel Kevser'i zor aldı Talip elimden. O zaman göbekli harmanlarımız olurdu. Harmanların goynuna yatarıdık. Ay dolanır gelir, dolanır giderdi gahbanalı! Esginin eyi yanları çoktu canım! Çok hoştu Kantarma köyü o zaman. Şimdi çeşit çüşüt mcturlar çıktı, seherlere doğru akıp gitti köyün nezzeti! Ben diyorum bizim Musa çok hovarda. Dürzüyü bi de muhtar seçtik. Çok hovarda seherin yarısını elden geçirir. İşittiğime göre bıyıkları yületmiş, hazzetmemiş avratlar! Neyse bakalım, şu müyendize bi paket tütün vereyim de... dürzü, almadan furmu-yor sondayı, vereyim de çıkarı versin suyu! Bizim tarlanın başına da gosunlar bir demir dolap, aynan ötekiler gibi! Hemi bizim tarlaları da düzleyecek belkim. Emme bir de tavuk kesmem ilâzım, tavuk diyor. Neden böyle bu dürzüler yiyici oluyor? Ben de bu bizim adamlarımızın yimeyenini görmedim. Herkes gendini. sülâlesini düşünüyor, milleti düşünen yok! Burnun altında ağız, bi de en alttaki delik, habire yisin, habire çıkarsın imansız! Sankim yimezse örümcek bağlayacak! Yavu bunların yimesine dağ daş dayanır mı? Benden tavuk istiyor tarlamı düzlemeye! Su çıkarmak için de tütün aldıracak! Ya gahbanalı müyendiz yah! Ya gidi yaaah!..»

Avluda, tam merdivenin dibinde bir çatırtı oldu. Bir yük yıkıldı sanki. Sanki dal yüklü bir eşek, ansızdan, sap yüklü bir gelin falan, çöküverdi! Hıdır koşup vardı saçağın ucuna. Teslime de koştu ardından. Saçağın ucundan bakakaldılar. Ağızları açtı dört beş santim. Bir süre geçmedi Teslime'nin şaşkınlığı. Koşup indi sonra merdivenleri. Vardı, urganı başından, boynundan çıkarıp aldı anasının. Sırtındaki eski kereste parçalarının, yarılmış odunların üstüne devrilmişti kadın. Boynundan urgan alındığı halde kalkamıyordu. Önüne geçip ellerinden tuttu Teslime, çekip kaldırdı. İnce uzun bir «Bismillââââ...h!» çekti Selverce kalkarken. Kolları, bilekleri, alabildiğine incelmışti. Ayakta zor duran bir hali vardı. Ama duruyordu. Eğilip aldı yerden. Dürdü düzenlice, merdivenin ağacına astı. Hiç ko-

561

nuşmadan, odunları üçer beşer alarak örtme'nin altına yığmaya başladı. Yalnız odunlara, bir de, odunlarla örtme arasındaki yola bakıyordu. Bir söz denecek hali yoktu. Teslime durup baktı uzun uzun. Hıdır yukardan seyrediyordu hâlâ.

Çil Ümmet kalktı, değneğine dayanarak merdivenin başına geldi. Hıdır'ı silerek inmeye başladı aşağıya. Teker teker ve dura dura iniyordu basamakları. Alabildiğini çürümüş, hem de aşınmıştı yaşlı merdiven. Bir eliyle merdiven ağacına tutunuyor, bir eliyle de değneğini tahtaların budak yerlerine falan basıyordu. Bunun için uzun uzun aranıyordu. Bazen boşluklarda geziniyordu değneğin ucu. İnmesine üç adım kala yuvarlandı birden. İniyordu çabuk. Teslime yetişip kaldıracaktı. Ama babasının yüzü ona bu cesareti vermedi. Yavaş çekilmiş bir film gibi usul usul kıpırdadı Çil Ümmet, kollarını karnına doğru getirdi, ellerini yere koydu, kalktı.

Değneğini dayadı merdivene. Odunların başında durdu. Eğildi, üç dört tane aldı, örtme' nin altına doğru yürüdü. Selverce kocasının elinden çekti odunları, koydu yığma'nın üstüne. «Sen zaamat etmeseydin Ümmet! Ben dışırdım eyi kötü!» Çil Ümmet baktı, yürüdü. İkisi birlikte sürdürdüler yerdeki odunu taşıyıp yığmayı.

Eski, çok eski yılların ardıç, çam ağaçlarıydı. Yıkılmış evlerin taşınmış kerestelerinden kalan döküntüleri seçip toplayıp getiriyordu Selverce. Bazı yerleri çürümüş, bazı yerlerini kurt yemiş, yandığı zaman da ısı vermez ağaç artıklarıydı. Belki üç yüz yıllıktı, belki daha eski. Köy kurulurken kesilmişti Dala-maz'm üst yanlarından. Oralar ormandı, şimdiki gibi kel değildi o zamanlar. Tozun toprağın arasından seçip bulup getiriyordu Selverce.

Karı koca beş altı sefer yapıp taşıdılar yerdeki odunları. Sonra urganı aldı Selverce. Çil Ümmet de değneğini aldı. Yürüdüler yan yana, ağır ağır. Çatma kapıya kadar vardılar. Çatmasını açıp çıktılar. Sonra hemen kıvrılıverdiler yandaki yıkıklara doğru. Hıdır'la Teslime bir süre baktılar arkalarından. Hıdır, az durup indi aşağıya, Teslime'nin yanına doğru. Çarpılmış gibi bakıyordu anasıyla babasının gidişine Teslime.

«Gel bakalım, varalım arkalarından...»

36

Omuzlarından tuttu Teslime'yi. «Varıp bakalım usulca...» Yürüyüp onlar da çıktılar. Topal Talipgil'in yıkık, Hacı Yu-sufgil'in yıkık yan yana duruyordu. Topal Talipgil'in yıkığa girdiler iki yaşlı. Ağır ağır, eğilip doğrularak «odun» seçmeye, seçtiklerini oradaki bir düzlüğe yığmaya başladılar. Bir yandan çalışıyorlar, bir yandan da bıdır bıdır konuşuyorlar, bir şeyler anlatıyorlardı birbirlerine:

«Köyde mal yokkine esgisi gibi tezek yakalım? Seçelim de eyi kötü bunları, soğuklar bastırmadan yığalım örtme'nin altına... Yarın zemheriler hamsinler «Çıvvvv!» edince yakarız birer ikişer. Bacaklarımızı yakacak değiliz ya ocakta! Gış bastırmadan tedarikimizi görelim eyi kötü...»

52

ZORUN DERİNLİĞİ

Ne Selverce'nin, ne Çil Ümmet'in yüzü cesaret vermedi. Teslime'yle Hıdır'a. Konuşamadılar. Dönüp geldiler evin hayatına, oturdular günün altına. Çıt etmeden, sözcük konuşmadan oturdular uzuuun bir süre. Torbada biraz ekmek, biraz helva, zeytin, üç paket tütün, bir yazma, birkaç metre hümayun vardı. Bir paket şeker, beş altı pişirim kahve vardı. Karınları acıkmıştı, ama yemenin içmenin sözünü etmeden oturdular.

Aldı verdi, aldı verdi Teslime'nin içi.

«Napacaz bunları Hıdır... gurbanım?»

Hıdır, başını iki dizinin arasına gömmüş, hayatın sıvasına bakıyordu. Kurumuş çamurun arasında saman çöpleri görüyor, tırnağıyla bunları kırıyor, çıkarıyor, ocağın önünde kül eşer gibi oyalanıyordu. Duymuştu Teslime'nin sorusunu. Belki kırık dökük bir karşılık da geçirmişti kafasından. Ama o karşılığı söyledi mi, söylemedi mi, farkında olmadı. Daldı gitti saman çöplerine. Koca traylerin üstünde çıkıp gelen ilk sonda makinesini, makinenin başında günler geceler boyu bekçilik edişini, bazı geceler dalıp uyumasını, uyunken ovanın ayazında üşümesini, bir ara yılandan, böcekten korkmasını, korkusunu yenmek için dualar okumasını düşündü. Teslime'yle konuşmalarını, ikinci, üçüncü konuşmalarını, ilk sevişmelerini, göğüslerinin sertliğini, iriliğini, Sunacık'mkinden çok başka olan kokusunu, sevişirken çılgın çılgın sarılışını, ve hırsını ve 'Eşşşşeeeek! goca gulaklı eşşşeeeek!..' deyişlerini, uzun uzun inleyişlerini, Sefer öğretmenin sürülüşünü, sonra, Kerim Usta'nın nasıl değişik bir arkadaş olduğunu, olabildiğini, Doktor Zihni' den Mühendis Bahri'ye kadar kendilerinden toprak alanların otomobillerini, Chevrolet, Mercedes, Buick ve Plymouth'larmı ve karılarını, Melâhat'ı falan düşündü. Delimsek bir Meram kuşu gibiydi düşüncesi. Sekip duruyordu. Uğulduyordu başı.

KÖYGÖÇÜREN

KÖYGÖÇÜREN

Acılarının en arttığı zamanda Teslime'yle yatma isteği duyuyordu. Yatmakla acılarının biraz azaldığını, içinin biraz rahatladığını, «Çok iyi bir gancıkmiş şu Teslime, en delireceğim bir zamanda yattı benimlen, gendini de, beni de gurtardı!» Belki Musa'nın da Melâhat'a bunun için sarıldığını, belki onun da içinde gizli acılar çörelendiğini, Melâhat'la yatmasaydı Musa'nın belki eşkiya olacağını, «Yek başına eşkiyalık olur mu, yanına beni de alırdı, gel dese gelmem mi deyebilirdim, ovanın yüzünde saklanacak yer arardık artık, belki aylar sonra dağı tutardık, emme kim bize ekmek aş verirdi... tabii iki başımıza eşkiyalık olmaz, Nişancı Muzaffer'i de alırdık, Şeytan Hasan'ı, Kurban'ı alırdık, Musa'nın Hakkı'yı alırdık, sonra Doğan büyür gelirdi ardımızdan... dağlarda yaşlanırdık, yada bir gün birimiz, öbür gün birimiz, birer birer furulurduk. Kuşlar gelir yirdi gözümüzü, beynimizi...» Düşünüyordu. Sessizliğin içindeydi, saatinin tık tık'ları duyuluyordu.

«Ne konuşmuyorsun gurbanım?»

Belinler gibi başını kaldırdı:

«Haaa? Anlamadım?»

Acımayla baktı Hıdır'a: «Nolacak bunlar?»

Gözleri kan çanağına dönmüştü Teslime'nin. Gözyaşlarının geçtiği yerlerin tozu arınmıştı. Hâlâ da döküyordu acı acı. Döküyor, düşünüyordu. «Hıdır'ı goyup gelsem ne bok yirim? Şük-rü'yü nasıl zaptederim? Ne yirim, ne içerim yıl on iki ay? Nasıl beklerim, nasıl sabrederim: Başolur mu yıllar süren geceler gündüzler Hıdır olmadan? Bunları desek götürelim, bubam çakmak, anam kav! İnek almaz, dana emmez! Ne çekilmez çilelerim varımış şuna bak! Ağladığıma gizar mı, sorduğuma gücenir mi Hıdır?»

İki göğsünün arası yanıyordu. Tuz basmışlar gibi yanıyordu gözleri. Ellerden de utanıyordu. «Herkes çekti yaşısını go-casımı, bizimkiler burda! Ne bok yirim bu utancın altında? Mardinli Demiryolcunun garısına cuvap yetmiyor zabah ağ-şam. 'Ne yirler, ne içerler köyde ikki ehdiyar?' Açsam Hıdır'a, olur dese, dönüp gelsem, ardımdan Hıdır da gelse: 'Tamam Teslime, gayıl oldum, ben sensiz yapa mı bilirim? Deli misin sen?'

Yada bir hasdir çekerse: 'Gidersen git ulan seherde garı mı yok? Bak enişden bile balın peteğini yiyor her gün, her gün, istesem ben ondan eyisini bulurum, isdesem on beş dairesel bir apartumanın gapıcısı olurum! On beş dairenin birinden olmazsa öbüründen benim de kısmetim çıkmaz mı?' Nasıl ederim, nasıl zaptederim gendimi?» Düşünüp kalıyordu.

Dürttü dizini Hıdır: «Hadi kak!»

Kalktı birden Teslime: «Sen de kak!»

Elini Teslime'nin omzuna koydu, yürüdü merdivene doğdu. İndiler tutuna tutuna. Avludaki kereste çürüklerine baktı Teslime. Örtme'nin altma baktı. Ağlamasını tutamadı. Salıverdi kendini iyice. Sonra sokuldu Hıdır'ın kulağına doğru: «Hıdır? Bubam? Erkeğim!» Titredi. «Nâpacaz bunları? Beni gur-tardm, bunlar noolacak? Basdığım topraklara gurbanlar olayım Hıdır. Yi dersen bokunu yiyem!»

Hemen elini uzatıp Teslime'nin ağzını kapattı: «Gonuş emme böyle konuşma. Gidecek olsunlar sırtımda

götüreyim. Gam-yonlar girilmiş, otoposlar bozulmuş, alayım sırtıma önce birini, sona birini götürüyüm. Gendim çıkıp avluda, gapmin dibinde yatayım, içerde bunları hıfzedeyim. Hay hay, hemi başım, hemi gözüm üstüne! Beni bilmemiş insan mısın Teslime? Giderler mi? Deyebilir misin hadin? Ben korktum bubandan, çok korktum anandan. Ben korktum gendimden. Guşlardan gartal-lardan korkmadım, trenlerden, goca tanklardan korkmadım... heç bir düşmanımdan korkmadım, gocca seherlerden korkmadım... Emme bubandan korktum! Çok korktum anandan! -Gar-daşım Bekçamat heç beni görmeden, bana olan övkesinden, çünkü biz Musa'ylan, Doktor'un, Torunoğlu'nun köpekleri olduk ona göre, gidip vardık birer dümen çevirerekten, başlarımızı gurtardık emme köyü batırdık. Ona göre bu göçe biz yol açtık. Benim suçumdan goca köyün yüzüne bakamadı da, habarsız felân çıkıp gitti Angara'ya! Hemen bir gondu yeri gaptı, sonra da Aşsa Ayrancı'da Feza Apartmanı'nın gapıcısı oldu, çalışır garısıylan aynan Musagil gibi. Emme onun hovardalığı yoktur. Hemi de her adama vermez her gancık. Neyse, bizim oğlan bana bozuk şimdi. Düşmanın yoğusa anan da mı doğurmadı? Şim-

566

KÖYGÖÇÜREN

di gardaşım bana düşman! Onun için görmeden, görünmeden çekip gitti, habarmı Gurban'dan aldım!- Ben gardaşım Bekça-mat'tan da korkmadım, korkmam! Emme bubandan korkuyorum, anandan çok korkuyorum! Elini galdırıp ağzıma mı fura-cak? Ayağının ucuyla guyuğumun altını mı depecek? Daban-cası var da onu mu çekecek? Bir tas suyunu içersen içine ze-her mi goyacak? Heç konuşmadı, bakmadı yüzüme. Biliyorum beni suçluyor. Ben köyü verdim, gizini aldım. Gomşum Tesli-me'yi ayartıp sıvıştım, ben galleş bir adamım... Halbuysam ben ne bok yiyem? Ben ne gadar çırpmdım köy için? Ben ne gadar yeldim dolandım köy için? Sor Sunacık'a, başkasına sormak ha-cat mı, gendin de biliyorsun, ben sıkı sıkı dişlerimi zızlattım, dinden imandan çıktım, Topal Talip'in, Gurba Nuri'nin gan düşmanı oldum köy için; ne geçti elime, elimize? Şimdi arıyorum ne gabatım var gendimin? Bunlar böyle kereste çürüklerini topluyorlar şimdi, sen de zengin evlerinde temizlikçi oldun aban gibi, ben çok düşünüyorum, benim aklım yetmiyor, çıkamıyorum içinden bunlar nolacak? Sahatım çalışıyor tık tık, emme gafam çalışmıyor! Bu gafamm almadığı o gadar iş var, usul var, o gadar hile var, şaşıyorum! Ben tren olsam düzde giderken devriliyorum, ben adam mıyım? Ben eşsek gibi çalışayım, çivti süreyim, öküze mala bakayım, soğukta ekin ekeyim, temmuzda biçeyim, süreyim savurayım, dört gün, beş gün değirmenlerde löbet bekleyim, gine de işlerim ters gitsin, aklım almıyor! Gafam almıyor! Benim ıras giden işim bir sen oldun gıı! Senin için geceden geleyim Hatip'tan, zabahtan gideyim Hatip'a, sonunda sede yağdan kıl çeker gibi Teslime göğsümün üstünde, Teslime koynumda... Sağolsun Sunacık! En beri baştan sen sağol... Heç bi şey olmasa, zırf senin ısıcak, datlı, yüksek hatırın için, yalnız bunun için, dilerseler sırtımda değil, depemin üstünde alıp götürüyüm iki yaşlıyı, emme nasıl elimi yüzüme alıp deyim ha-din? Hadin biz sizi götürmeye geldik? Bak oturdun galdm yerinde! Bak dutmuyor dizlerin! Emme bak bakalım benimki du-tuyor mu? Bana desin ki Çil Ümmet, 'Eferim oğlum Hıdır, heç bir çaren yoğudu, bir uygunu buydu, sen de yaptın! Şimdi her-şes çekip gitti ben galdım, ben de arımdan inadımdan galdım,

567

şimdi sen gelmişin, diyorsun ki gidelim! Gidelim be oğlum! Gı-zımm gabul ettiği herifi ben de gabul ediyorum be bubam! Depemin üstünde o zaman... Derse ki bu seher olmaz, bırağa-yım İtfaiye'yi, alayım çoluk çocuğu, hemi de onları, atayım he-picini bir gamyonun üstüne, varıp bir gonduluk yer de ben ga-payım. Satayım golumdaki sahati, panganm verdiği paranın yarısını rüşvet verip bir iş bulayım! Buranın itfayesi olacağına, oranın itfayesi olsun! Ben insanlıktan hariç değilim ki! Ben gı-zmı alıp anasını bubasmı depenlerden değilim ki!..»

«Yeter sus... sus gali bubam!..»

Elini atıp kapattı Hıdır'm ağzını. Kaldırdı onu merdiven basamağından. Yürüdüler. İn cin yoktu. Köy içi ıssızlıktı. Mahmut'un kahvenin kapaşı kapalı. Önündeki kavak yeniden pa-muklanmıştı. Çok çetin olacaktı kış. Baktılar Topal Talipgil' den doğru gelenler var. Selverce önde, Çil Ümmet arkada. Yükü gene Selverce

yüklenmiş, Ümmet ardından dayıyor. Hıdır durup baktı, Teslime, ellerini ince kuşağına soktu, sonra böğründe birleştirdi.

Çil Ümmet, karısının sırtındaki yükü sol eliyle dayıyor, sağ eliyle de, körler gibi değneğini taak taak vuruyordu yere. Teslime'yle Hıdır'ı görmemiş gibi geliyorlardı. Onlar tak tak ederek geldikçe Hıdır'm korkuları artıyordu. «Çökseydik şuraya bir yere de görmeselerdi keşkem!» Teslime'ye de bir şey diyemiyordu. Taak taak geliyorlardı.

Birden Teslime koştı Hıdır'dan. Kopup koştı anasıyla babasına. Anasının göğsüne atıldı birden. Yıkıldı Selverce. Atıldı üstüne, öpmeye, ağlamaya başladı. «Beni böyle mi garşıla-yacaktm? Benimlen böyle daş gibi mi duracaktın? Beni gözden gönülden çıkarıp atacak mıydım?» Kereste çürüklerinin üstüne devrildi Selverce. Kolları urgandıydı. Sırtı boynu ağrıyordu. Teslime de bütün ağırlığıyla çöküyordu.

Elindeki değneği Teslime'nin böğrüne dürttü usulca Çil Ümmet: «Gıııı, kak anaan üstünden! Gıı sana diyorum, kak anaan üstünden!» Eğilip almak istedi Teslime'yi. Dartmdı Teslime. Dartmmca Çil Ümmet de yıkıldı. Köyün içinde tortop oldular. Teslime sesini yükseltti: «Bana bunu mu yapacaktmn?»

ÜDÖ

.tSAJ X IJUy U KİİİN

İtlere köpeklere davranır gibi mi davranacaktın bana?..» Yas eder gibi söylüyordu. Çil Ümmet topladı kendini. Yarım adım kadar geri çekilip dizinin üstüne durdu. Sonra gövdesinin ağırlığını eline verip doğruldu ağır ağır. «Teslime gııı! Çekil üstünden, boğacan ananı yavrum!»

Hıdır işitiyordu. Duramadı, koştı hemen. Bir solukta yığıntının üstüne vardı. Kaptı Teslime'yi kolundan. «Gı sen deli misin Teslime? Öldürecen ananı gıı!..» Kapıp kaldırdı. Sonra Selverce'nin üstüne eğildi. Kolları yanlara ayrılmış, boynu da odunların üstüne devrilmişti. Usulca organı gevşetti. Çıkardı kollarından boynundan. Kucakladı yaşlı kadını. Kaldırdı ayağa. «Amanım, amanmn, amanın...» İniyordu Selverce. «Gözleriniz kör olmasın! Boğacaktınız beni!..» Teslime atılıyordu, gene sarılmak istiyordu.

Çil Ümmet çöktü olduğu yere. Teslime ona atıldı bu sefer. «Sen benim başımda büyük değil misin? Beni gadm başıma sürdürdün ovanın ortasına, gendin galdm bu veranelerde! Sen benim bubam değil misin? Ben gendimi guyulara mı atayım? Sen bana ne küsüyorsun?» Hıdır, Selverce'yi kucaklayıp yürüdü eve doğru. Sımsıkı bastı kucağına, avludan girdi, çıktı hayata. Sonra evin kapısını açtı, koydu içeriye. «Bak analık! Dünyanın zulu-münü birbirimize çektirmenin nüzümü yok. Otur burda buba-lıgımı alıp geleyim!» Birden değişti, içinin kuytularından biraz cesaret buldu Hıdır. «Otur surda! İnsanlıktan dışarda bir iş mi duttuk? Bir yanıımız varsa söylen düzeltelim! Bizi doğru sözden anlamaz sanman! Söyle bubalığımıza küsmesin bize!.. Sen de küsme!..» Boynunu iyice kırmış, hep önüne bakıyor, susuyordu Selverce. Yürüdü Hıdır.

Gün de öğlenin üstüne gelmişti iyice. Nereden çıktıysa bir köpek çıktı, koşup geldi, sürtünmeye başladı. Kimin köpeğiydi, hangisiydi, bilemedi Hıdır. Erimiş akmış, ölmüş de yeniden kalkmıştı. Moğukluyordu durmadan. Gözlerinden sular inmiş, burnunun ağzının oralarda kurumuştu. Durmadan moğukluyordu. Geçip gitti Hıdır. «Dur şimdi orada! Bir de sen dolaşma ayağıma!» Alçak sesle söyledi, Çil Ümmet duymasın, Teslime, Teslime duymasın. Yürüdü vardı yanlarına. Teslime, babasının

KÖYGÖÇÜREN

569

kucağına atmıştı gene kendini. İki de yerdelerdi. «Bubam değil misin? Yoğsam evlâtlıktan iret mi ettin? Bubası gizma bunu yapar mı? Varışa gabatım, goy önüme! Yanlış adımımı geri alayım! Ben senin sözünden çıkıcı değilim! Gitme desen gitmezdim, varma desen varmazdım! Şimdi de dön gel de dönüp geleyim.

Herkesler gitti, sen neye böyle anamı da, gendini de yanılıyorsun... inlediyorsun bizi?» Adamın üstüne abanmış, öpüyordu kulağını, boynunu, o da durmadan gözlüğünü sakınıyordu. Hıdır tutup kaldırdı Teslime'yi. «Dikil şuraya, gendine şahap ol Teslime! Bana zorluk çıkarma hatunum!..» Doğrulttu Çil Ümmet'i. Şapkasını, değneğini alıp verdi eline. Gözlüğünü de düzeltiverdi. Girdi koluna, itti ileri doğru. «Sen de odunları sarın Teslime! At örtme'nin altına...» İleri doğru itti, yürüttü Çil Ümmet'i. «Eğerkine biz, bubalık, eğerkine biz, bir yanış iş duttuysak, sen bizi hoşgörecektin! Ne olsa senin tecürben bizimkinden fazla...» Yürüttü eve doğru. «Sen beni bilmez değilsin. Ben senin doğru sözüne garşı gelemem! Daha öper başıma gorum! Senin bana küsmen, Teslime'ye küsmen, haksızlık bubalık! Eğerkine ben sehre gitmekle, seni, aslımı unuttum da Beylerin goluna geçtim sanıyorsan, yanışın var, heç bir zaman o boku yimem! Teslime'yi dersen o da yimez, ne sizi unudur, ne aslını! Senin gızım bu dünyada tek! Ben de az çok insanım!..» Çil Ümmet'i ileri ileri itiyor, iterek merdivenlerden çıkarıyordu, ama göz yaşlarına egemen olamıyor, ağlıyordu Hıdır. «Eğerkine ben kakıp sehre gittiysem, heç kimse bilmeze sen biliyorsun içimi. Bu köyde bana en yakın herif sendin. Gitmese miydım? Gitmese de gurutsa mıydım o çocukları? Gitmese de ne bok yiseydim bubalık? Bir başıma, yada Sunacık'la gendim, Tes-lime'yle gendim değilim ki! Nüfus var başımda. Gitmese de Amarikan unuyla peynirine el mi açsaydım her gış? Gitmese de senin gibi yıkıklardan kelesde çürüğü mü toplusaydım? Bakmadın mı gavak gine pamuklanmış, gış azgın olacak! Bakmadın mı sizden başka kalan yok!..» İte kaka içeri götürdü, oturttu Selverce'nin yanına. Sonra çıktı Teslime'ye baktı. Duruyordu yükün yanında. Kapanmıştı yere. Bağırıldı: «Teslimeeee!..» Kal-kamıyordu. Koştı, vardı baş ucuna. Tutup kaldırdı: «Gendine

r

570

KÖYGÖÇÜREN

şahap ol Teslime, şahap ol da yüklen şunları hatunum! Ağlamayı da kes hemen!..»

Teslime çöktü gene dizlerinin dibine. Ayaklarına bacaklarına sarılmaya başladı Hıdır'm. «Bubam, benim bubam! Benim erkek bubam! Öl de ölem... Gurban olam kesip attığın dırna-ğa! Gurtar beni bu utancın içinden! Heç bu ıssızlıkta galmır mı? Ben de dönüp gelmeyem! Kepek yiyelim, sovan yiyelim, oralarda duralım! Buralar gapanmış bize. Gonuş anamlan. Go-nuş sen, onlar ne derlerse desinler, gonuş kölen olayım!..»

«Kak hatunum!» Öfkesini zor tuttu, çekip kaldırdı Tesli-me'yi. «Kak yüklen şunu! Varalım yanlarına da gonuşalım! Çabuk yüklen!..»

«Yüklenirim gurbanım! Yüklenmem mi heç? Öl de ölürüm...» Attı kendini yükün üstüne, kollarını açtı, geçirdi organlardan, sıktı sonra. Ağır falan değildi yük. Kalkiverdi kolayca. Yürüdü Hıdır'm ardı sıra. «Ne nâlet çileyimmiş başımızdaki? Azıcık seviniyordum aha oldu deyi, ham armut gibi aldı boğazımı! Ne nâlet çileyimmiş? Gonuş şunlarla! Onlar böyleyke-ne, heç bir şeyden dat almıyorum, herkeslerden utanıyorum, gonuş da beni gurtar. Gonuş, gendini de gurtar... gurbanım!»

Avlu kapısında durup Teslime'ye yol verdi. Yükü attılar örtme'nin altına. «Gonuşurum, sen gendine şahap ol. Kes ağlamayı, üstlerine atılmayı. Hemi de ben senden hırlı değilim, sen de gonuş...»

«Olur bubam... gonuşurum!»

«Gonuş usul usul...»

«Gonuşurum...»

Merdivenleri çıkarken eğilip öptü Hıdır'm ellerini.

«Gurtar beni bubam...»

«Hacat değil,öpme elimi...»

«Senin ellerini öperim, gonuş...»

«Gonuşurum dedim, yalvarma... Teslime!»

«Yalnız sana yalvarım, yirim bokunu...»

«Furacam ağzına Teslime! Deme bunların heç birini!»

«Fur gurbanım, hemen fur da gine deyim!»

«Deme hatunum, deme!..» Kapattı ağzını, «Deme!..»

KOYGOÇUREN

571

Hayata çıkınca durdular birden. Baktılar kapı örtülmüş! Odaları kapalı! Varıp bir itti Hıdır, sürgülenmiş ardından! Baktı kaldı Teslime'ye.

«Sürgülemişler mi?»

«Sürgülemişler!..»

«Aaaah, alnımın nâlet yazıları!..» Yaslandı duvara. Gene ağlamaya başladı. Tutup okşadı başını Hıdır. «Ağlama... hatunum!» Okşadı. «Ağlama açtıracam! Hemi de bunlar çocuk gibi olmuşlar, bunlarınkini bunlara gomayacam! İsterse zorlan olsun alıp götüreceğim ikisini de! Bir hile düşüncem, alıp götüreceğim! Sen ağlama yalınız...»

Çırpındı Teslime:

«Açtır noolursun?»

«Sabırlı ol... açtıracam!..»

KÖYGÖÇÜREN

573

53

BEYLERİN BAHÇELERİNDE

Çok beklediler, yalvardılar. Eridiler kapının önünde. Aç-tıramadılar. Teslime'ye göz edip bağırdı Hıdır: «Açmadınız madem, biz de gidiyoruz! Nâpalım gidiyoruz? Yörü Teslime!..» Bileğini kulağına verip saatini dinledi bir, «Gün akşam oluyor, kak Teslime! Açsalar da gonuşsak eyiydi. Barabar gitsek eyiydi. Emme açmıyorlar, sevmiyorlar bizi. Öğsüzler gibi yalınız dolaşalım seherde, kak...»

Takırtılar, gürültüler, yaparak indiler. Çıktılar avludan. Hıdırgü'nün evin önünden, İsligil'in evin önünden,

arkalarına baka baka yürüdüler. Ağlıyordu Teslime: «Heç ağlama hatunum!.. Biraz dolanırız şuralarda... Bakarız beylerin bahçaları-na. Ondan kerî gelir birden basarız. Bu sefer gatti gonuşuruz, hemî de alır gideriz, ağlama...»

«Erkeğim... aslan .erkeğim!»

«Hatunum... ağlama!»

«Nâlet yazıları anmmız!..»

«Yazısından başlarım, ağlama!»

«Cavırlardan inat olmuşlar inaaaat!»

«Belkim haklıdırlar, gınama...»

«Yüksek insanlığına gurban olayım!»

«O senin insanlığın hatunum!..»

«Ciğerimi delmişler gibi...»

«Şahap ol gendine, ağlama...»

«Ağlamıyorum gali bubam!»

«O saçlarını felân çek ağzından, ıslanmış!»

Santrfüjlerin kasetleri sıralanmıştı tarlalıkların üstüne. Kasetten kasete gidiyordu elektrik direkleri. Telleri gerilmişti. Cinligeriç'in oralarda işçiler çalışıyordu. Kolonyal şapkalı bir çavuş dönüyordu başlarında. Arada otomobiller vardı. Kamyonlar gelip gidiyor, indirip bindiriyorlardı. Toplulaştırılmış,

düzlenmiş geniş tarlalıklardı. Bazılarında kırmızı traktörler dönüyordu. Uzaktan ufak, çok ufak gelinböcekleri gibiydiler.

«Sapalım azcık şu yana. Eğerkine yasak değilse biraz görelim dürzülerin hünerini...»

«Görelim bubam...»

«Çok canım ılıyor sana Teslime! Çok seviyorum, sarılmak istiyorum zabah ağşam. Dahi şimdi... Alıp dudaklarını ısırarak, göğüslerini... biliyor musun? En çaresiz zamanımda gelip göğsüne gapanmak istiyorum...»

«Gurbanım sana erkeğim!..»

«İlıyor canım!»

«Ne büyük destek oldun, yetim gibiydim!..»

Eski su çıkan tarlasının üstünden .geçti Hıdır. Bir küçücük tümsek görünüyordu, yerinde. Dizi dizi kanaletleri sıralamışlardı. «Nerelerden getirdiniz, nasıl taşıyverdiniz çabuk!» Kana-letler firdolaymı dönüyordu tarlaların. Darları, genişleri vardı. Derinleri vardı. Dizip gitmişlerdi. Yürüdüler oradan. «Hepici-ni betondan dökmüşler bak! Şu büyük dolaplara bak, içlerinde moturlar! Akımı verince sular şaaarr!» Bir kasetin yanında durdular.

Boynu eğri bir boru, beton havuza döndürülmüş. Havuzdan öteye bir kanal çıkıyor. Kanal savağa uzanıyor. Hepsı betondan, demirden. Şükrü'nün belinin kalımlığındaydı boynu eğri boru. Kim bilir ne kadar ağırdı her biri?

Üç yüz metre kadar ilerdeydi işçiler. Başı kolonyal şapkalı çavuş gezinip geliyordu. Yaklaşıyordu Hıdırgil'e doğru. Kanaletleri birbirine ulayarak, çimento bileziklerle tutturuyordu işçiler. Yeri, kanaletlerin sığacağı kadar esmişlerdi. Hıdır'la Teslime durdular. Çavuş geldi yanlarına.

«Merhaba kardaşım hoş geldin!»

«Merhaba efendi...»

«Hoş geldin bacım!»

«Sağolasın...»

«Nasılsınız, ne var, ne yok?»

«Eyiler ey i... sağolasın!»

«Sen nasılsın arkadaşım?»

Hıdır baktı adama. İsa kol gömleği vardı damalı. Ayak-

574

KOYGOÇUREN

larına çizme giymişti körüklü. Külot pantolon bacaklarında. Belinde kemeri pahalı.

«Biz de işte... itten irezil!»

«Kantarma'dan mıydınız?»

«Burdan...»

«Sattınız toprakları gittiniz... ha?»

«İlkin su acı çıkınca... ondan kerı de her yakayı o gök dinli ot bürüyünce... öyle yaptık.»

«Beyler gelip aldılar.»

«Aldılar, alıverdiler...»

«Siz de paraları aldınız bankadan?»

«Eee tabii, birer gondı parası... Kimimiz de bakkaliye açtı... Angara'ya, Mersin'e, Esgişeher'e giden var...»

«Sen?»

«Ben İtfaye'deyim.»

«Nasıl girdin? Bak sen...»

«Eeee Zeyni Beyin yardımıyla...»

«Çok iyi...»

«O gadarcık bir yardımı oldu işte!»

«Memnunsun ha?»

«Nasıl memnun... olurum?»

«Daha rahattır şehir...»

«Eyi işi olana, parası olana... ırât!»

«Köy mü daha rahattı yoksa?»

«Değildi emme baksana şimdi!»

«Çok değişti sizin topraklar!»

«Topraklar bizim değil gali...»

«Beyler örnek bir çiftlik kuruyorlar buraya!»

Sustu Hıdır. Belki çok bile konuşmuştu.

«Hem de kendilerinin olmayan paralarla! Kredilerle!.. Bu kuyular, bu kanallar, kanaletler, santrfüj kasetleri, direkler, teller hep devlet yatırımı oluyor! Topulaştırma, düzleme... devlet yatırımı! Yalnız kuyu bedellerini otuz yılda geri alacaklar! Faizi yok! Toprakların parası da yirmi yıl vadeli kredi! Onun da faizi yok!..»

«Hepicini panga mı verdi?»

KÖYGÖÇÜREN

575

«Banka verdi, yani^ devlet...»

«Biz istedik alamadık... da!»

«Ne demektir biliyor musunuz bu? Buralardan bire yüz alacaklar, iki yüz alacaklar iki yıl sonra! Ve üç dört yaşında fidanları getirip dikiyorlar, iki yıl sonra onlar da meyveye duracak. Basacaklar gübreyi, verecekler suyu, kuduracak ürün buralarda! Mücadele'sini yapacaklar, ne sinek, ne böcek! Ondan sonra getir kamyonları, doldur kamyonları... Bunların bütün giderleri kredi! Bütün yatırımları beş altı yılda çıkardıkları gibi, isterlerse uzun vadeli borçlarını da ödeyebilirler. Çünkü satış mesele değil! Şehir şurada! Kamyonlar alıp Kars'a kadar götürebilir, yollar asfalt! Dahi sürüm satış kredisi alacaklar, dönüme 75 lira, yüz elliye çıkacak, hem de vadeli...»

«Biz alamazdık, sade 200 lira verirlerdi...»

«Bir söz vardır duydunuz mu?»

«Duymadık heralım, nasıl söz?»

«At, derler hani, sahibinin altında kişner!»

«Kimmiş atın sahibi?»

«Beyler... binince kişneyiverdi bak!»

«At?»

«At da banka... devlet... ne dersen de!»

Hıdır yanaştı adamın yanına: «Adını bağışlar mısın Beyim?»

«Ne yapacaksın adımı? Teknikerim bu işçilerin başında. Kanaletleri döşetiyorum. İyi bir iş. Ama size yaramamış! Öyle bir şebeke yapıyoruz ki 18 kuyu çalışacak, sulayacak araziye. Diyelim bir kuyu istop etti, hatta sekiz kuyu istop etti, kalan kuyuların suyu bütün kanaletlere gidecek. Birleşik bütün bir sistem!..»

«Sistem ne?»

«Sistem... düzen gibi bir şey!»

«Açıp savağını sulayacak haa?»

«Birkaç sucu tutarlar. Hepsini birden sulayıp geçer sucular. Kendileri gelip uğraşacak değiller! Kimi doktor, kimi mühendis, kimi tüccar, kimi veteriner... adam tutup işletecekler. Yani örnek tarım yapacaklar!» Durdu biraz tekniker. «Öyle bir

O/Ö

KUYGOÇUREN

örnek ki, bütün köyler bu örneğe göre tarlalarını beylere satıp şehre gidecek! Yeni yeni çiftlikler kurulacak, bunlar modern tekniklerle işletilecek...-, baştakiler böyle istiyor, ben böyle anlıyorum.»

«Beyim sen daha önce neredeydin?»

«Menderes Söke sulamasında çalıştım. Manisa Gediz sulamasında çalıştım. Adapazar Hendek sulama etütlerinde çalıştım. Kayseri sulamasında çalıştım...»

«Hep Beylere mi?»

«Hep Beylere... tabii!»

«Bizim köye daha önce ne gelmedin?»

«Dedim sana ki at sahibinin altında...»

Teslime dikiliyordu, olduğu yere çöktü. Adam oturdu yan yatmış bir kanaletin üstüne. «Çök... sen de çök! İşin yoksa konuşalım azcık...»

«Gonuşalım Beyim de... bizim işler kül!»

«Nasıl kül?»

«Üttüler bizi! Bizi sürüp gendileri... görüyorsun işte!»

«Ütenlerin ütülenlerin çağı; yeme kendini!»

Hıdır baktı adamın parlayan gözlerine. «Gönül diyor al çivteyi, git... fur dürzülerin bigaçmı! Satmadım daha, duvara asdım duruyor...»

«Hangisini vuracaksın?»

«Fur toprakları alanları...»

«Yüksek apartmanlarda otururlar! Çalarsın zili, kapılarında göz delikleri var dürbünlü, bakarlar elinde çifte sen gelmişsin, açmazlar... bir! İkincisi, bunu vursan ötekini vuramazsın. Yolda çevirirler önünü. Üçüncüsü, hangisi asıl düşmanın? Toprakları alanlar mı? Sen sattın onlar aldı. Hatta sana iyilik ettiler. Anlaştınız...»

Yere baktı Hıdır: «Zorunluktan sattık!» Gene baktı yere. «Yada gidip panganın başındakini...» «O bir memur...»

«Varıp Angara'ya, onu tayin edeni!» «O da memur...» «Başlarını, başganlarmı!..»

577

«Kendi seçtikleriniz...»

Baktı gene. Kaldırıp doğrultamadı başını.

«Her seçimde sandıklar dolusu oylarınızla...»

«Gaç yıl okudun Beyim sen?»

Güldü: «Beni... okulu bitirmeden attılar!»

«Kim?»

«Sandıklar dolusu oylarla seçtikleriniz!» Gülüyordu kıs kıs. «Miting olunca alkışladıklarınız! Kitapçıları, dernekleri yıkıp dökerken destekledikleriniz... Gel deyince gittikleriniz, Beyim Beyim diye etekledikleriniz... attılar!»

«Yavu Beyim sen...»

«Beyim Beyim deme bana! Ekmeğimi alnımın terine batırıp yiyorum, Bey değilim! On iki ayda on iki ay çalışıyorum. Amma Beylere çalışıyorum... sayenizde!»

«Sen bu seherde mi oturuyorsun, yoğsam Angara'da mı?»

«Şimdi burdayım, sonra giderim başka yere...»

«Tanır mısın bizim Kerim Usta'yı?»

«Nerde çalışır?»

«Şeker'de...»

«Başka Ustaları tanırım...»

«Yani şimdi gabat bizde mi sana göre?»

«Gabat sizde... demeğe dilim varmıyor! Ama sizde... bizde... aklını başına toplamayan hepimizde! Dünyayı Beylerin elinde bırakan... bilmem daha sana ne desem, nasıl desem?»

«Demesen de anlaşılıyor... gali!»

«Gezmeğe mi geldiniz özleyip topraklarınızı?»

Eğdi başını Hıdır:

«Yok...»

«Eee, işiniz de var şehirde?»

«Gaympederi, valideyi görmeye geldik...» Teslime'ye baktı.

«Kim, Ümmet emmi mi? Ondan başka yok! Musa mı adın?»

«Yok!»

«Dur, seni de biliyorum, dur...»

«Hıdır'ım ben...»

«Tamam Hıdır'sın, biliyorum!»

«Gelir gider mi buralara?»

37

«O gelir, ben giderim. İyi bir ihtiyar... İyi ihtiyarlar, iyi gençler... tam Beylerin istediği!» Ciddileşti. «Amma sen bana bakma! Belki benim dediklerim de yanlış! Ben de yanlışım! Benimki dışardan türkü çağırarak size! Siz kendiniz dökün düşünün. İşte mesele önünüzde. İşte topraklarınız, işte Beylerin yatırımları, işte bankanın paraları... işte hayat! Şehri de görüyorsunuz gözünüzle. Olacağı olmayacağı, doğruyu yanlış, gerekliyi gereksizi ayırdedin kendiniz...»

«Öyle!» Kalktı Hıdır. Hıdır kalkınca Teslime de kalktı. «Bekâra garı boşamak goley demişler! Emme çok hissali sözlerin... sağol!»

«Ümmet emmiyi almaya mı geldiniz bacımla?»

Baktı Hıdır: «Sorma! Geldik emme gitmiyor!.. Gonuşmu-yor bizimle!.. Bakmadı yüzümüze!»

«Bakmaz! En çok ona koymuş!..»

«Kime goymadı ki!» Adamın yüzünü inceledi Hıdır. «Mü-yendizin biri de, 'Sonda furup su fişkirtalim sana!' demiş. Ga-nal açmaya felân söz vermiş. Azcık da ona yaslanıyor...»

Güldü adam: «Benim o! Ama biliyor bunların şaka olduğunu bilmez görünüyor! Kör bir öfkenin içinde! Gelip bu kana-letleri falan kıracak oldu. O zaman konuştum kendisiyle. Kırsa kırsa kaç tanesini kırar? Beş altı. Kırdığı kadar fazla dökerler tamam! Senin çiftleyle Beylerden birkaçını vurmaya düşündüğün gibi... Mesele nedir? Sizin meseleniz, bugünkü yarınki çıkarlarınızı apaçık bilebilmektir! Sizin çıkarınızla onların çıkarları arasındaki çelişkiyi görebilmektir... anladın mı?»

«Cık» etti Hıdır: «Anlamadım...»

«Zordur birden anlamak, ama anlarsın. Vaktin var...»

«Şimdi uğraşsak biz bu yerleri geri alamaz mıyız?»

«İlerde bizim yemek vagonu var, içinde dolabımız da var. Sürahiyle bir bardak getirteyim mi?»

«Nâpacan sürahiye, bardağı?»

«İçersin tarlaların üstüne...»

«Haa, evet! Ferağı verdik bir kere desene!»

«Onlar da imar ihya eylediler!..»

«Evet...»

KÖYGÖÇÜREN

579

«Evet yaa Hıdır Efendi! Memleketin gerçek sahibi, gerçek üretmen Hıdır Efendi! Ufacık kafalı Hıdır Efendi!..»

Hıdır'm sesi karcıdı, bir gariplik çöktü üstüne: «Ben askerde çavuştum! Trakya'da Çakmak Hattı'nda yaptım vatanî vazifemi...»

«Yapabilirsin, istersen İtfaiye'de çavuş da olursun. Ama topraklarını kaptırdın, var mı faydası çavuşluğunun? Hem de, Zihni Beyler, Torunoğlular, Veteriner Turgutlar, Doktor Bahriler, Avukat Şadiler, Muammer Hızallar da hep zabıttılar askerde!»

«Evet...»

«Evet ya! Ne yapacaksın şimdi kayınpederini? Ölecek bur-da? Kış geliyor, ne yiyecek, ne yakacak? Doğru düzgün giysi bile yok üstünde?»

«Sen bir eyilik etsen ya bize?»

«Ne gibi?»

«De ki git Hıdırgillen... Madem seviyor seni!»

«Olur... deneyelim!»

«Gidelim mi şimdi?»

«Hemen olmaz. Uzun uzun konuşmak lâzım. İki üç gün sonra bir uğrayın bakalım. Daha işimiz çok burda.

Mühendisler çizdi plânları ama, kanaletleri yapıp bitirdikten sonra iyice bir denememiz lâzım. Kasımın sonunu bulur. Sonra fidanlar gelecek. Onları da dikeceğiz ziraatçı arkadaşlarla. Bakan gelip görecek sonra. Bakan ve mal sahipleri...»

«İki üç güne gelemeyiz. Anca havtaya, izin günü...»

«İzin günü gelin... o zamana konuşurum...»

«Çok sağol efendi...»

«Güle güle Hıdır Efendi!»

«Hoşçagal...»

«Güle güle bacım!»

Hıdır Teslime'yi yanına düşürdü gidiyordu. Durup döndü: «Sen bizim adımızı felân belledin, gendi adını bağışlamadın bir!»

«İsrar ediyorsan söyleyim: Safa!..»

«Sağol Safa Efendi, hoşçagal...»

«Uğurlar olsun...»

Yürüyüp köye çıktılar, eve uğradılar gene. Ama Çil Ümmet hayattaydı. Uzaktan görür görmez Selverce'yi alıp içeri girdi, sürgüledi kapıyı ardından. Görüşemediler. Biraz beklediler, düşündüler... yoktu görünür bir çaresi. Dönüp şosaya doğru yürüdüler.

54

«BU BİR MUCİZEDİR!»

«Zevzek herifin biriydi gurbanım! Güvenme, hep eğlendi seninlen: Efendiymiş de, akıllanmazmış da... Efendiysen efendiyim, gendimin efendisi! Cuvabını veremedin sen de... baktın hayran hayran!»

Teslime'nin gözü tutmamıştı adamı.

«Madem öyle, boşver hatunum! Ortak mı olacağız, boşver! Emme bizim işlerimiz haggaten kül!..»

«Heç bilem kül olamaz! Şu bubamgili bi yumuşadalım, bak nasıl yoluna giriyor? Veriz çocukları okula. Bi yandan da bir ev düzeriz. Gondu mondu. İki oda bi yana, iki oda bir yana. Veriz ihtiyaçlara birini. Birini Sunacık'ımıza... Biri çocuklara, biri ikimize... Ondan kerî benim bubam, ben giderim temizliğe havtada dört beş. Sunacık'ımız evi döndürür. Sahat gibi olur işlerimiz, ne kül olsun? Sen dersen, eyi kötü çalışıyorsun İtfaye'de. Allah öteki sahapsızlarm işlerini düzeltsin, bizim gibi göçüp çıkanların, göçmeyip galanların, temelli yoksul, temelli yalnız olanların, deryalarda çırpanların...»

«Gardaşım Bekçamat'ı marağ ediyorum Teslime, bilemezsin ne gadar!»

«Azıcık işlerini yoluna goyunca olmadı bi gidersin! Bi bakar gelirsin! Bunlar felân gaygı değil. Gaygı şimdi bu anamla bubam. Onlar da gaygı değil ya, elin arı işte. Daha olmadı, yem yiyecek getiriz nâpalım?»

«Gafayı değiştirmezse almaz yemi yiyeceği!»

«Değiştirir işallah!»

Bazen konuşuyorlar, bazen kafalarından geçiriyorlardı. Tozutup tozutup geçiyordu cipler otomobiller. Otobüs kamyon yoktu. Geçenler de durmuyorlardı. Oturdu yolun kıyasına Teslime. Havaya bakıyor, yere bakıyor, uzaklara, tâ gerilerde görünen Toroslar'a bakıyordu. Çok uzaklarda, duman gibi silik-

582

KÖYGÖÇÜREN

tiler. Bazen katarlanmış turnalar geçiyordu yukarlardan. Ha-tıp'ın üstündeki tepelerde koyun sürüleri dönüyordu. Kırdıra-lıklarm suları çekilmişti. Ve Hatıp'm bağları bozulmuştu. Ocaklarda pekmezler kaynıyordu bir yandan. Şıranın kokuları duyuluyordu bazen.

«Gaaaart!» etti bir araba, yolun kumunda durdu. Eli ardında geziniyordu Hıdır. Dönüp baktı. Teslime kalktı usulca. Ardi sıra bir araba daha geldi, o. da durdu. Bulut rengi ince uzun bir Plymouth'tu ilk duran. «Dart dart dart!..» korna çaldılar içinden. Hıdır baktı, tanış birini göremedi. Teslime yürüyüp geldi usulca:

«Var bi bak, seni sesliyorlar...»

«Cık» etti: «Varmam ne varayım?»

«Dart dart dart!..»

«Sesliyorlar emme gurbanım?»

«Seslesin dürzüler!»

Plymouth'un sol kapısı açıldı, eğri biri çıktı: «Heey hem-şerim, heyy Hıdır Efendi, az gelsene beri!..»

Hıdır baktı, gülüşünden tanıdı. «Şaşı Bey gelmiş gıı! Hani vardı ya, Müyendiz Cafer Efendi, o gelmiş!..»

Cafer, iki üç adım yürüdü Hıdır'a doğru.

«Var da hoşgeliş et, somurtma bubam gibi!»

Hıdır yürüdü, ama gülmüyordu yüzü.

«Yahu dostum nasılsın?»

«Hoş geldin!..»

«Hoş bulduk, hasta mısın?»

«Değilim emme dadım yok!..»

«Bırak yahu, neşelen biraz! Gel bak kimler var arabada? Gel tanıştırayım...» Çekti Hıdır'ı. Arkadaki arabanın da kapıları açıldı o sıra. Torunoğlu, Doktor Zihni, Avukat Sadi indiler. Arkada da Melâhat Hanımla Kübra Hanım vardı. Çıkmadılar.

«Merhaba yahu Hıdır Efendi!»

«Meraba Zeyni Bey...»

-

Cafer çekti Hıdır'ı:

«Tülin bak, Hıdır bizim!»

Arabadan elini uzattı Tülin: «Nassımız?»

KÖYGÖÇÜREN

583

«Hoş geldin... eyyiz!»

Müteahhit Sadık Can uzattı elini: «Merhaba evlât!»

«Babam, Hıdır, öteki de Nalân Hanım, babamın arkadaşı!»

«Hoş gelmişsiniz!»

«Hoş bulduk efendim, nassımız?»

«Eyyiz şükür...»

Etine dolgun, mavi gözlü, çok sağlı biriydi Nalân. Kirpikleri gözleri eni konu boyalıydı. Tırnaklarını da bir acayip uzatmıştı, baktı Teslime.

«Hadi bakalım Cafer, bin evlâdım!»

«Hıdır! Biz şöyle bir dolaşacaz. Musa nâpıyor? Selâm söyle görünce...» Karşılık beklemeden bindi arabaya, çalıştırdı motoru.

Doktor Zihni geldi yanma Hıdır'm: «Şöyle bir dolaşalım diye çıktık. Sadık Bey işleri görecektir. İyisin değil mi? İşe gidiyorsun? Bugün izinli misin? Hadi bize mücadele! Şehirde görüşürüz...» O da karşılık beklemeden bindi Torunoğlu'nun yanma. Arabalar peşpeşe yürüdüler. İşçilerin çalıştığı yere doğru gittiler. Tam o sırada bir Karaman arabası geliyordu, el kaldırdı Hıdır. Durdu araba. Bindiler Teslime'yle.

Müteahhit Sadık Can, bir 'arayol'da eğletti Plymouth'u. Elinden tutup Nalân'ı indirdi.

Cafer'le Tülin, Zihni'yle Melâhat, Torunoğlu'yla Kübra, eş eş yürüdüler bir süre. Hoşnutlukla bakıyorlardı düzlüklere.

«İşte şekerim bizim çiftliğimiiiiiz!» Yürüdüler. «Tabii şimdi pek bir şey anlaşılıyor. Ama çok para gömdük buraya! Gerçi bizden bir şey çıkmış sayılmaz, tarımsal kredilerden yararlandık. Fakat iki üç yıl sonra göreceksiniz çok müthiş şeyler olacak. Çöllerin ortasında mucizeler falan... Bu büyük parça bizimdir. Öyle değil mi Zihni Bey? Tam beş yüz dönümdür burası. Plânlamasını Amerikalı uzmanlara yaptırдық. Ama bizim peyzaj mimarları da çalıştılar tabii. Çok hoşlandım çocukların işlerinden. Esasen bütün sahayı onlar plânladılar. Bak o köşedeki kaseti görüyor musun, onunla bu kaset arasına bir ev yapılacak. Basit bir şey istiyorum, ama içi mükemmel olacak. Ben yoncayı pek severim nedense! Sonra elmalıklarımız... Sonra

584

KOYGÖÇÜREN

KÖYGÖÇÜREN

585

kavaklık biraz. Kavağı da severim. Sonra zerdaliler, armutlar, vişneler... Biraz da mısır ekeceğiz. Patates, pancar, arpa buğday. Yirmi atlık bir tavla... Göreceksin ne atlar olacak! Yani tam örnek bir çiftlik, ama çok kullanacak değilim. Ancak canım sıkılınca falan geleceğim...» Eğildi kulağına Nalân'm: «Beraber geliriz! Atlarız uçağa, bir saat, bir çeyrek sonra burda-yız. Hafta sonlarında...»

«Ama daha ev falan yooook, yoncalar yok?» «Eeee dedim sana, bir yıl sonra...» Torunoğlu atıldı: «Hatta gelecek baharaaa!» Kübra: «Bence boşa para gömdünüz buraya!» «Beyefendi tebrikler! Hakikaten iyi bir iş yaptınız! Buralar fışkırır bir iki yıl içinde!» Kübra'nın zıddına konuşmayı seviyordu Melâhat.

«Fakat arazi çok*güzel, çok geniş!..» Hiç de beğenmemiş görünmek istemedi Nalân. «İyi işlenir, iyi bakılırsa olur...»

Tülin ile Cafer, yönlerini şehre çevirmişler, günbatımını seyrediyorlardı. Torunoğlu da işçilere doğru gidiyordu. Sadık Bey anlatıyordu Nalân'a:

«Yani ben övünmeyi sevmem! Fakat burası hakikaten bir mucizedir! Çölde bir mucize diyebiliriz hattâ!..» Doktor Zihni' ye döndü birden: «Resmen çölleşiyordu burası, değil mi Zihni Bey? Ama bak kurtuldu şimdi!.. Yazmaz ki bizim gazeteler! İsrail'de el kadar yeri yeşerttiler diye dünya matbuatı, onlarla birlikte bütün bizimkiler, seferber olup göklere çıkardı Yahudileri! Ama asıl mucize budur, görmez bizim Siyonistler!» Eğildi Nalân'm kulağına: «Bak bu sistem gayet enteresan! Amerikan mühendisleri düşündüler. Ama Rusya'dan da literatür getirttim ben. En son gelişmelere dayanır. Biraz da orijinaldir desem yeri. Bizim mühendislerin yaratıcılığı yoktur... Baharda buraya Başkan Hazretleri geliyor kısmet olursa. Kuzu çevireceğiz...» Gene döndü Zihni Bey'e: «Bence evleri hemen yaptırmalı Doktorcuğum!» Torunoğlu'na döndü: «Bahara bırakmasak iyi olur! Prefabrik malzemeden yararlanmak mümkün olduğu gibi, duvarları da hemen çıkartırız olmazsa... Doğramalarını şehirden getirtiveririz hemen. Elektrik de var nasıl olsa! «Ge-

ne Nalân'a döndü: «Elektrikli çiftlik evi, ışıklı ahırlar, ince bir zevke göre döşenmiş odalar... düşünüyorsun değil mi? Sıcak suyu, şofbeni, her komforu olacak, üstelik temiz hava... seveceksin!»

«Harika bir şey olacak desenize?»

«Olmuş bile, olmuş bile hanfendi!»

«Zevkinize hayranım Melâhat Hanım, çok teşekkür ederim! Zihni Bey, tebrik ederim! Hanımınızın zevkine diyecek yok...»

«Efendim, eksik olmasın, Vali Bey de çok ilgileniyorlar! Bir ihtiyaç var mı, sorup duruyor...»

«Kendilerini ziyaret edeceğim efendim! Zaten Bakan Beyin de selâmlarını getirdim. Çok anlayışlı davranıyorlar. Öyle olması da lâzım tabîî. Çünkü biz bunları kendi çıkarımız için yapmıyoruz. Yapılanlar memlekete yapılıyor. Keşke herkes bunun yarısı kadar eser armağan etse memlekete! Rahmetli Atatürk'ün en şayanı hayret tarafı, kurduğu çiftliklerdi bence! Yaptı yaptı, büyükbaş, küçükbaş, bütün hayvanları üretti vede islah etti vede geliştirdi, ama alıp götürdü mü sırtında? Hayır! Hepsini memlekete armağan etti. Tabîî en büyük eseri Türkiye Cumhuriyeti'dir. Fakat kurduğu çiftlikler de yüce eserlerdir! Zaten Rahmetli'nin hangi eseri büyük değildir? Görüyorsunuz Mısır'da Necip O'nun yolunda yürüdü, Nasır da O'nun yolundan yürüyecek. Habip Burgiba... o da öyle! Atatürk... Atatürk gibisi var mıydı? Hakikaten çok büyük bir dahiydi! Dehası kabili münakaşa değildir!»

Adımlarını geniş geniş açarak yürüyor, açıyordu bazen. Sonra bakıyor hanımlar beyler arkada kalmış, duraklıyor, yada olmazsa geri gelip bir daha yürüyor, geniş geniş adımlıyordu.

Tekniker Safa geldi yanlarına. Hoşgeliş etti hepsiyle teker teker. Kendini tanıttı. Sorulacak sorular varsa, bilgi sunmaya hazır olduğunu söyledi. Elini yelek cebine sokup dinledi Sa-fa'yı Sadık Bey. Sonra dönüp ardına, «Nalân, gel!» el etti dostuna. «Gel bak şekerim! Delikanlı, yapılan çalışmalar hakkında bilgi verecek! Yani ovada moderen tarımın başlangıcı! Bizim burası büyük bir kapalı havzadır Nalân! Kapalı havza olduğu

586

KÖYGÖÇÜREN

için yağmur düşmez. Bütün yıllar kurak gelir. Kuraklık, kültür bitkileri için elverişli ortam olmadığından, arazinin mutlaka sulanması gerekir. Bunu nasıl halledeceğiz? Osmanlı döneminde Çarşamba suyunu getirmeyi düşünmüşler. Eksik olmasın Avlonyalı Ferit Paşa, Bağdat Demiryolu yapımını vade imtiyazını verirken Almanlara iyi bir şart koşmuş: Beyşehir gölünün bir kanalla Çumra'ya * kadar getirilmesi... Niçin? Çünkü arada irtifa farkı var ve mümkündür! Ferit Paşa valiydi burada, sonra sadrazam oldu. Yapmışlar bunu. Ama kâfi mi? Değil! Cumhuriyet döneminde, özellikle son dönemde, yeraltı sularına önem vermeye başladık. Şimdi bu delikanlı sana onu anlatacak. Başla! Haydi anlat bakalım delikanlı!..»

Safa durdu: «Neyi, neyi anlatacağım efendim?»

«İzahat ver işte... çalışmalar hakkında bilgi!»

«Şimdi kanaletleri döküyoruz efendim...»

«Çok güzel! Noolacak bu kanaletler?»

«Betondan dökülmüştür bunlar, su zayıını önler!»

«Teşekkür ederim, çok güzel... mühendis misin sen?»

«Hayır... bitiremedim!»

«Nesin öyleyse?»

«Teknikerim...»

«Eh o da fena değil, aferin... başka?»

«Başka ne öğrenmek istiyorsunuz bilmem ki?»

«Şu görünenler ne?» Koluyla işaret etti.

«Bunlar kuyuların kasetleri! 'Köşk' de deniyor bazen. Şar-teller var içlerinde. İndirince motorlar çalışmaya başlıyor. Santrfüj yöntemiyle suyu çekiyorlar kuyulardan...»

«Kuyular hazır mı? Çıktı mı sular?»

«Çıktı efendim... hazır!»

«Randıman?»

«Her bir kuyudan 50-60 litre saniye!»

«Akım bağlandı mı?»

«Bağlandı efendim, istediğimiz zaman kullanabiliriz...»

«Çok güzeel! Nereden alıyoruz elektriği?»

«Göksu'dan efendim... genel şebekeden.»

KÖYGÖÇÜREN

587

«Aferin! Teşekkür ederim! Adın ne senin? Bir daha söyle bakayım!»

«Adım Safa!..»

«Aferin... memnun olduk Safa evlâdım!» Elini uzattı birden. «İyi çalışın çocuğum! Dışarı çıktın mı? Bulundun mu Avrupa'da, Amerika'da?»

«Hayır efendim!..»

«Yaaa... bulunsaydın anlardın o ülkelerden ne kadar geri olduğumuzu! Gene de anlayabilirsin... oku araştır! Sizlere çok görev düşüyor. Çok çalışın da kurtaralım şu güzel memleketi gerilikten...» Nalân'a döndü gene: «Gördün mü Nalân, neler oluyor çölde?» Gene önden önden gidiyor, sonra dönüyor, düz-lenmiş tarlaların arasındaki yollarda geziniyordu.

«Bakar mısın bir dakika Sadık Bey?»

Sadık Bey, Nalân'ın yanına vardı yeniden: «Söyle hayatım! İhtiyacın mı var?» Gözleriyle Cafer'i aradı hemen. «Ohhoooo!» Kalmıştı. «Heves yok ki sersemde, şuna bak, almış karısını dibine, grubu seyrediyor!» Eğdi başını, kulağını verdi Nalân'a: «Söyle canım?»

«Çok sıkıştım been?»

«Çok mu sıkıştın?» Bakındı iki yanına Sadık Bey. «Eeee biraz uzaklaş da yapiver bir yere!»

«Aşkolsun ama şekerim, olur mu?»

«Olur be,, neden olmasın?»

«Bunca insanın arasında...»

«Büyük mü?»

«Hayır... küçük!»

«Olur ama sen yapamazsın! Sen bugüne bugün oldukça sosyetik falan...» Döndü hemen. «Neyse, gidelim, yürü gidelim şehre!» Arabaların bulunduğu yere doğru yaklaşırken Cafer'i de çağırdı: «Haydiiiiin gidiyoruz! Gidiyoruz, binin arabalara!..»

Melâhat: «Hiç üzülme Zihni! Fena bir yer değil! İstikbali parlaktır! İyi etmişsin, iyi etmişsin de almışsın! Keşke

biraz daha alsaydın!» Bugün bu Kübra karıyı çatlatmak istiyordu. Sonra Nalân'la Sadık Beye de takılıyordu: «Sayın Çiftlik Sahibi! Sayın Çiftlik Sahibesi! Acaba dönüşte bize buyurup birer ça-

588

KÖYGÖÇÜREN

yımızı almaz mısınız efendim? Arzu buyurursanız kendi elce-zimle yaparım...»

«Gidelim gidelim... Nalân sıkışmış zaten, hemen gidelim!» Nalân'ı da, Melâhat Hanımı da arabalara doğru itiyordu Sadık Bey.

Arabalar Çumra şosasma çıktılar hemen.

Çıktılar ve... aktılar şehre doğru.

55

YAĞAR ESER YOLCU GÜNÜ

«Hani bubamgil Teslime?»

«Bubamgil gelmiyorlar aba! Daş gonuştı, el iken el gonuş-tu, bubam gonuşmadı bizimlen, anam heç gonuşmadı! Ne varsa arada, küsmüşler! Halbuysam datlı datlı, gülüm balım ayrıldık, gördünüz. Yıkıklardan keleşte çürüğü daşıyıp örtme'nin altına yığıyorlar, gışın yakacaklar. Gayfanm önündeki gavak da pamuklanmış, çürük kelesteylen geçecek gışlardan olmayacak. Ne sorduksa seslenmedi bubam. Anam da bubamm yolunda. Gapadılar gapıları, sakladılar bizden...»

«Dahası var bacanak! Gaplan Harmanı'yla Cinligeriç'in or-lara, kanalet döşüyor işçiler. Başlarında müyendis gibi biri. Akıllı adama benziyor emme zevzek! Eylendi durdu benimlen!. O gonuşmuş bubalıklan bizim. Ben diyorum gaibimden, çelmiş aklını: 'Sonda salayım, su bulayım... kanalet döşeyim... onlar gitti, sen de burada yeni bir Bey ol...' Başka ne olabilir? Bunca yıllık gomşum, rufunu bilirim, gururlu heriftir! Keser yir ha-catını, minnet etmez kasaba! Çok gücüne gitti bırağıp gelişimiz, köyü bırağıp gelişimiz! Halbuysam ermiyor aklı! Eriyor emme esgi usullara eriyor, yeni filimlerden habarı yok!..»

«Hemi de deli gibi bi şey olmuş bubam! Dereden tepeden gonuşuyor, ödüm eridi! Sen Ali soruyorsun, o Veli'yi de geçiyor da, Hasan Üşen gonuşuyor! Bazen dalıp göğe bakıyor, bazan guşlara gunduzlara sövüyor...»

Saldı göz yaşlarını siyim siyim, ağlamaya başladı Müslü-me: «Bubam zaten inattır: Gelinecek yere gelmez, durulacak yerde durmaz! Çok inattır. Anamın aklını çelen de o! Dese kak, kakmam mı der anacım? Onlar oradayken biz burda nasıl bakarız elin yüzüne? Bu işin neyise çaresi gurban olduğum Musa, bul hemen! Bir daha gidin Hıdır'lan. Bir daha gidelim barabar. Yarın 'ÇıvvvvL' deyince buyarlar orda! Sığır sıpa yok, tezek olsun. Çürük kelesteylen ismır mı goca ev? Isındı deyelim ne

Şyi)

KOYGOÇUREN

yiyp içecekler? Hemi de gülmez mi görenler? 'Gendileri gitmiş, ehdiyarlarım bırakmışlar!' demezler mi? Gülmezler mi?» Dönüp dönüp aynı sözleri söylüyor, ağlıyordu.

«Kes bakalım Müslüme! Bir ölüme çare bulunmaz! Kes de düşünelim. Ben onun ilmını bilirim. Ben onun golundan dutar getirim. Derim ona ki, gidip gışı geçirelim, bahar olunca geri gelin. Derim ona ki, tarlalardan suyu çıkaran da, kanaletleri döşeten de hökümettir, Beylere nooluyor? geri alcaz hepisini!.. Derim ona ki, bir

dalgınlık etmiş hükümet, bize vereceği krediyi onlara vermiş, şimdi yanışını düzeltecek! Bir yanış ikrar vermeylen bir köyün toprağı alınır mı? Angara'ya varanaca uğ-raşacaz! Yanış hesap döner gelir Bağdat'tan, Basra'dan... böyle derim. Dönmez şu zamanda emme ona umut veririm. Umut! Umudu görünce nâpacak gelmeyip? Yalan boğazımı almıyor ya Müslüme? Siz de azcık dıggat edin. Sorarsa böyle konuşun önünde. Gelsin otursun bize, isterse size. Sizlen biz, etlen dır-nağız gali! Çekelim pangadan paralan, yapalım iki dünek. Siz de oturun, onlar da otursunlar. Biz eyi kötü apartumanda olunuz. Zaten günleri ikindiye devrilmiş. Onları orda öldürmek olmaz. Onların gaibi şimdi sırçadan sürayı... düşünce girilir. Gönüllerine göre konuşuruz nâpalım? Burdan yana heç üzülmen Teslime, Müslüme! Sunacık, sen de üzülme! Hıdır sen heç üzülme adamım! Üzülüp de yimen gendinizi, hemi de birbirinizi. Gara gün gararıp galmaz, bunalan da bun'da galmaz dedikleri budur bakın. Arka gale olalım birbirimize de goley çkalım kötü günlerin içinden! Simden kerî biz, ne umarız da ne buluruz dünyadan? Bizimki kötü günümüzü eyetmek, çocukları bakıp gayırmak, gendimizi ezdirmemek adamım! Ezdirmeyiz de işallah! Çünkü ezile ezile ezilecek yanımız galmamış değil mi? İş ki şu gonduları yapalım. Çocuklar da aksatmasınlar okulu. Biz de eyi kötü, girdik bi yola, haydi yiğidim uğur ola!..»

Sunacık, hayranlıkla baktı Musa'ya: «Ne doğru konuşuyorsun Musa Ağam!..» Hıdır: «Sağol... muhtar!» Müslüme: «İşallah olur bu dediklerin!» «İşallah... maşşallah... enişde!»

KÖYGÖÇÜREN

591

«Yavu bacanak, yavu sen bi zamanlar çok hamsalak bir adamdın, şimdi ne akıllanmışsın yavu! Geldin sehere, gaf an sahat gibi işlemeye başladı! Senin akim, Gaplan Harmanı'nda kanalet döşeten herifinkinden eyi! Senin akim Kerim Usta'nın-kini aratmaz bak! Yalınız, sora varıp unutuverme dediklerini! Ben bir havtadan önce izin alıp gidemem. Gondu yerini gulak-laşalım şu yakınlardan. Kerim Usta felân barabar görelim bir akşamüstü. Ondan kerî de yıkıp gelelim köydeki evleri...»

«Haa bak, Arap Zeyni Angara'ya gidip geldi. O da diyor, 'Bir çivtlik evi yapacam, tarlanın ortasına. Sadık Beyinkiylen hemen başlayacaz bugün yarın...' Herifin seherde evi var ne geniş görüyorsun, bir de çivtlik evi yapacak... hemî de tarlanın ortasına. Ulan heç değilse köşesine balı yap da fazla yol açmak icabetmesin!»

«Her firsant ellerinde gali!..»

«Halbuysam bak adamım, ne üstünlüğü var şu Arap Zey-ni'nin senden benden? Her gün görüp duruz nallarını. Haklısın, devir onların! Ben böyle devrin içine goyum, yani sözüm men-cilisten dışarı...»

«Bacanaaak bee!..»

«Haa!..»

«Elini az çabuk dut hele!..»

«Nâpacaksm çabuk dutsam?»

«Çabuk dut da bi de ben goyum!..»

Gülüştüler.

«Sana bi habar daha adamım! Meram'da dinlediğimiz Ha-cer giz vardı ya, dutuklamışlar! Angara damının kadınlar go-ğuşunda eyleşirmiş üç aydır!»

«Ne dedin ne dedin, anlayamadım?»

«Şu bizim Hacer gizi dedim...»

«Ne yapmış Hacer giz? Birini mi öldürmüş?»

«Demişler bırak bu türküleri! Neymiş, çek deveci develeri engine, şimdi ırağbet güzel ilen zengine... Demişler zengini fakiri garıştırıp durma!.. Neymiş, ormandan yol açarım... Bırak yolu ormanı! Senden kerî yol açacak galmadı mı? Başka türkülerden söyle. Şart mı türkü söylemen? Şarkı söyle. Do re

592

KOYGOÇUREN

mi fa sol lâââ... müzük söyle! O da demiş geçmem benliğimden, boşlamam, türküleri bütün köyler söyler, belledim tâ çocukluğumda!.. Demişler seni atarız okuldan... Demiş o da, zaten sizin bana bellettiğinizi ben şu gadarken belledim bacımdan bibimden... Demişler sen bizi dakmıyor musun? demiş dak-mıyorum heç birinizi!.. Atmışlar adamım okuldan. Gazinolar... gazinolar almamış. O da gitmiş açık yerlerde söylemeye. Çok irezillik çekmiş. Açık yerlerde söylerkene halk doluşmaya başlamış. Doluşanları püskürtmüşler. Plâk çıkarmış, toplamışlar. Neden toplamışlar bak, demiş böyle böyle, gara toprak bey ga-nıylan yoğrulur... bunu dedin deyi! Halbuysam ovanın gadim türküsüdür. Angara Cezasında makemesi görülecek diyor Zey-ni Bey... Hemi de gülüp sırdıyor!..»

Sunacık: «Yazık! Yakın olaydı bir yoklardık!»

Hıdır: «Uzak, yakın, yoklamak gereğir mapısları!»

Teslime: «Bi türkü söylemeylen insan mapıs molur?»

«Gizi görmedin! Giz değil gıvılcım!»

«O gadar türkücü var, hergün söylüyorlar!..»

«Türkü var, türkücük var...»

«Yakın olacaktı...»

«Yakın olur bi gün, durun bakalım!»

«Çiçekler felân dermeli gırlardan...»

«Sen bizim gızımızsm deyi!..»

«Bizim türkücümüzsün deyi...»

«Tâ buralardan gendisini arkaladığımızı bilmeli!»

«Bilmese de dayatır o! Onu gör, erkeği nâpacaksm?»

Elini kulağına attı Musa, çok eski türkücüler gibi:

Zulf olak dedim de devran olmadı

Beyde insaf gulda sabır galmadı

Habar gitti candarmalar gelmedi

Gara toprak bey ganiylan yoğrulur

«öf ulan ööööf! Gahbanalı felek! Kimine garpuz gavun, kimine bir acı düvelek! Bir acı düveleği de çok gördüklerin var...» Durdu Hıdır. «Yavu bacanak, sesin baya güzel! Ne diyorum bak, heç olmazsa bi mektup atalım şu gıza! Temelli yetim gibi yatmasın onun orasında!..»

KÖYGÖÇÜREN

593

«Yazalım adamım! Heç olmazsa bilsin ki gendini düşünen arkadaşlar var! Köyden gopup gelmişler, gondu yapacaklar, çocukları var, garıları gadmları gelmişler...»

«Hemi de plâğını bulup dinlemeli her zaman!»

«Çıvtelerin birini satıp gramofon alalım be?»

Teslime güldü: «Dünya yıkılsa gam etmez eniştem!»

Müslüme sildi gözlerini dastarmın ucuyla: «Sana demeyi unuttuyordum az daha Teslime. Yanımızdaki Guzgunlar apar-tumamnın gapıcısı çıkıyormuş. İsdambol'a gidicilermiş. Emme yeni bi gapıcı bulagomuşlar hemen. Onu da garısı teze çocuklu deye beyenmiyorlarmış. Albay Osman Beyin hanımına demişler bir bildiğin yok mu? Bana açtı düneyin. Yarın barabar gidelim temizliğe...»

Müslüme'nin omuzlarını, başını okşadı Teslime: «Yaşsa gidinin abası! Gördün mü Cenaballah nasıl düşünüyor yoksul gulunu! Hemen gelirim...» Tabağın dibini sıyırdı. Hoşafın da kalanını dikti taşıyla. Sonra kalkıp sofrayı topladı. Bulaşıkları yıkamaya başladı kapının dibinde.

Sunacık da kalkıp çay suyu koydu gazocağma.

Yukardan Mardinli Demiryolcunun karısının Kürtçesi geliyordu. Ormancı Necip'in kızı da bığırıyordu: «Anaaa!.. Sinemaya gideliim!..»

!Hıdır, Şükrü'yü çektı yanma: «Okullar başlıyor gali! Cüz müz satamazsın artık. O tablayı takın tukun arasına galdıra-lım... mı bubam?»

Bulaşığın başından seslendi Teslime:

«Galdır galdır! Emme bi daha satıversin evin içinde!»

Az önceki kasavet yavaş yavaş dağılıyordu.

«Melât gancık sözünün eri çıktı, çantaları almış! Kitapla^ rın birazını bulmuş, birazı gelmemiş. Gayıtları yapıldığına göre, gali bunlara garada ölüm yok!»

Sunacık: «Bizim çocukların kitaplarını Arap Zeyni'nin ga-rının alması heç hoşuma gitmiyor Musa Ağam! Öksüzlerinki gibi...»

«Boş versene hısımım! Dert mi şu söylediğin? Domuzdan kıl goparmak sevap demiş...»

38

JtVU X VjUV U KJ&JN

«Neyse...» Güldü Sunacık.

«Hepisinin dakimlarım tamam edince verecem diyor. He-mi de heç üzme gendini Sunacık, bedavaya değıldir aldıkları! Hıdır bilir, ne gecemiz belli, ne günümüz! Fazlasıyan haket-tiğimize inan!» Durdu biraz. Hemi de gocca köyü onlara bira-ğıp geldik! Biz onlardan alacaklıyız daha!..» Öksürüp göz kırttı Hıdır'a.

«Gururludur Sunacık! Minnetini istemez kimsenin!»

«Halal olsun! İnsanın hasıdır öyle düşünen. Allaha şükür, biz de girmiyoruz. Bir lokma ekmeklerini yiyorsak çalışıp ödüyoruz bedelini. Pırtı mırtı bi şey veriyorlarsa, onu da karşılı-yoruz sanımca...»

«Sana da halal olsun bacanak!..»

Çayları katıp geldi, verdi Sunacık. Teslime de elini kuru-layıp şekerliğı getirdi tuttu.

«Her şey eyi hoş da adamım, gine bir sıkıntı var içimin şurasında.» Yüreğinin altını gösterdi Musa. «O Guzgunlar apar-tumanmm gapıcılığımı size alabilirdik istesek. Avanak davrandık biraz. Yakın gomsu olurduk. Eyolurdu ağşam zabah gonus-mamız...»

«Heç üzülme Musa Ağam!» Kendi çayını da alıp oturdu Sunacık. «Gelip alanlar da bizim gibi sahapsızlardan değil mi? Hıdır'ı dersin, eyi kötü işi var İtfaye'de. Bizimki yeter bize şimdilik. Teslime'nin de firsandı çıkıyor temizliğe. Bigaç gün o gider, bigaç gün ben giderim gereğirse... oluruz!»

Çok hoşlandı Sunacık'm sözünden, gönlü doldu Hıdır'm. «Gonusunca daşşaklı daşşaklı söyler gidinin garısı! Şunun dediklerine bak!..» Sonra takıldı Musa'ya: «İstersen bi şirket gurup kimseye iş bırakmayalım, ne dersin bacanak?»

Musa mahcup oldu:

«Yok canım, ha ben dedim, yan yana olurduk! Emme böyle diyorsanız arzınız bilir...» Belki içindeki sıkıntıyı giderici bir yol arıyordu. Belki bu dediğı değıldi demek istediğı. Biraz durdu, çayını içip boşu verdi. «İsterseniz kakıp Kerim Ustagil'i bi yoklayalım nâpıyorlar?»

Gözleri parladı Hıdır'm: «Valla fena olmaz!..» Sunacık'ın

KÖYGÖÇÜREN

595

yüzünü yokladı. Teslime konuştu Sunacık'tan önce: «Bek hazzettim avradından! Çocukları felân da terbiyeli terbiyeli maş-şallah!»

Doğan, Duran, Şükrü, Refik fısıs ettiler aralarında. Hıdır sordu: «Nooluyorsunuz efeler?»

Refik açtı konuşmalarını: «Öyle gaf alı ki oğlu Beşir! Okula başlarsak bize de gösterecek... söz verdi!»

Yeter kız, gidip fotoğraflarını getirdi öbür odadaki sandığın gözünden; Musa, Müslüme kapıştılar.

«Ulan ulan ulan!..»

«Aman aman aman!..»

«Gıı böyle ne diktin başını yere?»

«Şimdiden dünyaya dış mi gıcırdatıyorsun gıı?»

Sunacık, içeri gitti, başörtüsünü bulup geldi: «Vay gidinin gara inadı vaaay! Yapacam dediğini yapıyor! Çekinecem deye dutturdu, çekindi! Hırsından çok dik çıkmış iresimleri!.. Salı-versen ağalarından öne geçecek!.. İlk'i bitirmeden orta'ya yazılacak...»

«Ellemeeen ellemen!..» Müslüme okşadı Yeter'i: «Bek güzel çıkmış maşşallah! Ellemen gizin böylesi eyidir! Omuzlarını dü-şürsün de basılsın mı bizler gibi? Ellemen yapacam dediğini yapsın, goparsm duttuğunu!..»

«Yavu adamım, kaç dene çektirdiniz? Fazla varışa bi denesini goyalım bizim aynanın yanına...»

«İsterseniz gendini götürün bacanak!»

Gülüştüler evin içinde.

Sunacık: «Gideceksek kakın... bir an önce varalım! Goğ-mak gibi olmasın emme!..» Sonra Hıdır'ı çekti bir kıyıya, fısıldadı kulağına: «...alayım mı?»

«Ne diyor o Hıdır? Cömaat içinde böyle fısıs olur mu adamım? Neyi alıp satıyorsunuz?»

Dartmdı Sunacık: «Sen duymayıver Musa ağam!»

Karısına göz etti Hıdır: «Al al, eyolur!» Sonra Musa'ya döndü: «Biraz cinmısını varımış evde, soruyor, alayım orda gavuralım mı, sevinir çocuklar? Hastaya gar mı sorulur? Kerim Usta da sevinir...»

596

KÖYGÖÇÜREN

«Tavaları yoksa tepsileri vardı, gazocağmda olur. O gadar-cık şeyi düşünemeyecekler mi!» İçinde cinmısının bulunduğu keseyi kolunun altına aldı Sunacık. Açtı kapıyı. Önce adamlar, sonra çocuklar, sonra da Müslüme çıktı. Tam o sırada Hıdır döndü dışardan:

«Yavu!.. Yeter'in futurafmdan alalım bi dene! Onlar da gosunlar aynalarının yanma! Eğerkine bize ilâzım olursa yeniden çıkardırız arabından...»

Sunacık dönüp fotoğraf aldı.

Harman gibi yusyuvurlak bir ay vardı yukarda. Güzün ılık gecelerinden biriydi. Sunacık'la Teslime kıvrayıp Müslüme'ye yetiştiler: Çocuklar en önden gidiyorlardı. Anıtın bulunduğu alana vardılar bir solukta. Çocukların hızına yetişmek için belli belirsiz bir çaba vardı içlerinde. Oradan da İhsaniye Mahallesi' ne doğru vurdular. Kerim Ustagil'in kerpiç avlu, yunup kurun-muş gibi görünüyordu ayın şavkında. Tıpkı köyde komşu komşuya giderken yaptıkları gibi vurmada, tıkatmadan açıp girdiler avluya, avludan da oturma odasına...

«Geçin geçin geçin!..»

«Buyrun buyrun buyrun!..»

Kalkıp karşıladılar konuklarını, görkap oldular. İçlerinin derinlerinden gelen bir sevinç doldu havaya.

Hıdırgilin, Musa-gilin, çocukların yüzlerini yaladı sıcak hava.

«Geçin buyrun, geçin buyrun! Hoş geldiniz!..»

1972

FAKİR BAYKURTUN BİZDE ÇIKAN KİTAPLARI

YILANLARIN ÖCÜ

Fakir Baykurt'un "Yunus Nadi Roman Armağan*" nı kazanan romanı...

Yılanların Öcü'nü çok sevdim. Türk köyü ve köylüsünün halini "arzıhal" etmekle kalmıyor, Türk köyü ve köylüsüne, yön de gösteriyor. İrazca Ana'yı unutamayacağım.

Orhan Kemal

Bütün gündelik olayların içinde bir ev, Kara Bayram'ın evi, sonra köy: İtiyle, atıyla, kokusuyla yaşıyor... "Yılanların Öcü" bizim edebiyatımızın unutulmayacak, ardından yürünülecek eserlerinden biridir.

Yaşar Kemal

6. Baskı • 275 sayfa • 15.— TL.

IRAZCA'NBV DİRLİĞİ

Olaylar yaratan "Yılanların Öcü" romanının devamı.

Gökçe gar get... ne ötüyon? Tüylelerini... ne döküyon? Düşmanların toplanmışlar Gara Bayram, ne yatıyon?

Aşağıdan... gelir gazlar... Görenlerin... yüree sızlar... Gara Bayram can veriyor Bir su verin gelin kızlar...

4. Baskı • 238 sayfa • 10.— TL.

KAPLUMBAĞALAR

Türk köylüsünün yaratıcı gücüne inancın romanı... Fakir Baykurt'un devlet ve halk ilişkileri üzerinde en çok durduğu romanı budur... Üzülerek okuyacak, sorumluluk duyacaksınız. Ve seveceksiniz.

3. Baskı • 400 sayfa • 15.— TL.

EFKÂR TEPEŞİ

Fakir Baykurt'un 41 fikir ve yorum yazısı...

"Türkiye'nin uzak köşelerinden birinde, Şavşat'ta bir tepe vardır. Bu tepeden bütün Türkiye resim gibi insanın önüne serilir. Bir yandan alabildiğine yeşil, yeşil, yeşil!.. Bir yan bilemeyeceğimiz kadar yoksul ve geri. Varlıklar içinde yokluk, olanaklar içinde kısır kısır döngüler... Korkunç bir çelişkidir bu..."

4. Baskı • 15.— TL.

TIRPAN

Fakir Baykurt'un 1970 TRT ödülü ve 1971 TDK ödülünü kazanan romanı...

"Ankara'nın kulağı dibindeki Gökçimen köyünde Dürü'nün başına gelenler, bütün acılığı ve Türkçenin bütün akıcılığıyla anlatılıyor... Tırpan, Fakir Baykurt'un romanları içinde ve romancılığımızda bir aşamadır..."

5. Baskı • 382 sayfa • 20.— TL.

UJNLJİNCU KUY

Baykurt bu romanında da Türk köyünü ve köylüsünü anlatıyor, severek okutuyor. Yazarın en beğenilen eserlerinden biri...

4. Baskı • 362 sayfa • 15.— TL.

ÇİLLİ | KARIN AĞRISI - CÜCE

Fakir Baykurt'un, daha önce birinci, ikinci baskıları ayrı ayrı çıkmış ve mevcutları tükenmiş üç hikâye kitabının birleşik yeni baskısı. Baykurt'un 39 hikâyesi bir arada...

398 sayfa -15.— TL.

ON BİNLERCE KAĞNI

Baykurt'un çoğunu halktan alıp yeniden düzenlediği 55 hikâye...

"Bu hikâyelerin çoğunu söyleyen halktır. Yamacına aldıkları da, atlıdan itliye kadar pek çok yönetici, efendi, okumuş, hacı hoca takımı, hırsız uğursuz, açkögöz, dar kafalı, hinoğlu hinler, cinoğlu cinler, her yaştan, her baştan kabaklar, kabakoğlu kabaklardır. Söyleyen cemaate, dinleyen efendilere de selâmlar..."

2. Baskı • 243 sayfa -15.— TL.

CAN PARASI

Başında Fakir Baykurtla yapılmış uzun bir konuşma ve 21 yeni hikâye... Baykurt'un hikâyeleri, tıpkı romanları gibi, toplum, ve yurt gerçeklerimizi abartmaya kaçmadan, çarpıtmadan, sıcak bir dille ve içtenlikle yansıtmaktadır. "Can Parast" m okurken bu söylediklerimizden daha fazlasını bulacaksınız.

251 sayfa • 15.— TL.

1

r

!Sıvı/ uyfez-^ez C^ezaevine

Yazma ol&jxajgi j^oAr. J\fe vo/ramı, saatin zembereği gibi

<.umum Kurtlum romanımı. Çıkmca c/a hemen yazdım. Crerçi bu romanda doğrudan doğruya cezaevi geçmiyor

Arıla halkımızın ma<--&i-asmn ce^a.,» üiUen t>iikıy«Ji:vilxjL.

Ne rastlantı, hem de Cumhuriyet'in 50'nci yılında! Ve başka bir rastlantı, bu notu yazdığım gün, kesinleşmiş

bir cezayı çekmek üzere gene cezaevine giriyorum. Yeni voltalara, yeni romanlara..."

Fiyatı 30 Lira

Fakir BAYKURT diyor ki:

"Epeyden beri kafamda gezen bu romanı

Mamak Askerî Cezaevinde yatarken geliştirdim.

Bitmedi, Ankara Sivil Merkez Cezaevine geçtim.

Yapacak başka iş yok. Yazma olanağı yok. Ne yapayım?

Vurdum voltamı, saatin zembereği gibi

kurdum kurdum romanımı. Çıkınca da hemen yazdım...

Gerçi bu romanda doğrudan doğruya cezaevi geçmiyor. Ama halkımızın macerasına cezaevinden bakıyorum. Ne rastlantı, hem de Cumhuriyet'in 50'nci yılında!

Ve başka bir rastlantı, bu notu yazdığım gün, kesinleşmiş bir cezayı çekmek üzere gene cezaevine giriyorum. Yeni voltalara, yeni romanlara..."

Fakir Baykurt _ Köygöçüren

www.kitapsevenler.com

Merhabalar

Buraya Yükleğim e-kitaplar Aşağıda Adı Geçen Kanuna İstinaden

Görme Özürlüler İçin Hazırlanmıştır

Ekran Okuyucu, Braille 'n Speak Sayesinde Bu Kitapları Dinliyoruz

Amacım Yayın Evlerine Zarar Vermek Değildir

Bu e-kitaplar Normal Kitapların Yerini Tutmayacağından

Kitapları Beyenipte Engelli Olmayan Arkadaşlar Sadece Kitap Hakkında Fikir Sahibi Olduğunda

Aşağıda Adı Geçen Yayın Evi, Sahaflar, Kütüphane, ve Kitapçılardan Temin Edebilirler

Bu Kitaplarda Hiç Bir Maddi Çıkarım Yoktur Böyle Bir Şeyide Düşünmem

Bu e-kitaplar Kanunen Hiç Bir Şekilde Ticari Amaçlı Kullanılamaz

Bilgi Paylaştıkça Çoğalır

Yaşar Mutlu

Not: 5846 Sayılı Kanunun "altıncı Bölüm-Çeşitli Hükümler " bölümünde yer alan "EK MADDE 11. - Ders

kitapları dahil, alenileşmiş veya yayımlanmış yazılı ilim

ve edebiyat eserlerinin engelliler için üretilmiş bir nüshası yoksa hiçbir ticarî amaç güdülmeksizin bir engellinin kullanımı için kendisi veya üçüncü

bir kişi tek nüsha olarak ya da engellilere yönelik hizmet veren eğitim kurumu, vakıf veya dernek gibi kuruluşlar tarafından ihtiyaç kadar kaset, CD, brail

alfabesi ve benzeri 87matlarda çoğaltılması veya ödünç verilmesi bu Kanunda öngörülen izinler alınmadan gerçekleştirilebilir."Bu nüshalar hiçbir şekilde

satılamaz, ticarete konu edilemez ve amacı dışında kullanılamaz ve kullandırılmaz. Ayrıca bu nüshalar üzerinde hak sahipleri ile ilgili bilgilerin bulundurulması

ve çoğaltım amacının belirtilmesi zorunludur." maddesine istinaden web sitesinde deneme yayınına geçilmiştir.

T.C.Kültür ve Turizm Bakanlığı Bilgi İşlem ve Otomasyon Dairesi Başkanlığı Ankara

Bu kitaplar hazırlanırken verilen emeye harcanan zamana saydı duyarak

Lütfen Yukarıdaki ve Aşağıdaki Açıklamaları Silmeyin

Tarayan Yaşar Mutlu

web sitesi

www.yasarmutlu.com

www.kitapsevenler.com

e-posta

yasarmutlu@kitapsevenler.com yasarmutlu@yasarmutlu.com

mutlukitap@hotmail.com kitapsevenler@gmail.com

Fakir Baykurt _ Köygöçüren